LIETUVIŲ
LITERATŪROS
IR TAUTOSAKOS
INSTITUTAS

Istorija Justinaus

PARENGĖ, PRATARMĘ,
ĮVADINĮ STRAIPSNĮ IR
KOMENTARUS
PARAŠĖ
ROMA BONČKUTĖ

VILNIUS 2006

UDK 930.9
Is79

Knygos leidimą parėmė
Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija
LR švietimo ir mokslo ministerija

Recenzentai
Habil. dr. VYTAUTAS VANAGAS
Dr. MIKAS VAICEKAUSKAS

ISBN 978-9955-698-19-7

Turinys

Pratarmė

Skaitytojui pateikiamas ilgai rankraštyje išgulėjęs Simono Daukanto Justino istorijos vertimo juodraštis Historya Justina (toliau – HJ) ir išlikęs švarraščio Jistoriję Justinaus parguldę Jsz Łotinû kałbôs i Žâmaitiû K. Daugkientys metusî 1798 (toliau – JJ) fragmentas. Galima pasakyti, kad šio teksto autoriai (neskaičiuojant šios knygos tekstų parengėjos) yra trys: Gnėjus Pompėjus Trogus, didelės apimties visuotinės istorijos Historiae Philipicae, mūsų dienas pasiekusi kaip Markaus Justinianaus Justino santrumpa, kurios vertėjas į lietuvių kalbą – Simonas Daukantas. Be to, šioje knygoje esančiame lotyniškame tekste galima rasti reminiscencijų, žodžių junginių, paimtų ne tik iš ankstesniųjų istorikų darbų, bet ir iš Vergilijaus ar Ovidijaus poezijos. Turtingas Justino istorijos literatūrinis pagrindas galėjo lemti Daukanto vertimo pobūdžio pasirinkimą, – dažnas vertimo sakinys primena hegzametro eilutes, kalba rinktinė, paremta gyvosios kalbos elementais.

Didžiosios Europos tautos Justino istoriją į vietines kalbas pradėjo versti dar XVII amžiuje. Čia skelbiamas Daukanto vertimas yra vienintelis Justino epitomės vertimas į lietuvių kalbą, iš kurio skaitytojas galės suprasti, kodėl vėlyvosios Antikos istorikas Justinas buvo tiek amžių toks populiarus Europoje.

Daukantas dar 1857 metais viename savo laiške apgailestavo, kad Justino istorijos vertimas liks nespausdintas. Daugiau kaip po šimto metų, 1964 metais Vytautas Jurgutis leidinyje Bibliotekininkystės ir bibliografijos klausimai (t. 4, Vilnius, 213–215) paskelbė minėto vertimo švarraščio pratarmę, kurios yra išlikę tik 7 lapai (JJ dabar saugomas Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos rankraštyne, sign. f. 110–36). Vėliau ši pratarmė buvo perspausdinta

Daukanto Raštuose (t. 1, parengė Birutė Vanagienė, Vytautas Merkys, Vilnius: Vaga, 1976, 707–714). Tačiau iki šiol viso vertimo teksto (HJ saugomas Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos rankraštyne, sign. f. 1, SD 10) publikacijos nebuvo.

Kadangi Daukanto vertimas yra rašytas ant prastesnės kokybės, pilkos spalvos popieriaus, kuriame pieštukinės pataisos dėl popieriaus spalvos sunkiai perskaitomos arba apsitrynusios, manyta, kad faksimilinis leidinys būtų ne tik brangiai kainavęs, bet būtų buvę sunku perteikti visų taisymų, kurių yra gana gausu, pobūdį. Skaitytojui, mažiau susidūrusiam su Daukanto rankraščiais, jo kalba, būtų sunku tekstą suprasti iš faksimilės. Publikavimui pasirinktas senųjų tekstų leidyboje taip pat populiarus diplomatinis teksto pateikimo būdas. Daukanto lietuviškas ir Justino lotyniškas tekstai perteikiami kiek galint autentiškiau. Šios publikacijos tekste skaitytojas ras visus Daukanto rankraštyje esančius rašmenis, visas pataisas, kurių pobūdis nusakomas tekstologiniuose komentaruose.

Šiuo tomu siekiama skaitytoją supažindinti su dar palyginti mažai tyrinėta Daukanto kūrybinės veiklos sritimi – vertimais iš lotynų kalbos. Siekiant palengvinti skaitytojų ir tyrinėtojų siekius imtis Daukanto vertimo studijų, kartu publikuojamas lotyniškas tekstas, parengtas pagal IVSTINI HISTORIARVM PHILIPPICARVM LIBRI XXXXIIII (1817 m.) leidimą. Tikimasi, kad knyga sudomins ne tik literatūrologus, istorikus, kalbininkus. Skaitytojas galės pasekti, kaip buvo kuriamas tekstas, matys autoriaus abejones, prieštaravimus, kūrybinį procesą.

Idėja publikuoti mažai tyrinėtą rankraštį kilo Giedriui Subačiui. Tad pirmiausia noriu nuoširdžiai padėkoti Giedriui Subačiui už vertingas pastabas, patarimus, nuolatinį visus teksto rengimo metus besitęsusį palaikymą.

Norėčiau padėkoti Vytautui Vanagui už vertingas pastabas bei sudarytas sąlygas rengti šį leidinį. Atskirai noriu padėkoti Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto rankraštyno vedėjai Daliai Stankevičienei, o taip pat Irenai Štikonaitei už atidų lotyniško teksto perskaitymą. Taip pat dėkoju Petrui Skirmantui už specialaus Daukanto raidyno sukūrimą. Nuoširdžiai dėkoju Žavintai Sidabraitei ir Axeliui E. Valteriui (Walter) už knygas, parūpintas iš Vokietijos bibliotekų.

ROMA BONČKUTĖ

Simono Daukanto Justino istorijos vertimas

ROMA BONČKUTĖ

Simonas Daukantas po 1834 metų, kai užbaigė[1] svarbiausią veikalą *Istorija Žemaitiška*[2], kuriuo, matyt, norėjo ne tik pateikti vertingą pavyzdį „kaip doru ir teisiu ūkėju būti, kaip narsiu kareiviu tapti, kaip ūkėj ir karėj elgtis, kaip nuo nepritelių tėvainę ir liuosybę gynioti, sau amžiną garbę gerais darbais nupelnyti“[3], bet ir pasiūlyti vieną iš galimų rašomosios kalbos pavyzdžių. Susikurtą rašybą Daukantas siekė populiarinti platesniam skaitytojų ratui, todėl beveik tuo pačiu metu rašė smulkesnius darbus. Šiam kūrybos laikotarpiui, kaip akivaizdžiai rodo raidžių *i* ir *y* rašymas dvibalsiuose[4], priskirtini vertimai[5] iš lotynų kalbos, išleisti 1846: *Pasakos Fedro (Pasakas Phedro)*, Kornelijaus Nepoto *Gyvatos Didžiųjų Karvaidų (Gywatas Didiujû Karwaidû*. Cornelius Nepos *De viris illustribus)*; taip pat rankraštyje likęs Justino epitomės[6] vertimo juodraštis *Historya Justina*[7] ir jo švarraščio *Jistorįę Justinaus parguldę Jsz Łotinû kalbôs i Żámaitiû K. Daugkientys metusî 1798*[8] fragmentas (vertėjo ir autoriaus pratarmės, toliau – ŠvPr). Tai II–III amžiuje gyvenusio retorikos

1 Dėl rankraščio datavimo žr.: Roma Bončkutė, „S. Daukanto istoriografinių darbų rankraščiai“, *Senoji Lietuvos literatūra. Devynioliktan amžiun įžengus* 3, Vilnius: Pradai, 1994, 122–134. Giedrius Subačius, „Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos žemaičių kalba“, *Lietuvos atgimimo istorijos studijos. Asmuo: tarp tautos ir valstybės* 8, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, 79. Roma Bončkutė, Giedrius Subačius, „Simono Daukanto 'Istorijos Žemaitiškos' rankraščio ir publikavimo istorija“, Simonas Daukantas *Istorija Žemaitiška*, parengė Birutė Vanagienė, Vytautas Merkys, Vilnius: Vaga, 1995, 2, 452–462.

2 [Simonas Daukantas], *ISTO RYA ŹEMAY TISZKA* (rankraštis saugomas LLTIB rankraštyne, sign.: f. 1, SD 2; toliau – *IŽ*).

3 Simonas Daukantas, *Raštai* 1, tekstą paruošė Birutė Vanagienė, sudarė, įvadą ir paaiškinimus parašė Vytautas Merkys, Vilnius: Vaga, 1976, 662.

4 Žr. Giedrius Subačius, „Simonas Daukantas: rašybos ir kūrybinių interesų kitimas“, *Iš Lietuvos istorijos tyrinėjimų*, Vilnius: Academia, 1991, 58–64.

5 Taip pat šiam laikotarpiui priskirtinas ir vertimas iš vokiečių kalbos *Rūbinaičio Peliūzės gyvenimas* (Johan Heinrich Campe *Der Jüngere Robinson*), rankraštis cenzūros aprobuotas 1846 m., išleistas mūsų dienomis: Simonas Daukantas *Vertimai ir sekimai*, parengė Birutė Vanagienė, Vilnius: Vaga, 1986.

6 Žodis *epitomė* yra kilęs iš graikų kalbos žodžio ἐπιτέμνω „nukirsti“, „nupjauti“, „sutrumpinti“, o lotyniškai *breviarum* „santrauka“ arba *compendium* „sutrumpinimas“.

7 [Simonas Daukantas], *Historya Justina* (rankraštis saugomas LLTIB rankraštyne, sign.: f. 1, SD 10; toliau – *HJ*).

8 [Simonas Daukantas], *Jistorįę; Justinaus parguldę Jsz Łotinû kalbôs i Żámaitiû K. Daugkientys metusî 1798.* (rankraštis saugomas Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos rankraštyne, sign.: f. 110–34; toliau – *JJ*).

mokytojo[9] Markaus Juniano Justino (*Marcus Iunianus*, arba *Iunianius Iustinus*)[10], Pompėjaus Trogaus (gyveno valdant Augustui I a. pr. Kr.–I a.), istoriko ir gamtininko[11], mūsų dienų nepasiekusio veikalo *Historiae Philippicae*, arba *Historiarum Philippicarum Pompei Trogi libri quadraginta quattuor*, išlikusios epitomės vertimas.

Daukantas, kaip romantinės istoriografijos atstovas, labiau domėjosi ankstyviausiais tautų formavimosi periodais. Trogaus istorija kaip tik apėmė laikotarpį nuo Asirijos iškilimo iki romėnų (Augusto valdymo metai) viešpatavimo. Daukantas pratarmėje apgailestauja, kad Justinas didesnę dalį Trogaus pasakojimo apie ankstyvąsias tautas praleido:

> Pirmosiesî septiniosiesî bů apraszita prade pasaulês ir żmogaus weikałay pirmuiû ůmźiû, ků tinay ijs bů pritiręs. Trumpay sakont weikałus wissû tautû giwenontiû szioie pasaulieje nu pat iû pradzios, iû kilimo, iû plietimôs, iu istatimus, iû akiłumą, iû isztiźimą ir nupůlł bey iszgayszimą bů uźraszęs. Ťep, ijs wedę nůmonę skaytitojaus tosî kningosî nu omźiaus i omźiu, rodidams iem tů kas ira wissurekalingiausiu żînote; bet tos kningas nenugaylemay pragaiszo ermideriusî tautû ir lig muso neateję (JJ, ŠvPr 2).

Justino istorija daugelį amžių buvo bene pati skaitomiausia knyga ne tik įvairių profesijų, polinkių, turtingųjų ir mažiau pasiturinčiųjų (epitomės būdavo nedidelės apimties, todėl pigesnės), bet ir kunigų, teologų bei pačių istorikų. Manoma, kad Trogaus nuopelnas galbūt nemažesnis negu Justino, kad epitomė visais laikais ir įvairiuose kraštuose buvo itin populiari. Trogus buvo parašęs „kartų" knygą, kurioje civilizacijų istorija pasakojama pradedant nuo jų mitologinės kilmės, sujungiant valstybės ir atskiro žmogaus likimus, atskleidžiant jų vietą pasaulio sąrangoje.

Daukantas, kaip istorikas, žinojo Justino epitomės genezę, todėl savo pratarmėje gerokai daugiau dėmesio skiria Pompėjui Trogui, o ne jo istorijos sutrumpintojui, kurį ne kartą kritikuoja (žr. JJ, ŠvPr 3–5). Jis priekaištauja Justinui, kad „apgraybù tesuraszę notys par dwę tukstante metû nutikuses ir tep dar su dideliomys parglitomys"(JJ, ŠvPr 3). Daukanto, kaip XIX amžiaus istoriko, netenkino įvykių nenuoseklus išdėstymas („Rek dar iszpażinte, iog tusî weikałusî ira gadines didè sujaugtas, kas ne retù ira idù senowês raszitoiû" JJ, ŠvPr 6v). Taip pat Daukantas priekaištauja epitomatoriui dėl požiūrio į istorijos įvykius („Justinus sauo sprendimî ira neguwùs" JJ, ŠvPr 6v). Vis dėlto su išlygomis giria Justino stilių („Jo biłums ira prastas bet graźùs tiktay neweinogs, ijs ira geresnys paskesniuiû raszitoiû" JJ, ŠvPr 6v).

Gnėjus Pompėjus Trogus (*Gnaeus Pompeius Trogus*) yra vienas iš keturių žymiausių romėnų istorikų. Jo vardas rašomas greta Livijaus, Salustijaus, Tacito. Tačiau yra išlikę tik jo istorijos

9 J[ohn] C. Yardley, „Introduction", Justin, *Epitome of the Philippic History of Pompeius Trogus*. Books 11–12: Alexander the Great, Translation and Appendices by J. C. Yardley, Commentary by Waldemar Heckel, Clarendon Press, Oxford, 1997, 19.

10 Justino giminės vardo forma nėra tiksliai nustatyta. Iš Viduramžių išlikusiuose nuorašuose jo pavardė rašoma *Iuniani* (gen. sn.), todėl vieni leidėjai atstato *Iunianius*, o kiti *Iunianus* – O[tto] Seel, „Praefatio", M. Iuniani Iustini *Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi*, Lipsiae in Aedibus B. G. Teubneri, 1935, I.

11 Plinijus Vyresnysis 23/24–79 m. ir IV a. gyvenęs gramatikas Charisius nurodo jo veikalą *De Animalibus*: Yardley 1997, 2.

12 Yardley 1997, 3.

13 Yardley 1997, 3.

fragmentai ir čia publikuojamos jo istorijos santrumpos tekstas. Daukantas savo pratarmėje sako, kad Trogus gyveno prieš Kristų („Jt prisz Gemont Kristusů, rados tepat tarp Rimionû didelys weikałû źinous Trogus Pompeius" JJ, ŠvPr 2). Justino epitomėje esama duomenų apie Pompėjų Trogų. Antai Justinas XLIII knygą pradeda sakiniu, nurodančiu Pompėjaus Trogaus kilmę: „Trogus Pompeius apipasakoies Partinius Saulietekinius bey wissôs pasaules weikałus it isz tolimôs kelionês numey pagriszt, tardams nepadorù essù ukiniků, wissû tautû weikalus skelbinte, o ape sauo tewainę tiliete" (XLIII 383). Toliau XLIII epitomės knygos, V dalies pačioje pabaigoje (Daukantas šiuos sakinius praleido) rašoma:

> In postremo libro Trogus maiores suos a Vocontiis originem ducere, *avum* suum Trogum Pompeium, Sertoriano bello, civitatem a Cn. Pompeio percepisse dicit; *patruum*, Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompeio duxisse; *patrem* quoque sub Caio Caesare militasse, epistolarumque et legationum, simul et annuli, curam habuisse (Paskutinėje knygoje Trogus savo protėvius kildina iš Vokontijų krašto; sako, kad jo senelis Trogus Pompėjus, kariavęs prieš Sertorijų, iš Cn. Pompėjaus gavo pilietybę; dėdė, dalyvavęs Mitridato kare, vadovavo to paties Pompėjaus raitelių turmai [30–32 žmonės]; o tėvas tarnavo Gajui Cezariui, rūpinosi korespondencija, diplomatija, kartu ir antspaudais (XLIII, V, vertimas – R. B.).

Todėl manoma, kad Trogus buvo kilęs iš Galijos, Narbonos srities[12], Vokontijų krašto. Narbona buvo strategiškai patogioje vietoje: pietuose – Pirėnų kalnai, Šiaurėje – Alpės, o pietryčiuose jos krantus skalavo Viduržemio jūra (šiandien Provansas). Vokontijų kraštas buvo Narbonos šiaurėje. Ši Galijos dalis buvo prijungta prie Romos 118 pr. Kr. Vardas *Trogus* yra keltiškos kilmės, žymėjęs giminės vardą[13]. Gnėjaus Pompėjaus vardą istoriko senelis, sėkmingai pasibaigus Sąjungininkų karui (91–88 pr. Kr.), greičiausiai priėmė kaip dėkingumo ženklus kartu su pilietybe. Trogaus tėvas, Cezariui kovojant Galijoje, buvo jo sekretorius, vertėjas. Taigi istorikas buvo trečios kartos romėnizavęsis galas.

Tačiau Justino santrumpa rodo, kad Trogus istoriją rašė ne iš romėno pozicijų, o tuo metu toks požiūris buvo didelė naujovė. Antai Justinas pratarmėje sako, kad Trogus veikalą kūrė „varietate et novitate operis delectatus" („džiaugdamasis darbo kitoniškumu ir naujumu"):

> Cum multi ex Romanis, etiam consularis dignitatis viri, res Romanas Graeco peregrinoque sermone in historiam contulissent: sive aemulatione gloriae, sive varietate et novitate operis delectatus, vir priscae eloquentiae *Trogus Pompeius*, Graecas et totius orbis historias Latino sermone composuit, ut, cum nostra Graece, Graeca quoque nostra lingua legi possent, prorsus rem magni et animi et corporis aggressus. Nam cum plerisque auctoribus, singulorum regum vel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris videatur: nonne nobis Pompeius

Herculea audacia orbem terrarum aggressus videri debet: cuius libris omnium seculorum, regum, nationum, populorumque res gestae continentur? Et quae historici Graecorum, prout commodum cuique fuit, inter sese gregatim occuparunt, omissis quae sine fructu erant, ea omnia Pompeius divisa temporibus, et serie rerum digesta composuit (Kai daugelis tarp romėnų, taip pat vyrai konsulo vardo verti, rašė romėnų istoriją graikų ir svetima kalba: vyras, turįs senovinę iškalbą, Trogus Pompėjus, ar siekdamas šlovės, ar džiaugdamasis darbo kitoniškumu ir naujumu, istoriją parašė lotynų kalba: kad galėtų skaityti kaip mūsąją [istoriją] graikiškai, lotynų kalba, trumpai sakant, ėmėsi darbo, reikalaujančio didelių proto ir kūno pastangų. Tuo tarpu kai daugelis kitų autorių, rašantys atskirų karalių ar tautų istorijas, mano, kad jų darbas labai sunkus: ar neturi mums Pompėjas, ėmęsis viso pasaulio istorijos, atrodyti, turįs Heraklio drąsą: kurio knygos apima visų amžių, karalių, genčių ir tautų istoriją. Kurią graikų istorikai, kaip kuriam buvo patogu, [aprašė] viską kartu apėmę, praleidę, kas nederlinga, visa tai Pompėjus, padalinęs laikotarpiais, sudėstė pagal dalykų seką) (*Prae*, vertimas – R. B.).

Trogus buvo Tito Livijaus (59 m. pr. Kr.–17 m.) amžininkas. Manoma, kad Livijaus istorijos *Nuo Miesto įkūrimo (Ab Urbe condita)* pirmosios knygos Trogui rašant buvo žinomos, todėl pastarasis, norėdamas išvengti pasikartojimo, ėjo kitu keliu. Justinas paliko teksto vietą, kur Trogus kritikuoja Livijų ir Salustijų:

> Quam orationem dignam duxi, cuius exemplum brevitati huius operis insererem: quam *obliquam* Pompeius Trogus exposuit; quoniam in Livio et in Sallustio reprehendit, quod conciones *directas* pro sua oratione operi suo inserendo, historiae modum excesserint (XXXVIII, III) (Manau, kad teisinga yra šią kalbą [parašyti], kurios pavyzdį dėl darbo trumpumo teįterpiau, kurią Pompėjus Trogus kaip netiesioginę užrašė, kadangi kritikavo Livijų ir Salustijų, kad tiesiogines kalbas pateikė kaip savąsias, sulaužydami istorijos dėsnius (vertimas – R. B.).

Pats didžiausias Trogaus istorijos naujumas buvo jo veikalo antiimperinės nuostatos. Istorikas aprašė ankstesniųjų, iki Romos imperijos, šalių likimus, parodė, kad stambių valstybių likimas vienodas: jos žlunga savo politinę energiją perduodamos iki tol buvusioms barbariškoms ir nežinomoms šalims. Trogui priskirtina imperijų persikėlimo idėja (*translatio imperii*). Jis iš ankstenių istorikų darbų atrinko medžiagą taip, kad sukūrė universalios istorijos koncepciją, atskleidė besikartojančių dalykų dėsningumus. Nauja Trogaus tekste buvo mąstymo ir pasakojimo rigoriškumas, t. y. autorius palieka skaitytojui sprendimo laisvę. Pasakodamas Trogus sugebėjo būti ideologiškai santūrus, mokėjo neįterpti savo paaiškinimų, naudojo tik pavyzdžio didaktiką: to, kas turi būti (*ut fieri solet*), neišvengsi[14]. Šioje istorijoje galima rasti medžiagos bet kokiam žmogaus gyvenimo atvejui iliustruoti. Dėl savo universalumo kiekvienoje epochoje ji, nors žinoma tik kaip Justino santrumpa, buvo skaitoma dėl skirtingų priežasčių. Skaitytojus žavėjo pasakojimo stilius, idėjos, pavyz-

14 Otto Seel, „Einleitung", Pompeius Trogus *Weltgeschichte von den Anfängen bis Augustus. Im Auszug des Justin*, Eingeleitet, übersetzt und erläutert von Otto Seel, Artemis Verlag Zürich und München, 1972, 48.

15 Yardley 1993, 3.

16 Seel 1972, 19.

17 Seel 1972, 7–10.

18 Seel 1972, 7.

19 Seel 1972, 7.

20 Seel 1972, 8.

21 Seel 1972, 15–17.

džiui, mokymas apie pasaulio raidos pobūdį. Istorijoje teigiama, kad gyvenimas – tai nuolatinė laimės ir nelaimės, kuri yra nenuspėjama, kaita; taip pat nuskamba mintis, kad istorija – tai pamirštos doros, blogio triumfo pavyzdžiai.

Justinas savo epitomės pratarmėje rašo, kad Trogus buvo „vyras senovinės iškalbos" „vir priscae eloquentiae" (*Prae*). Manoma, kad jis gavo klasikinį retoriaus išsilavinimą ir priklausė provincijos elitui[15]. Retorikos turėjo mokytis Romoje, imperijos intelektualų centre, kur galėjo surinkti šaltinius savo darbams. Epitomės tyrėjas Otto Seelas sako, kad veikalo kalba yra be apčiuopiamų retorinės kalbos nuosmukio žymių, o sakiniuose naudojamos klauzulės rodo, jog autorius buvo puikus meistras[16]. Justinas išlaikė nemažai Trogaus teksto elementų, būdingų autoriams, rašiusiems prieš Tacitą.

Trogaus istorijos pavadinimas *Historiae Philippicae* kelia nemažai klausimų. Iš Justino epitomėje paliktų Trogaus anotacijų (*Prologi*), kurios eina prieš kiekvieną knygą (Daukantas jų neišvertė), matyti, kad Filipas II ir jo bei Aleksandro Didžiojo sukurta valstybė minima VII–XVI; XXIV–XXVI; XXVIII–XXX knygose. Lyginant su kitomis temomis, ši atrodytų vyraujanti. Ir Justinas, kaip matyti iš anksčiau pateiktos pratarmės citatos žodžių „Graecas et totius orbis historias Latino sermone composuit", „orbem terrarum aggressus", pabrėžia veikalo pobūdį – tai visuotinė istorija. Seelas mano, kad Trogus pavadinimą parinko sekdamas ankstesniais istorikais[17]. Mažiausiai penki graikų istorikai, iš kurių garsiausias Teopompas (*Theopompos*) iš Kioso (IV a. pr. Kr.), savo veikalus yra pavadinę *Filipinėmis istorijomis* (*Philippicae Historiae*)[18]. Teopompo *Filipiką* sudarė 58 knygos ir apėmė laikotarpį nuo Aleksandro Didžiojo tėvo Filipo II valdymo pradžios 359 pr. Kr. iki mirties 336 pr. Kr. Teopompas buvo parašęs ir kitą istoriją, kur buvo aptariami ankstyviausi laikai, iki 394 pr. Kr.[19] Trogus žinojo abi Teopompo istorijas. Tačiau jis paėmė labiau žinomos istorijos pavadinimą, nes, manoma, naudojo panašius teksto kūrimo principus: ekskursus, filosofinius samprotvimus, minėjo skandalingus įvykius, naudojo psichologinę motyvaciją, domėjosi kitomis tautomis, jų mitologine pradžia, pateikė etnografinių žinių, istorinių asmenybių kančiai suteikė moralinės vertės[20]. Be to, vardažodinis būdvardis *filipinė* Trogaus gyvenamu laikotarpiu asociavosi su 42 pr. Kr. įvykusiu mūšiu prie Filipų tarp Cezario ir Bruto šalininkų, kur sprendėsi respublikos likimas, kurios, o ne imperijos, šalininku greičiausiai Trogus buvo.

Pompėjaus Trogaus veikalo datavimui yra svarbios kelios detalės, apie kurias plačiau kalba Seelas[21]. Manoma, kad Trogus veikalą parašė ne anksčiau kaip 14 m. pr. Kr. ir ne vėliau kaip 30-aisiais metais. Justino epitomės XLI knygos V dalyje kalbama, kad partai savo visus karalius vadina Arsakes, kaip

romėnai Cezariais ir Augustais: „Tertius Parthis rex Priapatius fuit, sed et ipse Arsaces dictus. Nam sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Caesares Augustosque, cognominavere" (Trečias Partų karalius buvo Priapatius, bet ir jis pavadintas Arsakes. Nes, kaip anksčiau buvo sakyta, visus savo karalius šiuo vardu, kaip romėnai Cezariais ir Augustais, vadina. Vertimas – R. B.).

Augustas mirė 14 m. pr. Kr. Tik po jo mirties abu vardai *Cezaris* ir *Augustas* buvo pridėti Tiberijui (valdė 14–37 m.), o vėliau vardas *Augustas* jau buvo titulatūros dalis.

Trogaus istorija negalėjo būti parašyta vėliau kaip 30 metais, nes ji cituojama kituose veikaluose. Valerijus Maksimas apie 31 metus sudarė istorinių skaitinių (*exempla*) rinkinį, kuriame nurodomas Trogaus darbas. Kitas istorijos mylėtojas – Gajus Velėjus Paterkulas, gyvenęs apie 19 m. pr. Kr. – 31 m., savo trumpoje istorijos apybraižoje *Romos istorija* taip pat remiasi Trogaus veikalu.

Justino epitomės leidėjas Seelas, kalbėdamas apie Pompėjaus Trogaus istorijos apimtį, siūlo palyginti su kitų istorikų, kurie taip pat rašė dar į papiruso ritinėlius (*volumina*) knygomis. Štai Tito Livijaus istorijos knygų (anuomet viena knyga buvo vienas ritinėlis) apimtis leistų spėti, kad Justinas, trumpindamas Trogų, paliko tik dešimtadalį buvusio teksto[22].

22 Seel 1972, 7.

Marcus Junianus Justinus jau rašė ne į papiruso ritinėlius, o į sąsiuvinius, vadinamus kodeksais. Knygų rašymo technika pasikeitė apie 200 metus, todėl Justino istorija datuojama ne anksčiau kaip II amžiumi.

Tyrėjai atkreipia dėmesį į santrumpos tekstą, kuris taip pat pateikia tam tikrų duomenų apie autorių[23]. Štai pratarmėje epitomatorius kalba, kad jis, būdamas Romoje, laisvalaikiu iš tų XLIV Trogaus knygų atrinkęs tai, kas verčiausia, o atmetęs tai, kas nei pažinimui, nei malonumui, nei pamokymui nenaudinga, sudarė gėlių puokštelę:

23 Yardley 1997, 9–12.

> Horum igitur quatuor et quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in Urbe versabar, cognitione quaeque dignissima excerpsi; et omissis his, quae nec cognoscendi voluptate iucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci: ut haberent et qui Graeca didicissent, quo admonerentur, et qui non didicissent, quo instruerentur. Quod ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi causa transmisi: simul ut et otii mei, cuius et Cato reddendam (operam) putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud posteros, cum obtrectationis invidia decesserit, industriae testimonium habituro (Taigi šitų keturiasdešimt keturias (nes tiek išleido) laisvalaikiu, kai Mieste gyvenau, kurios vertingiausios, išrašiau, ir apleidęs tas, kurios nei teikia pažinimo malonumo, nei buvo vertingas pavyzdys, sutrumpinau, tarsi gėlių puokštelę: kad turėtų ir kurie graikų mokėsi, kad pri-

24 Yardley 1997, 17.

mintų, ir kurie nesimokė, kad išmoktų. Kurią tau perdaviau ne tiek susipažinti, kiek ištaisyti: kartu kad ir savo laisvalaikio, kurio ir Katonas mano, kad reikia [darbą] parodyti, tavo nuomonę sužinočiau. Nes šiuo metu man trūksta tavo sprendimo, palikuonims, kai pavydo priešiškumas nuslūgs, paliksiu pastangų liudijimą (*Prae*, vertimas – R. B.).

Manoma, kad, kaip ir Trogus, Justinas buvo iš provincijos, galbūt iš Afrikos. Būtent ten nuo II iki IV amžiaus klestėjo lotyniška literatūra. Be to, Justinas kalba (XXXII, IV) apie Hanibalą su nemažu pasididžiavimu. Yra ir kita vieta knygoje (XIII, VII), kur palyginti daug kalbama apie Afriką. Manoma, kad Justinas gyveno valdant imperatoriui Lucijui Septimijui Severui (193–221 m.), kuris buvo kilęs iš Šiaurės Afrikos, reorganizavo Kirėnę, apie kurią Justinas rašo. Taigi dėmesys Kirėnei galėjo būti aktualus tik imperatoriaujant Septimijui Severui.

Taip pat XLI knygos I dalyje yra kalbama apie Partų galią Rytuose ir jos praradimą:

Parthi, penes quos, velut divisione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exsules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur; nam Scythico sermone Parthi exsules dicuntur. Hi et Assyriorum et Medorum temporibus, inter Orientis populos obscurissimi fuere. Postea quoque cum imperium Orientis a Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, praeda victorum fuere (Partai, kurie tarsi su romėnais pasaulį pasidaliję, dabar yra Rytų imperija, buvo skitų tremtiniai. Mat jų pačių žodis tai parodo; nes skitų kalba *partai* reiškia tremtiniai. Šie asirų ir medų laikais tarp Rytų tautų buvo tamsiausi. Po to, kai Rytų imperija iš medų persams teko, tarsi bevardė tauta, tapo nugalėtojų grobiu (vertimas – R. B.).

Tačiau Partų karalystė tik po 226 m. perversmo atiteko Persų karalystei. Jeigu šis sakinys nebuvo įtrauktas vėlesnių nurašinėtojų, tai būtų galima sakyti, kad epitomė parašyta ne anksčiau kaip 226 m.

Manoma, kad Justino epitomė nėra epitomė tikra to žodžio prasme, nes kaip matyti iš jau cituotos pratarmės, jis medžiagą atrinko, paliko tik dalykus, jam atrodžiusius naudingais.

Be to, tekstas gerokai neatitinka *Prologų* turinio. Pačiame tekste taip pat kalbama ir nuo „aš", ir „mes" asmens. Manoma, kad Justinas daugelį istorijos įvykių praleido, neišlaikė jų sekos. Atrinkdamas tekstą santrumpai, paliko tas teksto vietas, kuriose vaizduojamas laimės nepastovumas, stebuklai, legendos, sukeliančios užuojautą ir gailestį scenos[24]. Permainingo likimo, paremto vidinės logikos dėsniais, vaizdavimas neretai leidžia ieškoti analogijų su Evangelija.

Justino teksto kalba, daugelį amžių žavėjusi ir buvusi beveik etalonu, verčia spėti, jog jis, kaip ir jo santrumpos autorius Trogus, galėjo būti retorikos mokytojas ir istoriją parengė kaip kalboms sakyti reikalingų istorinių faktų rinkinį. Tai yra kaip Kvintilianas

(35–95 m.) patarė, kad kiekvienas retorius turi kalbėti turiningai ir savo mintis argumentuoti duomenimis iš istorijos.

Šv. Augustinas (354–430 m.) pirmasis žinomas autorius, kuris anksčiausiai paminėjo Justiną kartu su Trogumi, bet pacitavo epitomę. Vadinasi, Justino epitomė V amžiuje buvo geriau žinoma negu Trogaus veikalas. Tiek Viduramžiais, tiek vėliau Justino epitomė buvo pavyzdys kaip aprašyti kurio nors laikotarpio, krašto, dinastijos, vyskupijos istoriją; iš jos mokytasi žanro gudrybių, stiliaus dalykų. Iš Viduramžių išliko per 200 Justino epitomės nuorašų kodeksų, nors knyga tuo metu dar nebuvo įtraukta į mokyklinių autorių sąrašą.

Slavų kraštuose Justino kompendiumas Viduramžiais taip pat jau buvo žinomas, gal tik ne taip plačiai. Justinas lenkų istorikams buvo istorijos, istorinių koncepcijų, analogijų šaltinis, o taip pat gero stiliaus pavyzdys. Įrodyta, kad anoniminėje *Cronica et gesta ducum sive principium Polonorum (Kronika ir vadų žygiai arba Lenkijos pradžia)* (1112–1116 m.), kurią vėliau priskyrė Galui Anonimui, remtasi Justinu[25].

Lenkų istorikas Wincenty'o Kadłubeko, kurio kronika *Historia polonica* (*Lenkų istorija*, išleista tik 1612 metais) savo darbuose rėmėsi ir Daukantas, daug kartų citavo Justino epitomę[26]. Kadłubekas, laikydamasis vieno iš Viduramžių istorikų postulatų – kultūriškai jauną tautą susieti su pasauline istorija, – kai kuriuos iš Justino paimtus istorinius faktus įtraukė į savo rašomą Lenkijos istoriją. Janas Długoszas (1415–1480 m.), didžiausias lenkų Viduramžių istorikas, kurio darbais rėmėsi Daukantas, savo Lenkijos istorijoje (*Historia Polonica*, išleista XVIII amžiuje) taip pat nurodo Justiną.

Justino istorijos Viduramžių nuorašus, pasinaudodamas ankstesnių tyrėjų darbais, sugrupavo Franzas Rühlis ir paskelbė knygoje *Justino šaltiniai (Die Textesquellen des Justinus)*[27]. Rühlis pateikė išsamią kodeksų analizę ir jų skirtumus. Jis sako, kad Justino istorija žinoma iš keleto skirtingų nuorašų grupių, kuriuos ištyręs, suskirstė į tris dideles grupes.

Pradėjus spausdinti knygas, Justino istorija dar labiau išplito. Seniausi leidimai žinomi nuo 1470 m. – vienas Romoje, kitas Venecijoje[28]. Europos universitetuose epitomės labiausiai išplito XVI amžiuje, o Krokuvos universitete Justinas į mokymo programas buvo įtrauktas 1530 metais[29]. Į Lenkiją XV amžiuje epitomės daugiausia atkeliaudavo iš Italijos, rečiau iš Vokietijos.

Prie Renesanso istorikų, daug sekusių romėnų istoriografinėmis epitomėmis (ir Justinu) priskiriamas ir Krokuvos akademijos auklėtinis Motiejus Stryjkovskis, kurio veikalo paminėjimą randame Daukanto istorijose. Stryjkovskis svarbiausiame savo darbe *Która przedtem nigdy światła nie widziała, Kronika polska, litewska, źmodzka i wszystkiej Rusi (Lenkijos, Lietuvos, Žemaitijos ir visos Rusijos kronika, kurios prieš tai pasaulis niekada dar nematė,*

25 Ignacy Lewandowski, *Recepcija rzymskich kompendiów historycznych w dawnej Polsce*, Poznań, 1976, 53–57.

26 Išsamiau: Lewandowski, 1976, 57–60. [Franz Rühl], VERBREITUNG DES JUSTINUS IM MITTELALTER [...], Leipzig, Druck von B. G. Teubner, 1871, 14–18.

27 Franz Rühl, *DIE TEXTESQUELLEN DES JUSTINUS*, Leipzig, Druck und Verlag von B. G. Teubner, 1872, 160.

28 Seel 1972, 12.

29 Lewandowski 1976, 121.

30 Zenonas Norkus, *Istorika: istorinis įvadas*, Vilnius: Taura, 1996, 38.

31 Norkus 1996, 35.

32 Norkus 1996, 38.

1582) šaltinių indekse surašė 128 autorius, tarp jų ir Justiną. Manoma, kad iš Justino bus paėmęs savo *credo*: būti kritiškam, nes ir Livijus neišvengė Trogaus kritikos.

Nuo XVIII amžiaus, kada pradėjo rodytis naujųjų laikų antikinės istorijos, senieji istorikai pamažu buvo išstumiami. Tačiau net „pažangiausiame XVIII a. Vokietijos Göttingeno universitete istorija dar nebuvo instituciškai savarankiška akademinė disciplina ir gyvavo teologijos, teisės ir 'valstybės mokslų' globojama, kaip jų pagalbinė disciplina"[30]. Istorikas dar daug kur buvo vadinamas „istorijos ir iškalbos profesorius"[31]. Taigi kol retorikos prestižas laikėsi, antikinė istoriografija buvo geras teksto formavimo pavyzdys. Ir XIX amžiuje, nors kūrėsi savarankiškas istorijos mokslas, nusivylimas Apšvietos idėjomis daugelį grąžino prie praeities idealų[32].

Daukanto vertimo rankraščiai. Justinas, kaip sakyta, buvo itin skaitomas autorius, tad jo populiarumas, be abejo, turėjo įtakos Daukantui apsispręsti būtent šią istoriją versti. Tačiau Daukantui Justino istorija galėjo būti artima ir antiimperinėmis idėjomis bei kalbos pobūdžiu: Justino tekste gausu retorinių minties ir kalbos figūrų. Daukanto juodraščio taisymų pobūdis rodo, kad darbas daugiau buvo skiriamas ne tiek skaitytoją informuoti visuotinės istorijos klausimais, kiek formuoti pilietines nuostatas, išmokyti skaitytoją pajusti lietuvių kalbos galimybes.

Daugelis didžiųjų Europos tautų Justino istoriją pradėjo versti į tautines kalbas XVII amžiuje, Daukantas į lietuvių – XIX amžiuje. Daukantas su Justino veikalu turbūt susidūrė dar mokykloje, vėliausiai studijuodamas. Istorikas savo bibliotekoje turėjo Justino *Justini Historiae Libri XLIV*, tik sunku pasakyti, kurių metų leidimą. Jis savo bibliotekoje turėjo ir kitų, vadinamųjų mažųjų autorių knygų. Pavyzdžiui, dovanojamų knygų registre galime rasti tokių įrašų: „2 Curtii Rufi historiarum libri Amstelodami 1670" l. 6; „Cornelius Nepos Paris 1827" l. 6; „Cesar, C. Velleius Paterculus et A. Florus Paris 1845" l. 31; „Valerij Maximi, dictorum factorumque Memorabilium Libri novem Norimberg 1806" l. 53. Manytina, kad Daukantas gyvendamas Rygoje (1826–1834), veikiamas vietinės aukštesnės kultūros, ėmė iš jos pavyzdžius. Štai latviai Johano Heinricho Campes itin populiarios knygos *Jaunesnysis Robinzonas (Robinson der Jüngere)* vertimą buvo išsileidę 1824 metais, o Daukantas į lietuvių kalbą minėtą darbą išvertė apie 1834 metus, kai dar gyveno Rygoje. Rygoje Daukantas galėjo pradėti (kaip rodytų popieriaus pagaminimo data) ir Justino istorijos vertimą. Išlikęs vertimo švarraščio fragmentas (7 lapai), rodytų, kad Daukantas jį ketino publikuoti. Švarraščio pilnas pavadinimas, kaip ne kartą minėta, *Jistoriję Justinaus parguldę Jsz Łotinû kałbôs i Žâmaitiû K. Daugkientys metusî 1798*. Juodraštis turi du pavadinimus: vienas įrašytas pieštuku

13 puslapyje, prieš pirmąją knygą – *Weikalinę wisnenę Justinaus*, o antrasis – ant paskutinio lanko, paskutinio puslapio, išorinėje jo pusėje, atvirkščiai visam tekstui – *Historya Justina*.

Justino istorijos leidimų gausa apsunkino Daukanto vertimo teksto nustatymą. Kaip rodo Franzo Rühlio tyrimai, Justino tekstų nuorašai skyrėsi, tačiau daugiausia leksika, ortografija, gramatinėmis formomis, rečiau praleistais žodžiais ar jų junginiais, o ne ištisomis pastraipomis. Atlikus tekstologinę analizę, prieita prie išvados, kad Daukantas galėjo versti iš Johanno Christiano Fridricho Wetzelio parengto Justino istorijos teksto *IVSTINI HISTORIARVM PHILIPPICARVM LIBRI XXXXIIII* (1817 m.)[33]. Wetzelis pateikė tekstą su pratarme, įvadu, gausiais tekstologiniais komentarais išnašose. Jis Pompėjaus Trogaus prologus (*Prologi*) išspausdino ne prieš kiekvieną knygą, kaip daugelis kitų leidėjų, o atskirai. Kaip minėta, Daukantas prologų nevertė, bet tam tikra prasme jie atspindėti jo pratarmėje.

Lietuvių literatūros ir tautosakos institute yra saugomas 1815 metų Justino istorijos leidimas, kuriame pieštuku įrašyta „S. Daukanto? b-kos"[34]. Palyginus Daukanto vertimą su 1815 ir 1817 metų leidimais, pastebėta, kad 1815 metų leidimas negalėjo būti vertimo tekstas, pavyzdžiui:

Daukanto vertimas	1817 metų leidimas	1815 metų leidimas
iszrasziáu Šv Pr 7	*versabar* parašiau 21	*versabamur* parašėme 3
drowiejos nepaugusem suneliů I 14	*nec immaturo puero ausa* 25	*nec immaturo ausa* 5
Arbaces I 15	*Arbaces* 27	*Arbactus* 6
Barenę I 22	*Barene* 33	*Barce* 9
Preksaspɨ I 25	*Prexaspem* 36	*Cometem* 11
Sesostris II 34	*Sesostris* 44	*Vexoris* 17
Dercylles VI 94	*Dercyllides* 99	*Hercyllides* 52
Lysimakus XXIV 268	*Lysimacho* 203	*Ptolemaeo* 161
su Aleksendru nepargalemu XXX 304v	*cum Alexandro Magno* 299	*cum exercitu eius* 186
Krupaudams idant Macedonijos neužimtum, padaręs sutarima i bursa ius prijemę; ir iems gałutinius łaukus Macedonijos pawedę XV 200v	*veritus, ne Macedoniam occuparent facta pactione in societatem, eos recepit, agrosque iis ultimos Macedoniae assignat* 200	*veritus, ne Macedoniam occuparent, eos recepit, agrosque iis ultimos Macedoniae assignat* 116

Be to, kaip sakyta, 1817 metų leidime Wetzelis pateikė daug teksto komentarų. Štai VIII knygos vienoje vietoje paaiškinama, kad *Boeotii* yra *Thebani* (p. 125), Daukantas rašo *Tebanay* VIII 117. Panašių vietų yra ir daugiau.

33 [Justinus], *IVSTINI HISTORIARVM PHILIPPICARVM LIBRI XXXXIIII.* TEXTUM GRAEVIANVM PASSIM REFINXIT; ARGVMENTIS ET TABVLA CHRONOLOGICA PRAEMISSIS, TEMPORIBVS AD MARGINEM NOTATIS; NOTIS ET CRITICIS ET HISTORICIS SVBIECTIS, INDICIBVSQVE ET RERVM ET VERBORVM ILLVSTRAVIT IOAN. CHRISTIAN. FRID. WETZEL, PHILOSOPHIAE DOCTOR, LYCEI PRIMISLAVIENSIS RECTOR. LIPSIAE SVMBTIBVS IOANNIS AMBROSII BARTHII. Knyga saugoma Berlyno Valstybinio Prūsijos kultūros paveldo (Bibliothek des Geheimen Staatsarchivs Preussischer Kulturbesitz) bibliotekoje.

34 [Justinus], *JUSTINI HISTORIARUM LIBRI XLIV.* IN USUM STUDIOSAE JUVENTUTIS DENUO SINGULARI CURA RECOGNITI EDITTO SEXTA. HALAE ET BEROLINI, IMPENSIS ORPHANOTROPHET. MDCCCXV.

Daukantas juodraštį rašė į didelius popieriaus lapus (35x21,8 cm), *in folio*. Popierius prastos rūšies, imtinai nuo 13 iki 240v puslapių – pilkšvos spalvos su vandenženkliais ir raidėmis ФКНГ bei pagaminimo data 1833 m., nuo 1 iki 12 (surašyta vertėjo ir autoriaus pratarmė) ir nuo 242 iki 400 puslapių – šiek tiek šviesesnės spalvos be vandenženklių, su tomis pačiomis raidėmis ir 1834 m. pagaminimo data. Iš viso rankraštis turi 396 prirašytus ir 12 tuščių puslapių, o taip pat antraštinį ir pabaigos lapus. Taigi visą rankraštį sudaro 412 puslapių, susiūtų į lankus, kurie jau nebuvo susiūti į vieną visumą, o vėlesnių palikimo tvarkytojų buvo sudėti į aplankalą.

Kaip matyti iš kai kurių rankraščio ypatumų, Daukantas rašė jau į susiūtus lankus[35]. Kiekvienas lankas dažniausiai sudarytas iš 6 dvigubų lapų, susiūtų medvilniniu siūlu. Tai, kad buvo rašyta į pasiruoštus lankus rodytų lankų, o ne puslapių numeracija (puslapius vėliau numeravo rankraščio tvarkytojai: iki 142 numeruoti ir puslapiai, nuo 144 – tik lapai). Daukantas puslapių nenumeravo, o lanko numerius pieštuku žymėjo viršutiniame dešiniame pirmojo lanko puslapio kampe. Iš viso sužymėta 17 lankų, nors pirmasis lankas, kur išversta pirma ir dalis antros knygos, nebuvo numeruotas. Nesunumeruotas liko pirmasis lankas, kuriame yra vertėjo ir autoriaus pratarmės, kurias Daukantas parašė paskiausiai, ir ši juodraščio dalis, kaip minėta, rašyta ant šviesesnio popieriaus su 1834 m. pagaminimo data. Be to, kadangi popierius buvo juodraštinis, antrarūšis, neretai pasitaikydavo popieriaus gamybos defektų: skylutės (316, 318, 324, 340, 342, 346, 398), įspaustas siūlas (344, 336v). Pasitaiko, kad Daukantas skubėdamas parašydavo į skylutę, t. y. raidė būdavo parašoma kitame puslapyje (316v/314v, 318/320, 324/326), o tai rodytų, kad buvo rašoma ne į atskirus lapus. Rankraštyje nuo žiežirbos (?) yra pradegusi skylė kiaurai per visą 17 lanką, kai tekstas jau buvo parašytas.

Daukanto juodraštyje per daugelį metų atsirado ne tik bibliotekininkų, bet ir rankraščio tyrinėtojų paliktų įrašų, kurie nurodomi šio leidinio tekstologiniuose komentaruose. Antraštiniame puslapyje visi įrašai daryti ne Daukanto ranka, o jo palikimo tvarkytojų. Rankraščio tvarkytojų yra pakartotas pavadinimas *Historya Justina*, taip pat uždėti Lietuvių mokslo draugijos apvalus, toks pats kaip paskutiniame puslapyje Vilniaus literatūros muziejaus bei su Daukanto pavarde *Sim. Daukanto* antspaudai. Viršuje pieštuku užrašyta „Daukantas". Be to, čia dar pieštuku užrašyta signatūra *S. D. 10* bei inventorizacijos numeris *In. R–905*. Taip pat yra išlikusi senesnė signatūra: juodu rašalu ant užklijuotos plono lapo skiautelės užrašytas ir pieštuku perbrauktas numeris *53*, o šalia pieštuku parašyta dviem brūkšneliais perbraukta raidė *N* ir skaičius *20*; taip pat šiame puslapyje yra pieštuku užrašytas ir perbrauktas, bet ir vėl užrašytas skaičius *53*.

35 Taip jis rašė ir kitus savo darbus. Žr. Giedrius Subačius, „Simono Daukanto Didysis lenkų-lietuvių kalbų žodynas", *Simono Daukanto raštai. Didysis lenkų-lietuvių kalbų žodynas. Pirmas tomas a–m*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993, 10.

Taip pat virš pavadinimo tokios pat spalvos rašalu stulpeliu atliktas dauginimo veiksmas – skaičiuoti rankraščio lapai (lankų skaičius *18* padaugintas iš *12* – tai lanko puslapių skaičius, iš gautos sumos *216* atimti tušti *8* puslapiai, o po to dar *6*, nes ne visi lankai buvo po *12* puslapių), o gautas skaičius *202* užrašytas ant paskutinio prirašyto puslapio. Rankraščio tvarkytojai ant paskutinio puslapio uždėjo rausvą, apvalų Vilniaus literatūros muziejaus antspaudą.

Daukantas juodraštį rašė beveik kiekviename puslapyje taisymams palikdamas plačias (apie 6 cm) paraštes. Tačiau jose Daukanto įrašų nėra itin gausu, nes jis dažniausiai taisymus rašė tarp eilučių. Paraštėse yra Daukanto įrašų, nesusijusių su tekstu: *melemitas, Polonez, nusmaukę wokite lijpoie* 32; stulpeliu dauginta: *150 x 9 = 1350* 350v (taip pat daugybos veiksmas p. 324v), įvairių pabrūkšniavimų, paliktų prarašant plunksną.

HJ yra keturi taisymų sluoksniai. Pirmiausia taisyta verčiant. Šie taisymai, tai daugiausia tinkamiausio žodžio paieškos (žodžiai įdėti tarp kampelių rodo Daukanto išbraukimus): *toksay pramonijs bů ‹da› ‹weikalù› ‹darbù› ‹w› weikłumù* 73; *Aspasiję io ‹ke› ‹mauk› ‹kek› ‹mau› kekszę* 132; *kurs jutes Eumeni gawusi pagalba, nu ‹abgulemo› pilês ‹atsilrau› ‹prasikrau› ‹paliko› paeię* 193. Pasitaiko, kad svetimžodžiams surandamas lietuviškas atitikmuo: *‹waisk› karaunôs* 83, *‹kalpus› wergus* 86 *‹leus› lutes, ‹lewů› lutů* 202v, *‹kalpote› tarnaute; ‹smerte› giltine* 248. Tačiau daroma ir atvirkščiai: *‹talkieję› bursinikay* 95. Daukantas taiso ieškodamas sinonimiškų žodžių. Versdamas Justino istoriją, jis žodį *templum* „šventykla" vertė: *reiszkiniczês* 158, *bazniczes* 268v, *bazniczę arba ziniczę* 328; *nepos* „anūkas" – *kiltienus* (*nepotes*) 316, *posunı* (*nepotem*) 16. Gana dažnai žodžiai keičiami vietomis: *Epominanda ‹maringay pażeidę› rondonti kaip narsiu kareiju ir guwiu atmonu reiki bute maringay pazeidę* 102. Rečiau pasitaiko ištisų sakinių taisymų. Kai išbraukia didesnę sakinio dalį, dažniausiai tai būna dėl vertimo pobūdžio. Pirmas variantas paprastai būna pažodiškesnis, neaiškus: „Todiel wissi ‹wergdamı› aszarodamys rikiů gůdas ‹klukte› labiaus tekakinas iû koncziomys nekaip abidomys ⟶ Todiel wissi ‹wergdamı› aszarodamys eit pas Aleksendra ir sako labiaus iems gała tedara nekaip ius tep apiûk" 172v ⟵ „Tunc universi flentes, regem adeunt: orant, *suppliciis suis potius saturaret se, quam contumeliis*" 171 (Tada visi vergdami pas karalių ateina: prašo, kad jis geriau jų maldavimais negu pažeminimais pasisotintų).

Nors kartais Daukantas pirmąjį parašymą braukė, tarsi būtų per daug nuo teksto nutolęs. Pavyzdžiui: „Jijs raszę tepat Rikiů Egypta, sauo broliů, lugodams io bendribos: ijs nebrimo pagaute brolů tů, ků ijs igauo nu neprietelaus sauo tewa ⟶ Jijs raszę tepat Rikiů Egypta, sauo broliů, lugodams io bendribos: ir żadiedams nebrugote ont brole uż pasawinta io dali rikies ne gi begeiste nu brolio tů, ků ijs godingesne galieję igaute nu neprie-

36 Daukantas 1976, 787.

telaus sauo tewa" XVII 216v ← „Fratris quoque regis Aegypti concordiam per epistolas deprecatur, professus, *deponere se offensam erepti paterni regni, neque amplius a fratre quaesiturum, quod honestius a paterno hoste perceperit*" 214 (Brolio, Egipto karaliaus, laiškais santarvės prašė, atvirai pareiškęs, kad jis nuoskaudą dėl išplėštos tėvo valdžios užmiršta, neketina daugiau iš brolio [jos] reikalauti, kurią garbingiau yra iš tėvo priešo įgauti).

Ten, kur Daukanto tekstas užrašytas skirtingos spalvos rašalu, matyti, kad antrasis taisymų sluoksnis yra šiek tiek vėlesnės kilmės, atrodo, Daukantas taisė prieš pradėdamas versti toliau (pvz., 244v–246). Antrą kartą taisydamas taip pat daugiausia keitė ar įterpė žodžius, galūnes. Tačiau šis taisymų sluoksnis negausus, ypač dėl to, kad ten, kur rašalo spalva sutampa, plika akimi sunku pasakyti taisymų laiką.

Gana daug taisymų daryta pieštuku. Daugiausia taisyta vertimo pradžia, pirmos vienuolika knygų iki 142 puslapio. Vėliau pieštukinės pataisos retėja, o vertėjo ir Justino pratarmė iš viso pieštuku netaisytos. Pieštuku atliktų taisymų pobūdis (rašyba) rodytų, jog taisyta buvo beveik tuo pat metu, kai darbas buvo užbaigtas. Vadinasi, Daukantas, nors 1857 m. laiške nežinomam asmeniui, minėdamas savo rankraščius, pažymėjo: „Justinus historiarum vertimas, šis atrodo, taip ir liks, nes senstu"[36], tačiau taisymai rodo, kad vėliau juodraštis nebebuvo taisytas.

Ketvirtas taisymų sluoksnis – kada pieštukinės pataisos taisytos rašalu, nors tokių vietų nėra daug (pvz., 136, 140). Pavyzdžiui, XI knyga gana gausiai taisyta pieštuku, o po to dar juodu rašalu: iš pradžių parašyta *labdares*, po to pieštuku taisyta į *labdarimas*, o juodu rašalu *labdarimus* XI 136.

Daukantas Justino istoriją vertė po to, kai *Istorija Žemaitiška* buvo užbaigta, vadinasi, jis jau buvo patyręs literatas, todėl surasti tinkamą atitikmenį jam nebūtų buvę taip sunku, nebūtų reikėję tiek taisymų. Tačiau, atrodo, Daukantui svarbiau buvo išsemti ir pademonstruoti lietuvių kalbos galimybes. Daukanto patirtis būtų leidusi versti greitai, bet jis pirmenybę teikė rašytinės kalbos reformavimui, iš gyvos kalbos perimtų elementų vartojimui tekste.

Daukantas, nors buvo nusistatęs raidyną, tačiau laikėsi jo nenuosekliai, o ir taisydamas labai retai dėliojo trūkstamus diakritikus, ortografiškai netiksliai užrašytus žodžius. Kaip matyti iš švarraštyje pridėto „Parsergiejemas", Daukantas šiam vertimui buvo nusistatęs tokius rašmenis su diakritikais: *ǻ, é, è, ę, ê, ô, ù, û, ů, ų, î, ɨ, y*. Tačiau pačiame tekste randama jų ir daugiau: *ą, à, á, ë*. Šiuos rašmenis Daukantas, daugiausia Mažosios Lietuvos ir senųjų Didžiosios Lietuvos raštų bei gramatikų pavyzdžiu, įsivedė ir stengėsi vartoti labiausiai dėl to, kad žemaičių tarmėje yra sutampančių žodžių formų. Pavyzdžiui, parašymą *motina* galima suprasti ir kaip vns. vard. ir kaip vns. naud. ar įn., todėl

vns. naud. jis stengėsi rašyti su ženklu: *motinà*. Atitinkamai ir 37 Subačius
visi kiti ženklai turėjo morfemos skiriamąsias reikšmes: rašmenys su kampeliu žymėjo vns. ir dgs. kilm. (*karês* 136, *Grecijês* 137, *rikî* „rikio" 142, *łabdarî* „labdario" 146v, *waldiôs* 135, *wargingôs* 136, *Persû* 135, *pargalietoiû* 137); ženklą *ɨ* rašė vns. gal. (*ɨ* „jį"140v, *atweɨ* 148v, *wieszpatɨ* 152). Tačiau Daukantas nuolat stengėsi tobulinti savo rašybą, todėl neretai ją keitė, o pakeitęs pavartodavo tiek senosios, tiek naujosios rašybos elementus. 1991, 58–63.

Iš tradicinio raidyno, kaip ir būdinga XIX amžiaus tekstams, šiame rankraštyje vartojami cz (=č), sz (=š), ł, w, ź, ż. Bet gali būti klaidingų: *łinkieję* 228. Lenkų rašybos pavyzdžiu, nors dar labai nenuosekliai, rašomas *j*. Pavyzdžiui, *jau* 37, *piktadiejs* 132, *tuoj* 188v, *jie* 220v, *jes* 146, *Jijs* „Jis" 152, *ijs* „jis" 154, *jumis* 196. Dažniau dar rašoma *i*: *siionus* 21, *iumis* 196, *ioms* 146, *iudwe* 146, arba pramaišiui: *abejoie pusieje* 156v, *abejoientius* 26. Šiamę rankraštyje dvibalsiai dar rašomi su *i* arba *y*, o ne su *j*, kaip Daukantas ėmė rašyti po 1838 m.[37] Kadangi jau pasitaiko ir kirilikos (pvz., *u*, *в*, *н*, *л*, *п*, *p*), parašomos vietoj lotyniškų raidžių: *Зapaortenon* XLI, ‹*разв*› XLIII 388, galima spėti, kad Daukantas didesnę dalį teksto vertė jau gyvendamas Peterburge.

Iš senųjų raidžių tekste Daukantas visur rašė *d* unicijalinę, arba riestąją, labai retai, bet sutinkamas gotiškas *s*.

Taip pat šiame rankraštyje dar dažni dvigubi priebalsiai (geminatos), ypač tam tikruose žodžiuose, pavyzdžiui, *kittus* 13, *essus* 15, *girrę* 17, *likkuma* 21, *tullus* 18, *uppę* 23.

Nors versdamas Justino istoriją Daukantas pavartodavo ir vakarų aukštaičių šnektų formų, tačiau daugiausia rašė savo gimtąja pajūrio žemaičių dounininkų (kretingiškių) patarme. Taisymų pobūdis leidžia manyti, kad kartais žemaitiškas formas jis keitė vakarietiškomis aukštaitiškomis (*drůsè* → *drůsèy* 332, 352v, *iszlipa* → *iszlipo* 82), įtakotas Prūsijos lietuvių raštų arba, atrodo, kai to reikėjo sakinio ritmikai.

Lengviausia Daukantui buvo rašyti vakarietiškas formas žodžio galūnėje. Dvibalsius [ai], [ei] galūnėje rašo <ay>, <ey>, pavyzdžiui, *turtay* 130, *wakay* 166, *kareiwey* 314, *umsdey* 302, *żiney* 324v, bet pasitaiko ir su <i>: *tapstai* 23, *tenai* 46, *ipatingai* 112, *dukterei* 40, *kareiwei* 61. Arba parašo ir su *è*, *à*, pavyzdžiui, vns. naud.: *aitrà* 284v, *motinà* 286, *patè kalè* 17. Daukantui lengviausia buvo išmokti vakarietiškų dvibalsių rašymą prieveiksmiuose: *kiauray* 38, *godingay* 208v, *skaudey* 194, *winkrey* 226. Tačiau dar dažnos žemaitiškos galūnės dgs. įn.: *pargalietas* 54, *ilgases rubas* 82. Kartais sukuriamos hipernormalizuotos formos: *nieksay* 214. Žodžio viduryje dvibalsiai [ai], [ei] dažniau rašomi su <i>, pavyzdžiui, *tewainês* 42, *waikay* 87, *peikams* 84, *kareiwijs* 154v. Tačiau Daukantui sunkiau sekėsi įsivesti dvibalsių rašymą šaknyje ten, kur žemaičių tarmėje yra vienbalsiai. Čia jis daugiausia rašo vienbalsius: *daktus* 14, *rek* 21, *ne kap* 130, *wakus* 260.

Dvibalsis [ui] (parašomas <uy> arba <ui>) sutinkamas labai retai: *suytė* 24, *smuykas* 302, *iszuy* 344v, *uyte* 346v, *iszuidamys* 304v. Dažniausiai Daukantas vakarietišką dvibalsį [ui] rašė <ů>, pavyzdžiui, *weltů 38, isakimů* 226v, *kraitiů* 226v.

Ypač nevienodai ir nenuosekliai Daukantas rašo žemaičių dounininkų dvibalsius [ẹi], [ọu] (vakarų aukštaičių [ie], [uo]). Dvibalsį [ẹi] rašo <ei>, <ęi>, <ij>, <ey>, <yi>, pavyzdžiui, *numei* 64, *grumteis* 102, *kieymus* 84, *nesręig* 194v, *tijk* 192v, *tyi* 39. Tačiau parašomas ir <ie> *Wienog* 83, *wiens* 137. Dvibalsis [ọu] paprastai žymimas polifonetiniu <ů>, pavyzdžiui, *důklintines* 21, *nůdůmû* 214, bet parašo ir su *ô*: *pôtà* 24. Yra hipernormalizmų: *půlkus* 196v, *půldama* 226, *ůłôs* 274.

Taip pat ženklas <ů> vartojamas vakarų aukštaičių nosiniam garsui [ą], pavyzdžiui, *drůsumo* 140, *sůbrusdey* 374v.

Žemaitišką dvigarsį [on] (vakarų aukštaičių [an]) dažniausiai rašo <on>, pavyzdžiui, *ronkos* 16, *smaukont* 96, *sonkarę* 194, *mon* 194v (bet yra *muno* 194v, *sùndaras* 390v), *onsztika* 200v.

Žemaitišką [ie] (vakarų aukštaičių [ė]) Daukantas rašė žemaitiškai <ie>, pavyzdžiui, *tiewainês* 226, *mienesiû* 228v, bet ir su *ë*, nors labai retai, pavyzdžiui, *beslëpiczę* 26, *tëus* 41, *tëwaine* 90, hipernormalizuota – *gër* „geria" 89.

Labai įvairiai rašomas žemaitiškas tarpinis garsas tarp [u] ir [o] – [ọ]. Daukantas nusistatė jį rašyti <ù>, bet dažniausiai rašė <u>, pasitaikė ir <o>. Pavyzdžiui, *tù łaimù* 86, *kałbù* 144, *zùrdote 26, guwums* 85, *sokoki* 140, *sopoliû* 276, *ożonte* 298v.

Įvairuoja ir žemaitiško [ę] rašymas. Dažniausiai galūnėje rašomas <ę>: *Skytusę* 23, *drewieję* 85, *pasakę* 222v, *paiemę* 82, bet rašomas ir <*e*>, <*i*>, <*y*>: *kluwi* 220v, *tusi patiuse łaikusi* 222, *srytys* 188, *lauże* 121, *er* 284. Kirčiuotoje galūnėje, nors ir kitur, parašomas <î>, būdingas senesniesiems Daukanto raštams: *dwigubî karî* 284, *galî* 284 *nugalůtî* 130.

Daukantas dar gana dažnai raidėmis <i>, <á>, <é> žymėjo minkštą priebalsį *k*, rečiau *g, ž*: *supikiey* 182, *tokies* (dgs. gal.) 14, *kérdiů* 17, *kieżterieję* 168, *kékszates* 236v, *kráuszůta* 272v, bet parašoma ir *keles* 222, *keltęs* 222v; *atgieyżę* 296, *gériaus 298, gierinte* 302, *izijbę* 133, *użieję* 266.

Galūninis balsis taip pat pasitaiko, nors gausu ir žemaitiškų: *apmauds* 130, *Pilips zeistas* 131, *palikdams* 14, *wir's, kupłum's* 16; veiksmažodžio – *uziem* 118, *lug* 194v, *bauż* 196. Daiktavardžio vns. kilm. galūnė dažnai parašoma su *-a*: *amata* 24, *sukuszima* 135, *stebukla* 254v. Pasitaiko hipernormalizmų: *ape likkumo* 224, *uż nuterioiemo* 210v.

Daukantas išlaiko pajūrio žemaičių [t], [d], vietoj vakarų aukštaičių [č], [dž]: *bebipsontius* 24, *sunatiù* 24, *patiawimos* 28, *dawadziù* 30.

Rašyboje Daukantas kartais laikėsi fonetinio (*issijautoiema* 192, *warkszû* 234v, *ussituriejema* 222), kartais kilminio principo (*rużkana* 264v, *neriżdamos* 264).

Prielinksniai rašomi ir kartu, ir atskirai: *nuwisssos* 194v, *pasawi* 228, *isztinay* 22v, *beuždongôs* 276v; taip pat – ir priešdėliai: *nu leid* 194, *nu kaka* 192, *isz reikszte* 224.

Pozicijoje tarp dviejų balsių Daukantas dažnai išlaiko žemaitišką tarimą su [u], ne su [v]: *sauo* 13, *nukarauo* 14, *uôs* 14, *palenguay* 31, *minauotû* 224v. Dažnos žemaitybės, pavyzdžiui, *lůbie giltinies nusigůste*16, *statè eit* 26, *walejęs tos rikies* 28, *apent igaute* 28, *gataus ira* 212v, *kulius* 226, *spieką* 266, *zurniję* 262v.

Taip pat kartais parašomas būsimojo laiko trečiasis asmuo su -i, -y: *tapstai* 23, *dikstay* 32, *kęłstay* 292.

Daukantui, kaip ir daugeliui vertėjų, nelengva buvo rasti tinkamiausias tikrinių daiktavardžių formas. Čia pastebima daug įvairovės ir nenuoseklumo (pvz., *Siciliję 222, Sciciliję 258, Sicijos 260*), kartais visai nutolstama nuo lotyniško teksto, pavyzdžiui, vietoj išbraukto *Panonij* Daukantas įrašo *Wengrus* 270. Daukantas, laikydamasis savo nusistatyto požiūrio į lietuvišką raidyną ir rašybą, vertime rašydamas vardus nevartojo lotyniškų *h*, o vietoj *ch, ph* (*f*) rašė <k>, <p>, pavyzdžiui: *Erkulî* 37 ← *Hercule, Jppolite* 39 ← *Hippolyte, Ellanikus* 282v ← *Hellanicus, Karilaus* 62 ← *Charilao, Delpas* 113 ← *Delphis.*

Kaip galima spręsti iš Daukanto užrašų knygų, jis domėjosi vertimo teorija, savo bibliotekoje turėjo įvairių žodynų, gramatikų. Antai jo užrašuose randame įrašą: „Hofmann Dr. R. S. Methodische Anleitung zum übersetzen aus Lateinischen ins Deutsche, und aus Deutsche ins Lateinische". Turėjo populiarią K. Alvaro gramatiką („K. Alwar Emanuel gramatyka języka Łacinskiego w Połocku 1819" bei vadovėlį „Anslin Theod Chr. Friedr. Bibliotheca Philologica oder Verzeichniss Grammatiken, Wörterbücher Chrestomathium, Lesebüchen und anderen Werke, welche zum Studium griechischen, lateinischen und orientalischen Sprachen von Jahre 1750 bis 1839. Leipzig 1840". Turėjo žodynų: „K. Bobrowski Frorian Słownik Łacinsko–Polski Wilno 1841"; „Dictionarium Latino–Polonicum polocid 1817", „Dictionarium LatinoGallicum Parisiis 1778".

Kaip minėta, Justinas buvo populiarus Europoje, verčiamas ir į tautines kalbas. Daukanto HJ vieno puslapio paraštėje yra įrašas *nukinys desordre* XXIV 270v, kuris rodo, jog galėjo būti pasiremta prancūzišku vertimu ar žodynu. Juolab, kaip galima spręsti iš Daukanto knygų sąrašo *Tę tytuły ksiąg*, savo bibliotekoje jis turėjo šio veikalo prancūzišką vertimą („Justinus historiarum latin traduit en Francois par E. Boitard Paris 1829" l. 20). Tačiau dažnokai pasitaikantys lotyniški įrašai bei vertimo pobūdis (kai verčiama pažodžiui) rodytų, kad pagrindinis šaltinis buvo lotyniškas tekstas. Antai Daukantas netyčia pradeda rašyti: *Liber*, kurį ištaisė į *Knyga* 134; parašė, bet išbraukė *si obsistere* 344v, *Jnkwilinama* 388v ← *inquilini* 242; paliko *si* 'jei' *si ius krupauient* 196, *sed* 'bet' *sed nu neatminamû omžiû* 348v; lotynišką *su-*

perstitionibus pieštuku pasirašė paraštėje, ir galbūt jau vėliau išvertė *sautikiniems* 25, nes kitoje vietoje paraštėje randame įrašyta *auspicium*, o tekste paliktas tarpas žodžiui įrašyti XI 135; randame sulietuvintų lotyniškų žodžių: *sediciję* 288, *pretoriu* 300, *dumcziu arba konsuli* 304, *torturomys* 320, *dekreta* 328, arba jis parašo: *Pargalę (Wiktoriję)* 360v. Be to, pats vertėjas švarračio pavadinime nurodo, jog versta iš lotynų kalbos: *Jistoriję Justinaus parguldę Jsz Łotinû kałbôs i Žåmaitiû K. Daugkientys metusî 1798*.

Daukantas, sprendžiant iš rašalo spalvos ir plunksnos (rašoma storesne ar plonesne), vienu prisėdimu išversdavo 2 ar 3 (priklausomai nuo dalių apimties) vienos knygos dalis (caput). Versdamas XII knygos trečią dalį, Daukantas apsirikęs antrą kartą pradėjo versti VIII knygos trečią dalį. Palyginus matyti skirtumai. Paryškinti pavyzdžių žodžiai rodo, kad Daukantui svarbiausia buvo leksika: jis turėjo nemažas sinonimiškų žodžių atsargas, pramaišiui vartojo arba veiksmažodžio asmenuojamas arba dalyvines formas, pavyzdžiui:

pirmas vertimas

Bet nie Pilips **neisztikimesniù rodies sauo talkiejems**: kaipogi it **tarsi** krupaudams, idant ɨ neprietele uź szwentwagibę **nepargalietum, uźem warrù pilles**, kurios ne sene bů **pakieluses** ɨ sau karwediù, ir karewusius ‹p› **po io wielauoms**. ɨ sweikinusis ir ratawusijs ont io pargaliû; **nugys** ijs iszdrewie **iems iu turtus** 115–116

antras vertimas

Bet ir Pilips **ne didesnês klautês bů diel sauo bursinikû**: kaipogi it krupaudams, idant io neprietele **nepranoktum** szwentgobiję, **ukes**, kuriu it nesene karwaidù bů, **iem rikauient** karauo, kurios sweikina ir ratauo **igau tos** pargales; **ijs pats onpůleis** ies iszdrewieję 160

Daukantas su tekstu elgėsi gana drąsiai ir laisvai jį interpretavo. Tai ypač gerai matyti iš nevienodo to paties lotyniško žodžio vertimo. Pavyzdžiui, žodžiu *pilis* Daukantas vertė lotyniškus *arx, castellus, civitatis, moenia, sedes, urbs*. Tačiau kitur, pavyzdžiui, žodis *urbs* verčiamas *murusi* 87 ← *urbem*, nors šiuo žodžiu verčiamas *ir moenia* → *murus* 88. Arba žodį *princeps* Daukantas vertė *kunegaiksztî* I 13, *karwaidu* II 53, *didûme* V 79, *ukiniks* V 90. Tačiau kitoje vietoje Daukantas 'kunigaikščiu' pavadina 'šventiką', pavyzdžiui, *kunegaiksztis* XXXVI 336 ← *sacerdos*.

Daukanto polinkis keisti intelektines žodžių reikšmes buvo susijęs su noru kurti rašomąją kalbą, remiantis šnekamąja kalba. Tai yra raštomoji kalba turėjo būti ne sausa, kaip religiniuose raštuose, o gyva, įvairi, skambanti. HJ daugelyje vietų randame žodžių, paimtų iš šnekamosios kalbos, tačiau pavartotų ne įprasta reikšme. Be abejo, dažniausiai toks žodžių vartojimas sukelia teksto supratimo problemų. Pavyzdžiui, Daukantas rašo *indiewiemys nupeniete* („nupenėti [...] penint padaryti riebų, nutukinti" DKŽ 446) 340v ← *veneno eum appetivere*, nors toliau

išvertė daug aiškiau *indiewiems nugalůte* 340v ← *veneno non potuerant; indiewiems bandzę i nubariote* 342 ← *veneno periclitatus est;* arba vėl vertė *dwokdams rustibî* 354 ← *ceterum infertus omnibus.*

Daukanto dėmesys būsimam skaitytojui regimas iš to, jog dažnai verčiama paralelizmais, kurių lotyniškame tekste nėra: *teune arba Senatů* III 62 ← *Senatui; zmoniems arba swietů* III 62 ← *populo; altorius arba aukurus* XII 170v ← *arasque; talentu arba ilguiû grasziu* XII 172 ← *talentum; Magu arba kunegû*XII 174 ← *ex magis.*

JJ rankraštis į Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos rankraštyną pateko iš privačių rankų, neturi jokių įrašų istorijai nustatyti. JJ yra 7 lapų, tokios pat kaip *Pasakas Pådraus*[38] popieriaus rūšies ir formato (21,5x28 cm). Popierius pusstoris, baltos spalvos, be pagaminimo ženklų. Nė vienas iš pirmųjų Daukanto palikimo tvarkytojų šio rankraščio neminėjo.

JJ yra surašytas vertėjo „Parsergiejemas" l. 1, „Pratarmie" l. 2–6v, „Justinaus Pratarmie" l. 7–7v, kuri nutrūksta ties sakiniu: „Tauo sprendems ira muno weinutiniù linkiejemù, o palikunie iszdildys skaugę ir atęis mon ełgą kurę nupelniau muno skotoiemůs". Kadangi paskutiniame puslapyje (7v) likę tuščios vietos, manytina, jog teksto daugiau ir nebuvo.

JJ vertėjo „Pratarmie" skiriasi nuo HJ pratarmės. Perrašydamas Daukantas ją perskyrė į dvi dalis, kurias sukeitė vietomis. Toks sukeitimas visai logiškas, nes „Pratarmie" tada prasidėjo ne Pompėjaus Trogaus istorijos šaltinių analize, o Daukanto samprotavimais apie istoriją, jos svarbą žmogaus gyvenime, apie antikinių autorių veikalus. Kiti JJ ir HJ nesutapimai susiję su perrašinėjimo metu padaromais redagavimais. Tai rašybos, klaidų taisymai, žodžių sukeitimai vietomis ar pakeitimai naujais. Galima pastebėti, kad JJ perrašytas itin tvarkingai, o taisymai daugiausia parašyti išskutus, o ne išbraukus (kaip juodraštyje) ankstesnį parašymą. JJ buvo vartota tokia pat rašyba kaip ir HJ, vadinasi, tai to paties periodo rankraščiai.

Daukantas Justino istorijos vertimu siekė to meto skaitytojui pateikti pirmą visuotinę istoriją lietuviškai, vertimo pagalba formuoti rašomąją kalbą. Daukantas versdamas kiek galima orientavosi į skaitytoją, stengėsi pavartoti šnekamosios kalbos leksikos. Jei vertimas būtų išėjęs apie 1838 m., kai jis turėjo būti užbaigtas, tai būtų buvęs vienas stambiausių lietuviškų prozinio teksto pavyzdžių.

38 [Simonas Daukantas], *Pasakas Pådraus Pagał iszdawimo K. Kan: Czerski isz Isz Łotinû kałbôs parguldę Žåmaitiszkay M. Žëymys metusî 1824* (rankraštis saugomas VUB rankraštyne).

SIMONO DAUKANTO

Historya Justina

AUTOGRAFO SUMAŽINTI

PAVYZDŽIAI

Daukantas

18
14
36
18
216
8
208
6
202

Historya Justina.

XXX

Muso gadinês raxtinikay sakos
atsisenkû is kuriû raxtû Trogus
Pompeius buwęs surasxęs sawo
kningas, kurias cze trumpiay pami
niesiu.

I, kninga. Weikalay walstibiû Assyrijo
nû medû ir Persû lig Darians su
naus Ystaspû.

II, Parwelgims ont Skytû, Amazonû
ir Atenû, ont iu rikiû, ont Solono
istatimû, ont tyrionijos Pisistratô,
ont ir isxwarimo, kurs sukiele kare
tarp Ateniomû ir Persu ont Mara
toninês murzôs. Ont weikalû Xserk
si Darius karsxinczians, ir ont to
kares prieiz Mesenus. Pradeô Pele
ponezû karês.

III, Jsloeims Artaksersû. Parwelgims
ont Laudemoniu ont istatôs Lykur
gaus ir ont pirmosei kares prieiz
Mesenus. Prade Peleponezu karê.

IV, Tensiemôs Peleponezû karês. Zigys
i Sicilije; parwelgims ontos salôs.

V, Pabonga Peleponezû karês. Trysde
szimtys Tyrionû ir ju isz warims
nu Trasybulaus. Zigys tyraus ir
sugrizims deszimteis tukstanczû Grekonû.

VI, Zigey Dercyllidos ir Agesilauaus
i Azije. Kare Tebanû. Pakajas Antal
cydos. Weikalay Epaminondos.
Pilipis macedonijôs muixpats pra
ded kisztis i Grecijôs rekalus.

nisantiû, isz namie parguldis ir aisz-
kisnė sȧuo ukinikams papasakos;
weinog asz ir tû mi džiaugsiûs, iog
muna, kielėjems itjko delu weinsiv
Žȧmaitėms tû naudingą knygėlę (ukiszkos bursinos
rasztą. ukęs bursines

XXX.

Justinaus
pratarmie.

Rimionys tarp kuriû daug darukês
tarnû raszę ir skaite weikalus sȧuo
Grekonû kalbaie. Trogus Pompeius
wirs hi tiis, geisdams garbiês ar i
naujumo weikalû prȧsmilês para
szę, toli niszkay Rimionû weikalus (atsidėjęs; Grekonû)
ir wissȧs pasaulês, idant galietum
skaitite. Toli niszkay tep kaip ira
skaito mys Grekoniszkay; toksio us
sikietims neiszk dide, io nûmone,
ir atide. Kad kitti raszitoie raszite
weikalus weino kunigaikszti
ar weinôs tautos sunkiû darbû
wadyn, atkaley Trogus Pampe
ius rizôs Milžino drusibû wissą
pasaulę apimte ir pijszdams (na; te)
sȧuo pasakoimû gadines wissû
omžiû, wissu weiszpatiû ir wis-
sû tautû! Weikalû raszitoie Grecijos
kieyk weins ipatingiu iszguldimi
weinôs notês ar tautôs teskotoięs,

I

I Pradžioį swieto, patįs wiesz-
pate tautasteriedę, kurį i tą wires-
nibês didibę išsikielę ne apgaunė
swieto, bet sauo doribi nu geruiû žmonu
taupomą. žmones niekokiû įstati-
mû neturieję; kunegaikszti żôdys
įstatimûbû. Papraste bû ûkês
rubežius daugiaus ginte nekaip
platinte.+ Wissû pirmasys Ninus
Assyrijonû rikys nauiû dikimû
wáldies parkieytę weczûię ir įš-
boczinę tautû dôba. Js pirmasys
pradieję karaute artimoses tautas
ir nemokontes darisitempte iki ru-
bežaus Libijos nuweikę. Pirm io
dar senesnioseise gadinisę Sesostris
Rikys Egyptu ir Tanaus rikys Skytû:
pirmasys iki Pontaus, ontrasys iki
Egipptu sauo waldę, bû praptati-
nęs. Bet ilgomys ir tolimomys ka-
riemys; ne sau waldies bet tautem
garbiês weizieje; kakindamûs par-
gali, waldios negéidę. Ninus atka-
ley patwirtino didelibę igautôs wiesz-
patijês tûintimpinę waldi. Kaipo-
gi nuweikęs artimus ius ir iû spie-
kû pasistiprines kibo i kittus. ir

+ Kieykweino wieszpa-
tęis rubežius bengies
io tiwáizkies ėzimys.

29

kuri tep elgas su sauo prietelės. Jis skatin daugiaus wiltęis sliprumi sauo murii nekaip ginklu, sin todamos prispirte iu tompribę sau pirmuo je aitrii sauo apmauda. Wissiems žinoma buo io kęltes ir io dorybe; abida kurę buo pritiręs, apas kuriomys buo nužimnits, tarę ženklas klautês essant. Pakelts karwaidu weinu balsu, sauo prawikst su [illegible] sauiele karejî kelys kartus Persus tiesioms paweiktav, kurij kaip buo susimokę szalinôs nu io. Ongala lig igawą waldę wissas karaunôs lig ir išdawę, pile Dariuo ir pats su karaunu iems pasidawę. Nu tô žygi atlikęs Darius karauo prieš Skytus, kuo skaititos ras atentio knigo.

II

I Pasakoint ape Skytû weikatus, kurij gana garsi plati ir garsi ira, nu pat pradios rek prasidiete; kaipogi turieję, ije kaip žibonti prade, kaip ie waldę. Ne wen wirû riedu, ber ir motriszkuiû karsile žibieję, kaipogi kad wiray Partû ir Batrijonû uke pamatauo, iu motriszkoses tepat amazonû rike, i kurę; tep iog ie liginsi weikalus wiru [illegible] i weikalus motriszkuiû, nežinosi katrąin liti garsesnė wadinte. Skytû tauta, wissadâs wissusenuoie Pasaulie wadinama buo; norys Egyptionys ilga laika stur welieję, iems to weczuma sakidamys„ Pradio pasaulês, kad weinus krasztus dides kaitras degina, kittus baisi didi speigay spigina,

91 ~~17~~

~~I~~X. nuweikusys kittus, kad iû ka-
rauna, kurios didesnioie puse Ate-
nionû bû°, iems nukte, didiu bal-
su Trasybulus suszuka„ dielko ije
nu io skrei it pargalieite, weito
tad, kad iems rektum piripadiet
gęixte apmauda uż iû wisnitû-
sibę.² Jis iems sakôs essus iu ukini-
kû ne iu nepriételiu; ir nedietto
grikto, pagrobę, idant kû° parga
lietyms atimtum, bet idant atim
tû°ê iems pagrû°zintum; trims
deszimtyms wieszpatiû ~~kanę~~ (neukê) apsket
bę„ ~~ne~~ jis iems primin, iog ije essu
weinôs kęltês, weinôs tikibôs, wei-
nû istatimû klausu, iog ije par
ween ilga taika weiną rekata
giniôię, iog ije patyjs gat iszkein-
tiete wergibą, tegulgi pasigaitstai
sauo trimtiniû ukinikû, tegul
~~pagrû°zin~~ (adiûd) tiewainę tyms, kurij
iems tû°sibę pagrû°zin!„ ~~Taks~~ Ta
io bitiem, tep sugraudina karauna.
iog pargrizusi i pilę tijpę trims-
deszimtems tyrionû issikraustiete
i Eleusina, padietusys iû weita
deszimti wyrû, kurij ukę riedietum:
kurij neminidamys pawaidos
sauo ~~atejimû~~ (pra) ejimû, szij atminę i iû pie-
das ir ~~sutepę rankas~~ susimurio-
ię tomys patiomijs nedomio-
mys. Tûtarpu Laudemonijs iitusys

102

neprietelû, par žigowa tij pe-
lugaie nemirietu pataidote.
tep pas Grekonys ira dabu
isz pažinte ^sawi^ pargalietu. Džiaugda-
meis ^arkadinys^ isz toki apreiszkimo tij
mosterie lauteis nu piuteis.

VII. Netrukus, abiems nieko pikto nedarant,
ir it tarsi ~~tikes~~ pataubam essant, Laudemonims
twintimpos ~~karawient~~ prieš Parubežionys
karau~~sant~~, ^kaj^ Tebanay pakielusys Epominon-
dą sau karwaidu usikietę iu buweine igaute.
Tadiel briekszlant ir ~~&~~ stapteû i Laudemona ~~to~~
~~tau~~ ^trauk^, wienog isznežinui negalieje onpulte.
Kaipogi senei ir kitti negali ginkla, pakelte
jausdamys neprietelû artinontes, tij ~~patys~~
apsiginklawusys usto pilês ungas, ~~xx~~ ir
prieš 15000 karêju ne daugiaus szimta.
^par^ ~~ir~~ karszkusys karês wirû Ato ~~xx~~ i musza: Daug didesnes
iu drušino, pawižius iu Deiwû, iu tewainês ~~kirdzû~~
sina nekaip iu minietjems! Kaipogi re-
giedamys tarp kuriû ir wihû ^stawu^ ~~stow~~ rižas
twiwaitou, ar mirte ar pargaliete. Ir tep sauiete senûs
isz tierieje onpulė neprietelû, kurio waka-
rikszte nebut galiejusi. Toie muszaie du
karwaidû neprietelû krita, kad tu tarpû
Tebanay iszgirdusys Agesilu ~~atat~~ artinon-
tes pasitrauke. Tujau nebunksties nu karęs
kaipogi jaunû meni Laudemonu, idrusin-
ta narsibe ir garbe senû neblewines ir
state kiba grumteis. Tebanay palika par-
galietas, pati iu karwaidu Epominonda
maringay ~~pažeide~~ rondanti kaip narsiu
kareiju ir gerwiu a lmo nu ^reiki^ lute maringay pa-
žeidą. Ongursa krisinas to wiro Tebanay
nu szirdgilas ir baimes nusiminę. Spartanay

turiedams wissus sawo kitiejemus, kokiu tikta galieje padiemote uz leisni gus: pasawino aukso-rudijes Tessalijos ir sidabro rudijes Tracijos– nebturiedams ilgainiu ne istatima niekokę bet au-zite ne ni diemes bepaput dite, tapa jieu rakaliu. Ilgainiu nutiko, iog di braliu, kurui di wienkartu wiezpataus Tracijoie, pakwieste i ispriendieims ji-dums kerszłusi, nepasiklowusiu io teisibe, bet isz baimes idant ijs neapsi reikszlum deel weina tarp ieudums. Pilips pagal sawo buda, ieit staigu i iudums rike su karaunu ne tep iu dums spreiste kaip karaute, ir isple-sze abudum rike ne kaip teisdarys bet kaip krapies ir rakalys.

IV. Tam dingontes, zigowai Ateniońu lugodamys pakaius pas ateje; isz klause iu lijpe, pakarzziu paradite Atenionyms ~~pakaiaus~~ sudariu warunkus, kuriu lijau sutare naudon abiedwem pusems; kittas ukes Greeijos dau giaus iz baimes kares, kaip meiles pakaiaus isz ~~leida~~ ~~cisrieds~~ lepat pas i sawo siuntinius. Tebanay ir Tesa lionys netwerdamos apmaudą sukto idant idelo, walde Greeijos naudolum prieiz Poceajonys, tep dide bu iu neapikonta, iog nemini damys iu praeiti siuniu nelaimiu, welijos patys pragaiszle ir ~~nauiasz~~ iprastą smarkibęz nu Pilipo pritkerte kentiete, nekaip nepriteteims saro dawinote. atkaliy Paijo niu ir siuntiney, drauge su Laudemoni

118

ir Ateniomi karės wenge, nu kurios trys jau
atwejis bu isipirkę. Gėdingas ir rustas pro
wixius, regiete tą pate Grecije, toje patioje
gadinieje ~~pirmuje~~ sauo orūsmu ~~tarp wissu tautu~~ wissas nacautęs weixnatinė
Sauo galibe ir ~~sauo garbe~~ orūsmu, weisados par
galiatoje rikiū ir tautū, o dar daug tijk
jiliū walidcone ~~cito klukonte~~ swetimu
ji rumusi, klukonte karės aipakarus,
regiete atmonitojus pasaules ~~klauteri~~
paglomzū warwaro, ir ~~atejusyje~~ priwersti sauo
kerstas ir numkariemys nusixemin
te tep gėdingay pas par prieš wissu
ruzkamut sauo werga, ir tū wiwesi
Didesne dare Tebanay su Laudemo-
nemys pirmu walde tarp sawes nu-
jau nujau pajūdas weinpateii no
kontyje. Ti tarpei Pilips galindant
kaip tinkams sauo didibe sondarau
su tomys stipriomys ukiemys su
didiu trukinimu ir abejo kurę ijs
ter sauo latkū godote: ijs klasinie
stapte a suinti mu abems pusems;
ijs xad weinams negniklu leis ont
jū, ir tij ioms prisijkte iog neisxreiki-
io atsako: kittoms ket eite i talka.
ir gelbiete. Urgen ijs abedwem
rengtus i kare ir steig isxwietite
ir krupaiwima.; paskū regiedams
tokes prisztarines atsakas wissai
neri-mus onkozti mas Termopy-
lū uziem.

V. Poejonys prasijuta ijs wissu pirmu
nukraptas negin pasalumis Pili-
pa, kutwentines pūl pri gniktai. Bet
nebuku laiko ne karaunos sukelte,
ne talkos beuzwadintei, o Pilips

133

tujau susibaudę su broles, be spendont
ont tena galuos pinkles, nutwerts
su drangas, karonę teuxudies deiwû
tewiexka orumo atmonitoiû nukein-
tieję. Patês tepat iu wisia su wakas nu-
gatauo idant niekokę ~~xem~~ sxluxâs tô pik-
ta diemiû neliktum. ligi suies Hugatano. Jlgai niû Artak-
serses cix ruprene mirę buwes laimes-
niû rikiû nekaip tei. –

III. Waldę Persû teka Okû; kursai kru-
paudams ligi susibaudimo, sauo ru-
mu sxlekin krani didimenes ir kune-
gaikxtiû, netaupidams ne gentibâs
ne liteis, ne omxiaus, it tarsi nokûs
smarkibeję su sauo broles teuxudes.
Jr tep ~~it tarsi~~ tardamus cixgrondęs nidorujuncięs rikês kanę
Kadusem apskelbę. Tają karieję nutiko,
iog wens ~~p~~ neprie telus parêtą weisu-
narsiausię Persą, Kadomans kits
Persus dupsxiojęs imuxa su iumi is-
sigrumte tinkint weisà karaunà,
parêtą uxarwasa, pargalę ir maxne Persams igaiwa
jau temstomte iu garbę ~~Persû~~ ixijbę.
~~Paskiau mirus Okû~~ Ux toki sauo wei-
kata gawa tas gi Kudomanus dwe
Armeniję waldite. Paskiaus mirus
Okû, swiets mislidams io nurvibę isô-
stą ir pakiele, ir idant ~~ein~~ jis nieka
~~netruktum~~ nelekotum oruma rikenga ir pra-
mine Dariu. Tas weixgrati stembę
ilga laika garbinga pirwix Alek-
sendra didij iwairię laimu, ongala
pargalietas nu Aleksendra ir nu-
galitas nu sauo gentiû paliko, su
iumi ir Persû rikie pasibeengę.

Liber XI. Kninga

134

I. Karaunoie Pilipa kaip iwaires tautas bu, tep ir uź muszius iwairęs in tiejimay tenay mentu pasirade. Kaipogi weini neteisingu swergibu nenorewi. li, pradieję willtęis isiluosuote: kitti ikirieti ilgu karę dzaugeis żigiu nebturiesi: kitti żuricje su szirdgi. tu uźdegta żibur[...] nu dei[...]niems dukterėis twas konte ont tena malkinę. Bendrus riki szuurpulys papurtino minont weiktumus ermi dervi tep stoigi; tardamys nu Aziję su. iedinta, nu Europa dar nenudrausta, nu Trakionijs, Illirionys, Dardanay ir kittas warwarų gimines ie tepat neklautigas atsiskieys, niekap negaliesi nusiturėte. Bet Aleksandra ilipa isosta ir io guwumi bu wais te wissam tam piktam. Jis swadino swieta, ir jaudams pamokslų. dide guwi, gudrioiema ir tarima, gis iszpiuoie, baimę ir pri pildęs szir. dys witte. Jis tada 20 metu telu. rieję; bet gis skelbę su aiszkeis tokiu rumu. mi kelbjemus, kureis gis rimaię ~~negema aiszkė bu~~, iog io weika. lay pranoks io żadiejemus. Jis macedonimi nieko keis kitos makesnes ~~kuma~~ nesunkena kaip tikta Kariję litge elgaute ir tu mi tep pagaubę sau ių szirdį, iog ije taries neparkieytę sau rikį:

II. Pirmasys io darbs bu teua pataidate; kursay wissu pirmu sużinawus

133

tujau susibaudė su broles, be spendont ont tena galuos pinkles, nutwertis su drauga, kavonę teužindies dei wû teweižka orumo at monitoûi nukeintieję. Patês tepat iu weisu su wakas nugatauo idant niekokę ~~žin~~ szlužâs tû pikta dieniû neliktum ~~nugalauo~~ ligi suiey. Jlgai niû Artaksersės iž rupesnį mirę bunes laimes niû vikiû nekaip teû. –

III. Waldę Persû teka Okû; kursay kuopaudams ligi susibaudimo, sauo rumu szlekin krau didimenes ir kunegaikszčiû, netaupidams ne gentibâs ne liteis, ne omžiaus, it tarsi nokiûs smarkibieję su sauo broles teužudes. Jr tep ~~it tarsi~~ tarpdamos eizgrondę nidoruyanûû vikês Kanę Kadusem apskelbę. Taję karieję nutiko, iog wens pa nepirû telus parita weissunarsiausiį Persą, Kadomans kits Persus dupsziośę imuszą su iumi iszsigrumte tinkint weisà karaunà, parita ižarwara, pargalę ir Persamsigawa mažne jau temstomtę garbę ~~Persû~~ ižijbę. ~~Paskiû mirus Okû~~ Už toki sauo weikata gawa tasgi Kudomanus dwe Armenije waldite. Paskiau mirus Okû, sweits mirdams io nuvsibę isôstą i pakielę, ir idant ~~iûž~~ ~~nieka~~ ~~netrukktum~~ nelikptum orumą vikinga i pranime Darin. Tas weiszpats stembę ilga laika garbinga pruiž Aleksendra didy iwairę laimû, ongala pargattiotas nu Aleksendra ir nugalîotas nu sauo gentiû paliko, su iumi ir Persû vikie pasibengę.

giminē, tada prisz reiszkimus żyniczū,
ir prisz 2 weżruie garbe sawo bocziū nebklaudamei gim-
klū ~~nutewdusys~~ apitwiere muras tū pilės ~~kurę ikiszkiote~~ weina ~~urdangas~~
~~pati kontrike apitwiriū gimieje. kuriji nū walkai~~
~~weirzieje~~. ep bujemusi kartaie nu sawo
~~tewū~~ probocziū, ~~ang~~ + pasilgus omżius iog kitep newilies iszlikoi, kaip tiktai dāngiūdamos muras piles, kurios +
ukenikū Kontrike ios ~~muras~~ ~~pilės~~ kū
~~tada sutavies urgamitas patiko~~;
~~jei muxusi uzsirakinus~~ — Tam
dingontes ~~grižom~~ kerxtay macedonijo
kitstantis grużina ~~K~~ tenay isz Grecijos
Kasandrū. Kaipogi Eurydike ir Aride-
us rikys uzgime ~~griszte~~ dongin i rikę Olym-
pije motinā aleksendras dediaie, ku-
ri donginos isz Epirans su Eacidu
rikū Molosū; todėl maudonys ~~ibim-~~
~~gunys rugod~~ ibingusis uz tū apiūką
patė Pilipa ir Motinā Aleksendras
padarita, sutanę ię globte, kurios
isakimu użmusze Euridike ir io wi-
ra Aridew wieszpatawusi szeszerius
metus.

VI. Bet neilga ir Olympije tewusz-
patauo. Motriszki daugiaus apmaudin-
ga kaip wieszpatinga, gōże didūmenės
kraują ir tujau pamatę meili sawo pado-
nui iszwirtusi i neapikonta, ; tep atsi-
artinont ~~Aleksendrui~~ Kasandrū, neb-
klaudamōs su sawo marti Roksani ir
posunu Erkuli i Pydnōs pile isidon-
gina. Kelauientę ię, Deidamije Eacidos
rikō duktie, ir Tessalonike padukrā,
kunegaiksztatė ~~&~~ kur, nagarsino warda
sawo tewo Pilipo, ir žitti daug kettės żmonū

tenga

atsakius, i gywą cziklikus., sakidams nebutinay dar akaje pragaiszą. numinę. Netrus, weit i kare cziklikus akaje paweikę mesenus ir nutkawaję ~~rir nu~~ galawimą Pilo pomena.

11. Su tad pu Antiokus Syrijos rikys paweiklus iszpaudamas nu Rimionu, didiu miutu pakaiaus ~~bu nuspaustas~~, ar naudas stokodams, arba gobumu gundinams wilties, ~~witdamos~~ po liczinu mokesciu rkalo leises ~~ny~~ galiasys leistis ant szwent wagistas, paemes karciwus ~~rakli~~ i Jowi baznicze elymeje iszsi... Tu jiliasys giwentore alpul ir wi musze lige su kareiwas. Daug pilu greisjas ... Pilipu ~~Rimionims~~ ~~ant~~ apie dėl ~~atidės~~ netaisibes Pilipo riki maudomi jos, ... lika ... ~~leunajį~~ ... Demetriaus sunaus Pilipo ~~kuri leun~~ bu issiutes ~~nuleisinticsa~~ ... ~~pas leunijų~~, ~~issiunti~~ ... ~~pilnas~~, daugibe, skundi mos sudar ... dits, ~~arba pas waiges~~ jauni ... iog slaigu zads jaunikaitui ~~tuo~~ uzkreta. Tada leunejus pasigailusi io netaimos, wi wiss iog pirmis io ~~doribe~~ drowums kad ijs wadu Rimi bu, wissims bu zinomis, dėl io, ir tewa io nuleisino: ir tep Demetrius daugiaus per sawo drowiesina ir gyda, ne kaip žodes rado gawo Pilipu bu sawo putaika; ir leunejus gana aiszkey parade sawa dekrete, iog ne ~~tep i noriejo~~ tep nuleisino riki, kaip nadowinoie, sumi tewo kalti

ir ontlejems librû nukarau. Rima 322
uż pagawimo szwenta lobû, Dau
gibe Seklosagû iszagusi igrobi pa
grôka i Illiriji, iszdrowiuje Istrijo
nys ir apsigiwena Panonijo. Istri
jonys saka esant Kolkidos kili
mo; gywentoi to kraszto isz~~tai~~
siuoli me Elus iû rikû iwile Argo
nautûs kurij buw ia duktery pa
grobusys, ieje ir pŭ dases Juras
i Istra (Dunoju) ir atirklawo
iki itakos sawos. sekdamesi pû
domys pagrobûjû, gabina ir wal
lys kukszterosi parkalnus iki
Adrialijos ~~pa~~ Jurmaliû. prawais
dom Argonautû, kurij dėl Dedu
masaus laiwa per menne buw
darusys; kuriu Kolkay nebras
damys, ar nugirsludamys rikû
ar iki riênsys ilga kelione teis
Aquileje apsigiweno; ir Istros
nuwardo upês i kure buw is
pirosiyrklawusys prasimini.
Dakay Getû kellês ira; ta tauta
rikawient Orole iu vikiû, kad
ne kontri karaus pruż Bastar-
nus, tas kunigaikszti dėl nu
karaumo iszstrapuma, lyne
gulint kur kojes ten galwa
dute o kur galwa ir o dedama
ten kojes, ir kalpote ir motrisz
koses, kurios pirmiu ûs kalpo-
ie. Tas istatims buw saugoiems likol,
isz dėl de, sawo narsibe gieda sawo pranûsiu iû nukri
tiû. —

202
400

kursay didius weikalus atlikes, klaudamas
aklay laimu apgauts gala gaun. Jio weita
jo zenta Asdrubali siunt; kuri kalpsalmo
nidams neteisinga smerti sawo pono Jsznekoki Jspa-
no uzmusze. Abudums didesnys karwai-
da ~~Asdrub~~ Annibal Amilkari sunus,
istoie: kaypogi abudu weikalusi pranoke.
wissa Jspanije nukarawo: pa iszten
apskelbes Rimionims kare Jtalije par
16 metû iwaires nukrites nowije: kad
tu tarpi Rimionys iszbedusys i Jspanije
Scypiionu, pirmu Kartagus isz tokrasz
to iszuje. Jr nepirmiaus Jspanay klause
Rimionû, kaip kad Cesaris Augustus
nuramdes pasaule, pargalingas tenay
sawo karaunas nuwede. ir apjaukines tu noxmi
swieta bey nejauki istatimas padare
sryti Rimionû. —

J s t o r i j ę

J u s t i n a u s

parguldę

Jsz Łotinû kałbôs

i Žåmaitiû

K. Daugkientys

metusî

1 7 9 8.

Parsergiejemas

1 Psl. kairioji pusė ties viduriu yra apirusi, todėl neišliko dalies teksto. R-ės *ô, ù, û, ů* atstatytos remiantis *Pasakų Fedro* tekstu.

2 Tais. iš *Žåuk-ciote*.

3 Turbūt norėta parašyti *wen-kartù*.

4 R. *t* nuplėšta.

5 Dvitaškis parašytas šalia kablelio.

[ŠvPr 1][1] Par sunkù ira iszreikszte aiszkè Žåmaitiszką kałbą Łoti- nû balsiemys arba litaromys; todiel cze padiejau skai- titoiû tullus źenkłus.

å Jt but essùs ea wenkartù sunerts, kaip ira isztarema żôdiusî: Zåukcziote[2], Žåmaytys, Žåme, dzåugsmús ec ec.

é Kaip źôdiusî: léngwus, bélste, gélte, kélte ec ec.

è Kaip źôdiusî: weikè, stiprè, smarkè, gudrè ec ec

ę Kaip but essùs ia wenkartù sunertas, kaip ira sakoma: raszę, neszę, ługoię, kartoię ec ec.

ê Jt but ie /:kaip Letuwe kad sako:/ arba ei /:kaip Zå- maite kad isztar:/ werkartù[3] sunertas: kaip żôdiusî żwakês, warlês, katês, raugtinalês, rakondalês /:genet singular:/

ô Jt oa kaip zôdiusî: kôks, kôts, szôkas, gôbszùs ec ec.

ù Kimiù bałsù, kaip źodiusî: tù, dù, gùdrù ec ec

û Kaip essùs neaiszkùs un, kaip źôdiusî: tû wirû, tû[4] darbû, tû źmoniû. ec ec /:Genet: plur:/

ů Sakik balsę o pirmù ar pasků, kaip essi Žåmai tys ar Lëtuwys:[5] důna, kůdas, půdas, jůdas ec ec

ų Widùtiniù ira tarp ù ir û.

î Rek isztarte kimiù bałsù, kaip żôdiusî: tîkiete, rîste, krîste, lîkte ec ec

ɨ Kaip but essùs in: skéndinɨ, sziupinɨ, niukinɨ ec ec

y Kaip but dù ij essontiù, walgys keleiwys, sùljgù- sys, pasakiusys, padirbusys.

Kît źinoiems kałbôs pamokjs, kaip koke balsie, ko- kiemî żôdieje rek isztarte. Je kamî rasi dù l, ł, rek skai- tite ł. –

Pratarmie

[ŠvPr 2] Kas nenorietum tarp źmoniû źînote, kůmet, ka- mî ir kaip źmogaus weisle îsskîłusi ont żåmę rîjtieję apigardosî sziôs pasaulês? Kaip źmo- gaus «żmogaus» kałba issiskaidę ir issitaisę i sziôs pasaulês giminiû kalbàs? Kaip źmogus grumies sù gimî, lig ię paweikůs, ir îłgayniû paweikęs ię, kaip sauo giwibą nu iôs żåudumo paglemżę? Kůmetù sueję i bursą ir pradieję sonprotaute ape Deiwibę głobontę ir gużontę wissa giwɨ szios pasaulês? Kaip ir kůmet iemę ię garbinte? Trompay

sakont, kas gi protings ir nenorys giwolû budù giwente tarp szio swieto negeistum źinôte wissus tus weikałus żmogaus nu pat pradzios io atsiradimo ont zâmês, iki szios deinôs. Tay pasakoiems[6] wissû tû żmogaus weikałû wadinas Grekoniszkay Jstorijî, musisz- kay weikalinî, kuri pasako ipiedén źmogaus atliktùs weikałus io palikunims szio pasaulie giwenontîms. Nu to[7] trumpo ontżwelgimo, kieyk[8] ‖ [ŠvPr 2v] gał manite kokiù wirù reikieję bute norintem wis tů ap- raszite, idant źinotum wissû tautû budą, iû dabą, apsi- eiemus, istatimus bey weikałus? Koki ominą ir iszmin- ti bey protą reikieję iem turiete, idant wis tů parmanitum ir iszgulditum, kad tù tarpù wis tů nuweikte rodos, ne żmo- gaus letas[9] ir priwałumus, bet Deiwo reikieję turiete, idant wis tů galietum pasijkte.

Tarp Grekonû Erodots daug mums wisso tô sauo rasz- tusî użłaikę, weinog nie deszimtoses dalęis[10] nesuraszę. Ontrasys paskû io Teopompus tepat Grekonis 58 knin- gas̄ bů priraszęs weikałû, kurios weinog wissas nenugai- lemay pragaiszo ir lig muso nebateję, kures tikta Diodo- rius ir Atenée sauo rasztusî minauo.

Jt prisz Gemont Kristusû, rados tepat tarp Rimionû didelys weikałû źinous Trogus Pompeius, ijs bů tepat sù- raszęs weikałus wissû tautû sziôs pasaulês i 44 kningas. Pirmosiesî septiniosiesî bů apraszita prade pasaulês ir żmogaus weikałay pirmuiû ûmźiû, kû tinay ijs bů priti- ręs. Trumpay sakont weikałus wissû tautû giwenontiû szioie pasaulieje nu pat iû pradzios, iû kilimo, iû plie- timôs, iu istatimus, iû akiłumą, iû isztiźimą ir nupûli bey iszgayszimą bů uźraszęs[11]. Tep, ijs wedę nůmonę skaytitojaus[12] tosî knin- gosî nu omźiaus i omźiu, rodidams iem tů kas ira wissu- rekalingiausiu źînote; bet tos kningas nenugaylemay pragaiszo ermideriusî tautû ir lig muso neateję.

Justinus giwenùs ontramijî umżiû nu gimimo Kri- ++++++a-taisę[13] trumpą iszraszą isz tû kningû, kursay tep ‖ [ŠvPr 3] atsilijp sauo pratarmie ape Trogu Pompeiu „Daug sako Rimionû nawet ukês tarnû, tarp kittû Postumius Albinus ir Rutilius Rupus[14] parašę Grekoniszkay Rimionû weikali- nę. Trogus Pompeius bî- lùs, kaip ie senije geisdams garbiês ar gieriedamos sauo źinosinù, norieję ïsteigte kieystą rasz- tą sauo iwairumù ir sauo nauiùmù; beje paraszę łotiniszkay Grekonû ir wissôs pasaulês weikalinę, idant galietum kieykwens skaitite Grekonû weikałus, Łotinû kałboie, kaip kad skaite Rimionû weikałus Grekonû kałboie. Tokiemî ussikietimî reikieję didî guwumo ir didî darbo: kaipogi tas pats Justinus sako, ie daugibe raszitoiû, tur uź sunki darbą raszite weikałus weino kunegaiksztî ir weinôs tautos, ar nerek tad sakite, iog Trogů Pompeiû tamî daktî, reikieję milżino stangibę ir drůsibę turiete. Nesgi mieklindamos i pasaulę turie- ję miniete notys wissû gadiniû, weikałus wissû ku- negaikszliû ir wissû tautû ir suriedite tas notys pa- gał łaiko kieykweino nutikimo,

6 Ž-io dalis išskusta ir užrašyta *pasakoi*.

7 Įtrp. tarp eilučių *to*.

8 Lapo kampas nuplyšęs. Galbūt buvo parašyta *kieykwens*.

9 Tais. iš *lietôs*.

10 Tais. iš *daléis*.

11 Įtrp. tarp eilučių *bů uźraszęs*.

12 Ž-io dalis išskusta ir užrašyta *skaytitoj*.

13 Lapo kampas nuplyšęs, todėl išliko tik *Kri* ir *ataisę*. Galbūt buvo parašyta *Kristaus pataisę*.

14 R. *p* tais. iš *f*.

nepraleisdams, kaip tikta niekû daktus. Beje ijs[15] rižôs wissą tą[16] papasa- kote, ků Grekonû raszitoie bů i dalys isskaidiusys, pagał to kaip kurem patogesnè rodies raszite, szis wis tů i weiną norieję sunerte. Asz sako Justinus[17] giwendams Rimî ir atidês turiedams pataisiau trumpą iszraszą isz tû 44 kningû, użłaikidams tů, kas bů tenay iwairiù ir rekalingù bey naudingù źinoiemů, it tarsi isz p+++++[18] pataisiau kwietkêlę primindams weikałus Grekon+ ++++[19] || [ŠvPr 3v] kurij źino, ir mokidams tus, kurij iû neźino" Wienog tamî Justinaus trumpamî iszraszî[20] skaititos neras to, ků but galieięs raste pateis Trogaus Pompeiaus rasztusi: kaipo- gi wełtů Justinaus sutrumpinimî weizies skaytitos, kurioie apikartoiê żmogus isskîlîs ont źâmę pradieję giwente, kůmetù żwierû kaileis dongauos, o tu nete- kùs łunkû mateis arba ragażeis daries? Koke bů pir- oiî żmogaus ukiszka busina? Kamî pirmù pradie- ję siete ir kas pirmasys szioie pasaulieje źombi pramanę? Kůmet pradieję tubus welte?[21] mîłus ir gełom- bes bey drobes auste ir iomys daritęis. Kůmetù żmogus giwendams bùrso pradieję istatimû rekałaute? Kaipogi pradio draugibôs źmonys sueiusys i buri kłausę weino wis- sùdrůsioiî ir iszmintingoiî tarp sawês wiro, kuri wadi- no sauo kunegaiksztiù, waldwiriù, waldioniù, kursay pradioiî sauo walstibês tep ius[22] riedę, kaip kad riedo szen- den Gaspadorius sauo buto szeiminą neturiedams niekokiû- istatimû, bet pagał dabôs ir iprotî. Iłgainiû giwenont toie bursoie rados tullî żmonys gudresnes ir guwesnes kittû, kunegais arba tarpininkais ir derintoies tarp żmo- niû ir Deiwû wadinamys; kaipogi ije sakies swietů[23] essù parmani- toiès ir iszgulditoies Deiwû walês, iłgainiů susitarusys su kunegaikszteis[24] arba waldionimys pramanę rasztą ir tardamos didesneis essù uź kittus żmonys, paskirę diel +auo[25] sargtês ir orumo weiną dali tû patiû żmoniû, ku-[26] +++ důdamis lecibas arba priwilijes praminę ius sauo sar- ++++[27] kareiweis, padieie wiresneseis ir didûmeis, su ku || [ŠvPr 4] reis paskû isz weino turiedamos nuwergę likusii swietą ir wissą io łobi ir turtus pasawino, lig iłgainiû swiets tep nu iû spaudams, igawęs paskû akiłumą weinus ir on- trus nu riedos ukês atolino, o ios waldę wiresniisims tarp sawês paskirtims idawę. Wienog wis tas be skaugês ir kérsztû nenutiko, kurij wissados bengies kruwino- mys kariemys ir baiseis ermidereis. Kuremgi skaititoiû netiktum regiete wis tů kningoie, kaip zelkoriû; bet ijs neras wisso to Justinaus iszraszî: kaipogi ijs 7 kningas ape pradzę pasaulês ir ape pirmusius żmogaus[28] om- żius Trogaus Pompejaus butinay apleido ir pradieies nu Assyrijonû tautôs[29] daeję Rimionû[30] weikalusî lig gimimo Kristaus, beje apgraybù tesuraszę notys par dwę tukstante metû nutikuses ir tep dar sudi- deliomys parglitomys. Norys skaititos ne regies ta- mî sutrumpinimî Justinaus wissû notiû kieyk- weinôs tautôs weinù reteźiu papasakotû, teczâus ras apgraybù suraszitus wissubaisiausius ermide- rius o tarp iû matys kartais sriûgas iôs akiłumo ios dabôs ir istatimû, nu kuriû

15 Tais. iš *iis*.

16 Tais. iš *tû*.

17 Įtrp. tarp eilučių *Justinus*.

18 Lapo kampas nuplėštas. Neišliko *uikiû*. Galbūt buvo parašyta *puikiû*.

19 Lapo kampas nuplėštas. Neišliko *û tims*. Galbūt buvo parašyta *Grekonû tims*.

20 Tais. iš *iszraszimî*.

21 Klaustukas tais. iš kablelio.

22 Įtrp. tarp eilučių *ius*.

23 Įtrp. tarp eilučių *ijs, swietů*.

24 Tais. iš *kunegaiksztes*.

25 Lapo kampas nuplėštas. Neišliko r. *s*. Galbūt norėta parašyti *sauo*.

26 Lapo kampas nuplėštas. Galbūt norėta parašyti *kurij*.

27 Lapo kampas nuplėštas. Galbūt norėta parašyti *sargtês*.

28 Įtrp. tarp eilučių *żmogaus*.

29 R. *ô* tais. iš *û*.

30 R. *R* tais. iš *r*.

galies spreiste ape «ios» budą ir galibę kieykweinôs tautôs. Nes iog to men- ciaus raszta neatsirado iki sziolè geresnî, todiel rodies mon naudingù ɨ parguldite i Zåmaitiû kałbą, kurios rasi ir neiszguldiau kaip reikint, teczaus rasi kitą i gundinsiu isz nauiî aiszkesnè sauo ukinikams pargùl- dite, o asz ir tůmi dziaugsiůs, iog muno kietiejems itijks || [ŠvPr 4v] Letuwems ir Żåmaitems tů naudingą rasztą.

Muso gadinês rasztinikay sakos atsisenkù isz kuriû rasztû Trogus Pompeius buwęs suraszęs sauo kningas, kurius cze trumpay paminiesiu.

I. Kninga Weikałay walstibiû Assyrijonû, Medû ir Persu lig Dariaus sunaus Jstaspî.

II. Pazwelgims ont Skytû, Amazonû ir Atenû, ont iû rikiû ont Solono istatimû, ont Pisistratî tyrionijôs, ont io pawari- mo, kas sukielę karę tarp Atenionû ir Persû, ont Marato- ninês muszôs. Ont weikałû Kserksi Dariaus karszin- cziaus ir ont io karês prisz Mesenus, bey ont pradiôs Pele- ponezû karês.

III Jstoiems Artaksersî. Pazwelgims ont Lacedemoniû, ont sta- tutû Lykurgaus ir ont pirmosęs karês prisz Mesenus. Prade Peleponezû karês.

IV Tensimos Peleponezû karês. Zigys i Siciliję; pazwelgims on tôs sałôs.

V Pabonga Peleponezû karês. Trysdeszimtys Tyrionû ir ju iszwarims nu Trasybulaus. Zigys Cyraus ir sugriźims deszimtęis tukstantiû Grekonû.

VI. Zigey Dercyllidôs ir Agesilauaus i Aziję. Kare Tebanû. Pakaius Antalcydôs. Weikałay Epaminondôs. Pilips Macedoni- jôs wieszpats praded kisztęis i Grecijôs rekałus.

Tos szeszes kningas ira iźengimù i Macedonû walstibę beje innù sikiù Trogaus Pompeiaus, kursay iszraszę ies papildidams isz Erodoto ir Ktesios, bey kittû raszitoiû.

VII. Pazwelgims ont Macedonijôs Pilipo linkon.

VIII. Weikałay Pilipo ir karês szwentosês.

IX. Gałas weikałû Pilipo. ||

[ŠvPr 5] X Weikłums ir pabonga weikałû Persû wałdont Artaksersè Mnemon, Okû ir Dariů Kodomanů.

Tosî kéturiosî kningosî Trogus Pompeius rodos tikta iszguldęs Teopompaus źines.

XI Weikałay Aleksendros didioiî, nu io isostôs ilipimo lig Dariaus giltinês.

XII Notys Grecijo uźszokuses nesont Aleksendrà Grecijo, żigys to waldwirî ɨ Jrkanijî ir Jndus, io giltine.

Tosî kningosî nieko niera kas ne but żinoms isz kitû rasz- tû muso gadinês daeiusiû.

XIII–XV. Kares tarp karwaidû arba åtmonû Aleksendros didioiî lig Kassandras giltinè.

XVI. Tensimos Macedonijôs weikałû lig istoiemo Lysima- kaus.

31 Paraštėje parašyta *[de capo.*

32 Tais. iš *Timeiî.*

33 R. *y* tais. iš *i.*

34 Tais. iš *Siriiôs.*

Ta dalis Jstorijôs Justinaus tep ira parglitota, iog ne- gał numanite, kame ius Trogus Pompeius rado, rasz- tinikay sonprotau, iog pazwelgims ont Cyrenês ir Eraklijôs ira imtas isz Teopompaus o pasaka ape Jndus isz Megastenî.

XVII Weikałay Lysimakaus. Pazwelgims ont Epiraus pirm Pyrraus. [Kaip[31] toie kningoie Justinus didè gîr Se- leuku o peik neteisingay Lysimaku, tad sako ij iszra- sziùs isz rasztû Jeronimo isz Kardijôs

XVIII. Kare Pyrraus Jtalijo ir Sicilijo, paźwelgims ont senuiû weikałû Kartagôs.

XIX. Kare Kartagû Sicilijo.

XX Dionizius isz Syrakuzû parkéł karę i dideliję Greciję arba Jtaliję. Pazwelgims ont Metaponto.

XXI. Weikałay Dioniziaus Jaunoiî. ||

[ŠvPr 5v] XXII –XXIII Weikałay Agatoklî.

Tos szeszes kningas Justinaus ira didè ores, ios mums pa důd wis tů, ků mes źinom ape Kartagus lig ne sukérsztùs iems sù Rimionimys. Tů ků ijs pasako ape Syrakuzas ir dideliję Greciję Trogus Pompeius iszraszę isz Teopompaus, kurɨ ijs dar papildę isz Timejî[32], kursay kaip źinoma raszę weikalus Aga- toklî.

XXIV. Tensimos Macedonijôs weikałû. Ontejems Gallû Brenû rikauint.

XXV Antigonus Gonatas Macedonijôs rikys. Jsikurems Gallû Bitinijo.

XXVI Tensimos Macedonijôs weikałû.

XXVII. Seleukus Sirijos rikys.

XXVIII Tensimos Macedonijos weikałû lig istoiemo Pilipo.

XXIX Kare Pilipo prisz Rimionys.

Trogus Pompeius iszraszę tas szeszes kningas isz Pylar- kaus.

XXX Tensimos Macedonijôs karês. Sondaras Etolonû su Antiokù didiûiù.

XXXI Annibalys igunden Antioku karaute prisz Rimionys Syrijos karę.

XXXII Pilopomenês giltine. Kare Rimionû prisz Perseu. Smertys Annibalî.

XXXIII. Pabonga Macedonijos rikiês.

XXXIV Akajû kare. Tensimos Syrijôs weikalû.

XXXV. Demetrius I ir II Syrijôs rikiù.

Trogus Pompeius iszraszę tas kningas isz Polibiaus.

XXXVI. Tensimos weikalû Syrijôs rikiû. Pazwelgimas ont Zidû. Walstibe Pergama tapstay sritî Rimionû. ||

[ŠvPr 6] XXXVII. Tensimos weikałû Mitridatî didioiî, Ptolomeus Pys- kon[33], Jspanû rikys. Tensimos weikałû Demetriaus Syrijôs[34] ri- kî.

XXXIX Tensimos Syrijos ir Egypto weikałû.

XL Pabonga Syrijôs walstibês.

XLI. Weikałay Partû.

XLII. Tensimos weikałû Partû. Weikałay Armenijôs.

Justinus tosî septiniosî kningosî ira weinutiniù źinowù tû weikałû. Liginont tas źines su atgaleys[35] Posidoniaus isz Rodos sałos, kurius mums uzłaikę Atenée, gał regiete, iog Trogus Pompeius iszraszę ius isz io kningû, Posidonius, kursay bů isipaźinęs sù Pompeiù didiůiù, bů paraszęs użraszus 82 metû, kurij bů praeiusys tarp iszgriowimo Korinto ir panaikinimo Syrijos walstibês i 52 knigę. Pazwel- gims ont źidû ira neaiszkùs.

XLIII. Senije weikałay Rimo ir Marsilijôs, kuriû pirmůię dalł Trogus Pompeius iszraszę isz Dioklî isz Papareti.

XLIV Żine ape Jspanije reges isz Posidoniaus rasz- tû iszraszita.

Toksay ira wałumas żiniu surinktuiû nu Trogaus Pompeiaus ir io sutrumpintoiî Justinaus. Rek dar iszpażinte[36], iog tusî weikałusî ira gadines didè sujaug- [ŠvPr 6v] tas, kas ne retù ira idù senowês raszitoiû. Justinus sauo sprendimî ira neguwùs. Jo biłums ira prastas bet graźùs tiktay neweinogs, ijs ira geresnys paskesniu- iû raszitoiû.

35 Tais. iš *atgales*.

36 Tais. iš *iszpażines*.

Justinaus Pratarmie

[ŠvPr 7] Rimionys tarp kuriû daug dar ukês-tarnû[37] raszę ir skaite sauo weikałus Grekonû kałboie. Trogus Pompe- ius wirs bîłùs, geisdams garbiês ar i smilęs i nauiu- mą weikałû, atsidiejęs paraszę łotiniszkay Grekonû wekałus bey wissôs pasaulês, idant galietum skaitite łotiniszkay tep kaip ira skaitomys Grekonisz- kay[38]; toks io usikietims reiszk didę io nůmonę ir atidę. Kad kittî raszitoie raszite weikałus weino kunegaiksztî ar weinôs tautôs sunkiù darbù wadyn, atkaley Tro- gus Pompeius riżôs Milźîno drůsibî wissą pa- saulę apimte ir papijszte sauo pasakoiemî gadi- nês wissû omżiû, wissû wieszpatiû ir wissû tautû! Weikałû raszitoie Grecijôs kieyk wens ipatingù iszguldimù weinôs notês ar tautôs te- skotoięs, Trogus Pompeius wissas ies i kupetą su- nierę pagał łaiko ir notiû retezåwimo. Jsz 44 kningû, kures bů suraszęs, asz iszrasziåu isz [ŠvPr 7v] iû Rimî atidês turiedams, notys ir weikałus wissu- rekalingiausius apleisdams tus, kurij skaititoiaus nedziugîn ar ne moko, asz pataisiau trompay sakont graksztę kwietkelę, geisdams priminte Grekonû weikalinę tyms, kurij ios neżino. Tay tamistay asz gailinù muną darbą, nediel tami- stôs pamokimo, bet diel parodimo tauo akiłumů, idant tůmi pacziù nusiteisinczio, iog netingieiau ir nekleidau wełtů łaiką, isz kurio iszmintingas[39] Kato link kieykweinam skaitłu atidůte. Tauo sprendems ira muno weinutiniù linkiejemù, o palikunie iszdildys skaugę ir atęis mon ełgą[40] ku- rę nupelniau muno skotoiemůs.

37 Ž-io pradžia taisyta.

38 Ž-io dalis išskusta ir užrašyta *Grekon*.

39 Prad. rašyti *iszmintings*, bet ištaisyta.

40 Prad. rašyti *monele*, bet ištaisyta.

Historya
Justina

+ + +

[Pr 1][1] Muso gadinês rasztinikay sakos atsisenkù isz kuriû rasztû Trogus Pompeius buwęs suraszęs sauo kningas, kurius cze trumpay pami- niesiu.

I, kninga Weikałay walstibiû Assyrijo- nû Medû ir Persû lig Dariaus su naus Ystaspî.

II, Pazwelgims ont Skytû, Amazonû ir Atenû, ont iu rikiû, ont Solono istatimû, ont tyrionijos Pisistratî[2], ont io iszwarimo, kurs sukielę karę tarp Atenionû ir Persu ont Mara- toninês muszôs. Ont weikałû Kserk- si Darius[3] karszincziaus ir ont io kares prisz Mesenus. Ont pradiôs[4] Pele- ponezû karês.

III, Jstoiems Artaksersî. Pazwelgims ont Lacedemoniu ont istatôs Lykur- gaus ir ont pirmoses kares prisz Mesenus. Prade Peleponezu karês.

IV, Tensimôs Peleponezû karês. Žigys i Siciliję; pazwelgims on tos sałôs.

V, Pabonga Peleponezû karês. Trysde- szimtys Tyrionû ir ju isz warims nu Trasybulaus. Zigys Cyraus ir sugrizims deszimteis tukstantiû Grekoniû.

VI, Zigey Dercyllidos ir Agesilauaus i Aziję. Kare Tebanû. Pakajus[5] Antal- cydos. Weikalay Epaminondos. Pilips Macedonijôs wieszpats pra- ded kiszteis i Grecijos rekałus. ||

[Pr 2] Tos szeszes kningas, kurios ira iżengi mu i Macedonû walstibę, beje innù sikiù[6] Trogaus Pompeiaus, ira iszraszitas isz Teopompaus, kurij ijs weinog papildę isz Erodotą ir Ktesiôs bey kittû raszi- toiû.

VII, Pazwelgims ont Macedonijos, Pilipo linkon,

VIII, Weikałay Pilipo ir karês szwentôs.

IX, Gałas weikałû Pilipo.

X[7], Weikłums ir pabonga weikałû Per sû waldont Artaksersè[8] Mnemon, Okû ir Dariû Kodomanû.

Tas ketures kningas Trogus Pom- peius rodos tikta iszguldęs Teopom- paus[9] żines.

XI. Weikałay Aleksendros didioiî, nu io isostôs ilipimo lig giltinês Dariaus.

XII. Notys uższokuses nessant Aleksen- drà Grecijo, żigys to waldwirî i Jrka- nijî ir i Jndus, io giltine.

Tosî kningosî nieko niera kas ne but żinoms isz kittû rasztû muso gadinês daeiusiuiû.

XIII.XV. Kares tarp karwaidû arba[10] åtmo- nû Aleksendras didioiî lig Kassandras giltinês.

XVI. Tensimos Macedonijôs weikalû lig istoiemo Lysimakaus. ||

[Pr 3] Ta dalis Jstorijôs Justinaus tep ira parglitota, iog negał

1 Šio psl. dešiniame viršutiniame kampe yra pieštuku pažymėtas skaičius *1* – tai psl. numeris, užrašytas turbūt ne S. Dauk. Prieš tris lapus esančiame dešiniame priešlapyje yra du antspaudai: pailgas SIM. DAUKANTO, apvalus su Vyčio ženklu LIETUVIŲ MOKSLO DRAUGIJA. 1907. Šalia pirmojo antspaudo, kairėje pusėje yra užklijuotas nedidelis popierėlis, kur rudu rašalu užrašytas skaičius, išbrauktas pieštuku, *53* – tai inventorinis numeris, o šalia pieštuku parašyta dviem brūkšniais perbraukta r. *N* ir skaičius *20*. Žemiau įklijos pieštuku parašytas skaičius *53*, bet išbrauktas, po to skaičius *53* parašytas šalia įklijos. Apačioje, po pailgojo antspaudo, pieštuku – ne S. Dauk. parašyta *Daukantas*. Žemiau jau vėlesnių tyrinėtojų šviesiai juodu rašalu dauginti skaičiai, atrodo, skaičiuoti rankraščio lapai. Tos pačios spalvos rašalu užrašytas rankraščio pavadinimas *Historya Justina*. Po pavadinimu yra įrašai pieštuku: S. D. 10 [tai dabartinė signatūra] ir žemiau In. R905. Po juo apvalus antspaudėlis VILNIAUS LITERATŪROS MUZIEJUS.

2 R. *î* tais. iš *e*.

3 Turbūt norėta parašyti *Darriaus*.

4 Įtrp. tarp eilučių *Ont*, tais. iš *Pradė*.

5 Tais. iš *Pakajas*.

6 Įtrp. tarp eilučių *beje*, tais. iš *inną siki*.

7 Skaičiai *VIII, IX, X* buvo užrašyti išskutus, atrodo, arabiškus skaitmenis.

8 Galūnės r. *è* taisyta.

9 R. *T* tais. iš *P*.

10 Įtrp. tarp eilučių *arba*.

numanite, kame ius Trogus Pompeius rado, rasztinkay[11] sonprotau, iog pazwelgims ont Cyrenês ir Era- klijos ira imtas isz Teopompaus o pasaka ape Jndus isz Megastenî.

XVII. Weikalay Lysimakaus. Pazwel- gims ont Epiraus pirm Pyrraus. Kaip toie kningoie Justinus didè gir Seleukû o neteisingay peik Lysima- ku, tad, sako i iszrasius isz rasztu Jeronimo isz Kardijôs

XVIII. Kare Pyrraus[12] Jtalijo ir Sicilijo, pazwelgims ont senuiû weikałû Kartagôs.

XIX. Kare Kartagû Sicilijo.

XX. Dionizius isz Syrakużû parkeł karę i didelįę Grecįę arba Jtalįę, pazwelgims ont Metaponto.

XXI. Weikałay Dionizius jaunoiî.

XXI ir XXII[13] Weikałay Agatoklî

Tos szeszes Kningas Justinaus ira didè ores, ios mums padûd wis tû, kû mes źinom[14] ape Kar- tagus lig ne sukersztus su Rimionimys. Tû kû ijs pasako ape Syrakuzas ir didilije Grecije. Trogus Pompeius iszraszę isz Teopompaus, kuri papildę dar isz Timejî, kursay kaip źinoma raszę weikalus Agatoklî.

[Pr 4] XXIV Tensimos Macedonijôs weikalû[15]. Onte- jems Gallû Brennû rikauient.

XXV. Antigonus Gonatas Macedonijôs ri- kys. Jsikurems Gallû Bitinijo.

XXVI. Tensimos Macedonijôs weikałû.

XXVII. Seleukus Sirijos rikys.

XXVIII. Tensimos Macedonijos weikałû lig istoiemo Pilipo.

XXIX Kare Pilipo prisz Rimionys.

Trogus Pompeius iszraszę tas szeszes kningas isz Pylarkaus.

XXX Tensimos Macedonijos karês.[16] Son- daras Etolonû su Antioku didiûiù.

XXXI. Annibalys igunden Antioku ka- raute prisz Rimionys. Syrijôs kare.

XXXII. Pilopomenês giltine. Kare Rimio- nû prisz Perseu. Smertys Annibalî.

XXXIII. Pabonga Macedonijôs rikês

XXXIV. Akajû kare. Tensimos Syrijos weikalû.

XXXV. Demetrius I. ir II Syrijôs rikiù.

Tos kningas ira iszratas[17] isz Polibiaus.

XXXVI. Tensimos[18] weikalû Syrijos rikiês[19]. Pazwel- gims ont Zidû. Walstibe Pergamo tapstay sritî Rimionû.

XXXVII. Tensimos weikałû Mitridatî didio- iî, Ptolomeus Pyskon, Jspanû rikys. Ten simos weikalû Demetriaus Syrijos rikî

XXXIX Tensimôs[20] Syrijos ir Egyptú weikalû.

XL. Pabonga Syrijos rikiês.

XLI. Weikałay Partû.

XLII Tensimos weikałû Partû. Weikałay Armenijôs.

[Pr 5] Justinus tosî septiniosî kningosî ira weinutiniù źinowù

11 Įtrp. tarp eilučių *rasztinkay*.

12 R. *y* prad. taisyti į *i*.

13 Galbūt norėta parašyti *XXII ir XXIII*.

14 R. *n* taisyta.

15 Tais. iš *Temsimos*. Parašyta *weikalû Macedonijôs*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

16 Taškas padėtas šalia išbraukto kablelio.

17 Galbūt norėta parašyti *iszraszitas*.

18 R. *m* neišbaigta.

19 Tais. iš *rikiû*.

20 R. *m* neišbaigta.

tû weikałû. Liginont tas żines su atgaleys Posidoniaus isz Rodos, kurius mums użłaikę Atenie, gał regiete, iog Trogus Pompeius iszraszę ius[21] isz io kningû, Posidonius, kursay bů isipaźinęs su Pompeju didiiù[22], bů paraszęs użraszus 82 metû, kurij bů praeiusys tarp iszgriowimo Korinto ir panaikinimo Syrijos walstibês i 52 knigę. Pazwelgims ont Żidû[23] ira neaiszkus.

XLIII. Senije weikałay Rimo ir Marsilijôs kuriû[24] pirmoię dalɨ Trogus Pompeius iszraszę isz Dioklî isz Papareti.

XLIV. Żine ape Jspanije reges isz Posidoniaus rasztû[25] iszraszita.

Toksay ira wałumas żiniu surinktuiû nu Trogaus Pompeiaus ir io sutrumpintoiî Justinaus. Rek dar iszpażinte, iog gadines[26] weikałusî ira dede sujaugtas, kas ne retù ira idù[27] senowês raszitoiû. Justinus sauo sprendimî[28] ira neguwùs. Jo biłums ira prastas bet graźus tiktay neweinogs, ijs ira geresnys paskesniuiû raszitoiû[29].

[Pr 6] Kas ne norietum tarp zmoniu żinote, kůmet ‹ir› kami ir kaip zmogaus weslę isskiłusi[30] ont źâmę rijtieję apigardosî szios pasaulês? Kaip[31] zmogaus kałba issiskaidę ir issitaisę ï szios pasaulês giminiû kałbas? Kaip[32] zmogus grumies su gimę, lig ię paweikůs ir ilgainiû ię paweikęs, kaip sauo giwiba nu ios źâudumo paglemźę? Kůmetu[33] sueję i bursa ir pradieję sonprotaute ape ape Deiwibę głobontę[34] ir głemżonti wissą giwɨ szios pasaulês? Kaip ir kůmet iemę ję garbinte[35]? Trumpay sakont kasgi ‹nenorietum› protigs ir nenorys giwolû budù giwente szemi swietî, negeistum żinote wissus weikałus zmogaus nupat io pradzios atsiradimo ont żâmês iki sziôs deinôs. Tay zinoiems wissû tû źmogaus weikałû wadinas Grekoniszkay Jstorijî[36] musiszkay weikalinî kuri pasako ipieden źmogaus weikałus atliktus io palikunims szio pasaulie giwenontems. Nu to trumpo ontzwelgimo, kieykwens gał manite kokiù wirù reikieję bute norintem wis tů apraszite[37], idant żinotum wissû tautû budą, iû[38] dabą apsiejemus ‹ir› istatimus bey weikałus[39]? koki ominą, ir iszmintɨ bey protą reikieję[40] iem turiete, idant wis tů parmanitum ir źinotum, kad tu tarpù rodos[41] tů wis nuweikte ne żmogaus letas ir priwałumus[42] bet Deiwo [Pr 7] reikieję turiete, idant wis tů galietum pasijkte?

Tarp Grekoniû Erodots daug mums wisso to sauo rasztusî użłaikę, weinog niedeszimtoses daleis nesuraszę. Ontrasys paskû io[43] Teopompus tepat Grekonis 58 knigas bů priraszęs weikalû, kurios wienog[44] wissas nenugailemay pragaiszo ‹nenugaylemay› ir lig muso nebateję, kures[45] tikta Diodorius ir Atenie sauo rasztusî minauo.

Jt prisz Gemont Kristusů rados tarp Rimionû garsus weikałû żinows Trogus Pompeius, ijs bů tepat suraszês weikałus wissû tautû sziôs pasaulês i 44 kningas. Pirmosiesi septiniosî

21 Įtrp. tarp eilučių *ius*.

22 R. *u* parašyta su dviem diakritiniais ženklais (kairiniu ir *o* raidyte). Galbūt S. Dauk. norėjo parašyti *didiûiù*, bet r-ę *u* netyčia praleido.

23 R. *d* tais. iš rusiškos *∂*.

24 Ž. *kuriû* užrašytas viršuj taško šviesesniu rašalu.

25 Tais. iš *raszitû*.

26 Ž. *gadines* užrašytas šviesesniu rašalu viršuj išbraukto *łaikas*.

27 Viršuj *ira idù* užrašyti skaičiai *1, 2*.

28 Tais. iš *spendimî*.

29 Prir. šviesesniu rašalu *paskesniuiû raszitoiû* vietoj išbraukto *Ploraus*.

30 Tais. iš *iszkiłusi*.

31 Viršuj neišbraukto kablelio parašytas klaustukas, r. *K* tais. iš *k*.

32 Viršuj neišbraukto kablelio parašytas klaustukas, r. *K* tais. iš *k*.

33 Viršuj neišbraukto kablelio parašytas klaustukas, r. *K* tais. iš *k*.

34 Tais. iš *głobontę* į *głonbontę*, bet atstatytas *głobontę*.

35 Tais. iš *ję garbinte pradieję*.

36 R. *î* tais. iš *ę*.

37 Įtrp. tarp eilučių *norintem wis tů apraszite*.

38 Įtrp. tarp eilučių *iû*.

39 Įtrp. tarp eilučių *bey weikałus*.

40 Prir. paraštėje *reikieję*.

41 Ž-iai *kad tu tarpù rodos* užrašyti viršuj išbrauktų *reges iog*.

42 Tais. iš *letû ir priwałumû*.

43 Prir. paraštėje *Ontrasys paskû io* vietoj išbrauktų *Paskû io*.

44 Įtrp. tarp eilučių *wienog*.

45 Tais. iš *kuri*.

bû apraszita prade pa- saulês ir weikałay źmogaus pirmu- iû umžiû[46], kû tenay ijs bû priti- res? Trompay sakont weikałus wis- sû tautû giwenontiû szioie pasau- lieję nu pat iû pradzios, iû kili- mo, plietimos, istatimus akiłumo isztiżimo ir nupûlɨ bey iszgay- szimo. Tep ijs wedę nûmonę zmo- gaus tosî kningosî nu omziaus i um- ziu, rodidams iem tû kas ira wissu- rekalingiausiu źinote; bet ir tos knin- gas nenugaylemay pragaiszo ermideriusî tautû ir lig muso neateję.

Justinus giwenus ontramiję umżiû nu gimimo Kristaus, trum- pą iszraszą tû kningû pataisę, kur- say tep atsilijp sauo pratarmie ape Trogû Pompeiû. „Daug Rimionu na- wet ukês tarnû sako ijs, /:tarp kittû Postumius Albinus ir Rutilius Rupus:/ parašę Grekoniszkay Rimionû[47] weikalinę. Trogus Pompeius wirs biłùs kaip ie senije, geisdams garbies [Pr 8] ar gieriedamos źinosinù, norieję isteig- te rasztą kieystą par sauo iwairuma ir par sauo nauiumo; beje paraszę ło- tiniszkay weikalinę Grekonû ir wis- sôs pasaulês, idant galietum skaitite kieykwens weikalus Grekonû Łotinû kalboie, kaip kad skaite Rimionû wei- kałus Grekoniszkay. Tokémi ussikieti mi reikieję didî[48] guwumo ir didî darbo: kaipogi tas pats Justinus sako, ie daugibe raszitoiû, ‹lur› raszite weika- lus weino kunegaiksztî ir weinos tau- tôs uź sunkɨ darbą tur[49]. Ar nerek tarte, iog Trogû Pompeiû tamî daktî, reikieję milżino stangibę ir drûsibę[50] turiete. Nesgi mieklinontes i pasaulę reikieję miniete notis wissû gadiniû weikałus wissu kunegaikszitiu ir wis- sû tautû ir suriedite notys[51] pagał łaiko kieykweinos nutikimo, nepraleisdams kaip tikta niekû daktus[52]. Jis rižos wenkartu wissą tû papasakote kû Grekonû raszitoie bû i dalys isskai- diusys, pagał to kaip kurem patoges- nè rodies raszite, szis wis i weiną norieję sunerte. Asz sako Justinus łaiko turiedams Rimi atsidiejes[53] pataisiau trum- pą iszraszą isz tû 44 kningû uź- łaikidams tû kas bû tosî kningosî iwairiû ir rekalingù bey naudingù zinoiemû, ir[54] tarsi isz pui- kû[55] pataisiau kwietkelę, primindams weikalinę Grekonû tims kurij zino ir mokidams tus kurij ios neżino." Wienog tami Justinaus trumpami iszraszî [Pr 9] skaititos neras to kû but galiejes rasi raste. pateis Trogaus Pompeiaus rasztusi: kaipogi wełtû Justinaus sutrumpinimi weizies skaytitôs, kurioie apikartoie żmogus isskiles[56] ont źamę pradieję giwente, kûmet zwierû kayleis donksties, tû netekùs łunkû mateys[57] arba ragazeis daries? Kami[58] pradieję siete ir kas pirma- sys szioie pasaulieję źombi prama- nę?[59] kûmet pradieję tubus welte, mi- lus ir gelumbes bey drobes auste ir io- mys dariteis?[60] kûmet zmogus[61] giwen- dams burso pradieję istatimû reka- laute.– Kaipogi pradio draugibos zmonys sueiusys i burɨ klausę weiną wissudrûsioî ir iszmintin- goiî[62] wiro, wadino ɨ sauo[63] kunegu ‹we› ku- negaikszitiu wieszpatiu, wald- wiriù[64], waldioniu;[65] kursay tep pra- dio riedę sauo walstibieje, kaip ie szenden Gaspadorius, kad sauo bu- to rieda sauo szeiminą ne-

46 *Ž. umźiû* užrašytas viršuj išbraukto *zmoniû*.

47 Įtrp. tarp eilučių *Grekoniszkay Rimionû*.

48 R. *î* tais. iš *ę*.

49 Įtrp. tarp eilučių *tur*.

50 Tais. iš *stangumu* ir *drûsumù* į *stangumą* ir *drûsumą*, bet ištaisyta į *stangibę* ir *drûsibę*.

51 Įtrp. tarp eilučių *notys*.

52 *Ž. daktus* užrašytas viršuj išbraukto *weikalus*.

53 Įtrp. tarp eilučių *atsidiejes*.

54 *Ž. ir* užrašytas viršuj išbrauktų *atsidiejes, asz*.

55 Tais. iš *puikiû*.

56 Prad. rašyti *isz*, bet ištaisyta.

57 Tais. iš *mates*.

58 Viršuj neišbraukto kablelio parašytas klaustukas, r. *K* tais. iš *k*.

59 Viršuj neišbraukto kablelio parašytas klaustukas.

60 Viršuj neišbraukto kablelio parašytas klaustukas.

61 Prad. rašyti *g*, bet ištaisyta.

62 Tais. iš *wissudrûsioię* ir *iszmintingoie*.

63 Įtrp. tarp eilučių *i sauo*.

64 Prad. rašyti *waldimie-*, bet ištaisyta.

65 Kabliataškis parašytas šalia kablelio.

66 Išbrauktas kabliataškis ir padėtas taškas, r. *J* tais. iš *i*.

67 Tais. iš *tarpinikas*.

68 Parašyta *walês deiwû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

69 Tais. iš *kunegaiksztes*.

70 Ž-iai *paskû turiedameis isz weina* užrašyti viršuj išbraukto *ilgainiû*.

71 Tais. iš *baises*.

72 Tais. iš *padiejes*.

73 Atrodo, prad. rašyti *Rimionus*.

74 R. *ł* parašyta su dviem įstrižais brūkšneliais.

75 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

turie- dams istatimu, bet pagał dabôs ir iprotî. Jlgayniû[66] kad ta bursa gu- dresnî ir guwesnî tapo, radôs tenay zmonys derintoies ir tarpinikays[67] tarp zmoniû ir Deiwû, kunegais wadinamys; kaipo parmanitoies ir iszgulditoies deiwû walês[68] swietů, tij susitarusys su kunegaiksztejs[69] arba waldionimys ‹iszrado› pramanę rasztą, ir sakidamos didesnes essu uź kittus zmonys ‹todiel› diel sauo sargtês ir orumo paskirę weiną dali tù patiu zmoniu dawę iems ‹p› lecibas arba priwilejes praminę ius kareiwes wiresneses ir didůmes su kures pasků turiedameis isz weina[70] nuwergę likusiɨ swietą ir wissa io łobi ir turtus pasawino, lig ilgainiû swiets tep nu jû || [Pr 10] akiłumą igawęs weinus ir ontrus nu riedôs ukês atolino o ios waldę wi- resnijsems tarp sawês paskirtems ida- wę. Weinog wis tas be skaugês ir kersztû nenutiko, kurij wissadôs bengies kru- winomys kariemys ir baiseys[71] ermide- reys. Kurem skaititoiû netiktum regiete wis tů, kningoie kaip zelko riû. ‹re› Bet wisso to Justinaus iszraszę ijs neras: kaipogi ijs 7 kningas ape pradzę pasaulês ir ape pirmu- sius zmogaus omźius butinay ap- leido, ir pradiejes[72] nu Assyrijonû tau- tos daeję lig gimimo Kristaus Ri- mionû[73] weikałusî; beje suraszę ap- graybù notys par dwe tukstantę me tû nutikuses ir tep dar su didelomys pargłitomys[74]. Norys skaititos ne re- gies tami sutrumpinimî Justinaus wissu notiû kieyk weinôs tautos wei- nu reteźiu papasakotû teczaus ras apgraybù suraszitus wissubaisiau- sius ermiderius o tarp iû matys kar- tas sriûgas akiłumo dabôs, iu ista- timû, nu kuriu galies spreiste ape budą ir galibę kieykweinôs tautôs. Nes iog iki sziol to menciaus senowês raszto neatsirado geresnî; todiel rodies mon naudingù, tą kningelę pargul- dite i Žâmaitiû kałbą, kurios rasi ir neiszguldiau kaip reikint, teczâus rasi kits radęs daug žodiû Letuwisz– || [Pr 11] nesantiû, isz nauie parguldis ir aisz- kesnè sauo ukinikams papasakos[75]; wienog asz ir tůmi dziaugsiûs, iog muną kietiejems itijks Letuwems ir Žâmaitems tů naudingą ‹kningą›[76] rasztą.

76 Tais. iš *kningelę*, ž. neišbrauktas. Paraštėje prir. (*ukiszkos businos ukęs businos*.

+ + +

Justinaus pratarmie.

Rimionys tarp kuriû daug dar ukês tarnû raszę ir skaite sauo weikałus[1] Grekonû kałboie. Trogus Pompeius wirs bîłùs, geisdams garbiês ar i naiumo[2] weikałû ismilês para- szę atsidiejes łotiniszkay Grekonû[3] weikałus ir wissôs pasaulês, idant galietum skaitite Łotiniszkay tep kaip ira skaitomys Grekoniszkay[4]; toks io us- sikietims reiszk didę io nůmonę ir atidę. Kad kitti raszitoie raszite weikałus weino kunegaiksztî ar weinôs tautos sunkiù darbù wadyn, atkaley Trogus Pompe- ius riźôs Milżino drůsibî wissą pasaulę apimte ir papijszte[5] sauo pasakoiemî gadines wissû omżiû, wissu Wieszpatiû ir wis- sû tautû! Weikalû raszitoie Grecijos kieykwens ipatingù iszguldimù weinôs notês ar tautôs teskotoięs, ‖ [JPr 12] Trogus Pompeius ies wissas i kupetą sunierę pagał łaiko ir retezåwimo notiû. Jsz 44 kningû, kures bů su- raszęs, asz iszraszåu Rimi atidês tu- riedams, notys ir weikałus wissu- rekalingåusius[6] apleisdams tus, kurij skaititoiaus nedziugin ar[7] nemoko, asz pataysiau trompay sakont

1 Parašyta *weikałus sauo*, bet šie ž-iai viršui sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

2 Galbūt norėta parašyti *naiumo*.

3 Tais. iš *pasmilês parasz ę łotiniszkay Rimionû*. Ž. *paraszę* tais. į *raszę*, bet atstatytas *paraszę*.

4 Tais. iš *Greckiszkay*.

5 Tais. iš *pijszdams*.

6 Galūnės r. *u* tais. iš rusiškos *y*.

7 Tais. iš *ir*.

Praefatio Iustini

Cum multi ex Romanis, etiam consularis dignitatis viri, res Romanas Graeco peregrinoque sermone in historiam contulissent: siue aemulatione gloriae, siue varietate et novitate operis delectatus, vir priscae eloquentiae *Trogus Pompeius*, Graecas et totius orbis historias Latino sermone composuit, ut, cum nostra Graece, Graeca quoque nostra lingua legi possent, prorsus rem magni et animi ei corporis aggressus. Nam cum plerisque auctoribus, singulorum regum vel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris videatur: nonne nobis Pompejus Herculea audacia orbem terrarum aggressus videri debet: cuius libris omnium seculorum, regum, nationum, populorumque res gestae continentur? Et quae historici Graecorum, prout commodum cuique fuit, inter sese gregatim occuparunt, omissis, quae sine fructu erant, ea omnia Pompeius divisa temporibus, et serie rerum digesta composuit. Horum igitur quatuor et quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in Urbe versabar, cognitione quaeque dignissima excerpsi; et omissis his, quae nec

graksztî kwietkelę isz puikû, geisdams priminte weikalinę Grekonû tyms, kurij ię żino o parodite tyms kurij ios nežino. Tay tamista asz gaylinu muną darbą, nediel tamistos pamokimo, bet diel parodimo tauo akiłumů, idant tůmi pacziu nusiteisinczio, iog netingieiau ir ‹negais› nekleidau[8] weltů łaiko isz kurio iszmintigas Kato link kieykweinam skaitlų ati tûte[9]. Tauo sprendems ira muno weinutiniù ‹daktù› linkiejemù, o palikune[10] iszdildis skaugę ir atęis muno skotoiemos.–

cognoscendi voluptate iucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci: ut haberent, et qui Graeca didicissent, quo admonerentur, et qui non didicissent, quo instruerentur. Quod ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi causa transmisi: simul ut et otii mei, cuius et Cato reddendam (operam) putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud posteros, cum obtrectationis invidia decesserit, industriae testimonium habituro.

8 Antroji r. *e* taisyta.

9 Galbūt norėta parašyti *atidůte*.

10 Tais., atrodo, iš *palikunu*.

Weikalinę wisnenę Justinaus

PLŮKSZTAS I[1]

[I 13] I Pradioię swieto, patijs wiesz- pate tautas teriedę, ir issikielę i tą wires- nibês didibę ne apgauni swieto, bet sauo doribi nu doruiû zmonu taupomù[2]. Pradioie żmones[3] niekokiû istatimû neturieję: kunegaikisztî żôdys iems bů istatimù[4]. Paprastù bů daugiaus sauo ukês rubeżius ginte nekaip ius[5] płatinte. Kaipogi kieykweino wieszpa- tęis waldios rubeżius bengies io tiewiszkiês eżiemys.[6] Wissû pirmasys Ninus Assyrijonû rikys nauiù waldies dikimù[7] parkieytę tą[8] weczůię ir paprastůię[9] tautû dôbą. Js pirmasys pradieję karaute artimoses tautas ir nemokontes dar ginties, kures[10] iki ru- beżâus Libijos nuweikę. Pirm io dar senesniosiesę gadiniesę Sesostris rikys[11] Egyptu ir Tanaus rikys Skytû ten karauo:[12] pirmasys iki Pontaus, ontrasys iki Egyptu[13] sauo waldę bů prapłati- nęs. Bet tomys[14] ilgomys ir tolimomys ka- riemys; ne sau waldies bet tautem garbiês wei- zieję; kakindamûs pacziudù[15] par- gali, waldios negéidę. Ninus atka- ley patwirtino didelibę igautôs wiesz- patijês tůintimpini[16]

IUSTINI HISTORIARUM EX TROGO POMPEIO

LIBER PRIMUS.

CAPUT I. Principio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium huius maiestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: intra suam cuique patriam regna finiebantur. Primus omnium *Ninus*, rex Assyriorum, veterem, et quasi avitum gentibus morem, nova imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, et rudes adhuc ad resistendum populos, ad Libyae terminos usque perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores, *Sesostris* Aegypti, et Scythiae rex *Tanaus*: quorum alter in Pontum, alter usque Aegyptum excessit. Sed longinqua, non finitima, bella gerebant; nec imperium sibi, sed populis suis gloriam, quaerebant;

1 Ž-iai *Weikalinę wisnenę Justinaus* ir *plůksztas* užrašyti pieštuku, o skaičius *I* rašalu.

2 Du taisymų sluoksniai: prir. paraštėje *zmonu;* po to tais. pieštuku iš *Pradio swieto, patijs wiesz- pate tautas teriedę, kurij i tą wires- nibês didibę issikielę ne apgauni swieto, bet sauo doribi nu geruiû zmonu taupomù*. Ties ž-iu *taupomù* prasideda ir plinta žemyn per tris eilutes rusva dėmė.

3 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Pradioie*. Parašyta *Żmones*.

4 Tais. pieštuku iš *kunegaikszti żôdys istatimù bů*.

5 Prad. rašyti *ginio*, bet ištaisyta į *ginte*. Tais. pieštuku iš *ukês rubeżius daugiaus ginte nekaip płatinte*.

6 Du taisymų sluoksniai: iš pradžių paraštėje prir. sakinys ir pliuso ženklas *+Kieykweino wieszpa- tęis rubeżius bengies io tiewiszkies eżiemys* (+ ženklas parašytas ir tekste prieš ž-į *Wissû*). Prad. rašyti *tiewa*, bet ištaisyta į *tiewiszkies*. Po to pieštuku tais. į *tiewiszkiês*, prir. *Kaipogi*, ž. *waldios* užrašytas viršuj *wieszpatęis*.

7 Parašyta *dikimù waldies*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

8 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *tą*.

9 Ž. *paprastůię* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *it boczinę*.

10 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *isitembte* į *isitempte*, po to ž. pieštuku išbrauktas ir užrašyta *ginties, kures*.

11 Prad. rašyti *E*, bet ištaisyta į *r*.

12 Iš pradžių buvo parašyta *Skytû:* (ir dvitaškis), po to paraštėje pieštuku prir. *ten karauo:* (ir dvitaškis).

13 Prad. rašyti *Egi*, bet ištaisyta.

14 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *tomys*.

15 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pacziudù*.

waldi. Kaipo- gi nuweikęs[17] artimusius ir iû spie- kù pasistiprines kibo i tolimesniusius. ir ‖ [I 14] tijkdams pirmûiî pargalî iron- kɨ ontraiè, wisso Saulietekî[18] tautas nukarauo. Paskûioie io kare bû prisz Zoroastre Baktrionû rikɨ[19], kursay, kaip pasako, pirmasys pramanę bur tijs[20] ir pirmasys atsidiejes mokies parmanite pasaulês pradę ir zwais diû swirimą[21]. Tû nukawùs; Ninus pats netrùkùs nustipo palikdams jauniteli sunelɨ Ninya ir źmo- na Semiramys wadinamù.–[22]

II Ta Wieszpatiene[23] drowiejos nepaugu- sem suneliû ukes waldę paweste, ir[24] re- gemà pati rikaute[25] tijk ir tokies tautas, uôs ne uôs ‹weino› wiro ne motriszkês tesukłausantes, todieł parkieyt ij litɨ, umziu ir[26] i weitą Ninaus źmonôs pasimet[27] sunù: beje i weita motriszkês daros waykù. Kaipogi abudù ir augumo bû widuti- ni[28] ir balso ligi[29] ‹mondagi› bey weidas motinôs bû pawiedus i weidą[30] su- naus. Jr tep apsisiaut ij ilgases ru- bas, gałwą[31] apôz tiarù; ir idant tami nauiemi[32] apdari nerastumes itare- mù, lijp tû patiù apdarù ir swie- tû dariteįs: kurę abdaro dobą nu tô łaiko wissa tauta iki sziole[33] tebdiewie. Semiramys[34] tep par kieytùsi litɨ pradio wardù sunaus waldę[35]. Bet paskû didius daktus nuweikusi[36]: ir kad taries garsù[37] sauo weikalû pargalieiusi skaukibę,[38] apreiszk sauo war- dą ir guwumą. Tas iè ne wen ôrumô waldiôs[39] nenumažiną, bet dar stebiesi- ną[40] tautos padidino, iog motriszke sauo narsibî[41] ne wen[42] żmonas bet ‖ [I 15] bet ir wirus garbieje[43] pranokę. Ji Babilo- niję ‹par› ikurę ir murù isz

contentique victoria, imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quaesitae dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, et proxima quaeque victoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum *Zoroastre* rege Bactrianorum fuit, qui primus dicitur artes magicas invenisse, et mundi principia, siderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occiso, ipse decessit, relicto impubere adhuc filio *Ninya*, et uxore *Semiramide*.

CAP. II. Haec nec immaturo puero ausa tradere imperium, nec ipsa palam tractare, tot ac tantis gentibus vix patienter uni viro, nedum feminae parituris, simulat se pro uxore Nini, filium; pro femina, puerum. Nam et statura utrique mediocris, et vox pariter gracilis, et lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura velamentis, caput tiara tegit: et ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu et populum vestiri iubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer esse credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine, ubi invidiam superatam putat, quae sit, fatetur, quemve simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, sed etiam viros, anteiret. Haec Babyloniam condidit, murumque urbis cocto latere

16 Tais. iš *tūin-timpinę*.

17 Ties šiuo ž-iu yra nuvalyto rašalo rusva dėmė.

18 Du taisymų sluoksniai: iš pradžių ž. *wissa* tais. į *wisso*. Po to tais. pieštuku iš *kittus. ir* ‖ *rengdams pirmûię pargalę i iron- ki ontraiè, wisso Saulieteki*.

19 Parašyta *riki Baktrionû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

20 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pirmasys*, tais. iš *burtis*.

21 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

22 Tais. pieštuku iš *Semiramę*, prir. *wadinamù.–* (taškas ir brūkšnys).

23 Tais. iš *Wiesz-patienie*.

24 Tais. pieštuku iš *nedriso nepa- ugu- sem suneliû waldiôs idûte, negi*.

25 Po *rikau- te* pieštuku išbrauktas kablelis.

26 Tais. iš *tesuklausan- tes*. Įtrp. tarp eilučių pieštuku *todieł+* (ir pliuso ženklas), o paraštėje prir. *+parkieyt ij «sauo» liti, um- ziu ir i wie*.

27 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

28 Tais. iš *weino- ki*.

29 Prad. rašyti *kil*, bet ištaisyta.

30 Tais. pieštuku iš *motinas* ir *weida*.

31 Prad. rašyti *ir*, bet ištaisyta.

32 Tais. iš *tamę nauiemę*.

33 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iki sziole*.

34 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Semiramys*.

35 Ž-iai *wardù sunaus waldę* užrašyti viršuj išbrauktų *uz ku- diki turema bû*.

36 Įtrp. tarp eilučių *Bet*, tais. iš *nuweikę*.

37 Tais. pieštuku iš *didibi* į *didibî*, bet išbraukta. Ž. *garsù* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *didibî*.

38 Kablelis parašytas pieštuku.

39 Tais. iš *waldiės*.

40 Tais. pieštuku iš *stebiesiną* į *stebiedinq*, bet ištaisyta. Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

41 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

42 Prad. rašyti, atrodo, *ne tik*, bet ištaisyta.

43 Tais. pieštuku iš *dar wirus*.

plitû isz zå- mês kibitû sakû[44], kurij tami kraszti trikszt isz żåmês «trikszt», aptwierę. Daug bů ir kittu garsiû weikalû tôs rikienês. Kaipogi nekakindamôs giniote rubeźius nu wiro igitôs rikies, ne wen Etiopiję i sauo waldę igawo, bet[45] ir Jndus nukarauo[46], kurius kitts nieks kaip tikta ij ir Aleksandra didesys tepakuszino. Ongała kad ketieję su sunù Ninije patiůteis, ijs[47] ię uźmuszę, ketu- res deszimtis ir dweiùs metus ukę waldius po mirimo Ninaus. Jos sunus Ninyas gieriedamôs itijktù nu tewû riki, nu kariû lowies ir it liti su motinù sukieytes[48], reta tarp wirû regamas,[49] motriszkuiû burieje[50] iszkarszo. Palikunys io budą[51] sekdamys[52], gůdontes, sauo źmonems atsakę par sauo uriedus. Uke Assy- rijonû kurius paskesnè Syrionimys wadino 1300 metû pateko.

III Paskůiesijs Assyrijonû[53] rikys bů Sardana- palus, wir's motriszkęs lepnesnys[54]. Arbaces io wiresnesys, Medû urieds ileists par didi ługosi- ną[55] iem pasiwaidinte, kô iki szio- lè nie- kas dar nebů pasijkęs, rado i motriszkami abdari żitkû ků- deli beręitonti, tarp sauo mergiû darbą bedalijenti, kures ijs[56] sauo la- pumù ir pozwilgiû gosłumù pra- nokę. Arbaces[57] tů pamatęs taries abiditù essus, idant tijk karingû ir drůsiû[58] wirû żåmintumes[59] ir klausitum mosterie [I 16] mosteriejemo tôs ronkos, kuri kůde- li darkę[60], griszt pas sawusius, is iems pasako ků bů regiejes, tujau ne wens[61] nebnor beklau site ilgesnè tokî kunegaiksztî[62], kurs giedingay issiźad sauo litęis. Sutar, ginklůies priesz Sardanapali, ků

circumdedit, arenae vice, bitumine interstrato: quae materia in illis locis passim e terra exaestuat. Multa et alia praeclara huius reginae fuere. Siquidem non contenta acquisitos a viro regni terminos tueri, Aethiopiam quoque imperio adiecit. Sed et Indiae bellum intulit; quo praeter illam et Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad postremum cum concubitum filii petisset, ab eodem interfecta est, duo et quadraginta annos post Ninum regno potita. Filius eius Ninyas contentus elaborato a parentibus imperio, belli studia deposuit, et veluti sexum cum matre mutasset, raro a viris visus, in feminarum turba consenuit. Posteri quoque eius, id exemplum secuti, responsa gentibus per internuntios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, mille trecentis annis tenuere.

CAP. III. Postremus apud eos regnavit *Sardanapalus*, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) praefectus ipsius, Medis praepositus, nomine *Arbaces*, cum admitti magna ambitione aegre obtinuisset, invenit eum inter scortorum greges purpuram colo nentem, et muliebri habitu, cum mollitia corporis, et oculorum lascivia omnes feminas anteiret, pensa inter virgines partientem. Quibus visis, indignatus tali feminae tantum virorum subiectum, tractantique lanam ferrum et arma portantes parere; progressus ad socios, quid viderit, refert: negat se ei parere posse, qui se feminam malit esse, quam virum.

44 Tais. pieštuku iš *zå- mês sakas kibitû.*

45 Tais. pieštuku iš *ginte rubeźius nu wiro igitôs rikies, Etiopiję dar i waldę paiemę. Bet.*

46 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *nu.*

47 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Ninije,* tais. iš *is.*

48 Tais. pieštuku iš *sukieytę.*

49 Kablelis parašytas pieštuku.

50 Tais. pieštuku iš *burie.*

51 Ž. *budą* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *tą pawaisdą.*

52 Prad. rašyti *sekę,* bet ištaisyta.

53 Ž. *Assyrijonû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iû.*

54 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

55 Tais. pieštuku iš *urieds Medû gawes pazwalenę par didi ługoiemą.*

56 Tais. pieštuku iš *ij.*

57 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Arbaces.*

58 Įtrp. tarp eilučių *ir drůsiû.*

59 Prad. rašyti *że,* bet ištaisyta.

60 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

61 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *tujau «nbnor» ne wens.*

62 Tais. pieštuku iš *toki kunegaikszti.*

ijs iszgirdęs ne kaipo wirs ginsis sauo rikę; bet it kaip motriszkęs kad lůbie giltinies nusigůste, wissupir- mù pakrauszę zwalgos, kur sauo gi- wibą paglemżte; ilgainiů apsidrůsines su tules sauo bendras trauk ne- riede priesz Arbaciů[63] i karę. Pargalietas nu io[64] i sauo rumus isitrauk: tinay lijp malkinę sukraute, turtus sudiete, su- kures pats ligè susidegin[65], tůmi wei- nù tikta rodidams wirù ne baiłu gałwù[66] buwes. Pasků «io» Arbaces io rakalijs Medů urieds[67] issikeł i Rikius ir ukę Assy- rïonů[68] Medams padůd.

IV Po ilga pakarcziaus rikiů, pagal karszatês teisôs[69] teko Astyagiů rikie. Tas sapnie regieję isz skreito sauo wen- turtęs duktereis winugę[70] djkstant, kurios kupłum's[71] wissą Aziję uź- kliestę. Klausiniejemys żine iem[72] atsakę: „Ta duktie pagimdisenti iem posuni, kurio didibe tůmi reiszkontys ir[73], kurs sauo bocziů waldios bůżę ‹pagrob- sis› pagausys. Astyages nusigon- des tù atsakù, sauo dukteri iszleido ne uź kęltês wira, ne uź kokɨ ukinika, (idant gimsintesys posunys nedïdiůmes motinôs ir tewa kęltę)[74] ‖ [I 17] bet paskirę sau źentù Kambysiu zmogu prascioka gimima Persa iki sziolè nežinoma. Bet nie- tůmi nenusikratęs nugůsti[75] sap- no, dukteri nasztî tapusi wa- din ię[76] pas sawɨ, idant bocziů re- gint posunɨ nugalůtum. Gi- mùs kudikiů, lijp ɨ Arpagů sauo bendrů ir żinowů słaptiů nu- gałůte[77]. Szis tumi nusimines, tardams, ie mirùs rikiů, ukês walde teks dukterei, (kaipogi Astyages nepaliko wiriszka karszincziaus), idant ij diel atmonijema uźmusztoie

Fit igitur coniuratio: bellum Sardanapalo infertur, quo ille audito, non, ut vir, regnum defensurus, sed, ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit: mox deinde cum paucis et incompositis in bellum progreditur. Victus in regiam se recipit; ubi exstructa incensaque pyra et se et divitias suas in incendium mittit, hoc solo imitatus virum. Post hunc rex constituitur interfector eius Arbaces, qui praefectus Medorum fuerat. Is imperium ab Assyriis ad *Medos* transfert.

CAP. IV. Post multos deinde reges, per ordinem successionis, regnum ad *Astyagen* descendit. Hic per somnum vidit ex naturalibus filiae, quam unicam habebat, vitem enatam, cuius palmite omnis Asia obumbraretur. Consulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cuius magnitudo praenuntietur, regnique ei amissionem portendi, responderunt. Hoc responso exterritus, neque claro viro, neque civi filiam, ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret, sed ex gente, obscura tunc temporis, Persarum, *Cambysi*, mediocri viro, in matrimonium tradidit. Ac ne sic quidem somnii metu deposito, gravidam ad se filiam arcessit, ut sub avi potissimum oculis partus necaretur. Natus infans datur occidendus *Harpago*, regis amico et arcanorum participi. Is veritus, si ad filiam, mortuo rege, venisset imperium, quia nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam a patre non potuisset, a

63 Tais. pieštuku iš *pasků su tules ne- riedo trauk priesz*.

64 Prir. paraštėje pieštuku *nu io*.

65 Tais. iš *susidegina*.

66 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ne baiłu gałwù*.

67 Parašyta *urieds Medů*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

68 R. *y* tais. iš *i*.

69 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *teisôs*.

70 Tais. pieštuku iš *winaugę*.

71 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

72 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iem*.

73 Ž-iai *tůmi reiszkontys ir* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *skelbontijs*.

74 Tais. pieštuku iš *dukteri sauo ne uź kęltês wira, ne uź ukinika, idant posunys motinôs ir tewa kęltę nedïdiůmes, nudawę, bet pa* ‖. Iš pradžių uždarantis skliaustas buvo padėtas po *tewa*.

75 Tais. pieštuku į *nu nugůsti*, bet *nu* išbrauktas.

76 Tais. pieštuku iš *naszti*, įtrp. tarp eilučių *ię*.

77 Parašyta *Arpagů nu- gałůte sauo bendrů ir żinowů słaptiů*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 6, 2, 3, 4, 5*.

ku- diki, negaliedama[78] ont tewa, ont io urieda apmauda nenugieyźtum, todiel idůd kérdiû riki bondôs kudi- kɨ iszmeste. Ont łaimôs iszmestinî[79] tù patiù łaikù «ir» patem kérdiû sunelys bů gimęs. Jo żmona żinodama, iog is iszmetę jauną kunegaikszti, kłukę sauo wirą, idant atnesztum iè ɨ parodite. Kerdius sziżinams ios ługoiemas, pagriżes i girrę rado kalę iszmestůɨ[80] kudikɨ beźindonte[81] ir nu pauk- stiû skernagiu bey springiniû żwie- riu beginioiente. Pats kerdius pa- sigaiła kudikî regiedams kalę io gailintes parnesz ɨ[82] i kutę, tàgi patè kalè ligè sekont. Paiemùs io zmona[83] ont ronkas, kudikijs tartumi i paźistamą weiżiedams szwipte- rieję:[84] szi pamiłusi io małonumù ir mondagumù prasiiůkimo[85], kłuk sauo wiro „idant ios patios sunų i io weita i girrę isznesztum ir leistum diel io łaimôs arba diel sauo wiltęs [I 18] parnesztůɨ kudikɨ weito sawoie auginte[86]. Jr tep parsikieytùs likkumů kudikelums, jis uż wieszpateis posu- nɨ isznesztas, szis aug ker- diaus sunù, kuris pasků[87] penietoię Spa- kǫ praminę, nesgi[88] tù wardù Persay wa- din kalę.

V. Augonti kudîki tarp pijminû praminę Cyru. Kanakados tarp olůientiuiu[89] sauo wenmetiû, rikiù nu iu par likkuma pakelts, tullus sauo wienugius[90] uz atkaklibę bota gas nutwodino; tůmi apiditas ra dos kittû wakû tewa idant riki kałpo waks lůsus iu wakus wergines botagas twodintum, todiel ije[91] patem rikiû gůdies. Js pawadino kudiki ir kłausę, bet kad is drůse atsakę „nutwodinau ius[92] kaip rikiù priderieję" Astyages stebie damos i io stangumą atsiminę sauo sap ną ir reiszkima[93]. Jr tep kad pawiedu- mas

ministro exigeret, pastori regii pecoris puerum exponendum tradit. Forte eodem tempore et ipsi pastori filius natus erat. Eius igitur uxor, audita regii infantis expositione, summis precibus rogat, sibi afferri ostendique puerum. Cuius precibus fatigatus pastor, reversus in sylvam, invenit iuxta infantem canem feminam, parvulo ubera praebentem, et a feris alitibusque defendentem. Motus et ipse misericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad stabula, eadem cane anxie prosequente. Quem ubi in manum mulier accepit, veluti ad notam puer allusit: tantusque in illo vigor, et dulcis quidam blandientis risus apparuit, ut pastorem uxor ultro rogaret, (quo suum partum pro illo exponeret) permitteret (que) sibi, sive fortunae ipsius, sive spei suae puerum nutrire. Atque ita permutata sorte parvulorum, hic pro filio pastoris educatur: ille pro nepote regis exponitur. Nutrici *Spaco* postea nomen fuit, quia canem Persae sic vocant.

CAP. V. Puer deinde cum inter pastores esset, *Cyri* nomen accepit. Mox rex inter ludentes sorte delectus, cum per lasciviam contumaces flagellis cecidisset, a parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus, a servo regio ingenuos homines servilibus verberibus affectos. Ille arcessito puero et interrogato, cum nihil mutato vultu, *fecisse se ut regem*, respondisset, admiratus constantiam, in memoriam somnii responsique

78 Tais. pieštuku iš *nusimines, tardams, ie mirùs rikiû ukês waldia teks dukterei, kaipogi Astyages nepa- liko wiriszka karszincziaus, idant ij diel atmonijema uźmusztoie kudiki negaliedama.*

79 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iszmestinî.* Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

80 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iszmestůi.*

81 Tais. iš *beźindonti.*

82 Tais. pieštuku iš *regiedams kalę gailintes kudiki parnesz.* Iš pradžių iš *pasigaiła* tais. į *pasigaiła io,* bet išbraukta.

83 Ž-iai *io zmona* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *motrisz- kè.*

84 Dvitaškis parašytas šalia kablelio.

85 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

86 Tais. pieštuku iš *kudiki auginte.*

87 Tais. pieštuku iš *pasikieytùs likkumů kudikelums, szis aug kerdiaus sunù, is uż wieszpateis posuni isznesztas. Pasků.*

88 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *nesgi.*

89 Tais. pieštuku iš *oleoientiuiu.*

90 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

91 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *tewa wakû* į *iû tewa;* po to tais. pieštuku iš *iû tewa idant riki kałpas lůsus iu wakus wergines botagas twodintum patem.* Pabr. raudonu pieštuku *twodintum* – ne S. Dauk.

92 Prir. paraštėje pieštuku *ius.*

93 Tais. pieštuku iš *sap na ir atsaka.*

weido, łaiks iszneszimo, iszpa- źinims kerdiaus[94], sutiko, Astyages pripaźino ɨ sauo posuniù. Weinog tardams reiszkima issipildius tù pęiminingę[95] rikę, atliżo ir Ciru giwą paliko. Bet ibinges ont Arpagaus sauo bendraus atmonidams użłaikima sauo posuni, io sunu użmusz, ir uzkweista Arpaga i pôtą io sunaus kunu ɨ[96] pawaiszin. Arpagus tù tarpù[97] paslep sauo apmauda ir łauk licziaus atmonite. Praszokùs ontgala łaikû, kad Cyrus pauga, Arpagus gełams szirdęis[98] nu gailesi ra sza Cyrû jau paugusem ir iszreiszk isakima Astyagi; kaip ijs i Persus bû isztremtas, ir kaip ɨ boczius [I 19] tûgimusɨ lijpę iszmeste: iog Arpagus[99] sauo pataikù użłaikę ɨ nu giltinês, ir[100] tûmi rikɨ uzrustin- dams sauo sunaus nustoię, todiel skatin ɨ[101] idant karauna kełtum ir patogiù keliù i sosta źingtum, źadiedams iem Medus sukelte. Nes ïog grometas negalieję iem regema nuneszindinte[102], kaipogi riki sargay wissus keliùs sau- goię, todiel iszmesiniejes kiszkɨ ir po io kailɨ pakiszes grometą idawę ɨ isztikémam kałpû, i Persus Cyrû nugabinte. Szis[103] spûstus i ronką paie- męs ir medinczu[104] passimetęs[105] nunesz i Persus ir adûd Cyrû.

VI. Cyrus parskaitęs grometą, tû pa- ti ‹re› sapnie regieję kas bû paraszita, beje, idant sek- tum Arpaus linkiejemą, su tù parsergiejemù, idant tû zmogu sauo ‹wei› darbo tarnù sau paskirtum[106] kuri ritameta kelù eidams su- tiks pirmûɨ. Jsz eit isz pilês lig neausztant ir Sutink Sebarɨ[107] wergą[108] medaus[109], jautoies, io kęltês[110] ir paźines ɨ Persù essanti: pa- leid iem gelźinius, prijem ɨ sau[111] uź tarną ir ieit i Persepolɨ. Tenay is sukeł swietą ir lijp

revocatur. Atque ita cum et vultus similitudo, et expositionis tempora, et pastoris confessio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus sibi somnio videretur, agitato inter pastores regno, animum minacem duntaxat in illo fregit. Ceterum Harpago amico suo infestus, in ultionem servati nepotis, filium eius interfecit, epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus ad praesens tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictae occasionem distulit. Interiecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, *ut ablegatus in Persas ab avo fuerit: ut occidi eum parvulum avus iusserit: ut beneficio suo servatus sit: ut regem offenderit: ut filium amiserit.* Hortatur, *exercitum paret, et pronam ad regnum viam ingrediatur,* Medorum transitionem pollicitus. Epistola, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnes aditus obsidentibus, exenterato lepori inseritur, lepusque in Persas Cyro ferendus fido servo traditur: addita retia, ut sub specie venatoris dolus lateret.

CAP. VI. Lectis ille epistolis, eadem somnio aggredi iussus est, sed praemonitus, ut, quem primum postera die obvium habuisset, socium coeptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus obvium habuit servum de ergastulo cuiusdam Medi, nomine *Soebarem*. Huius requisita origine, ut in Persis genitum audivit, demtis compedibus, assumtoque comite, Persepolim regreditur. Ibi convocato populo, iubet

94 Ž. *kerdiaus* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *pijmineis*.

95 Tais. pieštuku iš *pęiminû*.

96 Tais. pieštuku iš *użłaikimo po- suni, io sunu użmusz, ir uzkweista i pôtą teua sunaus kunu pawaiszin*.

97 Įtrp. tarp eilučių *tù tarpù*.

98 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

99 Tais. pieštuku iš *nużudite: iog*. Iš pradžių prir. *ys*, bet išbraukta ir prir. *Arpagus*.

100 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*.

101 Tais. pieštuku iš *nustoię. Skatin*.

102 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

103 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kiszki idûd isztikémam kałpû, i Persus Cyrû gabinte į idûd isztikémam kałpû*; po to tais. pieštuku iš *iszmesinie kiszki ir ir po io kaili pakisz grometą kuri idûd isztikémam kałpû, kursay*.

104 Tais. iš *i medinczą*.

105 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

106 Tais. pieštuku iš *Parskaitęs grometą, tû pa- ti ‹re› sapnie regieję, idant sek- tum tû linkiejemą, kurs bû grometo iszreiksztas, su tù par- sergieje- mù, idant tû sau zmogu tarnù sauo ‹wei› darbo priimtum*.

107 Prad. rašyti *Si*, bet ištaisyta.

108 Ž. *wergą* užrašytas viršuj išbraukto *kałpą*.

109 Virš ž-io *medaus* pieštuku neaiškiai užrašytas, atrodo, *weino*, bet išbrauktas.

110 Tais. iš *kiltês*.

111 Įtrp. tarp eilučių *sau*.

112 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

113 Tais. pieštuku iš *lijkna, kurs.*

114 Tais. pieštuku iš *pakweit ius ont ‹kil tinga› rita.*

115 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

116 Tais. pieštuku iš *pôto, kłaus, ie iums, kus siuło- tum, katrum.*

wissims ukinikams kibte[112] i kirwɨ ir skin- te girą, kuri[113] kelɨ klieste: tů nuweikùs, ijs pakweitę ius ‹kil tinga› ritan[114] i ‹k› iszkilmingą půtą; pasků, matidams ius aplinksmius[115] ‖ [I 20] pôtoie, kłaus, sakidams ie iums, kas siuło- tum, katrů[116] menciu giwenimo sau paskirtumet?[117] wakariksztiu- sius wargus, ar szios deinôs link- smibę? wissi suszuka szios deinôs linksmibę" Nù gerà, atsakę ijs, wissas[118] juso deinas bus wargingas kaip wakarikscioie, iè ius wer- gauset Medams[119], wissas bus link- smas kaip ie szi, ie ius sutarset munɨ sekte. Jem atsakę isz dziaug sma ratůdamys, ir karę Medams[120] ab skelbę[121].

Astyages użmirszęs kô ijs[122] tur łauk te nu Arpagaus, ‹pak› parded ɨ at- monų sauo karaunôs; szis tujau iszdůd ię Cyrů ir pasałumù atgęiź apmaudą ont swa[123] smarki riki. Tů iszgirdęs Astyages, sukéɫ isz wissur tałką[124] ir pats trauk prisz Persus[125]: kimb narsè grumteis ir stata pasků użpakalie karauientiuiû weiną dalɨ sauo karaunôs, lijpdams su kardu munkǫntiusius[126] ont ne- prietelû grůżinte ir apskełb sawijsems[127], iog sprukdamijs ligè nar- sius ras neprietelus ‹k› użpakalie kaip ie priszakie, iog iems kaip sprukont teip pargalint reks iszwerste karauną. Nemintanti[128] karauna ussidegę baisi narsibi ir kontribi karaute. Jau Persay bů begurstù, kad iû motinas ir żmonas priszoka ius drůsinte. ir regiedamas ius ‹szlistontius› abeioientius, atsiplieszuses[129] iems ‖ [I 21] iems giedas rodę, ‹sakidams› klaus damas, argi negiedietumes liste po siionus[130] sauo motinû ir żmonû. Su-

117 Parašytas kablelis ir klaustukas be taško.

118 Tais. pieštuku iš *sakę* ir *wissus.*

119 Prad. rašyti *w*, bet ištaisyta.

120 Tais. pieštuku iš *Medes.*

121 Prad. rašyti *ap*, bet ištaisyta.

122 Tais. iš *is.*

123 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *swa.* Turbūt norėta parašyti *sawo.*

124 Prad. rašyti *k*, bet ištaisyta. R. *ł* turi du įstrižus brūkšnelius.

125 Tais. pieštuku iš *i pats trauk i Persus.*

126 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

127 Parašyta *sawijsems apskełb*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

128 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

129 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

130 Ž-iai *negiedietumes liste* ir *siionus* užrašyti pieštuku viršuj išbrauktų *norietum* ir *skrei- ta.*

omnes praesto cum securibus esse, et sylvam viae circumdatam excidere. Quod cum strenue fecissent, eosdem postera die apparatis epulis invitat. Deinde, cum alacriores ipso convivio factos videret, rogat, *si conditio proponatur, utrius vitae sortem legant, hesternine laboris, an praesentium epularum? praesentium,* ut acclamavere omnes, ait: *Hesterno similem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epulis.* Laetis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti sui in Harpagum oblitus, summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per deditionem tradidit, regisque crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur: et repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus a tergo ponit, et tergiversantes ferro agi in hostes iubet: ac denuntiat suis, *ni vincerent, non minus fortes etiam post terga inventuros, quam a frontibus viros: proinde videant, fugientibus haec, an illa pugnantibus acies rumpenda sit.* Ingens, post necessitatem pugnandi, animus exercitui et vis accessit. Pulsa itaque cum Persarum acies paulatim cederet, matres et uxores eorum obviam occurrunt: orant, in proelium revertantur. Cunctantibus sublata veste, obscoena corporis ostendunt, rogantes, *num in uteros matrum vel uxorum velint refugere?* Hac repressi castigatione in proelium redeunt: et facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eo proelio

131 Tais. iš *didiję*.

132 Ž. *guro* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *muka*.

133 Tais. pieštuku iš *atimte, elgies is*.

134 Tais. pieštuku iš *uriedę Yrkanijos*.

135 Tais. pieštuku iš *Sebarû*.

136 Tais. iš *ketiejemû*.

137 Parašyta *pilys kitta karta dûklintines Medû*, bet pieštuku nubrėžta rodyklė rodo naują ž-io *Medû* vietą sakinyje. Pabr. raudonu pieštuku *dûklintines* – ne S. Dauk.

138 Tais. pieštuku iš *parsikieytusi*.

139 Ž-iai *garsus to gadinie sauo turtas ir galibi* užrašyti viršuj išbrauktų *kurio turta tâ audra wertont garsi bû*.

140 Prad. rašyti *atel*, bet ištaisyta.

141 Tais. iš *parkielę*.

142 Tais. pieštuku iš *iszblaszka* ir *nugondinta*, įtrp. tarp eilučių *ios*.

143 Tais. pieštuku iš *lengwesni pargale jû małonesni bû. ‹Krezû giwiba›. Pargalietos*.

giedinti tas żodes griszt i muszą, ir wissù didiji[131] aitrù iszwert pakarcziû tû karauna nu ku- rios jau guro[132]. Astyages pats kluwa i nagą. Cyrus kakinôs wal- dę iem atiemes, ir elgies su iumi[133] daugiaus kaip su bocziù ne kaip su parga- lietù neprietelù; kurem nenorin- tem griszte i mediję idawę riedi- te platę Jrkanijos uriediję[134]. Tep pasibengę ukę Medû patwieru- si 350 metû.

VII Pradio sauo riedôs, Cyrus idawę Sebariû[135] (tam wergû, kurɨ bû, sapną sekdams isz- lûsawęs isz gelźiniû ir sauo kietiejemû[136] tarnù padaręs) wal- dę Persu ir sauo seserɨ iem i żmonas iszpirsza. Bet pilys Medû kitta karta dûklintines[137] tardamas iû łaima parsikiey- tusę[138] su likkumo ukês patrako priesz Cyru, kas bû Cyrû licziù ir pradę daug kariû. Ongała nudraudęs tulles, kad prisz Ba- bilonys karauo, Krezus Lydio- nû rikys, garsus to gadinie sauo turtas ir galibi[139] i talką Babi- lonims ateję[140]; pargaliets ir ape sawi isirupines i rikę pargriżo. Cyrus po pargalè suriedęs Ba- bilonijos rekałus, karę i Lydiję [I 22] parkéł[141] ir lengway iszblaszkę karau- ną Krezaus nugondintą jau pirmû- iù ios[142] nukritiù; Krezu patɨ sugauo. Bet iû lengwesne pargale jû mało- nesne bû Cyrû kaipogi pargalie- tos[143] Krezû giwiba, dali tëwiszkês ir pili Barenę atidawę, kurioię ie newieszpatingay, teczâus pawiedè i wieszpati galieje giwente. Tas małonums ligè pargalietoiû kaip pargalietam naudingù bû. Kaipo- gi paiutùs, karę apskelbta essant Krezû[144] tałkas twina isz wissos Grecijos[145] it ont iszgesi- ma wisnini[146] gaisrą: tep bû mi- lems Krezus nu

144 Parašyta *Krezû essant*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

145 Įtrp. tarp eilučių *isz wissos Grecijos*.

146 Prad. rašyti *wiss*, bet ištaisyta.

Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam regnum abstulit: nepotemque in illo magis, quam victorem, egit: eumque maximae genti Hyrcanorum praeposuit, nam in Medos reverti ipse noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt annos CCCL.

CAP. VII. Initio regni, Cyrus Soebarem coeptorum socium, quem iuxta nocturnum visum ergastulo liberaverat, comitemque in omnibus rebus habuerat, Persis praeposuit, sororemque suam ei in matrimonium dedit. Sed civitates, quae Medorum tributariae fuerant, mutato imperio, etiam conditionem suam mutatam arbitrantes, a Cyro defecerunt: quae res multorum bellorum Cyro causa et origo fuit. Domitis demum plerisque, cum adversus *Babylonios* bellum gereret, Babyloniis rex *Lydorum* Croesus, cuius opes et divitiae insignes ea tempestate erant, in auxilium venit: victusque iam ac desolatus, in regnum refugit. Cyrus quoque post victoriam, compositis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris proelii perculsum iam Croesi exercitum nullo negotio fundit: Croesus ipse capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto et mitior victoria fuit. Croeso et vita, et patrimonii partes, et urbs Barene concessa sunt: in qua etsi non regiam vitam, proximam tamen maiestati regiae degeret. Haec clementia non minus victori, quam victo utilis fuit. Quippe ex universa Graecia, cognito, quod illatum Croeso bellum

wissû ukiû, Cyrus but i sunki karę isipainio- ies su Grecięę, ie but smarkesnè su Krezu elgęis. Nekurem łaikû praszokùs, kad Cyrus bů inikęs i kittas kares, Lydionys patraka: kurius wiel pargaliejes ginkłą ir źirgus iems[147] atiemę, lijpdams patems[148] gas- padinikas, ergłoms[149] ir moninikas bute. Jr tep tauta kanakados kne- biniù galinti ir galibi walijenti isztiża nu lapumo ir goslibos bey senoses kontribês nustoię kaipogi kuri pirm Cyraus kariesę nepargale- ma bů, tus nù[150] żługsontius gosli- bo slinkys ir lapumas paweikę.

Bů[151] Lydijos sôsti pirm Krezaus daug rikiû iwairiomys nôtie- mys garsiû; bet weinog likkums Kandalaus nie su weinù negalie- || [I 23] negaliejęę ligintęis. Tas kune- gaiksztys par daug ‹milied› mieg- dams sauo żmoną diel iôs gra- zibês, lůbieję wissims[152] ię girte, ir ne- kakindamos słaptù gierieteis sawo zmonù[153], dar iszreiszkę moteristês słaptijs; it tarsi ti- liete[154], bů abidite[155] ios grażibę. Ongała teisindams sauo giri- mus, parodę ię plika Gygiû sauo ‹bendrů› tarnû. Kandaulus brongè uź- mokieję tą sauo nebuklibę[156]: io tarnus tapstai io nokiejù ir io neprietelù o rikie- ne launas bemiegte wirą, kurs rodies adůdůs ię pageidimams swetimo; Netrùkùs nugaławems Kandalaus bů algù kozû, ir żmo- na wiro krauiù iszriedita, rikę sauo[157] wiriszki[158] er sawi patę swetmote- riû ‹adůd.› Gygiû atidawę.

VIII Cyrus nuweikęs Azije ir wissą Saulieteki i sauo waldę igawes, iem Skytus karaute. Wieszpatauo to ga- dinie Skytusę

esset, auxilia velut ad commune exstinguendum incendium confluebant. Tantus Croesi amor apud omnes urbes erat: passurusque Cyrus grave bellum Graeciae fuit, si quid in Croesum crudelius consuluisset. Interiecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellavere. Quibus iterum victis arma et equi ademti, iussique cauponias, et ludicras artes, et lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens, et manu strenua, effeminata mollitie luxuriaque, virtutem pristinam perdidit; et quos ante Cyrum invictos bella praestiterant, in luxuriam lapsos otium ac desidia superavit. Fuere Lydis multi ante Croesum reges, variis casibus memorabiles: nullus tamen fortuna Candaulis comparandus. Hic uxorem, quam propter formae pulchritudinem deperibat, praedicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam matrimonii reticenda publicaret: prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset. Ad postremum ut affirmationi suae fidem faceret, nudam sodali suo Gygi ostendit. Quo facto, et amicum in adulterium uxoris sollicitatum, hostem sibi fecit: et uxorem, veluti tradito alii amore, a se alienavit. Namque brevi post tempore caedes Candaulis nuptiarum praemium fuit; et uxor mariti sanguine dotata, regnum viri et se pariter adultero tradidit.

CAP. VIII. Cyrus, subacta Asia, et universo Oriente in potestatem redacto, Scythis bellum infert. Erat eo tempore Scytharum

147 Įtrp. tarp eilučių *iems.*

148 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *patems.*

149 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

150 Tais. pieštuku iš *ir kurij pirm Cyraus kariesę nepargale- mas bů, tus nu.* Iš pradžių prir. *Lidionys*, bet išbraukta ir prir. *kaipogi.*

151 Prir. paraštėje pieštuku *Iki* – ne S. Dauk.

152 Ž. *wissims* užrašytas viršuj išbraukto *iů.*

153 Ž. *zmonù* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *moteri, bet.*

154 Tais. pieštuku iš *iogtiliete.*

155 R. *b* tais. iš *p.*

156 Parašyta *Tą sauo nebuklibę Kandaulus brongè uź- mokieję,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *4, 1, 2, 3.* Prir. paraštėje pieštuku *No io istoię.*

157 Prir. paraštėje pieštuku *sauo.*

158 Tais. iš *wiriszkę.*

159 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*.

160 Ž. *nugûstiû* užrašytas viršuj išbraukto *baugumû*.

161 Tais. pieštuku iš *jauniteli sunu io graudinte su tretiji dali karaunôs issiunt*. Iš tikrųjų *issiunt* neišbrauktas.

162 Tais. iš *kaip i muszą*.

163 Tais. iš *leidôs*.

164 Tais. pieštuku iš *tą*.

165 Tais. iš *nati*.

166 Prir. paraštėje pieštuku *ir*.

167 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Tomyrys*.

168 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*.

169 Tais. iš *abgawa*.

170 Prad. rašyti *nepri[e]letius*, bet ištaisyta.

171 Tais. pieštuku iš *kaunû*.

172 Prir. paraštėje pieštuku *iu*, įtrp. tarp eilučių *Cyrù*.

173 Tais. pieštuku iš *praneszęs*, įtrp. tarp eilučių *numei Persams*.

rikiene Tomyris, ku- ri nenusiminusi artinimûs Neprie- telû, galiedama ius użturiete ont skardes Araksies, leid iems parsikelte, tardama weikesnè pargalę nu- męi igausinti o neprietelems sun- kesnè busint mukte turintems uźpakalie uppę. Jr tep Cyrus parkielęs sauo[159] karauna issigrud i Skytiję ir i taborius susto. Rita meta apsimetęs nugûstiù[160], it || [I 24] mùkdams palijkt taborius, wina suytè ir wisso to kas pôtà ira rekalingù palijkt. Kad tû rikie- nè praneszę, szi issiunt sauo jauniteli sunu graudinte i[161] su tretiji dali karaunôs. Atejes pas Cyraus taborius nesumanus karês amata jau nikaitys, it but kaip i pôta[162] nekaip i muszą atejęs, nebdumo daugesnè kaip neprietelus bewajote ir nepra- tusems warwarams leid winù ap- sigerte; pirmiaus Skytay apsigerte ne kaip pargaliete leidas[163]. Nes tû[164] nujautęs Cyrus, nakti[165] pagal pargriszt, ir[166] bebipsontius onpuł ir wissus Skytus su sunatiù rikienês nukaun. Tomyrys[167] nustoiusi tokios karaunôs, ir kas szirdgilesnè winturti sunaus, «Tomyris» ne aszaromys sauo[168] gailesi len- gwen, bet gûdzio sawi sintiejemù at monôs. Atkaley abgaun[169] ij sauo ne prietelius[170] besididiûientius sauo par gali: kaipogi ij it nusigondusi pra eiusiù nukritiù szalinas ir Cyru i onksztimas kałnû[171] itrauk. Tenay kalnusę pataisiusi żabongus du szimtû tukstantiû Persu su patiu iu rikiù Cyrù[172] iszpiaun. Tas ira dar to par- galie minauotinù, iog nieweina neblika, kursay but parneszęs numei Persams[173]

regina *Tomyris*, quae non muliebriter adventu hostium territa, cum prohibere eos transitu Araxis fluminis posset, transire permisit, et sibi faciliorem pugnam intra regni sui terminos rata, et hostibus obiectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus traiectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra metatus est. Dein postera die, cum simulato metu, quasi refugiens, castra deseruisset, vini affatim, et ea, quae epulis erant necessaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginae esset, adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum ventum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris adolescens, veluti ad epulas, non ad proelium venisset, omissis hostibus, insuetos barbaros vino se onerare patitur: priusque Scythae ebrietate, quam bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reversus per noctem, securos opprimit, omnesque Scythas cum reginae filio interficit. Amisso tanto exercitu, et, quod gravius dolet, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effudit, sed in ultionis solatia intendit; hostesque recenti victoria exsultantes, pari insidiarum fraude circumvenit. Quippe simulata diffidentia propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum ad angustias usque produxit. Ibi compositis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit. In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantae cladis superfuit. Caput Cyri amputatum, in utrem humano sanguine

tů nu- kritɨ. Tomyris[174] nukirsta Cyrů gałwą lijpę i sziksznas kùlɨ kraiû pripilta imeste, iszmetiniedama iem io smarkibę; ‹sakę.› Gerk, saka gerk tů krauɨ, kurio niekadôs negalie- ję prisisotinte. Cyrus wiespatawo ‖ [I 25] 30 metû, ne wen pradio sawo waldios[175], bet tůintimpiniù wi- kimù par wissa tů laika didè bů garsus.

IX J io wietą sunus Kambyses istoię, tas rikè tĕwo[176] Egyptą[177] pri- durę: bet apiditas sautikiniems[178] Egyptionû[179] Api ir kittû deiwa- tiu trobesius lijpę iszgraute. Jszleido[180] karauna tepat graute wissugar- siję Ammoni żiniczę; kuri au- dromys ir wargas smiltinû tyrusi iszgaisza. Poto, regieję sap- nie brolɨ sauo Smerdɨ wiesz- patausentɨ. Kurio sapno issigon- dęs ne-abejoię szwentwagiù bu- dams gentgaluniù tapte. Kaipo- gi sunkù bů tam, sawusius taupite, kurs tikibą niekina ir numus Deiwû drewieję. Tam kruwinam darbů nekoki maga (kunegą) wardù Preksaspɨ tarp- tarnû paskirę. Tù tarpù pats kalawijù neticzioms issimak- sztieiusiù parduręs baisè ręitą[181] mirę; ir karonę nukéntieję, jau gentgalinês kétamôs[182], jau szwent-wagibês iźagtôs. Atiemes żinę ma- gas lig nepaskełbùs smertî[183] wiesz- pateis,[184] weik nůdiemę ir nugala- węs Smerdɨ, kurem rikie pra- werieję, brolɨ sauo Orospastɨ ikieyt. Kaipogi ijs bů weidù ir stowiłù didè iem[185] pawiedus; ir nie- kam nenumanont io[186] pasałumo i Smerdi weita Orospastɨ istatę[187]. ‖ [I 26] Tas darbs iû słaptesniù[188] bů, iog pas Persus asaba riki ira slepa- ma

repletum coniici regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis: *Satia te*, inquit, *sanguine, quem sitisti, cuiusque insatiabilis semper fuisti.* Cyrus regnavit annos XXX, non initio tantum regni, sed continuo totius temporis successu, admirabiliter insignis.

CAP. IX. Huic successit filius *Cambyses*, qui imperio patris Aegyptum adiecit: sed offensus superstitionibus Aegyptiorum, Apis, ceterorumque deorum aedes dirui iubet. Ad Hammonis quoque nobilissimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempestatibus et arenarum molibus oppressus, interiit. Post haec per quietem vidit fratrem suum Smerdim regnaturum. Quo somnio exterritus, non dubitavit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile, ut parceret suis, qui, cum contemtu religionis, grassatus etiam adversus deos fuerat! Ad hoc tam crudele ministerium, magum quendam ex amicis delegit, nomine Prexaspem. Interim ipse, gladio sua sponte evaginato, in femore graviter vulneratus, occubuit; poenasque luit, seu imperati parricidii, seu sacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto, magus ante famam amissi regis occupat facinus, prostratoque Smerde, cui regnum debebatur, fratrem suum subiecit Oropasten. Erat enim et oris, et corporis lineamentis persimilis; ac nemine subesse dolum arbitrante, pro Smerde rex Oropasta constituitur. Quae res eo occultior fuit, quod apud Persas persona regis sub specie maiestatis occulitur. Igitur

174 Įtrp. tarp eilučių *Tomyris*.

175 Tais. iš *waldies*.

176 R. *o* tais. iš *a*.

177 R. *ą* tais. pieštuku iš *a*.

178 Paraštėje pieštuku parašytas *supersti- tioni bus*.

179 Tais. iš *Egyp- tionum*.

180 Tais. pieštuku iš *Jszleid*.

181 Brūkštelta raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

182 Ž-iai «*rûsz*» *kétamôs* užrašyti viršuj išbraukto *padaritos*.

183 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

184 Kablelis parašytas pieštuku.

185 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iem*.

186 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *io*.

187 Tais. pieštuku iš *istata*.

188 Tais. pieštuku iš *slepamesniù*.

nu swieto[189]. Magay arba kune- gay gerindamęis swietů nuleid trejû metû rinklawas ir liepius arba rekru- tus,[190] wildameis pastiprinsi taiku- mù ir dosnumù pasawintą wal- dę. Bet tas par didys gerinimôs sukielę itartes Otanis[191] didios kęltês ir didios nůmonês. Wirs lijpę sauo[192] dukterei klauste weinôs riki motriszkês[193], ar innay ios wiriszkys butum essus sunù Cyraus, ij atsakę, iog to nežinontɨ ir nieweina tarp iû negalenti žinote, budamas ipatè kombariusę isskaiditas. Tada szi[194] męig- tontem lijp galwą apcziup- note: kaipogi Kambyses[195] magů abe ause bů nupiowęs. Jssijautoięs pasků Otanys[196] nu duktereis, riki be ausû essanti didůmems Persû tů isz- reiszk ir norintius palsziwa riki užmuszte prisikiù pastiprin[197]. Septini težinoię tů sutarimą, kurij idant iu susibaudems[198] kaip norijs neissi- reiksztum, kalawijus po żombus pasiautusys statè eit i rumus. Tenay neleidontiusius uźmuszusys pas magus ateję, kurij patys drusè gindameis nukirtą du ‹sutarti-› suntarių; ongała iszgurst nu daugumo: Gabryas sugrobes wei- ną tarp iû i kliebɨ ir regie- dams abejoientius sauo draugus ɨ kaute krupauientius idant ɨ pati tom- so nenugalůtum lijp iems zor- dote[199] beslëpiczę, norijs ɨ patɨ par mautum; weinog ont łaimôs nugalauo maga nepalitiedami[200] Gabryą.

[I 27] X Smertys pasawintoiû, bů gar- bingù diel didůmiû[201], tůmi didesnè, iog smeigontije i sostą galieję susi- taikinte. Kaipogi narsibî ir kęltî tarp sawes didůme tep bů[202] ligi, iog iû ligums, didɨ

magi ad favorem populi conciliandum, tributa et militiae vacationem in triennium remittunt; ut regnum, quod fraude quaesierant, indulgentia et largitionibus confirmarent. Quae res suspecta primo Otani viro nobili, et in coniecturis sagacissimo, fuit. Itaque per internuntios quaerit de filia, quae inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex esset. Illa, *nec se ipsam scire,* ait, *nec de alia posse cognoscere: quia singulae separatim recludantur.* Tum pertractare dormienti caput iubet, nam mago Cambyses auras utrasque praeciderat. Factus deinde per filiam certior, sine auribus regem esse, optimatibus Persarum rem indicat, et in caedem falsi regis impulsos, sacramenti religione obstringit. Septem tantum conscii fuere huius coniurationis; qui ex continenti, ne, dato in poenitentiam spatio, res per quenquam narraretur, occultato sub veste ferro, ad regiam pergunt. Ibi obviis interfectis, ad magos perveniunt: quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit: siquidem stricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipsi tamen corripiuntur a pluribus: quorum alterum Gobryas medium amplexus, cunctantibus sociis, ne ipsum pro mago transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur, vel per suum corpus adigi mago ferrum iussit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur.

CAP. X. Occisis magis, magna quidem gloria recepti regni principium fuit; sed multo maior in eo, quod, cum de regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim virtute et nobilitate ita pares, ut

189 R. *o* tais. iš *a*.

190 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *liepius arba* ir parašytas kablelis.

191 Tais. pieštuku iš *Otani wiro*.

192 Ž. *Wirs* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Jjs*. Prir. paraštėje pieštuku *sauo*.

193 Parašyta *motriszkês riki*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

194 Iš pradžių įtrp. eilutėje pieštuku *Ota nys*, po to išbrauktas ir prir. *szi*.

195 R. *K* tais. iš *m*.

196 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Otanys*.

197 Prad. rašyti *pal*, bet ištaisyta.

198 Ž-iai *iu susibaudems* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *sutarimas*.

199 Tais. iš *zùrdote*.

200 R. *t* tais. pieštuku iš *l*.

201 Antroji r. *d* aptaškyta rašalu.

202 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *tep*; po to tais. pieštuku iš *narsibi ir kęlti bů tep*.

darę sunkumą swietů, io skirlůie. To- diel patys iszrado pragumą kuriù pasiterautum laïmôs ir walês Deiwû sauo skirlůie. Susimokę idant paźenklinta deina wissus żirgus prisz wieszpatingusius[203] rumus ausztant at- westum. ir kurio zirgs saulè te- kont pirmasys nusizwengs, tas bus rikiù: kaipogi Persay ir saulę uż deiwa ‹ir› tur ir zirgus tar essantius tamgi Deiwů paszwen- stus. Bů tarp subaudusiuiû[204] Darius Ystapi[205] sunus: kurem rupinontes ape rikês[206] sostą zirginiks sakę, ie tas dakts galis iem pargalę itijk- te, nessù ko rupintęis. Tujau nakti pagal prisz paźenklinta deina nu wed ijs[207] i tą[208] weitą drigontą ir kumelę iem idůd, wildamôs mieginimù ta[209] pasijksys. Rita meta, kad ont paźenklinta walonda wissi sueję, Dariaus zirgas, atsiżinęs weitą geisdams kumelês tu- jau nusiżwen- gę ir kittu zirgams[210] knaksant pirmasijs apreiszk rikiù[211] sauo poną. Toksay bů romumas kittu Dariaus nokiejû, iog, lig iszgirdusys nusi- zwengima, lig nu żirgû nuszoka ir Dariu sauo rikiù pasweikina. Tepat wissus swiets sekdams spren- dima didůmiû ‹y› ɨgi rikiù iszpa- żina. Tep rikie Persû i kuȓę [I 28] dewini ‹d› wiray ‹smeigies› wissugar- sije smeigies, weinam teka menkù lietù. Negal innay atsistebiete, iog su tokę[212] pakontů[213] par- leistum tů, ků, idant Magams iszpliesztum mirte nedrowieiôs[214]. Nesgi jaunasys waldionis ne wen waliję tos rikies sauo narsibi ir sauo grazibi stowi- łôs bet dar géntinôs su senases Persu[215] ri- kes. Darius[216] pradio sauo riedôs «riki» Cyraus dukterɨ parwedę sau[217] i żmonas, tar- dams tokiù patiawimos rikę pa- twirtinsis, idant

difficilem ex his populo electionem aequalitas faceret. Ipsi igitur viam invenerunt, qua de se iudicium religioni et fortunae committerent. Pactique inter se sunt, ut die statuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: et cuius equus inter Solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Nam et Solem Persae unum deum esse credunt: et equos eidem deo sacratos ferunt. Erat inter coniuratos *Darius* Hystaspis filius: cui de regno sollicito equi custos ait: *Si ea res victoriam moraretur, nihil negotii superesse.* Per noctem deinde equum pridie constitutam diem ad eundem locum ducit, ibique equae admittit, ratus, ex voluptate Veneris futurum, quod evenit. Postera die itaque, cum ad statutam horam omnes convenissent, Darii equus, cognito loco, ex desiderio feminae hinnitum statim edidit: et, segnibus aliis, felix auspicium domino primus emisit. Tanta moderatio ceteris fuit, audito auspicio, ut confestim equis desilierint, et Darium regem salutaverint. Populus quoque universus, secutus iudicium principum, eundem regem constituit. Sic regnum Persarum, septem nobilissimorum virorum virtute quaesitum, tam levi momento in unum callatum est. Incredibile prorsus, tanta patientia cessisse eo, quod ut eriperent magis, mori non recusaverint. Quanquam praeter formam, virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario iuncta cum pristinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri (regis) filiam in matrimonium recepit, regalibus

203 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *wieszpatingusius.*

204 Ž. *subaudusiuiû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *suntariû.*

205 R. *Y* tais. iš *J.*

206 R. *i* tais. pieštuku iš *e.*

207 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ijs.*

208 Tais. iš *tů.*

209 Tais. iš *tů.*

210 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *zirgams,* tais. iš *kittims.*

211 Ž. *rikiù* užrašytas viršuj išbraukto *wieszpatiù.*

212 Tais. iš *tokiu.*

213 Ž. *pakontů* pieštuku išbrauktas ir viršuj prad. rašyti *st,* bet vėl atstatytas *pakontů.*

214 Tais. pieštuku iš *nedrowinôs.*

215 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Persu.*

216 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Darius.*

217 Tais. iš *sauo.*

218 Tais. iš *pagrūzintu.*

219 Tais. pieštuku iš *netrùs.*

220 Ž. *Darius* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Rikys.*

221 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *apent;* po to tais. pieštuku iš *bandes pili apent igaute, negalieję praguma gaute kad.*

222 Tais. pieštuku iš *lijpe.*

223 Tais. pieštuku iš *sauo Wieszpati- tiû. Darius.* R-ės *Da* buvo prad. rašyti po *sauo.*

224 Tais. iš *tos nûdiemês.*

225 Prir. paraštėje pieštuku *io.*

226 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ukes.*

227 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *beje.*

228 Paraštėje brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

229 Įtrp. galūnė *et.*

230 Psl. viršutiniame dešiniame kampe popieriuje yra nedidelė skylė, atrodo, gamybos brokas.

ij netep i swetima kaip i Cyraus gimine roditumes pagrûzinta[218]. Paskû netrukùs[219] kad Assyrionys patraka ir Babilonįję užiemę. Darius[220] weltû wissep bandes negalieję praguma gau- te tą pili apent igaute, tu tarpu[221] Zopyris wens tarp nuga- lûtoiû magû, suplakines wissa sauo kuna botagas, lijpes[222] nosi, au- sys ir łupas nupiaustite, ir tep pa gaszitas waidinôs Dariû sauo Wieszpa- tiû, kurs[223] stebiedamos klausę prižasteis ir licziaus to[224] io[225] nuskrom- bimo. Zopyris pranesz iem slaptù ape sauo kietiejemus, susimo ka su iumi ir waidinas kaipo spruklijs ongosę Babilonijos. Jjs roda swietû sauo straipstus nupiaustitus, ijs skundas ont smarkibe riki sauo łaiminga no- kieje, kurs tikta łaimù igauo ukes[226] bû- žę ne nupełnù, beje[227] nusizwengimù ‹zir› ‹drigonta›[228] ‹zir› drigonta ne linkieje- mù sauo žmoniû: neprietele Da- riaus ko turet[229] łaukte nu wieszpateis [1 29][230] kurs tep elgas su sauo prieteles. Todiel ijs skatin Babilonys[231] daugiaus wiltęis stipru- mi sauo[232] murû nekaip ginkłû,[233] siułodamos prispirte iû tompribę ‹sau› pirmû- ji aitrù sauo apmaudo. Wissims zinoma bû io kęltes ir io doribe: abida kurę bû pritiręs, opas ku- riomys bû nuzimiets, Babilonys[234] tarę ženklas klautês essant. Pakelts karwaidù weinù balsù, ‹iem pawikst› su ‹jo› sauielę karejû kelys kartus Persus ticzioms pa- weik[235], kurij kaip bû susimokę szalinôs nu io. Ongała lig igawą waldę wissos karaunôs lig ir iszda- wę Babilonįję[236] Dariû ir pats su karaunù iem[237] pasidawę. Nu tô žigi atili- kés Darius karauo priesz Skytus, kû skaititos ras atentioie knigoie[238].

231 Tais. pieštuku iš *Jjs skatin.* Iš pradžių įtrp. tarp eilučių *ius,* bet išbrauktas ir prir. *Babilonys.*

232 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

233 Tais. pieštuku iš *ginklu,* parašytas kablelis.

234 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Babilonys.*

235 Įtrp. tarp eilučių *ticzioms,* tais. iš *paweikte.*

236 Ž. *Babiloniję* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *pili.*

237 Tais. pieštuku iš *iems.*

238 Tais. pieštuku iš *atentio knigo.*

nuptiis regnum firmatarus: ut non tam in extraneum translatum, quam in familiam Cyri reversum videretur.

Interiecto deinde tempore, cum Assyrii descivissent, et *Babyloniam* occupassent, difficilisque urbis expugnatio esset; aestuante rege, unus de interfectoribus magorum, *Zopyrus* domi se verberibus lacerari toto corpore iubet: nasum, aures, et labia sibi praecidi: atque ita regi inopinanti se offert. Attonitum, et quaerentem Darium causas, auctoremque tam foedae lacerationis, tacitus, quo proposito fecerit, edocet; formatoque in futura consilio, transfugae titulo Babyloniam proficiscitur. Ibi ostendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, a quo in regni petitione, non virtute, sed auspicio, non iudicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit: iubet illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cavendum sit: hortatur, ne moenibus magis quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter et virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius veluti pignora, vulnera corporis et iniuriae notas habebant. Constituitur ergo dux omnium suffragio: et accepta parva manu, semel atque iterum cedentibus consulto Persis, secunda prioelia facit. Ad postremum universum sibi creditum exercitum Dario prodit, urbemque ipsam in potestatem eius redigit. Post haec Darius bellum *Scythis* infert, quod sequenti volumine referetur.

II KNINGA[1]

I Pasakoint ape Skytû[2] weikałus, kurij ganù ‹garsi› płati ir garsi ira, nu pat pradios rek prasidiete: kaipogi turieję ije ‹kaip› garsę[3] pradę kaip ie waldę. Ne wen wirû riedù, bet[4] ir motriszkuiû narsibei, garbie kliduro[5], kaipo- gi kad wiray Partû ir Batrijonû ukę pamatauo, iu motriszkoses tepat Amazonû rikę ikurę; tep iog ie ligin- si weikalus wiru ‹su› i weikalus motrisz- kuiû, nezinosi katrą[6] liti garsesnî[7] wadinte. Skytû tauta, wissadôs wissusenûie Pasauliei[8] wadinama bû; norys Egyptionijs ilga łaika[9] stirwelieję iems to we- czumo[10] sakidamys „Pradio pasaulês, kad weinus krasztus dides kaitras degina[11], kittus baisi[12] speigay spigino, [II 30] tep iog ne wen tij kraszta negalieję źmoniû gimdite, bet ‹pri› szalauiû priimte ir onturiete, lig neiszradùs apdara kunû prisz kaitras ir spei- gus, arba lig gebiejemù neprasza- linus wietû idas[13]. Egyptas atkaley[14] wissadôs widutiniù bû, iog ne zęi- môs speigay ne wasaras kaitras io giwentoiû nenowiję; grumtay tep waisingi, iog nebû zåmês kuri but suytesnî[15] peną zmonems suteikte ga lieiusi kaip Egypta[16]: todiel teisingà wissù pirmù tenay źmones rodos gimusys, kur miste be warga ga- lieję" Atkaley Sky- tay tarę Dongaus patoguma ne- galint bute dawadziù weczumo „kai- po gimie wissupirmù krasztams kai- tras[17] ir speigus paskaidę, tujau pagal weitû iwairumo newen

1 Skaičius *II* įrašytas rašalu, o ž. *Kninga* – pieštuku.

2 R. *y* tais. iš *i*.

3 Ž. *garsę* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *żibonti*.

4 R. *t* tais. pieštuku iš *r* (?).

5 Ž-iai *garbie kliduro* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *żibieję*, tais. iš *narsibę*.

6 Tais. iš *katrûie*.

7 R. *î* tais. pieštuku iš *e*.

8 Įtrp. tarp eilučių *Pasauliei*.

9 Tais. iš *Egyptionis*, įtrp. tarp eilučių *ilga łaika*.

10 R. *o* tais. iš *a*.

11 Ž. *degina* pieštuku išbrauktas ir viršuj užrašytas *spigina*, bet išbrauktas ir atstatytas *degina*.

12 Ž. *baisi* užrašytas viršuj išbraukto *didi*.

13 Tais. iš *idû*.

14 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

15 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

16 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kaip Egypta*.

17 Tais. iš *kaitrą*.

LIBER SECUNDUS.

CAP. I. In relatione rerum a Scythis gestarum, quae satis amplae magnificaeque fuerunt, principium ab origine repetendum est. Non enim minus illustria initia, quam imperium, habuere: nec virorum imperio magis, quam feminarum virtutibus claruere: quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque, feminae autem eorum Amazonum regna condiderint: prorsus ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scytharum gens antiquissima semper habita: quamquam inter Scythas et Aegyptios diu contentio de generis vetustate fuit; Aegyptiis praedicantibus: *initio rerum cum aliae terrae nimio fervore solis arderent, aliae rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo primae generare homines, sed ne advenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia, quaesitis arte remediis, mollirentur; Aegyptum ita temperatam semper fuisse, ut neque hyberna frigora, nec aestivi solis ardores incolas eius premerent; solum ita foecundum, ut alimentorum in usus hominum nulla terra feracior fuerit. Jure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillime possent.* Contra, Scythae coeli temperamentum nullum

18 Tais. iš *pagal krasztû.*

19 Ž. *oras* užrašytas viršuj išbraukto *dongus.*

20 Tais. iš *kunay.*

21 Tais. pieštuku iš *apgoźtas undinimys łaikę.*

22 Du taisymų sluoksniai: ž. *swiet* rašalu išbrauktas, po to viršuj pieštuku užrašytas *patę.*

23 Tais. iš *kaip sziaurini dali.* Prad. rašyti *zę*, bet ištaisyta.

24 Įtrp. tarp eilučių *iog.*

25 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *zames dalis.*

26 Tais. pieštuku iš *weito.*

27 Įtrp. tarp eilučių *nutén.*

28 Ž-io pradžia taisyta.

29 Prad. rašyti *didiod*, bet ištaisyta.

30 Ž. *negraudamis* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *neleidamys nu.* Prir. paraštėje pieštuku *tu twonkû*, bet išbraukta.

tullus giwo- lus ‹iweisę› bet dar iwaires weisles me- diû ir jawû tusę krasztusę[18] ‹iwairu- mo› patogè iweisę, ir kieyk Skytams żaudesnis ira oras[19] nekaip Egyp tionims, tijk Skytû kunas[20] ir protas ira kieytesnys"

Nesang ie pasaulys dabar i dalys paskaidits, kanakadôs węinalije bů, arba ie twanay pradio pasaulês zâmes paskunditas undinisi laikę[21], arba ie ugnis kuri ir patę[22] pasaulę iszperieję wis sawiep sliepę abejeme atsiejeme Skytû prade senesni ira. Kaipogi ie ugnis pirmoie wissus daktus sawiep sliepę, ij palenguà ges dama ‹źâmę› palika ne kitą kokę zâmês dalɨ kaip szaurini zęimos[23] źaudu- mù nu ugnei uźlaikitą, tep iog[24] ir nù dar niekoke kitta zames dalis[25] nespîg didesnè speigas. Egyptas gi ir wissus saulietekys ‖ [II 31] Saulietekys palenguay wiesa, kaipogi dar ɨ ir nu ‹spi› degontes kaitras saulês ‹spigin› spirgin. Jegi wissas źâmes kanakadôs paskienduses bů, tad aiszke kiltesnioie koke norys da- lis senkont undinims wissû pir- mù issikisza; o slesnesnioie weitoie[26] tas pats undů ilgesnè parbů; ir iû pirmesnè kuri dalis źâ- mes nudziuwa, iû pirmesnè tenay giwole pradieię weisteis. Aiszkè Skytû źâme ira wissù auksztoie, ‹iog› kaipogi tenay wis- sas uppys prasided, nutén[27] paskû jau i Meotini, jau i Pontini, jau i Egyptine jurà tek. Egyptas atkaley, kurio[28] tijk rikiû dides wargas ir iszdas norieję romdite smarku- mą srauto didiomys[29] twonkomijs ir giles growes i kurius un- dinijs tekieję negraudamis[30]

esse vetustatis argumentum putabant: *quippe naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris, regionibus distinxit, statim ad locorum patientiam animalia quaeque generasse: sed et arborum atque frugum, pro regionum conditione, apte genera variata. Et quanto Scythis sit coelum asperius, quam Aegyptiis, tanto et corpora et ingenia esse duriora. Ceterum si mundi quae nunc partes sunt, aliquando unitas fuit; sive illuves aquorum principio rerum terras obrutas tenuit: sive ignis, qui et mundum genuit, cuncta possedit; utriusque primordii Scythas origine praestare. Nam si i g n i s prima possessio rerum fuit, qui paulatim exstinctus, sedem terris dedit; nullam prius, quam Septemtrionalem partem, hyemis rigore ab igne secretam: adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptum vero et totum Orientem tardissime temperatum: quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exaestuet. Quod si omnes quondam terrae submersae p r o f u n d o fuerunt; profecto editissimam quamque partem, decurrentibus aquis, primum detectam, humillimo autem solo eandem aquam diutissime immoratam: et quanto prior quaeque pars terrarum siccata sit, tanto prius animalia generare coepisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata, in Maeotim, tum deinde in Ponticum et Aegyptium mare decurrant. Aegyptum autem, quae tot regum, tot seculorum cura impensaque munita sit, et adversus vim incurrentium aquarum tantis structa molibus, tot fossis concisa, ut,*

twonkû; Egyptas nepirmù jaukiù pasidarę kaip kad ‹N›[31] io Nilus uppes[32] nuseka. ir ‹b›[33] ne bû ło- pisziù zmogaus weislês, kaipo- gi trobese io rikiû ir twonkas par uppi rodos ludiete io jau- numą. Tij dawadze kaipo geresni Egyptionû,[34] wissados rodę tarp tijdwems tautems Skytû kilti senesnę essantę[35].

II Skytije pletas saulietekion, nu weinos szalês rubeźau Pontù, nu ontrosès kałnas Ripeôs, pakałù atsikał i Azije ir Pa- zaus Uppɨ. Nepaseikama ira plati ir ilga. Giwentoie ‹netur› tarp sawei netur niekokiû || [II 32][36] rubeźiû, ‹l›[37] łaukû near, ne tur ne numû, ne pastogiû ne buweinês bonda ir aszweinius tegana ir nejaukiusę[38] tirusę kłaio. Zmonas ir wakus szluiźiusę wa- żio, kurius mauknomys nu li- taus ir sneigû apdengusis nu- mû weitoie diew.[39]

Teisibe tautôs protù ne istati- mas ira saugoiema. Niera pas ius sunkésnes nûdiemês wagi- stôs: kaipogi be pastoge ir uździo- rę giwole ir bondas girriesę mis- damas kaip galietum nepalitie- toms bute, ie tenay wôgte galie- tum? Todieł auksù ir sidabrù nie- kén, kô kitti zmones dikstay. ‹Gelom- biû ir rubû jie neźina.› Mint medù ir pęinù. Jie gelombiû ir rubû neźina; nes tûintimpines speigas spiginamijs kailines, meszkinoms, wilkinoms dongsties. Toksay iû ‹bu- do› prastum's kwiepę[40] i iû budą teisibę, iog ije nieko swetimo ne- geidę. Kaipogi tinay tegeid turtû kame ius ‹d› naudo. Butumbi ki- tuse źmoniesę pawiedus romumas ir ussituriejemas essus![41] Aiszkè pasaule

cum his arceantur, illis recipiantur aquae, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate ultimam, quae siue exaggerationibus regum, siue Nili trahentis limum terrarum recentissima videatur.

His igitur argumentis superatis Aegyptiis, antiquiores semper Scythae visi.

CAP. II. Scythia autem in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, ab altero montibus Rhipaeis: a tergo Asia et Phasi flumine. Multum in longitudinem et latitudinem patet. Hominibus inter se nulli fines, neque enim agrum exercent: nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta et pecora semper pascentibus, et per incultas solitudines errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus, coriis imbrium hyemisque causa tectis, pro domibus utuntur. Iustitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecto munimentoque pecora et armenta inter sylvas habentibus quid salvum esset, si furari liceret? Aurum et argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte et melle vescuntur. Lanae iis usus ac vestium ignotus: quamquam continuis frigoribus urantur; pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur. Haec continentia illis morum quoque iustitiam edidit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe ibidem divitiarum

31 R. prad. rašyti.

32 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *uppes*.

33 R. prad. rašyti.

34 Kablelis parašytas pieštuku.

35 Tais. pieštuku iš *senesni essanti*.

36 Psl. numerio antrasis skaičius *2* taisytas. Paraštėje pieštuku parašyta *melemitas Polonez musmaukę wokite lijpoie*.

37 Atrodo, parašyta r. *e*.

38 Ž. *nejaukiusę* užrašytas viršuj išbrauktų *po neiszzengamus*, *kuris* buvo prad. rašyti *nea*, bet ištaisyta.

39 Tais. pieštuku iš *weito tur*.

40 Tais. iš *ikwiepę*.

41 Šauktukas parašytas šalia taško.

nebut essanti nu tijk umżiû[42] kłaiumù piuwû ir nerau- tum daugesne swieta gelźis ir kowys, nekaip[43] wale likkumo ir istatims gimies. Jnnay kieystas stebuklus radôs, iog tů Skitams gimie suteikę[44], kô Grekonys ilgù mokitoiû moksłù ir isakimas iszmintiû nega- lieję pasikte[45], ir iog iu nejauki neżi- nie sziû mondagi wieżlibuma pra ‖ [II 34][46] pranokę. Todiel daugesnè iems waliję neźinie nůdiemiû, kaip szims[47] żynie gamtôs ir doribês![48]

III. Skytay[49] tris atweiùs geidę Aziję nu- karaute: patys wissadôs nu swetimôs waldios nepalitemys, ar nepargalemys[50] giweno. Jszùię giedingay Dariu[51] wiesz- patɨ[52] persû isz sawo kraszta; nugalawa Cyru ir io karau- na, sutratina tepat Zopyriona karwaidą[53] Aleksandras su io karaunù. Jje girdieje nejuta Rimionys essantius. Ongala ukę Partû ir Baktrionû ikurę. Tauta ipratusi i wargus ir ka- res par didɨ spieką turieję, nieko toki netijkę isz turtu kô galieje nu- stote; kariesi ir[54] nieko kitta kaip sau garbies tegeidę. Pir- masys Sesostris Egyptionû rikys karę Skytams apskelbę iszleides pirmù ‹sawo› siunti- nius sawo ‹isakimus› isakimus iems skelbte[55]. Jau Skitay[56] pirmiaus nu rubeźienû ape artinimôs Sesostrî[57] «nu rubeźienû» jutusys, siunti nems atsako: „Didè ne buklè elgussys[58] turtingos tautos rikys, kurs iem karaute neturtingą tautą, kurios onpůlû daugiaus iem[59] reikie- ję numei krupaute, pabonga karês ira abejotini, iumys[60] nuwei- kęs nieka nepesz, pats[61] paweiktas niekame

cupido est, ubi et usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio, et abstinentia alieni foret! profecto non tantum bellorum per omnia secula terris omnibus continuaretur; neque plus hominum ferrum et arma, quam naturalis fatorum conditio raperet: prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Graeci longa sapientium doctrina, praeceptisque philosophorum consequi nequeunt; cultosque mores incultae barbariae collatione superari. *Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.*

CAP. III. Imperium Asiae ter quaesivere; ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti mansere. *Darium*, regem Persarum, turpi ab Scythia summoverunt fuga: *Cyrum* cum omni exercitu trucidaverunt: *Alexandri* Magni ducem Zopyriona pari ratione cum copiis universis deleverunt: *Romanorum* audivere, non sensere, arma. *Parthicum* et *Bactrianum* imperium ipsi condiderunt. Gens laboribus et bellis aspera: vires corporum immensae: nihil parare, quod amittere timeant: nihil victores praeter gloriam concupiscunt. Primus Scythis bellum indixit Sesostris rex Aegyptius, missis primo lenonibus, qui hostibus parendi legem dicerent. Sed Scythae iam ante de adventu regis a finitimis certiores facti, legatis respondent: *tam opulenti populi ducem stolide adversus inopes occupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum: quod belli certamen anceps, praemia victoriae nulla, damna manifesta sint.*

42 Tais. iš *nebutum nu tijk gadiniû.*

43 Įtrp. tarp eilučių *ne.*

44 Tais. iš *szims gimie dawe.*

45 Tais. iš *paseikte* į *pasejkte*, po to tais. į *pasikte* (?).

46 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *2* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia pieštuku parašytas skaičius *34* – tai psl. numeris. Liko praleistas psl. skaičius *33.*

47 Įtrp. tarp eilučių *szims.*

48 Prir. eilutėje pieštuku *ir doribês.*

49 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Skytay.*

50 Tais. pieštuku iš *ar nepali- tieti, ar nepargalieti.*

51 Prad. rašyti *is*, bet ištaisyta.

52 R. *w* tais. iš *r.*

53 Prad. rašyti r. *a*, bet ištaisyta į *k.*

54 Tais. pieštuku iš *netijkę kô galieje nu- stote; pargalieiusys.* Tais. į *nustoius*, bet ištaisyta. Prad. rašyti *kariesi ir k*, bet r. *k* išbraukta.

55 Ž-iai *isakimus* ir *skelbte* užrašyti pieštuku viršuj išbrauktų *istatimus* ir *isakite.*

56 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Skitay.*

57 Prir. paraštėje *Sesostrî* vietoj išbraukto *riki.*

58 Tais. pieštuku iš *elgas.*

59 Įtrp. tarp eilučių *iem.*

60 Ž. *iumys* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *ius.*

61 Įtrp. tarp eilučių *pats.*

pagałbôs neras;[62] todiel nelaukdamys neprietelę nu kurio[63] wisso wiłas gaute,[64] patijs puł [II 35] patijs půł ont io, kaip ont sauo grobi"; pasakiusys neonksties to nuweikte[65]. Sesostris[66] jutęs ius su tokiù greitumù dupszioint[67] iem sprukte, ir palikins ‹n› sauo karauną su didi karês padargù krutiedams numei par muko[68]. Bałas beużturieję Skytus Egyptionys[69] wijentius, kurij[70] nu tenay pagriżdamys Azije ‹uż› nukara- wusys maźą důklę onded, dau- giaus żenklů waldios, ne naudà pargalês. Penkioleka metû lig nukaraudamys Aziję sutruko, parwadinti nu sauo[71] źmonû isziżu- siû, kurios bů rizusios, ie ilges- nè iû[72] wiriszke betruktum, «ketieje» kittû wirû rubezienusę sau wei- ziete ir neleiste sauo kalti[73] Skytû tautôs iszgaiszte. Aziję szilies iems penkioleka szimtû metû, kurę Ninus Assyrionû rikys iszlůsauo.

IV [74] Widutinie gadinie Skytusî[75], bů du kunegaikszatiù isztremtu isz tiewainês kebeliems didůmiû[76] kuriůdu iszeidamu gausę jaunů menę[77] sau linkonti issiwedę ir Kapadocijôs mało[78] tęis uppi Termodonta ligmiesę Temiscy- rios giwente apsistoię, tenay[79] par ilga půlka metû griebę rubeźie- nus, kurij par daug igrobti[80] su- simokiusys[81] ongała pasałù ius onpůlę ir wissus iszkirtą. Jû źmonas regiedamos[82] ‹sawı› wen- kartù isztrim- tiniems[83] ir naszliems [II 36] wissas[84] palikuses kimb i ginkłą, pirmù ginio sauo krasztą nu nepriete- liû, kurius atriemuses, tujau[85] ius patius ‹onpůl› pakarcziû onpůł. Ussi- żad tekiete, moterums ioms wer- gibù rodies, ir palijkt pawais- dą, kurio[86]

Igitur non exspectaturos Scythas, dum ad se veniatur, cum tanto sibi plura in hoste concupiscenda sint; ultroque praedae ituros obviam. Nec dicta res morata: quos cum tanta celeritate venire rex addidicisset, in fugam vertitur, exercituque cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus se recepit. Scythas ab Aegypto paludes prohibuere: inde reversi, Asiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriae praemium, imposito. Quindecim annis pacandae Asiae immorati, uxorum flagitatione revocantur, per legatos denuntiantium: *ni redeant, sobolem se ex finitimis quaesituras, nec passuras, ut in posteritatem Scytharum genus per feminas intercidat.* His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus, Rex Assyriorum, imposuit.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempore duo regii iuvenes, Ylinos et Scolopitus, per factionem optimatum domo pulsi ingentem iuventutem secum traxere; et in Cappadociae ora, iuxta amnem Thermodonta consederunt, subiectosque Themiscyrios campos occupavere. Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exsilio additam orbitatem, arma sumunt: finesque suos, summoventes primo, mox etiam inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum

62 Kabliataškis parašytas šalia taško.

63 Tais. pieštuku iš *nukior*. Prad. pieštuku rašyti, atrodo, *abi nu ten*, bet ištaisyta į *nu kurio*.

64 Kablelis parašytas pieštuku.

65 Iš pradžių taškas parašytas po *neonksties*, po to paraštėje pieštuku prir. *to nuweikte*.

66 Ž. *Sesostris* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Rikijs*.

67 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

68 Ž. *muko* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *griszt*.

69 Prad. rašyti *Ski*, bet ištaisyta. Tais. iš *nu Egyptionû*.

70 Iš pradžių taškas padėtas po *wijentius*, bet po to įtrp. tarp eilučių pieštuku *kurij*.

71 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

72 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iû*.

73 Tais. iš *kaltę*.

74 Paraštėje pieštuku prad. rašyti *el* ir pabrūkšniuota įstrižų brūkšnelių.

75 Tais. pieštuku iš *Skytosę*.

76 Parašyta *kebeliems didůmiû isz tiewainês*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 3, 1.

77 R. *ę* tais. pieštuku iš *i*.

78 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

79 Tais. iš *Tenay* ir šalia taško parašytas kablelis.

80 R. *t* tais. pieštuku iš *l*.

81 R. *y* tais. iš *i*.

82 Tais. iš *regiedamys*.

83 Tais. iš *isztriemtiniems*.

84 Įtrp. virš eilutės pieštuku *wissas*.

85 Įtrp. tarp eilučių *tujau*.

86 Tais. iš *kurios*.

87 Iš pradžių kablelis parašytas po *gadinie*, po to prir. paraštėje pieštuku *niera radamos, bejè*. Galbūt norėta parašyti *randamos*.

88 Tais. iš *kures*.

89 Prad. rašyti *wi*, bet ištaisyta.

90 Ž. *rustibî* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *irromijs*.

91 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pargaliems*.

92 Tais. iš *patys*.

93 Tais. pieštuku *pratinas ies ginklą nainiote, jodite, mediote: idant ‹l› guwesnè galietum*. Pabr. mėlynu pieštuku *nainiote* – ne S. Dauk.

94 Ž. *deszinûię* užrašytas viršuj išbraukto *weina*.

95 Galūnės r. *a* tais. iš *e*.

96 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*, tais. iš *paskieysdame*.

97 Įtrp. tarp eilučių *kad weina*.

98 Prir. paraštėje pieštuku *Iki* – ne S. Dauk.

99 Ž. *onturiete* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *saugote*.

100 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

101 Tais. pieštuku iš *Orityą*.

102 Pirmoji r. *t* tais. pieštuku iš *l*.

nieweino gadinie niera radamos, bejè[87] prapłatin ir ontur sauo nauię ukę be pagalbôs wirû kurius[88] ios niekin: wengdamas[89] wisokiôs skaugês, likusiusius tarp iu wi- rùs iszpiaun ir trauk atmo- nite rustybî[90] rubezienams uź nugaławimo sauo wirû. «Par- gali» ‹igawuses› igawuses paka- iu pargaliems[91], diel neiszgaiszimo sauo weis- lês glûsniauôs su rubeżienas: galawa waikelius gemontius, o mergates teaugino, ne lapumu- se ne motriszkuiû knebiniu- se, bet wargusę, kuriusę pates[92] giwe- na: pratina ies i ginklą nainiote, jodite, mediote: idant dar ‹l› guwesnè galietum ios[93] seidoka naudote, iszdegina ioms tûgimusioms deszinûię[94] kruti, nu ko bû wadinamas wenpapiems (Amazones). Dwe iû rikiene Marpesija[95] ir Lampedo ‹pada› par- skieyduse i dwę karaune jau galinte sauo tauta pasikieysdame[96] pakarcziû kad weina[97] karauo uż rubeżiû ontra palikusi numus ginioię. Ongała didiûdamôs sauo wei- kałas Marsa dukterimys wa- dinôs.

Jr[98] tep didesnię dali Europôs nukarawuses, Azijos dar tules ‖ [II 37] tulles ukes nuweikę, ios tynay ikurę Epezu ir daug kittû pi- liû ir parleida pusę sauo ka- raunôs i Europa grobiù nu- słûgûtos. Tos kurios bû paliku- ses onturiete[99] sauo[100] waldę azijo, pakri- ta nu sunertôs galibês warwa- rû, iu rikiene Marpesija ligè tenay gała gawa. J kurios wei- tą ios duktie Oritye[101] riedite isto- ię; ta garsi bû ne wen karês gebiejemù, bet dar godù sauo gam- tôs nepalitietôs[102]. Sawo źiges Amazones tep didę garbę igiję, iog Eurystes ïdûdams Erkulû

omisere, servitutem, non matrimonium, appellantes. Singulare omnium seculorum exemplum ausae, auxere rempublicam sine viris: iam etiam cum contemtu virorum se tuentur. Et ne feliciores aliae aliis viderentur; viros, qui domi remanserant, interficiunt. Ultionem quoque caesorum coniugum excidio finitimorum consequuntur. Tum pace armis quaesita, ne genus interiret, concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem ipsis morem, non otio, neque lanificio; sed armis, equis, venationibus exercebant, inustis infantum dexterioribus mammis, ne sagittarum iactus impediretur: unde *Amazones* dictae sunt. Duae his reginae fuere, Marpesia et Lampedo, quae in duas partes agmine diviso, inclytae iam opibus, vicibus gerebant bella, solae terminos alternis defendentes: et ne successibus deesset auctoritas, genitas se Marte praedicabant. Itaque maiore parte Europae subacta, Asiae quoque nonnullas civitates occupavere. Ibi Epheso, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti praeda domum dimittunt. Reliquae, quae ad tuendum Asiae imperium remanserant, concursu barbarorum cum Marpesia regina interficiuntur. In huius locum filia eius Orithya regno succedit: cui, praeter singularem belli scientiam, eximia servatae in omne aevum virginitatis admiratio fuit. Huius virtute tantum additum gloriae et famae Amazonum est, ut Herculi

dwileka darbû, lijpę tarp kittû atneszte sau ginklą ‹n› ‹ıu› ‹iu› iû rikienês, kurę ijs turieję neparga- lemù. Tenay Erkules[103] nukelawęs dewi niusę ilgusiusę łaiwusę lidems nu jaunûmenês kunegaik截sztiû Grecijos neiuntontes onpůł. Tů- kartu dwe sesere Antiope ir Ori- tye[104] waldę Amazonû ukę: «bet» Oritye[105] karauo už rubežiû. Te- pat rikiene An tiope nekrupaudama niekoki onpûli ateitant Erkulů ne didę sargti su sawi teturieję[106]. Tame staigemi Erkulî[107] onpů- lie uôs tullas kareiwienes ginklą bepagrobę: pargala bů lengwa[108]. Erkules daug[109] Amazonû ‹bû› jau iszmusz jau sugaun[110]. Dwe sesere Antiopês, Jppolite Tezeû o Menalippe Erkulû kluwa i naga pargalietojem[111]; ‖ [II 38][112] Tezeus sauo wergę pawedę i źmo- nas, kuri iem pagimdę sunu Jp- polytu[113]. Erkules karę nubenges[114] Me- nalippe sauo wergę ios seserei[115] su- grůžina, už ků gawa szarwas rikienęs ir pagrižą pas sauo Eurystł brolł, kurio ateisę isakimą[116]. Bet Oritye[117] tů paiutusi skatin sawo bendres prisz Atenionû riki ‹gro› Jppolitês pagawieł[118]: „weltů ios bů nukarawuses Pontu, ir nuwerguses Aziję, ie ioms rekieje apidą kentiete nu Grecijos rakalû[119]" Tełk[120] Sigillų Skytû rikł[121] i tałką mindama iem,[122] Amazones duk- terimys Skytu essant, kurios atlikusioms[123] nu sauo wirû, prisůktoms bů kardù onturiete sauo reka- ło teisibę,[124] ir «ios» parodę iog Sky- tû motriszkoses liginas wirams narsibieje[125]. Sagillus pagailes gar- bies sauo tautôs nuleid ioms i tał- ka sauo sunu Panasagori su gausi joti; bet pirm kowês,

rex, cui XII stipendia debebat, quasi impossibile, imperaverit, ut arma reginae Amazonum sibi afferret. Eo igitur profectus longis novem nauibus, comitante principum Graeciae iuventute, inopinantes aggreditur. Duae tum sorores Amazonum regna tractabant, Antiope et Orithya: sed Orithya foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad litus Amazonum applicuit; infrequens multitudo cum Antiopa regina, nihil hostile metuente, erat. Qua re effectum est, ut paucae, repentino tumultu excitae, arma sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. Multae itaque caesae captaeque: in his duae Antiopae sorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte a Theseo. Sed Theseus obtenta in praemium captiva, eandem in matrimonium assumsit, et ex ea genuit Hippolytum. Hercules post victoriam, Menalippen captivam sorori reddidit, et pretium arma reginae accepit. Atque ita functus imperio, ad regem revertitur. Sed Orithya, ubi comperit bellum sororibus illatum, et raptorem esse Atheniensium principem; hortatur comites, *frustraque et Ponti sinum, et Asiam edomitam esse* dicit, *si Graecorum non tam bellis, quam rapinis, pateant.* Auxilium deinde a Sagillo, rege Scythiae, petit: *Genus se Scytharum esse: cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit: assecutasque virtute, ne segniores viris feminas habere Scythae viderentur.* Motus ille domestica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panasagorum in auxilium. Sed

103 Ž. *Erkules* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *is*.

104 Tais. pieštuku iš *Orityą*.

105 Tais. pieštuku iš *Orityą*.

106 Parašyta *ateitant Erkulů rikiene An tiope nekrupaudama niekoki onpûli su sawi ne didę sargti teturieję*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *6, 7, 1, 2, 3, 4, 5, 10, 8, 9, 11*. Virš ž-džio *rikiene* prad. rašyti *is*.

107 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Erkulî*.

108 Taškas padėtas šalia kablelio.

109 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Erkules*. Tais. iš *Duy*.

110 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *sugautu* į *sugautû paliko*; po to pieštuku tais. į *sugaun*.

111 Tais. pieštuku iš *Antiope, Jppolite ir Menalippe kluwa i naga wei- na Tezeû, ontra Erkulû*.

112 Šalia psl. numerio pieštuku parašytas *Iki* – ne S. Dauk.

113 R. *u* tais. iš *a*.

114 Ž-iai *karę nubenges* užrašyti pieštuku viršuj išbrauktų *po pargalies*.

115 Įtrp. tarp eilučių *ios*, tais. iš *seseri*.

116 Tais. pieštuku iš *sauo broli, kurio atlika isakimus*.

117 Tais. iš *Orityą*.

118 Tais. pieštuku iš *pagawieje*. Parašyta *pagawiei Jppolitês*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

119 Tais. pieštuku iš *nukarautum Pontu, ir nuwerg- tum Aziję, ie ioms rek apidą kentiete nu rakalû Grecijos*.

120 Prir. paraštėje pieštuku *Nimintontes*, bet išbrauktas.

121 Parašyta *riki Skytû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

122 Kablelis parašytas pieštuku.

123 Tais. pieštuku iš *essantes atliku- ses*.

124 Kablelis parašytas šalia taško.

125 Tais. pieštuku iš *narsibie*.

su- kerszt abi taute, ir Atenionys pargal Oritynę aplei- stą nu ios talkiejû[126]. weinog ios karauna isitraukę i Taborius Skytû, ir sù tù sargte parèję be truklaus ‹A› kiauray Azijôs i sauo rikę. J Orityes weitą istoię Pentesile[127] kuri, apstoiemę Troięs tep garbingay garsauo[128], tarp tijk garsiû witiû prisz Gre- konys. Ongała ir pati tenay[129] gała gawa [II 39] gawa su sauo karaunu. silpni atgaley iû[130] tautôs kurius ij bů palikusi sauo rikieje stengę[131] su war gù priesz ontpůlus sauo rube- źienû, iki Aleksendrôs didioie gadinęs. Minitye arba Talestris iû rikie noriedama nasztę tapte trileka naktû isznakwoię[132] pas tů kunegaikszti ir pagriża i sauo rikę, kurioie ij paskû ne- trukùs mirę. Wards Amazoniû su ię pragaisza[133].

V Skytay[134] tretemiję żigie Azijos 8 metus iszbů atsiskieydusijs nu sauo patiû ir wakû, paskû pargriżdamys rado[135] sauo wergus prisz ius apsiginkla- wusius. Kaipogi Skytû[136] żmonoms[137] apkirieiùs ilgainiû wirû bełaukte, kurij rodies ioms nebkarauintes bet jau pragaiszuses, isztekieję uż sauo kałpus,[138] kurems iszeidamys wirai bondą bů isakiusys ganite, tyi nù apsiginklawusys par rubeżû nenorieję ileiste[139] grisztantiû sauo ponû pargalietoïes. Su kures iwairę łai- mù grumusys, Skytay atsimen[140] iog karau ne prisz neprietelus bet prisz sawo wergus, kurius reki nuweikte ne kariszkay bet ponisz kay[141]: ir tep padieiusis wiliczes ir kardą iem botagas ir riksztiems wergû baidiklî ginkłůies[142]. Tep susitarusys Skytay,[143] ir apsiginklawu- sys eit prisz moiůdamys sauo

ante proelium dissensione orta, ab auxiliis desertae, bello ab Atheniensibus vincuntur: receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxilio intactae ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Post Orithyam, Penthesilea regno potita est, cuius Troiano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Graecos ferret, magna virtutis documenta exstitere. Interfecta demum Penthesilea, exercituque eius absumto, paucae, quae in regno remanserant, aegre se adversus finitimos defendentes, usque tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Minithya, sive Thalestris, regina, concubitu Alexandri per dies XIII ad sobolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, brevi tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythae autem tertia expeditione Asiana, cum annis octo a coniugibus et liberis abfuissent, servili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa exspectatione virorum fessae, nec iam teneri bello, sed deletos ratae, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt: qui reversos cum victoria dominos, velut advenas, armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythae mutare genus pugnae, memores, non cum hostibus, sed cum servis proeliandum; nec armorum sed dominorum iure vincendos: verbera in aciem, non tela afferenda; omissoque ferro, virgas ac flagella, ceteraque servilis metus parenda instrumenta. Probato omnes

126 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *sauo* į *ios;* po to tais. pieštuku iš *taute ir Oritye aplei- stą nu ios talkiejû Atenionys pargalieję.* Ž. *sauo* pieštuku užrašytas viršuj *ios*, bet išbrauktas.

127 Tais. iš *Penthesile.*

128 Ž. *garsauo* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *pasiżenklina.*

129 Tais. pieštuku iš *tenay ij.*

130 Tais. pieštuku iš *karauna. ir silp- ni atgale.*

131 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *tautôs rikie*, bet *tautôs* išbrauktas; po to pieštuku tais. į *rikieje* ir iš *stembies* į *stengę.*

132 Tais. iš *trileka deinû nakwoię.*

133 Tais. iš *iszgaisza.*

134 Prad. rašyti plonesne plunksna.

135 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *atsiskieydi* į *atsiskieydusijs*, įtrp. tarp eilučių *sauo*, prir. paraštėje *iszbů;* po to tais. pieštuku iš *iszbů atsiskieydusijs par 8 metus nu sauo patiû ir wakû pargriżdamys rond.*

136 Ž. *Skytû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iû.*

137 Prad. rašyti *żmonas.*

138 Prir. paraštėje pieštuku *sauo*, parašytas kablelis.

139 Prir. paraštėje pieštuku *nenorieję*, tais. iš *neileid.*

140 Parašyta *atsimen Skytay*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

141 Tais. iš *poniszkà.*

142 Tais. pieštuku iš *todiel reiki rindà botagus ne wiliczes imte* į *todiel paiemusys weito wiliczû botagus*, bet išbraukta. Tais. iš *ir tep paded kardą o botagas ir rikszteims baidikli wergû ginkłůies.* Ž. *baidiklî* pabr. raudonu ir mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

143 Tais. pieštuku iš *susimokiusys*, įtrp. tarp eilučių *Skytay* ir parašytas kablelis.

botagas, lig tikta atsiar- tin neprietelon[144], kurio rindas [II 40] tep baisè nusigast[145], iog beregemà tij żmones, kuriû kardù negalieję nuweikte kustieję regiedamys rikcztes ir prasikrauste isz karwijte nekaip pargalieti nepriete le[146] bet kaip wergay sprunkontys. Sugautusius i skersius ispiłoię[147] o żmonas kałtoses weinas pasi- korę, kittas kittep pates[148] nusigaławo. Skytay giwena pakaiû lig Jan- cyraus wieszpatawimo. Tas wal- dionis neleida dukterei tekiete uź Dariu riki Persû, kursai, kaip sakiau, su 7 szimtas tukstan- tiû ‹traukę› kareiwiû traukę io karaute, ir negaliedams pri- gaute rindoie Skytu su kures no- rieję grumtęis, pradieję krupaute idant Skytay sugrowusys tiłta par Jstra iem keli neusstotum, todiel griźa neriedey ir asztûnesdeszimtys tukstantiû ‹pakelie› numirielû ‹ke- lie› pakelie palika, kas iem tarp tokios daugibês[149] rodies nedaugiû. Tû źigiù Darius[150] Aziję ir Macedoniję nuweikę: Jonas ‹undens› ont ‹un-› jurų nugalieję[151]. Paskû paiutes Atenionys talkinieius Jonams[152] prisz sawi karauientems, su wissù sauo galibe ont iu sukas.

VI. Atejes pasakote pargales Atenionû, kurios rodôs netikiemas ir iog atenionys daugesnè nuweikę[153] nekaip ketieję. papasakosiû keles iszgales ape pradę[154] tôs pilês, kuri neissikielę kaip kittas isz tomsumo i garbę, tecziaus [II 41] i galibę, nesgi ir[155] patijs ne wen issikielimù bet ir pradî[156] giras. Kaipogi ne szalauie ne plursz- kałs koks[157] swieto ikurę tą[158] pili; bet gimes

consilio instructi, sicut praeceptum erat, postquam ad hostem accessere, inopinantibus verbera intentant; adeoque illos perculerunt, ut, quos ferro non poterant, metu verberum vincerent: fugamque, non ut hostes victi, sed ut fugitivi servi, capesserent. Quicunque capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male sibi consciae, partim ferro, partim suspendio, vitam finierunt. Post haec pax apud Scythas fuit usque tempora Iancyri regis. Huic Darius, rex Persarum, sicut supra dictum est, cum filiae eius nuptias non obtinuisset, bellum intulit: et armatis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus, non facientibus hostibus pugnae potestatem, metuens, ne, interrupto ponte Istri, reditus sibi intercluderetur, amissis octoginta millibus hominum trepidus refugit: quae iactura, abundante multitudine, inter damna numerata non est. Inde Asiam et Macedoniam domuit: Ionas quoque nauali proelio superat. Deinde cognito, quod Athenienses Ioniis auxilium contra se tulissent, omnem impetum belli in eos convertit.

CAP. VI. Nunc, quoniam ad bella Atheniensium ventum est, quae non modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra gesti fidem, patrata sunt, operaque Atheniensium effectu maiora, quam voto, fuere: paucis urbis origo repetenda est; quia non, ut ceterae gentes, a sordidis initiis ad summa crevere. Soli enim, praeterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non advenae, neque passim collecta populi

144 Parašyta *eit prisz, lig tikta atsiar- tin neprietelon moiûdamys sauo botagas,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 2, 3, 3.*

145 Tais. iš *nusigûst.*

146 Prad. rašyti *neprielet,* bet ištaisyta.

147 Tais. iš *skersiusę.* Prad. rašyti *iss,* bet ištaisyta.

148 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pates.*

149 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *par Jstra;* po to tais. pieštuku iš *prigaute neprietelû su kures norieję grumtęis, krupaudams idant sugrowusys tiłta par Jstra iem keli neusstotum, griźa neriedey ir palika asztûnesdeszimtys tukstantiû ‹pakelie› numirielû ‹kelie› pakelie palika, kas iem tarp toke daugibe.*

150 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Darius.*

151 Tais. pieštuku iš *paweik* į *paweikę,* po to ž. *nugalieję* užrašytas pieštuku viršuj neišbraukto *paweikę.*

152 Prad. rašyti *Jonie,* bet ištaisyta.

153 R. *ę* tais. iš *è.*

154 Prir. paraštėje pieštuku *+lki* – ne S. Dauk.

155 Ž-iai *nesgi ir* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *Kaipogi.*

156 Tais. pieštuku iš *pradę.*

157 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *koks.*

158 Tais. iš *tû.*

ont tù pati źemę ont kurę gi- weno ir kuri iû buweinę, ir iu pradi bû[159]. Wissupirmije atenionys pramen[160] wiłnas werpte, aliwa, leiste, winûges sunk- te. Jje tepat iszmokę arte ir jawus siete min- tontius pirmù gilimijs zmonys[161]. Ongała, akiłums, biłums, istatimû ir gudribos żine[162] rodos Atenas uź numus sau apskiru- sis[163]. Pirm Deukaliono gadinês[164] turieje sau[165] rikiù Cekropą: senowês pasakas, skełb ɨ dwilitiù[166] buwu si; kaipogi is pirmasys buk suker- gęs wirą su motriszkù moterumo saytas[167]. J io weitą istoies[168] Kra- naus kurio duktie Attis buk pra- minusi krasztą[169] atikù. Paskû wiesz patawis tenay[170] Ampiktyon. Linkon tos gadinês twanay didesni dali swieto paskondinusis[171]. Tij belikus, kury i kalnû kaukarus bû sulipusis, arba, kurij waltiesę nukelawusys[172] pas Deukaliona riki Tessalijôs, todiel sakoma ira, ‹ij› ɨ zmogaus weislę prapłati- nusi. Jlgainiû pagal karsza tês teka rikie Erekteû: iem ri- kauint Triptoleme Eleusis isz- manę jawus siete, todiel[173] iszkilmes szwentas ir nakteis pôtos mi- nauonè tô łabdarimo bû pa- szwenstas.

Egeus tëus Teseaus waldę tepat Atenas, nu kurio atsiskieydusi [II 42] Medea io zmona nepkieysdama sauo posunî Tezeaus iszeje i Kol- kas su sunù sauo kuri[174] Medù praminę. Paskû, Egeaus wei- toie[175] Teseus Ate- nas waldę o paskiaus io sunus Demopoon kurs Grekonyms talkinieję Troję apstoiùs[176]. Tarp Dorionû ir Atenionû nu senû łai- kû bû[177] kersztai, Dorionijs apskełbusis iems karę

colluvies originem urbi dedit: sed eodem innati solo, quod incolunt; et quae illius sedes, eadem origo est. Primi, lanificii, et olei, et vini usum, docuere. Arare quoque, et serere frumenta glande vescentibus monstrarunt. Literae certe ac facundia, et hic civilis ordo disciplinae, veluti templum, Athenas habent. Ante *Deucalionis* tempora regem habuere *Cecropem*: quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, biformem tradidere, quia primus marem feminae matrimonio iunxit. Huic successit *Cranaus*, cuius filia Atthis regioni nomen dedit. Post hunc *Amphictyon* regnavit, qui primus Minervae urbem sacravit, et nomen civitati Athenas dedit. Huius temporibus, aquarum illuvies maiorem partem populorum Graeciae absumsit. Superfuerunt, quos refugia montium receperunt, aut ad regem Thessaliae Deucalionem ratibus evecti sunt, a quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde successionis regnum ad *Erechtheum* descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin a Triptolemo reperta est; in cuius muneris honorem noctes initiorum sacratae. Tenuit et *Aegeus*, Thesei pater, Athenis regnum, a quo per divortium decedens Meda, propter adultam privigni aetatem, Colchos cum Medo filio, ex Aegeo suscepto, concessit. Post Aegeum *Theseus*, ac deinceps Thesei filius *Demophoon*, qui auxilium Graecis adversus Troianos tulit, regnum possedit. Erant inter Athenienses et Dorienses simultatum veteres offensae, quas vindicaturi bello Dorienses, de eventu proelii oracula

159 Tais. pieštuku iš *ont tù pati źemę gimi ont kurę gi- weno ir kas iû buweinę, tas iu ir pradi ira.*

160 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *atenionys pramen.*

161 Prir. paraštėje pieštuku *ije.* Parašyta *Arte tepat ir jawus siete min- tontius pirmù gilimijs zmonys ije iszmokę*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *4, 2, 2, 1, 3.* Pabr. mėlynu pieštuku *gilimijs* – ne S. Dauk.

162 Parašyta *żine istatimû ir gudribos*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2.*

163 Tais. pieštuku iš *apskiruses.*

164 Tais. pieštuku iš *gadinè.*

165 Įtrp. tarp eilučių *sau.*

166 Tais. pieštuku iš *dwelitiù.*

167 Tais. pieštuku iš *suker- gę wirą su motriszkù saytas moterumo.*

168 Tais. pieštuku iš *istoie.*

169 Tais. pieštuku iš *praminę źâmę.*

170 Tais. pieštuku iš *wieszpatauo*, įtrp. tarp eilučių *tenay.*

171 Tais. pieštuku iš *paskondina.*

172 Tais. pieštuku iš *beliko, kury i kaukarus kalnû bû sulipę, arba, kurij waltiesę nukelawo.*

173 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *todiel.*

174 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *eidama* į *iszeidama*, bet išbraukta. Po to tais. iš *‹eidama› i Kol- kas sunų sauo* į *nepkieysdama sauo posuni Tezeaus iszeje i Kol- kas su sunù sauo kuri.* Po to tais. pieštuku į *posunî.*

175 Tais. pieštuku iš *weito*, po *Paskû* parašytas kablelis.

176 Prir. paraštėje pieštuku *abstosino.*

177 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *bû.*

terawos žiniczioie ape weikłumo iû ginkłû[178], žinicze ap- reiszke ius[179] busint pargalietoies, ie neužmusz Atenionû riki. Todiel wissupirmù isakę kareiwems taupite giwiba to kunegaikszti.[180] Kodrus pasitiko[181] tůkartù rikiù Atenosę:[182] ‹iules› issijautoies atsa- kimo źiniczês ir ketiejemo ne- prietelû ‹ijs› met nu sawei wiesz- patingus rubus, apsidara łupa- tas, ded ont kukszteras wiciu kliebi ir ieit i Dorionû abaźą: tenay skindams buri, ikert ka- reiwi su[183] dalgiù, kurs ɨ ont wei- tù nudauż. Dorionys pażino tujau io kuną ir ‹prasisza› pra- siszalino be muszôs. Tep Atenionys par[184] drů- sibi sauo riki, kursay rizeis bů[185] mirte diel iszgelbiejemo tewai- nês paliko pargalietoies.[186]

VII Mîrùs Kodrů, Atenionys godindamis[187] io minauonę, nebskirę daugesnè iem kar- szincziaus[188]: ukęs waldę[189] idawę wiresnijsems metinems. Atenionû uke[190] neturieję niekokiû istatimû wis iki sziol riedies wale riki. Nu sau parskirę istatimus paraszite sauo nauieiè tewainè Solloną, kurio teisibę bů zinoma[191]. ‖ [II 43] Tas istatitos mokieję didè guwè taigote rekalą teunû[192] su zmonû rekalù ir iszwengte neapikontos weinu giniodams ontrus, ir itika ligî dalî abem łůmem[193]. Tas ira wissudidiausiu darbù to wiro: waldisina salôs Salaminôs bů sukiełusi tarp Megarionû ir Ate- nioniû dide baisę[194] karę, kurioie abeje[195] maż nenusibengę karaudamys[196]. Ongała Ate- nionys daug nukritiû pritirę, istatę[197] smertiù karote tů kas ketietum tą salą atimte nu Megarionû. Solons krupaudams nuwilte sauo tëwainę par sawo tilie- jemą arba ię pagadinte per sauo tarima[198], apsi-

consuluerunt. Responsum, *superiores fore, ni regem Atheniensium occidissent.* Cum ventum esset in bellum, militibus ante omnia custodia regis praecipitur. Atheniensibus eo tempore rex *Codrus* erat; qui et responso Dei, et praeceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pannosus, sarmenta collo gerens, castra hostium ingreditur: ibi in turba obsistentium, a milite, quem falce astu vulneraverat, interficitur. Cognito regis corpore, Dorienses sine proelio discedunt. Atque ita Athenienses virtute ducis, pro salute patriae morti se offerentis, bello liberantur.

CAP. VII. Post Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriae nominis eius tributum est. Administratio reipublicae annuis magistratibus permissa. Sed civitati nullae tunc leges erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Legitur itaque Solon, vir iustitiae insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet: qui tanto temperamento inter plebem senatumque egit (cum, si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum videretur), ut ab utrisque parem gratiam traheret. Huius viri inter multa egregia illud memorabile fuit. Inter Athenienses et Megarenses de proprietate Salaminae insulae prope usque interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitale esse apud Athenienses coepit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Sollicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum reipublicae consuleret, aut censendo, sibi;

178 Tais. iš *ginkła.*

179 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ius.*

180 Taškas padėtas šalia kablelio.

181 R. *o* tais. iš *a.*

182 Dvitaškis parašytas šalia kablelio.

183 Prad. rašyti *iu,* bet ištaisyta.

184 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Atenionys par.*

185 Prir. paraštėje *rizeis bů* vietoj išbraukto *atsidieję.*

186 Iš pradžių taškas padėtas po *tewainês,* po to pieštuku eilutėje prir. *paliko pargalietoies.*

187 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

188 Tais. iš *karszincziû.*

189 Parašyta *waldę ukęs,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

190 Įtrp. tarp eilučių *Atenionû,* prir. paraštėje *iki sziol,* bet išbraukta.

191 Prad. rašyti *nauiè,* bet ištaisyta į *nauieiè.* Tais. pieštuku iš *Solonq, kurio teisibę bů zinoma paskirę istatimus paraszite sauo nauieiè tewainè.*

192 Prad. rašyti *we,* bet ištaisyta.

193 Tais. pieštuku iš *weino giniodams ontro, iog is itika ligi dali abem lůmem.*

194 Prad. rašyti r. *k,* bet ištaisyta.

195 Prir. paraštėje pieštuku *abeje.*

196 Tais. iš *karaudamas* į *karaudamis,* po to tais. į *karaudamys.*

197 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *istate* į *istatiusis bů;* po to tais. pieštuku iš *po daug nikritiû, Ate- nionys istatiusis bů.*

met siutiniù, kurs turieję ɨ nuteisinte tame kû jis ketieję[199] sakite ir darite. Todiel is absiklie stes łupatas, skraidą po Atenas it pa siutes: swiets grudas io rem te kurs; idant geresnè paslieptum sauo ketiejemus, pirma iem dainu te, ir niekindams drausmę istatimû, kuri ginioie ape Salamina dar pagaubys wissû szirdys: tep iog Atenionys apskełb karę Megarionems kurius pargal Salaminôs sałą atgaun.[200]

VIII Tù tarpù Megarionys ibin- gusys sauo nukrites ont Atenio- nû ir krupaudamys idant wel- tû neroditumes ginkłą paiemu- sys, sutùp i laiwus ir kelau[201] Atenionû żmo- nû[202] isz Eleusines aukiniczęs nakti pagaute. Kû nujautes Atenionû waldionis Pisistratus, paslep sauo kareiwius onksztimose, o mo- || [II 44] motriszkosiems lijp szwente szwen- tinte lûbemu balsù ir trunksmù[203] nawet artinontes neprietelû it tarsi nejuntontes: Paskû[204] iszlipusius isz łaiwû Megarionys neiuntuntius onpû- les nużudę, igaun iû laiwinę, patupa tenay tulles źmonas tarp kareiwiû it tarsi paimtas ir irklû Megaron. Giwentoie pa- zinusys[205] sauo łaiwus ir grobi tep didè geidama prisz pro pilês un- ga isz eit, kurius Pisistratus usz- muszis[206], maźne i pili i eję. Tep Megarionys sawo pasalù neprie- telems pargalę idawę. Bet Pisi- stratus it but sau ne tewaini sauo paweikęs, pasalù iem wiesz- pataute: is słaptù twodin sawi riksztiemys, ir su nuraiżitù kunù waidinas surinktam swie- tû; roda iem sauo opas, kurio- mys bû aptekes; gûdas wergdams ont didûmiû smarkibês, kurę jis[207] nu iu kentys, pasijk sauo

subitam dementiam simulat, cuius venia non dicturus modo prohibita, sed et facturus erat. Deformis habitu, more vecordium in publicum evolat; factoque concursu hominum, quo magis consilium dissimularet, insolitis sibi versibus suadere populo coepit, quod vetabatur: omniumque animos ita cepit, ut extemplo bellum adversus Megarenses decerneretur, insulaque, devictis hostibus, Atheniensium fieret.

CAP. VIII. Interea Megarenses, memores illati ab Atheniensibus belli, et veriti, ne frustra arma movisse viderentur, matronas Atheniensium in Eleusiniis sacris noctu oppressuri naues conscendunt. Qua re cognita, dux Atheniensium Pisistratus iuventutem in insidiis locat, iussis matronis solito clamore ac strepitu, etiam in accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare: egressosque nauibus Megarenses inopinantes aggressus delevit: ac protinus classe captiva intermixtis mulieribus, ut speciem captarum matronarum praeberent, Megara contendit. Illi cum et nauium formam, et petitam praedam cognoscerent, obvii ad portum procedunt: quibus caesis, Pisistratus paulum a capienda urbe abfuit. Ita Megarenses suis dolis hosti victoriam dedere. Sed Pisistratus, quasi sibi, non patriae, vicisset, tyrannidem per dolum occupat: quippe verberibus voluntariis domi affectus, lacerato corpore, in publicum progreditur: advocata concione vulnera populo ostendit: de crudelitate principum,

198 Tais. pieštuku iš *sawo tilie- jemù arba ię pagadinte sauo tarimù.*

199 R. *t* tais. pieštuku iš *l*.

200 Tais. pieštuku iš *Absiklie stes łupatas, skraidą po pile it pa siutes: swiets kiemszams ape i; idant geresnè paslieptum sauo ketiejemus, kałp pirma atwei posmas, ir niekindams drausmę istatimû, is pagaub wissû szirdys: apskełb karę Megarionems ir Atenionys pargalietoie atgaun Salaminôs sałą.*

201 Įtrp. tarp eilučių *ir kelau.*

202 R. *m* neišbaigta.

203 Tais. iš *truksmù.*

204 Įtrp. tarp eilučių *Paskû.*

205 Tais. iš *pazinst* į *pazinusis*, po to tais. į *pazinusys.*

206 Prad. rašyti *uź*, bet ištaisyta.

207 Prad. rašyti *gûdam*, bet ištaisyta. Tais. iš *ont smarkibês didûmiû, kurę iis.*

208 Tais. iš *bilę*.

209 Liko neišversta: *amore plebis invisum se senatui affirmat.*

graudin- gù ‹iszkalbù› bjli[208] swietą weik tiki sukelte skusdams teunus it butum uź tů ɨ nutwoiusys, iog is swie- ta[209]; ongała gaun ijs sargti kaikarû[210] nu paôiumo[211], su kurios pagal- bù igauta ‹jis› wieszpatibę par 33 metus wałda.

IX Jem mirùs, Diokles wens tarp io su- nû krimt nu ronkôs weino jaunikaiti, kurio jis[212] bů sese- rɨ iszżargines. Ontrasys wardù Jppias[213] igawes tewa waldę lijp sauo brolî uźmusziei̶ nutwerte, kad sugauta ɨ per konczes sůkę iszreikszte sundraugus nůdiemês, ‖ [II 45] pasakę[214] wissus tirioneis ben- drus. Kurius użmuszes Tirionis dar io kłausę ar nesu dar kokiu sunźiniû, nieweina tarę nebie- ra kurem asz linkieczio smerte kaip tikta tau patem Tirionei, ir tù godigù atsakù[215] mokieję par- galiete tyrioni̶ tep kaip mokie- ję atmonite apiůkimą sauo se- seręis. Jo drůsibę atminen Ate- nionims iû lůsibę ir netrukùs Jppias nukelts ir isztremts issikrausta pas Persus. Darius kaip sakiau, rengies i karę ‹on›[216] ont atenionû: Jppias siułos iem weste ɨ priesz sauo tewainî. Atenionys iutusys ateinontius Persus telk Sparciatus sauo bur- sinikus[217]; bet jusdamijs[218], iog szwen- tę keturiomis[219] deinomis pawielin dis iû atejema, nebłaukdamys iu, rengas stote i musza łauku sî Maratono 10,000 sauo ukinikû ir 1000 Pletejos kareiwiû teturiedams kiba[220] grumteis su szeszes szim- tas tukstantiu ‹wiru› Persû. Miltiades rikau Atenionys, jis kurs[221] ius parkalbieje idant nełauktum talkos Spar- tanu, kaipogi jis wilies, daugiaus peszys paskubiesinu[222] ne pagalbu

a quibus haec se passum simulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymae, et invidiosa oratione multitudo credula accenditur: amore plebis invisum se senatui affirmat: obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium: per quos occupata tyrannide per annos XXXIII regnavit.

CAP. IX. Post eius mortem Diocles, alter ex filiis, per vim stuprata virgine, a fratre puellae interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi iubet: qui cum per tormenta conscios caedis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit. Quibus interfectis, quaerenti tyranno, *an adhuc aliqui conscii essent: neminem,* ait, *superesse, quem amplius mori gestiat, quam ipsum tyrannum.* Qua voce eiusdem se tyranni victorem, post vindictam pudicitiae sororis, ostendit. Huius virtute cum admonita civitas libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus, in exsilium agitur: qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti supra significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur Athenienses, audito Darii adventu, auxilium a Lacedaemoniis, socia tum civitate, petiverunt. Quos ubi viderunt quatridui teneri religione, non expectato auxilio, instructis decem millibus civium, et Plataeensibus auxiliaribus mille, adversus sexcenta millia hostium, in campos Marathonios in proelium egrediuntur. Miltiades et dux belli erat, et auctor non exspectandi

210 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

211 Prad. rašyti *pau*, bet ištaisyta.

212 Tais. iš *io su- nus krimt nu ronka weino jaunikaiti, kurios iis.*

213 Parašyta *Jppias wardù*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

214 Ž. *pasakę* užrašytas viršuj išbraukto *pra- minę*.

215 Parašyta *atsakù godigù*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

216 R-ės taisytos.

217 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

218 Tais. iš *jusdams*.

219 Prad. rašyti *keturioms*, bet ištaisyta.

220 Tais. pieštuku iš *lauku sę Maratono su 10,000 ukinikû ir su 1000 Pletejos kareiwiû ir kimb grumteis*.

221 Ž. *kurs* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *ir jis bû kursay*.

222 Tais. iš *Spar- tos, kaipogi jis klowies, daugiaus peszys weikumû*. Prad. tais., atrodo, į *peszis*, bet išbraukta.

talkiejû. Grekonys pilni aitrôs ir wiltês dupszio i musza, su tokę smurtibę, iog tarpimą kuri 1000 żinksniû turieję tarp abems karaunems turieję weinù trukiu lig neiszawusys sauo ‖ [II 46] wiliczium i neprietelius atsiriemę. Ta smurtibe turieję weikłumą. Kaipogi grumies su toki[223] narsibi, iog sziopusie wirus, ontropusie giwolus tarsi grumontes. Nuweikte persay i łaiwus sumuko; tarp kuriu Atenionijs daug nuskondino, daug sugawo. To garbingo muszo kieyk wens Atenionys su toki narsibi grumies, iog norint parodite kurs narsesne wissû, sunkû ira nuspreiste. Wienog ‹Temisto› tarp kittû jau tû deina garbie Temistokli jaunikaiti żibterieję, kureme jau tûkartù atenti karwedi guwums apsireiszkę[224]. Raszitoie weikalû użłaikę wardą Cynegirę kareiwi Atenionęis, kursay iszwertus rinda neprietelû,[225] wiję sprunkontius iki pat łaiwû. tenai nutwer ijs[226] deszinù ronkù pritupusi[227] waltɨ neprietelu[228] ir tûkartù ię tepaleid kad iem ronka nukert, bet jis nutwer ię kairę ‹ir› kad jem[229] ir tû nukert ongałą dontimys ikonda waltɨ[230].

Kad tokios ijs bû narsibês[231], iog nenuilsys toki grumsinù nepargalems nukirtimù abedwems ronkems ongała palikęs stûbriù it pasiutis zwieris dontimys dar norieję stengte[232]. Du szimtu tukstantiu Persû toie muszoie ar laiwskondoie gała gawa, tenay pakrita[233] ir Jppias tirionis Atenionû ‖ [II 47] liczius ir igundintos tos karês atiemes sau karonę[234] nu Deiwû atmonitoiû tiewainês.

223 Tais. iš *tokę*.

224 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *guwus* į *guwums*, iš *apsireiszki* į *apsireiszkę*; po to tais. pieštuku iš *Temistokli jaunikaiti jau tû deina żibterieję garbie, kureme jau tûkartù guwums atenti karwedi apsireiszkę*.

225 Tais. pieštuku iš *iszwertas*, parašytas kablelis.

226 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ijs*.

227 Įtrp. tarp eilučių *pritupusi*.

228 Ž. *neprietelu* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *kareiwiu*.

229 Tais. iš *jis*.

230 Du taisymų sluoksniai: parašyta *waltɨ nutwierę*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1; po to *nutwierę* pieštuku išbrauktas ir prir. *ikonda*.

231 Tais. iš *Tokios ijs narsibês bû*.

232 Ž-iai *norieję stengtę* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *stembę*.

233 Du taisymų sluoksniai: iš pradžių taškas padėtas po *gawa* ir tais. iš *Krita* į *pakrita*, paskui tais. į *Pakrita*; po to pieštuku paraštėje prir. *tenay*.

234 Įtrp. tarp eilučių *sau karonę*.

auxilii; quem tanta fiducia ceperat, ut plus praesidii in celeritate, quam in sociis, duceret. Magna igitur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit, adeo ut, cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante iactum sagittarum ad hostem venerint. Nec audaciae eius eventus defuit. Pugnatum est enim tanta virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persae in naues confugerunt; ex quibus multae suppressae, multae captae sunt. In eo proelio tanta virtus singulorum fuit, ut, cuius laus prima esset, difficile iudicium videretur. Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo iam tunc indoles futurae imperatoriae dignitatis apparuit. Cynaegiri quoque, militis Atheniensis, gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est: qui post proelii innumeras caedes, cum fugientes hostes ad naues egisset, onustam nauem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam manum amitteret: tum quoque amputata dextra, nauem sinistra comprehendit: quam et ipsam cum amisisset, ad postremum morsu nauem detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot caedibus fatigatus, non duabus manibus amissis victus, truncus ad postremum, et veluti rabida fera, dentibus dimicaverit. Ducenta millia Persae eo proelio, sine naufragio, amisere. Cecidit et Hippias, tyrannus Atheniensis, auctor et concitor eius belli, diis patriae ultoribus poenas repetentibus.

235 Tais. iš *besi-rengdams.*

236 Įtrp. tarp eilučių *numiries.*

237 Tais. iš *i sostas.*

238 Tais. iš *ůmziaus lecibů ‹w› riekies wal- dę paiemę: kas iem pagal teisôs pa-karczeus gimimos ir patios gi- mies żmoniems důtaę.* Ž-yje *żmoniems* pirmoji r. *m* neišbaigta.

X. Netrukùs ir Darius rengdamos[235] i nauię karę numiries[236], palikęs daug wakû pirm ir po sostos[237] ilipimą gimu- siû. Tarp kittû Artamenes wirau- sesys kaipogi didesnesys ‹w› riekies wal- dę paiemę: kas iem pagal teisôs karszatês nû pate gi- mies żmoniems důtos[238] prawerieję. Bet tujau Kserses ne karszatî bet laimù gimimo[239] pradieje iem sostos skaugiete[240]. Kaipogi ijs stigawoie Artemeni pirmù gimusi, bet lig Dariû nessant dar ri- kiù: jis tikta sakies[241] pirmasys iem ri- kiù tapùs tegimęs. Jr tep brole kurij pirmù bů gimusys tur- tas ir tiewiszki kurę tû kartù turieję Darius gał[242] sawintęis, bet ne riki: kaipogi ijs ira pirmasys kurɨ io teus rikiù budams pa gimdę. Kad Artamenes ne wen isz teu- wo bet ir motinos prasciokęs bů gimęs, kad tu tarpù ɨ mo- tina ‹k› ri- kiene ir tëus rikiù jau budams pa- gimdę, io boczius[243] motinôs tëus rikys ne ‹wen ikuries, bet› kar- szinczius bet ikuries tep dide- lios rikies bů, ie nu teua pusè ligiù ira brolems, teczaus ‹nu› motinos ir boczaus kelti pranok jis kittus[244] brolus.

Abu broliù norys nokiejù, weinog bendrù pasiklowę numû sudù ir atidawę ape sauo kerszta diedè [II 48] Artaperniû spreis- te, kursay parweiziejęs katrudums[245] teisą sauo rumusę Ksersɨ prakielę. Bet du kunegaiksztiù neużmir- sza, iog broliù ira, ir nieksay negalieję matite didibês par- galietoie ir skauges par- galieta- mî[246]. Kersztaudamù siuntinieję sau priszas dowinas ir kwaisties i pôtas kuriosî wieszpatauo newen[247] dziaugsmus bet ir wissudidiau- se klautes. Ongala nusprendems[248] bů apreiksztu be

239 Prad. rašyti *gig*, bet ištaisyta.

240 Tais. iš *to stirweliete.*

241 Tais. iš *Kai-pogi stigawoie Artemeni noris pirmù gimusi, bet dar lig Dariû nessant ri- kiù: iis tikta.*

242 Įtrp. tarp eilučių *gał.*

243 Tais. iš *Arta-menes ne wen isz teu- wo prasciokà bet ir motinos prasciokęs bey tewo ios prascio-ko ira gimęs, bet motina ‹k› ri-kienę o tëus rikiù budams pa- gim-dę, boczius io.*

244 Tais. iš *iis,* įtrp. tarp eilučių *kittus.*

245 Prad. rašyti *kadr*, bet ištai-syta. Pabr. rau-donu pieštuku – ne S. Dauk.

246 Tais. pieš-tuku iš *parga-lietamije* į *par-galietamijî,* bet ištaisyta į *pargalietamî.*

247 Tais. pieš-tuku iš *kweiti-niejes i pôtas ku-riosę.* Iš pradžių *newen* buvo prir. ties *kwaisties*, bet išbrauktas.

248 Įtrp. tarp eilučių pieštuku priešdėlis *nu.*

CAP. X. Interea et Darius, cum bellum restauraret, in ipso apparatu decedit, relictis multis filiis, et in regno, et ante regnum susceptis. Ex his Artemenes maximus natu, aetatis privilegio, regnum sibi vindicabat; quod ius, et ordo nascendi, et natura ipsa gentibus dedit. Porro Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate, referebat. *Namque Artemenem primum quidem Dario, sed privato, provenisse: se regi primum natum. Fratres itaque suos, qui ante geniti essent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuisset, non regnum, sibi vindicare posse: se esse, quem primum in regno iam rex pater sustulerit. Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, sed et matre privatae adhuc fortunae, avo quoque materno privato, procreatus sit: se vero et matre regina natum; et patrem non nisi regem vidisse; avum quoque maternum Cyrum se regem habuisse, non heredem, sed conditorem tanti regni; et si in aequo iure utrumque fratrem pater reliquisset, materno tamen se iure et avito vincere.* Hoc certamen concordi animo ad patruum suum Artaphernem, veluti ad domesticum iudicem, deferunt; qui domi cognita causa, Xerxem praeposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit; ipsoque litis tempore invicem munera miserint; et iucunda quoque inter se, non solum credula, convivia habuerint; iudicium quoque ipsum

parweiziejemo nu kittû sudiû, ir be maźiausiù uźgauliû. Abems pusems brolu iszsidaliję ramesne płati riki[249] nekaip szenden kad brole dalijes wissumenkiau- si tewiszkeli.–

Kserkses rengies ‹i karę› par pen- kerius metus i karę kurę io teus bů pradieies priesz Grekonys. Demaratus Lacedemoniû rikys isz tremtas isz numû pas Kserksi inumauo, gailiedamos daugiaus sauo tewainês isz kurios bů isz- tremtas, ne kaip riki gierbdams nu kurio tijk labdariniû bů pri- tires, idant Persay Lacedemonijs nejuntantius kari nesuremtum, nuraszę iû wires- nibiems wis ků Wiesz- pats Persû ketieję darite ont medi toblic- zeliems, kures senûię krienu waszko apkibę, idant neissireiksz- tum ne nu balsiu, kuriomys bů raszita ne nu swieżumù[250] waszko.

Jdawę ies nuga- binte klautês kalpû Spartanû wiresnibe[251]. Jdawùs ies i iû ronkas ilgay ieszkoię slapties kurę ios klieste: neregieję tenay nieka paraszita [II 49] jû słaptesniù tas rodies, iû didesni tenay tarę dakta essanti. Abejo- intems wirams sesû riki Leoni- das onsztika tarima raszitoię. Todiel nukaiszùs waszką karęs duma issireiszk. Jau Kserkses septinys szimtus tukstantiû bů apginklawęs Persû o trys szim- tus ‹talk› tukstantiû talkiejû pa- telkęs, maźnè teisingà sakoma buwusi, iog io karauna uppys iszgierusi ir ‹o› uôs galieiusi wiso Grecijo patilpte. Saka, iog pati io łaiwinę tukstante du- szimtù łaiwû turiejusi. Bet nepalikůiema karauna netu- rieję karwaido[252]. Kserkses bů wieszpats turtings, bet ne guwùs karwaida: io turtay bů nepasei- kamys ir ta gauie

sine arbitris, sine convitio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur.

Igitur Xerxes bellum a patre coeptum adversus Graeciam, quinquennium instruxit. Quod ubi primum didicit Demaratus, rex Lacedaemoniorum, qui apud Xerxem exsulabat, amicior patriae post fugam, quam regi post beneficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia in tabellis ligneis magistratibus perscribit, eademque cera superinducta delet: ne aut scriptura sine tegmine indicium daret, aut recens cera dolum proderet: fido deinde servo perferendas tradit, iusso, magistratibus Spartanorum tradere. Quibus perlatis, Lacedaemone quaestioni res diu fuit, quod neque scriptum aliquid viderent, nec frustra missas suspicarentur, tantoque rem maiorem, quanto sit occultior, putabant. Haerentibus in coniectura viris, soror regis Leonidae consilium scribentis invenit. Erasa igitur cera, belli consilia deteguntur. Iam Xerxes septingenta millia de regno armaverat, et trecenta millia de auxiliis: ut non immerito proditum sit, flumina ab exercitu eius siccata, Graeciamque omnem vix capere exercitum eius potuisse. Naues quoque mille ducentas numero habuisse dicitur. Huic tanto agmini dux defuit. Ceterum, si regem spectes; divitias, non ducem laudes; quarum tanta copia in

249 Tais. pieštuku iš *Tep brolu pasidaliję płati riki rumesne.*

250 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *ont;* po to tais pieštuku iš *Lacedemoną nejunta- mù kari nesuremtum, iszraszę sauo wiresnibiems wis ků Wiesz- pats Persû ketieję darite ont medi tobliczeliems, kures apkibę senûię krienu waszko, idant neissireiksz- tum ne balsiems, kuriomys bů raszita ne swieżumù.* Pabr. mėlynu pieštuku *senûię* – ne S. Dauk.

251 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *ię* į *ies;* po to tais. pieštuku iš *Klautês kalpû idawę ies nugabinte wiresnibiems Spartôs.*

252 Tais. iš *karwaidos.*

kareiwiû kuri uppys twenkę negaliejęisztusztinte io lobiû: kaipogi patɨ Kserksɨ wissados regieję pirmûɨ sprunkonti ir wissupaskûiɨ[253] gru montes, paoiumusę bukszkus, kami iu nebû didibę pasiputes, klaunûse sauo galibę, lig ios dar nepritiręs, jis norieję patę gimę rikaute; is ligino kalnus, isz- pilę daubas, padirbą tiltus ont juroms, kasę[254] rewas adaridams kełɨ sauo laiwams lengwesni ir trumpesnɨ.

XI[255] Jû io żygys i Grecije bû baisus, jû giedingesnys bû isztenay io gri- żims. Jjs sutink Leonida Spartôs riki stowinti su keturioms tukstan- tiems wirû onkszimose Termopilû ‖ [II 50] Kserkses niekindams ‹mażumû› tù saujelę żmoniû, lijp dupsziote ont iû tims kuriû gentys bû pa- kritusys teis Maratonû, kurij kad nor nugęiźste[256] apmaudą uż sawusius, patys pirmije gałą gaun: bet ir kitti galinge[257] burei, kurij sto i iû weitą tujau[258] kniunpstay ont krau- iu łatakas pirmuiû. Triju dei- nû grumsina padidino giedą Persû ir paniekinimo iu galibę[259]: ketwir- toie Leonidas[260] jusdams, iog dwideszimte[261] tukstantiû neprie- teliû uzieme kaukarus „ska- tin talkiejus szalinteis ir laikite sawa giwiba łaimingesnè gadi- nè tëwainês, ketiedams ijs wens su Spartanas ban- dite dar laimôs, kurems mało- nesni lûsibę teuanês nekaip patiû giwiba, kitti telaikontys tolimesnię Greciję[262] giniote" Pakłausiusys isakima riki talkieje atsitraukę, patys Lacedemonys bepalika[263]. Pradio tos karês terauintes Delpû żiniczioię bû apreikszta, iog „ar rikiû Spartanû ar iu[264] pilè reks

regno eius fuit, ut, cum flumina multitudine consumerentur, opes tamen regiae superessent. Ipse autem primus in fuga, postremus in proelio, semper visus est; in periculis timidus; sicubi metus abesset, inflatus; denique ante experimentum belli, fiducia virium, veluti naturae ipsius dominus, et montes in planum ducebat, et convexa vallium aequabat, et quaedam maria pontibus sternebat, quaedam ad nauigationis commodum per compendium ducebat.

CAP. XI. Cuius introitus in Graeciam quam terribilis, tam turpis ac foedus discessus fuit. Nam cum Leonidas, rex Spartanorum, cum quatuor millibus militum angustias Thermopylarum occupasset, Xerxes, comtemtu paucitatis, eos pugnam capessere iubet, quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerant; qui, dum ulcisci suos quaerunt, principium cladis fuere: succedente deinde inutili turba, maior caedes editur. Triduo ibi cum dolore et indignatione Persarum dimicatum: quarta die, cum nuntiatum esset Leonidae, a XX millibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios: *recedant, et se ad meliora patriae tempora reservent: sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se patriae, quam vitae, debere: ceteros ad praesidia Graeciae servandos.* Audito regis imperio, discessere ceteri, soli Lacedaemonii remanserunt. Initio huius belli sciscitantibus Delphis oracula responsum fuerat, aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum.

253 Tais. iš *wissupaskû i.*

254 R. *s* taisyta.

255 Prir. paraštėje pieštuku *Iki* – ne S. Dauk.

256 Tais. iš *nugęiźdte.*

257 Įtrp. tarp eilučių *bet ir kitti,* tais. iš *negalinge.*

258 Įtrp. tarp eilučių *ir tujau,* bet *ir* išbrauktas.

259 Tais. iš *gieda ir paniekinimo Persû.*

260 Tais. iš *Leonidan.*

261 Galūnės r. *e* tais. iš *u.*

262 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *ijs pats su Spartanas bandys dar laimôs, kurems mało- nesni lûsibę teuanês nekaip giwiba, kitti telaikos Greciję* į *tëwainês, ketiedams ijs wens su Spartanas bandite dar laimôs, kurems mało- nesni lûsibę teuanês nekaip, patiû giwiba essanti, kitti telaikontys tolimesnę Greciję.* Iš pradžių kabutės padėtos po *giwiba,* bet išbrauktos. Po to pieštuku išbrauktas *essanti,* tais. į *ira małonesni,* po to tais. į *ira lûsibę,* bet *ira* išbraukta. Tais. į *tolimesnię.*

263 Tais. pieštuku į *ten bepalika,* bet išbraukta.

264 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iu.*

kriste“ Todiel rikys Leonidams i karę iszeidams sawusius skatino, idant gatawys[265] butum mirte. Jjs uzstoię kaip sakiau[266] onksztimas Termopiliû, idant tinay su mazumù karaunas ar garbingesnę pargalę ar ne tep skaudi nukriti sauo teuainè igautum. Atleides[267] gi ‹Spar› talkiejus, drůsino Spartanus tas zodes „Minieket, kaipnorys kariauset, nelikset nu giltiniês, bet ‹nekakin› nieksay tarp muso nedidiûses tù garbi, iog nu neiszspruka welaus, ‖ [II 51] negi łauks iki mus apsiautum, galint ius linksminontes ir lebauient nakti onpůlte, nie ra didesnes garbies pargalietoiû kaip neprietelû abaźę[268] mirte“ Nesunku[269] bů ‹parkalbiete› igundintus mirte, kurij jau bů rižusys mirte: tujau grob ginkłą ir szeszi szimta wirû půł ‹ont› i abaža penkiû szimtû tukstantiû Persu[270]: state grudas[271] i ‹tab› łapinę riki, io kaute ar patijs mirte io akiwaisdo, ie nu daugîbês rastumes suremti: nesz su sawi nugůsti ir baimę. Nera dusys riki abażî[272] skaidos pargalietoies «abażę»: wis krimt ir mirszt nu ‹n› siutiû tu wirû netep ‹geidon› dikstantiû pargaliete kaip apmauda nugęizte uź sauo patiû smerti. Musza pradieta nakti pateka lig pusdeini, ongala apkirieius bepiauteis wirst pargalietas ont szusnis[273] kunû neprietelû isskintû. Kserkses dù atwejù paweikts ont źemę, rizos dar tretii atwei ont juru łaimôs bandite[274].

XII Bet[275] Temistokles Atenionû karwaida regiedams, iog Jonionys diel kuriû karaute bů pradieusys priesz Persus,

Et idcirco rex Leonidas cum in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut maiore gloria vinceret, aut minore damno reipublicae caderet. Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos: *Meminerint, qualitercunque proeliantibus cadendum esse: caverent, ne fortius mansisse, quam dimicasse, videantur; nec expectandum, ut ab hoste circumvenirentur, sed dum nox occasionem daret, securis et laetis superveniendum: nusquam victores honestius, quam in castris hostium perituros.* Nihil erat difficile persuadere persuasis mori: statim arma capiunt; et sexcenti viri castra quingentorum millium irrumpunt; statimque regis praetorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede morituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani, posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur: caedunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe victoriae, sed in mortis ultionem. Proelium a principio noctis in maiorem partem diei tractum. Ad postremum non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium catervas occiderunt. Xerxes, duobus vulneribus terrestri proelio acceptis, experiri maris fortunam statuit.

CAP. XII. Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animadvertisset, Ionas, propter quos bellum Persarum susceperant, in

265 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *tep sawusius drůsina, idant gawys* į *sawusius skatin, idant gatawys;* po to tais. pieštuku į *skatino.*

266 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kaip sakiau.*

267 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Todiel,* bet išbrauktas.

268 Du taisymų sluoksniai: ž. *muso* užrašytas viršuj išbraukto *iu.* Tais. iš *nepaspruka,* ‖ *ir nełauks iki i neprietele apsiautum, galiedamys* į *spruko, negi łauks iki mus neprietele apsiautum galint.* Tais. iš *garbę* į *garbi.* Po to tais. pieštuku iš *drůsin Spartanus „Minieket, kaipnorys kariauset, nelikset nu giltiniês, bet ‹nekakin› nieksay tarp muso nekakinses tù garbi, iog nepaspruka,* ‖ *negi łauks iki mus neprietele apsiautum, galint ius linksminontes ir lebauient nakti onpůte, nie ra didesnes garbies pargalietoiû kaip abaźę neprietelû.*

269 Prad. rašyti *Nesunků,* bet ištaisyta.

270 Ž. *Persu* užrašytas viršuj išbraukto *kareiwiû.*

271 Ž-iai *state grudas* prir. pieštuku vietoj išbraukto *skrei.*

272 R. *î* tais. pieštuku iš *ę.*

273 Du taisymų sluoksniai: ž. *apkirieiusys* užrašytas viršuj išbraukto *nuilsusys,* tais. iš *szusniesę* į *ont szusnis;* po to tais. pieštuku iš *apkirieiusys pargaliete ne kaip pargalietas budamys ‹wer› wirst ont szusnis.*

274 Tais. pieštuku iš *paweits ont źemę, rizos bandite łaima ont juru.*

275 Prad. rašyti plonesne plunksna.

276 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *iems*, tais. iš *pakalbiete* į *kalbiete*; po to tais. pieštuku iš *Neturiedams pragumą iems kalbiete, toię weitoię, kur lawinę turieję krasztą pri- saute, ‹steig› paded*. Turbūt norėta parašyti *laiwinę*.

277 Paraštėje brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

278 R. *o* tais. iš *a*.

wieszpatiů sauo łai- winę atleida i tałką, rižos ius i sauo pusę gaubte. Negaudams praguma su ies kalbiete, toię weitoię krasztо, kur sauo lawinę turieję bů pri- sausta, ‹steig› paded ont krasztu[276] ženklus ir lijp iszrůbte tus žodius: „Jonionys koksay[277] ira iuso[278] apsmuykiems? Ků ius ketat darite? Jus ginkłůieties ‖ [II 52] priesz tą[279] tautą, kurios wakas essat kuri dabar paiemę ginklą iumys giniote! Ar mes ikuriem juso mu- rus dielto[280], idant mususius iszgrautumet? Argi nediel iuso[281], pirmù prisz Dariu, nu priesz Kserksi karauiam, iog iumys trakůientius[282] szelpiem. Mesket nu sawei tů giedinga wer- gibę, ekszet su mumys nerteis, arba ie baimę ius pritur, pradie- iùs musztęis spruket szalen, ar buket užpakalie nekiszdamęis i muszą." Pirm jurines muszos[283] Kserses issiuntę ketures tukstantes kareiwiû i Delpas Apollino bazniczęs drewiete, it but jau[284] ne wen priesz weinus Grekonys, bet ir prisz patius Deiwus ka- rauis: bet tus karwius litus ir per- kunijes wissus[285] isznaiki- no, idant parma- nitum, iog zmoniu spiekas niekù ira priesz Deiwû galibę. Pasků Persay gieyzdamys apmaudą[286] Tespią, Płateą ir Atenas tusztes piles sudegino, ir negaliedams su kadù[287] zmoniu lebaute, su ugnę trobesiusę žaimoies. Kaipogi Temistokles po Maratono muszôs Ate- nionims pranaszawo iog tà pargalî nebengs ije karês, bet ij bus mosteriejemù dar i baisesni karę, io tarmo klausidamis Atenio- nys bů ikurę du szimtù laiwû[288]. Artinontes Kserksû, kad Atenionijs terawôs Delpû reiszkinęs[289] gawo atsaką. „Jszganimą sau mediniùsę

auxilium regis classe venisse; sollicitare eos in partes suas statuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quo applicituri erant, symbolos proponi, et saxis proscribi curat: *Quae vos, Iones, dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus vestris, nuper etiam vindicibus, cogitatis? An ideo moenia vestra condidimus, ut essent, qui nostra delerent? quid? si non haec et Dario prius, et nunc Xerxi, belli causa nobiscum foret, quod vos rebellantes non destituimus? Quin vos in haec nostra castra ex ista obsidione transitis? Aut si hoc parum tutum est, at vos commisso proelio ite cessim, inhibete remis, et a bello discedite.* Ante naualis proelii congressionem miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum: prorsus, quasi non cum Graecis tantum, sed et cum diis immortalibus, bellum gereret: quae manus tota imbribus et fulminibus deleta est, ut intelligeret, quam nullae essent hominum aversus deos vires. Post haec Thespias, et Plataeas, et Athenas vacuas hominibus incendit: et quoniam ferro in homines non poterat, in aedificia igne grassatur. Namque Athenienses post pugnam Marathoniam, praemonente Themistocle, victoriam illam de Persis non finem, sed causam maioris belli fore, CC naues fabricaverant. Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum, responsum fuerat: *Salutem muris ligneis*

279 Ž. *tą* užrašytas pieštuku virš eilutės.

280 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *dielto*.

281 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iuso*, tais. iš *nedielto*.

282 Prad. rašyti *patra*, bet ištaisyta.

283 Tais. iš *jurinè muszâ*.

284 Tais. pieštuku iš *graute; aiszke, it but*. Brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

285 Tais. pieštuku iš *kurius wissus litus ir perkunijes*. Galbūt norėta parašyti *kareiwius*.

286 Prir. paraštėje pieštuku *Persay gieyzdamys apmau dą*.

287 Galbūt norėta parašyti *kardù*.

288 Tais. pieštuku iš *Ate- nionys po Maratono muszôs Temistokles pranaszawo saweisems iog tů pargale nebengs karês, bet bus mosteriejemù dar i baisesni karę, io tarmę sekdamys Atenio- nys du szimtù laiwû ikurę*.

289 Tais. iš *reiszkinęs Delpû iems bů*. Pabr. mėlynu pieštuku *reiszkinęs* – ne S. Dauk.

muru- sę rassentys[290]" Temistokles tardams łaiwus medines muras essant, wissims stigawoię[291], iog tewaine ne ‖ [II 53] ne piliesę, bet ukinikusę ira, kurij ras daug atwangesnɨ pagłumżą łaiwusę nekaip murusę, kô patijs deiway iems linki. Pakłausę io tarmies, Atenionys iszdongin sa- wo ‹wak› źmonas, wakus ir turtus i tolimas sałas, palijkt sauo[292] pilɨ: ‹ir› o patys[293] apsiginklawusys eit i łaiwus. Daug ukiû Grecijos sekę pawaisdą Atenionû. Jr tep talkini łai- wine sunerta ir rangi grumteis stoięs Salaminôs mårungieje[294], idant neprietele sauo daugibę ios[295] neapsau- stum, tù tarpù sukiłst kersztay tarp karwaidû iwairiu[296] ukiû. Jau kieyk wens ketieję apent[297] griszte giniote pats sauo ukę[298], bet Temistokles, kru- paudams, idant talkinikams paskidus pats nepasilptum[299], pasa- ka Kserksiû par ‹iLi› isztikiema kałpa „iog is wissa Grecię wei- no weito surinkta gał i nagą gaute[300]; bet ie jis truks ir[301] leis ‹isski› issiskieyste ukiems, kurios ren- gas ‹spr› griżte[302] sunkù iem bus ies waiote ‹ir› pakarcziû ir par galiete. Rikys nukroptas tù wiliù lijp stote i muszą: o Grekonys jutusys atsiartinont[303] neprietelû susisklaut[304] grumtęis. Kserkses palijkt weiną dałi sauo[305] łaiwinês pas sawi ir weizas ont malù i muszą. Wienog Artemise ‖ [II 54] rikiene Alikarnazû, kuri Kserk- sè talkinieję tarp pirmuiû karwaidû rindôs priszakie didè drůse rikauo, tep iog wiriszkas rode motriszką[306] baimę o motrisz ka źaibauo wiriszkù drůsibi. Kad musza abejotina dar tebibû Jonionys sekdamys isakimą Te- mistokli pradieję pamaźù[307] szalinteis isz muszôs, kuriû

tuerentur. Themistocles nauium praesidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, *Patriam municipes esse, non moenia; civitatemque non in aedificiis, sed in civibus positam. Melius itaque salutem nauibus, quam urbi, commissuros. Huius sententiae etiam Deum auctorem esse.* Probato consilio, coniuges liberosque, cum pretiosissimis rebus, abditis insulis, relicta urbe, demandant: ipsi naues armati conscendunt. Exemplum Atheniensium et aliae urbes imitatae. Itaque cum adunata omnis sociorum classis, et intenta in bellum nauale esset; angustiasque Salaminii freti, ne circumveniri a multitudine posset, occupassent; dissensio inter civitatum principes oritur. Qui cum deserto bello ad sua tuenda delabi vellent, timens Themistocles, ne discessu sociorum vires minuerentur, per servum fidum Xerxi nuntiat, *uno in loco eum contractam Graeciam capere facillime posse. Quodsi civitates, quae iam abire vellent, dissipentur; maiore labore ei singulas consectandas.* Hoc dolo impellit regem signum pugnae dare. Graeci quoque, adventu hostium occupati, proelium collatis viribus capessunt. Interea rex, velut spectator pugnae, cum parte nauium in litore remanet. Artemisia autem, regina Halicarnassi, quae in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat: *Quippe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cerneres.*

290 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sau*, tais. iš *rassay*.

291 Tais. pieštuku iš *łaiwû pagałba lijpama essat, wissims stigawo*.

292 Ž. *sauo* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iû*.

293 Prir. paraštėje *o patys*.

294 Tais. pieštuku iš *mårungie*. Parašyta *mårungieje Salaminôs*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1. Pabr. mėlynu pieštuku *mårungieje* – ne S. Dauk.

295 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ios*.

296 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iwairiu*.

297 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *apent*.

298 Tais. iš *sauo patiû ‹n› ukęs*.

299 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pasilptum* į *nepasilptum*; po to pieštuku tais. iš *talkinikay skaididamęis nepasilptum*.

300 Brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

301 Ž-iai *truks ir* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *atkaley*.

302 Tais. iš *griszte*.

303 Tais. iš *tarme lijp stote i muszą: ir jutusys atsiartinontes*.

304 Brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

305 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*.

306 R. *ą* tais. pieštuku iš *a*.

307 Ž. *pamaźù* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *Ir*.

prasikrau- stims Persû mentas sugùrdina[308] kurij pradet jau gurte, ir remamys tůintimpôs[309] nu Grekonû tujau rados parga- lietas ir ‹pr› iem szalen[310] mukte. Tami suniukimi Grekonys daugibę łauwu[311] nuskondina, daugibę gauo i nagą[312], bet daugesnè wengdamijs kaip smarkibę pateis riki tep ir Grekonû apmaudą[313] spruka weikey numei.

XIII[314] Kserkses nugondints tù nukritiù nebżinoies onkô berisztęis. Mardonius waidi- nas ir[315] tar iem griszte i Persiję, idant swiets jutes io nu- kriti didinama kaip papra- sta ira paskałboms nepatrak tum, o ɨ pati[316] su trimys szimtas tukstantiû rinktiniû kareiwiû palik- tum tenay: su kurę galibę is ar nuweiks su garbę Grecije, ar ie Grekonims wiktum karau- te, tad jis pats nedalitumes giedù nukriti[317]. ‖ [II 55] Ksekses patwirtines tů tarimą idůd Mardoniû karauną rikau te, o likusiję pats rengas weste numęi. Bet Grekonys[318] nujautusys mùksiną rikî, terauies[319] tiltą griaute, kurɨ jis it jurû waldi- miers Abido bů pastrunijęs. idant użdarius iem griżkełi pats su karaunù pragaisztum arba idant isirupines[320] pasisakitum par galietu essus ir pakaiaus lugo- tum. Bet Temistokles krupau- dams idant neprietele budamys apsiausti isz rupesni i smurti- bę[321] neipůłtum, ir negaliedamys kitep,[322] kardu keli sau neadaritum[323]. sakę[324] „Gana daug dar ira neprie- telû Grecijo, nerek gausinte[325] iu likɨ użturiejemù" Temistokles[326] negaliedams to saweisems istigauote[327], tů patɨ kalpa siunt pas Ksersi[328] ‹pra-

Cum anceps proelium esset, Iones iuxta praeceptum Themistoclis, pugnae se paulatim subtrahere coeperunt, quorum defectio animos ceterorum fregit. Itaque circumspicientes fugam pelluntur Persae, et mox proelio victi, in fugam vertuntur. In qua trepidatione multae captae naues, multae mersae; plures tamen non minus saevitiam regis, quam hostem timentes, domum dilabuntur.

CAP. XIII. Hac clade perculsum et dubium consilii Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur, *in regnum abeat, ne quid seditionis moveat fama adversi belli, in maius, sicuti mos est, omnia extollens: sibi CCC millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat: qua manu aut cum gloria eius perdomiturum se Graeciam: aut, si aliter eventus ferat, sine eiusdem infamia hostibus cessurum.* Probato consilio, Mardonio exercitus traditur: reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. Sed Graeci audita regis fuga, consilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat; ut intercluso reditu, aut cum exercitu deleretur, aut desperatione rerum, pacem victus petere cogeretur. Sed Themistocles, timens, ne interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, et iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent, *satis multos hostes in Graecia remanere,* dictitans, *nec augeri numerum retinendo oportere,* cum vincere consilio ceteros non posset, eundem servum ad Xerxem mittit, certioremque

308 Ž. *Persû* užrašytas viršuj išbraukto *kittu*, tais. iš *sudurdina*. Pabr. mėlynu pieštuku *mentas* – ne S. Dauk.

309 Tais. pieštuku iš *ket jau sprukte, remamys*.

310 Įtrp. tarp eilučių *szalen*.

311 Tais. iš *jauwu* į *łauwu*. Turbūt norėta parašyti *laiwu*. Parašyta *daugibe łauwu Gre- konys*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 1*.

312 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

313 Prir. paraštėje pieštuku *apmaudą*.

314 Prir. paraštėje pieštuku *Iki* – ne S. Dauk.

315 Ž. *ir* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iem* ir kabliataškio.

316 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pati*.

317 Tais. pieštuku *palik- tum: su kurę galibę arba is nuweiks su garbę Grecije, o iegi Grekams wiktum karau- te, jis nedalitumes giedù nukiti*. Prad. taisyti į *Grecijo palik- tum*, bet *Grecijo* išbraukta.

318 R. *G* tais. iš *g*.

319 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

320 Įtrp. tarp eilučių *idant*. Prad. rašyti *issr*, bet ištaisyta.

321 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

322 Kablelis parašytas pieštuku.

323 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *ne*.

324 Iš pradžių kabutės buvo padėtos prieš *sakę*.

325 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

326 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Temistokles*.

327 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

328 Tais. pieštuku iš *Kserse*.

329 R. *A* tais. pieštuku iš *a*.

330 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

331 Tais. iš *rod*.

332 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

333 Tais. pieštuku iš *zwejenie*.

334 Prad. rašyti *weiż*, bet sustota.

335 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kurio* į *nu kurio*; po to tais. pieštuku iš *regiete waltês dugne tů wieszpati, kuri pirmo ‹ous› uôs jura talpina, it weinuteli be joki kalpa tů, nu kurio ‹k› daugi- bė*.

336 Prir. pieštuku paraštėje *io*.

337 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *pagùrùsius*; po to tais. pieštuku iš *pagùrùsius (kaipogi krupauientijs netur niekadôs*. Šalia *pagùrùsius* pieštuku parašytas pliuso ženklas (+), o paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

338 Brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

339 Brūkštelta mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

340 Tais. pieštuku iš *it łapą kriete, ir kelius*.

341 Įtrp. tarp eilučių *smirdontiû*.

342 R. *y* tais. iš *i*.

343 R. *i* tais. iš *ę*.

344 Tais. iš *papłatinte*.

345 Įtrp. tarp eilučių *Atenionijs*.

346 Tais. iš *sudeginęs*.

347 Tais. iš *wij*.

nesz› ir lijp iem, idant griżkelɨ us- stotum ir skubintumes prasikrau stite. Szis nusigondęs tů żinę, pa- lijkt weste karauną karwaidoms o pats su tulles Abidon[329] nieszi- nas[330]. Kad tenay rond[331] tilta rudi- neis audroms suardita, ‹kustie- dams› nusziurpęs[332] zwejînie[333] wal- tie parsikeł. Wertà bů weizie- teis[334], ir stebieteis i iwairumą zmo- gaus likkumo, ir regiete waltês dug- ne tů wieszpatɨ kurio pirmo galibi pates juras ramino, nu it weinuteli be joki kalpa tů, nu kurio ‹k› daugi- bes[335] karaunôs zåmę stenieję. Ne ‖ [II 56] łaimingesne griża nie piestioses io[336] karaunas, kures bů sauo atmo- nams idawes weste. Nesgi tů- intimpiniù wargù pagùrùses (kaipogi krupauis niekadôs netur[337] pailsî) dar baday użnika. Jl- ga[338] łaiką kentontems badą ir maray onteję, kurij pawargu- si[339] swieta it rudineis łapą iszkrietę, ir weiszkelius[340] nůmirieles użwerte, tep iog springine zwierys ar paukszte skérnage ‹karauna beseke› ne- walodamijs smirdontiû[341] maitû surite ka- rauna sekę.

XIV. Tù tarpù Mardonius Grecijoie i Olynta[342] isiłaużę. Brunk Atenionems pakaiu, ir bendribą sauo riki, ketie- dams iu sudeginta pilɨ[343] ikurte ir prapłatinte[344]. Regiedams, iog niekap Atenionijs[345] nenor pardůte sauo lůsibês, sudegin[346] trobesius, ku- rius bů pradiejes strunite ir parsikeł su karaunù i Beotiję: szimts tukstantiû Grekonû ɨ tenay węj[347]; abe karaune jem grumtęis. Bet ‹likk› łaima rikî Persû neparsikieyte su io karwaidù, Mardonius pargaliets uôs beispruda su kelles karei- wes. Taborey, karês padarga,

consilii facit; et occupare transitum, maturata fuga, iubet. Ille perculsus nuntio, tradit ducibus milites perducendos; ipse cum paucis Abydon contendit. Ubi cum solutum pontem hybernis tempestatibus offendisset, piscatoria scapha trepidus traiecit. Erat res spectaculo digna, et aestimatione sortis humanae, rerum varietate mirandae, in exiguo latentem videre nauigio, quem paulo ante vix aequor omne capiebat; carentem etiam omni servorum ministerio, cuius exercitus propter multitudinem terris graves erant. Nec pedestribus copiis, quas ducibus assignaverat, felicius iter fuit: siquidem quotidiano labori (neque enim ulla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat et pestem; tantaque foeditas morientium fuit, ut viae cadaveribus implerentur, alitesque et bestiae, escae illecebris sollicitatae, exercitum sequerentur.

CAP. XIV. Interim Mardonius in Graecia Olynthum expugnat. Athenienses quoque in spem pacis, amicitiamque regis sollicitat, spondens incensae eorum urbis etiam in maius restitutionem. Posteaquam nullo pretio lilbertatem videt his venalem, incensis, quae aedificare coeperant, copias in Boeotiam transfert. Eo et Graecorum exercitus, qui centum millium fuit; secutus est: ibique proelium commissum. Sed fortuna regis cum duce mutata non est. Nam victus Mardonius, veluti ex naufragio, cum paucis profugit. Castra referta

geribes[348] ir turtay Kserksi ‹p› teka Grekonims[349], ir auksus Persû kuriù Grekonys[350] pasidaliję tarp sawei, bů pradę iû[351] goslibôs ir łe- bausinôs[352]. Toie patioię deinoie kurioję Mardoniu paweikę, ont juru tepat Azijo teis ‖ [II 57] teis kalnù Mikale Persus[353] pargalieję. Kad tenay abem[354] łaiwinem priszas stowintem, ateje źine iog Grekonys pargalieję Mardoniu[355] ir io ka- rauna isznaikina. Su toki greiti- bi tôs pargales paskałba skliduro[356], iog nurita Beotijoie musza bů atlikta, jau pusdeinie Azijo par tijk jurû ir toki tołuma ke- lomys walondomys pargalês garbie aidoię[357]. Nu karês at- likùs; ‹Nu k› kad gimines[358] ku- rios didesne bů atsizenklinuses ‹to k› toię karieję, algù[359] dalijôs, wi- sas weinù balsù Atenionû narsi- bę prakielę. Tarp atmonû tepat Temistokles linkiejemù[360] ukiû ‹ku- negai› pirmůiù tarp wissu pa- sweikints didina garbę sauo te- wainęs[361]

XV. Tep Atenionys nusliegte ge- ribiemys ir garbę pradieję isz- nauie strunite sauo pili, kurios ‹ije› murus norieję ije prapłatinte, Lacedemonys pradieję iems tos di- dibês skaugiete, tardamijs, iog[362] tauta, kuri ont irroms sauo pi- lês tokę tompribę[363] parodę, ko- kios ij neparodys giwendama[364] ap- twertoie pilieje. Todieiusys[365] Lace- demonys leid tenay[366] siuntynius, idant parsergietum At- enionys „Tene- strunei uždongû ir piłomijs neprielems[367] ‹ir› ‹pakrausziû› atentios karês" Te- mistokles regiedams, iog skaugie didibês pilè, bet nenoriedams sondaru[368] graute ‖ [II 58][369] sonda- ru[370] graute, sakôs „deputatams[371] leisys siuntinius i Lacedemona tami rekali iû[372] pasiteraute" Tep atleidęs Spartanus[373], skatin[374]

regalis opulentiae capta. Unde primum Graecos, diviso inter se auro Persico, divitiarum luxuria cepit. Eodem forte die, quo Mardonii copiae deletae sunt, etiam nauali proelio in Asia, sub monte Mycale, adversus Persas dimicatum est. Ibi ante congressionem, cum classes ex adverso starent, fama ad utrumque exercitum venit, vicisse Graecos, et Mardonii copias occidione occidisse. Tantam famae velocitatem fuisse, ut, cum matutino tempore proelium in Boeotia commissum sit, meridianis horis in Asiam, per tot maria, et tantum spatii, tam brevi horarum momento, de victoria nuntiatum sit. Confecto bello, cum de praemiis civitatum ageretur, omnium iudicio, Atheniensium virtus ceteris praelata. Inter duces quoque Themistocles princeps, civitatum testimonio, iudicatus gloriam patriae suae auxit.

CAP. XV. Igitur Athenienses aucti et praemiis belli et gloria urbem ex integro condere moliuntur. Cum moenia maiora complexi fuissent, suspecti esse Lacedaemoniis coepere, recte reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, *ne munimenta hostibus et receptacula futuri belli exstruant.* Themistocles, ut vidit spei urbis invideri, non existimans abrupte agendum, respondit

348 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

349 R. *i* tais. iš *y*.

350 Prad. rašyti *Grekonu*, bet ištaisyta.

351 Įtrp. tarp eilučių *iû*.

352 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

353 Virš eilutės užrašyta ‹*w*› *Persus*.

354 Tais. iš *abim*.

355 Tais. iš *ir Mardonius*.

356 Tais. iš *paskalba tôs pargales nusigaudę*. Pabr. pieštuku *nusigaudę* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

357 Tais. iš *pargalę pa- skelbę* į *pargalês garbie aidoię*. Ž. *skliduro* užrašytas viršuj išbraukto *aidoię*, bet išbrauktas.

358 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

359 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

360 Prad. rašyti *linkiegemù*. Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

361 Brūkštelta raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

362 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

363 Tais. iš *tombribę*. Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

364 Ž. *giwendama* užrašytas viršuj išbraukto *budama*.

365 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

366 Įtrp. tarp eilučių *tenay*.

367 Įtrp. tarp eilučių *ir pilomijs*. Prad. rašyti *piloms*, bet ištaisyta. Turbūt norėta parašyti *neprietelems*.

368 Ž-iai *sondaru graute* užrašyti po išbrauktu *barnû*.

369 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius 3 – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Viršuj skaičiaus 3 užrašytas skaičius *106* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *58*. Psl. apačioje S. Dauk. prarašė plunksną.

370 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

sa- wusius, darbą bengte.[375] Paskû ne- trukùs pats siutiniu[376] tenay kelau; bet kelie apsimetęs ligù, jau kaltino trùkima[377] sauo draugû, be kuriu ijs sakies[378] nieka negalys[379] weikte nu deinôs lig deinôs tęsdams[380], wissep weizie- ję łaika[381] igaute darbû nubengte. Kad wiel Spartanay issijautoię iog Atenionys ‹murs› ołus piles tebmurei, todiel leid ontra atweɨ siun- tinius apzwalgite iu darbą[382]. Tůkar- tu Temistokles per sawa kałpa ‹nurasz› ‹lijp› rasza Ate- nu wiresnibè Lacedemonû[383] siuntinius nutwerte ir ius kaipo wadus laikite[384], diel ussi- kliestimo nu apmaudo[385] Spartanû. Ongała pats waidinas wiresnibè Lacedemonû ir apreiszk, iog[386] pi- las Atenû ira iszpiltas, ir nu szioł gał stegte prisz neprietelus ne wen galibî sauo ginklû, bet dar galibî sauo murû, tay nù ie Sparta- nay nor apmauda gęiżte ont io, ‹io› iu patiû siutiney ‹nu› nutwerti Ate- nosę tû pati pritirs" paskû iszmetinie Spartanams giedindams, iog ije nor sauo galibę pamataute ne ont sauo narsibè bet ont silpnu- mu[387] sauo talkiejû. Spartanay[388] paleid ɨ nu- mei griszte, kurɨ At- enionys pri- iem ratůdamijs[389] kaipo parga- lietoɨ Lacedemonû. Paskû Lace- [II 59][390] Lacedemonys nenoriedamis tingie- jemù lapinteis[391] ir geiżdamys ap- mauda ont Persû uź dwę atweje- ne[392] kare Grecijôs[393], pradieję parubezius[394] Persû teriote. Pekel[395] sau

legatis, *ituros Lacedaemona, qui de ea re pariter cum illis consulant.* Sic dimissis Spartanis, hortatur suos, *opus maturent.* Dein ipse interiecto tempore in legationem proficiscitur, et nunc in itinere infirmitate simulata, nunc tarditatem collegarum accusans, sine quibus agi iure nihil possit, diem de die proferendo spatium consummando operi quaerebat: cum interim nuntiatur Spartanis, opus Athenis maturari; propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per servum magistratibus scribit Atheniensium, *legatos vinciant, pignusque teneant, ne in se gravius consulatur.* Adiit deinde concionem Lacedaemoniorum: indicat, *permunitas Athenas esse, et posse iam illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere: si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos.* Graviter deinde castigat eos, *quod non virtute, sed imbecillitate sociorum, potentiam quaererent.* Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, a civibus excipitur.

Post haec Spartani, ne vires otio corrumperent, et ut bis illatum a Persis Graeciae bellum ulciscerentur, ultro fines eorum depopulantur. Ducem suo sociorumque exercitui deligunt Pausaniam: qui, pro ducatu, regnum Graeciae affectans, proditionis praemium cum

371 Tais. iš *atsakas siuntinems.*

372 Tais. iš *dakti su ies.*

373 Tais. pieštuku iš *Spatanus.*

374 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

375 Taškas padėtas šalia kablelio.

376 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

377 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *jau;* po to tais. pieštuku iš *kelau; ir nu kelie jau apsimetes ligû, jau kaltindams.* Pabr. pieštuku *trùkima* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

378 Prir. paraštėje pieštuku *sakies.*

379 R. *y* tais. iš *i.*

380 Prad. rašyti *tęi,* bet ištaisyta.

381 R. *k* tais. pieštuku iš *g.*

382 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iu,* tais. iš *darba.*

383 Parašyta *wiresnibè Atenu,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.* Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Lacedemonû.*

384 Tais. pieštuku iš *wadius laikitum.* Pabr. pieštuku *wadus* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

385 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

386 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

387 Du taisymų sluoksniai: ž. *wiresnibè* užrašytas viršuj *surinkime;* įtrp. *nu sziol, giedindams, sauo narsibe;* tais. iš *priesz neprietelus* į *neprietelems.* Po to tais. pieštuku iš *stembte neprietelems ne wen galibę sauo ginklû, bet dar galibę sauo murû, iog ie Sparta- nay nor apmauda gęiźte ont io, ‹io› iu siutiney ‹nu› nutwerti Ate- nosę tû pati pritirs" paskû iszmetinie iè giedindams, iog Spartanay sauo galibę nor pamataute ont ne ont sauo narsibè bet ont silpnu- mu.*

388 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Spartanay.*

389 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

390 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *107* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *59.*

391 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

392 Pabr. pieštuku ir paraštėje parašytas kryželis – ne S. Dauk.

393 Prad. rašyti *k,* bet ištaisyta į *G.*

394 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *pa.*

395 Tais. iš *teriote ir.* Abu ž-iai pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

396 Pabr. pieštuku ir paraštėje parašytas kryželis – ne S. Dauk.

397 Tais. pieštuku iš *pasiklaun Kserksè.*

398 Prir. paraštėje *leiste.*

399 Pabr. pieštuku ir paraštėje parašytas klaustukas – ne S. Dauk.

400 Tais. pieštuku iš *Jiſ rasza rikiû idant wissus siuntinius nugalůdintum.*

401 R. *j* tais. iš *s.*

402 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

403 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

404 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *io ketiejema* į *ketiejema;* po to tais. pieštuku į *toki susibaudima,* bet atstatytas *ketiejema.*

405 Tais. pieštuku iš *Pausanią.*

406 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

ir sauo talkiejems atmonu Pausania, bet ijs nor tapte wieszpatiù wissos Grecijos. Jis nusiunt be mokesnî[396] kalinius Persû ir tůmi tep pasi- gerin Kserksiů[397], iog is pażad iem leiste[398] sauo dukteri uź algą[399] io ‹wi› pasa- łumo: Pasanias rasza wieszpatiů idant wissus siuntinius pas ɨ ateinontius[400] nugalůdintum, diel neissireiszkimo judums[401] su- simokimo[402]. Bet atmons Atenionû Aristides sauo tomprumù ir buklumù[403] sugaiszin toki ketiejema[404], sauo draugo, Pausaniaus[405], kursay bů tujau i teisą pastatitas ir pasmerk tas[406]. Kserkses[407] regiedams sauo ketie- jemus iszreiksztus, norieje dar ius ginkłů atęiste[408]. Grekonys tepat pa- keł sau ‹karw›[409] atmonu jauna ‹k› Cimona sunu Miltiadî[410] pargalie- tojaus teis Maratonu, kursay sauo godingù elgimus[411] bů parodes atentę garbę: tëus io apskustas uź pasliepima ukês lobî[412], bů mires kalinie, jis atpirka kuną tô gar- si wira, pats ‹sawi i› ‹gel›[413] io gelzinius ont sawo kojes diedams[414], idant na- basztika palaidotum. Jo źige[415] to ka- rieie nuteisina ta[416] skirlu[417] Grecijôs: kaipogi ne mażesnis bů[418] narsibie tëwa, Kserksę ont juru ir zâmę tep[419] pargalieję, iog ‹k› jis krutiedams nieszinôs[420] i sauo «rikę» wieszpatiję[421].

Xerxe nuptias filiae eius paciscitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo beneficio obstringeretur. Scribit praeterea Xerxi, *quoscunque ad se nuntios misisset, interficeret: ne res loquacitate hominum proderetur.* Sed dux Atheniensium Aristides, belli socius, collegae conatibus obviam eundo, simul et in rem sapienter consulendo, proditionis consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias damnatur. Igitur Xerxes, cum proditionis dolum publicatum videret, ex integro bellum instituit. Graeci quoque ducem constituunt Cimonem Atheniensem, filium Miltiadis, quo duc[e]o apud Marathonem pugnatum est, iuvenem, cuius magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem coniectum, ibique defunctum, translatis in se vinculis ad sepulturam redemit. Nec in bello iudicium deligentium fefellit: siquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terrestri naualique bello superatum, trepidum recipere se in regnum coëgit.

407 Tais. iš *Kserses.*

408 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

409 R. *w* neišbaigta.

410 Prad. rašyti *Milc,* bet ištaisyta. R. *î* tais. pieštuku iš *ę.*

411 Tais. pieštuku iš *atidi* į *atîdi,* po to tais. į *atidî,* bet išbrauktas ir viršuj užrašytas *elgimus.* Prir. paraštėje *atidî.*

412 R. *î* tais. pieštuku iš *i.*

413 R-ės sulietos rašalu.

414 Tais. pieštuku iš *sawes ontdiedams.*

415 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

416 Įtrp. tarp eilučių *tû,* tais. į *ta.*

417 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

418 Prir. paraštėje *kaipogi,* įtrp. tarp eilučių *bû.*

419 Įtrp. tarp eilučių *tep.*

420 Ž. *nieszinôs* užrašytas viršuj išbraukto *grîża.*

421 Prir. eilutėje pieštuku *wieszpatiję.* Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

[III 60][1] Kserkses Persû rikys, pirmù nugûstys tautû, newikùs karè Grecijoie, pradieję dar saweisems bute neapweżamù[2]. Kaipogi Ar- tabanus, io urieds, możintem[3] kas- deina ôrumů[4] riki, ussigeid pats rikiù tapte, todiejeis, ieies wakarà i rumus su septines pauguses su- numys (kaipogi klautes[5] wieszpateis, iem wissadôs durys adaras łaikę) ir wieszpati uźmuszes nor pasałù stembontiû sunû nusikratite[6]. Nekrupaudam's Artaksersi dar kù- diki, jis[7] ikałb iem, iog io brolys Da rius sauo jaunibie, noriedam's[8] weikesnè ukês[9] sostą sau[10] pagaubte uźmuszę riki, ir todiel[11] gunden i gięiźszte apmauda ont tewa muszekli[12] tewa. Půł i nu- mus Dariaus; rond i męigtonti, ir i nugałů, it but meigù essus apsimetys[13]. Paskû Artabanus regiedams, iog wens riki sunus nu io nůdemies beiszliko ir krupaudams idant didûme nepra- dietum rikî[14] warżiteis[15], iszrenk sau uź tarna Bakabasu, kursay pakakes[16] sauo łaimôs, iszreiszk wiss Artaksersiû „kaip io tëus bů nugałůtas, kaip brolys krito aukù neteisios itarties[17] teua musze- kli, ongała kokius spůslus[18] Artabanus[19] spend io patęis giwibà" On tos źinies, [III 61][20] Artakserses, kursay nugûstauo dau- gî[21] sunû Artabanaus, lijp ont ri- ta karaunà gatawà[22] bute, ‹it but› ketiedams parweiziete kareiwiû skaitlù, ir gebiejema[23] ginkli kieykwei- ną bandite[24]. Jr tep kad tarp kittû ir pats Artabanus ginkłůtę pasitika, rikys

LIBER TERTIUS.

CAP. I. *Xerxes*, rex Persarum, terror ante gentium, bello in Graeciam infeliciter gesto, etiam suis contemtui esse coepit. Quippe *Artabanus*, praefectus eius, deficiente quotidie regis maiestate, in spem regni adductus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi ingreditur (nam amicitiae iure semper illi patebat), trucidatoque rege, voto suo obsistentes filios eius dolo aggreditur. Securior de Artaxerxe, puero admodum, fingit regem a Dario, qui erat adolescens, quo maturius regno potiretur, occisum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare. Cum ventum ad domum Darii esset, dormiens inventus, quasi somnum fingeret, interficitur. Dein cum unum ex regis filiis sceleri suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum; assumit in societatem consilii Bacabasum: qui, praesenti statu contentus, rem prodit Artaxerxi, *ut pater eius occisus; ut frater falsa parricidii suspicione oppressus; ut denique ipsi pararentur insidiae.* His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in posterum diem paratum esse armatum exercitum iubet, quasi recogniturus et numerum militum, et in armis industriam singulorum. Itaque cum inter ceteros et ipse Artabanus

1 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *108* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *60*.

2 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

3 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

4 Prad. rašyti *r*, bet ištaisyta į *o*. Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

5 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

6 Parašyta *sunû nusikratite stembontiû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 3, 1. Pabr. pieštuku *stembontiu* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

7 Tais. iš *iis*.

8 Įtrp. tarp eilučių *sauo jaunibie*. Ž-yje *noriedam's* r. *r* taisyta.

9 R. *u* taisyta.

10 Įtrp. tarp eilučių *sau*.

11 Įtrp. tarp eilučių *todiel*.

12 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

13 Tais. iš *pasimetis*. Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

14 Tais. iš *rikę*. Parašyta *rikî nepra- dietum*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

15 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

16 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

17 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

18 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

19 Įtrp. tarp eilučių *Artabanus*.

20 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *109* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *61*.

21 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

22 R. *à* tais. pieštuku iš *a*.

23 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

24 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *bandite*. Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

ieme pamietoteis it but trumpesnès turis szarwas todiel skatin Artabanu iem dûte sawa ses[25] tù tarpù kad jis numaun nu sawei szis[26] parwer kalawiju sauo neprie- telų nusiginkławusi[27], ir lijp tujau nutwerte io sunus. Tep bukłus[28] jau nikaitys ir smerti sauo tëwo atmo- niję ir nu kebeliû Artabanaus[29] is- silûsawo.

II Tam nutinkont Persijo, tù tarpù wissa Grecije parsiskieydusi tarp Atenionû ir Lacedemonû, ir it[30] i dwę szalę issidalijusi, lowusis[31] nu swetimû kariû pati ‹ont› sau i żernas ginkłą ‹atsuko,› ‹atkrepę› murdę[32]. Kaipogi rondas isz weina tauta dwî giminî ir weinos karaunos[33] ka- reiwei i dù taboriu issiskieyd. Spartanay didin sauo spieką telk damys wissûtinę[34] kanakados ukiû tałką: Atenionys didiûdamos weczumù sauo këltês ir ‹sawa› garsumû sawa minemû weikalù pasiklaun[35] patys sawa[36] galî[37]. Tep dwe wissustiprije gimine[38] Greci- jôs, kurijdwe istatimay Solona ir isa kimay Lykurgaus bû sutaikinusys[39], ‹g› skaugiedame weinà ontrà waldios[40] [III 62][41] iem karaute. Kaipogi Lykurgus istoies i weita sauo broli Polydek- tî, Spartanû riki, pradieję gaub- te rùmu waldę nu Karilaus brolî sunaus gimusî tewû mirùs, kurem paugùs[42] teisinga rikę pagrûźina: idant[43] manitum wissi, iog[44] pas ‹geru› ‹dorus› dorus źmones daugiaus walęi teisibe nekaip wissu- diausije turtay. Tarpijesę, kad jaunikatys auga szis ɨ głobę[45], neturintems Spartanams istatimus[46] padieję: jis pasirodę didiù ne wen sekimi tû istatimu bet ir patemî iû padiejemî[47]; jis ne padieję nie weiną istatimą pa-

armatus assisteret, rex simulat se breviorem loricam habere: iubet Artabanum secum commutare: exuentem se, ac nudatum, gladio traiicit: tum et filios eius corripi iubet. Atque ita egregius adolescens et caedem patris, et se ab insidiis Artabani vindicavit.

CAP. II. Dum haec in Persis geruntur, interea Graecia omnis, ducibus Lacedaemoniis et Atheniensibus, in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora; et eorundem castrorum homines in duos hostiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedaemonii communia quondam civitatum auxilia ad vires suas trahebant: inde Athenienses, et vetustate gentis, et gestis rebus illustres, propriis viribus confidebant. Atque ita duo potentissimi Graeciae populi, institutis Solonis et Lycurgi legibus pares, ex aemulatione virium in bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri suo Polydectae Spartanorum regi, successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charilao, filio eius, qui natus posthumus fuerat, cum ad aetatem adultam pervenisset, regnum summa fide restituit: ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis iura, quam omnes opes, valerent. Medio igitur tempore dum infans convalescit, tutelamque eius administrat, non habentibus Spartanis leges, instituit, non inventione earum magis, quam exemplo, clarior. Siquidem nihil lege ulla in alios sanxit, cuius non ipse primus in se

25 Tais. pieštuku iš *pamietoies trumpesnes turis szarwas ir skatin Artabanu iem dûte sawûi*. Pabr. pieštuku *skatin* – ne S. Dauk.

26 Ž. *szis* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *jis*.

27 Tais. pieštuku iš *neprieteli nusiginklawusi*.

28 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

29 Parašyta *Artabanaus kebeliû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*. Paraštėje prir. *pinkles*. Pabr. pieštuku *kebeliû* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

30 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

31 Iš pradžių pieštuku tais. iš *dwe* į *dwè*, po to ištaisyta į *dwę szalę*, tais. iš *lowusęis*.

32 Du taisymų sluoksniai: ž-iai *i żernas* užrašyti viršuj išbraukto *wei*; po to tais. pieštuku iš *patedwe ‹ont› sau i żernas ginkłą ‹atsuko,› ‹atkrepę› iriemę*. Pabr. pieštuku *murdę* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

33 Tais. pieštuku iš *dwę gimine ir weino abaźa*.

34 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*. Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

35 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

36 Tais. iš *sawimi*.

37 R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

38 Ž. *gimine* užrašytas viršuj išbraukto *taute*. Pabr. pieštuku *gimine* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

39 Tais. pieštuku iš *suliginusys*. Ž-yje *sutaikinusys* vietoj r-ės *i* parašyta rusiška *u*. Pabr. pieštuku *sutaikinusys* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

40 Ž. *waldios* užrašytas pieštuku po išbrauktu *galibês*.

41 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *110* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *62*.

42 Tais. pieštuku iš *Polydek- ti, Spartanû riki, pradieję gaub- te rękę nu Karilaus broli sunaus gimusi tewû mirùs, paugùs iem*.

gal kurio but pats neelgeis. Jis pratina swieta i pakłusnumą[48] o rikius i teisibę. Jijs skrubùmą wissims bruka, tardams, iog ilgs iprotys ï skudrumo gebes- niu daro karion; wissur jis padieje ikaitą i pardosą[49]. Jis użgine sauo rikie[50] diewiete auksa ir sidabra, kaipo liczù wissû nůdiemiû.

III Rieda ukês padaliję tarp iwai- riû łůmû; jis idawę galę rikiems kariaute[51], o metiniems wiresnibiems teisibę darite; teune arba Senatů[52] istatimus saugote: zmoniems arba swietů teunus ‹skirte› ir wiresnibę sau skirte[53]. Diel onturiejemo ligu- mo tarp szarźû[54] ir turtû, Jis łijpę iszdalite po liguma zåme ukinikams; diel iszwengima kleidimo[55] ir lapumo, ‖ [III 63][56] jis istatę, idant potas but wissû- menes ir akiwaisdes[57]. Jis uźginę jaunikaitems[58] diewiete dauges- ne neweino[59] drabuźi par metus. ne źenklintęis wens nu kitto pra- moniù[60] drabuźie ar walgie: jis krupauo, idant[61] to menciaus noki- môs[62] neiweistum lebausinôs ir istizimo.[63] Jis linkieję idant jaunůmene pra- kutusi[64], but auginama uz pilieis beje kieymus diel parleidima sauo pirmoię um- ziaus,[65] wargdama ir dirb dama, atolinta nû lapumû. Jis użginę iè[66] guliete[67] łowoie[68], pradari- ite iû walgius skanines ir eite i Sparta lig i wirus nesumitus[69]. Jis lijpę mergates be kraiti

documenta daret. Populum in obsequia principum, principes ad iustitiam imperiorum, formavit. Parcimoniam omnibus suasit, existimans, laborem militiae assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium, iussit. Auri argentique usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.

CAP. III. Administrationem reipublicae per ordines divisit: *regibus* potestatem bellorum; *magistratibus* iudicia per annuas successiones; *senatui* custodiam legum; populo sublegendi senatum, vel creandi, quos vellet magistratus, potestatem permisit. Fundos omnium aequaliter inter omnes divisit, ut aequata patrimonia neminem potentiorem altero redderent. Convivari omnes publice iussit, ne cuius divitiae vel luxuria in occulto essent. Iuvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit, nec quenquam cultius, quam alterum, progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci praecepit, ut primos annos non in luxuria, sed in opere et laboribus, agerent. Nihil eos somni causa substernere, et vitam sine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quam viri facti essent, statuit. Virgines sine dote nubere iussit, ut uxores eligerentur, non pecuniae; severiusque matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis dotis fraenis tenerentur. Maximum honorem non divitum et potentium, sed pro

43 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

44 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

45 Prad. rašyti *gr*, bet ištaisyta. Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

46 Antroji r. *ł* tais. pieštuku iš *l*, atrodo, ne S. Dauk.

47 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *padiejemę* į *padiejemi;* po to tais. pieštuku iš *pateme iû padiejemę*.

48 Tais. pieštuku iš *pakłusnumo*.

49 Tais. pieštuku iš *Jij, pagebesniu*. Pabr. pieštuku *skrubùmą, iprotys, skudrumo, gebesniu, ikaitą, pardosą* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

50 Prir. paraštėie *sauo rikie*. Iš pradžių r. *s* pieštuku įtrp. po ž-io *diewiete*.

51 Prad. rašyti *karę*, bet ištaisyta.

52 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

53 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

54 Tais. pieštuku iš *onturiejema liguma*. Pabr. pieštuku *szarźû* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

55 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

56 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *111* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *63*.

57 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

58 Tais. iš *jaunikaitiû*.

59 R. *o* tais. pieštuku iš *a*.

60 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

61 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

62 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

63 Ž. *ir* užrašytas pieštuku virš taško, o paraštėie prir. *istizimo* (kablelis ir taškas).

64 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

65 Tais. pieštuku iš *uz pilei diel parleidima sauo pirmoie umziaus kieymusę*. Tais. į *kieymusi*, bet išbraukta ir prir. *beje kieymus*.

66 R. *è* tais. pieštuku iš *e*.

67 Prad. rašyti, atrodo, *gulë*, bet ištaisyta.

68 Tais. pieštuku iš *lowo*.

69 Pabr. pieštuku *pradarite, skanines, nesumitus* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

70 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

71 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

72 Ž. *swietů* užrašytas pieštuku viršuj rašalu išbraukto *darit*.

73 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

74 R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

75 Tais. iš *rodides*.

76 Tais. pieštuku iš *sukes*.

77 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

78 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *lijpes* į *lijpusi*, po to įtrp. tarp eilučių pieštuku *ius*.

79 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

80 Tais. pieštuku iš *wogumo*. Parašyta *woguma pirmuiû walondû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2*. Pabr. pieštuku *wogumo* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

81 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *112* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *64*.

weste, idant[70] wiriszkije ne turtû bet pa- tiû weizietumes, ir iog wirs nie- ka nu patios negawes daugesnè waldios turietum ont ios. Godą akiwaisdini[71] lijpę swietů[72] rodite ne tur- tams, ne didibè, bet ůmżiů: todiel niekame tep nebů godoiema[73] sena- twe kaip Lacedemonî[74]. Numani- dams, iog tij istatimay rodises[75] didè sunkes[76] swietů, kurs saunorey iki szioł giwena, Lykurgus apskełb Apolo pati tu istatimû licziů[77] essanti ir iem lijpu si ius[78] Spartà isakite, tep baimi tikibôs isz- weng[79] jis pirmuiû walondû woguma[80]. Paskû noriedam's sauo istatimus om- żinas padarite, jis lijp prisykte sauo ‖ [III 64][81] ukinikams iog iû nepar- kieys iki iem sugrisztant o pats sakies eitus terautęis[82] Delpû źiniczês, kû iem dar ‹el› rek tusę istatimusę par- kieyste ar pri- diete: Kelau jis i Kre- tą ir butinay tenay issitremde[83]. Mirdams lijpę sauo kaułus imeste i jurą, krupaudams, idant pargabi- nùs ius i Spartą, swiet[84] netartumes issilůsawęs nuprisika ir tůmi io istati- mû nepakleystum[85]

IV Spartanay arba Lacedemonys sekdamys tus istatimus tapo wei- key tep galintes, iog apskełbda- mys karę Messenionyms kurij bů apiůkusys iû dukterys ont weinos szwentes, pasijemę ‹bası› baysi prisikù ne pirmù numei pagriźte, kaip kad Messe- na isz- graus, tep didè jie klowies[86] sauo galibi ar łaimu sauo ginkło.. Toke bů prade kersztu[87] ir numkariu Gre- cijos. Spar- tanay nusiwilę: tru- kinamys 10 metû pamuriusę Maussenos, parwadinti gůdi- můs[88] sauo żmonû, nuwargusys tep tolimù

gradu aetatis, senum esse voluit. Nec sane usquam terrarum locum honorationem senectus habet. Haec quoniam primo, solutis antea moribus dura videbat esse, auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, et inde se ea ex praecepto numinis detulisse, ut consuescendi taedium metus religionis vincat. Dein ut aeternitatem legibus suis daret, iureiurando obligat civitatem, nihil eos de eius legibus mutaturos, priusquam reverteretur: et simulat, se ad oraculum Delphicum proficisci, consulturum, quid addendum mutandumve legibus videretur. Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exsilium egit, abiicique in mare ossa sua moriens iussit, ne relatis Lacedaemonem, solutos se Spartani religione iurisiurandi in dissolvendis legibus arbitrarentur.

CAP. IV. His igitur moribus ita brevi civitas convaluit, ut, cum Messeniis propter stupratas virgines suas, in solemni Messeniorum sacrificio, bellum intulissent, gravissima se exsecratione obstrinxerint, non prius, quam Messeniam expugnassent, reversuros; tantum sibi vel de viribus suis, vel de fortuna spondentes. Quae res initium dissensionis Graeciae, et intestini belli causa et origo fuit. Itaque cum contra praesumptionem suam annis decem obsidione urbis tenerentur, et querelis uxorum post tam longam viduitatem revocarentur: veriti, ne hac perseverantia belli gravius sibi, quam Messeniis, nocerent: quippe

82 Tais. pieštuku iš *ir paskelbę*, *iog eit*. Pabr. pieštuku *iki*, *sugrisztant*, *terautęis* – ne S. Dauk.

83 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

84 Galbūt norėta parašyti *swiets*.

85 Tais. pieštuku iš *io istati- mû nepanijktum*. Pabr. pieštuku *nepanijktum*, *nepakleystum* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

86 Įtrp. tarp eilučių *didè*. Pabr. pieštuku *klowies* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

87 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

88 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

89 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

90 Prir. paraštėje pieštuku *tù tarpù*, įtrp. tarp eilučių *sauo*.

91 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *113* – tai psl. numeris,

keloni, krupauda- mys, idant tas tomproms[89] ne- butum iems patims nenau- dingù, kaipogi Mesenionys tù tarpù papildę sauo[90] kareiwius mirusiusys waisingumù sauo zmonû, o ‹kad› ‖ [III 65][91] Lacedemonys budamys atskieysti nu sauo patiû, kas deina pritirę nupûlɨ sawusiusę be ikaitôs[92], todiel paskir jaunikaitius isz to kareiwiû menciaus[93], kurij bû ateiu- sys isz Sparta kittims prisijkùs lijp iems grižte i Sparta i miszrù glûsniûteis[94] su motriszkosiems wildamys miszini waisiu stipres niù busint, ie weina nu keliu wi- rû ɨ gaus. Gimisius tokius wakus diel giedos iu motinû Partenes wadino[95]. Kurij 30 metû sukakusys, krupauo[96] ne turto (: kaipogi negalieję weldiete tewa palikimo, iog iu nieksay uź sauo ‹S› wakus nenorieję pripažin- te) susinierę i weina pûlka pakielę sau wiresniûiù Palanta sunu to Arataus kurs bû patares Lacede- monims i Sparta jaunûmenę diel weislè siuste ir tep: jie bû gimusys patarimù io teua, todiel wilies tepat ir nu io sunaus wiksinôs[97] ir łaimos. Jr tep nepa sîlaiminti su sauo motinu[98], nu ku- riû taries[99] apiûktas essù, kelau sau weitos weiziete; ilgay wisso pritiru sys, ‹ong› deinunemetù[100] i Jtaliję nu- kako ir isigrudusys i pili Taren- tum, ios[101] giwentoiùs weczusius iszwarę ir sau uź buweinę pyłɨ paskirę[102]. Bet ‖ [III 66][103] ilgainiû patrakusys[104] sauo waldioni Palanta isztriemę, kursay i Brundusium pili nusidon- geno, kuri pile bû pastogę «senij- sems» iszwarituiû Tarentionû[105]. Jis mirdams ‹linkieję› łu- goię iû, idant giwentoie kaułus io sudeginu- sys iszbarstitum slaptù Tarento gasî[106]:

illis, quantum iuventutis bello intercidat, mulierum foecunditate suppleri; sibi et belli damna assidua, et foecunditatem uxorum, absentibus viris, nullam esse: itaque legunt iuvenes ex eo genere militum, qui post iusiurandum in supplementum venerant; quibus Spartam remissis promiscuos omnium feminarum concubitus permisere: maturiorem futuram conceptionem rati, si eam singulae per plures viros experirentur. Ex his nati ob notam materni pudoris, *Partheniae* vocati. Qui cum ad annos XXX pervenissent, metu inopiae (nulli enim pater exsistebat, cuius in patrimonium successio speraretur), ducem *Phalanthum* assumunt, filium Arati, qui auctor Spartanis fuerat, iuventutis ad generandam sobolem domum remittendae: ut, sicuti dudum patrem eius nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac dignitatis suae haberent. Itaque nec salutatis matribus, e quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur; diuque et per varios casus iactati tandem in Italiam deferuntur; et occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes ibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Phalantus, per seditionem in exsilium proturbatus, Brundisium se contulit, quo expulsi sedibus suis veteres Tarentini concesserant. His moriens persuadet, *ut ossa sua, postremasque reliquias conterant, et tacite spargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperare*

bet išbrauktas ir parašytas skaičius *65*.

92 Pabr. pieštuku *pritirę, nupûlɨ, ikaitôs* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

93 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

94 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

95 Tais. pieštuku iš *Jsz tu gimi wakay diel giedos iu motinû Partenijes bû wadinamys*. Galbūt norėta parašyti *Gimusius*.

96 Tais. pieštuku iš *kad 30 metû pasykę, krupaudamys*.

97 Du taisymų sluoksniai: ž. *wiksinôs* užrašytas viršuj išbraukto *weiklumo*; po to tais. pieštuku iš *jie bû gimusys patarimù io teua, wilies tepat nu io sunaus ir wiksinôs*. Pabr. pieštuku *wiksinôs* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

98 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *sauo*; po to tais. pieštuku iš *nepasilaiminusys su sauo motinoms*.

99 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

100 Pabr. pieštuku *pritirusys, deinunemetù* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

101 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ios*.

102 Įtrp. tarp eilučių pieštuku «*t*» *pyli*. Pabr. pieštuku *buweinę, paskirę* ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

103 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *114* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *66*.

104 Ž. *ilgainiû* užrašytas pieštuku viršuj eilutės. Pabr. pieštuku *patrakusys* – ne S. Dauk.

105 Tais. pieštuku iš *kursay bû pastogę senijsems iszwaritysems Tarentionems*. Pabr. pieštuku *nusidongino, pastogę* – ne S. Dauk.

106 Tais. pieštuku iš *iû idant kaułus io sudeginu- sys iszbarstitum slaptù gasę Tarento*. Pabr. pieštuku *idant* ir paraštėje parašytas klaustukas – ne S. Dauk.

„zinicze Delpu sakę jis, apreiszkę, iog[107] tokiù pragu- mu Tarentionys[108] galies igaute sauo tewainę" Szij ‹wilda› tardamys, iog Pa- łantus ibinges[109] ont sauo żmoniû szims[110] iszreiszkę słapti likkumo[111] nokas[112] sekte io tarimą. Bet ‹reisz› apreiszkims turieję su wissù kit- tą prasmą[113]: kaipogi umźina[114] pa- turiejemą nepakleidimą Tarento tokiù weikałù sawisems reiszkę[115]. Jr tep tarimù isztrimto[116] waldimiero, ir pripadie- jemù patiû neprietelû, ‹ius› Partenay pali- ka butinay waldimieras Tarento, kurij minauonè[117] io lab- daribôs tarp Deiwû[118] ɨ garbino.

V. Jlgainiû Spartanay negalie- dams ‹n› sauo kontribi nuweik- te Messenionû, pargał ius pa- sałù ir apwerg[119], kurij 40 metû kientieiusys wergiba, muszi[120], gelżinius ir wissas konczes nowês ir ikirieiusys ies ilgesne bekientiete; pagrobę ɨ ginklą[121]. Spartanay neregieda- mys sauo neprieletuse kaip tikta trakius[122] [III 67][123] wergus rengas su didesniù ap- maudù ir aitru[124] i karę: isz weina puse apmauds, isz ontra neapi- konta ir didibe reidina[125] dwe taute weina su ontru[126]. Lacedemonys jautoies Delpû żiniczioie gała tôs karês, kuri[127] apreiszkę iems sau karwediu pakelte Atenionɨ. On ta źine atenionys iems nusiuntę, ticziodameis[128] Tyrteu danių, kliszą[129]. ‹Sp› Lacedemonijs tris atwejus nu- weikte su tu karwediú isirupinu- sys,[130] ‹paleid sauo wergus› noriedamys papildite sauo rindas[131] paleid sauo wergus ir żad[132] iems zmonas kri- tusiuiû karie wirû adûte, idant iems dûdamys wijtą dûtum szarza ir goda kareiwiu kuriû ‹t› ukę[133]

illos patriam suam posse, Apollinem Delphis cecinisse. Illi arbitrantes eum in ultionem sui, civium fata prodidisse, praeceptis paruere: sed oraculi diversa sententia fuerat. Perpetuitatem enim urbis, non amissionem, hoc facto promiserat. Ita ducis exsulis consilio, et hostium ministerio, possessio Tarentina Partheniis in aeternum fundata. Ob cuius beneficii memoriam Phalantho divinos honores decrevere.

CAP. V. Interea Messenii, cum virtute non possent, per insidias expugnantur. Dein cum per annos LXXX gravia servitutis verbera, plerumque et vincula, ceteraque captivitatis mala perpessi essent, post longam poenarum patientiam, bellum restaurant. Lacedaemonii quoque eo conspiratius ad arma concurrunt, quod adversus servos dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc iniuria, inde indignitas animos acueret: Lacedaemonii, de belli eventu oraculo Delphis consulto, iubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Porro Athenienses, cum responsum cognovissent, in contemtum Spartanorum Tyrtaeum poëtam claudum pede misere; qui tribus proeliis fusus, eo usque desperationis Spartanos adduxit, ut, ad supplementum exercitus, servos suos manumitterent, hisque interfectorum matrimonia pollicerentur: ut non numero tantum amissorum civium, sed et dignitati, succederent. Sed reges Lacedaemoniorum, ne, contra fortunam pugnando, maiora detrimenta civitati infligerent, reducere exercitum voluerunt;

107 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

108 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Tarentionys*.

109 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

110 Tais. pieštuku iš *iems*.

111 Tais., atrodo, iš *likkumas*.

112 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

113 Pabr. pieštuku ir paraštėje nubrėžtas kryželis – ne S. Dauk.

114 Tais. iš *užina*. Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

115 Tais. pieštuku iš *nepakleidima tokiù weikalu pazadieję*.

116 Tais. pieštuku iš *isztrimto*. Pabr. pieštuku *tarimù* ir paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

117 Tais. pieštuku *pali- ka waldimieras Partenus umźinay Tarento. Minauonè*.

118 Viršuj r-ės *u* parašyti du gravio ženklai.

119 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

120 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

121 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *grobę* į *pagrobę*; po to tais. pieštuku iš *wer- gibas, ikirieję bekientiete; pagrobę i ginklą*. Įtrp. tarp eilučių po ž-io *ginkla* pieštuku *prisz sauo kraugerius*, bet išbraukta. Pabr. pieštuku *kowês, ikirieję* – ne S. Dauk.

122 Prir. paraštėje pieštuku *trakius*.

123 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *115* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *67*.

124 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

125 Ž. *ridę* užrašytas viršuj išbraukto *skatina*, bet išbrauktas ir prir. *reidina*. Pabr. pieštuku *reidina* – ne S. Dauk.

126 Tais. iš *priesz ontra*.

127 Ž. *kuri* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *żinicze*.

128 R. *t* tais. pieštuku iš *l*.

129 Turbūt norėta parašyti *dainių*. Pabr. pieštuku *kliszą* – ne S. Dauk.

130 Kablelis parašytas pieštuku.

131 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

132 Tais. pieštuku iš *pażad*.

133 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *wietą* į *wijtą*; po to pieštuku įtrp. tarp eilučių *adûte*. Pabr. pieštuku *idant, szarza, goda, ukę* – ne S. Dauk.

bů nustoiusi. Bet[134] Lacedemonû ri- kiù krupaudamù pritirte nauiû nukritiû, tempontes[135] dar grumteis su likkumù[136], jau ketina grizte nu mei su karaunù: ie nebut atejes Tyrteus, kursay iszdainiawes ka- raunà dainę weito bilies. ku- rioie skatina iu narsibę, gůdzioie iu nukritius zadiedams iems[137] par- galę. Lacedemonys pastiprinti tomis dainiomys uź- mirszusis skototeis ape iu giwiba bet daugesne iem rupinteis sauo kapas, antmaun ont desziniu ‹ronko› ‹ałku› || [III 68][138] petiu skieydas[139] su paraszas iu war- dû ir iu tëû[140], idant, ie wissi kar- weitie paliktu bekłaksu, ‹iog› ir ie łaiks isznaikintum[141] iu wei- dus, galietum ius nu paraszû[142] isskirte ir ius pałaidote. Kad tep rikiù reg sauo karauna inirtuse[143], apskel- bin tů zinę abaźî[144] neprietelû. Messenionys[145] tůmi niemaź nenusimindamys, ketieję nokteis[146]. Jr tep su toki[147] aitrù susigrumę abi[148] szale, iog reta ka- me kruwinesni kowes[149] paskésnosi gadiniesi[150] be- bů regieta.

VI. Walonda buwùs, rados tre- tioje Mesenioniû karę; i kurios talka Lacedemonijs tarp kittû talkiejû ir Atenionys patelkę. Bet ies neklaudameis[151] atleida ius kaipo nerekalingus. Tokiù elgimûs Lacedemoniû Ate- nionys dide abiditi, lobi, kuri bů ‹ont› Persu karè algà[152] isz wis- sos Grecijos surinki[153] isz Delos i Atenas pargabino, idant ‹ats› skieydontems[154] Lacedemonyms nu bursas ‹b› grobiù netektum. Bet ir Lacedemonys netilieję: kurij inikusys[155] i karę Messe- nionû, sukel Peleponezionys priesz Atenionys. Jszleidùs laiwinę i Egypta Atenionyms

ni intervenisset Tyrtaeus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia, conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute, sed de sepultura solliciti, tesseras, insculptis suis et patrum nominibus, dextro bracchio deligarent: ut, si omnes adversum proelium consumsisset, et temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturae possent. Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem hostibus nuntiari. Messeniis autem non timorem res, sed aemulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursum est, ut raro unquam cruentius proelium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit.

CAP. VI. Interiecto tempore tertium quoque bellum Messenii reparavere: in cuius auxilium Lacedaemonii inter reliquos socios etiam Athenienses adhibuere. Quorum fidem cum suspectam haberent, supervacaneos simulantes, a bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam, quae erat in stipendium Persici belli ab universa Graecia collata, a Delo Athenas transferunt, ne, deficientibus a fide societatis Lacedaemoniis, praedae ac rapinae esset. Sed nec Lacedaemonii quievere: qui, cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponenses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. Parvae

134 Ž. *Bet* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Wienog*.

135 Tais. pieštuku iš *nukritiû ie temses*.

136 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

137 Tais. pieštuku iš *posmus weitoie bilies. kuriuse skatina iu narsibę gůdzioie iu nukritius zadiedams iem*. Pabr. pieštuku *posmus, bilies, skatina* – ne S. Dauk.

138 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *116* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *68*.

139 Du taisymų sluoksniai: ž-iai *‹Pas› Lacedemonys pastiprinti* užrašyti viršuj išbraukto *Jnirti*, tais. iš *prisek* į *priseg*, iš *deszíniems* į *deszines*; po to tais. pieštuku iš *uź- mirszdamys skototeis ape iu giwiba daugesne rupinos sauo kapas, priseg ont deszines ‹ronko› ‹ałku-› petes zimes*. Iš pradžių tais. į *rupinteis iu giwibu*, po to atstatyti *skototeis ape*.

140 Parašyta *tëů*.

141 Vietoj r-ės *i* parašyta rusiška *u*.

142 Įtrp. tarp eilučių *nu paraszû*.

143 Tais. pieštuku iš *karalu reg karauna*. Pabr. pieštuku *inirtuse* – ne S. Dauk.

144 R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

145 Tais. pieštuku iš *Messenionу*.

146 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk., paraštėje prir. pliuso ženklas (+).

147 Galūnė taisyta.

148 Tais. pieštuku iš *mentu susigrumę*. Pabr. pieštuku *mentu* – ne S. Dauk., paraštėje prir. pliuso ženklas (+).

149 Prad. rašyti *kar*, bet ištaisyta.

150 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių ir paraštėje *paskiausi gadiniesi*; po to tais. pieštuku į *paskésnosi*.

151 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk., paraštėje prir. pliuso ženklas (+).

152 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

153 Tais. iš *surinkę*.

154 Prad. rašyti *skieydontei*, bet ištaisyta. Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

155 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk., paraštėje prir. pliuso ženklas (+).

156 Atrodo, tais. iš *galis*.

157 Tais. pieštuku iš *surinti* į *suremti* – ne S. Dauk.

158 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *117* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *69*.

159 Prir. paraštėje pieštuku *Ateniony*. Galbūt norėta parašyti *Atenionys*.

160 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *isz Egypto*. Prad. rašyti *G*, bet ištaisyta į *E*.

161 R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

162 Prad. rašyti *kin*, bet ištaisyta į *ginklą*. Po to tais. pieštuku iš *atmoniję sauo nukriti*. *Jau ir Lacedemonys palikinis Messenionys prisz atenionis ginklą atkrepę*. *Jlgay grumies iwairę*. Pabr. pieštuku *atmoniję* – ne S. Dauk.

nedide gales[156] bebů. Jr tep surinti[157] ‖ [III 69][158] Ateniony[159] nu Lacedemoniû ont jurù weikè pargalietas paliko. Pasků walondà buwùs pargrizùs sawijsems isz Egypto[160] pasi- stiprinusys laiwinî[161] ir kareiwes atmoniję Lacedemonims sauo nukritɨ, kurij palikinis Messenionys atkrepę sauo ginklą prisz atenionijs, su kures grumies iwairî[162] łaimù: ont galo abeje ‹iszejusys› su ligi narsibi susiriemi.[163] Pagrůzin- ti Lacedemonys[164] i Messenionû karę, idant ne idůtum Atenionem atiłsî[165], su Tebanas sudaras padarę[166], zadiedamys iems Beotiję pagrůzinte ‹kurę b› kurios bů Persû karieje nustoiusys[167] ie ije atenionys karaus. ‹Toksaı› Toke aitra Lacedemonû bů, i dwę karę isipainioiusis, tretioses pradiete nekrupauo, ieb tikta neprietelems sauo priszieius rastum. Todiel Atenionys tokè audrà[168] kariû kęł- stant du karwediù pakeł, Peri- kli pritirtos ‹doribes› kontribês wira ir Sapokli ‹licziu› raszitoɨ rustiniù[169]: kuriůdu parskieydu- siù sauo[170] karauna laukus Lacedemo- niû nuterioię[171]. ir daug piliu Akajo i waldę Atenionû uźiemę.

VII. Tomys nelaimomys rema- mys Lacedemonys palaubas pa- darę su Atenionimys[172] ont 30 metû, kurios iu neapi kon- tà[173] rados «rados» tujau par daug îlgomys[174]. ‖ [III 70][175] Uôs penkioleka metû sukaka, kad Lacedemonys ont abidos deiwo ir żmo- niû istatimû ateit teriote parube- ziû Attikôs: ir, idant pasiroditum daugiaus garbies geidů ne grobi, siuła neprietelems

tunc temporis, classe in Aegyptum missa, vires Atheniensibus erant. itaque nauali proelio dimicantes facile superantur. Interiecto deinde tempore, post reditum suorum aucti et classis et militum robore, proelium reparavere. Iam et Lacedaemonii, omissis Messeniis, adversus Athenienses arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad postremum aequo Marte utrinque discessum. Inde revocati Lacedaemonii ad Messeniorum bellum, ne medium tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis paciscuntur, ut Boeotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi Atheniensium bella susciperent. Tantus furor Spartanorum erat, ut, duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur Athenienses, adversus tantam tempestatem belli duos duces deligunt, Periclem spectatae virtutis virum, et Sophoclem scriptorem tragoediarum: qui, diviso exercitu, et Spartanorum agros vastaverunt, et multas Achaiae civitates Atheniensium imperio adiecerunt.

CAP. VII. His malis fracti Lacedaemonii in annos XXX pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitiae non tulerunt. Itaque quinto decimo anno, rupto foedere, cum contemtu deorum hominumque, fines Atticos populantur: et ne praedam potius, quam pugnam, expetiisse viderentur, hostes ad proelium provocant. Sed Athenienses, consilio Periclis ducis, populationis iniuriam differunt

163 Taškas padėtas šalia kablelio.

164 Parašyta *Lacedemonys pagrůzin- ti*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

165 Tais. pieštuku iš *negau tum Atenionys atiłsi*.

166 R. *ę* tais. iš *o*.

167 R. *t* turi du įstrižus brūkšnelius.

168 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

169 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

170 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*.

171 Įtrp. eilutėje pieštuku priešdėlis *nu*. Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

172 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *su Atieniomys*.

173 R. *à* tais. pieštuku iš *a*.

174 Tais. pieštuku iš *ilgû*.

175 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *118* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *70*.

muszą. Bet Atenionys klausidamys tarmies Perikli, palijkt sauo apmauda[176] kit- tam laikû, ir ne weiz io abeiutinie muszoie, galiedamys ɨ be paoiu- mo nugęizte[177]. Kelles deinas bu- wùs i laiwus sutup, ir nieka neżi- nont Lacedemonims wissa Spar- ta nuterio, sziû grobys pranok iû załas[178]; aiszkè liginont zalas, daug didesnî[179] bû atmona[180] nekaip abida. ‹Ta› Garsùs bû tas źigys Peri- kli[181]; bet daug garsesnys panieki- nimù[182] io tur- tu[183]. Neprietele kittû laukus teriodamys, io dirwû nekuszino[184], wildamos tûmi pada- risi ɨ itaremù[185] saweisems ir skaugę ont io sukelsi. Kû Perikles pirmù praiausdams swietû pasakę, ir wengdams nutarties łaukus sauo padowinoie ukè, ir tep kûmi iem prapûlti norieję atwerte tû- mi iem garbę padidino. Kelles deinas buwùs Atenusi ir ont jurù susigrumę kurij nuweikusys Lacedemonys[186] pa- uję. ‹Ne› Wienog tûmi nelowies, bet[187] ont jurù ir zamę iwairę laimù abeje dar tolesney żudies[188]. Ongała nuwargusys tijk [III 71][189] tijk nełaimomys, sondaras ont 50 me tu padarę, kures uôs 6 metus iszłai- kę: abeje[190] sulauzidina sauo talkie jes sondaras kures patis i warda sauo bû padariusys, kaip butum essanti maźesne abida szelpte talkieję kaip aiszke karę wiel pradiete. Nu cze ka- rę parkielę i Sicilije[191], kurios lig neap raszes[192], ape Sicilię truputi papasa- kosiu.

in tempus ultionis; supervacuam pugnam existimantes, cum ulcisci hostem sine periculo possent. Deinde interiectis diebus, naues conscendunt, et nihil sentientibus Lacedaemoniis, totam Spartam depraedantur, multoque plura auferunt, quam amiserant: prorsus ut, in comparatione damnorum, longe pluris fuerit ultio, quam iniuria. Clara quidem haec Periclis expeditio habita: sed multo clarior privati patrimonii contemtus fuit. Huius agros, in populatione ceterorum, intactos hostes reliquerant, sperantes acquirere se illi posse aut periculum ex invidia, aut ex suspicione proditionis infamiam. Quod ante prospiciens Pericles, et futurum populo praedixerat; et ad invidiae impetum declinandum, agros ipsos dono reipublicae dederat: atque ita, unde periculum quaesitum fuerat, ibi maximam gloriam invenit. Post haec interiectis diebus, nauali proelio dimicatum est: victi Lacedaemonii fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin aut terra, aut mari, varia proeliorum fortuna, invicem se trucidarent. Denique fessi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non nisi sex annis servaverunt. Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant: quippe quasi minus periurii contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius quam si ipsi aperto proelio dimicassent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam expono, de Siciliae situ pauca dicenda sunt.

176 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

177 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

178 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

179 R. *î* tais. pieštuku iš *e*.

180 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

181 Tais. iš *źigis*, r. *P* tais. iš *p*. Pabr. pieštuku *źigis* – ne S. Dauk.

182 Tais. pieštuku iš *paniekinims*.

183 Tais. iš *sauo tiewiszkês*.

184 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

185 Pabr. pieštuku, tais. į *itare-mu* – ne S. Dauk.

186 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *paweikusys* į *nuweikusys*; po to tais. pieštuku iš *ont jurù susigrumę ir Lacedemonys nuweikusys*.

187 Tais. pieštuku iš *nes*.

188 Prir. paraštėje pieštuku *abeje dar tolesney*. Pabr. pieštuku *żudies* – ne S. Dauk.

189 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *119* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *71*.

190 Ž. *abeje* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *kieywens*.

191 Tais. iš *Sycyliję*.

192 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

I Pasako, iog kanakados buwes siauras skar- dys ir Jtaliję su Sicilię sijies, kores atskiey- des kaip straiptɨ nukuno smurtùs srautas Adriatijôs jurôs, kursay siaub i tą[1] pusę wissu smagumù sauo ‹un- d› bungiû. Zâme tenay ira lengwa ir grau- di it kanakomys karsomys ir ski- liemys iszakieiusi, kuriû wiejei żwiło; ‹isz› nu ontrôs pusęs, patiù budù zâmês ugnès kurinas ir rùs ios żarnosę: kurios[2] kartoies słůk- snimys sierôs ir kleju. Nu to du- minys grumimos wieję ir lijpsnû, płatesnè ne par milę, tij tonki rau- gieiemai mieta tules ugnes garû ir dumû; isz kur ongała daros tas wulkans Etnos degûs nu tijk ûmżiû[3]. Jr iû smurtesnè put wies par akitas[4] karsas[5], jû didesnius ‹krum› łuitus smiltiu swijd ugnes mutules[6] łaukon. Wissu- artimasys sznipys Jtalijos ira wadi- nams Regium[7], nużodi Grekoniszka[8] nu traukte: ta weita kuri tur tijk ste- bukłû turieję bute medigù pasakoms [IV 72][9] senowês. Bet[10] niekokios jurôs niera tep smurtos; kaipogi[11] toksay ira siaubimas arba weikiaus siutinys wil- niu, iog ne wen negal ‹ne pareıte› iu par- irklůte bet weiziete be baimè. nesgi wirstantiû wilniu toksay ira ‹grum- sin› rumałoiemos su kitta kittù; iog[12] weinas tarp iû tarsi paweiktas i pragara grimstantes, ‹r› kittas it parga łentes nusiputoiuses i padebesius stijpontes[13] regiesi

LIBER QUARTUS.

CAP. I. *Siciliam* ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhaesisse: diremtamque velut a corpore, maiore impetu superi maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis; et cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat, nec non et ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis materia, quippe intrinsecus stratum sulphure et bitumine traditur: quae res facit, ut spiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Aetnae montis per tot secula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum moles egeruntur. Proximum Italiae promontorium *Rhegium* dicitur, ideo, quia Graece abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum, si fabulosa est loci huius antiquitas, in quem res tot coiere mirae. Primum quod nusquam alias tam torrens fretum, nec solum citato impetu, verum etiam saevo; neque experientibus modo terribile, verum etiam procul videntibus. Undarum porro inter se concurrentium tanta pugna est, ut alias veluti terga dantes in imum desidere, alias quasi victrices in sublime ferri, videas: nunc hic fremitum ferventis aestus,

1 Du taisymų sluoksniai: ž. *siaubimù* užrašytas viršuj išbraukto *siutiu*, tais. iš *tů* į *tą*; po to tais. pieštuku iš *siauras skar- dys sijies Jtaliję su Siciliję, korę atskiey- des kaip straipti nukuno smurtù siaubimù Adriatijôs jurôs kuri siaub i tą*. Prir. paraštėje *srautas*. Pabr. pieštuku *si- jies* – ne S. Dauk.

2 Tais. pieštuku iš *ira lengwa ir grau- di ir kanakomys karsomys ir ski- liemys iszakieiusi, par kures wiejei żwilai; ‹isz› nu ontrôs pusęs, patiù budù zâmês uknes kurinas ir rùs ios żarnosę: kaipogi*. Pabr. pieštuku *grau- di, żarnosę* – ne S. Dauk.

3 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pozemi- minè* į *pozemi- minys*, iš *tongi* į *tonki*, iš *omżiû* į *ûmżiu*; po to tais. pieštuku iš *pozemi- minys grumimos wieję ir lijpsnû, ir płatesnè ne par milę, tij tonki rau- gieiemai ugnes, garû ir dumû; isz ongała*. Tais. pieštuku iš *tijk*.

4 Tais. iš *akietas*.

5 Tais. pieštuku iš *kartas*.

6 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ugnes munutules*, bet ištaisyta.

7 Tais. iš *Rigium*.

8 R. *G* tais. iš *g*.

9 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *120* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *72*.

10 Ž. *Bet* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Nesang*.

11 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kaipogi*.

12 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *baimês* į *baimè*; po to tais. pieštuku iš *iu negal ‹ne ‹pareıte› par- irklůte ne weiziete be baimè wilniu wirstantiû toksay ir ‹grum- sin› rumałoiemos*.

13 Tais. iš *i padebesius stijpontios*.

14 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *użesy* į *użesi*, įtrp. tarp eilučių *rinontiû*; po to tais. pieštuku iš *użesi twaskontiû lijpsnû, ten szłoksztesi rinontiû werpetû*.

cze ôźesi twaskontiû lijpsnû, ten soksma murgontiu werpetû[14] girdiesi. Ne tolei nu ten ira Etnos kalnas ir Eolidû sałas, kuriû ûm- żina ugnes rodos kurstoma pa tes undinimys: kaipogi[15] «kiłep» tep onksztoie weitoie tyik omżiû negał ugnês palekte, ie ios pa tijs undinys nekurstitum. Nu ko paskałbos Scyllę ir Karyb- dę pasakę paperieję: ta baisi laliesina tij ermay, kurius nuszurpis irkłos tares regûs szmaiżontes: tas powizius ne- apregamû pragarû atsiweron- tiu wilniesi ‹nusin› rodos iem iog tenay karsas łointes[16]. Ta pati prizastes per kurę ‹ugni› Etnôs ugnis, su wilnimys grumda- mos trauk i pragara juras daugibę orą, kuri tenay użtur iki ijs paskû iszpoldams ziamês urwas uździeg ugnini medigą[17]. Artums[18] Jtalijos ir Sicilijos[19], auksztums[20] abudums paszalums wissur ligus szenden dar tebiera powiziu muso stebiesinos, o kanakados bû[21] ‹senij› [IV 73][22] bû nugûstiù; ije tarę iog it arti- mù sznipiù staigû parsiskieyda- mù grobstę ir tratino łaiwus i ûłas, ir toksay pramonijs bû ‹da› ‹weikalù› ‹darbù› ‹w› weikłumù[23], ne isitie- pimo milinti paskalbas, bet nu- siminima ir nugûstî[24] keleiwiû: ałkune juras aiszke[25], rodies isztoła daugiaus atsiautù ne- kap taku[26], atsiartinont zamês sznipiù kuriûdù nu pirma[27] rodies[28] suner- tù, paskû ‹rodies› ‹trukstantu› plisz- tantu ir skieydontiûs.

II Sicilije pirmù wadinôs Trina- krije, paskesnè Sikaniję[29]. Pirmi- je ios giwentoie bû Cyklope: tims[30] iszgaiszùs Kokalus

nunc illic gemitum in voraginem desidentis exaudias. Accedunt vicini et perpetui Aetnae montis ignes, et insularum Aeolidum, veluti ipsis undis alatur incendium. Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot saeculis tantus ignis potuisset, nisi humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulae Scyllam et Charybdin peperere; hinc latratus auditi; hinc monstri credita simulacra, dum nauigantes, magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis aestus vorago collidit. Eadem causa etiam Aetnae montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus raptum secum spiritum in imum fundum trahit, atque ibi suffocatum tamdiu tenet, donec per spiramenta (terrae diffusus, nutrimenta) ignis incendat. Iam ipsa Italiae Siciliaeque vicinitas, (iam) promontoriorum altitudo ipsa ita similis est, ut, quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit; credentibus, coëuntibus in se promontoriis, ac rursum discedentibus, solida intercipi absumique nauigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulae compositum, sed metu et admiratione transeuntium. Ea est enim procul inspicientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum, putes; quo cum accesseris, discedere ac seiungi promontoria, quae antea iuncta fuerant, arbitrere.

CAP. II. Siciliae primo *Trinacriae* nomen fuit: postea *Sicania* cognominata est. Haec a principio patria Cyclopum fuit: quibus

15 Dvitaškis tais. pieštuku iš taško. Iš tikrųjų palikta *Kaipogi*.

16 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *wilniesę* į *wilniesi*, iš *irklies* į *irkloies*, prad. braukti *undeniû*; po to tais. pieštuku iš *Karyb- din paperieję: ir ta baisi losina ir tij ermay, kurius taries regû szmaiżontes: ont powiziaus ne- apregamû pragarû atsiweron- tiu wilniesi ‹nu- sin› nuszurpes irkloes tur szłoksztesi undeniû kurij sraut i karsas uż losina*. Prad. tais. į *paskalbe*, bet ištaisyta. Prir. paraštėje *szlokstantiû srautû par akie- tas kars.*

17 Tais. pieštuku iš *kuren ‹ugni› Etnôs ugni, wil- nys grumda- mos trauk i pragara ju- ras daugibę orą, kuri tenay użtur iki iszpoldams zia- mês urwas uździeg mediga ugnini*.

18 R. *I* tais. pieš- tuku iš *I*.

19 Pirmoji r. *i* tais. iš *y*.

20 Tais. pieštuku iš *aukszlum*.

21 Tais. pieštuku iš *powizius muso stebiesinos, bû kanakados*.

22 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pra- džių pieštuku parašytas skai- čius *121* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *73*. Pieštuku paraš- tėje prir. *murgieje sriausda- mys par akitas karsas*, žemiau šviesiai rudu rašalu prir. *wisgę bebe-*, dar žemiau pieštuku prir. *ożontiu tij*, apačioje prir. *lalesi zau losina szniokzdesys lalesina, kroke murgieda mas*.

23 Ž. *weikłumù* užrašytas viršuj išbraukto *darbù*.

24 Tais. iš *nu- siminimù ir nu- gûstiù*.

25 Parašyta *aiszke ałkune juras*, bet šie ž-iai viršuj sunume- ruoti skaičiukais atitinkamai 3, 1, 2.

26 Galūnė tai- syta.

27 Parašyta *sznipiù zamês*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais ati- tinkamai 2, 1; tais. iš *pirmù*.

28 Ž-iai ‹*bû*›, ‹*udu*›, *rodies udu* užrašyti viršuj išbraukto *rodies*.

29 Prad. rašyti *Sic*, bet ištaisyta.

30 Tais. iš *iems*.

31 Parašyta *waldę salôs*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

paiemę sałôs waldę[31]: paskû io, kieyweina pili kluwa i naga ipatingam tyrionei. kuriu niekokemi kraszti tijk nebû kieyk ‹Sicilijoie› tinay. Tarp kittû Anaksilaus garsauo sauo tey- sibî, kieyk kitti par sauo smarkibî[32]. Jo gam- tas aiszke bû uźmokietos ‹pri› iem ‹smerti› mirùs: jis bû palikés Micytè sauo kalpû zmogû pritirtos kłau- tês, globte sawo mażus kudikius; toksay bû gerbimas swieta ‹io› mi- nawonês to ‹gèra› labo waldionęis iog welijos klausite werga ne kaip apleiste wakus sauo riki; ir didûmey nemindamis[33] ‹iu› ‹sauo› oru- ma ‹ıu› sauo szarzôs[34], ‹pali› łaikę ukês[35] waldę ronkosę prascioka[36]. Kartagio- nys norieję uzimte Siciliję ir iłga || [IV 74][37] łaika karauo iwairę łaimu sutyrionimys, kurij ię waldę; pagrissi giltini Amilcaro ir nukritiù sauo karaunos lowies nekoki laika nu karè.

III. Tù tarpu Regionys sukerszto ir ukęs[38] parsiskieydę[39] i dwę dalę,[40] wei- na tarp iudwems[41] patelkę pagal- bon weczusius kareiwius isz Jme- rôs, kurij iszuiusys szali pargalin- tiję, nugalawa paskû ir tus ku- rems talkinieję, ir użiemę iu piłi[42], iu wakus ir zmonas, nu- dieme baisesne wissu nûdiemiû Tyrioniû? Nukritys daug len- gwesniù but buwes Regionims ne kaip toke pargale. Kaipogi pargalieti but isztremtas pali- kusijs ar wergawusijs pargalie- toiams; nugi[43] nużuditi po altores akiwaisdo numiszkiû deiwatiû[44] wissusmarkiausems tyrionims tiewainę su zmonomijs su wa- kas grûbi weito paliko[45]. Katanos giwentoie ikirieiùsys sau

exstinctis, Cocalus regnum insulae occupavit; post quem singulae civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero Anaxilaus iustitia cum ceterorum crudelitate certabat; cuius moderationis haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens cum filios parvulos reliquisset, tutelamque eorum Micytho, spectatae fidei servo, commisisset: tantus amor memoriae eius apud omnes fuit, ut parere servo, quam deserere regis filios, mallent; principesque civitatis, obliti dignitatis suae, regni maiestatem administrari per servum paterentur. Imperium Siciliae etiam Carthaginienses tentavere; diuque varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad postremum, amisso Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantisper quievere victi.

CAP. III. Medio tempore cum *Rhegini* discordia laborarent, civitasque per dissensionem divisa in duas partes esset; veterani ab altera parte ab Himera in auxilium vocati, pulsis civitate, contra quos implorati fuerant, et mox caesis, quibus tulerant auxilium, urbem cum coniugibus et liberis sociorum occupavere; ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quam vicisse. Nam sive victoribus captivitatis iure servissent, sive amissa patria exsulare necesse habuissent; non tamen inter aras et patrios lares trucidati, crudelissimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis praedam reliquissent.

32 Prad. rašyti *Anac*, bet ištaisyta.Tais. iš *tijk atsizenkina teysibę, kieyk kitti smarkibę*. Prad. rašyti *atsis*, bet ištaisyta į *atsizenkina*. Tais. į *par sauo teysibî*, bet *par* išbrauktas.

33 Tais. iš *didûme*. Ž. *nemindamis* užrašytas viršuj išbraukto *użmirszdamis*.

34 Parašyta *szarzós*.

35 R. *ê* tais. iš *ę*.

36 Tais. iš *pascioka*.

37 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *122* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *74*.

38 Tais. pieštuku iš *ukę*.

39 Tais. iš *parskieydę*.

40 Parašyti du kableliai.

41 Tais. pieštuku iš *tijdwems*.

42 R. *i* tais. pieštuku iš *i*.

43 Ž. *nugi* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *bet ne*.

44 R. *t* tais. pieštuku iš *t*.

45 Tais. pieštuku iš *grûbiû palika*. Įtrp. tarp eilučių pieštuku *gro*, bet išbraukta, prir. *weito*.

46 Tais. pieštuku iš *wergiba*, įtrp. tarp eilučių *bet*.

47 Tais. pieštuku iš *waldiês*.

48 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *123* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *75*.

49 R. *y* tais. iš *i*.

50 Tais. iš *ir werkdamys*.

51 R. *k* tais. iš *c*.

52 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *patiusę;* po to tais. pieštuku iš *abstoię nepritelu patiusę murusę Syrakuzos ir nebiprileid*.

Syra- kuzos wergibą, bet[46] negaliedamijs ios patijs nusikratite patelkę pagalbon Atenionys, kurij ar geisdamys didesnis waldiôs[47], kaipo- gi mażne jau rïkauo Aziję ir Greciję arba krupaudamis nu Syrakuzoniû pirmu ikurtos lai- winês, idant ije Lacedemonû galibês nepastiprintum, Lamponių ‖ [IV 75][48] karwaida su łaiwini nuleidą i Siciliję; idant pasimetes tałkù Kate- nionû steigtum Sicilijos waldę i- gaute. Pradio iem wika, kaipogi paweikę neprietelus kelosi muszo- si, Atenionys pasiklowusys[49] tù łai- mù iszleida Lakete ir Kariade kar- wediù Sicïlijos paimte: bet Katenio- nys ar krupaudamys Atenionû ar ar ikirieiùs bekaraute sondara su Syrakuzionimys padarę, atleidu- sys Atenionû tałką.

IV. Neilgà trukus, kad Syrakuzionys sondaras iemę łaużite, szij wieł siun- tinius i Atenas nuleido, kurij gůs- damęis waidinas iû ukês wiresni- bè nuskarusys, barsdoms apzieli, płaukas iszraisgitas, butinay pa- wiedi i rupesningus wargkszus. Jje ługo werkdamys talkôs[50] Atenionû kury iu pasigailusys pasmerk sauo karwaidù kuriûdù nu iû su talkù pagriża: lijp iszriedite stiprę łaiwi- nę, pakeł ios karwaidas, Niciasa, Alcibiadi ir Lamaku, nukonk i Sici- liję su tù gali, kurios patys Katenio- nys nusigonda. Netrukùs paskû norint Alcibiades pagrûzintas bû teisinteis, weinog Nicias ir Lama- kus[51] dù atwejù pargalieję ont źâ- mę Syrakuzionys, paskû abstoie pates Syrakuzas ir nebiprileido[52] isz juros itakù peno be- pridûte apstoteisems.

Catinienses quoque, cum Syracusanos graves paterentur, diffisi viribus suis, auxilium ab Atheniensibus petivere: qui, seu studio maioris imperii, quo Asiam Graeciamque penitus occuparent, seu metu factae pridem a Syracusanis classis, ne Lacedaemoniis illae vires accederent, Lamponium ducem cum classe in Siciliam misere, ut sub specie ferendi Catiniensibus auxilii tentarent Siciliae imperium. Et quoniam prima initia, frequenter caesis hostibus, prospera fuerant; maiore denuo classe, et robustiore exercitu, Lachete et Charoeade ducibus, Siciliam petivere: sed Catinienses, siue metu Atheniensium, siue taedio belli, pacem cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, fecerunt.

CAP. IV. Interiecto deinde tempore, cum fides pacis a Syracusanis non servaretur, denuo legatos Athenas mittunt; qui sordida veste, capillo barbaque promissis, et omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam acquisito, concionem deformes adeunt: adduntur precibus lacrymae: et ita misericordem populum supplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decernitur: creantur duces Nicias, et Alcibiades, et Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi post tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo proelia pedestria secunda Nicias et Lamachus faciunt: munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis commeatibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus fracti

Tep suspau- sti ‹Lacedemonys› Syrakuzionys pa- telk Lacedemonys, kurij nusiunt ‖ [IV 76][53] iems Gylippę atmoną[54], kurs wens pats walię ‹ciełą› wissôs karaunôs[55]. Tas iszgirdes kelie jau ape nukritius Syrakuzionû, sutelk pagalbą jau Grecijoie, jau Sicilijoie ir patoges karè weitas użem[56]. Dwijose ongała muszosi[57] pargalietas, susi- grumis[58] tretioie, Lamakû kritùs, neprietelus iszbłaszkę[59] ir Syra- kuzionys nu apstoiemo iszlûsauo. Bet kad Atenionys nu zå- mes, parsikielę[60] ont juru karau- te, Gylippe gaun nu Lacedemo- nu łaiwinę ir kareuną. Kû iszgirdusys Atenionys i weita uzmusztoie karwedî Demostenɨ[61] ir Eurymedonta su paszal- pù nuleid. Lacedemonys tepat linkiejemù wissôs Grecijos didę tałką Syrakuzionems nuleida. ir it but kare Grecijos i Siciliję parsikiełusi ir tep abe puse isireizusi grumies.

V. Pirmoie jurinie muszoie Ate- nionys palika pargalietas. Abażą su wissu karès lobiù ir padargù nustoię. Tà nełaimà nutikùs kad ir ont zåmi rados[62] pargalietas, Demostenes pradieję tarte „idant isz Siciliję trauktumes, lig buti- nay dar neprapûlusis, ir idant lautumes nu karês Atenionu neblijstum nelaimą lemontios[63] ir laikitum liku- siję galę baisesnioms kariems ir[64] rustesnioms, kurios iû łauk Atikoie ‖ [IV 77][65] Bet Nicias ar giediedomos[66] sauo nu- kritiû ar krupaudams apmaudo[67] nuwiltû ukinikû ar gundinams likkumo[68] rižos palikte Sicilijoie.[69] Ren- gas wiel i jurinę muszą ir szirdgi- lą[70] praeiusi nukriti iem

Syracusani auxilium a Lacedaemoniis petiverunt. Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat. Is audito in itinere belli iam inclinato statu, auxiliis partim in Graecia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus deinde proeliis victus, congressus tertio, occiso Lamacho, et hostes in fugam compulit, et socios obsidione liberavit. Sed cum Athenienses a bello terrestri in nauale se transtulissent, Gylippus classem Lacedaemone cum auxiliis arcessit. Quo cognito, et ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthenem et Eurymedonta, cum supplemento copiarum mittunt: Peloponesii quoque, communi civitatum decreto, ingentia Syracusanis auxilia misere: et quasi Graeciae bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utraque parte summis viribus dimicabatur.

CAP. V. Prima igitur congressione naualis certaminis Athenienses vincuntur. Castra quoque cum omni publica ac privata pecunia amittunt. Super haec mala, cum etiam terrestri proelio victi essent, tunc Demosthenes censere coepit, *ut abirent Sicilia, dum res, quamvis afflictae, nondum tamen perditae forent: neque in bello male auspicato amplius perseverandum esse; domi graviora et forsitan infeliciora bella, in quae servare hos urbis apparatus oporteat.* Nicias, seu pudore male actae rei, seu metu destitutae spei civium, seu impellente fato, manere contendit. Reparatur igitur nauale bellum, et animi a prioris fortunae

53 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *124* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *76*.

54 Ž. *atmoną* užrašytas pieštuku virš eilutės.

55 Tais. iš *wissą karauna.*

56 Tais. iš *użiem.*

57 R. *i* tais. iš *ę*.

58 Tais. pieštuku iš *su- grumis.*

59 R *ę* tais. pieštuku iš *a*.

60 Tais. pieštuku iš *pasikielę.*

61 Tais. pieštuku iš *karwedi Demostene.*

62 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Toms* į *Ta*; po to tais. pieštuku iš *Ta nelaima nutikùs kad dar ont zåmi bû.*

63 Tais. pieštuku iš *tolaus nebstembtum karieje nelai- mą lemontioie.*

64 Ž. *ir* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *o rasi.*

65 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *125* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *77*.

66 Tais. pieštuku iš *giedadomos.*

67 R. *o* tais. pieštuku iš *a*.

68 Tais. pieštuku iš *likkum.*

69 Iš pradžių taškas padėtas po *palikte*, po to prir. *Sicilijoie.*

70 Tais. pieštuku iš *szirdgili.*

71 Ž. *lengwen* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *gierieteis*.

72 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Atenioniu*, tais. iš *karwediums, kuriůdu*.

73 Tais. iš *Eurimedon*.

74 Tais. pieštuku iš *kures*, įtrp. tarp eilučių *ijs*.

75 Tais. pieštuku iš *pagrobę*.

76 Tais. pieštuku iš *palikusiu ir skrei iudů ikonden wite, skrejentius*. Ž. *munkontius* užrašytas viršuj išbraukto *skrejentius*, bet išbrauktas ir po *skrejentius* parašyti *kurius panokes*.

lengwen[71] atenti laimů. Nenůmonę Atenioniu karwe- diû, kurij[72] onpůlę łaiwinę neprietelû dongůiema marungiemijs idawę Gylippe butinay pargalę. Eurymedons[73], kurs rikauo prisza-kieje krita pirmasijs rodidams stebuklus sauo narsibês, 30 laiwû kurius ijs[74] rikauo, neprietele sudegina. Demostenes ir Nicias pargalietù pakarciů iszkielę i paszalɨ sauo karauną wildamůs «wildamůs» ont źame weikesné pasprukte. Bet Gylippe pagrob[75] 130 laiwû kurius bů Atenionys palikusis ir iem ius ikonden wite, kurius panokes[76] weinus sagawa[77], kittus użmuszę. Demoste- nes regiedams sauo karauna isz- blaszkita, iszlijkt nu wergibos sau gała daridams. Nicias norys turie- dams pawaisda sauo tarna ne- mokieję ‹ge› iszgebiete[78] sauo godôs, bet ‹paga› padidina giedą tapdams wergu sauo tëwainês[79].

77 Galbūt norėta parašyti *sugawa*.

78 Galbūt norėta parašyti *iszgelbiete*.

79 Du taisymų sluoksniai: ž. *pridurę* užrašytas viršuj išbraukto *padidina*, tais.iš *tëua* į *tëwwainês*; po to tais. pieštuku iš *ir ‹pag› pridurę giedą sauo wergibos nelaimoms sauo tëwwainês*. Pieštuku iš naujo užrašytame ž-yje *padidina* pirmoji r. *i* parašyta rusiška *и*.

procella ad spem certaminis revocantur: sed inscitia ducum, qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi fuerant, vincuntur. Eurymedon dux, in prima acie fortissime dimicans, primus cadit: triginta naues, quibus praefuerat, incenduntur. Demosthenes et Nicias, et ipsi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas centum triginta naues Gylippus invasit: ipsos deinde insequitur: fugientes partim capit, partim caedit. Demosthenes, amisso exercitu, a captivitate gladio et voluntaria morte se vindicat: Nicias autem, ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret, admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

I. Kad Atenionys Sicilijoie par dwe- ius metus geidiaus nekaip laimiaus karauo; tù tarpù ios liczius ir kar- ‖ [V 78][1] karwaida Alcibiades, palika apskustas Atenosi, patem nessant; it but iszreiszkes słaptɨ[2] Cerès, kurios tiliesina bû wissuszwencziausiù istatimù. Parwadintas nu karaunos waidin- teis teisdarems, ir ar[3] sręigams siełos, ar netwerdamos nu giedôs[4], saunorey issikrauste tilè i ‹El› Elidę.. Jsz ten, iszgirdes sawɨ numei[5] ne wen pasmerkta[6], bet dar akiwaisdoie nu kunigû iszkieykta[7] i Lacedemona issidongina, ir tenay gundi- no Lacedemonû rikɨ, idant ijs nuwargusius Atenionys Sicilijos karî[8] dar numei ius onpûltum. Kas ir nutika. Tujau[9] ukes Grecijos warzidamos nieries su Lacedemonimys, it diel użgessima gaisrą, kurs ies wissas apsiauste[10] gorina: tep bû didi neapikonta Atenionys ont sawęs sukielusis[11] sauo geidimù nepasejkamos[12] wal- diôs! Darius wieszpats Persû, mindams bocziaus ir teua neapi- konta[13] ont Atenionû, padares son- daras su Lacedemonimys par sauo Lydijôs urieda Tisaperni pasijem tà karè iszda szilte isz sauo łobiû. Bet io[14] neapikonta ont Atenionû[15] bû tikta liczinù io bendribos su Grekoni- mys, kaipogi jis[16] krupauo, idant Lacedemonys nuweikusys Atenio- nys ont io patęis neatsisuktum. ‖ [V 79][17] Kas stebieses i tû, iog[18] Atenionû tep klestontɨ uke suirro[19], iè diel ios suardima, galibe[20] wisso sau- lieki[21] ont ios gulę?[22] Wienog

LIBER QUINTUS.

CAP. I. Dum Athenienses in Sicilia bellum per biennium cupidius, quam felicius, gerunt, interim concitor et dux eius Alcibiades absens Athenis insimulatur, mysteria Cereris Initiorum sacra, nullo magis quam silentio solemnia, enuntiavisse. Revocatusque a bello ad iudicium, siue conscientiam, siue indignitatem rei non ferens, tacitus in exsilium Elidem profectus est. Inde, ubi non damnatum se tantum, verum etiam diris per omnium sacerdotum religiones devotum cognovit, Lacedaemona se contulit; ibique regem Lacedaemoniorum impellit, turbatis Atheniensibus adverso Siciliae proelio, ultro bellum inferre. Quo facto, omnia Graeciae regna, velut ad exstinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odii Athenienses immoderati imperii crudelitate contraxerant. Darius quoque, rex Persarum, memor paterni avitique in hanc urbem odii, facta cum Lacedaemoniis per Tissaphernem, praefectum Lydiae, societate, omnem sumtum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Graecis coëundi: re autem vera timebat, ne victis Atheniensibus ad se Lacedaemonii arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Atheniensium opes ruisse, cum ad opprimendam

1 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *126* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *78*. Psl. viršutiniame dešiniame kampe popieriuje yra skylė turbūt gamybos brokas.

2 R. *ɨ* tais. pieštuku iš *i*.

3 Įtrp. tarp eilučių *ar*.

4 R. *g* tais. iš *d*.

5 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *numei*.

6 Tais. pieštuku iš *pasmerta*, atrodo, ne S. Dauk.

7 Tais. pieštuku iš *iszkieyta*, atrodo, ne S. Dauk.

8 Tais. pieštuku iš *riki Lacedemonû gundi- na, idant nuwargusius Atenionys Sicilijos karę*.

9 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nutika, tujau* į *nutika. tujau*; po to pieštuku r. *t* tais. į *T*.

10 Tais. pieštuku iš *ius wissus apsiaute*.

11 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *sukielę* į *sukielusis*. Parašyta *ont sawęs sukielusis Atenionys*, bet šie ž-iai pieštuku viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 4, 1*.

12 Tais. pieštuku iš *nepasijkamos*.

13 R. *k* tais. iš *g*.

14 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *isz sauo łobiû*. Prir. paraštėje pieštuku *Bet io* šalia išbraukto *Jo*.

15 Prad rašyti *Ati*, bet ištaisyta.

16 Tais. iš *iis*.

17 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *127* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *79*.

18 Tais. iš *nu isz to*. Pabr. pieštuku *iog* – ne S. Dauk.

19 Tais. pieštuku iš *ukes suiro*.

20 Ž. *galibe* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *spikas*.

21 Galbūt norėta parašyti *saulieteki*.

22 Klaustukas parašytas šalia taško.

pats ios ‹st› stengimos ne be garbies bû, o ios nukritey walije neprielems uppa- lius iû krauie: Atenionys grumies iki paskûiè. ir tonke pargalietoies iszguro daugiaus nu- ilsusys atkaklibi laimôs nekap neprietelû spiekù pargalieti[23]. Kaipogi uôs karę pra sidieję, kaip jau iu talkieję ius[24] ir- apleida, tep dingas szioie pasaulieje, kur łaima, ten ir źmoniu linkie- jems swirstay.

II Alcibiades tep sukieles tą karę prisz sauo tewainę, ir pats ne kaip rindi- nys kareiwys sauo narsibę, bet kaipo ‹karwedy› karwaida sauo łietomys stengę prisz ię[25]. Kaipogi paiemes penkys łaiwus, nukaka i Aziję ir klasantes Atenionû piles sauo wardo orumù sukielę prisz ius. kuriu giwentoie zinoie Alcibiadi garsiu numei essanti, o io isztriemims rodies iems io garbies nenumaži- nes: daugiaus jie turieję uź dûta karwaida Spartanams ne kaip isztremta nû Atenionû, ir io nauie walde rodies iems[26] ligi tà kurios[27] bû nustoies. Bet ‹ta› lieta Alcibiadi sukielę pas Lacedemonys daugiaus iem[28] skaugês ne garbês[29]. Jr tep didûme [V 80][30] pataisę pinkles ont uźmuszi- mo io kaipo sauo nokieję, Alci- biades jutes tû nu patios Agidi riki, su kurę swetmoteraudams bû isipažines, pas Tisaperni urie- da Dariaus riki issikrauste: kurem weikè mokieję isitaikinte jau małonumù sauo kałbos, jau mondagumù sauo elgimôs[31]. Kai- pogi bû jaunas, grażios stowi- łos ir tep biłus, iog tarp Atenionû patiû rets iem[32] terados ligus: bed daugiaus mokûs gaubte sau prietelus, ne kaip onturiete: kai- pogi nepatogumus sauo buda mokie- ję pradio biłumù paklieste. Jr tep istigauo

unam urbem, totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inerti, neque incruento cecidere bello: sed proeliati ad ultimum, victores etiam interdum, consumti magis fortunae varietate, quam vi victi sunt. Principio belli omnes ab his etiam socii desciverant, ut fit: *Quo se Fortuna, eodem etiam favor hominum inclinat.*

CAP. II. Alcibiades quoque motum adversus patriam bellum, non gregarii militis opera, sed imperatoriis virtutibus, adiuvat. Quippe acceptis quinque nauibus in Asiam contendit, et tributarias Atheniensium civitates, auctoritate nominis sui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exsilio videbant factum minorem; nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedaemoniis traditum; partaque cum amissis imperia pensabant. Sed apud Lacedaemonios virtus Alcibiadis plus invidiae quam gratiae contraxit. Itaque cum principes velut aemulum gloriae suae interficiendum insidiis mandassent, cognita re, Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tissaphernem, praefectum Darii regis, profugit; cui se celeriter officii comitate, et obsequendi gratia insinuavit. Erat enim et aetatis flore, et formae veneratione, nec minus eloquentia, etiam inter Athenienses, insignis: sed in conciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis, vir melior: quia morum vitia sub umbra eloquentiae

23 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *iû*, *daugiaus*; po to tais. pieštuku iš *Bet ios ‹st› stembimos ne be garbies bû, o ios nukrite walije neprielems uppa- le iû krauie: ij grumies iki paskûiè. ir tonke pargalietoie, iszguro daugiaus nu- ilsusi atkaklibi laimôs nekap spiekù pargalieta*. Turbūt norėta parašyti *neprietelems*.

24 Tais. pieštuku iš *Uôs karę pra sidieję, kaip jau ios talkieję ię*. Iš pradžių įtrp. tarp eilučių pieštuku *Kurius*, bet išbrauktas ir prir. *Kaipogi*

25 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *tą*, *sauo narsibę*, ž-iai *szelpę ię* užrašyti viršuj išbrauktų *tenay atsizenklin*; po to tais. pieštuku iš *tepat sukieles prisz sauo tewainę tą karę, ne kaip rindi- nys kareiwys sauo narsibę, bet kaipo ‹karwedy› karwaida sauo łietomys ‹ię szelpe› szelpę ię*.

26 Tais. pieštuku iš *į Aziję nukaka ir klasantes Atenionû ukes patrakin dino orumù sauo wardo. Zinoie ije, garsiù essanti numei, negi isztriemimas rodies iem numaži- nes garbę: daugiaus jie turieję uź dûta karwaida Spartanams ne kaip atimta Atenionymus, ir io nauie walde rodies ligi*.

27 Tais. iš *kurę*.

28 Prir. paraštėje pieštuku *iem*.

29 Tais. iš *garbies*.

30 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *128* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *80*.

31 Diakritikas virš r-ės *ô* nebaigtas rašyti. Parašyta *ó*.

32 Tais. iš *iems*.

Tissaperniů „idant tep didios algôs Lacedemonû łaiwinè nedůtum: ir lijptum Jonionims, uż kuriu lůsi- bę bů pradieię karę kuri norieję isz- lůsůte ‹nu› iùs nu důklês sziłamôs Atenionyms, ir ne wissa issiwempte[33] su pagalbù Atenionyms: kaipogi miniete tur, iog ne sau bet kittims pargalę steig, is[34] turys iems suteikte pragumus pailginimo[35] karês ne nubengimo: kaipogi jis stigawoię iog wieszpats Persû sprendies karês ir pakaiaus kersztauint Grekams nuweiks iu patiû ginklù, tus ku- riu pirmù wissù sauo galę nega- lieję nuromdite, kaipogi pasibengùs karè, reks iem tujau su par- ‖ [V 81][36] pargałieies grumteis, iog rek nu- warginte Greciję numkariems, idant ię nugrieste nu wisokiû swetimû użkarawimû, galę suliginte ir silpnusius szelpte;[37] iog Lacedemonijs ‹neipra›[38] neiprati ira po pargalû tingiete, kaipo- gi aiszke apsiskelbę atmonitoies Grecijos lůsibês. Tissaperniů[39] pa- tika io tarimas: jis nebsiunte Lacedemonyms ‹daug montôs› ‹tijk›[40] tijk montôs, kieyk reikieję ir lijpę weinà dalè[41] laiwinês Persû ‹ne› ‹noriedama› ne pargaliete pripa- diete Lacedemonyms ne iû sůkte karę bengte.

III Jr tep dar Alcibiades tůmi sauo ukinikams giries, pas kurɨ atejùs siuntinems Atenionû[42], żad ius su wieszpatiû sutaikinte, ie jie sauo[43] ukês waldę zmoniems atiemusijs ‹teunams› ‹arba› didůmenè[44] adůs; tůmi wilda- mos, iog ‹ar› sutinkont onto[45] łůmem[46], bùs nu abems karwediù pakieltas, ar iudwem sukersztùs, weina katra patelks ɨ sau. Atenionys[47] gorina- mys

primo latebant. Igitur persuadet Tissapherni, *ne tanta stipendia classi Lacedaemoniorum praeberet. Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedaemonios iuvandos; quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam, instruere; et eatenus bellum sustinendum, ne inopia deseratur. Nam regem Persarum, dissidentibus Graecis, arbitrum pacis ac belli fore; et quos suis non possit, ipsorum armis victurum; perfecto autem bello, statim ei cum victoribus dimicandum. Domesticis itaque bellis Graeciam atterendam, ne externis vacet; exaequandasque vires partium, et inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos post hanc victoriam Spartanos, quia vindices se libertatis Graeciae professi sint.* Grata oratioTissapherni fuit. Itaque commeatus maligne praebere: classem regiam non totam mittere; ne aut victoriam totam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret.

CAP. III. Interea Alcibiades hanc operam civibus venditabat: ad quem cum legati Atheniensium venissent, pollicetur his amicitiam regis, si respublica a populo translata ad senatum foret: sperans, ut aut concordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Atheniensibus, imminente periculo belli, maior salutis, quam dignitatis,

33 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

34 Tais. iš *ir*.

35 Tais. iš *pragumas pailgintimo*.

36 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *129* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *81*. Psl. apačioje, paraštėje pabrūkšniuota įstrižų brūkšnelių, S. Dauk. turbūt praraše plunksną

37 Kabliataškis parašytas šalia taško.

38 Tais. iš *nepa*.

39 Tais. iš *Tissapernes*.

40 Tais. iš *lijik*.

41 Tais. iš *dales* į *dalei*, po to tais. į *dalè*.

42 Ž. *Atenionû* užrašytas viršuj išbraukto *Lacedemoniû*.

43 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

44 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

45 Įtrp. tarp eilučių *onto*.

46 Pirmoji r. *m* neišbaigta.

47 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

48 Parašyta *paôiumù ka-res*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*. Prad. rašyti r. *b*, bet ištaisyta į *p*.

49 Kabliataškis tais. iš dvitaškio.

50 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *4* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *58* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *82*. Lapas per visą ilgį suglamžytas. Šio psl. paraštėje palikti violetiniai pirštų atspaudai.

51 Ž. *grůžins* užrašytas viršuj išbraukto *paleid*.

52 Ž. *gelbiejes* užrašytas viršuj išbraukto *lůsawes*.

53 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

54 Tais. iš *dalijs*.

55 R. *û* tais. iš *a*.

56 Tais. pieštuku iš *laiwinę iszlipa*.

57 Tais. pieštuku iš *ontra* įtrp. tarp eilučių *bû*.

58 Tais. pieštuku iš *Sudur- diti tomys nelaimomys paka- iaus lugo; bet kébeles tû kurij*.

59 Tais. iš *onpûlims*.

‹daugiaus› ‹pra› ka- res paôiumù[48] daugiaus rupinôs iszganimû sauo ukês nekaip ‹ios› orumù. Jr tep leida waldę ukês nu żmoniû atie- mus didûmenè adûte. Bet didû- me ipratusys didiûtęis, tapa tujaus żmoniû kraugeres ir tyrionimys;[49] ‖ [V 82][50] nebtwerdamęis kareiwe parwa- din Alcibiade, paiemę ijs łaiwi- nę rikaute. Jis pranesz Atenoms iog tenay trauk su karaunù atimte keturims szimtams waldę ‹p› swietû pagautą, ie ije patijs ios negrůżins[51]. Didûmene nusimi- nusi tù gorinimù, weltû ban- diusi, prasikrauste. Alcibiades iszgelbiejes[52] sawą tewainę isz ker- sztu, patijkę[53] stiprę łaiwinę ir iszirkłauo pats prisz Lacedemonys.

IV Jau Mindarus ir Parnabazus Lacedemoniu karwaidù pasitaisiu siù i muszà ‹laukę› łukura teis Se- stos. Susigrumùs, pargale teka Ate- nionyms. Toie muszoie didesnioie dalis[54] kareiwiû ir maźne wissi neprietelû karwaidas atlika karweitie; asztûnes deszimtis patiû laiwû[55] teka Atenionyms i nagą. Netrukus Lacedemonys palikinis sauo łaiwinę iszli- po[56] ont źâmęs karaute, bet ir ontra atweɨ bů[57] pargalieti. Jlgainiû pagrissusys tomys nełaimomys Lacedemonys paka- iaus nu Atenionû ługo; bet kébeles tû kurij tarp iû[58] geidę karês, neleida tam iwikte. Ongała ipûlims[59] Kartagû[60] ‹Si› i Siciliję pagrůżina ka- rauną Syrakuzionû iû talkiejû sauo tewai- nęs[61] giniote, o Alcibiades regie- dams Spartanus[62] iszguriusius nu tijk nukritiû, iszkelauo «Azijos» ‖ [V 83][63] su sawo pargalingù łaiwinę Aziję drauste: patrakielu pilys sukuriomys dau- gioie weitoie isztika i muszą;

60 Tais. pieštuku iš *Kartaginionû*.

61 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iû talkiejû*, tais. iš *tewainę*.

62 Ž. *Spartanus* užrašytas viršuj išbraukto *nuwargusius*.

63 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *59* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *83*. Šio psl. paraštėje palikti violetiniai pirštų atspaudai.

cura fuit. Itaque, permittente populo, imperium ad senatum transfertur. Qui cum insita genti superbia crudeliter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi impotentiam vindicantibus, ab exercitu Alcibiades exsul revocatur, duxque classi constituitur. Statim igitur Athenas mittit, *ex continenti se cum exercitu venturum, recepturumque a quadringentis iura populi, ni ipsi redderent.* Hac denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere Lacedaemoniis tentavere: dein, cum id nequissent, in exsilium profecti sunt. Igitur Alcibiades, intestino malo patria liberata, summa cura classem instruit; atque ita in bellum adversus Lacedaemonios pergit.

CAP. IV. Iam Sesti Mindarus et Pharnabazus, Lacedaemoniorum duces, instructis nauibus exspectabant. Proelio commisso victoria penes Athenienses fuit. In eo bello maior pars exercitus, et omnes ferme hostium duces caesi: naues LXXX captae. Interiectis quoque diebus, cum bellum Lacedaemonii a mari in terram transtulissent, iterato vincuntur. His malis fracti pacem petiere: quam ne acciperent, opera eorum effectum est, quibus ea res quaestum praestabat. Interea et Syracusanorum auxilia illatum a Carthaginiensibus Siciliae bellum domum revocavit: quibus rebus destitutis Lacedaemoniis, Alcibiades cum classe victrici Asiam vastat: multis locis proelia facit: ubique victor recipit civitates, quae defecerant:

weinas pri- jemę ɨ[64] uż pargalietoɨ, i kittas isi- lauźes waldę Atenionû pagrůži- na: ir tep Arispides atgawes Atenionems[65] weczûię ju- rinę garbę, padidines garsą[66] żemi- nes, łaukams nu sauo ukinikû i Atenas pagriżą. Tosi wissosi[67] mu szosi kluwa iem i naga 200 łai- wû ir nepaseikamas grobys. On tos lelosinôs grisztantiôs karaunôs wis- sus swiets prisz iszeit ste- bieteis i kieyk weina kareiwɨ bet uż wis dides- nè i Alcibiadi, i kurɨ wissi akys iszplie- tei spongsa, ir ɨ tur it isz don- gaus atleista, ir patę[68] pargalês Deiwę; girę io łabdaribas kuriomys ijs sauo teuainę apweizieję, stebiejes i ios talentus, kurius iè parodę; swiets at- liżes, pasakoie, rustindamos neteisin- ga io[69] isztriemimo. Wienog rek mie- klinteis, iog wens pats żmogus tijk waliję, iog bû licziù iszwertimo wissudidiausês waldiôs[70]ir wiel ios pakielimo[71]; ir kur jis tikta pasiszmai żę, ten ir par- gale parsikielę it but ijs pats[72] wadalois sauo łai- mą. Todiel neżmoniszkas, bet deiwiszkas iem godas swiets rodę[73]; wissi uź kits kita nor iszdildite pagrůżïnimą ‖ [V 84][74] iszeigù[75], apiûką io isztrie- mima. Gododamys io lelonès neszio prisza- kieje paweiksłus arba abrozus[76] tû patiû Deiwû ‹pr› kuriû aki- waisdoie bû ɨ iszkieykusys ‹no› rodies nori patalpinte tarp dei- wû tů źmogu, kurem nesene bû użginusys wisokês żmogaus pagałbôs. Atęis godas uż apiûkas dowinas uż iszplieszimus, maldas uż iszkieykimus. Ne minauo Sici- lijôs nukritiu[77], bet Grecijôs parga- les garben[78], ne ape Syrakuzas bet ape Jo- nię

nonnullas capit, et imperio Atheniensium adiicit: atque ita prisca nauali gloria vindicata, adiecta etiam laude terrestris belli, desideratus civibus suis Athenas revertitur. His omnibus proeliis ducentae naues hostium, et praeda ingens capta. Ad hunc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multitudo obviam procedit: et universos quidem milites, praecipue tamen Alcibiadem, mirantur: in hunc oculos civitas universa, in hunc suspensa ora convertit: hunc quasi de coelo missum, et ut ipsam Victoriam contuentur: laudant, quae pro patria, nec minus admirantur, quae exsul contra gesserit, excusantes ipsi, iratum provocatumque fecisse. Enimvero tantum in uno viro fuisse momenti, ut maximi imperii subversi et rursum recepti auctor esset; et unde stetisset, eo se Victoria transferret; fieretque cum eo mira quaedam fortunae inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, verum et divinis eum honoribus onerant; certant secum ipsi, utrum contumeliosius eum expulerint, an revocaverint honoratius. Ipsos illi deos gratulantes tulere obviam, quorum exsecrationibus erat devotus. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in coelo posuisse cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, exsecrationes precibus. Non Siciliae illis adversa pugna in ore est, sed Graeciae victoria: non classes per illum amissae, sed acquisitae: nec Syracusarum, sed Ioniae Hellespontique

64 Tais. pieštuku iš *dau- gioie wei- toie i musza iszti- ka; ir wisur ukes, kurios atsiskieydę pri- jemę*. Po *ir* buvo prir. *tarp*, bet išbrauktas. Iš pradžių tais. į *Azijos drauste patrakielu kurij turiedamęis*, bet ištaisyta.

65 Ž-iai *Arispides atgawes Atenio- nems* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *pagrůżenes*.

66 R. *ą* tais. pieštuku iš *a*.

67 R. *i* tais. iš *ę*.

68 Du taisymų sluoksniai: ž. *karaunôs* už- rašytas viršuj išbraukto *waisko*, tais. iš *grisztanti*, [illegible] *turieję* į *grisz- tantiôs, iszeit, i ɨ spongsa, tur*. Po to tais. pieštuku iš *On ta lelosinų grisztantiôs ka- raunôs wis- sus swiets prisz iszeit stebieteis i kieyk weina kareiwi bet uż wis dides- nè i Alcibiadi, wissur akys iszplie- tei i ɨ spongsa, ɨ tur it isz don- gaus atleista, it pati*.

69 Tais. pieštuku iš *gir łabdaribas kuriomys sauo teuainę apwei- zieję, stebas i io talentus, kurius iè parodę; jis at- liża, pasakoie, rustibieję neteisin- ga*.

70 Tais. pieštuku iš *waldies*.

71 R. *o* tais. iš *a*.

72 Tais. pieštuku iš *pasiszmai żę, ten parsikielę ir pargale ir it but ijs*.

73 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *swiets*, tais. iš *rodo*.

74 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pra- džių pieštuku parašytas skaičius *60* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *84*. Šio psl. paraštėje palikti violetiniai pirštų atspaudai.

75 Tais. pieštuku iš *iszdilte iszeigù pagrůżïnimo*.

76 Tais. pieštuku iš *Jie neszio priszakieje io gododamys io lelones abrozus*. Iš pradžių tais. į *Neszio*, bet ištaisyta.

77 Tais. pieštuku iš *nukritius*.

78 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *garben*.

ir Elesponta kalb. Tep Alcibi- ades kaip isztremtas wissubai- siausè[79] bů peikams tep parwadits nu sauo ukinikû wis- su didiausey ‹peikams› girams[80].–

V. Tam dingontes, Lacedemonijs pakiel karwaidù Lysandrą ont jurù ir żâmę: o i weitą Tissaper- ni wieszpats Persu Darius sunu sauo Ciru Lydijo ir Jonijo uriedù[81] parded: kursay szelpdams Lacedemonys[82] łobiù ir tałkù pażadino iusi wilti pirmosês łaimôs. Tep pastiprinti Lacedemonys irklů Azijon, kur Alcibiades bů iszkęlęs su 100 łaiwû; ir kad io kareiwe ‹issiskaidi› iźa- gusys i grobɨ paskidî[83] drewieję drůsè kiey- mus, ilgù pakaiù iturtieiusys, tù ‖ [V 85][84] tarpù neprietelus ius apnink,[85] iszdrapsta iu ratas paskiduses. Atenio nys tami weinami nukritie daugesnè nu- stoię[86] nekaip bů igawusys praeiusiosiems pargaliems ir rupes nie itarłoie tu nelaimù ne sůsimôs[87] łaimôs, bet pasałumą sauo karwai- dos pas kurɨj[88] daugiaus waliję praeiusioię abida nekaip swieźioie godą. Tujau Alcibiadi iszmet ir iio[89] weitą Konona pakeł; tardamys pargalietas essù ne łaimù karês bet pasałumù. Jijs pargalieję prae- iusioie karieję diel to wen, idant paroditum neprietelems, kokɨ ije karwidɨ papeikę ir idant bronges nè iem pargalę pardůtum. Wis- tů pawiediù Alcibiadi prota gùwums ir dabos gosliba rodę. Krupaudams ‹ibingimo› siutini źmoniu issikrau- stę ontrą atweɨ.

VI Konons mindams guwumą sauo praeiuno[90] skotoies łaiwinę ikurte, bet rinktiney karaunôs Azijo bů atlikusys ir

meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offensa, nec in favore, studiis suorum exceptus est.

CAP. V. Dum haec aguntur, a Lacedaemoniis Lysander classi belloque praeficitur; et in locum Tissaphernis Darius, rex Persarum, filium suum Cyrum Ioniae Lydiaeque praeposuit: qui Lacedaemonios auxiliis opibusque ad spem fortunae prioris erexit. Aucti igitur viribus Alcibiadem cum centum nauibus in Asiam profectum, dum agros longa pace divites securius populatur, et praedae dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites habet, repentino adventu oppressere: tantaque caedes palantium fuit, ut plus vulneris eo proelio Athenienses acciperent, quam superioribus dederant: et tanta desperatio apud Athenienses erat, ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone mutarent; arbitrantes, victos se non fortuna belli, sed fraude imperatoris: apud quem plus prior offensa valuisset, quam recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum, ut ostenderet hostibus, quem ducem sprevissent, et ut carius eis ipsam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade vigor ingenii et morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, denuo in voluntarium exsilium proficiscitur.

CAP. VI. Itaque Conon Alcibiadi suffectus, habens ante oculos, cui duci successisset, classem maxima industria exornat: sed nauibus

79 Prad. rašyti *wissudidia*, bet ištaisyta.

80 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *bů*. Parašyta *wis- su didiausey ‹peikams› girams nu sauo ukinikû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 4, 1, 2*.

81 Tais. iš *ir i weitą Tissaper- ni Darius rikys Persu*. Prad. rašyti *Li*, bet ištaisyta. Įtrp. tarp eilučių *uriedù*.

82 Tais. iš *Lacedemonys szelpdams* į *ius*, bet išbraukta. Tais. iš *iû* į *ius*.

83 Tais. iš *issiskaide*. Ž. išbrauktas šviesesniu rašalu ir įtrp. tarp eilučių *paskidî*.

84 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *61* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *85*.

85 Kablelis parašytas šalia taško.

86 Tais. iš *daugesnè*. Parašyta *nu- stoię daugesnè*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

87 Galbūt norėta parašyti *busimôs*.

88 Tais. iš *kurij*(?). *Parašyta kurij*.

89 Turbūt norėta parašyti *i io*.

90 R. *u* neišbaigta.

io laiway stokoię kareiwiû. Wełtû kielę senius ar pusugius i kariauna kurios skaitlus ka- reiwiû bet ne spieka bů[91]. Tokij kareiwe neisztur il- ga onpůlî neprietelû, krimt ‖ [V 86][92] szurmulůdamys ar mukdamys klun i naga neprietelems, ir tok- say nukritys użmusztuiû ir sugau- tuiû bů, iog Atenionû[93] ne wen tep garbinga waldę, bet dar patɨ iu wardą rodies iszdildisys. Toie mu- szoie nu wissa atlikusys ‹ir issiru- pinusys› ontokios ubagistos ateję, iog stokoint rekalingû karè wirû, issirupinusys szalauius ir szaldras i ukinikus kie- lę, wergus iszlůsauo, pasmerktus be- karonês paleida sauo karauna gausidamijs[94]. Jsz Atenu tokę swieta plurszka- ło[95] sukielusys karauną, pirmiaus waldionys[96] Grecijos, nù uôs begali[97] sauo lůsibę giniote. Wienog rižos wiel ont jurù łaimôs bandite: tokę sauo mentos tumpribę[98] rodę, iog it nesenè rupinôs sauo iszganimù nù neabejoię pargaliete. Bet ne tij jau kareiwe bebů, kurij garbę Ate- nionû but galielę onturiete[99] ir neb ta gale[100], kuri lůbieję pargaliete ir ne tas karês gebiejems tû kurij iprati bů i ‹gelzinius› saitus[101] ne i abażus. Todiel wissi ar iszmuszti ar sugauti. Konons karwedys wens isz tos muszôs beiszlikes, krupau- dams ‹swieto› zmoniû apmaudô[102] su asztûnes laiwas nukako pas Ewagora Cypraus riki.

VII. Jszdides tù łaimù karwaida Lacedemonû, ticziodamôs isz Atenionû[103] nełaimû ‖ [V 87][104] nusiunt it lelonè i Lacedemona nu- slůgůtus[105] łaiwus geribiemys ir gro- biù, kurius bů

exercitus deerat, fortissimis quibusque in Asiae populatione amissis. Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, et numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram aetas fecit imbellis: caeduntur passim, aut fugientes capiuntur: tantaque strages, aut occisorum, aut captivorum fuit, ut Atheniensium deletum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo proelio perditis et desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut consumta militari aetate, peregrinis civitatem, servis libertatem, damnatis impunitatem, darent. Ex qua in colluvione hominum conscripto exercitu, domini antea Graeciae, vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, ut, cum paulo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. Sed neque is miles erat, qui nomen Atheniensium tueretur; neque eae vires, quibus vincere consuerant; neque ea scientia militaris in his, quos vincula, non castra continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occisi. Cum dux Conon eo proelio superfuisset solus, crudelitatem civium metuens, cum octo nauibus ad regem Cyprium concedit Euagoram.

CAP. VII. At dux Lacedaemoniorum, rebus feliciter gestis, fortunae hostium insultat; captivas naues cum praeda bellica in triumphi modum ornatas mittit Lacedaemona; ac tributarias Atheniensium

91 Tais. iš *ir skaitlus ka- reiwiû bet karaunos spieka pasi- taisę.*

92 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *62* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *86*. Paraštėje S. Dauk prarašė plunksną (?).

93 Tais. iš *Atenionys.*

94 Prad. rašyti *reg*, bet ištaisyta. Tais. iš *iukinikus* į *i ukinikus*, ž. *wergus* užrašytas viršuj išbraukto *kalpus*. Po to tais. šviesesniu rašalu: prir. paraštėje *issirupinusys*; įtrp. tarp eilučių *sauo karauna gausidamys*. Tais. violetiniu pieštuku iš *wirû* – ne S. Dauk.

95 Tais. šviesesniu rašalu iš *Jsz tokę pluszka ł o.*

96 Parašyta *waldionys pirmiaus*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

97 Tais. iš *begal.*

98 Prad. rašyti *tumprime*, bet ištaisyta.

99 Turbūt norėta parašyti *galieję*. Ž. *onturiete* užrašytas šviesesniu rašalu viršuj išbraukto *ginte.*

100 Tais. iš *gales.*

101 R. *s* tais. iš *i.*

102 Parašyta *apmaudo ‹swieto› zmoniû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

103 Tais. pieštuku iš [illegible] įtrp. tarp eilučių *Atenionû.*

104 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *63* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *87*.

105 Tais. pieštuku iš *nusiunt it lelonè i Lacedemona nuslůgůtus* į *nusiunt ius it lelonè i Lacedemona suslůgůtas*. Po to *ius* išbrauktas ir paraštėje prir. *kurius*, bet išbrauktas. Atstatytas ž. *nuslůgůtus.*

i nagą igawęs. Szilontioses ukes Atenams, kures iki sziol bů onturiejusi[106] pakłusnumi abejotini karês łaima[107], iem pasidůd. Wissa galibi Atenionû belika[108] iu murusi. On tû rustû žîniû[109], wissi ukinikay numus palikïnijs po pili isz gatwês i gatwę swaioie wens kitto jautotęis[110]; klausinie pra- naszo tos rustos źiniôs[111]: waikay nenau- diele, sene parkarszi, trapes źmonas nebtweras sauo[112] numusi: tep didè ta nełai- ma ‹wissa klu› wisoki[113] ůmziaus szir- dys sugildę: ir tep, iog susirinkusys i rinką par wissa nakti aszaro- mijs sauo nełaimą łaiste. Weini kritusiû brolû, kitti sunû, ar tewû; kitti gentiu ir daug malonesniu ben- drû raudoię ir su numiszkiû notiems ukês rekałą[114] jaugę. jau sawɨ patys jau sauo tewainę regieję prapůlsen- te; wadina daug łaimingesnes ka- rieje kretusiusius nekaip giwusius, kieykwens regieję prisz sawi ap- gulimą[115], bada, ir rusta pargalie- toɨ, ‹mind› miniedamys jau irras ir degiesus pilês, jau kruwina wergiba ir ios kruwinus wargus: wadindamys daug laimingesniomys[116] pirmoses irras pilês, kurios ne iû wakus ne tewus numus tikta teużwertę, nugi nebturieję ‖ [V 88][117] nelaiwinês kurioie kaip pirmù pasi- glemźte galietum, ne karaunos kurios narsibi paglemzti gałie- tum paskiaus[118] grażesnius murus isteigte.

VIII. Tep nusiminùs ir iszgurùs ukinikams Atenû[119] pilês neprietele kłot[120] ir pamurieje kurę apgulusys iem badù stipinte. Zinodamys, iog essan- tesijs penas jau bengies, o

106 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *bů*, tais. iš *onturieję*.

107 R. *ł* tais. pieštuku iš *l*.

108 R. *b* tais. pieštuku iš *p*.

109 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

110 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kittą jautoięs* į *kitto jautotęis*, prir. paraštėje *gatwês i gatwę*. Parašyta *swaioię isz gatwês i gatwę wens kitto jautotęis*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2, 4, 5, 6*.

111 Tais. iš *źinies*.

112 Tais. pieštuku iš *nebtweres*, įtrp. tarp eilučių *sauo*.

113 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

114 R. *ą* tais. pieštuku iš *a*.

115 Tais. iš *apstoiema*.

116 Tais. iš *laimingesnioms*.

117 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *64* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *88*.

118 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *i kurę* į *kurioie*; po to tais. pieštuku iš *wakû ne tewus neużwertę, nujau ‖ nelaiwinês kurioie kaip pirmù pasiglemźte galietum, ne karaunos kurios narsibi iszginioti galietum*. Iš pradžių viršuj išbraukto *iszginioti* prad. rašyti *gelbie*, bet išbraukta ir prir. *paglemzti*.

119 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Atenû*.

120 Tais. pieštuku į *ir kłot*, bet *ir* išbrauktas. Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

civitates, quas metus dubiae belli fortunae in fide tenuerat, voluntarias recepit: nec aliud ditionis Atheniensium praeter urbem ipsam relinuit. Quae cuncta cum Athenis nuntiata essent, omnes, relictis domibus, per urbem discurrere pavidi: alius alium sciscitari; auctorem nuntii requirere: non pueros imprudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus imbecillitas domi tenet: adeo ad omnem aetatem tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coëunt: atque ita perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, et cum privatis casibus querelam publicam miscent: *Iam se ipsos, iam ipsam patriam perituram, miserioremque incolumium, quam amissorum fortunam iudicantes; sibi quisque ante oculos obsidionem, famem, et superbum victoremque hostem proponentes; iam ruinam urbis et incendia, iam omnium captivitatem et miserrimam servitutem recordantes; feliciores prorsus priores urbis ruinas ducentes, quae, incolumibus filiis parentibusque, tectorum tantum ruina taxatae sint. Nunc autem non classem, in quam, sicuti pridem, confugiant, superesse; non exercitum, cuius virtute servati pulchriora possent moenia exstruere.*

CAP. VIII. Sic defletae ac prope perditae urbi hostes superveniunt, et obsidione circumdato fame urgent. Sciebant enim, neque ex advectis copiis multum superesse, et, ne novae advehi possent,

swieżî[121] i pilɨ nebileida. Atenionys iszme- rieiusys ilgù badù ir nustoiusys tijk ukinikû ługo pakaiaus. Tada rados ilga składawosina[122] tarp Lacede- monû ir iu talkiejû: kurij[123], stiga- woię, iog reiki sudeginte murus ir warda Atenioniû isznai- kinte; bet Lacedemonys nesutiko onto saki- damys[124] „iog ije ne pliesz Grecije weinos ‹isz dwij› isz dwems akieys“ zad ije Atenionims pakaių „ie murus neron- tius iû pili[125] su itakù iszwers, likusiu- sius laiwus iszdûs ir ie priims wal- dę trijû deszimtû wirû nu Lacede- monû paskirtû. Pasidawę pile[126] «ont» ontû warunkû, kurios waldę Lacedemonijs[127] idawę Lysandrů. Tij meta garsi bû, uziemimù Atenû, smertiu Da- riaus Persû wieszpateis[128] ir isztriemimù Deni Sicilijos Tirio- neis. Su ukês buti parsikieytę tujau ir ios ukini- kû likkums: trisdeszimtijs wires- niuiû riedà paskirtû tapa tyrionimys; [V 89][129] kurij pradioię 3000 kaikarû apsistate[130], nes iog po tijk nukritiû nebibû uki- niku, ir iog ta[131] ljka arba skaitlus[132] rodies dar ma- źù diel pakaiaus onturiejemo pilieje, todiel[133] priiem 700 karejû pargalietoiû. Tujau trideszimtwire[134] jem ukinikus likusiusius żudite, ir, krupaudamys, idant Alcibiades, pa- simetes iszlůsûte sauo ukę, neissi- keltum i nauɨ wiesz- pati, ket ɨ nugalûte kurɨ[135] kelauientɨ pas Artaksersi Persû rikɨ kai- karay ticzioms isusti panokę, kurij nutwierusys ɨ wienog[136] nedrisa io regemay galûte, bet giwa meig- tontɨ troboie sudegina.

providerant. Quibus malis Athenienses fracti, post longam famem, et assidua suorum funera, pacem petivere: quae an dari deberet, diu inter Spartanos sociosque deliberatum. Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent; negarunt se Spartani ex duobus Graeciae oculis alterum eruturos; pacem polliciti, si demissa Pyraeeum versus muri brachia deiicerent, nauesque, quae reliquae forent, traderent; resque publica ex semet ipsis XXX rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem Lacedaemonii formandam Lysandro tradiderunt.

Insignis hic annus et expugnatione Athenarum, et morte Darii regis Persarum, et exsilio Dionysii Siciliae tyranni fuit. Mutato statu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Triginta rectores reipublicae constituuntur, qui fiunt tyranni: quippe a principio tria millia sibi satellitum statuunt; quantum ex tot cladibus prope nec civium superfuerat: et, quasi parvus hic ad continendam civitatem exercitus esset, septingentos milites a victoribus accipiunt. Caedes deinde civium ab Alcibiade auspicantur, ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem, Persarum regem, comperissent, citato itinere miserunt, qui eum interciperent: a quibus occupatus, cum occidi aperte non posset, vivus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus est.

121 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

122 Prir. paraštėje pieštuku *rados*. Iš pradžių ž. *kaulijimos* užrašytas viršuj išbraukto *składawosina*, bet išbrauktas.

123 Ž. *kurij* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *weini*.

124 Tais. pieštuku iš *sadamys*.

125 Du taisymų sluoksniai: ž. *zadieję* užrašytas viršuj išbraukto *siuloię*, tais. į *zad*; po to tais. pieštuku iš *akieys ‹isz dwij› isz dwems“ zad pakaių „ie murus neron- tius pili*.

126 Parašyta *Pile pasidawę*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

127 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Lacedemonijs*.

128 Ž. *wieszpateis* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *riki*.

129 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *65* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *89*.

130 Prad. rašyti *apas*, bet ištaisyta.

131 Tais. iš *tas*.

132 Ž. *skaitlus* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *ljka*, po to prir. *arba sk*.

133 Įtrp. tarp eilučių *diel pakaiaus onturiejemo pilieje, todiel*.

134 Tais. iš *trisdeszimtine ïem*.

135 Ž. *kuri* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Szi*.

136 Tais. pieštuku iš *panokę kai- karay, ir nutwierusys i nedrisa*.

IX Nû[137] tyrionys nusikratiusys nu neprieteli kurio apmaudo kru- pauo[138] gër krauɨ ir drewie likusio- ses irras kanakados tep grażios pilês. Teramene wens tarp patiu tyrionu peizoię sauo draugû[139] smarkibę: io smertys wissus nugondina. Ukinikai uż kitts kitta sprunk isz piley ir Gre- cije kuri aptwinstai Atenionû[140] spru- kles. Nustoiusys ir tôs paskûies sau głomźôs par[141] istatima Lacedemoniû kurij uźginę wissoms Piliems Grecijos i numus priimte[142], wissi i Argos ir Tebas issi- dongino. Jr cze wienog ne wen sauo isztriemima[143] kientieję, bet dar atgaute sauo te- wainês kietiete pradieję. Tarp tremtiniû pasitika Trasibulus wirs[144] skudrus, ir didios kęltês, kursay riźos sauo[145] giwibą nie- kinte diel tewainè || [V 90][146] ir wisnɨ[147] iszganimo. Rikau- dams sauielę bendrû tremtiniû ‹uźem› isiłauż i Pile[148] tep wa- dinama pile parubeżie Atikos: daug weitowiu pasigaiłusiû iu nelaimû kieyk tijk ɨ suszel- pę. Jsmenias pirmasys ukiniks Tebû, negalie- dams iû[149] regemà sauo ukês spiekù prispirte, ius szel- pę slaptù sauo łobiù ir Lysias bylys[150] tůkartù isztremtas isz Syrakuzû, pasumdę sauo montù 500 kareiwiu diel iszlûsawimo wisnies[151] motinôs biłumo Atikos[152]. Jr tep isztink i[153] didè baisi muszà: kaipogi szij kû narsiausè uź tëwaine, ije[154] dikdamys wal- dios kû smurtesnè grumas, ongała tyrionys pargalieti munk i pile, kurioję paskûiei- sems ukinikams atem ginkłą. Ongała kad wissi Atenionys[155] rodies iems itaremas, lijp isz pi- lês issidonginte ir ‹su› irrosi sugrautuiû murû giwente, idůdamys[156] swetimims

137 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Nù*.

138 Prad. rašyti *krupaud*, bet ištaisyta.

139 Tais. pieštuku iš *iu draugû peizoię iû*.

140 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kuri*, tais. iš *Atenionimys*.

141 Įtrp. tarp eilučių *par*.

142 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *wissims*; po to tais. pieštuku iš *wissims Atenionys numuse laikite*.

143 Tais. pieštuku iš *Cze ne wen isztriemima*. Ž-je *isztriemima* antroji r. *m* neišbaigta.

144 Prir. paraštėje *wirs*.

145 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

146 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *66* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *90*.

147 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

148 Tais. iš *Pilè*.

149 Įtrp. tarp eilučių *iû*.

150 Prad. rašyti *bi*, bet ištaisyta.

151 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

152 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Atikos*.

153 Ž-iai *Jr tep isztink i* užrašyti viršuj išbrauktų *Pir- moie musza bû*.

154 Tais. pieštuku iš *tij*.

155 R. *A* tais. iš *a*.

156 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *a*, bet ištaisyta į *idůd;* po to pieštuku tais. iš *ir idůd* į *idůdamys*.

CAP. IX. Liberati hoc ultoris metu tyranni, miseras urbis reliquias caedibus et rapinis exhauriunt. Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga, repleturque Graecia Atheniensium exsulibus. Quod etiam ipsum auxilium cum miseris eriperetur (nam Lacedaemoniorum edicto civitates exsules recipere prohibebantur); omnes se Argos et Thebas contulere. Ibi non solum tutum exsilium egerun, verum etiam spem reciperandae patriae receperunt. Erat inter exsules Thrasybulus, vir strenuus, et domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria et pro salute communi, etiam cum periculo, ratus, adunatis exsulibus, castellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam civitatum, tam crudelis casus miserantium, favor. Itaque Ismenias, Thebanorum princeps, etsi publicis non poterat, privatis tamen viribus adiuvabat: et Lysias, Syracusanus orator, exsul tunc, quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriae communis eloquentiae misit. Fit itaque asperum proelium. Sed, cum hinc pro patria summis viribus, inde pro aliena dominatione securius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem refugiunt, quam, exhaustam caedibus, suis etiam armis spoliant. Deinde, cum omnes Athenienses proditionis suspectos haberent, demigrare eos ex urbe iubent, et in bracchiis muri, quae

kareiwems sauo waldę saugote. Paskû nor Trasibulu pakulûte[156] ża- diedamys waldios tarnu ɨ pa- kelte. ‹K› To nepasijkusys, pa- gałbos nu Lacedemonû ługo- ię; kurios sułaukusys ontra atweɨ isztika i musza, kurioie Kritias ir Jppolokus wissusmar- kiûiù tarp iû gałą gawą.

[V 91][157] X.[158] Kad nuweikti kitti tyrionys su ka- raunù kurios didesnioie puse Ate- nionû bů, iem mukte, tad didiù[159] bal- su Trasybulus[160] suszuka „dielko ije nu io skrei it pargalieti, ‹weito› tad, kad iems rektum iem pripadiete gęiżte apmauda uź iû wisůmenę[161] lů- sibę? Jis iems sakôs essus iu ukini- kû ne iu neprietelù; ir nedielto ginkłą pagrobęs[162], idant kû parga lietyms atimtum, bet idant atim- tůɨ iems pagrůzintum: trims[163] deszimtyms wieszpatiû ne ukè[164] karę apskel- bę "‹ne› Jis iems primin, iog ije ‹essù› weinôs kęltês, weinôs tikibôs, wei- nû istatimû klausù, iog ije par ‹weın› ilga łaika weiną rekała ginioię, iog iè[165] ije patijs gał iszkien- tiete wergibą, tegulgi pasigaiłstai sauo trimtiniû ukinikû, tegul adůd[166] tiewainę tyms, kurij iems łůsibę pagrůżen!" Toks io bilums[167] tep sugraudina karauna, iog pargriżusi i pilę łijpę trims- deszimtems tyrioniû ïssikraus- tite i Eleusina, pakiełusys[168] i iu weita deszimti wirû, kurij ukę rieditum: kurij nemindamys pawaisdos sauo praejunû[169], szij atminę i iû pie- das ir ‹sutepę ronkas› susimurio- ię tomys pa- tiomijs nudiemie- mys. Tù tarpù Lacedemonijs iutusys [V 92][170] Atenionys patrukusius, iszleid Pauza- nia sauo rikɨ iu drauste,

157 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

158 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius 67 – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *91*.

159 Tais. iš *IX*.

160 Iš pradžių viršuj eilutės pieštuku užrašytas *Patrakiele*, bet išbrauktas ir užrašytas *Kad*. Tais. pieštuku iš *Nuweikusys kittus, kad iû ka- rauna, kurios didesnioie puse Ate- nionû bů, iemę mukte*. Tais. į *kuriû kariauna*, bet ištaisyta.

161 Prad. rašyti *Trasi*, bet ištaisyta.

162 Tais. pieštuku iš *pargaliete, ‹weito› tad, kad iems rektum pripadiet gęiżte apmauda uź iû wisni*.

163 Tais. pieštuku iš *pagrobę*.

164 Iš pradžių prieš *trims* parašytos kabutės.

165 Įtrp. tarp eilučių *ne ukè*.

166 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iè*.

167 Ž. *adůd* užrašytas viršuj išbraukto *pagrůżin*.

168 Iš pradžių išbrauktas *Toks*, prir. *Tu*, po to tais. iš *bilie* į *bilums*.

169 Prad. rašyti *pad*, bet ištaisyta į *pak*. Pieštuku išbraukta *pakie*.

170 Priešdėlis *pra* užrašytas viršuj išbraukto *at*.

171 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *68* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *92*.

diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Post haec Thrasybulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur. Quod cum non contigisset, auxilia a Lacedaemoniis petivere: quibus accitis, iterato proeliantur. In eo bello Critias et Hippolochus, omnium tyrannorum saevissimi, cadunt.

CAP. X. Ceteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus maior pars Atheniensium erat, fugeret, magna voce Thrasybulus exclamat: *Cur se victorem fugiant potius, quam ut vindicem communis libertatis adiuvent? Civium illam meminerint aciem, non hostium esse; nec se ideo arma coepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut ademta restituat: XXX se dominis, non civitati, bellum inferre.* Admonet deinde cognationis, legum, sacrorum communium; tum vetusti per tot bella commilitii: *orat, miserantur exsulum civium, si tam patienter ipsi serviant: reddant sibi patriam, accipiant libertatem!* His vocibus tantum promotum est, ut reversus in urbem exercitus, XXX tyrannos emigrare Eleusina iuberet, substitutis decem, qui rempublicam regerent: qui, nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem viam crudelitatis aggressi sunt. Dum haec aguntur, nuntiatur Lacedaemone, bellum Athenis exarsisse; ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur: qui misericordia exsulis populi permotus, patriam miseris civibus restituit, et decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad ceteros iubet. Quibus rebus cum pax statuta

172 R. *ł* taisyta.

173 Prir. paraštėje *iszkieytę; kimb i ginkła ir*. Ž. *kimb* išbrauktas, bet atstatytas, tais. į *ikieytę*.

174 Prad. rašyti *Pasiklowi*, bet ištaisyta.

175 Tais. iš *sugrobti*. Prad. rašyti *pasałum*, bet ištaisyta.

176 Antroji r. *s* taisyta iš *d*.

177 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

178 Galbūt norėta parašyti *tarpù*.

179 Tais. iš *tamę*.

180 Tais. pieštuku iš *pałikis sunu* į *palikęs sunu*, po to ištaisyta į *du sunù*.

181 Tais. iš *Atak-sersi*.

182 Tais. pieštuku iš *Jstatęs*. Parašyta *Jstatę Artaksersi*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

183 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *uriedu pałiko*.

184 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius 69 – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius 93.

185 Tais. iš *io*.

kursay ‹pasi› sugraudints nełaimomys[172] trem- tiniû, pagrûzen iems tewainę ir pakarcziû deszimti nauiuiû tyrio- niû i Eleusis isztrem. Rodies jau nutilusi, bet netrukùs, tepat tyrio- nys apiûkti pagrizimù tremtinû ir ‹it but patys› sauo isztriemimù, it but kittû lûsibę i sauo wergiba ikieytę; kimb i ginkła ir[173] karę Atenionyms apskełb. ‹Jsitiepę› Pasiklowei[174] wilti sau waldę atgaute, sueiùs terauteis sugrob, pasałù[175] ir ir diel pakaiaus nugałû: ukini- kùs isztremtusius i piłi parwadin Jr tep, iszswaiditi[176] straipte Atenû ongałą susiner i weina kuna; ir idant praeiusię weikalay weinû ir kittû nesukeltum kersztu ir skaugês[177] prisijk wissi netaikû neminie- te. Tù tartù[178] Tebanay ir Korintio- nys siuntinius pas Lacedemonys nuleid, lugodamys weinôs daleis grobi praeiusiosês karês. Kurij nie- ka nepeszusys newen karę aiszkę apskelb Lacedemonims, i tami[179] ap- maudę maźne isssizad iû bùrsôs.

XI Tù patiù łaikù Darius Persû ri- kys mirszt, palikęs du sunù[180] Artaksersi[181] ir Cyru. Artaksersi istatę[182] karszin- cziù o Ciru ‹uriedù› tu piliû kures pri io giwà galwa riedę uriedu pałiko[183]. Bet Cyrû || [V 93][184] tewa pariedims rodôs iem[185] abidù: todiel słaptù prisz broli ginkłûies Kad Artakserses tû paiuto, pawa dino[186] pasawi broli, ‹l› rengontis slaptù i karę ir[187] i auksa manelus idieję[188], ir but ɨ uźmuszes ie mo- tina but neiszgelbieiusi. Paleists[189] Cyrus jau neb słaptù, bet regema pradieję ginkłûteis prisz broli ir tałka isz wissur telkte[190].

186 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Kad tů* į *Tů*; po to tais. pieštuku iš *Kad tů Artakserses paiutęs, pawa dines*.

187 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*.

188 Prad. rašyti r. *o*, bet ištaisyta.

189 Tais. pieštuku iš *Paleist*.

190 Tais. pieštuku iš *telk*.

esset, interiectis diebus, repente tyranni non minus restitutos exsules, quam se in exsilium actos indignantes, quasi vero aliorum libertas, sua servitus esset, bellum Atheniensibus inferunt: sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimae trucidantur: populus, quem emigrare iusserant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas dissipata in unum tandem corpus redigitur; et, ne qua dissensio ex ante actis nasceretur, omnes iureiurando obstringuntur, discordiarum oblivionem fore.

Interea Thebani Corinthiique legatos ad Lacedaemonios mittunt, qui ex manubiis portionem praedae communis belli periculique peterent. Quibus negatis, non quidem aperte bellum adversus Lacedaemonios decernunt; sed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi posset.

CAP. XI. Eodem ferre tempore Darius, rex Persarum, moritur, Artaxerxe et Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum praefectus erat, testamento legavit. Sed Cyro iudicium patris iniuria videbatur. Itaque occulte adversus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, arcessitum ad se fratrem, et innocentiam dissimulatione belli simulantem, compedibus aureis vinxit; interfecissetque, ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, iam non occulte bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed

191 Įtrp. tarp eilučių *ijs*, tais. iš *rengies*.

192 Tais. pieštuku iš *tůmi nor*.

193 Tais. pieštuku iš *tardams, iog nieka iem pikta nedarę*.

194 R. *o* užrašyta pieštuku viršuj išbraukto *ir*.

La cedemonys mindamys, iog ka- rauint iems su Atenionimijs Per- say ius szelpe, taries nezinu priesz kû ijs rengas[191] i karę, źad iem kû- met reikint «i» tałką atleiste, noriedamys tûmi[192] wenkartù ir bendriba Cyraus onturiete ir prisz Artaksersi ie ijs pargalietoiù taptum nusi- teisinte, ‹wa› it but nieka iem pikta nedarî[193]. Du broliu susi- grumę, Cyrus pirmûɨ Artakser si pazeidę, bet io żirga greitumas iszlûsauo nu giltinês, o[194] io no- kieɨ[195] użmuszę io sargay. Tep Kser kses tapes pargalietoiu, tapę weldieju rikies ir karaunôs. Toie mu- szoie 10 Greku Cyrû talkinieję[196], ir[197] bû pargalietoies tami sparni ku- remi ‹stowieję› grumies: użmu- szus Cyru, ‹kas› wissa karau- na Persû bû ius apsiautusi, ir tep negalieję iû[198] ‖ [V 94][199] pargaliete, ne narsibi[200] ne pasalumù ir partyik nozmiû tau- tû ir warwarû tij drûsi kareiwey sauo kontribę mokieję sau keli pra- skinte ir numey pagriz[201].–

195 Tais. iš *nokiej*.

196 Tais. iš *talkoie bû*.

197 Prir. paraštėje pieštuku *ir*.

198 Tais. pieštuku iš *dar użmu- szus Wieszpati, ‹kas› wissa karau- na Persû ius apsiautusi, negalieję*. Ž. *jau* pieštuku užrašytas viršuj išbraukto *dar*, bet išbrauktas.

199 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *70* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *94*. Psl. apačios dešinysis kampas nuplėštas, nes lapai buvo sukibę.

200 Tais. iš *narsibę*.

201 Tais. iš *keli pra- skinte i sauo tewainę*.

aperta professione parare coepit; auxilia undique contrahit. Lacedaemonii memores, Atheniensi bello enixe se eius opera adiutos, velut ignorantes, contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res eius exegisset: quaerentes apud Cyrum gratiam, et apud Artaxerxem, si vicisset, veniae patrocinia, cum nihil adversus eum aperte decrevissent. Sed cum in bello fors proelii utrumque fratrem pugnae obtulisset, prior Artaxerxes a fratre vulneratur; quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus a cohorte regia oppressus interficitur. Sic victor Artaxerxes, et praeda fraterni belli, et exercitu potitur. In eo proelio decem millia Graecorum in auxilio Cyri fuere: quae et in cornu, in quo steterant, vicerunt; et post mortem Cyri, neque armis a tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerunt; revertentesque inter tot indomitas nationes et barbaras gentes, per tanta itineris spatia, virtute se usque terminos patriae defenderunt.

I Lacedemonys pagal budo zmo- gaus gimies, daug turiedami, daugesnè dar[1] geidę, kaipogi[2] ne kakin- damôs igawimù atenionù tur- tu, kurès[3] sauo spieką bů padi- dinusys, wisso Azijos wal- diôs ‹ussigeidę› geiste pradieję: kurios didesni[4] dali Persay waldę. Jr tep i tů žigɨ Dercylles karwai- dù pakełtas, «kursay» regiedams turiesis stengte[5] prisz du uriedù[6] Artaksersî,[7] Parnabazu ir Tissaper- ne didę galibę swieta turintiu, rižos su weinù sondaraute. ‹Pa-› Tà letà patogesniù iem[8] rodies Tissaper- nes, wirs ir gudriboie guwesnys ir kanakados ‹tarp k› Cyrû wiesz- patauint nu kareiwiû milems, todiejes gaun pasiregiete su iumi, ir ‹w› ont wa- runkû sutarusiù ‹palaubas pa- dara› pasiiem wens ontram i kinkla[9] nekepte. Bet jutes tů[10] Paranabazus iskond Tisapernɨ[11] ‹už tů› «iudums» wieszpatiû „iog ijs igumont Lacedemonyms i Aziję ne wen iu ginkłù neromdęs, bet dar wieszpates łobiù ‖ [VI 95][12] io paprakauwes neprietelus, su kuriomys ije tur onkstiteis, i kures ‹stembte.› rengteis. it tarsi nełaima weinôs sritês butum nekaitonti wissà rikè“ tolesne ijs saka, iog gieda es- santi pirkte pakaiu, galint karî igau- te ir griesti sauo neprietelus auk- su ne kardù; ongała ibinges ont Tissapernę siuło ‹kar› rikiû, idant i io weita pakeltum Konona Atenioni laiwinês karwaida[13], kursay pra- rades karieję sauo teuainę Cypri inumauo[14]: kaipogi norys Atenionû

LIBER SEXTUS.

CAP. I. Lacedaemonii, more ingenii humani, *quo plura habent, eo ampliora cupientes*, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiae imperium affectare coeperunt; sed maior pars sub regno Persarum erat. Itaque Dercyllides dux in hanc militiam electus, cum videret sibi adversus duos praefectos Artaxerxis, Pharnabazum et Tissaphernem, maximarum gentium viribus succinctos, dimicandum, pacificari cum altero statuit. Aptior visus Tissaphernes, vir et industria potior, et militibus Cyri quondam regis instructior, in colloquium vocatur, et statutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur, *ut Lacedaemonios Asiam ingressos non repulerit armis, sed impensis regiis aluerit: merceturque ab his, quae differant bella, quae gerant, tanquam non ad unius summam imperii detrimentum omne perveniat. Indignum*, ait, *bella non perfici, sed redimi; hostem pretio, non armis summoveri.* His vocibus regem a Tissapherne alienatum hortatur, ut in locum eius naualis belli ducem eligat Conona Atheniensem, qui, amissa bello patria, Cypri exsulabat: *quippe Atheniensibus,*

1 Tais. pieštuku iš *iû daugesnè turieję, jû dar daugesnè.*

2 Įtrp. tarp eilučių *kaipogi.*

3 R. *è* tais. pieštuku iš *e.*

4 Tais. pieštuku iš *ont wissa Azije wal- diôs ‹ussigeidę› geiste pradieję: bet didesni ios.*

5 Tais. pieštuku iš *stembte.* Iš tikrųjų parašyta *stemgte.*

6 Pirmoji r. *u* tais. iš *k.*

7 Tais. pieštuku iš *Artaksersi* ir parašytas kablelis.

8 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iem.*

9 Tais. pieštuku iš *susieit pasiregiete, ir ‹w› ont wa- runkû sutarusiù ‹palaubas pa- dara› pasiiem i kinkla.* Turbūt norėta parašyti *ginkla.*

10 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *tujau*, bet pieštuku išbrauktas ir prir. *jutes tů.*

11 Ž. *Tisapernɨ* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *i.*

12 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *71* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *95.* Psl. apatiniame kairiame kampe yra rašalo ir kita neaiškios kilmės dėmė.

13 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kures karie ijs tur wengte į su kuriomys kariemis ijs tur onkstiteis;* tais. iš *pakieltum* į *pakeltum.* Po to tais. pieštuku iš *iu neromdę, bet dar riki iszdû ‖ matina, ir neprietelus kukulauo, idant žinotum, su kuriomys kariemis ijs tur onkstiteis, i kures ‹stembte,› rengteis. it nełaimû weinôs sritês wissa uke nejuntonti“‹gi› ijs saka gieda es- santi pirkte pakaiu, galint karau- te ir ręižteis prisz neprietelu auk- su ne kardù; ongala ibinges ont Tissapernę tar ‹kar› rikiû, idant i io weita pakeltum Konona Atenioni laiwinês karwaidù.*

14 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

15 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *nu Artaksersi sauo mu.* Galbūt norėta parašyti *musztiniu.*

16 Tais. iš *graižiu.*

17 Prir. paraštėje violetiniu pieštuku *Iki+* – ne S. Dauk.

18 Tais. pieštuku iš *patek.*

19 R. *i* tais. pieštuku iš *i.*

20 R. *ł* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

21 Ž. *bursinikay* užrašytas viršuj išbraukto *talkieję.*

22 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *ius;* po to tais. pieštuku iš *suszelpę ius.*

23 Tais. pieštuku iš *stokoię karwedi.*

24 Tais. pieštuku iš *guwi neprietelu,* įtrp. tarp eilučių *kaip bů Dercylus ir Konons.*

sudurdita ira gale, weinog ‹leb› ont jurù ira dar sugebontes. Jr tep Parnabazus gawęs nu Artaksersi sauo[15] penkes deszimtys talentû arba ilguiu grasziu[16] ‹ir› gawa ir isakimą łaiwinês wiresnibę Kononû idûte.

II[17] Tû jusdamys Spartanay arba Lacedemonys patelk[18] sau Ercynio-na Egyto rikɨ[19], kurs iems nuleid 100 triirkliû[20] łaiwû ir 100000 bacz kû jawû: kitti wissi iû bursinikay[21] szelpę ius tepat[22] rimtù ‹pagalbu› tałkù. Bet ta nugûsti karauna neturieję karwedî[23], kurs but galiejes ię ri-kaute, priesz tep guwius neprietelus, kaip bû Dercylus ir Konons[24]. Talkieje norieję Agesilaus tû kar-tù Lacedemonû riki sau atmonû pakelte[25]. ‹Spartanay› Lacedem[26] ilgay abejoię iem waldę idûte, nu siminusys atsakimu żiniczes[27] Delpu kuri reiszkę irras ukè[28], ie kujû-tum rikini waldie, o Agesilaus bû kliszùs. Ongala rižos noriedamys [VI 96][29] geriaus regiete sauo[30] karwe-di kliszioint, ne kaip iû[31] ukę kad wiburtum. Agesilas isztraukę i Azije su didè stiprę karaunù, ne weikè tesakisi[32], iog kittudù[33] kar waidu but geresnè buwusiù ‹surie-ditu:› skirtù: kaip sziûdù[34] kaipogi abudù weino ûmżaus[35], weina prota, weinôs narsibês, maźne weinos iszmin-tęis: abudù garsiù sauo pargaliems; wienog[36] ‹łai› likkums daridams iùdù[37] buti-nay ligiù neleida tecziaus ‹idant wens ont ontrù leliotum› weinam ontra pargaliete. Didijs bû abu-dums tijkimos i tû karę[38], didi weikalay nu-weikti. Bet kareiwei Konona smaukont iems[39] algą nu wieszpateis[40] wires-niuiû patraka, ir (iû smurtesné

etsi fractae sint opes, manere tamen naualem usum; nec, si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis iussus est Conona classi praeficere.

CAP. II. His cognitis, Lacedaemonii et ipsi a rege Aegypti Hercynione auxilia naualis belli per legatos petunt; a quo centum triremes, et sexcenta millia modiorum frumenti missa: a ceteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui, et contra tantum ducem, deerat dignus imperator. Itaque postulantibus sociis Agesilaum ducem, regem tunc Lacedaemoniorum, propter responsum oraculi Delphici, diu Lacedaemonii, an eum summae rei praeponerent, deliberaverunt: quibus futurus imperii finis denuntiabatur, cum regium claudicasset imperium; erat enim pede claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incessu regem, quam imperio regnum claudicare. Posteaquam Agesilaum cum ingentibus copiis in Asiam misere, non facile dixerim, quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe aetas, virtus, consilium, sapientia utrique prope una, gloria quoque rerum gestarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit, invictum tamen ab altero utrumque servavit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnae res gestae fuerunt. Sed Cononem seditio militum invadit, quos praefecti regis fraudare stipendio soliti erant; eo instantius debita poscentibus, quo graviorem

25 Įtrp. tarp eilučių *sau atmonû pakelte.*

26 Prir. paraštėje *Lacedem.*

27 Ž-iai *atsakimu żiniczes* užrašyti viršuj išbraukto *apreiszkimù.*

28 Tais. iš *ukes.*

29 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *72* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *96.*

30 Ž. *sauo* užrašytas viršuj išbraukto *iu.*

31 Ž. *iû* užrašytas viršuj išbraukto *sauo.*

32 Tais. pieštuku iš *sakisi.*

33 Tais. iš *kittas grutes.*

34 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kaip sziûdù.*

35 Galbūt norėta parašyti *ûmżiaus,* nes viršuj *a* parašytas taškas turbūt S. Dauk. *i* korpusą netyčia praleido.

36 Ž. *wienog* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *o.*

37 Tais. iš *iù.*

38 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *i tû karę.*

39 Tais. iš *iè.*

40 Ž. *wieszpateis* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *riki.*

skołos rekalauo,)[41] iů sunkesnę[42] jautę sau ka- rausino tep di-
dem karwaida rikau- int. Konons ilgay wełtů Persu wieszpati[43]
grome- tomys sziźina, ongała pats kelauo pas ɨ; bet su iumi[44]
regieteis ir kalbiete ne- gauo, todiel, iog nenorieję io Persû do- bù
pasweikinte; kalbieję iem[45] par talkiejùs „iog io karauna wissu-
turtingiausî wieszpateis[46] gaiszt nu neturto, iog wieszpats tep stip-
rus, kaip iè ne- prietelus, daugibî sauo kareiwiû wienog[47] leidas
norys turtingesniù budams turtusi pranokte ir daug didesniù
budams pargaliete"[48] Lugo, idant iem weina łobina paskirtum[49]:
kai- pogi daugiam paoiù ira. Gawęs algą || [VI 97][50] pargriszt pas
łaiwinę ir skùb gar- sintęis[51] sauo źigės, sauo narsibę ir łaimù. Jis
terio ‹kieymus,› apigardas, ‹lau› isigrud[52] i piles ir wert wis it per-
kunijes smarkibę. Lacedemonys nusiminusys, tokiù io ‹wiksinù›
weik łumù, parwaden Agesilu isz Azijè tewainês giniote.–

III Tù tarpù Pisandrus iszkelauient Agesilaů i Aziję, bů
pakełtù ukęs karwai- dù, tas didè didelę łaiwinę isz wissos galês
isteigę, bandisys ont juru karês łaimos[53]. Konons[54] tepat nepirmù
su nepriete- lù susigrumę, kaip kad geray bů suriedes sawusius.
Todiel wissudi- diausi toie muszoie karwaidums ir kareiwiû[55]
bů noksinôs. Kaipogi ir pats karwaida Konons[56] ne tep Persams
kaip sauo tewainè ‹linkieję› isz atidês steigę. ir kaip iem rikauient
Atenionys bů at- likusys nuwaldios, tep nu jis norieję iems
pagrůżinte, ir at- monidams atgaute sauo tewainę[57] ku- rios[58]
pargalietas bů nustokes: ků didesney dar, iog ne Atenionû, bet

sub magno duce militiam praesumebant. Itaque Conon, diu rege per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit: a cuius adspectu et colloquio prohibitus est, quod eum more Persarum adorare nollet; agit tamen cum eo per internuntios, et queritur, *opulentissimi regis bella inopia dilabi; et, qui exercitum parem hostibus habeat, pecunia vinci, qua praestet, inferioremque eum ea parte virium inveniri, qua longe superior sit.* Postulat, dari sibi ministrum impensae, quia pluribus id mandare perniciosum sit. Dato stipendio, ad classem remittitur: nec moram agendis rebus facit; multa fortiter, multa feliciter agit: agros hostiles vastat: urbes expugnat: et, quasi tempestas quaedam, cuncta prosternit. Quibus rebus territi Lacedaemonii, ad patriae subsidium revocandum ab Asia Agesilaum decernunt.

CAP. III. Interim Pisandrus, ab Agesilao proficiscente dux patriae relictus, ingentem classem summis viribus instruit, fortunam belli tentaturus. Nec non et Conon tunc primum cum hostium exercitu concursurus, magna curas ordinat suos. Summa igitur (non) tam ducum in eo proelio, quam militum aemulatio fuit. Nam et ipse dux Conon non tam Persis, quam patriae studebat; et, sicut afflictis Atheniensium rebus, auctor amissae dominationis fuerat, sic volebat idem haberi redditae, patriamque vincendo recipere, quam victus amiserat: eo speciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium, sed

41 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*, parašyti skliausai.

42 R. *ę* tais. iš *i*.

43 Ž-iai *Persu wieszpati* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *riki*.

44 Tais. pieštuku iš *kelau*. Ž-iai *bet su iumi* užrašyti pieštuku viršuj išbrauktų *su kuriù*.

45 Tais. pieštuku iš *su iumi*.

46 Tais. pieštuku iš *karauna wissu- turtingiausi riki*.

47 Tais. pieštuku iš *daugibi*, įtrp. tarp eilučių *wienog*.

48 Tais. pieštuku į *sawi parga- liete*, bet *sawi* išbrauktas; tais. iš *pargaliete" norijs daug di- desniù budams"*.

49 Prad. rašyti *paskirk*, bet ištaisyta.

50 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *73* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *97*. Psl. viršuje S. Dauk. prarašė plunksną.

51 Tais. iš *gar- sauti*.

52 Ž. *isigrud* užrašytas viršuj išbraukto *grudas*.

53 Tais. pieštuku iš *Agesilà i Aziję, bů pakełtù ukęs karwe- diù, tas didelè didi łaiwinę isz wissos galês isteigę, bandisys karês laima*.

54 Tais. pieštuku iš *Konon*.

55 Įtrp. tarp eilučių *karwai- dums ir kareiwiû*.

56 Tais. pieštuku iš *Konon*.

57 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*. Parašyta *tewainę atgaute*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2*, *1*.

58 Tais. iš *kurę*.

59 Tais. pieštuku iš *kû weikiausey, iog ne Atenionû galę, bet tautôs swetimos, karausis riki paôion, pargalièsis tie- wainês naudon, daug iwaires- nes pragumas nekaip ‹io› pirmije io ukes karwaidas.*

60 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *74* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *98*.

61 Parašyta *ukę sauo*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

swetimos tautôs galî wieszpateis paôion karausys, ie pargalièsis tie- wainês naudon, todiel daug iwaires- nes pragumas nekaip ‹io› pirmije io ukes karwaidas taries[59] garbę igisys: [VI 98][60] kaipogi ije pargaliedamys Per- sus sauo ukę[61] ‹ginioię› abginę. Szys dabar Persams igaudams pargalę sauo[62] tewainę iszlůsůs[63]. Pisandrus gentis ir nokies Agesilaus «ijs» dika[64] ‹mieklintęis› liginteis i io źigius ir garbę, bet[65] kru- pauo weinù wałondù[66] ‹par› sauo negebiejemù iszwerste wal- dę kuri walię tijk umźiû ir tijk kariû. Tů pati dumoie wissi io[67] ka- rewe ir irkłoie; kurius didesnys dar rupesnys sręigę, netep idant igautû turtû nenustoktum, kaip- kad Atenionys apent waldios ne- igautum. Bet jů i[68] didesne musza isztiko[69], jů garsesni Konono pargale bů. Paweikti Lacedemonys iemę mukte; kuriu igulę Konons isz Atenû iszui: ir isz wergibôs iszlůsů, ukinikams orumą pagrůzin, ir pagrůzina apent i bursa[70] daug ukiû kurios bů atsiskieyduses.

IV. Ta pargale bů pradî atkùtimo Atenionû galibês, o Lacedemonû pabon- gù, kury ne tarsi[71] but su waldę ir narsibę pa- kleidę, kaipogi rubeźienay pradieję ius[72] niekinte. Jr tep pirmije Tebanay talkiniedamys Atenionyms karę iems apskelbę. Ta uke neapweżama bu nu sawo newiekszliû ukinikû bet kontribî[73] Epominondos sauo[74] karwai- dôs issikielę i waldonę wissos Grecijos. [VI 99][75] Todiel isztika i żâmine muszà; ta pati nełaima Lacedemonys suti- ka ont żâmę; grumontes su Lacede- monimys, kaip ie ont juru karau- ient priesz Konona.

62 Tais. iš *Persus gelbiedams*.

63 Prir. pieštuku paraštėje *iszlůsůs* vietoj išbraukto *pagrů- žins*.

64 R. *k* tais. iš *d*.

65 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *«wi» bet*.

66 Tais. iš *weinoie wałondoię*.

67 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *io*.

68 Prir. eilutėje pieštuku *i*.

69 Prir. paraštėje *isztiko*.

70 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *‹iu zmoni› ukinikams pagrůzin orumą, ir igaun į ir isz wergibôs iszlůsů, ukinikams orumą pagrůzin, ir igaun apent*. Po to tais. pieštuku iš *iu igulę isz Atenû*, įtrp. tarp eilučių *pagrůzina* ir *bursa*.

71 R. *p* tais. iš *b*. Ž-iai *kury ne tarsi* užrašyti viršuj išbraukto *Jt*.

72 Prir. paraštėje *ius*.

73 R. *î* tais. iš *ę*.

74 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

75 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *75* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *99*.

alieni imperii viribus dimicet, pugnaturus periculo regis, victurus praemio patriae; gloriamque diversis artibus, quam priores civitatis suae duces, consecuturus: quippe illos vincendo Persas patriam defendisse; se Persas victores faciendo restituturum patriam esse. Porro Pisandrus pro coniunctione Agesilai, etiam virtutum aemulator erat; contendebatque, ne a rebus gestis eius et gloriae splendore decederet; neve tot bellis ac seculis quaesitum imperium brevis momenti culpa subverteret. Eadem militum et omnium remigum cura erat; quos maior sollicitudo cruciabat, non tam, ne ipsi quaesitas opes amitterent, quam, ne pristinas Athenienses reciperent. Sed quanto maius proelium fuit, tanto et clarior victoria Cononis. Victi Lacedaemonii fugam capessunt; praesidia hostium Athenis deducuntur; populo restituta dignitate conditio servilis eripitur; multae quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. Hoc initium Atheniensibus resumendae potentiae, et Lacedaemoniis habendae finis fuit. Namque, velut cum imperio etiam virtutem perdidissent, contemni a finitimis coepere. Primi igitur Thebani, auxiliantibus Atheniensibus, bellum his intulere: quae civitas ex infimis incrementis, virtute Epaminondae ducis, ad spem imperii Graeciae erecta est. Fit itaque terrestre proelium, eadem Lacedaemoniorum fortuna, qua pugnatum adversus Conona nauali proelio fuerat. In eo bello Lysander, quo duce Athenienses victi a

76 Galbūt norėta parašyti *iskusts*.

77 Tais. pieštuku iš *isigrausi, nes apleisti bů nu wissû sau*. Viršuj išbraukto *nes* prad. rašyti *nie*.

78 Ž. *weikę* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *rižo*.

79 Tais. pieštuku iš *parwadin*.

80 Tais. iš *galietum*.

81 Tais. pieštuku iš *Agesilas*.

82 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *be*.

83 Ž. *Tebanams* užrašytas pieštuku po išbraukto *neprietelems*.

84 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *76* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *100*. Psl. viršuje S. Dauk praraše plunksną.

85 Ž. *kurij* užrašytas pieštuku virš eilutės.

86 R. *k* tais. pieštuku.

87 R. *t* tais. iš *d*.

88 Iš pradžių taškas buvo padėtas po *talką*, po to prir. *weste*.

Toie muszoie Lysander, kurs bů Atenionys pargalieies, gała gawa. Pausanias ontrus karwaida Lacedemonû iskust[76] diel wilaus, issikrausta. Jr tep Teba nay igawusys pargalę, wisnę kaurauną wed pas Lacedemonu pili, wildameis it weike tenay isigrausi, kaipo apleistus nu wissû sauo[77] talkiejû. Kô krupaudamys Lacedemonys sauo riki Agesilau isz Azijos, kurs tinay didius weikalùs weikę[78] giniote tewainês parwadino[79]: kaipogi kritùs Lysandrů, nebibů karwaidas kuriůmi galieję but[80] pasiklaute. Nes wielinontes iem griźszte: pa tijs sukielusys karauną trauk prisz neprietelu. Bet nesene pargalietims kibte i pargalietoius, ne drůsumo ne spieko bů: ir tep pirmamije susiriemimi paskida. Jszblaszkius jau karauną Lacedemoniû beonteję Agesilaus[81] iu rikys, kursay atnauienes muszą ne be[82] didè wargà su nupentieiuses źigiusi ir kariesę sauo kareiwes, iszpliesz pargalę Tebanams[83]; ‖ [VI 100][84] kurij[85] weinog pati sunkey paźeidę.

V Jutusys tů Atenionijs krupaudamys, îdant Lacedemonys pargaliemys wiel iu nenuwergtum, karauną sukeł, ir tę idůd Jpikratiû[86] noris 20 metu turintem bet[87] didè guwem jaunikaitiû; Tabanams i talką weste[88]. Tas jaunikatys didesni sauo umźaus protą turieję. Atenionys pirm io niekadôs tarp tijk sauo karwaidû, ne didesnês wiltês, ne guwesnês nůmonês atmona neturieję: kursay newen karês amata parmanę, bet dar ir biłumù mieklinôs. Konon tepat ‹pagriżes› jutęs Agesilau

Lacedaemoniis fuerant, interficitur. Pausanias quoque, alter dux Lacedaemoniorum, proditionis accusatus, in exsilium abiit. Igitur Thebani, potiti victoria, universum exercitum ad urbem Lacedaemoniorum ducunt, facilem expugnationem rati, quoniam deserti a sociis omnibus erant: quod metuentes Lacedaemonii, regem suum Agesilaum ex Asia, qui ibi magnas res gerebat, ad defensionem patriae arcessunt. Occiso enim Lysandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cuius quoniam serus adventus erat, conscripto exercitu, obviam hosti procedunt. Sed victis adversus paulo ante victores nec animus neque vires pares fuere. Prima igitur congressione funduntur. Deletis iam suorum copiis, supervenit rex Agesilaus, qui restituto proelio, non difficulter, recenti et multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit; ipse tamen graviter sauciatur.

CAP. V. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, ne, iterum Lacedaemoniis victoribus, in pristinam sortem servitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eumque in auxilium Boeotiorum per Iphicratem, viginti quidem annos natum, sed magnae indolis iuvenem, duci iubent. Huius adolescentis supra aetatem virtus admirabilis fuit; nec unquam ante eum Athenienses, inter tot tantosque duces, aut spei maioris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt; in quo non imperatoriae tantum, verum et oratoriae artes fuere. Conon quoque, audito reditu Agesilai,

pargrizùs ir pats griszt isz Azijos[89] Lacedemonû krasztu teriote; Jr tep nu wissur ‹suremti› remamys Spartanay karês[90] wargas ipůlę i rupesnɨ. Bet Konon isz drewiejes neprietelû żamę trauk i Atenas: kame su didiu dziaugsmù bů priimtas, bet daugiaus is rustinos degiesays ir irroms suar- ditôs nu Lacedemonû tiewainês[91], ne kaip dziaugies pa grizimù po tep ilga łaiko. kas bů sudegusiù, ikonden Lacedemoniu[92] grobiù[93], ir Persû karaunù[94] ‹atnauien.› apent ikur: kas sugrau- tù bů wiel pastrunei. Toksay bů Ate- nû likkumas, iog pirmù nu Persû su- deginti, nu nu Lacedemonû suarditi sauo ronkomys isz Lacedemoniû grobę[95] pastruniję: atkaley, nù tus turieję bendras, ‖ [VI 101][96] kurij tů kartù bů neprieteles, o tij dabar tapa neprieteles, su kures ků artiausè bů susinierę bendriboie.

VI Tam dingontes, Artakserses, rikys Persû atleid siuntinius i Grecię, par kurius lijp wissims nu kariû lau- tęis, kas to nekłausis, to is neprietelû apsiskełbs. Jis grůzin kieykweina ukè lůsibę ir kas ios bů, ne idant kůmet norit gałą padaritum nełaimoms[97] ‹Azyı› Grecijos ir skaugè kuri- tůintimpos priszwenskita ginklau- dino; bet ‹ıecziaus› idant galietum nuten pargrůzinte sauo karauna, ir leiste prisz Egyptanus kur ry[98] talkinieję Spartanams. Greko- nijs nusinowiiusys kariemys weikè pakłausę. Tij meta bů garsi newen nutildimù butinay Grecijos, bet[99] dar isiłaużimu Gallû i Rima, kursay tù patiù łaikù teka iems[100] i naga.–

et ipse ex Asia ad populandos Lacedaemoniorum agros revertitur; atque ita, undique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon, vastatis hostium terris, Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen tristitiae ipse ex incensa et diruta a Lacedaemoniis patria, quam laetitiae ex recuperata post tantum temporis, cepit. Itaque, quae incensa fuerant, praedarum sumtu et exercitu Persarum restituit; quae diruta fuerant, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut ante a Persis crematae, manibus eorum; et nunc a Lacedaemoniis dirutae, ex spoliis Lacedaemoniorum restituerentur; versa quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerant; et hostes nunc paterentur, cum quibus iuncti tunc arctissimis societatis vinculis fuerant.

CAP. VI. Dum haec geruntur, Artaxerxes, rex Persarum, legatos in Graeciam mittit, per quos iubet, *omnes ab armis discedere; qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum:* civitatibus libertatem suaque omnia restituit. Quod non Graeciae laboribus, assiduisque bellorum internecivis odiis consulens fecit; sed, ne occupato sibi Aegyptio bello, quod propter auxilia, adversus praefectos suos Lacedaemoniis missa, susceperat, exercitus sui in Graecia distinerentur. Fessi igitur tot bellis Graeci cupide paruere. Hic annus non eo tantum insignis fuit, quod repente pax tota Graecia facta est; sed etiam eo, quod eodem tempore urbs Romana a Gallis capta est.

89 Tais. pieštuku iš *Azije*.

90 Tais. iš *karę*.

91 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *rustina* į *rustinos*, iš *irros* į *irroms;* po to tais. pieštuku iš *i rustinos degiesays ir irroms nu Lacedemonû suarditôs, tiewainês*.

92 Tais. pieštuku iš *Jr tep kas bů sudegusiù* į *Jkonden kas bů sudegusiù*, bet ištaisyta į *kas bů sudegusiù, ikonden Lacedemonu*.

93 R. *ù* tais. iš *ú*.

94 Viršuj *karaunù* pieštuku užrašytas skaičius *1*.

95 Po *sudegintas* parašyti du kableliai. Tais. pieštuku iš *sudegintas, nu nu Lacedemonû suarditas ronkomys sauo isz grobę Lacedemoniû*.

96 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *77* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *101*.

97 Tais. iš *netai môs*. Iš tikrųjų palikta *netaimôms*.

98 Tais. iš *partrauk- tum karauna, talkinieinte Lacede- monims ir leistum prisz Egypta kur say*.

99 R-ės *et* taisytos.

100 Prad. rašyti *iè*, bet ištaisyta.

101 Tais. iš *Jje naudo nesumu Arkadionû.*

102 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

103 Prir. paraštėje *nu Lacedemonû.*

104 Tais. iš *nustokę.*

105 Įtrp. tarp eilučių *Arkadio* (?).

106 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *78* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *102*. Platesnė paraštė palikta kairėje, o ne dešinėje psl. pusėje.

107 Įtrp. tarp eilučių *sawi.*

108 Įtrp. tarp eilučių *Arkadionys.*

109 Tais. iš *it tarsi tiles palaubas essant; Lacedemonims tůintimpos ‹karauient› priesz parubezionys karauient.*

110 Tais. iš *słaptè.*

111 Ž. *trauk* užrašytas viršuj išbraukto *ke- lau.*

112 Prir. paraštėje *iszkarszusiû*, bet ištaisyta į *parkarszusiû.*

113 Tais. iš *powizius iû Deiwû, iu tewainês, ius drů- sina.*

114 Ž. *karau* užrašytas viršuj išbraukto *stow.*

115 Prir. paraštėje *toie weitoie* ir kablelis.

116 Turbūt norėta parašyti *neprietelû.*

Bet tujau pasałumas Spartanu su purtina pakaiû sauo rubeźienû; Kaipogi nessant numei Arkadionems[101] igaun iû pili ir tenay sauo[102] igulę ided. Todiel Arkadionys sukielusys karauna ir patelkusys Tebanus, atgaun par karę nu Lacedemonû[103] tů, ko bů nustoję[104]. Toie muszoie Arkadio[105] Ar- kidamu Lacedemonu karwaida pa- żeidę, kursay regiedams sawusius gur- stantius ir krimtontius nu kardôs [VI 102][106] neprietelû, par źigowa ‹lijpę› lugoię numirielu palaidote. tep pas Grekonys ira dabù isz paźinte sawi[107] pargalietù. Dziaugda- meis Arkadionys[108] isz toki apreiszkimo ‹lij› mosterie lauteis nu piuteis.

VII. Netrùkùs, abejems nieko pikto nedarant, ir it tarsi palauboms essant; Lacedemonis tůintimpos priesz parubeżionys karauo, kad[109] Tebanay pakielusys Epominon dą sau karwaidù usikieta iu buweinę igaute. Todiel briekszta nt ‹i L› słaptù[110] i Lacedemona trauk[111], wienog isz neziniù negalieję onpûlte. Kaipogi senei ir kitti negali ginkła pakelte jausdamys neprietelû artinontes, ‹tij patijs› apsiginklawusys ussto pilês ungas, ‹ne› ir priesz 15000 kareju ne daugiaus szimta parkarszusiû[112] karês wirû sto ‹pr› i musza: daug didesney ius drůsino powizius iû Deiwû, iu tewainês[113] ne kaip iu miniejems! Kaipogi re- giedamys tarp kuriû ir uź ků karau[114] riżos toie weitoie,[115] ar mirte ar pargaliete. Jr tep sauiele senû isz turieję onpůlę neprieletû[116], kurio wakarikszte nebut galiejusi. Toie muszoie du karwaidû neprietelû

Sed Lacedaemonii securis insidiantes, absentiam Arcadum speculati, castellum eorum expugnant, occupatoque praesidium imponunt. Itaque, armato instructoque exercitu, Arcades, adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello repetunt. In eo proelio Archidamus dux Lacedaemoniorum vulneratur; qui, cum caedi suos iam et victos videret, per praeconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Graecos victoriae traditae. Qua confessione contenti Thebani signum parcendi dedere.

CAP. VII. Paucis deinde post diebus, neutris quidquam hostile facientibus, cum quasi tacito consensu induciae essent, Lacedaemoniis alia bella adversus finitimos gerentibus, Thebani, Epaminonda duce, occupandae urbis eorum spem ceperunt. Igitur principio noctis taciti Lacedaemona proficiscuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes, et cetera imbellis aetas, cum adventum hostium praesensissent, in ipsis portarum angustiis armati occurrunt; et adversus quindecim millia militum, non amplius centum iam effoetae aetatis viri pugnae se offerunt. Tantum animorum viriumque patriae et penatium conspectus subministrat; tantoque praesentia, quam recordatione sui, maiores spiritus largiuntur. Nam, ut videre, inter quae et pro quibus starent, aut vincendum sibi, aut moriendum, censuerunt. Pauci igitur sustinuere senes aciem, cui par ante diem universa iuventus esse non potuit. In eo proelio duo duces hostium

krita, kad tu tarpù Tebanay iszgirdusys Agesilu ‹atei› artinontes pasitraukę. Tujau nebunksties nu karês; kaipogi jaunůmene Lacedemonù, idrůsin- ta narsibę ir garbę seniû nebtwieres ir statè kiba grumteis. Tebanay palika par- galietas, pati iu karwaida Epominanda ‹maringay paźeidę› rondonti kaip narsiu kareiju ir guwiu atmonu reiki[117] bute maringay p- zeidę[118]. On garsa krisinas to wiro Tebanay nu szirdgilos ir baimes nusiminę. Spartanay ‖ [VI 103][119] isz didę dziaugsma nenusimani- damys tu patiù łaikù it tarsi ‹susi- ι› sutikusis palijkt karweitę.

VIII Pasků netrukùs Epominandes mirę: o su iumi ir galibę io tewai- nês pragaisza. Jt ‹bu› wilicze, kurè ie aszminys iszwersi, su patiù[120] gelżgaliù nieka nebnuweiksi, tep ir Tebanû ukę nustokusi sauo karwedi rados it ka lawijus atbukes, iû ukês galibe iszgura[121], kieykweinam regema bů, iog ije ne wen io tenustokę, bet su iumi butinay pragaisza. Kaipo- gi ne pirm io nie priesz ků gar- sè[122] nekarauo, ir pasků[123] ne narsibę bet nukrites garbinamys bů; rege- ma ira, iog garbie Tebanû ir gimę ir mirę su iumi. Negal aiszke nu- spreiste ar ‹ukiniks ar karwaidis ger- resnys bů.› ar tas witis daugiaus ta- łenta ar doribês turieję. Js skotoies wisadôs garsumù sauo tewaines niekados sauo didibi. ir niekin- dams turtas nepalika kůmi sawi[124] bepalaidote. Ligi dali negeidę[125] sau garbies kaip ie piningû. Kaipogi szarzas důdamas nairidamôs teprijemę, kures alikdauo[126] su toki godù, iog rodies daugiaus iems

cecidere: cum interim, Agesilai adventu nuntiato, Thebani recessere. Nec bellum diu dilatum: siquidem Spartanorum iuventus, senum virtute et gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cum victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, illis ex gaudio stupor iniicitur; atque ita, veluti ex placito consensu, a proelio disceditur.

CAP. VIII. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit; cum quo vires quoque reipublicae ceciderunt. Nam, sicuti, telo si primam aciem praefregeris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris: sic illo (velut mucrone teli) ablato duce Thebanorum, rei quoque publicae vires hebetatae sunt: ut non tam illum amisisse, quam cum illo interiisse omnes viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere: ut manifestum sit, patriae gloriam et natam et exstinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, vir melior, an dux esset. Nam et imperium non sibi, sed patriae semper quaesivit: et pecuniae adeo parcus fuit, ut sumtus funeri defuerit. Gloriae quoque non cupidior, quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt: honoresque ita gessit, ut ornamentum non accipere sed dare ipsi dignitati videretur. Iam literarum studium, iam philosophiae doctrina tanta, ut mirabile

117 Įtrp. tarp eilučių *reiki*.

118 Galūnės r. *ę* taisyta iš *a*. Galbūt norėta parašyti *pazeidę*.

119 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *79* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *103*.

120 Įtrp. tarp eilučių *patiù*.

121 Tais. iš *it ka lawijus sauo aszminû, galibe ukês atbůka, iog*.

122 Tais. iš *niesuků*. Prad. rašyti r. *k*, bet ištaisyta į *g*.

123 Prad. rašyti *par*, bet ištaisyta. Iš tikrųjų palikta *parsků*.

124 Tais. iš *sawes*.

125 R. *i* tais. violetiniu pieštuku iš *ι* – ne S. Dauk.

126 Turbūt norėta parašyti *atlikdauo*.

důdůs ‹r› ůru- ma nekaip gaunůs. Ongala tep aki- las moksli ir iszmintieję, iog stebu- klingù rodies, matite zmogù gimusi moksli tep didè sugebonti karieje [VI 104][127] Jis kaip godingay giwoię tep godinga ir mirę: atgabinùs ɨ numerdieiusi i abaża ijs atsigawęs[128] pradieję klauste ka- reiwiû aplinků stowintiuiû[129] „iem wirstant ar neteka io[130] skijdą ne- prietelů" iszgirdes ‹neidůta› issau- gota essant[131], atneszindina ir ‹ka› pa bucziawa kaipo sauo[132] tarne wargû ir garbies. Wiel[133] klausę, „Katrij par- galieję? Jszgirdes, iog Tebanay: Nù wis gerà" ir tů bepasakę[134], it tarsi sauo tiewainę sweikindams par- siskirę nu sziôs pasaulês[135].

IX Jo smertijs ir atenionû narsibe sudurdę. Kaipogi nustojusis[136], to su kuriù lůbieję nokteis, ‹slin› tingieiemî[137] ir łapumusi isźtiźą, ne kaip pirmù ukês łôbɨ, ont ‹isz› iszriedima laiwines, ont maitini- ma[138] karaunôs werte, bet ont szwen- tiû ir monû dosnauwa, prakel- damys monû klaiumą abazams[139], dainius ‹g› labiaus ne karwaidas garbina. Ukęs lobi sukrauta ‹pa› ‹karaunos› kareiwiû ir yr- kłoiû penů[140], kleida tarp pilês giwentoiû. Tep złuksant Grecije iszgurusè lapumusi Macedonù wars pirmù ukans ir nežinoms[141] igiję ilgainiû kokę tokę garbę: it[142] ta gadine pasitika, kad Pilips bu- dams Tebose[143] wadù trejus metus ‹pas› iszmokes[144], moksliniczioie Epo- minondôs[145] ir Pelopidos, nužemino Greciję ir Aziję[146], ir lijpe iudwem, maźnè sakau ikinkite[147] i Macedonû[148] wergibôs jungą.

videretur, unde tam insignis militiae scientia homini inter literas nato. Neque ab hoc vitae proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semianimis vocem spiritumque collegit, id unum a circumstantibus requisivit, *num cadenti sibi scutum ademisset hostis?* Quod ut servatum audivit, allatum, velut laborum gloriaeque socium, osculatus est. Iterum quaesivit: *utri vicissent*? Ut audivit Thebanos, *Bene habere se rem,* dixit: atque ita, velut gratulabundus patriae, exspiravit.

CAP. IX. Huius morte etiam Atheniensium virtus intercidit. Siquidem amisso, cui aemulari consueverant, in segnitiam torporemque resoluti, non, ut olim, in classem exercitusque, sed in dies festos apparatusque ludorum reditus publicos effundunt; et cum actoribus nobilissimis poëtisque theatra celebrant, frequentius scenam, quam castra, visentes; versificatoresque meliores, quam duces laudantes. Tunc vectigal publicum, quo milites et remiges alebantur, cum urbano populo dividi coeptum.

Quibus rebus effectum est, ut inter otia Graecorum sordidum et obscurum antea Macedonum nomen emergeret; et Philippus, obses triennio Thebis habitus, Epaminondae et Pelopidae virtutibus eruditus, regnum Macedoniae, Graeciae et Asiae cervicibus, velut iugum servitutis, imponeret.

127 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *80* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *104*.

128 Prad. rašyti *is atsis*, bet ištaisyta.

129 Tais. iš *kalbiete ka- reiwems aplinků stowintems*. Kabutės parašytos po *stowintiuiû*.

130 Įtrp. tarp eilučių *io*.

131 Tais. iš *essanti*.

132 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

133 Prad. rašyti r. *K*, bet ištaisyta į *W*.

134 Tais. iš *tů bepasakęs*.

135 Tais. iš *su sziû swietù*.

136 Tais. pieštuku iš *nustokusis*.

137 Tais. pieštuku iš *tingiemi*.

138 Tais. pieštuku iš *matinima*.

139 Tais. pieštuku iš *abazû*.

140 Parašyta *penů ‹karaunos› kareiwiû ir yrkłoiû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2*. Tais. pieštuku iš *sukraut*.

141 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *iki pirmù tomsus* į *wars pirmù ukans*. Galbūt norėta parašyti *wards*. Po to tais. pieštuku iš *tami Grecijos iszguruses zługsoieme, wars pirmù ukans ir nežinoms Macedonù*. Tais. į *iszgurus*, bet ištaisyta.

142 Prir. eilutėje pieštuku *it*.

143 Įtrp. tarp eilučių *Tebose*.

144 Tais. pieštuku iš *ir iszmokits*.

145 Tais. iš *Epominandas*.

146 Prad. rašyti *Ar* (?).

147 Tais. pieštuku iš *isikinkite*.

148 Įtrp. tarp eilučių *Macedonû*.

[VII 105][2] 1 Macedoniję kanakadôs Ematije nu wardo sauo riki Emation[3] wadinôs; ij teblaika dar pirmoses minauônes[4] io narsibês: Didini- môs to kraszta bů wielibs, ir io[5] rubeźe ‹dı› ilga łaika siauri. Giwen- toie tůkartù wadinôs Pelasgas ‹ıo› o krasztas Peoniję. Bet paskiaus narsibi[6] sauo ‹uk giwentoiû ir› ‹k› ri- kiû ir karingù weikłumù sauo giwentoiû, tujau ‹pa› nuweikę ru- beźines tautas ir pliesdamos nu tautos iki tautos parkielę iki gału- tiniû Saulielidę rubeziu sauo wal- dies. Paoniję, kuri szenden ira dali Macedonijos, saka riedes Pelegon tëus Asteropi, kursay garsauo[7] abstoiemę Troios tarp apginiejû Jliona: Europe waldę pakalini[8] dali Peonijos[9] kurę sauo wardù Europa[10] wadina. Bet ir Karanus lijpams ‹z› ziniczes apreiszki- mu[11] Macedonijo buwei- nes sau weiziete su didiu buriù Gre- konû i Ematiję atsidongina, i[12] pilę Edessa nejuntontims pilonyms, diel dide litaus ir migłos, bonda[13] ůzku nucześusiu ir[14] litaus wengontiû sek- dams ieję; atsimines apreiszkima[15] źiniczês, kurs iem[16] bů ‹isakes› lijpes eitont rikies ieszkote, imtęis i wadowus[17] ůzkas" jis apsi- giwena toie weitoie; ir szwentabli- way saugoię, kur wen zigiaudams i kares priszakie karaunôs ůzkas[18] warę, idant ios[19] butum wadowas io nauiusę kietie- jemuse ‹kapos›[20] kaip ios bů io pirmamije ‖ [VII 106][21] igawima. Minauonè tu dowinû pilę Edessą[22] Egeję o zmonijs Egea- das praminę. Paskû iszwietrijes

LIBER SEPTIMUS.

CAP. I. *Macedonia* ante, nomine Emathionis regis, cuius prima virtutis experimenta in illis locis exstant, *Emathia* cognominata est. Huius, sicuti incrementa modica, ita termini perangusti fuere. Populus *Pelasgi*; regio Paeonia dicebatur. Sed postea, virtute regum et gentis industria subactis primo finitimis, mox populis nationibusque, imperium usque extremos Orientis terminos prolatum. In regione Paeonia, quae nunc portio est Macedoniae, regnasse fertur *Pelegonus*, pater Asteropaei, cuius Troiano bello, inter clarissimos vindices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europa regnum *Europus* nomine tenuit. Sed et Caranus cum magna multitudine Graecorum sedes in Macedonia, responso oraculi, iussus quaerere, cum in Emathiam venisset, urbem Edessam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium et nebulae magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientium secutus occupavit: revocatusque in memoriam oraculi, quo iussus erat, *ducibus capris imperium quaerere*, regni sedem statuit; religioseque postea observavit, quocunque agmen moveret, ante signa easdem capras habere, coeptorum duces habiturus, quas regni habuerat auctores. Urbem Edessam, ob memoriam muneris, *Aegeas*; populum *Aegeades* vocavit. Pulso deinde

1 Tais. iš *knigas*.

2 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *81* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *105*. Psl. viduryje yra didelė rusva dėmė, atrodo, nuvalytas rašalas.

3 Prir. paraštėje *nu warda sauo riki Emation*. Tais. į *wardo*.

4 Prad. rašyti *mim*, bet ištaisyta.

5 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

6 Prir. paraštėje *par*, bet išbrauktas.

7 Ž. *garsauo* užrašytas viršuj išbraukto *isimieklino*.

8 Tais. iš *palini*.

9 Prir. paraštėje *Peonijos*.

10 Įtrp. tarp eilučių *Europa*.

11 Parašyta *apreiszki- mu ziniczes*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

12 Įtrp. tarp eilučių *i*.

13 Įtrp. tarp eilučių *po*, bet išbrauktas.

14 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

15 Ž. *apreiszkima* užrašytas viršuj išbraukto *isakima*.

16 Tais. iš *iems*.

17 Prir. paraštėje *eitont rikies ieszkote*. Prad. rašyti *eiszkote*, bet ištaisyta. Tais. iš *wadowas*.

18 Įtrp. tarp eilučių *ůzkas*.

19 Įtrp. tarp eilučių *ios*.

20 Tais. iš *kaıos*.

21 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius 5 – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *82* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *106*.

22 R. *ą* tais. iš *ę*.

Midą[23] (: kaipogi jis dalɨ Macedoni- | jôs[24] waldę.) ir kittus kunegaiksztius | paweikês, kurij tame kraszte wiesz- | patawa, ir pats i iû weitą istoięs | sunierę iweiną tauta daug gimi | niû Macèdonijôs, ir augontè[25] rikè | stiprus[26] pamatus padieję.

II Po io Perdikas wieszpatauo, ku- | rio ir giwata garsi, ir io[27] paskůieiie | źode, it żiniczês apreiszkimay mi- | nemys bů: kaipogi karszatieje[28] mirdams sunů | sauo Argeů parodę weitą, kurio- | ię noriejęę[29] bute palaidotù; jis isakę | idant tenay tepat laidotum io karszinczius[30], | sakidams kol iû ‹pel› kau- | lay ten gulies, toł[31] ukês bůźe ‹bu› | pateks io kęltie. Swiets pasiklowes | pritaroms skelbę issibengimo[32] io kil- | tês asaboje Aleksendrôs, iog jis bů ‹sau› | paskires kittus[33] kapus. Argé bů ma- | lonus swietů par taikumo sauo rie- | dôs: jis palika sôstą sunů sawa | Pilipů, kursay nu onkstibôs gilti- | nês parauts, pakielę Eropę dar ło- | piszelieje sauo rikies karszincziù. | Macedonys tůintimpôs grumies su | Jllyriomys ir Trakes ipentieiusys | i kares tù tůintimpini rumałosinos | rados sawa ziges nugůstes[34] rube- | zionims. Jllyrionys niekindamys ‖ [VII 107][35] silpnumą kudikę riki, onpůlę Ma- | cedonys, kuryi tujaus budamys pa- | weiktas, gułda[36] i łopiszɨ sauo jauną | rikɨ, paded ɨ kariaunos[37] uźpakalieję ir griszt i muszą su aitrù: it but | dielto wen pirmù paweikti, iog ka- | rauintems ‹aki› linkiejemo iu riki[38] | stokę, tůmi pasiklowusys tep inirta | iog pradieję pargaliete, iau isz gai- | lesi kudiki, jau isz baimês[39], idant iu | rikys netektum i naga neprietelems.

Mida (nam is quoque portionem Macedoniae tenuit) aliisque regibus pulsis, in locum omnium solus successit; primusque adunatis gentibus variorum populorum, veluti unum corpus Macedoniae fecit; crescentique regno valida incrementorum fundamenta constituit.

CAP. II. Post hunc *Perdiccas* regnavit, cuius et vita illlustris, et mortis postrema, veluti ex oraculo praecepta, memorabilia fuere: siquidem senex moriens Argaeo filio monstravit locum, quo condi vellet; ibique non sua tantum, sed et succedentium sibi regnum ossa poni iussit; praefatus, quoad ibi conditae posterorum reliquiae forent, regnum in familia mansurum: creduntque hac superstitione exstinctam in Alexandro stirpem, qui locum sepulturae mutaverit. a) *Argaeus*, moderate et cum amore popularium administrato regno, successorem filium b) Philippum reliquit: qui, immatura morte raptus, c) Aëropum parvulum admodum instituit heredem. Sed Macedonibus assidua certamina cum Thracibus et Illyriis fuere: quorum armis, veluti quotidiano exercitio, indurati, gloria bellicae laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrii infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui proelio pulsi, rege suo in cunis prolato, et pone aciem posito, acrius certamen repetivere: tanquam ideo victi fuissent antea, quod bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent; futuri vel propterea victores, quod ex superstitione animum vincendi

23 R. *M* tais. iš *m*.

24 R. *o* užrašyta ant popieriuje įspausto siūlo.

25 R. *è* tais. pieštuku iš *e*.

26 Prad. rašyti *stipl*, bet ištaisyta.

27 Įtrp. tarp eilučių *io*.

28 Įtrp. tarp eilučių *karszatieje*.

29 Prad. rašyti r. *b*.

30 Prir. paraštėje *karszinczius* vietoj išbraukto *pa- likunys*.

31 Tais. iš *tos*.

32 R. *o* tais. iš *a*.

33 Tais. iš *kittą*.

34 Tais. iš *nu gůstiù*.

35 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *83* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *107*.

36 Ž. *gulda* užrašytas viršuj išbraukto *ided*.

37 Prad. rašyti r. *w*, bet ištaisyta.

38 Tais. iš *rikę*.

39 Tais. pieštuku iš *baime*.

40 Parašyta *Tep toje ontroję muszoie, ‹tokę› baisę*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *4, 1, 2, 3, 5*. R. *b* tais. iš *p*.

41 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

42 Turbūt norėta parašyti *neprietelems*.

43 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

44 Prad. rašyti *nari*, bet ištaisyta. R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

45 R. *ô* tais. pieštuku iš *o*.

46 Prad tais. pieštuku iš *garsus* į *garsi*.

47 Tais. pieštuku iš *Aleksendra*.

48 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

49 Tais. iš *Tracijos*.

Toje ontroję muszoie tep ‹tokę› baisę[40] piuti Jllyrijonusî[41] padarę, ir tûmi sauo neprielems[42] parodę, iog pirmo- je muszoie Macedonims ne narsi- bês, bet, rikî[43] stokoie. J io weitą Amintas istoię, jau pateis narsibî[44] jau sunaus sauo Aleksendrôs[45] laubsingù guwumù pardaug garsus[46]: kurem «Aleksendrôs»[47] gimie tokius gaszumus wissû gamtû bů sutei- kusi iog dar Olympinie rumalinie- je daug nupelnû pasijkę.

III. Tù tarpù Darius giedinga iszwietra ôtas isz Skitije, ir krupaudams idant io issprukims negèdintu io pas kittas tautas, iszleida Megabaze su weinù dali karaunôs[48] nukaraute Traciję[49] ir ios ‹kras› keritys[50] rubezines, tarp kuriû ijs taries ‹weikè› lenguay uźimsys ir Macedoniję. Megabaze sekdams walę sauo pona iszleid siuntinius pas Amyn ta, lugôte nu io wadu ustowů pakaiaus, [VII 108][51] kuri iem siułą. Siuntine priimtî su iszkilmi, pakweisti i rikî skomę[52] isi- linksminusys ługoie Amyntôs, idant pakweisdams tenay sauo[53] ‹motrisz kes› ir sunaus sauo motriszkes su- nertum gieriejemos walgiû su gierie- můs gardzios biczulibas, kas[54] bů pas Persus ‹ustowas› sondarû ir wij- sziû wadù[55]. Ateię ios iskomę ir siuntine warwaray palit ies begiedingomys ronkomys[56]: Aleksendra lugo sauo tewo iszkarszusî prasiszalinte nupôtas ke- tiedams[57], swetiû jůkus sudrauste. Jijs iszeie tujau, ir motriszkoses iszwa- dyn isz potôs ‹palengway, tardams›[58] pasimetes ies pagaszite ir ‹monda-› swelnumą iu pagraźinte.

ceperant: simul et miseratio eos infantis tenebat, quem, si victi forent, captivum de rege facturi videbantur. Conserto itaque proelio, magna caede Illyrios fudere; ostenderuntque hostibus suis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Huic *Amyntas* succedit, et propria virtute, et Alexandri filii egregia indole insigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta exstitere, ut etiam Olympio certamine, vario ludicrorum genere contenderit.

CAP. III. Cum interim Darius, rex Persarum, turpi ab Scythia fuga summotus, ne ubique deformis militiae damnis haberetur, mittit cum parte copiarum *Megabazum* ad subigendam Thraciam, ceteraque eius tractus regna: quibus pro ignobili momento erat accessura Macedonia. Qui brevi tempore exsecuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniae missis, obsides in pignus futurae pacis dari sibi postulabat. Sed legati, benigne excepti, inter epulas, ebrietate crescente, rogant Amyntam, *ut apparatui epularum adiiciat ius familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus: id apud Persas haberi pignus ac foedus hospitii.* Quae ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus, filius Amyntae Alexander rogat patrem, respectu aetatis ac gravitatis suae abiret convivio, pollicitus, se hospitum temperaturum iocos. Quo digresso, mulieres quoque paululum e convivio evocat, cultius exornaturus, gratioresque reducturus. In quarum locum matronali

50 Tais. iš *srytys*.

51 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *84* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *108*.

52 Parašyta *skomę rikî*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

53 Tais. iš *i skomę* į *ius i skomę*, bet ištaisyta į *tenay*. Viršuj ž-ių *tenay sauo* užrašyti skaičiukai *2, 1*, bet išbraukti.

54 Parašyta *biczulibas gardzios*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*. R. *g* tais. iš *d*. Ž. *kas* užrašytas viršuj išbraukto *tatay*.

55 Įtrp. tarp eilučių *wadù*.

56 Tais. iš *Ateit ios ir siuntine warwaray palitie ies maitinoms ronkoms*. R. *A* tais. iš *J*.

57 Prad. rašyti *Ae*, bet ištaisyta. Tais. iš *tewa wardù ůmziaus prasiszalinte nupôtas pa- zadiejes*.

58 Tais. iš *iszeies* į iszeie ir išbrauktas kablelis. Tais. į *ilgainiû iszwadyn*, bet ištaisyta.

J węita tu motriszkiù ikieyt pardaritus[59] jau- nikaitius motrisz-kay, ir iems isaka atmonite su kardù kurę po źombù neszies, swetiu ‹lebausina› lebawima: kurius wissus iszzurdoię. Mega-bazys nežinodams[60] iû smertî ir ne- matidams iu daugesnè atsiunt Bubarɨ i Macedoniję su weinù dalî karaunos, neapweziedams pats atlikte lengua ir neletôs żigî[61], ir krupaudams nusiźeminte ‹karau- dams› priesz tep ukanus neprietelus. Bet Bubaris iki ‹nesusigrum› neisztikes i muszą, pamiegis dukterɨ Amyntas, paded ginkla[62] patiůies ir tep tapstai źentù kunegaiksztî kuri ketieję paweik- te. ‖

[VII 109][63] I V Jszkelaùs Bubari, Amynta mirę; Aleksendra io sunus ir karszinczius skotieję[64] pasigintinimů[65] Bubari ne wen pakaiu weiszpatauient[66] Dariů, bet ijs dar sutaikino su Kserksiu, kursay użwer- tes Greciję[67] it audrù, kraszta[68] tarp Olympa ir Ema paliko iem waldite[69]. Bet Aleksendra tijk padidino[70] sauo rikę narsibî[71] kieyk důsnumù Persû. Pasků pakarcziù karszatês rikie Macedonû Amyntà io brolî Mene- lai sunů teka. Tas kune-gaikisztis isigarsina sauo weiklumù ir ka- rês lietoms. Jo zmona Eurydike papierieję iem trys sunus Alek- sendra, Perdika ir Pi-lipa tewa Aleksendras-didioję, tepat dukteri wardù Euryone: o ontra źmona Gygea tepat paparieję Arkelaù, Ari- deù, Menelaù. Prisz[72] Jllyrionys ir Olyntionys sunkes kares turieję: ‹Pasalumù› Pinkliemys Eurydikês ‹żmonôs› patios, kuri ussikietusi użen ta tekiete rižos wira nugalůte ir rikę swetmoteriů iszdůte, ie duktie

habitu exornatos iuvenes supponit, eosque petulantiam legatorum ferro, quod sub veste gerebant, compescere iubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile et mediocre; dedigna-tus ipse ire, ne dehonestaretur proelio tam foedae gentis. Sed *Bubares* ante bellum amore filiae Amyntae captus, omisso bello nuptias facit, depositisque hostilibus animis, in affinitatis iura succedit.

CAP. IV. Post discessum a Macedonia Bubaris Amyntas rex decedit; cuius filio et successori Alexandro cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus pacem praestitit: verum etiam Xerxem adeo conciliavit, ut, cum Graeciam, veluti tempestas quaedam, occupasset, inter Olympum Haemumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus, quam Persarum liberalitate regnum ampliavit. Per ordinem deinde successionis regnum Macedoniae ad Amyntam, fratris eius Menelai filium, pervenit. Hic quoque insignis industria, et omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit; qui ex Eurydice tres filios sustulit, Alexandrum, Perdiccam, et Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem; et filiam Euryoën: ex Gygaea autem Archelaum, Arideum, Menelaum. Cum Illyriis deinde et cum Olynthiis gravia bella gessit. Insidiis autem Eurydices uxoris, quae nuptias generi pacta, occidendum virum, regnumque adultero

59 Tais. iš *padaritus*.

60 Tais. iš *Megabaze*. Prad. rašyti *ni*, bet ištaisyta.

61 R. *î* tais. iš *i*.

62 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

63 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *85* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *109*.

64 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

65 Ž. *pasigintinimů* užrašytas viršuj išbraukto *pasizinimů*.

66 Ž. *weiszpatauient* užrašytas viršuj išbraukto *rikauient*.

67 R. *G* tais. iš *k*.

68 Tais. į *wissą kraszta*, bet *wissą* išbrauktas.

69 Viršuj *paliko* ir *waldite* užrašyti skaičiukai *1*, *2*. Įtrp. tarp eilučių *iem*.

70 Prad. rašyti *padin*, bet ištaisyta. Tais. iš *padidina*.

71 R. *î* tais. iš *ę*.

72 Ž. taisytas.

73 Tais. iš *kekszawinos.*

74 Prir. paraštėje šviesesniu rašalu *Amint.*

75 Iš pradžių taškas padėtas po *sunů*, po to prir. *sauo.*

76 Tais. iš *atsipirka.*

77 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *86* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *110.*

motinos kekszibos[73] ir nůdiemês sutarima nebut iszreiszkusi. Jszlikês Amint[74] nu tijk paoiumû senatwieję mirę palikdams rikę Aleksendrà wires- niûiû sunû sauo.[75]

V. Jr tep Aleksendra pradioie sauo riedos perk[76] pakaiù montù nu Jllyrionû ir iems důd wadů sauo [VII 110][77] broli Pilipa; netrukus per tů pati wada su Tebanas susibendrau[78]. Zibontys priwałumay to jauna kunegaikszti gauo łaiminga[79] pragumą issiklastite. Jis iszbů 3 metus Tebuse ir igiję pirmůi moksłą pilieje kurioie wieszpatawa skaistumas senowês dobôs, numusî Epominandôs wissudidiausî iszmin- tî[80] ir karwaidôs.. Aleksendra ‹ne- trukus paskû› ilgainiû neiszlika nu pinklû[81] sauo motinos Eurydi- kês, kurę Amyntas sugawęs ont nůdieme dowinoie kaipo motina tû wakû, kurius ij[82] kû metù tinay tu- rieję nugalûte. Perdika toks pats likkums sutikà kaip ie io broli ‹perdika› Aleksendrą. regieję tą[83] nukartini motina aukauint sauo[84] begiedingam geidimû wakus, ku- rij iè dowinoię ios nůdiemes.[85] Nužudims Perdiko ‹rod› pasirodę tůmi dar baisesniù, iog ijs turieję suneli lopiszieję, kurio dar tep gailingas omžius reikieje[86] sugraudinte ‹io› szirdi Erydykês[87]. Jr tep Pilips ilgay ne rikiù bet globiejù siratôs[88] bů. Bet kad sunkes kares graudę, o[89] wielos pa- galbôs nu kudiki tegalieję wiltęis[90], sůkams nu swieta paiemę rikę waldite.

VI. Uôs bů i sostą isiedes, wissa tau- ta dziaugies didi wilti, iog lëtôs wirù bus, jau diel sauo guwuma [VII 111][91] jau diel

78 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *tepat důd i Tebanams už iû tałka į per tû pati wada su Tebanas susibendrau;* po to tais. pieštuku į *pati.*

79 Įtrp. tarp eilučių *łaiminga.*

80 Prad. rašyti *Epominandas*, bet ištaisyta. Tais. pieštuku iš *numusi* ir *wissudidiausi iszminti.*

81 Tais. iš *pinklus.*

82 Tais. pieštuku iš *kuri sugauta ont nůdieme Amyntas dowinoie kaipo motina wakû, kurius.*

83 Tais. iš *tû.*

84 Prir. paraštėje pieštuku *sauo.*

85 Taškas padėtas pieštuku.

86 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *turiejes but* į *reikiejes;* po to tais. pieštuku į *reikieje.*

87 R. *y* tais. iš *i.*

88 R. *ô* tais. iš *a.*

89 Įtrp. tarp eilučių *o.*

90 Prir. paraštėje *wiltęis* vietoj išbraukto *glob- te.*

91 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *87* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *111.*

tradendum susceperat, occupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, et sceleris consilia prodidisset. Functus itaque tot periculis senex decessit, regno, maximo ex filiis Alexandro, tradito.

CAP. V. Igitur *Alexander* inter prima initia regni, bellum ab Illyriis, pacta mercede et Philippo fratre dato obside, redemit. Interiecto quoque tempore per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quae res Philippo maxima incrementa egregiae indolis dedit: siquidem Thebis triennio obses habitus prima pueritiae rudimenta in urbe severitatis antiquae, et in domo Epaminondae, summi et philosophi et imperatoris, deposuit. Nec multo post Alexander insidiis Eurydices matris appetitus occumbit; cui Amyntas in scelere deprehensae, propter communes liberos, ignarus iisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque eius *Perdiccas* pari insidiarum fraude decipitur. Indignum prorsus, libidinis causa liberos a matre vita privatos, quam scelerum suorum suppliciis liberorum contemplatio vindicaverat. Perdiccae hoc indignior caedes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat. Itaque Philippus diu non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, ferumque auxilium in exspectatione infantis erat, compulsus a populo regnum suscepit.

CAP. VI. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, et propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat virum, et

92 Tais. iš *rikes* į *rikę*, po to tais. į *rikî*.

93 Tais. iš *pasibauduses nuweikte Ma- cedoniję daugibes Tautû isz wissû pu- siû wenkartu grudies, nes ijs pats wens negaliedams wissus apgaliete riźôs ies nuweikte pakarcziû: wei- nas nutilda sondaromys, nu kittu atsiberk, o kudusius*. Tais. iš *nukwieźusius*.

94 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

95 Tais. iš *iem i nagą, kurius galiedamos nuźudite atleid weltû wengdams baisesnês dar karês*.

96 Įtrp. tarp eilučių *kuri*.

97 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

98 Tais. iš *kraszta joti*.

99 Tais. iš *nepargalem*.

100 Ž. *Pilips* užrašytas viršuj išbrauktų *Po tu łaim*. R. *m* neišbaigta.

101 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *88* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *112*. Pirmų trijų eilučių paraštės paliktos siauresnės.

102 Tais. iš *didi*.

103 Tais. iš *i*.

104 Turbūt norėta parašyti *newen*.

seno Macedonijè reiszkimo kurs skelbę, weinam Amyntos sunů rikî[92] waldont, klestiesenti Macedo- nije, kurę paskalba rodies dar twir tinte nůdieme motinôs. Pradioie io riedôs, kad cze brole baisè iszźu- ditî, ten gauies neprietelû, cze bai- me pinklû, ten neturtay issisziłusios ukês tůintimpiniemijs kariemys nesustembusi liepi kaitina, kares, ku- rios it wenkartu grudies pasibauduses nuweikte Ma- cedoniję daug Tautû isz wissû pu- siû, bet ijs wens pats negaliedams wissus apgaliete riźôs ies atlikte pakarcziû: wei- nas tautas nutilda sondaromys, nu kittu atsiperk, o nukwieźuses[93] onpůles nu- spaud, kuriu pargalę ne wen narsi- bę abejoientiû sauo[94] karejû pastipren bet neprietelus niekinantius io iaunibę nugonden. Pirmije Atenionys kluwo Pilipû i nagą, kuriu imtinius galiedamos nuźudite atleid weltû ir wengdams dar nu baisesnè karè[95]. Tujau kimb i Jllirijonys, iszpiowęs iu daug tuk- stantiû igaun garbinga pili Laris są. Tesalije kuri[95] pakaiůie giwena: ijs ir[97] tenay staigù ipuł, ne drewiete bet sunerte sauo ‹jo› karaunù su nugůsti to kraszto jotî[98]: ir tujau sunierems tijdwems baisems ka- raunems padarę nepargalema[99] io ka- rauna. Pilips[100] atlikes tus łaimin [VII 112][101] gus zigius pawedę i źmonas Olympiję, dukte- ri Neoptolemo riki Molosû. Arruba diedi[102] ir globies ‹kune› wieszpatates, kurs seseri Olympiadôs Troadę uź[103] pati turieję, bů pirszliù, kas ‹iem› ‹prizasti nustoki- ma› newent[104] atłaikę nu rikies bet

propter vetera Macedoniae fata, quae cecinerant, uno ex Amyntae filiis regnante, florentissimum fore Macedoniae statum; cui spei scelus matris hunc residuum fecerat. Principio regni cum hinc caedes fratrum indigne peremtorum, inde hostium multitudo, hinc insidiarum metus, inde inopia continuis bellis exhausti regni, immaturam aetatem tironis urgerent, bella, quae, velut conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus; alia interposita pactione componit, alia redimit, facillimis quibusque aggressis, quorum victoria et militum trepidos animos firmaret, et contemtum sibi hostium demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per insidias victis, metu belli gravioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. Post haec, bello in Illyrios translato, multa millia hostium caedit; urbem nobilissimam Larissam capit. Hinc Thessaliam, non praedae cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adiungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentem, improvisus expugnat; unumque corpus equitum pedestriumque copiarum invicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiadem, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit; conciliante nuptias fratre patruele, altore virginis Arruba, rege Molossorum; qui sororem Olympiadis Troada in matrimonium habebat: quae causa illi exitii, malorumque omnium initium

105 Du taisymų sluoksniai; tais. iš *Pilipa, kursai.* Parašyta *sauo rikę pastiprinsys gentibù Pilipo,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *4, 5, 3, 2, 1.*

106 Paraštėje pieštuku prir. *bet atkaley pats isz sawoses nu io iszwaritas tremsino iszkarszo.*

107 Ž. *nelowies* užrašytas viršuj išbrauktų *nekakinos nusikratite.*

ir dar daug nełaimu iem primieźę. Kaipogi tardams ‹gentibo Pilipa› Pilipo gentibù pastiprinsys sauo rikę, nu kurio[105] ‹isz ios isz› isztrem- tas isz sauo rikę isztriemimi isz- karsza[106]. Tů nuweikes Pilips nelowies[107] nu kariû bet dar iemę[108] rumius kibinte. Kad ijs i Metone pilę growies, praeiton- tem nu murû iszleista wilicze deszinůię iem aki, iszkirto[109]. Ta opa nedarę ɨ ne slinkesniù ne piktesniu[110] ont neprietelû, tep, iog ilgainiû pakaiaus[111] ługontems dawę,[112] ne wen tikta widutiniu bet dar taikiu ont pargalietuiû pasirodę[113].

fuit. Nam, dum regni incrementa affinitate Philippi acquisiturum se sperat, proprio regno ab eodem privatus in exsilio consenuit.

His ita gestis, Philippus iam non contentus summovere bella, ultro etiam quietos lacessit. Cum Methonam urbem oppugnaret, in praetereuntem de muris sagitta iacta dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum, nec iracundior adversus hostes factus est; adeo, ut, interiectis diebus, pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos fuerit.

108 Įtrp. tarp eilučių *iemę.*

109 Tais. iš *aki, rikiû iszkirta.*

110 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

111 Tais. iš *pakaiu.*

112 Kablelis parašytas šalia taško.

113 Prir. *pasirodę* šalia išbraukto *bů* ir skyrybos ženklų (.–).

1 Grecijos ukes noriedams ipatingai waldite wissas nu waldiôs atlijkt: kaipogi ibinguses akłoie skaugieję iki paskůiè dakanoies, ongała[1] susiprata, nupůluses, iog nelaimas kieykweinôs giminies krimt ont wissôs tautos. Pilips Macedonijos tikoie ioms wissoms lůsibę isz plieszte, todiel sukerszuses [VIII 113][2] sukerszuses ridę, kudusius szelpdams lig pargalietusius ir pargalietoius prisůkę sau wergaute. Prizastî ir licziû tôs nelaimôs bů Tebanay, kury waldionys it wissos Grecijos isipilusijs i sauo łaimą liebey i wissůmenę ukes teisdarïczę Spartanus ir Pocijonys ‹p› it but nebutinay dar tenuweiktus ir ne wissa tenukonkintus ‹nu iû kareiwiû› zudimas ir drewiesinoms ju krasztû apskundę[3]. Jje użmetinieję Spartanams, iog ije buk[4] palauboms esant Tebu pilɨ uziemusys, o Pocionims, iog ije[5] dirwas Beotijos nuterioiusys, it but, ginkłů ir kariems nurimùs, weitą[6] istatimams palikusys. Bet iog pargalietoie[7] ‹te› sprendiejes bů todiel, pasmerkę ius ont baisi mokesnî isz kurio negalieję[8] issiszilte. Pocijonys isztremti isz iu kraszto atlikusys nu sauo wakû ir patiu, paswaigei[9] rupesnieję, ‹kel› pakielusys sau ‹kar› atmona it ont patiu Deiwû apmauda gęizdamys[10] ‹uze› issigrud i Delpas ir ziniczę Apolina iszdrewie[11]. Tap pasipelniusys aukso ir sidabro[12]

1 R-ės *on* taisytos.

2 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *89* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *113*.

3 Trys taisymų sluoksniai: tais. iš *waldidamys* į *waldionys*. Po to tais. pieštuku iš *Prizaste ir liczius tôs nelaimôs Tebanay bů, kury* į *Prizastî ir licziû tôs nelaimôs bů Tebanay, kury it*; tais. iš *wissůmene* į *wissůmenę*. Trečią kartą tais. šviesesniu rašalu: išbraukti *it, nu iû kareiwiû*; tais. iš *sauo łaima* į *i sauo łaimą*, iš *nuweiktus* į *tenuweiktus*, iš *nukonkintus* į *tenukonkintus*; įtrp. tarp eilučių *it but nebutinay dar, i wissůmenę = apskundę*; ž-iai *ne wissa* užrašyti viršuj išbrauktų *sti- prei jau*.

4 Įtrp. tarp eilučių šviesesniu rašalu *buk*.

5 Įtrp. tarp eilučių šviesesniu rašalu *ije*.

6 R. *ą* tais. iš *à*.

7 Tais. iš *pargalietoies*.

8 Tais. iš *kurioie negalie*.

9 Tais. iš *kraszta pawariti nu wakû* ir *paswaigi*.

10 R. *z* taisyta iš *s*.

11 Prad. rašyti *Po*, bet ištaisyta. Tais. iš *iszdrewieję*.

12 R. *o* tais. iš *a*.

LIBER OCTAVUS.

CAP. I. Graeciae civitates, dum imperare singulae cupiunt, imperium omnes perdiderunt: quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, omnibus perire, quod singulae amitterent, non nisi oppressae senserunt: siquidem Philippus, rex Macedoniae, velut e specula quadam, libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem coëgit. Causa et origo huius mali Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, secundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedaemonios et Phocenses, quasi parva supplicia caedibus et rapinis luissent, apud commune Graeciae concilium superbe accusaverunt. Lacedaemoniis crimini datum, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupassent; Phocensibus, quod Boeotiam depopulati essent: prorsus, quasi post arma et bellum, locum legibus reliquissent. Cum iudicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exsolvi non posset. Igitur Phocenses, cum agris, liberis, coniugibusque privarentur, desperatis rebus, *Philomelo* quodam duce, velut deo irascentes, templum ipsum Apollinis Delphis occupavere. Inde auro et pecunia divites,

susomdę karauną ir iemę karaute priesz Tabanus[13]. Bet szwentwagibe padarę ies neapikentamas nu wissos Grecijos, bet didesne dar neapwezieję smarkumo[14] Tebanû ‖ [VIII 114][15] kurij bů ius prisûkę ontos nûdiemês: todiel Spartanay ir Atenionys nokies ius szelpte. Pirmoieje muszoie Pilomele pargalieję Tebanus,[16] bet ontroieję pats pirmasys krita suniukimi ir nu[17] io nedoro kraie atliza szwentwagibę. J io weitą pakielę Onamarkę.

II.[18] ‹Priesz kuri› Tebanay ir Tessalionys stemb prisz tů jauna karwedi, ir ‹pakel› ne tarp sauo ukinikû kokɨ wirą krupaudamys[19], idant ijs ‹wadę neigautum› wiespataute ius nepradiedum[20], bet Pilipa Macèdoniû riki sauo atmonû pakeł[21], ir tep wengdamis waldiôs sawo karwaidôs[22], saunorey pasidûd swetimà waldè. Pilips noriedams[23] labiaus atmonitoiù szwentwagibês ‹b› ne Tabanû bute, lijp wissims sauo kareiwems laurinas apsiwainikawùs[24], it but Deiwû patem rikauient i musza ‹dı› baužte[25]. Pocionys pamatiusys Deiwa ženklus, ir[26] atsiminusys[27] nůdiemę nusiminę, ginkła ‹palikinys› pametinijs munk szalen. ir už[28] karonę sumaitotos tikibôs sauo krai ir[29] giwiba paded. Negal tikiete kaip Pilips už tů nu wissû tautû bů garbinams: wissur wadina ɨ deiwû apginieju, szwentinibiû glemzieju, sakidamijs[30] iog ijs wens teatsirades wertù nukenkinte ‖ [VIII 115][31] nůdiemę už kurę wissà pasaule rei kieję i ginkla kibte. Mazne ɨ ligina su Deiwas, ‹l› ‹už› kurius ijs bů atlizines. Bet Atenionys iszgirdusys gałą muszôs

conducto mercenario milite bellum Thebanis intulerunt. Factum Phocensium, tametsi omnes exsecrarentur propter sacrilegium, plus tamen invidiae Thebanis, a quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit. Itaque auxilia his et ab Atheniensibus et a Lacedaemoniis missa. Prima igitur congressione Philomelus Thebanos castris exuit. Sequenti proelio primus inter confertissimos dimicans cecidit, et sacrilegii poenas impio sanguine luit. In huius locum dux Onomarchus creatur.

CAP. II. Adversus quem Thebani Thessalique non ex civibus suis, ne victores potentiam ferre non possent, sed Philippum, Macedoniae regem, ducem eligunt; et externae dominationi, quam in suis timuerunt, sponte succedunt. Igitur Philippus, quasi sacrilegii, non Thebanorum ultor esset, omnes milites coronas laureas sumere iubet, atque ita, veluti deo duce, in proelium pergit. Phocenses, insignibus Dei conspectis, conscientia delictorum territi, abiectis armis fugam capessunt, poenasque violatae religionis sanguine et caedibus suis pendunt. Incredibile, quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriae dedit. *Illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum: quod orbis viribus expiari debuisset, solum, qui piacula exigeret, exstitisse. Dignum itaque, qui diis proximus haberetur, per quem deorum maiestas vindicata sit.* Sed Athenienses, audito belli eventu, ne in

13 Parašyta *priesz Tabanus karaute*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 2, 1*.

14 Iš pradžių ž. *Kurius* užrašytas viršuj išbraukto *Ta*, bet išbrauktas ir prir. *Bet*. Tais. iš *Ta szwentgagibe padarę ies neapikentamas Grecijoie*, iš *ies* į *ius*, iš *smarkuma* į *smarkumo*.

15 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *90* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *114*.

16 Kablelis parašytas šalia taško.

17 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

18 Paraštėje violetiniu pieštuku parašytas pliuso ženklas (+) – ne S. Dauk.

19 Įtrp. tarp eilučių *krupaudamys*.

20 Įtrp. tarp eilučių *ius*. Turbūt norėta parašyti *nepradietum*.

21 Įtrp. tarp eilučių *pakel*.

22 Tais. iš *waldî waldę sawa karwaidû*.

23 Ž. *noriedams* užrašytas viršuj išbrauktų *kurs norieję d*.

24 Tais. iš *lauro wainikas apsiklieste, ir*.

25 Tais. iš *bauż*.

26 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

27 R. *m* neišbaigta.

28 Įtrp. tarp eilučių r. *ı*, bet išbraukta ir prir. *už*.

29 Tais. iš *kraiu*. Parašyta *krai ir sauo*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

30 Parašyta *apginieju deiwu, glemzieju szwentinibiû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1, 2, 1*. Tais. iš *sake*.

31 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *91* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *115*.

32 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *galą muszôs, idant Pilips i Grecije neieitum, onksztimas Termopyliû, tep kaip ie pirmù ‹Per› ateinontems Persams usstoię, bet*

ir krupaudamys, idant Pilips i Grecije neieitum, onksztimas Termopyliû usstoie, tep kaip ie kanakados ‹Per› ateinontims Persams. bet tas usstoiemas niekoke pawiedumù neturieję nè narsibî nè pri- zastî: kaipogi tů metù lůsibę Grecijos, nujau ukiszka szwentwagibę ginklù głemże, tů kartù iszłaużimus bażnicziû norieje neprietelems atmo- nite, nujau patijs[32] szelpę iszłauziejus tu patiu bazniczíu priesz tus kurij iems norieję at- monite, talkinieję tyms, kurems be giedos negalieję paweste tos szwentwagibês[33] karote. Użmirszusys[34], iog patarimo Apolaus[35] skolieję sauo iszganimą[36], iog iem rikauient igawą tyik pargalû iog io glemżimu ikurę tijk garsiû pillû ir praplatina iû waldę ont juru[37] ir żamę, ongala, iog wissusi sauo[38] rekalusi[39] ukiszkusi ir numiszku si lugoie nu io pagałbas.. Tep murio damôs[40] toki nůdiemę ta tauta tep ‹garsi› akiła wisokemi[41] mokslî[42], «ta tauta», iszmonksztinta istatimas, ir isakimas wissuiszmintingiauses onto ateję, iog galieję liginteis su warwaras.

III[43] Bet nie Pilips neisztikimesniù rodies[44] sauo talkiejems: kaipogi it tarsi krupaudams, idant ~~i~~ neprie- tele uź szwentwagibę nepargalie- tum, uźem warrù pilles, kurios ne [VIII 116][45] sene bů pakieluses ~~i~~ sau[46] karwediù, ir[47] kare- wusius ‹p› po[48] io wielauoms. ~~i~~ sweikinu- sis ir ratawusijs ont io pargaliû; nugys[49] ijs iszdrewie iems[50] iu turtus, isztaksauo iu zmonas, wakus be parskiros, ne- tau- pą ne zinicziu, ne szwentu weitû, ne ukiszkû ne numiszkiû deiwatiû ‹p› tarp kuriû ongys pats bů[51] wijszieję̇s, ‹ne› sakitumi,

Graeciam Philippus transiret, angustias Thermopylarum, pari ratione, sicut antea advenientibus Persis, occupavere; sed nequaquam simili aut virtute aut causa: siquidem tunc pro libertate Graeciae, nunc pro sacrilegio publico; tunc a rapina hostium templa vindicaturi, nunc adversus vindices templorum raptores defensuri: aguntque propugnatores sceleris, cuius turpe erat alios vindices fuisse; immemores prorsus, quod in dubiis rebus suis, illo Deo etiam consiliorum auctore usi fuerant; quod illo duce tot bella victores inierant; tot urbes auspicato condiderant; tantum imperium terra marique quaesierant; quod nihil sine maiestate numinis eius aut privatae unquam, aut publicae rei gesserant. Tantum facinus admisisse ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus institutisque formata, ut, quid posthac succensere iure barbaris possent, non haberent.

CAP. III. Sed nec Philippus melioris fidei adversus socios fuit: quippe, veluti timens, ne ab hostibus sacrilegii scelere vinceretur, civitates, quarum paulo ante dux fuerat, quae sub auspiciis eius militaverant, quae gratulatae illi sibique victoriam fuerant, hostiliter occupatas diripuit: coniuges liberosque omnium sub corona vendidit: non deorum immortalium templis, non aedibus sacris, non diis penatibus publicis privatisque, ad quos paulo ante ingressus hospitaliter fuerat, pepercit: prorsus, ut non tam sacrilegii

butinay nelige ne narsibe ne pri- zasti: kaipogi tů metù uż lůsibę Grecijos, nujau uż akiwaisdine szwentwagibę, tů kartu noriedams iszłaużimus bażnicziû neprietelems atmo- nite, nujau į iszgirdusys gałą muszôs ir krupaudamys, idant Pilips i Grecije neieitum, onksztimas Termopyliû usstoie, tep kaip ie kanakados ‹Per› ateinontims Persams. bet tas usstoiemas niekoke pawiedumù neturieję nè narsibe nè pri- zasti: su pirmůiù kaipogi tů metù lůsibę Greciios nujau ukiszka szwentwagibę ginklu głemże, tů kartù iszłaużimus bażnicziû norieje neprietelems atmo- nite, nujau patijs. Po to tais. pieštuku į *ateinontims, narsibî nè prizastî,* išbraukti *su pirmůiù.*

33 Tais. iš *szwentgibês.*

34 R. *U* tais. iš *J.*

35 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *patarimus Apolina* į *patarimams Apolaus;* po to tais. pieštuku į *patarimo.*

36 Prad. rašyti *iszl*, bet ištaisyta į *iszgainimą,* po to tais. į *iszganimą.*

37 Ž. *juru* išbrauktas, bet atstatytas.

38 Prir. paraštėje pieštuku *sauo* vietoj išbraukto *iu.*

39 Prad. rašyti *reg,* bet ištaisyta.

40 Tais. pieštuku iš *muriodamys* į *muriodamôs* (?).

41 Atrodo, prad. rašyti *wisokiemi,* bet r. *i* korpusą S. Dauk. netyčia praleido.

42 R. *î* tais. pieštuku iš *i.*

43 Paraštėje violetiniu pieštuku parašyta žvaigždutė – ne S. Dauk.

44 Tais. iš *rodies* į *pasirodies,* bet ištaisyta.

45 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *92* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *116.*

46 Ž. *sau* užrašytas virš eilutės.

47 Ž. *ir* užrašytas pieštuku virš eilutės.

48 Tais. pieštuku iš *su.*

49 Prir. paraštėje *nugys.*

50 Įtrp. tarp eilučių *iems.*

51 Prir. paraštėje *ongys pats bů* vietoj išbrauktų *kitta kanakados.*

iog jis neno- rieję karote szwentwagibes[52], kaip tikta nuteisinte tas, kures ijs pats rimoję nuweikte[53]. ‹Jszdides sauo ziges p› Nu tenay it but garsè atlikès tus darbus, i Kapadociję[54] parsikielę, kami li- giù pasalumù karę nubenges[55], ir sugawes[56] wiliù ar użmuszys rubezinius rikius wissa sritɨ su riki Macedonijos su- nierę. Ontgało diel nutildimo sauo garsî pasalu- mo[57], kuriûmi tů kartu[58] uż wissus dides- ne bů wainoiems, skelbina po rikes ir turtingas pilis, iog rikijs Pilips pa- wedę dedę[59] daugibę mon- tos diel aptwie- rima pillû, pastrunijema źinicziû ir aukurû[60]. ir idant patwaiske[61] rinkiejus skatintum. Kad tij i Macedonije nu- kaka, wissep ius trukino[62], krupau- damys ilgainiû tyrionei lůbamo[63] warro, prasikrauste. Pilips onpůlę paskû pilɨ Olynte, kuri[64] bů paglemżusi io dubroliu[65], sunû pamotês kuriůdums ijs krupauo noksinos[66], ir kuriůdu ijs geidę[67] tepat nugalûte kaip ie tretiɨ[68] kuri bů jau nużudęs. Diel tos prizastęis, wecza pilɨ ir garsę iszkirta ir broliù sene jau pawestù smertiû nugalauo ir gieriejos sauo apźadus ateisęs daugibę iû grobî ir gentzudî[69]. Ongała ‖ [VIII 117][70] turiedams wissus sauo ketiejemus[71], kokius tikta galieję padumote uz teisingus: pasawino aukso-rudijes Tessalijos ir sidabro rudijes Tracijos. Nebturiedams ilgainiû ne istatimo niekokę bełau- żite ne nůdiemes bepapildite, tapa jurû rakaliù. Jlgainiû nutiko, iog dù broliù, kuriůdù wenkartù wieszpatauo Tracijoie, pakweitę[72] ɨ i sprendieius ju- dums kersztusi[73], nepasiklowusiu io teisibę, bet isz baimês idant ijs

ultor exstitisse, quam sacrilegiorum licentiam quaesisse videretur. Inde, veluti rebus egregie gestis, in Cappadociam traiicit: ubi, bello pari perfidia gesto, captisque per dolum et occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniae adiungit. Deinde ad abolendam perfidiae famam, qua insignis praeter ceteros tunc temporis habebatur, per regna mittit et opulentissimas civitates, qui opinionem sererent, regem Philippum magna pecunia locare et muros per civitates et fana et templa facienda; et ut per praecones susceptores sollicitarent. Qui cum in Macedoniam venissent, variis dilationibus frustrati, vim regiae maiestatis timentes, taciti proficiscebantur. Post haec Olynthios aggreditur: receperant enim per misericordiam, post caedem unius, duos fratres eius, quos Philippus ex noverca genitos veluti participes regni, interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam et nobilem exscindit, et fratres olim destinato supplicio tradit, praedaque ingenti pariter et parricidii voto fruitur. Inde, quasi omnia, quae agitasset animo, ei licerent, auraria in Thessalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et, ne quod ius vel fas inviolatum praetermitteret, piraticam quoque exercere instituit. His ita gestis, forte evenit, ut eum fratres duo, reges Thraciae, non contemplatione iustitiae eius, sed invicem metuentes, ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum iudicem eligerent. Sed Philippus, more

52 Prad. rašyti *szwentg*, bet ištaisyta.

53 Ž. *iszdarite* užrašytas viršuj išbraukto *ateiste*, bet išbrauktas ir prir. *nuweikte*.

54 Tais. pieštuku iš *Kadociję*.

55 Ž. *nubenges* užrašytas viršuj išbraukto *atlikês*. R. *u* neišbaigta.

56 Iš tikrųjų parašyta *suguwes*.

57 Tais. pieštuku iš *Paskû diel nutildima pasalumo garso*.

58 Įtrp. tarp eilučių *tů kartu*.

59 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*.

60 Ž. *aukurû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *altoriu*.

61 Įtrp. tarp eilučių *idant*, tais. iš *patwaiskius*.

62 R. *o* tais. pieštuku iš *a*.

63 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *lůbamo*, tais. iš *tyrioneis*.

64 Ž. *kuri* užrašytas viršuj išbrauktų *kur uż tů, iog ij*.

65 Tais. iš *dubroliu riki* į *dubroliu io riki*, bet ištaisyta į *io dubroliu*.

66 Tais. iš *nokima*.

67 Tais. iš *geidu*.

68 Tais. pieštuku iš *tretiji*.

69 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *broliù pawestù jau smertiu iszdawę ir reg sauo apźadus ateistus daugibęs* į *broliù sena jau pawestù smertiu nugalauo ir gieriejos sauo apźadus ateisęs daugibę*. Po to tais. pieštuku iš *Diel ta prizastei, wecza pili ir garsi iszkirta ir broliù sena pawestù jau smertiu*. įtrp. Tarp eilučių pieštuku *iû*, tais. iš *grobi* į *grobî*, iš *gentzudi* į *gentzudî*.

70 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *93* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *117*.

71 Tais. iš *kietiejemus*.

72 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*.

73 Tais. pieštuku iš *kersztusi*.

74 Tais. pieštuku iš *diel weina*.

75 Taškas padėtas šalia kablelio.

76 R. *o* tais. pieštuku iš *a*.

77 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*.

78 Tais. pieštuku iš *iszplie- szę abudum rike*.

79 Paraštėje violetiniu pieštuku parašyta *Iki* – ne S. Dauk.

neapsi reikszturn głobiejù weina katro[74] tarp iudums.[75] Pilips pagal sauo budo[76], ieit staigù i iudums rikę[77] su karaunù ne tep iu- dums spreiste kaip karaute, ir iszpliesz abudum rikę[78] ne kaip teisdarys bet kaip kropies ir rakalys.

IV[79]. Tam dingontes, żigowai Atenionû lugodamys pakaiaus[80] pas ɨ ateję,[81] isz- klauses[82] iû, lijpę pakarcziû parodite Atenionyms sudarû[83] warunkus. on[84] kuriû tujau sutarę naudon abedwems pusems; kittas ukes Grecijos dau- giaus isz karês baimês, ne kaip pakaiaus meilês ‹iszleida› iszriedę pas ɨ tepat[85] sauo siuntinius. Tebanay ir Tesa- lionys netwerdamos apmaudî[86] sůk ɨ idant idůtą waldę Grecijos naudotum priesz Pocejonys[87], tep didi bů iu nea- pikonta, iog nemindamys iu praeiu- siuiû nełaimû, welijos patys pra- gaiszte ir iprastą Pili po smarkibî[88] ‹pritirte› kentiete, nekaip neprie- telems sauo dowinote. Atkaley Pacijo nû ‹ir› siuntiney, drauge su Lacedemonû ‖ [VIII 118][89] ir Atenionû kares wengę, nu kurios trys atwejùs bů jau nu io issipirkî[90]. Giedingas ir rustas po- wizius, bů regiete tą pate Grecije, toie patioie gadinieję wieszpatinie wissos pasaulês par sauo galibę ir par oruma wissados par- galietoje rikiû ir tautû, nugi dar waldonti tijk piliû, ‹eilo› ‹klukonte› swetimu- si rumusi, klukonte, ar pakaiaus karês wengont[91]; regiete pasaules atmonitoie klaunantes warwaro paglomżù, ateiusę onto sauo kersztas ir numkariemys onto iog nebgiediejes ‹pas› ‹pas› priesz wissu ružkanůɨ[92] sauo werga! Didino dar tů gieda Tebanay ir

ingenii sui, ad iudicium, veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu supervenit, et regno utrumque, non iudicis more, sed fraude latronis ac scelere, spoliavit.

CAP. IV. Dum haec aguntur, legati Atheniensium petentes pacem ad eum venerunt. Quibus auditis, et ipse legatos Athenas cum pacis conditionibus misit: ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex ceteris quoque Graeciae civitatibus, non pacis amore, sed belli metu legationes venere: siquidem, crudescente ira, Thessali Boeotiique orant, ut professum se adversum Phocenses ducem Graeciae exhibeat: tanto odio Phocensium ardentes, ut, obliti cladium suarum, perire ipsi, quam non perdere eos praeoptarent; expertamque Philippi crudelitatem pati, quam parcere hostibus suis mallent. Contra Phocensium legati, adhibitis Lacedaemoniis et Atheniensibus, bellum deprecabantur, cuius ab eo dilationem ter iam emerant. Foedum prorsus miserandumque spectaculum, Graeciam etiam nunc et viribus et dignitate orbis terrarum principem, regum certe gentiumque semper victricem, et multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare sedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem: in alterius ope omnem spem posuisse orbis terrarum vindices, eoque discordia sua, civilibusque bellis redactos, ut adulentur ultro sordidam paulo ante clientelae suae partem: et haec potissimum facere Thebanos

80 Tais. iš *pakaius.*

81 Kablelis parašytas šalia dvitaškio.

82 Tais. pieštuku iš *iszklause* į *iszklausys,* bet ištaisyta į *iszklauses.*

83 Ž. *sudarû* užrašytas viršuj išbraukto *pakaiaus.*

84 Prir. paraštėje *on.*

85 Tais. pieštuku iš *isz baimês kares, kaip meiles pakaiaus ‹iszleida› iszriedę tepat pas i.*

86 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *apmaudo* į *apmaudę;* po to pieštuku tais. į *apmaudi.*

87 Prad. rašyti *Pocio,* bet ištaisyta.

88 Tais. iš *nauios smarkibęs nu Pili po.*

89 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *94* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *118.*

90 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *w,* bet ištaisyta į *kares;* r. *n* (?) užrašyta virš eilutės, prieš ž-į *kares;* ž. *wengę* išbrauktas, bet atstatytas; tais. iš *trys jau atwejùs bů* į *trys atwejùs bů jau.* Po to tais. pieštuku iš *jau issipirkę* į *jau nu io issipirkî.*

91 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *regiete tů pate Grecije, toie patioie gadinieję pirmůie tarp wissû tautû sauo galibę ir sauo garbę wissados pargalietoje rikiû ir tautû, ir dar daug.* Iš pradžių ž-iai *sauo orumù* užrašyti viršuj išbraukto *pirmůie,* bet išbraukti ir apačioje prir. *wieszpatinie.* Po to pieštuku įtrp. tarp eilučių *bů, par, nugi, wengont;* tais. iš *walidione* į *waldonti, ar pakaiaus karês.* Prir. paraštėje *kurioie nu ios gali bes pasaule drebie je, «nu kurios» o nu ios or rumo tij rikiû tau tû iszguro, ir kuri nugi dar tij piliu.* Šalia prir. *tijk.*

92 Du taisymų sluoksniai: ž. *priwersti* užrašytas viršuj išbraukto *atejusijs;* po to tais. pieštuku iš *atmonitoius pasaules klauteis paglomżù warwaro, ir priwersti sauo kersztas ir numkariemys nusiżemin- te tep giedingay ‹pas› ‹pas› priesz wissu ružkanůɨ.* Ž. *ružkanůɨ* apibrauktas mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

Lacedemo- nys kurij pirmù Grecijos waldi tarp sawei warżies nu gi pagůdos wissumenkoie sauo tyrioneis nokies[93]. Tù tarpù Pilips gaylindams[94] kaip tinkams sauo didibę kauliiôs[95] su tomys stipriomys ukiemys «su didiu trukinimu» ir abejo kurę ijs tur sauo talkieję godote: ijs kłausinie[96] słapte ‹a› siuntiniu abems pusems: ijs żad weinems neginklůteis ont jû, ir lijp iems prisijkte iog to neiszreiksz kittims: kittoms zad[97] eite i tałka, iu gelbiete. Użgen ijs abedwem rengteis i karę ir steig iszwietite[98] iu krupawima;[99] pasků regiedams per tokes sauo prisztarinus atsakus wissas[100] nurimus onksztimas Termopyłû uziem.

V. [101] Wissu pirmù Pocijonys pasijutusijs[102] nukroptas ‹nu gin› pasalumù Pili- pa, kulwertinès pûl pri ginkłą. Bet nebibů laiko ne karaunôs sukelte, ne talkos beużwadinte,[103] o Pilips ‖ [VIII 119][104] Pilips gorina ius iszkirste ie ne- pasidůtum tujau[105]. Jr tep pargalieti rekalù, iszkauliiusys sau giwi- bą, pasidawę.[106] Bet tas warun- kas tep weikę bů użmirsztas kaip ie tuszti żaday pakaiaus kuri iems bů pazadiejes. wissur ius żuda, gauda, grobsta wakus iu tiewams, pates wirams, o diewus ‹isz› baźnicziû. Tůmi wen wargszay bedziugina sawi: iog nieko sauo neregieję naudoientiu neprietelu kurius Pilips butinay bů atskieydęs nu grobę kaipo sauo talkiejus i szelpu sius[107]. Pilips[108] pa- grizes numei, pawaisdu keldziû kurij pagal metû laika kaita ganikłas sauo bondà szis cielas tautas ir pilijs kaip tinkams kełno[109]. Tokij isz- dongimai rode rusta powiżiù ir maźne paweikslą butina iszgaiszinima.

Lacedaemoniosque, antea inter se imperii, nunc Graeciae imperantis aemulos. Philippus venditatione gloriae suae tantarum urbium fastidium agitat; atque utros potius dignetur, aestimat. Secreto igitur auditis utriusque legationibus, his veniam belli pollicetur, iureiurando adactis, responsum nemini prodituros: illis contra, venturum se, auxiliumque laturum. Utrosque vetat parare bellum, aut metuere. Sic variato responso securis omnibus Thermopylarum angustias occupat.

CAP. V. Tunc primum Phocenses capto se fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: et Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur necessitate, pacta salute, se dediderunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat deprecati belli promissio. Igitur caeduntur passim, rapiunturque; non liberi parentibus, non coniuges maritis, non deorum simulacra templis suis relinquuntur. Unum tantum miseris solatium fuit, quod, cum Philippus portione praedae socios fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos viderunt. Reversus in regnum, ut pecora pastores nunc in hybernos, nunc in aestivos saltus traiiciunt, sic ille populos et urbes, ut illi vel replenda, vel derelinquenda quaeque loca videbantur, ad libi-

93 Du taisymų sluoksniai: ž. *tyrioneis* užrašytas viršuj išbraukto *weiszpateis*, tais. iš *nokontis* į *nokontijs;* po to tais. pieštuku iš *ir tů uż wiss didesnè dare Tebanay su Lacedemo- nimys pirmù waldi tarp sawei nu jau nujau pagůdos tyrioneis no- kontijs.* Iš pradžių tais. į *Ont didesnes giedas*, bet paraštėje prir. *Didino dar tů gieda.*

94 Tais. pieštuku iš *galindant.*

95 *Ž. kauliiôs* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *sondarau.*

96 Tais. pieštuku iš *talkù godote: ijs klasinie.*

97 Tais. pieštuku iš *lij ioms prisijkte iog neiszreiksz io atsako: kittoms ket.* R-ės *sz* užrašytos viršuj išbraukto *kittoms*, bet ištaisyta. Iš pradžių tais. į *neiszreikszto*, bet ištaisyta.

98 Antroji r. *t* tais. pieštuku iš *l.*

99 Kabliataškis parašytas šalia taško.

100 Tais. pieštuku iš *tokes prisztarines atsakas wissus.* Galbūt norėta parašyti *tokius.*

101 Prir. paraštėje violetiniu pieštuku *Iki* – ne S. Dauk.

102 Tais. iš *pasijuto.* Parašyta *Pocijonys pasijutusijs wissu pirmù*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 1.* Iš pradžių virš *pasijutusijs* buvo užrašytas skaičius *1*, po to prir. *3.*

103 Kablelis parašytas šalia dvitaškio.

104 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *95* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *119.*

105 *Ž. tujau* užrašytas virš eilutės. Parašyta *tujau ne- pasidůtum*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

106 Taškas padėtas šalia kablelio.

107 Tais. iš *bedziugina sawi: Pilips butinay atskieydęs nu grobę talkiejus ku rij i kalpoię, ir tij warkszay. tecziaus neregieję sauo budeliû tutauient sauo pelnù.* Iš pradžių tais. į *sauo neprietelus Pilips*, bet *sauo* išbrauktas, tais. į *neprietelu.*

108 R. *p* neišbaigta.

Tijsa nebû toki[110] grudimos kaip i pilę wietrù łaużontes, ne tronksma murû griu nantiu ne brusdesi ginkłu tarsz- kontiû, ne krioksma isiutusiu ne prietelû; ne pliesze ne turtu ne zmo niu: bet wissur weiszpata[111] rusta tiła[112] ir rużkans szirdgiłs, baime pasiskelbte patrakielu aszaras twen- kę: Szirdgils rustinas[113] sliepdamôs || [VIII 120][114] iû mażesne iem ied issireikszte jû ijs ira skadesniù[115]. Tyi warkszay pozwilgoię jau i ‹iu› kapus iu tëwû jau i iu ‹sen› ‹k›[116] weczusius numû deiwus i tus munus[117] kuriuse bû gimusys ir wakus ‹gimdıu› gim- diusys. ije werkę, iog giwoię iki sze deina, ije gailiejes iog iu wakay negimi paskesnè.–

VI. Tarp tû tautû weinas paso- dina parubeżiusi, ‹id› diel ginio- iemo iû nunepritelû;[118] kitus isz dongino i gałutines rikies: karês imtines iszeiminino[119] pilles, ir tep isz iwairiû tautû pasitaisę weina tauta, ir weina rikie. Pilips ikures riedą ir pakaiu i Macedoniję, Dardanus ir kit- tus rubeżienius pasalumù kropdams[120] nukarau. Bet nie gen- tiû sauo netaupo: kaipogi no- riedams iszmeste Arrybɨ, rikɨ Epiro artimą gentɨ sauo pa- tios Olympijôs, pargaun i Ma- cedoniję, pasimetes pasiregiejemù seserijs Olympijos broli Aleksendra jaunikaiti nepalitieto[121] elgimôs ir retos grażibês. Waidin[122] iem ‹wissep› karuną[123], pasimet ɨ didè miegûs ir gunden ɨ pasidûte io nedoram geidimû. Jis turieję tą giedinga kiebelę[124], ir dowinas sûstas kurę iem pawedę, kaipo wadą[125] sauo sugebiejema. Lig ɨ || [VIII 121][126] matę 20 metû turenti, idawę iem ukęs[127] bûżę

dinem suam transfert. Miseranda ubique facies, et excidio similis erat. Non quidem pavor ille hostilis, nec discursus per urbem militum erat; non tumultus armorum; non bonorum atque hominum rapina: sed tacitus moeror et luctus, verentibus, ne ipsae lacrymae pro contumacia haberentur. Crescit dissimulatione ipsa dolor, hoc altius demissus, quo minus profiteri licet. Nunc sepulcra maiorum, nunc veteres penates, nunc tecta, in quibus geniti erant, in quibusque genuerant, considerabant; miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixissent; nunc filiorum, quod non post eam diem nati essent.

CAP. VI. Alios populos in finibus ipsis hostibus opponit, alios in extremis (regni terminis) statuit, quosdam bello captos in supplementis urbium dividit. Atque ita ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque constituit. Compositis ordinatisque Macedoniae rebus, *Dardanos*, ceterosque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec a proximis manus abstinet: siquidem Arrybam, regem Epiri, uxori suae Olympiadi arctissima cognatione iunctum, pellere regno statuit; atque Alexandrum, privignum eius, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honestae pulchritudinis, in Macedoniam nomine sororis arcessit, omnique studio sollicitatum spe regni, simulato amore, ad stupri consuetudinem perpulit, maiora in eo obsequia habiturus,

109 Tais. iš ‹*skaid*› par *kełno cielas tautas ir gimines*. Iš pradžių virš ž-io ‹*skaid*› užrašyta *tep*, bet išbraukta. Iš pradžių taškas padėtas po *tinkams*, po to prir. *kełno*.

110 Tais. iš *tos gru- smo*.

111 Galbūt norėta parašyti *weiszpatawo*.

112 Iš tikrųjų parašyta *tiła*.

113 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

114 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *96* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *120*.

115 Turbūt norėta parašyti *skaudesniù*.

116 R. neišbaigta.

117 Turbūt norėta parašyti *numus*.

118 Kabliataškis parašytas šalia taško.

119 Ž. *iszeiminino* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *weisę*.

120 Tais. pieštuku iš *rubeżinius pasalumù nu- kroptus*.

121 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pargau i* į *pargaun;* po to tais. pieštuku iš *netaupa: kaipogi nu- riedams nukeldinte Arryba, riki Epira artima genti sauo pa- tios Olympijôs, pargaun i Ma- cedoniję, pasiregiejemù sesereijs diejęis Aleksendra broli Olympijos jaunikaiti nepalitieta*.

122 Tais. iš *Waidina*.

123 R. *ą* tais. pieštuku iš *a*.

124 Tais. pieštuku iš *tû* ir *kiebeli*.

125 Tais. pieštuku iš *wadu*.

126 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *97* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *121*.

127 Ž-iai *iem ukęs* užrašyti pieštuku virš eilutės.

neweiziedams i io jaunumą, kurę bů Arrybà atiemęs, lige ‹kalts› nukaltęs priesz abudù, ijs ‹sulaużę› warauo istatimus gintibos[128], tam ku- ri nu sostos nukiele, kaip ie[129] laúźe ‹ius› istatimus giedôs tame kurɨ ijs i io weita pastate[130].–

siue conscientiae pudore, siue regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybae regnum puero admodum tradit, scelestus in utroque. Nam nec in eo ius cognationis servavit, cui ademit regnum; et eum, cui dedit, impudicum fecit antequam regem.

128 Ž. *istatimus* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *kraię*, bet išbrauktas, o apačioje prir. *gintibos*.

129 Įtrp. tarp eilučių *ie*.

130 Tais. pieštuku iš *giedos tame i kurio weita i pastate*.

I Pilips atkakes i ‹Azıȷ› Greciję, sko- toies suardimù tullû piliû, ir ma- tidams isz grobi menkû piliû, kokij turtai wissû butum, rižôs wissà Grecijè[1] karę apskelbte. Jis taries lengway tů pasijksijs[2], iè Bizantium garsę ir jurinę pylę[3] igautum, kuri paglumźù juriniems ir žeminiems karaunoms butum, ir ię neileidontę[4] io i sauo ‹al› itakas, abstoje[5]. Ta pile ikur ta pirmù nu Pausaniaus Spartanû[6] riki par 7 metus nu io waldoma bů:[7] ilgainiû, kaitontes[8] pargale jau Lacedemonû, jau Atenionu[9] klausę. Jsz to nepeuna waldimo nutiko, iog niekam ios kaipo sa- wos negłobont[10] tapa lůsù. Jlgai- niû Pilips ios[11] ilgù apgulimù issiszili. kursay nieka nebturiedams sauo łobie idant pasipelnitum[12] iemę ijs ont jurù łaiwus gaudite. Jr tep sugawes 170 łaiwû ir prekę iu pardawes kieyk tijk pasistiprino[13] sauo neturtè. Paskû idant karauna apgulimù tos weinos pillês netruk- [IX 122][14] tum, nukakęs[15] su wissu kontre- ses i Kersoneza daug tinay piliû igauo: ir sunu sauo Aleksen- dra 18 metu turinti kaipo lepi[16] pawadina pratinteis pas tëwa[17] i karęs žigius. J Skitije isztraukę tepat drewiete, iprotiû prekiû iszdus weinôs kares kittù karę i sauo lobi kraute[18].

1 R. *è* tais. pieštuku iš *e*.

2 Tais. iš *taries idant tů lengway pasijktum*. Prad. tais. į *tarę*, bet ištaisyta.

3 Tais. pieštuku iš *garsi ir jurini pyli*. Brūkštelta violetiniu pieštuku ties *garsę* – ne S. Dauk.

4 Tais. pieštuku iš *karaums* ir *neileidonti*.

5 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *absot*, bet ištaisyta į *abstot*, po to tais. į *abstotę*. Po to pieštuku tais. į *abstoje*.

6 Tais. iš *Spatanû*.

7 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

8 Pirmoji r. *ł* tais. pieštuku iš *l*.

9 Ž. *Atenionu* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Spartanû*.

10 Ž. *głobont* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *szelpunt*.

11 Įtrp. tarp eilučių *ios*.

12 Tais. pieštuku iš *noriedams sauo iszda ateiste*.

13 Prad. rašyti *pr*, bet ištaisyta.

14 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *98* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *122*.

15 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*.

16 Įtrp. tarp eilučių *kaipo lepi*.

17 Parašyta *tëwa*.

18 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *i sauo lobi* virš išbraukto *ateiste*, bet išbrauktas ir prir. *kraute*.

LIBER NONUS.

CAP. I. In Graeciam Philippus cum venisset, sollicitatus paucarum civitatum direptione, et ex praeda modicarum urbium, quantae opes universarum essent, animo prospiciens, bellum toti Graeciae inferre statuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus, si Byzantium, nobilem et maritimam urbem, receptaculum terra marique copiis suis futuram, in potestatem redegisset: eandem claudentem sibi portas, obsidione cinxit. Haec namque urbs condita primo a Pausania, rege Spartanorum, et per VII annos possessa fuit: deinde, variante victoria, nunc Lacedaemoniorum, nunc Atheniensium iuris habita est. Quae incerta possessio effecit, ut, nemine quasi suam auxiliis iuvante, libertatem constantius tueretur. Igitur Philippus longa obsidionis mora exhaustus, pecuniae commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum septuaginta nauibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonensium urbes expugnat: filiumque Alexandrum, decem et octo annos natum, ut sub militia patris tirocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. In Scythiam quoque praedandi causa profectus est, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus.

19 Tais. pieštuku iš *karę*. Parašyta *karî Jstri- ionû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

20 Tais. pieštuku iš *baime*.

21 Įtrp. tarp eilučių *Ateas*.

22 Turbūt norėta parašyti *atleides*.

23 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

24 Tais. pieštuku iš *nerekalau*.

25 Tais. iš *turieję*.

26 Tais. pieštuku iš *lugen*.

27 Ž. *lobiû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iszdû*, tais. iš *ap- gulimo*.

28 Įtrp. tarp eilučių *nu*, tais iš *kurę*.

29 Prad. rašyti *skol*, bet ištaisyta.

30 Ž. *atstote* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *lauteis*.

31 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *uz*, bet išbrauktas.

32 Tais. iš *teisinos*.

33 Tais. iš *ora*.

34 Tais iš *neiturtin*.

II. Pasitika tû metù Skitû rikiù Ateas, kursay smełkams Jstri- ionû karî[19], talkos nu Pilipo par Apolo- nionys ługoię, ketiedams ɨ kar- szincziù Skitu rikies palikte. Kad tù tarpù rikijs Jstrionû mirdams ir nu karês baimês[20] ir nu tałkos rekalawimo Skitus iszlûsauo.. Todiel Ateas[21] alteides[22] Macedonys Pilipû lijp ‹pasakite› atsakite „iog ijs ne tałkos nu io ługoies, negi ‹ketiejes› zadiejes ‹io› sauo[23] karszincziû palikte; kaipogi Skitay narsesnes buda- mijs Macedonû nerekalaui[24] iu talkôs ‹ir iog› ijs pats tur[25] kar- szincziu sauo sunu. Onto atsa- ka lugo[26] Atea suteikte lobiû ap- gulimû[27] Byzancium, nu kurios[28] ijs stokodams[29] montos turies ‹pa- mestę.› atstote[30]; io ługoiems bû teisesnys, iog Ateas nebû mokiejes[31] ne io kareiwems algos ne ke- lonês iszdû. Ateas teisindamos[32] netai- komù orô[33] ir newaisumù źå- mês, kuri ne wen neiturten[34] ios gi- wentoiu bet uôs iszmaitin atsake.[35] Jog ijs par ‹biednus› daug ira[36] ubags, idant ‖ [IX 123][37] užkakintum tep ‹gal› ‹stip› stipri rikɨ; iog iem reges «mažnèsne»[38] gieda nieka nedûte[39], kaip mać dûte. ongala łobey skitu ne auksus ne sidabrus essus[40], bet narsibę ir ‹drûsibę› ir stipribę[41]" Pilips re- giedams ti- czes[42] warwara, pametins astoie- mo Byzancium[43], trauk i Skytiję, iszriedes pirmù siuntinius, idant pasitijktum[44], kurij pranesz Atee, iog ijs apguldams Bizantium apsi- zadiejes buwes Erkulû iszkelte stabą kuri nugi ejes statite pas ataka Dunajaus, iog essus bendrus Skitû, ir iog i warda Deiwa kurɨ ijs noriejes godote ijs ‹nor› lugois lûsą[45] keli." Ateas atsakę, iog

CAP. II. Erat eo tempore rex Scytharum Atheas; qui, cum bello Istrianorum premeretur, auxilium a Philippo per Apollonienses petit, in successionem eum regni Scythiae adoptaturus: cum interim Istrianorum rex decedens, et metu belli, et auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Atheas, remissis Macedonibus, renuntiari Philippo iubet, *neque auxilium eius se petisse, neque adoptionem mandasse. Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent; neque heredem sibi, incolumi filio, deesse.* His auditis, Philippus legatos ad Atheam mittit, impensae obsidionis portionem petentes, ne inopia deserere bellum cogatur. Quod eo promtius eum facere debere, quod missis a se in auxilium eius militibus ne sumtum quidem vitae, non modo officii pretia dederit. Atheas inclementiam coeli et terrae sterilitatem causatus, quae non patrimoniis ditet Scythas, sed vix alimentia exhibeat, respondit: *nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat; et turpius putare parvo defungi, quam totum abnuere; Scythas autem virtute animi et duritia corporis, non opibus censeri.* Quibus derisus Philippus, soluta obsidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, praemissis legatis, quo securiores faceret, qui nuntient Atheae, *dum Byzantium obsidet, vovisse se statuam Herculi, ad quam in ostio Istri ponendam se venire, pacatum accessum ad religionem Dei petens, amicus ipse Scythis venturus.* Ille, *si voto fungi*

35 Iš pradžių taškas buvo padėtas po *iszmaitin*, po to prir. *sake*, tais. į *atsake*.

36 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ira*.

37 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius 99 – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *123*.

38 Tais. pieštuku iš *mažnè*, bet išbrauktas. Pabr. pieštuku.

39 R. *t* tais. iš *d*.

40 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *essus*.

41 R. *p* tais. iš *b*.

42 Tais. pieštuku iš *regiedamos ticzes*.

43 Galbūt norėta parašyti *atstoiemo*. Prad. rašyti *Bi*, bet ištaisyta.

44 Prad. rašyti r. *i*, bet ištaisyta į *p*.

45 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Erkulû stabą kurio ‹statite› pas ataka Dunajaus ketûs eite sta tite* į *buwes Erkulû stabą kuri ejes statite pas ataka Dunajaus*; po to pieštuku tais. į *«stat» iszkelte stabą kuri nugi*; tais. iš *lûsa* į *lûsą*. Ž. *ataka* pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

ie Pilips nor atei- ste sauo apźadùs, ijs galieję nusiu ste stabą, kurɨ ijs pasijem pasta- tite ir dar gerbte tů minaonę, bet ijs sakies[46] niekados neadarisis kelę swetima karauna i sauo rikę. ir ie ijs pastatitum stabą nenorintem Skitû iem paeiùs, ijs lijps ię tujau[47] iszwerste, ir isz io[48] warę nukaldins ‹war› ‹w› wiliczes. Po tû ticziû isztiko i karę. Skitay daugi bę ir narsibę pranokę[49] Pilipa, szys[50] ius praeję winkrumù.[51] Jjs sugauo 20,000 imtiniu[52], motriszkû ir wakû. paiemę didę daugibę bondos, nerasdams ne aukso ne sidabro. Reikieję ongała tikiete i ne turta Skitû.[53] Jijs iszware 20,000 graziu[54] kumeliû isz iu zames[55] i Macedonije weislè.

[IX 124][56] III Bet griźtontem Pilipû isz Skitije Tri- balle arba Tirgale kelɨ usstoię: nekét iu praleiste ie weinos dalês grobi negaus. Nuto barnei, tujau ir musza, kurioję patem Pilipû rę́itą tep[57] pardurę, iog par kuną io zirga ‹użmuszę.› ‹nuwierę.› par mowę. Turiedamij wissi ɨ uz negi- wą, grobî[58] ‹pa› nustoka. Tep grobis Ski- tijos it prakieyktas, mażne karauna Macedonû ‹prapůldę.› atłaikę. Uôs pratarpes nu sauo opôs Pilips, ri- zos karaute Atenionijs, ape kû sene jau bû rimoies[59]. Tebanay absireiszkę priesz ɨ, krupaudamys, iog kritùs Atenionijms, karę kaipo rubezinijs gaisrus iums klus. Dielto wissuskau giause tarp sawei uke suderieiusę par siuntinius Greciję skatin.. Link kittoms ukiems wissûmeniu spiekù romdite wissûmeni neprietelu: kaipogi nepirmù Pilips lauses, ie iem pirmà siki pawiks,

vellet, statuam sibi mitti iubet*; non modo, ut ponatur, verum etiam, ut inviolata maneat,* pollicetur*: exercitum autem fines ingredi,* negat *se passurum. Ac, si invitis Scythis statuam ponat, eo digresso sublaturum, versurumque aes statuae in aculeos sagittarum.* His utrinque irritatis animis, proelium committitur. Cum virtute et numero praestarent Scythae, astu Philippi vincuntur. Viginti millia puerorum ac feminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil. Ea primum fides inopiae Scythicae fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa.

CAP. III. Sed revertenti ab Scythia Triballi Philippo occurrunt: negant, se transitum daturos, ni portionem accipiant praedae. Hinc iurgium, et mox proelium, in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, praeda amissa est. Ita Scythica, velut devota, spolia paene luctuosa Macedonibus fuere. Ubi vero ex vulnere primum convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert: quorum causae Thebani se iunxere, metuentes, ne victis Atheniensibus, bellum, veluti vicinum incendium, ad se transiret. Facta igitur inter duas paulo ante infestissimas civitates societate, legationibus Graeciam fatigant. Communem hostem putant communibus viribus summovendum: neque enim cessaturum Philippum, si prospere prima successerint,

46 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sakies*.

47 Tais. iš *be Skitû ijs lijps ię*.

48 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *io*.

49 Ž. *pranokę* užrašytas viršuj išbraukto *pargalieję*.

50 Tais. pieštuku iš *szy*.

51 Taškas padėtas šalia kablelio.

52 R. *m* neišbaigta.

53 Taškas tais. iš kablelio.

54 R. *u* neišbaigta.

55 Tais. pieštuku iš *zamè*.

56 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *100* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *124*.

57 Įtrp. tarp eilučių *tep*.

58 R. *î* tais. iš *i*.

59 Įtrp. tarp eilučių *bû*, tais. iš *rimoię*.

60 Tais. iš *diel kares baimé.*

61 Ž. *norys* užrašytas viršuj išbraukto *kad*. Parašyta *norys Atenionys*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

kaip kad wissa Grecije nukaraus." Tullas ukes paklausa su Atenioni- mys nerteis: kittas krupaudamas kares[60] su Pilipù tures. Jsztikùs i musza Atenionys norys[61] daug gausesnè kareiwiu turieję, wienog nu Macedo- nû[62] ipéntieiusi ‹konl› narsibę tûin- timpiniemys kariemys iszguro rodidamys weinog sauo weczûię garbę wirtą[63]: kaipogi ‹pri› wissi i priszaki zeisti krito ir už- wirta tû weita kurę iems iu[64] wires- niję bû parodę. Greciję regieję tû deina, ir garbingą sauo waldę ir ir sauo wczûię[65] lûsibę prapulonte. ‖

[IX 125][66] IV Pilips monioie[67] guwè dziaugsma tôs pargalês. Jis, kaip lûbieję tû deina neaukauo: potoie neprasi jûkę[68], skomieje walgę be klegesi, be kwepałû, be wainikû; ‹ijs nieko to ne užmirsza kûmi galietum užmarszin te sauo pargalę.› ir kaip imanidams elgies idant io nieks pargalietoiù ne wadintum. Ne rikiù Grecijos bet kar- waidù wadinôs. Jr tep ijs mokieję elgtęis tarp sauo[69] tili dziaugsmo ir szirdgiła neprietelû ir neparodę linksmibês sauo kareijems ne didistos[70] ‹sa› nuweiktijsems. Norys ibingusijs Ate nijs bû ont io, ijs atleida iû kali- nius be piningû, leida iems paron kiote ir palaidote iû nûmirielus, ir ius ragina[71] teû kapuse ‹giniote› palaidote. Beto Aleksendra sauo sunu su bendru Antipatrù ku riûdu[72] pakaiu ir bendriba su ies suliga[73] i Ate nas nusiunte. Bet Tebanû ne wen- imtinius bet ir patius nûmirielu[74] ‹laidote› kapus pardawę. Ukês didûmius[75]

62 Įtrp. tarp eilučių *nu*, tais. iš *Macedonys*.

63 Tais. iš *pargal Atenionys. Weinog mindamys weczûię garbę kritą*. Iš pradžių ž. *Bet* užrašytas viršuj išbraukto *Weinog*, bet išbrauktas ir prir. *norys*, bet išbrauktas.

64 Įtrp. tarp eilučių *iu*.

65 Turbūt norėta parašyti *weczûię*.

66 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *101* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *125*.

67 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

68 Prad. rašyti *nejû*, bet ištaisyta.

69 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

70 Prad. rašyti *didibe*, bet ištaisyta.

71 Ž. *ragina* užrašytas viršuj išbrauktų ‹*drûsino*› *skatina*.

72 Tais. iš *kurs*.

73 Tais. iš *suligte*.

74 Tais. iš *nûmirielus*.

75 Parašyta *Didûmius ukês*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

nisi omnem Graeciam domuerit. Motae quaedam civitates Atheniensibus se iungunt; quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. Proelio commisso, cum Athenienses longe maiore militum numero praestarent, assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur. Non tamen immemores pristinae gloriae cecidere: quippe adversis vulneribus, omnes loca, quae tuenda a ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt.

Hic dies universae Graeciae et gloriam dominationis, et vetustissimam libertatem finivit.

CAP. IV. Huius victoriae callide dissimulata laetitia est. Denique non solita sacra Philippus illa die fecit; non in convivio risit; non ludos inter epulas adhibuit; non coronas, non unguenta sumsit; et, quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. Sed nec regem se Graeciae, sed ducem appellari iussit. Atque ita inter tacitam laetitiam et dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exsultasse, neque apud victos insultasse videret[u]nr. Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, et captivos gratis remisit, et bello consumtorum corpora sepulturae reddidit; reliquiasque funerum ut ad sepulcra maiorum deferrent, ultro hortatus est. Super haec Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque iungerent, Athenas misit. Thebanorum porro non solum captivos, verum etiam interfectorum sepulturam vendidit. Principes

weinus iszkirta, kittus isztriemę ir iu wissû turtus pasawino. Paskû neteisinga isztremtusius pargrûzino; tarp tu tremtiniû 300 teidares[76] ir urie das ‹pardı› ukês pardieję. Tij nauiei- je wiresnije apskondę i sauo sudus wissugalintius ukinikus, idant nusi teisintum, diel ko ius bû isztriemę: bet tij wirai drûsi wissi licziù sakies essù ‖ [IX 126][77] îr stigawoie, iog ‹łaimingesnè› naudingesnè bû ukè, kad ije neteisinga[78] isztrem- tas bû, nekaip[79] nu kad pagrûzintas ira. Atsakas par daug drûsus. Jje pasmerk kieyk wen galiedamijs sudes patius arba teisdarius, ‹kurij› tu rentius sauo ronkoie iu[80] giwibą ir smer- ti, ir niekindamys ‹pasig› ‹ma› pasi- gailiejema[81] kurio galietum ‹nu iu› wil- teis ir negalieda- mys[82] atmonite gałe bon[83] żodes gęiź apmauda uż lûsibę.

V. Pilips isteiges tikuma Grecijè, sukweit[84] wissu ukiû siuntinius i Korintą diel sutaikinima wissû- meniû rekalû. Jis istatę Grecijè pakaiaus warunkus[85] pagal oru- ma kieykweinôs ukês, ir ‹pa› ‹is› skirę tarp wissû tû giminiu wiresniusius kurę sudieję wissûmenę ir wieszpatauientę dumą..[86] Lecedemonys weini niekina ir tus istatimus ir riki «kurs» kurs ius siułoię, turiedamys uż wergiba pakaiu kuri ne sin- tiejems swieta, bet wale parga- lietoiaus pamatauo. Paskû nusprendę[87] pagalbą kurę kieykweina ukis tur Pilipû suteikte[88], jau ginioientes ‹iem› jau onpułant. Nieksay neabejoię, iog wissi tij rengimôs bû tijka- mys prisz Persus. Patijs talkini- kay state iem 200000 piestiuiû ir 15000 jotûiû. ne

76 Pabr. violetiniu pieštuku *tremtiniû*, tais. į *teisdares* – ne S. Dauk.

77 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *102* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *126*.

78 Įtrp. tarp eilučių *neteisinga*.

79 Įtrp. tarp eilučių *ne*.

80 Įtrp. tarp eilučių *iu*.

81 Ž. prad. braukti.

82 R. *y* tais. iš *i*.

83 Galbūt norėta parašyti *ben*.

84 Tais. iš *ï Greciję suwaden*.

85 Parašyta *warunkus pakaiaus*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2*, *1*.

86 Tais. iš *tautû straipstius dumôs wieszpatauientęs ir wissûmenęs*.

87 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

88 Tais. pieštuku iš *uki iem kakinte*; tais iš *turies* į *tur*.

civitatis alios securi percussit, alios in exsilium redegit, bonaque omnium occupavit. Pulsos deinde per iniuriam in patriam restituit; ex horum numero CCC exsules iudices rectoresque civitati dedit: apud quos cum potentissimi quique rei eius ipsius criminis postularentur, quod per iniuriam se in exsilium egissent, huius constantiae fuerunt, ut omnes se auctores faterentur, meliusque cum republica actum, cum damnati essent, quam cum restituti, contenderent. Mira prorsus audacia de iudicibus vitae necisque suae, quemadmodum possunt, sententiam ferunt; contemnuntque absolutionem, quam dare inimici possunt: et quamam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.

CAP. V. Compositis in Graecia rebus, Philippus omnium civitatum legatos ad formandum rerum praesentium statum evocari Corinthum iubet. Ibi pacis legem universae Graeciae pro meritis singularum civitatum statuit; conciliumque omnium, veluti unum senatum, ex omnibus legit. Soli Lacedaemonii, et legem, et regem contemserunt, servitutem, non pacem rati, quae non ipsis civitatibus conveniret, sed a victore ferretur. Auxilia deinde singularum civitatum describuntur, siue adiuvandus ea manu rex, oppugnante aliquo, foret, seu duce illo bellum inferendum. Neque enim dubium erat, imperium Persarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, et equitum quindecim millia. Extra

likůient karau- nos Macedenû ir warwarû gimi- niû nukarautuiû parubezieję. ‖ [IX 127][89] Pawasariů raduses Pilips[90] iszriedę tris kar waidas i Aziję Persû waldioje es- santeję[91], Parmenioni, Amynta ir Attalu kurio seseri nesene, iszgi- nus Aleksendros[92] motiną Olympia dę diel itarto swetmoterawimo už patę bů wedes[93].

VI. Tů tarpù kad tałkas Grecijôs renkas, Pilips gér nudůmes dukteręis Kleo- patrôs ir Aleksendra, kuri Epi ro rikiu bů pakieles[94]. Deina bů mi- nietina diel didibês iszkilmiês[95] dums rikiums ir iszriedontioiî sauo dukterɨ ir wedontiojî sau[96] žmoną. Nestokoie nie dziuginimû iszeiginiû[97], kuriû kad Pilips eit weiziete be sargû tarp dums[98] Aleksendrums sunaus ir žento[99], Pausaniaus[100] didůmys Mace- donû[101] jaunikaitys nienuweina[102] neitarams uź- stoies onksztimas Pilipa praei- tonti nudurę; ir tep parkieyte deina linksmi bês[103] pazenklintą i deino raudôs ir rustôs budinês. Tů klestontioiè io[104] jau nibieję bů neteisinga iszžargines[105] ‹Pausanias› Attalus, kursay neka- kindamos tù pirmůiù apiůku, nu- girdęs ɨ potoię iszdawę ne wen sawoię bet ir sauo swetiu biaure goslibà[106]. Tas jaunikatys tapes ‹ap› neapikontù ir apiůku sauo drau gû negaliedams[107] nukéntiete tôs abidas ir ‹skund› gůdies[108] Pilipů; bet atstatoms ‖ [IX 128][109] tusztes pretekstas, iszjůkams nu pateis riki paeidauo, ongała regiedams sauo priszei[110] godoie- ma ir karwaidù pakelta, rizos ont Pilipa patęis apmauda nu- geizte. ir negaliedams atmonite sauo neprietelů atmoniię[111] neteisem sudę arba teisdariů.

hanc summam et Macedoniae exercitus erat, et confinis domitarum gentium barbaries. Initio veris tres duces in Asiam Persarum iuris praemittit, Parmenionem, Amyntam, et Attalum, cuius sororem nuper, expulsa Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem, in matrimonium receperat.

CAP. VI. Interea, dum auxilia a Graecia coëunt, nuptias Cleopatrae filiae et Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, et collocantis filiam et uxorem ducentis, apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus dum sine custodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumque, contenderet; Pausanias, nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustiis, Philippum in transitu obtruncat: diemque laetitiae destinatum, foedum luctu funeris facit. Hic primis pubertatis annis stuprum per iniuriam passus ab Attalo fuerat: cuius indignitati haec etiam foeditas accesserat. Nam perductum in convivium solutumque mero Attalus non suae tantum, verum et convivarum libidini, velut scortum vile, subiecerat, ludibriumque omnium inter aequales reddiderat. Hanc rem aegre ferens Pausanias, querelam Philippo saepe detulerat. Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, et honoratum insuper ducatu adversarium cerneret; iram in ipsum Philippum vertit, ultionemque, quam ab adversario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

89 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *103* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *127*.

90 Ž. *Pilips* užrašytas pieštuku virš eilutės.

91 Tais. pieštuku iš *essante* į *essantę*, bet ištaisyta į *essanteję*.

92 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Aleksendros* į *Aleksendra;* po to pieštuku tais. į *Aleksendros*.

93 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pawedes i pates* į *wedes;* po to tais. pieštuku iš *itarto swetmoterawima bů wedes už patę*.

94 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nudůmes dukteręis Kleo- patrôs ir Aleksendra, kurem Epi ro rikę pawedę, gér* į *gér nudůmes dukteręis Kleo- patrôs ir Aleksendra, kuri Epi ro rikiu bů pakieles;* po to įtrp. tarp eilučių pieštuku *Pilips*.

95 Tais. pieštuku iš *didibe iszkilmies*.

96 Tais. pieštuku iš *iszriedontioie dukteri ir wedontioje*.

97 Tais. iš *iszeigingû*.

98 Tais. iš *dwiju*.

99 R. *o* tais. pieštuku iš *a*.

100 Galūnės r. *u* neišbaigta.

101 Tais. pieštuku iš *Macedonis*.

102 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *nenuweina;* po to tais. pieštuku į *nienuweina*.

103 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nudaużę; ir deina linksmi bè* į *nudurę; ir parkieyte deina linksmi bè;* po to įtrp. tarp eilučių pieštuku *tep*, tais. į *linksmibês*.

104 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *io*. R. *J* užrašyta viršuj išbraukto *Tů*, bet išbraukta.

105 Ž. *iszżargines* pieštuku išbrauktas ir viršuj prad. rašyti *abidi*, bet išbrauktas.

106 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *i*, bet ištaisyta į *sauo;* tais. iš *sauo biaurę goslibà* į *ne wen sauo;* po to tais. pieštuku iš *sauo* į *sawoię*, iš *goslibè* į *goslibà*.

107 Tais. pieštuku iš *ne gał*. Iš tikrųjų parašyta *ne galiedams*.

108 Tais. pieštuku iš *gůdas*.

109 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *104* –

tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *128*.

110 Tais. iš *priszeji*.

111 Prad. rašyti *amo*, bet ištaisyta į *atmoię*, po to tais. į *atmoniię*.

112 Tais. pieštuku iš *nu Olym- piję motinôs Aleksendro buwùs; Alek sendra*.

113 Tais. pieštuku iš *Olympijè*.

114 Tais. pieštuku iš *Kleopatros*.

115 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *broli nu pamotês paperieta; nokieję rik ir tep tikos, iog pirmiaus jau pirmu su Atallù* į *nokieję rikês broli nu pamotês paperieta; ir tep tikos, iog pirmesne jau pirmu su Attalù*; po to tais. pieštuku į *rikês nokiejî, brolî nu pamotês paperieto* ir į *pirmù*.

116 Prir. paraštėje *plikù*.

117 R. *û* tais. pieštuku iš *u*.

118 R. *t* tais. pieštuku iš *t*.

119 Įtrp. tarp eilučių *pas*.

120 R. *t* tais. pieštuku iš *t*.

121 Parašyta *griszte numei*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku

VII. Tikema dar bů, issiusta ɨ buwùs nu Olympijos motinôs Aleksendro; kuris[112] pats nežinoię pasibaudima ont nugaławima io tewa: kaipogi nemažesne Olympijos[113] giwnaszłumas ir prakielimas ios Kleopatrà[114], kaip iè Pauzaniů io iszzarginems szirdɨ gildę. Aleksendra tepat krupauo rikês nokiejî brolî nu pamotês paperieto; ir tep tikos, iog pirmesne jau pirmù su Attalù[115], tujau su patiu tieù susibaro, tep didè, iog ‹szis› Pilips plikù[116] kalawijù ɨ pawijęs, uôs ne uôs ‹du› dideli lugosinù bendrû[117] ussiturieję neužmuszes sunaus. Todiel Aleksendra su motinù[118] i Epiru pas diedi nu tinay pas[119] Jllirijonû riki issidongina. uôs ne uôs nu tewa wadinams gentiú[120] lugosinú atliža numei griszte[121]. Olympia tepat broli sauo Epiru rikɨ[122] igundino karaute prisz Pilipa, kas but ir nutikes, ie Pilips nebut paskubiejes su io dukteri apsipatiûte:[123] ilgayniů[124] motina ir sunus ibingusiù ont Pilipa, skelbama bů iog buk iudu[125] pasomdiusiù Pausanią kuri sręigę [IX 129][126] begieda Attalaus tù baisi[127] nudiemi nusidiete. Teczaus tas ira žinomù, iog Olympija lijpe palijkte arklus, idant užpewnitum[128] issprukima galžudiů. Jszgirdusi mirùs riki ij atskreiję akimojè pasimetusi io palaidoiemù, ir tů pati nakti tů atkelawusi, apklieste[129] ‹galwą› auksa karunù galwa Pausaniaus, kurɨ jau randa ont kartuwiems bekibonti: ij[130] weina tegalieję rodite ‹tijk› tů drůsibę, giwoint sunů Pilipa. Kelles deinas buwùs nuimdinusi[131] kuna nugalůtoie nu kar tuwiu sudegino ont pelenas sauo wira, iszpildina[132] iem kapus toje

sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2*, *1*.

122 R. *i* tais. pieštuku iš *i*.

123 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

124 Prad. rašyti *ilgai*, bet ištaisyta.

125 Tais. pieštuku iš *skelbę iog*.

126 Psl. kairiame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *105* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *129*.

127 Tais. iš *tůmi*, ž. *baisi* užrašytas virš eilutės.

128 Ž. *užpewnitum* išbrauktas ir viršuj prir. *pa*, bet išbraukta ir atstatytas *užpewnitum*.

129 Prad. rašyti *aps*, bet ištaisyta.

130 Tais. iš *ije*.

131 Prad. rašyti *nuimdinusiu*, bet ištaisyta.

132 Ž. *pildina* užrašytas viršuj išbraukto *keldena*.

CAP. VII. Creditum est etiam, immissum ab Olympiade, matre Alexandri fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternae caedis exstitisse: quippe non minus Olympiadem repudium, et praelatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoque, regni aemulum, fratrem ex noverca susceptum timuisse; eoque actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre iurgaret: adeo, ut etiam stricto gladio eum Philippus consectatus sit, aegreque a filii caede amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat; vixque revocanti mitigatus est patri, precibusque cognatorum aegre redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum Alexandrum, Epiri regem, in bellum subornabat, pervicissetque, ni filiae nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum utrique Pausaniam de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulisse creduntur. Olympias certe fugienti percussori equos quoque praeparatos habuit. Ipsa deinde, audita regis nece, cum titulo officii ad exsequias cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniae capiti, eadem nocte, qua venit, coronam auream imposuit: quod nemo alius audere, nisi haec, superstite Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post dies, refixum corpus interfectoris super reliquias mariti cremavit; et tumulum ei eodem fecit in loco, parentarique

patioje weitoie[133] ir prisûkę aplama[134] swieta ɨ godote kas meta sukaktiemys. Kle- opatra[135] kurę Pilips i ios weita bů we- dęs, regieję sauo dukteri ‹klu› skreiti[136] nu zurdota, pati onto bů at- westa, iog tu- rieję pasikarte, o ios nokieje ziu- riedama i ios negiwa kuna, atliźa gieriedamos atmonù, kurę bů nupir- kusi wissubaisiausi nůdiemi.– On- galùgała kalawi kuriûmi rikys bů nudurts Apolinů wadinamam Myrtales abzadams adawę. tù wardù Olympije maźa budama wadinôs. Toksay ios elgimos aiszke roda, iog użmuszims Pilipa, ios patios bů darbù.[137]

VIII. Pilips miri 40[138] ir septinerius metus turiedams, sauo umziaus o 25 ‹sau› wades[139] riki. Jjs pagimde su weinù ‖ [IX 130][140] su Larissi szokieję sunu wardù Aridé pagimdes, kurs bů Aleksendros karszin- cziù ir su iwairiu patiu[141] kures ijs bů wenkartù pagal iprotî[142] rikiû tos gadines wedęs[143] daug wakû palika, kurij isz- gaisza sawù smertiù, kitti nugalůtî. Tas wieszpats skotoies ginklû iszkilmi[144] nekaip potû; kurem nepaseikami tur- tay[145] bů ironkiû kariû, kurius igite ijs bů[146] guwesnys ne kaip użlaikite; ir tep kas deina drewiedams wissador nebagù bů. Małone[147] ir wiliùs ‹pas ɨ› iem ligè[148] bů maloniù[149]. Nieka ijs netu- rieje uż biaurɨ, jeb tikta pargalie- tum. Mondagus ligè ir pasalus sauo kalboję, kursay daugiaus zadieję ne kap ateisę, ont romumo ir jůkû su- manus. Rekałs ne meili iem bendrauos[150]. Taupite neprietelù, itarłotę[151] prie- telu, ‹paskiey› suridite du sutinkontiû ir[152] tapnote pakarcziû weiną ir ontrą[153] tatai bů io iprasta gud-

eidem quotannis, incussa populo superstitione, curavit. Post haec Cleopatram, a qua pulsa Philippi matrimonio fuerat, in gremio eius prius filia interfecta, finire vitam suspendio coëgit, spectaculoque pendentis ultionem potita est, ad quam per parricidium festinaverat. Novissime gladium, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtales consecravit: hoc enim nomen ante Olympiadis parvulae fuit. Quae omnia ita palam facta sunt, ut timuisse videatur, ne facinus ab ea commissum non probaretur.

CAP. VIII. Decessit Philippus XL et VII annorum, cum annis XXV regnasset. Genuit ex Larissaea saltatrice filium Aridaeum, qui post Alexandrum regnavit. Habuit et multos ex variis matrimoniis regio more susceptos, qui partim fato, partim ferro periere. Fuit rex armorum, quam conviviorum apparatibus studiosior (cui maximae opes erant instrumenta bellorum); divitiarum quaestu, quam custodia solertior. Itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo et perfidia pari iure dilectae. Nulla apud eum turpis ratio vincendi. Blandus pariter et insidiosus alloquio; qui plura promitteret, quam praestaret; in seria et iocos artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in odio, in gratia offensam simulare, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quaerere, solennis illi consuetudo. Inter haec eloquentia et insignis, oratio

133 Paraštėje brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

134 Prad. rašyti r. *s*, bet ištaisyta į *a*; tais. iš *aplami*.

135 Tais. iš *Kleopatrą*.

136 Tais. iš *skreitę*.

137 Ž. *Pilipa* užrašytas viršuj išbrauktų *ios wira*. Tais. iš *darbù bů*.

138 Skaičius *4* tais. iš *7*.

139 Galbūt norėta parašyti *waldes*.

140 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *6* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *130* – tai psl. numeris. Psl. viršuje violetiniu pieštuku prir. *Iki* – ne S. Dauk.

141 Tais. pieštuku iš *iwairiomys patiomys*.

142 R. *p* tais. iš *b*.

143 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *wedęs*.

144 R. *û* tais. pieštuku iš *ù*. Parašyta *iszkilmi ginklû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

145 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

146 Prir. paraštėje pieštuku *ijs bů*.

147 R. *ł* tais. pieštuku iš *l*.

148 Tais. iš *ligiù*.

149 Ž. *maloniù* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *milemù*.

150 Tais. pieštuku iš *bů io ben- driboie*.

151 Tais. pieštuku iš *Taupe neprietelu, itarłoie*.

152 Prir. paraštėje *ir*.

153 R-ės *ą* tais. pieštuku iš *a*.

riba.– Biloję[154] skaidrè, swelnay[155] ir mondagey. Aleksendra io sunus pranokę tiewa sauo, nudie- miesi ir priwalumusi. Abudu diko pargalês, bet iwaires pragumas; Alek- sendra galibî[156], Pilips winkrumù; szis gieriejes ‹n› abgawes sauo neprietelus, ijs butinay ius[157] sutratines. Pirmasys bů jů buklù ontrasys iů didiù[158] sauo wei- kalusi. Teus mokieję sauo[159] rustibę moniote o kartas pargaliete; ‹onlra› sunů lig tikta[160] apmauds paszoka, lig ir[161] nebtwieries ir neb- nusimanę kaip begeiżte apmauda[162], abu didè cziedíję wina, bet apsigierusiù iwairî weikłumo bů[163]. ‖ [IX 131] teus atsikielęs nuskomies pûlę ont ne- prietelû[164], isz- tika i musza, ir tenay ga- łus graybste; Aleksendra ne ont ne- prietelû, bet ont sawuiû smarkauo. Todiel daug atwejû Pilips zeistas isz muszos griża: szis tonke nuźu- des sauo bendrus iszpotôs iszeję. Pirmasys norieję riedite[165] su sauo bendras, ontrasijs[166] ‹waldite sa› wieszpataute ont[167] sauo prieteles; teus norieję meilę kieykweinam ikwiepte, sunus wissus[168] bai- me ‹su› gorina. Abudu gerbę moksłą. Pilips daug gudresnys bů, Alek- sendra iů isztikiemas: zodiuse ir biloie Pilips widutinys, szis wei- kalusi. Dowinote pargalietems sunaus menta weikesni ir godin gesni; teus atkaley nie talkieju ne taupę, teus milieję skrubinuma, sunus pasileidima. Tata tep iwai res priwałumas teus padieję pamatus rikè pasaulês o[169] sunus su garbę nubengę tů didi darba.

acuminis et solertiae plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventio, nec inventioni deesset ornatus. Huic Alexander filius successit, et virtute et vitiis patre maior. Vincendi ratio utrique diversa. Hic aperte, ille artibus bella tractabat. Deceptis ille gaudere hostibus, hic palam fusis. Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. Iram pater dissimulare, plerumque etiam vincere; huic, ubi exarsisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vini nimis uterque avidus; sed ebrietatis diversa vitia. Pater de convivio in hostem procurrere, manum conserere, periculis se temere offerre: Alexander non in hostem, sed in suos saevire. Quamobrem Philippum saepe vulneratum proelia remisere: hic amicorum interfector convivio frequentior excessit. Regnare ille cum amicis volebat; hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle; hic metui. Literarum cultus utrique similis. Solertiae pater maioris; hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus et promptior, et honestior; ille nec sociis abstinebat. Frugalitati pater, luxuriae filius, magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater iecit, operis totius gloriam filius consumavit.

154 R. *l* tais. iš *ł*.

155 Ž. *swelnay* užrašytas viršuj išbraukto *graze*.

156 Tais. pieštuku iš *galibę*.

157 Tais. iš *wens gebieję ‹n› abgaute sauo neprietelus, ontrus ius pargaliete*. Iš tikrųjų parašyta *wems*.

158 Tais. pieštuku iš *buklû* ir *didiú*.

159 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo*.

160 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

161 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *lig ir*.

162 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *apmauda*.

163 Tais. pieštuku iš *apsigierus iwairi weikłumay*.

164 Prad. rašyti *neprielet*, bet ištaisyta.

165 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *norieję*, tais. iš *riedę*.

166 Tais. iš *ontrasis*.

167 Prir. paraštėje *ont*.

168 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *wissus*.

169 R. *o* užrašyta pieštuku viršuj išbraukto *kurę*.

X KNINGA[1]

I Artakserses Persû rikys turieję 114 kékszasuniu o trys tikta motersu- nius, Dariu, Ariarate ir Oku. Tarp tû trijû Dariu atkaley Persû dobôs, pas kurius wieszpats su smertiù te- parsikieyt, isz malonês tewus iki giws rikiù pakielę, tardams nieko tûmi sau neatimsis, kû sunû bû pawedes, didesne dar dziaugsijs[2] isz ‖ [X 132] dziaugsis isz sunaus, ie źenklus[3] wieszpatinius iki giws ont sunu regies. Bet Darius po nauie pawaisda ma- lonês tewa, pradieje bausteis tewa nugalûte: piktadiejs jegi wens pats on tos nûdiemes tebut baudeis, bet jû nedoresnys, iog ijs i tą draugiba nudiemês itraukęs 50 broliû teužudes padarę[4]. Jnnas stebuklas, iog «tarp» tijk galwu galieję sutarte, ne wen weinibę, bet ir usslepte baudimos[5], iog isz 50 wakû nieweina neradôs, kuri arba tewa ‹malone› orums arba seni gerbims arba malone tiewa[6] nu tokios biauribês atraukusi. Argi tep neapwezamas wardas tewa bû ‹pas› tarp tijk sunû, iog kurij ɨ nu neprietelu glemžte turieję[7], tij kebeliemis noźmesnes iem bû nekap patijs neprietelei?

II Prizastis tos[8] teuzudies baisesnî bû patios nûdiemês[9]. Kaipogi kritus Ci- rû brolkarieje, kaip wirsziaus mi- nauoiau, Aspasiję io ‹ke› ‹mauk› ‹kek› ‹mau› kekszę Artakserses rikys bû wędęs

LIBER DECIMUS.

CAP. I. Artaxerxi, regi Persarum, ex pellicibus CXV filii fuere, sed tres tantum iusto matrimonio suscepti: Darius, Ariarathes, et Ochus. Ex his Darium contra morem Persarum, apud quos rex non nisi morte mutatur, per indulgentiam pater regem vivus fecit, nihil sibi ablatum existimans, quod in filium contulisset, sinceriusque gaudium ex procreatione capturus, si insignia maiestatis suae vivus in filio conspexisset. Sed Darius, post nova paternae pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit: sceleratus, si solus parricidium cogitasset; tanto sceleratior, quod in societatem facinoris assumtos quinquaginta fratres fecit parricidas. Ostenti prorsus genus, ubi in tanto populo non solum sociari, verum etiam sileri parricidium potuit; ut ex quinquaginta liberis nemo inventus sit, quem aut paterna maiestas, aut veneratio senis, aut indulgentia patris, a tanta immanitate revocaret. Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuit, ut, quorum praesidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumventus, tutior ab hostibus, quam a filiis fuerit?

CAP. II. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso quippe Cyro fraterno bello, cuius mentio supra habita est, Aspasiam,

1 Pirmoji r. *n* tais. iš rusiškos *n*.

2 R. *u* taisyta.

3 Tais. iš *źenklai*.

4 Tais. pieštuku iš *ma- lonês tewa pawaisda, pradieje ri- mote tewa nugalûte: piktadiejs je pats wens teužudę rimotum; jû piktadiejesnys, iog io i draugiba piktadiejes itraukęs 50 broliû padarę teužudes*. Prad. tais. į *itraukę* (?).

5 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *baudimas*. Parašyta *galwu, ne wen weinibę sutarte, bet «dar» ir usslepte baudimos galieję*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 3, 2*.

6 Paraštėje violetiniu pieštuku nubrėžtas brūkšnys – ne S. Dauk.

7 R-ės *t* iškeltinė išblukusi.

8 Įtrp. tarp eilučių *tos*.

9 Ž. *nûdiemęs* užrašytas viršuj išbraukto *teužudies*, tais. į *nûdiemês*.

10 Įtrp. tarp eilučių *sau*, tais. iš *kekszi*. Parašyta *Artakserses rikys wędęs bû sau*, bet šie ž-iai viršuj sunume-

ruoti skaičiukais atitinkamai *1, 2, 4, 3.*

11 Tais. iš *ię kaip ie rikę iem parleistum: kursai pirmù taigodams wakû nora pazadieję: bet tujau pasigailes iemę padorè giniote.*

12 Ž. *Darius* užrašytas viršuj išbraukto *jaunikaitis.*

13 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

14 Tais. iš *Pates tepat wissa su wakas nu- galauo idant niekokę ‹źen› szluźû neliktum.*

15 Kablelis tais. iš dvitaškio.

16 Tais. iš *it tarsi iszgrondęs rikę karę Kadusem apskelbę.*

17 R. *l* tais. iš *l.*

18 Tais. iš *ir maźne jau temstomte garbę Persû izijbę.* Įtrp. tarp eilučių *iie,* išbrauktas, bet atstatytas.

19 Turbūt norėta parašyti *dawę.*

20 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

21 Parašyta *sôsta.*

22 Tais. iš *iem nieka netruktum.*

sau i pates[10]. Darius rekalawa nu tewa idant iem kaip ie rikę tep ir tą motriszkę parleistum: Artakserses pirmù taigodams wako geidimą zadieję: bet ilgainiû pasigailes ir idant padorey giniotum tû[11] kû weikè bû pazadiejes, Aspasije paszwentę sau- lês kunegî, kurioie łûmoię niekap nebgalieję uź wira tekiete. Tûmi ibingęs Darius[12], pirmù teua sauo[13] subaro, [X 133] tujau susibaudę su broles, be spendont ont tewa galwos pinkles, nutwerts su draugas, karonę teużudies deiwû tewiszka orumo atmonitoiû nukien- tieję. Tepat iu wissu pates su wakas idant niekokę ‹źen› szluźôs tos pik tadiemies neliktum lige su ies[14] nugalauo. Jlgainiû Artak- serses isz rupesni mirę buwes łaimes- niù rikiù nekaip teù.–

III. Waldę Persû teka Okû,[15] kursay kru- paudams ligi susibaudimo, sauo ru- mu szlekin kraui didimenes ir kune- gaiksztiû, netaupidams ne gentibôs ne liteis, ne omźiaus, it tarsi nokies smarkibieję su sauo broles teużudes. Jr tep tardamos iszgrondęs nedorusius isz rikês karę Kadusem apskelb[16]. Toję karieję nutiko, iog wens ‹p› neprietelus paritą wissu- narsiausij Persą, Kodomans kits Persus dupszioię i muszą su iumi is- sigrumte linkint[17] wissà karaunà, paritą warwara, pargalę Persams igawa ir maźne jau temstomte iie garbę izijbę[18]. ‹Paskû mirùs Okû› Uź toki sauo weikała gawa tas gi Kodomanus dwę[19] Armeniję waldite. Paskiaus mirùs Okû[20], swiets mindams io narsibę i sô- stą[21] ɨ pakielę, ir idant ijs nestokotum[22] oruma rikinga ɨ pra- mine Dariu. Tas wieszpats

pellicem eius, rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem cedere sibi, sicuti regnum, Darius postulaverat: qui pro indulgentia sua in liberos primo facturum se dixerat: mox poenitentia ductus, ut honeste negaret, quod temere promiserat, Solis eam sacerdotio praefecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus iuvenis, in iurgia primo patris erupit: mox facta cum fratribus coniuratione, dum patri insidias parat, deprehensus cum sociis, poenas parricidii diis paternae maiestatis ultoribus dedit. Coniuges quoque omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris exstaret, interfectae. Post haec Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, rex quam pater felicior.

CAP. III. Hereditas regni Ocho tradita, qui timens parem coniurationem, regiam cognatorum caede et strage principium replet, nulla non sanguinis, non sexus, non aetatis, misericordia permotus: scilicet ne innocentior fratribus parricidis haberetur. Atque ita veluti purificato regno, bellum Cadusiis infert. In eo cum adversus provocatorem hostium Codomannus quidam omnium favore processisset, hoste caeso, victoriam suis pariter, et prope amissam gloriam restituit. Ob haec decora idem Codomannus praeficitur Armeniis. Interiecto deinde tempore, post mortem Ochi regis, ob memoriam pristinae virtutis, rex a populo constituitur, Darii nomine, ne quid regiae maiestati deesset, honoratus; bellumque

23 R. *l* tais. iš *l*.

stembę ilga laika garbinga priesz Aleksendra didij iwairę łaimù, ongala pargalietas[23] nu Aleksendra ir nugalůtas nu sauo gentiû paliko, su iumi ir Persû rikie pasibengę.

cum Alexandro Magno, diu variante fortuna, magna virtute gessit. Postremo victus ab Alexandro, et a cognatis occisus, vitam pariter cum Persarum regno finivit.

[XI 134] I Karaunoie Pilipa kaip iwaires tautas bû, tep ɨ użmuszùs iwairę sin- tiejemay tenay[1] mentû pasirodę. Kaipogi weini neteisingù wergibù[2] nunowi- ti, pradieję wiltęis issilûsûte: kitti[3] ikirieti ilgù karę dziaugies źigiû nebturiesi: kitti źurieję su szirdgi- łù uźdegta żiburi[4] nûdûmiems dukteręis twaskonte ont tewa malkinę. Sziurpulys purtino riki ben- drus atsiminùs io weikłumus ermideri tep staigi; kurems rodies nù Azije su- iudinta, nù Europa dar nenugriesta, nù Trakionijs, Jllirionys, Dar- danay ir kittas warwarû gimi- nes neklautigas ie atsiskieys nu Macedonû[5], niekap ne- galiesi nusituriete. Bet Aleksendra ilipa i teuo[6] sosta ir io guwums bû wais- te wissa ta nelaima[7]. Jis suwadi- no swieta, kuremi pamokslù dide guwiu, gûdzioie- mù ir tarimù, iszpùioię, baimę ir pripildę ios szir- di wiltî[8]. Jjs tada 20 metu teturiedams; skelbę rumey ketiejemus, kurius rimoię tep, iog io weika- lay rodies io ketiejemus pranoksi[9]. Jis Macedoniù niekokes kitas mokesnes nesunkina kaip tikta lijpę karieję ełgau- te kaip pri io teuo ir tûmi tep pagaubę sau iû szirdɨ, iog ije taries neparkieytusys[10] sau riki:

II. Pirmasys io darbs bû teuą pa- łaidote;[11] kursay wissùpirmù sużinowus[12] ‖ [XI 135] nugalawima ont kapas teua lij- pę

LIBER UNDECIMUS.

CAP. I. In exercitu Philippi sicuti variae gentes erant, ita eo occiso diversi motus animorum fuere. Alii quippe iniusta servitute oppressi ad spem se libertatis erigebant: alii taedio longinquae militiae remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem, nuptiis filiae accensam, rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subita mutatione rerum haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asiam; nunc Europam nondum perdomitam; nunc Illyrios, Thracas, Dardanos, ceterasque barbaras gentes fidei dubiae, et mentis infidae, qui omnes populi si pariter deficiant, sisti nullo modo posse. Qu[ie]eis rebus veluti medela quaedam interventus Alexandri fuit; qui pro concione ita vulgus omne consolatus hortatusque pro tempore est, ut et metum timentibus demeret, et spe omnes impleret. Erat hic annos XX natus; in qua aetate ita moderate de se multa pollicitus est, ut appareret, plura eum experimentis reservare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, praeter militiae vacationem, dedit: quo facto tantum sibi favorem omnium conciliavit, ut corpus hominis, non virtutem regis, mutasse se dicerent.

CAP. II. Prima illi cura paternarum exsequiarum fuit: in quibus ante omnia caedis conscios ad tumulum patris occidi iussit. Soli

1 Įtrp. tarp eilučių *tenay*.

2 R. *w* tais. iš *n*.

3 Tais. iš *kitu*.

4 Įtrp. tarp eilučių *żiburi*.

5 Du taisymų sluoksniai: virš ž-ių *sziurpulys papurtino* užrašyti skaičiukai *1, 2*; įtrp. tarp eilučių *neklautigas*. Po to tais. pieštuku iš *Ben- drus riki sziurpulys papurtino minont weikłumus ermideri tep staigi; tardamys nu Azije su- iudinta, nu Europa dar nenudrau- sta, nu Trakionijs, Jllirionys, Dardanay ir kittas warwarû gimines neklautigas ie tepat atsiskieys.*

6 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *teuo*.

7 Tais. pieštuku iš *wissam tam piktam*.

8 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *jaudams;* po to tais. pieštuku iš *swadi- no swieta, ir jaukdams pamokslų dide guwi, gûdzioiemą ir tarimą, ijs iszpùioię, baimę ir pripildę szir- dys wiltę.*

9 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *aiszkey*, tais. iš *kurius* į *ont kures;* po to tais. pieštuku iš *tetu- rieję; bet ijs skelbę aiszkey su tokiû rumu- mù ketiejemus, ont kures ijs rimoię ‹regema aiszkè bû›, iog io weikalay pranoks io zadiejemus.*

10 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *niekokiû kitû sun- kumû, kaip tikta karieję ełgau- te ir tûmi pagaubę iû szirdi, iog ije taries ne- parkieytę* į *niekokes kitas mokesnes nesunkina kaip tikta lijpę karieję ełgau- te ir tûmi tep pagaubę sau iû szirdi, iog ije taries neparkieytusys*. Po to tais. pieštuku iš *Macedonum*, įtrp. tarp eilučių *kaip pri io teuo.*

11 Kabliataškis parašytas šalia kablelio.

12 Ž. taisytas.

13 Prad. rašyti šviesesniu rašalu.

14 Paliktas penkių r-ių tarpas, o paraštėje prir. *auspicium*.

15 Tais. iš *pamotes*.

16 Iš tikrųjų parašyta *iio*.

17 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *buk*.

18 R. *l* tais. pieštuku iš *d*.

19 Prir. pieštuku eilutėje *iog*, tais. iš *ijs ir statę*. Iš pradžių tais. į *statę ijs*, bet ištaisyta.

20 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pats*.

uźmuszte. Weinam Aleksen- dra Lyncestês brolû dowinoię, łai- kidams[13] ieme ++++++[14] sauo orumô: kaipogi ijs pirmasys ɨ rikiù pa- sweikino. Nokieɨ waldiôs Karanu broli, nu pamotè[15] paperieta tepat lijpę nugalûte. Pradioie daug tautû tronkontiû nudraudę, kil- stantes tullas sedicijes nuszłopina. Tûmi prakutes, skubina nukako i Grecije, tenay, pawaisdu teua i Ko rintą suwadines siuntinius ukiû pasikeldin i io[16] weita karwaidù. Pradieta paskû nu tewa Persû karę isijem. J kurę iem rengon tes, ateit żinę, iog Atenionys ir Tebanay su Persas susibendra- wusys, liczių tos bendribas De- mostenes bilys buwes, kuri buk[17] Persa dideliu[18] auksa łuitù paprakawu- sys, kursay stigawoies, iog Tribale arba (Tirgale) wissa Macedonû karauna su iû rikiù uźmuszę iog states[19] surinkimû, ludieɨ, kurs sakies pats[20] zeistù essus toje mu- szoie, kurioie rikys Macedonû gała gawes[21]: ta paskalba rados źenklù maź- ne[22] wissûnî sukilimo Grekonû kurij igules Macedonû wissas[23] apstoię. Aleksendra[24] diel nuromdimo to sukuszima sutrau kęs weikey[25] karauna pûł ont Gre- konû[26] kurij nezinodamys io isztraukima ir[27] dupszioiema [XI 136][28] uôs klowies akimis sauo tû regon- tioms.–[29]

III. Traukdams par Tessaliję, giwentoius iumi klauteis skatino miniedindams iems labdarimus teua Pilipa ir gentibą io motinos kęltɨ Eacidu[30]. Tessale tûmi gieriedamęis pakielę ɨ sauo atmonu kaip ie io tewa ir wissas rinkla- was bey sauo[31] mokesnius

Alexandro Lyncestae fratri pepercit; servans in eo auspicium dignitatis suae; nam regem eum primus salutaverat. Aemulum quoque imperii Caranum fratrem, ex noverca susceptum, interfici curavit. Inter initia multas gentes rebellantes compescuit: orientes nonnullas seditiones exstinxit. Quibus rebus erectus citato gradu in Graeciam contendit, ubi, exemplo patris Corinthum evocatis civitatibus, dux in locum eius substituitur. Inchoatum deinde a patre Persicum bellum aggreditur. In cuius apparatu occupato nuntiatur, Athenienses et Thebanos ab eo ad Persas defecisse, auctoremque eius defectionis, magno auri pondere a Persis corruptum, Demosthenem oratorem exstitisse: qui Macedonum deletas omnes cum rege copias a Triballis affirmaverit, producto in concionem auctore, qui in eo proelio, in quo rex ceciderit, se quoque vulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme civitatum animos esse: praesidia Macedonum obsideri. Quibus motibus occursurus tanta celeritate instructo paratoque exercitu Graeciam oppressit, ut, quem venire non senserant, videre se vix crederent.

CAP. III. In transitu hortatus Thessalos fuerat; beneficiorumque Philippi patris, maternaeque suae cum his ab Aeacidarum gente necessitudinis admonuerat. Cupide haec Thessalis audientibus, exemplo paris dux universae gentis creatus erat, et vectigalia omnia reditusque

21 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Macedonû*, tais. iš *gawa*.

22 R. *m* aptrupėjusi.

23 Tais. pieštuku iš *wissûne sukilimo ir igules Macedonû wissus*.

24 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Aleksendra*.

25 Tais. pieštuku iš *weike*.

26 Tais. iš *Grecijos*.

27 Ž. *ir* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *ne*.

28 Psl. numerio skaičius *136* paryškintas violetiniu pieštuku ir prir. *Iki* – ne S. Dauk.

29 Tais. pieštuku iš *itikieję akijs sauo tû regontes*. Prad. tais. į *itikieję i*, bet ištaisyta. Brūkšnelis nubrėžtas pieštuku.

30 Du taisymų sluoksniai: tais. pieštuku iš *labdares* į *labdarese*, po to tais. į *labdarimas*. Po to tais. tamsiai rudu rašalu iš *labdarimas teua Pilipa ir motinos sauo kęlti Eacidu gimines miniedi- na*.

31 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *sauo*; po to tais. pieštuku iš *Smayley tû Tessale klausidamys pawaisdù teua wissûmenês tautos pakielę karwaidù*.

32 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *pirmiję at*, bet ištaisyta į *pas*, po to *pas* išbrauktas. Tais. tamsiai rudu rašalu iš ‹*pas*› *atsiskieydę, tep pirmije pradieję gailieteis, neapweziejema neprietele i stebiejema parkieysdamys, jaunibę Aleksendrôs pirmû pa- niekinta uz narsibę senuiû kar- wediû ‹keld› prakeldamys*.

33 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Iszten* į *Nuten*; po to tais. tamsiai rudu rašalu iš *Nuten i Tebas karauna pasuko*.

34 Tais. iš *warginkas*.

35 Įtrp. tarp eilučių tamsiai rudu rašalu *sauo*.

36 Tais. iš *iszkirtimo*.

37 R. *t* tais. iš *l*.

38 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *mindamys* į *minieję*; po to tamsiai rudu rašalu tais. į *miniedauo*.

39 Parašyta *Tebas iszgraute, nuweikusys Persus*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1: ž-iai (*Tebas iszgraute*) apskliausti ir viršuj jų bei *nuweikusys Persus* nubrėžti brūkšniai ir užrašyti skaičiai 2, 1.

iem pawedę. Bet Atenionys kaip pirmiję bû prisz ɨ kiełusijs, tep pirmije pradieję gailieteis, parkieytys neapweziejemą sauo neprie- telî i stebiesino, ir Aleksendrôs jaunibę pirmù pa- niekinta narsibè sauo senuiû kar- waidû ‹kełd› prakeł[32]. Jr tep nuleidusys siuntynius nu karês kratos: kurius Aleksendra iszklau- ses ir didè sugraudines nu karês lowies. Nuten pats i Tebas su karaunù pasisuko[33], su kuriomys tepat but, elgeis, ie ligi gailesi but rades. Bet Tebanay ginkłù ne lugosi- nu ir maldù ɨ sutika. Jr tep par- galieti wissusunkiausiù nowiû ‹wargingôs›[34] kruwinôs wergibôs pritirę. Kad sauo[35] dumoie terawos ape iszwertimo[36] pilês: Pocijonys, Platensay[37], Tespije ir Orkomenay talkieje Aleksendras ir igautoie pargales miniedauo[38] irras sauo piliû ir smarkibę Tebanû, użme- tiniedamys pargalietijsims iû [XI 137] bendribą su Persas ir senusius iû siaubimus prisz wisnûię lůsi- bę Grecijos, ije tapa, sakę biauribę ‹wissos› ‹Grecijês› wisnû ‹laul› ukiû Grecijos, kurios prisykę nuweikusys Per- sus, Tebas iszgraute[39]. Dar tam skundi- mûs pasaką pripliikę senuiû pikta- diemû tijk kartû kłaiume klastomą; idant neapwezamijs butum ne wen diel iu pastaruiû wiliû ir diel senowês begie- das[40]

IV. Tada Kleadas wiens tarp kali- niu, leidus iem kalbiete: sakę „ Tebanay ne nù rikî[41] atsiskieydę kurɨ girdieję uż- muszta essant, bet nu io kar- szincziù, kaip norijs Tebay but tami dakti nusidieję, daugiaus tas nutiko nu parsikłausimo ne nu wiliaus,

40 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *Prik*, bet ištaisyta į *Pripliikę*; tais. iš *senoses piktadiejes* į *senuiû piktadiejû*; ž. *pastarusius* užrašytas viršuj išbraukto *senowes*. Po to tais. tamsiai rudu rašalu iš *Pripliikę dar tims skundimams pasaka iu senuiû piktadiejû ir tijk kartû kłaiume sklastomû; skotoies ius neapwezinte, plijkdamys su pasakù iu pastarusius wiliû powiziù iu senowês begieda*. Iš pradžių tais. į *begiedá*. Pabr. violetiniu pieštuku *kłaiume klastomą* – ne S. Dauk.

41 Tais. tamsiai rudu rašalu iš *ne riki*.

suos ei tradiderant. Sed Athenienses, sicuti primi defecerant, ita primi poenitere coeperunt, contemtum hostis in admirationem vertentes, pueritiamque Alexandri spretam antea, supra virtutem veterum ducum extollentes. Missis itaque legatis, bellum deprecantur: quibus auditis et graviter increpatis, Alexander bellum remisit. Inde Thebas exercitum convertit, eadem indulgentia usurus, si parem poenitentiam invenisset. Sed Thebani armis, non precibus (nec deprecatione) usi sunt. Itaque victi gravissima quaeque supplicia miserrimae captivitatis experti sunt. In consilio cum de excidio urbis deliberaretur, Phocenses, et Plataeenses, et Thespienses, et Orchomenii, Alexandri socii, victoriaeque participes, excidia urbium suarum, crudelitatemque Thebanorum referebant; studia in Persas non praesentia tantum, verum et vetera, adversus Graeciae libertatem increpantes; *Quamobrem odium eos omnium populorum esse: quod vel ex eo manifestari, quod iureiurando se omnes obstrinxerint, ut victis Persis Thebas diruerent.* Adiiciunt et scelerum priorum fabulas, quibus omnes scenas repleverint, ut non praesenti tantum perfidia, verum et vetere infamia invisi forent.

CAP. IV. Tunc Cleadas, unus ex captivis, data potestate dicendi: *non a rege se defecisse, quem interfectum audierint, sed a regis heredibus: quidquid in eo sit admissum, credulitatis, non perfidiae culpam esse; cuius tamen iam magna se supplicia pependisse, deleta iuventute: nunc*

ongała nukritys Tebanu karaunos gana ius nukenkina, seney ir motriszkoses biera regemys iu murusi, silpni ir negalintis begintęis karauną palikti smarkibè ir apiůkà pargalietoiû[42]. Kleadas[43] lugo susimilimo Aleksendros ne ont sauo ukinikû kurij butinay iau bů isznaikinte bet ont[44] źåmês io tewaines, ont pilês, kuri bů lopisziû ne wen witiû bet ir patiû Deiwû Grecijos[45]" Jijs primin atminimus[46] ‹minauo› daug szwen tesnius diel ‹io› rikî, ijs primin, iog Erkules Eacidû atźela bů[47] Tebusi gimes; iog Pilips sauo jaunas || [XI 138] deinas tenay parleida; ijs kluk ongała, idant dowinotum pilè[48] kurios murusi auga Deiway[49] ir didi rike tarp kuriû Aleksandra pats liků sauo praeiunùs[50]. Bet didesnî[51] bů rustibe Aleksendras, nekaip Kleadôs[52] malda. Jszardę Tebas[53], łau- kus pargalietoiems padaliję, ukinikus pataksawoię netep turtû digdams kaip apmau- da gęiźdams[54]. Atenionys pasigaiłusys[55] iu spruklems sauo ůn- gas adarę, noris rugoint Aleksendray, kursay tůmi tep bů ussirustinęs[56], iog iu siun- tinius ontra ~~atwei~~ atejusijs pa- kaiaus ługote, atleida, su isaki- mu, idant bilus ir karwaidas kurij sauo[57] paikinimas tijk ermideriû Grecijo[58] sukielę, iem iszdů- tum; Atenionys ont wissa ri- żusys ieb tikta karês iszweng- tum, paklausę io, uż wiss iog leida dar iem[59] laikite bilus, ie kar- waidas[60] iszdongins, kurij tujau issikrauſtę pa Dariu ‹ri› ir daug[61] iem paspieję didinte galibę Persû.–

V. Aleksandra isztraukdams i Persû karę[62], wissus pamates[63] sauo gentijs ‹nuga- lauo›, kurius Pilips i auksztesnioses szarzas

senum feminarumque, sicuti infirmum, ita innoxium restare vulgus, quod ipsum stupris contumeliisque ita vexatum esse, ut nihil amarius unquam sint passi. Nec iam pro civibus se, qui tam pauci remanserint, orare; sed pro innoxio patriae solo, et pro urbe, quae non viros tantum, verum et Deos, genuerit. Privata etiam regem superstitione deprecatur geniti apud ipsos Herculis, unde originem gens Aeacidarum trahat; actaque Thebis a patre eius Philippo pueritia. Rogat, *urbi parcat, quae maiores eius partim apud se genitos Deos adoret; partim educatos summae maiestatis reges viderit.* Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur: agri inter victores dividuntur: captivi sub corona venduntur: quorum pretium non ex ementium commodo, sed ex inimicorum odio, extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiserit, ut oratores et duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur: paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res reducta est, ut, retentis oratoribus, duces in exsilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accessere.

CAP. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercae suae cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens,

42 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pargatiejoiû* į *pargalietoiû*; po to tais. tamsiai rudu rašalu iš *riki kar- szinc- ziù, kaip norijs Tebay smar- key elgies, weinog bů weitikes ne neklautingas, ongała nukritys iû karaunos gana ius nukenkina, sene ir motriszkoses biero regemys iu murusi, silpn ir negaltis apgi- nieje palikti smarkibè ir apiůků pargalietoiû*. Ž. *musû* užrašytas viršuj išbraukto *iu*, bet išbrauktas ir atstatytas *iu*.

43 Ž. *Kleadas* užrašytas tamsiai rudu rašalu viršuj išbraukto *ijs*.

44 Įtrp. tarp eilučių tamsiai rudu rašalu *ont*.

45 Įtrp. tarp eilučių tamsiai rudu rašalu *Grecijos*.

46 Ž. *atminimus* buvo išbrauktas, bet atstatytas.

47 Parašyta *atźela Eacidû bů*, bet šie ž-iai viršuj tamsiai rudu rašalu sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1, 3*.

48 R. *è* tais. pieštuku iš *e*.

49 Ž. *Deiway* užrašytas viršuj išbrauktų *ir Rike*.

50 Tais. pieštuku iš *ijs liků sauo pareiunùs*.

51 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

52 Prir. paraštėje *Kleadôs* šalia išbraukto *io*.

53 Tais. pieštuku iš *Jr tep Tebas iszardę*.

54 Tais. pieštuku iš *dingdamis* ir *gęiźdamys*.

55 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iû*, bet išbrauktas; r. *ł* tais. iš *l*.

56 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *uź tů supika* į *tůmi*; po to tais. pieštuku iš *tep tůmi tep ussirustina*.

57 Tais. iš *kuriù tarimas*.

58 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Grecijo*.

59 Tais. pieštuku iš *kurs iems leida dar*.

60 Tais. pieštuku iš *karwedius*.

61 Ž. *daug* užrašytas viršuj išbrauktų *ne maźà*.

62 Tais. pieštuku iš *Jsztraukdams i Persû kare*.

63 R. *ŧ* tais. pieštuku iš *l*.

riekies bů iszkieles nuga- lauo. Bet niesawęisems[64] ‹neparleida›[65], ‖ [XI 138v][66] kurij pagebsznes rodies riedite neparleidą, idant patem atstu brus dontem nepasiliktum koksay liczius sedicijês Macedonijo; o rikius tal- kinius buklesniusnius su sawi iszwedę, rombesniusius globiejes sauo[67] rikies palika. Sutraukes pasků karauna i laiwus jurù iszkelauo: pa- regieies Azijos malą ne-twieries aitroję, dwileka aukuru arba altoriû[68] kares ab- zadams diel deiwu pastatę. Wissa sauo tewiszkę, kurę Macedonijo ir Europo turieję ‹b› tarnams sauo iszdaliję, tardams kaksi iem pa tios Azijos. Lig neprigawùs łaiwů paszale aukauo, lugodams parga- lês diel tà Grecijè[69], kurę bů Persay tijk atwejû abidiję ir kuri dabar iem pawedę sauo abida atmonite: ‹ir› ateje[70] łaiks, idant tektum i geresnes ron- kas rikie Persu[71] kurę par tijk ůmźiu waldę. Jo kareiwe weinos wil- tes bů: kaipogi nemindamys sauo patiû, wakû, ir ont tolimo nu numû źigî, taries jau Ponas aukso Persû ir turtu wissa sau- lietikî essû[72]: nerupinos ne karî[73], ne paôies bet ‹turt› grobiù, dziaugies kurɨ taries greisi[74]. Prigawùs[75] krasztą, pirmasys Aleksendra wiliczę isswęidę i[76] neprietelû kraszta; ir ginklůts tripdams isz dziaugsma isz laiwo isszoką, ‖ [XI 140] aukauo, lugodams Deiwû idant suteiktum tů kraszta iem iwaldę. Jlio tepat ont ‹k› mirusysems ont kapas atminima darę kritusij- sems ‹kar› Troies karieję.–

VI. Traukdams prisz neprietelû, uź ginę sauo kareiwems Aziję teriote, ije tur, sakę, taupite sauo nauję rikę, ir nedrewiete

imperiis praefecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedonia remaneret: et reges stipendiarios conspectioris ingenii ad commilitium secum trahit: segniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naues onerat: unde conspecta Asia incredibili ardore mentis accensus, duodecim aras Deorum in belli vota statuit. Patrimonium omne suum, quod in Macedonia Europaque habebat, amicis dividit, *sibi Asiam sufficere* praefatus. Priusquam ulla nauis litore excederet, hostias caedit, petens victoriam bello quo toties a Persis petitae Graeciae ultor electus sit: quibus longa iam satis et matura imperia contigisse, quorumque tempus esse vices excipere melius acturos. Sed nec exercitus eius alia, quam regis animorum praesumtio fuit: quippe obliti omnes coniugum liberorumque, et longinquae a domo militiae, Persicum aurum, et totius Orientis opes, iam quasi suam praedam ducebant, nec belli periculorumque, sed divitiarum, meminerant. Cum delati in continentem essent, primus Alexander iaculum velut in hostilem terram iecit; armatusque de naui tripudianti similis prosiluit, atque ita hostias caedit; precatus, *ne se regem illae terrae invitae accipiant.* In Ilio quoque ad tumulos heroum, qui Troiano bello ceciderant, parentavit.

CAP. VI. Inde hostem petens, milites a populatione Asiae prohibuit, *parcendum suis rebus* praefatus, *nec perdenda ea, quae possessuri*

64 Tais. pieštuku iš *nesawęisems.*

65 Prad. rašyti *ned,* bet ištaisyta.

66 Nuo šio puslapio versti puslapiai jau nenumeruoti.

67 Tais. pieštuku iš *rubesniusius,* prir. paraštėje *sauo.*

68 Tais. pieštuku iš *laiwus slůgauo: pa- regies Azijos malą netwieries aitroję, dwileka altoriû.* Tais. į *slůgauo,* bet išbraukta.

69 Tais. pieštuku iš *ta Greciję.*

70 Tais. pieštuku *atmonite: ‹ir› ira.*

71 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Persu.*

72 Tais. pieštuku iš *tolima nu numû źigi, ije taries jau Ponas auksa Persû ir turtu wissa sau- lietikî.* Prad. rašyti *saut,* bet ištaisyta.

73 R. *î* tais. pieštuku iš *ę.*

74 Tais. pieštuku iš *kuri taries gausi.*

75 Tais. iš *Prigawusys.*

76 Tais. pieštuku iš *it.*

77 Tais. iš *kurio.*

78 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

79 Tais. iš *sauo.*

80 Ž. *istempi* užrašytas viršuj išbraukto *jaunus,* bet išbrauktas ir prir. *smuklius.*

krasztą kuri[77] ‹weldiejes tapsai› jau igauo. 32 tuk- stonte piestiuiû, 4500 jotes 180 laiwû, tai bů io wissa tauta: wey[78] sokoki galibę ijs nuweikę pasaulę, palikdams stebuklus sauo drůsu- mo ir io[79] weikluma. Jijs sutraukę i tep paôiu żigi, ne smuklius[80] ir resnus iaunikaitius, bet weczus[81] kareiwius kurij algauo kariesę[82] io teû ir io diediems ir kurij rodies iszrink- ti ne tep karaute kaip gebinte[83] i karę. Nie weina tenay nebů karwedî, kurs 60 metû nebut turieies[84], ie pazwelgsi i abaźa stowintɨ, tarsi iog tenay ira teunay kokios ‹seno› we- czôs ukês ne kareiwe[85]. Todiel ‹wiss› karweitieje wissi mirte ne sprukte dumoie, wissi pasiklowi spiekù sauo petiû[86] ne[87] greitumù sauo koiû. Wienog Darius per- su rikys pasiklowęs sauo galibî neapwezieię pasałaute, tû wen stigauodams sauo karwai- doms, iog reki tims apgaunes palikte kurij tika pasału pawogte pargalę[88]: || [XI 140v] nenoriedams giniote sauo rube- żiû nu neprietelu, leida ius i widuri sauo rikies isigruste, tardams garbingesnè iem busi atremte ɨ, nekaip ɨ atolinte. Wissupirmù susigrumę ligmie- si Adrastijos. Rindoie Persû 600,000 kareiwiû bů, kurius ne wen[89] sauo guwumù Aleksendra ‹kaip› bet ir narsibi Macedonû par- galieję. Didi piuti Persû ka- raunoie padarę. Aleksendras karaunoie 9 piestije ‹tekrita›, ir 120 jotuiû tekrito, kurius ri- kys iszkilming[90] kittu pawais don palaidoies tijk pat ont iu kapas jotù stabû pastatę, o iu gentijs lecibomys apdowinoię. Po tos pargales didesnioie

venerint. In exercitu eius fuere peditum XXX duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naues centum LXXXII. Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum admirabilius vicerit, an aggredi ausus fuerit, incertum est. Cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non iuvenes robustos, nec primum florem aetatis, sed veteranos plerosque, etiam emeritae militiae, qui cum patre patruisque militaverant, elegit: ut non tam milites, quam magistros militiae, electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit: ut, si principia castrorum cerneres, senatum te alicuius priscae reipublicae videre diceres. Itaque nemo in proelio fugam, sed victoriam cogitavit: nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. Contra rex Persarum Darius, fiducia virium, nil astu agere, affirmans suis, *occulta consilia victoriae furtivae convenire;* nec hostem regni finibus arcere, sed in intimum regnum accipere: gloriosius ratus repellere bellum, quam non admittere. Prima igitur congressio in campis Adrastiae fuit. In acie Persarum sexcenta millia militum fuere; quae non minus arte Alexandri, quam virtute Macedonum superata terga verterunt. Magna itaque caedes Persarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecidere; quos rex impense, ad ceterorum exemplum, humatos statuis equestribus donavit, cognatisque eorum immunitates dedit. Post victoriam maior pars Asiae ad eum defecit.

81 Ž. *weczus* užrašytas viršuj išbraukto *senus.*

82 Prad. rašyti *kariej,* bet ištaisyta.

83 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

84 Tais. iš *turis.*

85 Tais. pieštuku iš *6 kareiwe rinktine ku- rij rindoię trakszoie, netarsi iog ne teunay kokios ‹seno› we- czôs ukês.*

86 Tais. pieštuku iš *dumoie mirte ne sprukte.* Ž-yje *petiû* r. *t* tais. pieštuku iš *l.*

87 Ž. *ne* užrašytas viršuj išbraukto *neresnu.*

88 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *tû neapwezie- dams* į *neapwe- zieię,* iš *kuri tijka pargalę pawogte* į *kurij tika pasału pawogte par- galę;* po to tais. pieštuku iš *rikys per- su pasi- klowęs sauo galibę neapwezieię pasalaute, tû wen minauoię sauo karwai- doms, iog rek.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku *apgaunes* ir paraštėje parašytas klaustukas – ne S. Dauk.

89 Iš tikrųjų parašyta *wem.*

90 Galbūt norėta parašyti *iszkil- minga.*

91 R. ę išblukusi.

92 Tais. tamsesniu rašalu iš *Aleksendra Lyncesta, żenta Antipatra baudontes urieda Macedonijos baudontys.*

93 Ž. *pati* užrašytas tamsiai rudu rašalu viršuj išbraukto *i.*

94 Ž-iai *diel to, iog* įrašyti tamsiai rudu rašalu po išbrauktu *kad.*

95 Tais. tamsiai rudu rašalu iš *toię pilieję, żiniczioję Jowi zombi junga Gordiaus padieta essanti.*

96 R. *s* taisyta iš *z.*

97 Kablelis tais. pieštuku iš taško.

98 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

99 Tais. iš *kuri.*

100 Prad. rašyti r. *k*, bet ištaisyta.

101 Prad. rašyti *riki i pas*, bet ištaisyta į *rikiu i tapsenti.* Įtrp. tarp eilučių *apreiszkę*, tais. į *apreiszk.*

102 R. *i* tais. iš *ę.*

103 R. *i* tais. iš rusiškos *u.*

104 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

105 Prad. rašyti *su-*, bet ištaisyta.

106 Tais. iš *prasobę.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

da- les Azijos iems pasidawę. Atli ka daug muszû su Dariaus uriedas, kurius pargalieję ne ginklù, bet nugûstiù sauo war do.

VII. Tam dingontes, tu tarpu imti- nys praneszę[91] iem, iog Aleksendra Lyn- cestes, żents Antipatra urieds Macedonijos baudos[92] ɨ nugalûte. Todiel Aleksendra krupau- dams, idant patɨ[93] użmuszùs Macedo nijo ermiderys nekełtumes lijpę ɨ apkalte. Paskû i Gordium pili isiłaużę, kuri ira tarp didioses ir maźoses Prigijos: kurios igaute ne tep diel grobi, geidę, kaip diel to, iog[94] bû ‖ [XI 142] girdiejes, iog tenay Peruno żiniczioję jungas zombî Gordiaus padietas essùs[95] „ie kurio masga[96] kas iszmeg- stum, tas wissa Aziję walditum" tep ‹seno› weczoses żiniczes reiszkę,[97] kurio toke bû pasaka, Gordiû toie apigar- doię aront jautes, paukszte wisokę menciaus[98] łakioię. Jszeięs terauteis źiniû artimosês pilês, ‹kelieje su› beidams sutika ungoię pilês mer- gate didè graźi, jautodamos ios kad kłausę, kurio[99] geresnè zini iem linkietum terauteis[100]: ij issijautoiusi licziaus terawimos, iszmokita nu teû lemte, apreiszk rikiu ɨ tapsentɨ[101] i żad tekiete ir draugi[102] bute io likkumo. Tep graźus warunkas pirmûię łaimù[103] wieszpatibês pasirodę. Po nudû- miû[104] tarp Prygû ermiderys kielies[105].. Terauientems ape gała ker- sztû, źiniczes atsakę: „kersztams rikî reiki" Wiel terauientems ape ‹as› prasobi[106] rikî, żiniczes lijpę tû rikiu pakelte, kuri griżda- mys[107] i żiniczi Jowi wissupirmù

Gessit et plura bella cum praefectis Darii, quos iam non tam armis, quam terrore nominis sui, vicit.

CAP. VII. Dum haec aguntur, interim indicio captivi ad eum defertur, insidias ei ab Alexandro Lyncesta, genero Antipatri, qui praepositus Macedoniae erat, parari. Ob quam causam timens, ne quis, interfecto eo, in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. Post haec Gordium urbem petit, quae posita est inter Phrygiam maiorem et minorem: cuius urbis potiundae non tam propter praedam cupido eum cepit, sed quod audierat, in ea urbe, in templo Iovis, iugum plaustri Gordii positum; cuius nexum si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum, antiqua oracula cecinisse. Huius rei causa et origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus conductis araret, aves eum omnis generis circumvolare coeperunt. Profectus ad consulendos augures vicinae urbis obviam in porta habuit virginem eximiae pulchritudinis; percontatus eam, quem potissimum augurem consuleret: illa audita causa consulendi, gnara artis ex disciplina parentum, *regnum ei portendi,* respondit: polliceturque se et matrimonii et spei sociam. Tam pulchra conditio prima regni felicitas videbatur. Post nuptias inter Phrygas orta seditio est. Consulentibus de fine discordiarum oracula responderunt, *regem discordiis opus esse.* Iterato quaerentibus de persona regis, iubentur eum regem observare, quem reversi primum in templum Iovis euntem plaustro

sutiks zombi beneszonti. Sutika ije Gordiu, ir tujau i rikiù pasweikino. Szis tû zombi kuri neszontes, rikiù bû pakełts zinicziole ont garbies Jowî padieję orumû rikiniû paszwes dams[108]. Jem mirus sunus Midas wieszpatauo ‹ipr› igudintas nu Or- peaus[109] i słaptijs ir szwentinibes wissoię Prygijo gardę[110] Dewû pra- platino, îr daugiaus skoleję iû głom- źà ne kaip spiekû ginkła, giwenima rami ir laiminga. Aleksen- dra tapes pilês wiespatiù ieję i ziniczę Jowî, ir[111] lijpę parodite sau mas- ga zombî Gordiaus: nerasdams masga gałą [XI 142v] gunklomis ussliepta, pasitic- zioie isz reiszkinês, parkirsdams kardù ‹masga› gunklas, ir tep iszriszes masgą radą galus kurij tenay bû ussliepte.

VIII. Tam[112] dingontes, pranesz[113] Dariu su dideli karaunù ar- tinontes. Todiel krupaudams onksztimû dide greità Taurû kalna parlipą, kurę ke- lonę 50 werstû turente weinu trukiù atlika. Atkakęs i Tar- sù, prasidziugęs małonumù pauppiû[114] Cydnaus par pilę tekonti, numowes szarwas, ap- dulkieies ir prakaitûts i didè szalta undeni iszoką. Tada stai- gè toksay mieszlalunkys io gis- las sutraukę, iog uzkritùs źadû ne wen weltes iszwaistiejemo, bet bet ir pawielinimo paoiaus ne- bibû. Wens[115] pasitika tarp gidi- toiû wardù Pilips, kurs wens tezadieję iszwaistiete: bet ir tas pats grometosi wakarikszt̀e isz kapa- docijos ‹atsius› nu Parmenijoni[116] atsiustosi itaremu bû; kursay neźinodams sergont Aleksendras [XI 144] raszę iem nu Pilipa giditoiaus saugoteis; kaipogi Darius i didî[117] naudù

reperissent. Obvius illis Gordius fuit, statimque eum regem consalutant. Ille plaustrum, quo vehenti regnum delatum fuerat, in templo Iovis positum, maiestati regiae consecravit. Post hunc filius Midas regnavit, qui ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatus Phrygiam religionibus implevit: quibus tutior omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander capta urbe cum in templum Iovis venisset, iugum plaustri Gordii requisivit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, violentius oraculo usus gladio loramenta caedit: atque ita resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

CAP. VIII. Haec illi agenti nuntiatur, Darium cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens angustias, magna celeritate Taurum transcendit: in qua festinatione quingenta stadia cursu fecit. Cum Tarsum venisset, captus Cydni fluminis amoenitate, per mediam urbem influentis, proiectis armis, plenus pulveris ac sudoris, in praefrigidam undam se proiecit. Tum repente tantus nervos eius occupavit rigor, ut interclusa voce non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi, inveniretur. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur: sed et ipsum Parmenionis pridie a Cappadocia missae epistolae suspectum faciebant: qui ignarus infirmitatis Alexandri scripserat, a Philippo medico caveret: nam corruptum

107 Tais. iš *gisz-damys.*

108 Įtrp. tarp eilučių ir paraštėje *Szis tû zombi kuri neszontes, rikiù bû pakełts zinicziole ont garbies Jowî padieję orumû rikiniû paszwes dams.* Iš pradžių parašyta *Tû*, po to prir. *Szis*. Prad. rašyti *paszwente*, bet ištaisyta. Iš tikrųjų palikta *Tû*.

109 Tais. iš *Or-peiaus.*

110 Galbūt norėta parašyti *garbę.*

111 Įtrp. tarp eilučių *ir.*

112 Prad. rašyti tamsiai rudu rašalu.

113 Vietoj lietuviškų r-ių *pr* parašytos rusiškos *пп.*

114 Paraštėje raudonu pieštuku parašytas kryžiukas – ne S. Dauk.

115 Prad. rašyti *Wis*, bet ištaisyta. Iš tikrųjų palikta *Wins.*

116 Tais. iš *Par-menijona.*

117 R *î* tais. pieštuku iš *ę.*

118 Įtrp. tarp eilučių *łapiaus*, tais. į *łabiaus*.

119 Tais. pieštuku iš *giditoù*.

120 Ž. *atwangi* išbrauktas, bet atstatytas.

121 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *waistys pagierę*.

122 Tais. iš *ketwirtůie*.

123 Prad. rašyti *ilgai*, bet ištaisyta.

124 Tais. iš *apskraides sawusys*.

125 Turbūt norėta parašyti *weczuiû*.

126 Iš pradžių r-ės *iki* užrašytos viršuj *neapikontos*, bet išbrauktos ir prir. *iiudroiuses*.

127 Prir. paraštėje *galietum kanakados*, tais. iš *girtumes*.

128 Prad. rašyti, atrodo, *i*, bet ištaisyta į *c*. Taškas virš *c* išbrauktas violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

129 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

130 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

paprakawęs. Szis wei- nog atwangiaus tarę łabiaus[118] abejotinios klautęs giditoiù[119] pasiklaute nekap regema mirte. Todiel paiemes nu Pilipa tauralę grometa iem padůd, ir lig ne iszgieres ‹d› źure i weidą skai- tonti. Pamates ɨ atwangi[120], pra- sidziugą waistys pagierę[121] ir ketwirtoie[122] deinoie pagiję.

IX. Tù tarpù Darius 400,000 keturys szimtus tukstantiû piestiuiû ir szimta tukstantiû jotû i rinda sustate. Ta daugi- be neprietelû krupaudina A- leksendra zurent iem i sauo sauielę; bet ilgayniû[123] atsimin- dauo, ir su tokiù maźumù ko- nenuweikę ir kokes tautas ne- iszbłaszkę. Jr tep kad wiltes bai- mę paweikę, paoiaus tare, onkstiteis numuszôs, idant kareiwe neisirupintum, skraididams po sawusius[124], kieykwei- na tautą ios kałbù drůsina. Jllyrionys ir Trakus didibę turtû ir geribiû gundina, Greko- [XI 144v] nis narsina miniejemù wezu- iû[125] kariû ir neapikontos iiudroiuses[126] priesz Persus: Macedonys skatina ro- didams jau Europą nuweikta jau Aziję pargalema; idant galietum kanakados girtęis[127], nesù iems ligiû wis- soie pasaulieję wirû: ongało stigoie iems, cze[128] gała iu wargù ir didibę iu garbies busint. Tep ius drůsindams stata i rinda ir lijp wirtiniems skarditeis, idant palengway gudintumes zuriete i ‹daugi› gauie swieta Per- sû. Tepat Darius netingieję[129] rie- dite ‹rin› sauo rindôs, neklaudamôs sauo karwaidas, pats ‹rin› eiłomijs skraida, kieykweina drůsin mindams weczůie gar bę Persû ir neatminama iû waldę nu patiû Deiwû suteik tą. Pasků[130] ‹su› ‹did› kû ‹aitriaus› narsiausè

illum a Dario ingenti pecunia esse. Tutius tamen est ratus, dubiae se fidei medici credere, quam indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epistolas medico tradidit; atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut securum conspexit, laetior factus est, sanitatemque quarta die recepit.

CAP. IX. Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum in aciem procedit. Movebat haec multitudo hostium, respectu paucitatis suae, Alexandrum: sed interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque cum spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, ne desperatio suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversa oratione alloquitur. Illyrios et Thracas opum ac divitiarum ostentatione; Graecos veterum bellorum memoria, internecivique cum Persis odii, accendebat. Macedones autem nunc Europae victae admonet, nunc Asiae expetitae: nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. Ceterum et laborum finem hunc, et gloriae cumulum fore. Atque inter haec identidem consistere aciem iubet, ut hac mora consuescant oculis turbam hostium sustinere. Nec Darii segnis opera in ordinanda acie defuit. Quippe omissis ducum officiis ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriae Persarum, imperiique perpetuae a Diis immortalibus datae possessionis admonere. Post haec

‹susigrumę,› suriemę, iog abu rikiù palika zeistù, weinog tol dar abejotina gru- mies kol Darius paspruka. Nu to prasidieję piutes Persû. Pa- tiû piestiuiu szeszes deszimtis ir weina tukstante ‹pakrita› o jo- tuiu deszimtes tukstantiu pakri- ta, paiemę keturus deszimtys tuk stontiû. Tarp Macedonû piestiuiû ‖ [XI 146] 130, jotuiû 50[131] karweitie palika bekłasù[132]. ‹Ab› Taboriûie Persu daugibę auksa ir kitû turtû rada. Tarp imtiniû taboriniû, pasitiko[133] moti- na Dariaus, dwe duktere[134] ir io zmona kuri bů tepat io se- serî. Aleksendra nor ies regie- te ir gûdziote: ont pateis pamatima, kareiwiu kurij io sargiboie bů, taries paskûie atejùs, apsikabina kitta kitta klikdamas ‹isz› nu baimè[135]: pasků půldams pokoies Aleksendra ‹ne ies› kłukę ne jes giwas laikite, bet ‹Da› důte ioms laiką lig Dariu pałaidosint. Rikys sugrau- dints[136] tep didiù gailesiù, ioms saka, Dariu dar giwoint ir iu giwiba essanti atwango- ię. ‹Ly› Jsakę ies godote ir Wiesz- patienes, ir zadieję wieszpa- tatem nudůdę[137] iudwe ligios keltês wirams.

X Pasků Aleksendra netwieries stebiedamos i turtus ir geribes Da rius[138]. Nu sziol pradieję gudinteis i iszkilmingas potas ir skomiês lapumus: pamiega imtine Barsinę[139] nu ios didè grazibè, kurè pasků paperieiùs waką, Erkuliu praminę ‖ [XI 146v] Tardams dar Dariu iki sziol giwo- ienti, Parmenioni Persû laiwinę igaute issiuntę, o kittus sauo tarnus iszleida pasidůdontiû piliu uzimte, kurios lig iszgirduses skliduront pargalè, lig ir pasidawę i waldę par galietoiaus[140]; patijs urieday Dariaus su lôbes ir turtas iems

proelium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex vulneratur. Tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde caedes Persarum secuta est. Caesa sunt peditum unum et sexaginta millia, equitum decem millia: capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedestres CXXX, equites CL. In castris Persarum multum auri ceterarumque opum inventum. Inter captivos castrorum, mater, et uxor eademque soror, et filiae duae, Darii fuere. Ad quas visendas hortandasque cum Alexander venisset, conspectis armatis, invicem se amplexae, velut statim morituræ, complorationem ediderunt. Provolutae deinde genibus Alexandri, non mortem, sed dum Darii corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur. Motus tanta mulierum pietate Alexander, et Darium vivere dixit, et timentibus mortis metum demsit, easque haberi ut reginas, praecepit. Filias quoque non sordidius dignitate patris sperare matrimonium iussit.

CAP. X. Post haec opes Darii, divitiarumque apparatum contemplatus admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa convivia, et magnificentiam epularum sectari: tunc Barsinen captivam diligere propter formae pulchritudinem coepit. A qua postea susceptum puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc Darium vivere, Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosque amicos ad recipiendas Asiae civitates misit; quae statim

131 Tais. iš *150.*

132 Galbūt norėta parašyti *bekłaksù.*

133 Tais. iš *taboriu,* įtrp. tarp eilučių *pasitiko.*

134 Tais. iš *dwi duktereli.*

135 Tais. iš *baimês.*

136 Prad. rašyti *par,* bet ištaisyta.

137 Galbūt norėta parašyti *nudůtę.*

138 Galbūt norėta parašyti *Dariaus.*

139 Tais. iš *lapumus skomiês: pamiega Barsinę.* Įtrp. tarp eilučių ir paraštėje *weiną tarp paimtiniu motrisz kuiû,* bet išbraukta.

140 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *iki sziole Dariu giwoienti* į *dar Dariu iki sziol giwoienti,* iš *laiwinęs* į *laiwinę,* iš *pargali* į *pargale;* po to tais. pieštuku iš *Mindams dar Dariu iki sziol giwoienti, Parmenioni ‹iszsiuntę› Persû laiwinę igaute, o kittus sauo tarnus uzimte pasidůdontiû piliu iszsiun tę, kurios lig iszgirduses skliduront pargalè, lig ir pasidawę i waldę par galietoiu.* Iš pradžių ž. *leida* užrašytas viršuj išbraukto *iszsiun tę,* bet išbrauktas.

pasidawę. Nuten Aleksendra[141] trauk Syrion. Daug wieszpa- tiû saulieteki[142] eit io sutikte, ap- sidariusijs[143] wieszpatingusî rubusî[144] Jijs elgies su kieykweinù pagal io werties, weinims sauo bendriba źadieję[145], kittims rikes atiemę ir i iu weitą kittus[146] pakielę. Kiey- stas bû tarp kittû rikiû[147] Abdolonymus[148] kursay ilgay giwoie[149] didè wargin- gay, ‹su› issinûmodams szuliniû wok te ir darźû driekinte. Aleksendra pakielę ɨ rikiû Sidona, panęik- dams didû- mius kraszto, kurij but sakiusys igawusys tą godą orumu sauo kieltês[150] ne dos- numù łabdarî. Tyrijonû piles nusiun- tę par sauo siuntinius auksa karu- na didè swarę sweikindamys Alek- sendrą, kursay didè mondagey prije- mes dowenas, ‹p› sakies ketûs eite i Ty- ra abzadû Erkulû ateiste. Kad siun- tine ‹gerıa› labiaus iem linkieję i senû- ɨ Tyra ir i weczûie żinicze kelaute abzadû ateiste. Aleksendra supratą, [XI 148] iog Tyrionys nenor io regiete sauo pilieję; ipûles i apmauda gorina ius murus pilês iszwerste. ir tujau iemę traukte i sałą. Tyrionijs nemażesne ibingusijs[151] klau- dameis Kartagionû talkù, prijemę ɨ ginklûtù ronkù. Narsinamys pawaisdu Didonês, kuri bû Karta- gą ikursi[152] ir tretiję dali pa- saulês nu- weikusi, taries giedinamas tapsi ie ‹ma› trapesnès[153] pasiroditum[154] ‹ap[155]› giniodamys sauo lûsibes ‹nekaip iu› uź sauo motriszkoses kurios sauo kontribę igauo rikę. Riźusys ar mirte ar po sena[156] gi- wente. Jszdongina[157] i Kartaga wis- sus giwentoius kurij negalieję ginkła pakelte, ir tujau patelkę tałka,[158] bet netrukus wilus ida- wę[159] ‹ıem› ius neprietelû[160].–

audita fama victoriae, ipsis Darii praefectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem victorum venerunt. Tunc in *Syriam* proficiscitur: ubi obvios cum infulis multos Orientis reges habuit. Ex his pro meritis singulorum alios in societatem recepit: aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis praeter ceteros fuit Abdolonymus, rex ab Alexandro *Sidoniae* constitutus. Quem Alexander, cum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos, solitus esset, misere vitam exhibentem, regem fecerat, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis, beneficium putarent. *Tyriorum* civitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, grate munere accepto, Tyrum se ire velle ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id eum in Tyro vetere et antiquiore templo facturum dicerent, in deprecantes eius introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimque exercitu insulae applicato, non minus animosis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quae Carthagine condita, tertiam partem orbis quaesisset; turpe ducentes, si feminis suis plus animi fuisset in imperio quaerendo, quam sibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli aetate Carthaginem, et arcessitis mox auxiliis, non magno post tempore per proditionem capiuntur.

141 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *Jsz ten*; po to tais. pieštuku iš *Jszten rikijs*.

142 Du taisymų sluoksniai: ž. *saulieteke* užrašytas viršuj išbraukto *karunauotu;* po to tais. pieštuku į *saulieteki*.

143 Prad. rašyti *apsidariusiu*, bet ištaisyta.

144 R-ės *î* tais. pieštuku iš *i*.

145 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *wertios*. Galbūt norėta parašyti *wertês*. Tais. pieštuku iš *pažadieję*.

146 Ž. *kittus* užrašytas viršuj išbraukto *nauius*.

147 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *rikiû*.

148 Tais. iš *Abdolomeus*.

149 Tais. iš *giweno*.

150 Ž-iai *sakiusys igawusys tą godą orumu* užrašyti viršuj išbrauktų *taręis wieszpatauı*. Tais. iš *kieltę*.

151 Įtrp. tarp eilučių *nemażesne ibingusijs*.

152 Tais. violetiniu pieštuku iš *ikursi* į *ikurusi* – ne S. Dauk.

153 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

154 Tais. iš *pasiroditumes*.

155 Trečia raidė neišbaigta.

156 Tais. iš *senù*. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku ir paraštėje parašytas klaustukas – ne S. Dauk.

157 Ž. *dongina* išbrauktas, bet atstatytas.

158 Kablelis parašytas šalia taško.

159 Tais. iš *iszdawę*.

160 Prad. rašyti *neprietelem*, bet ištaisyta.

XI Poto Rodos sała, Egypt, ir Cili- cija be karês Aleksendrů pasida- wę.. Jlgainiů nukako i ziniczi Jo- wi Amnoni, jautoteis ape atenti likkumo[161] ir ape sauo kęlti. Kaipo- gi io motina Olympija bů iszpa- żinusi Pilipů sauo wiriszkiů, „Alek- sendra ne nu[162] io bet nu didelè dideli żalti pradieiusi" Ongalugała Pi- lips prisz pat smerti, aiszkè skeł- bę ne io sunu essanti. Todiel nu Olympije kaipo swetmoteries[163] atsiskieydę. Jr tep Aleksendro geisdams || [XI 148v] sauo kelti padeiwinte, wenkartu ir motina nu aptarimo iszlůsůte. Aleksendra[164] par issiustus paprakau kunegus ir ‹apreisz› pasaka iems pirmù ků ije tur apreikszte: Jeitonti ɨ[165] i źiniczę tujau didkunegey[166] pasweikina it sunu Amnoni. Jisay prasidziuges karszincziù Deiwa palikès, lijp sa- wi uż sunu Jowi garbinte. Pa- skiaus klaus ar wissims uźmuszie- jems io tewa ijs atmoniję? atsakę, jo teuas ne uźmuszams bute, ne mir te galijs:[167] Pilipa riki nugalawi- ma butinay atmonita[168] sakę essant." Treti atweɨ klausant, ape karês wikimo, zinicze apreiske, parga- lę wissosę kariesę gausenti ir wieszpatiù pasaulęs tapsenti[169]. Tarnams io tepat ‹apre› pasakę, idant Aleksendra ne kaip riki, bet kaip[170] Deiwati garbintum. Nu to łaiko, io didibe nebturieję gała ir negirdieta ‹ruksz› ruszkana pakieytę io szirdie tů ‹mondagu› malonuma kurɨ bů igijes mok- slû Grekonû ir elgimûs[171] Macedonû. Pagri- zis nu Amnono Aleksandriję[172] pi- lę ikurę ir iweisę ię naujukinû ‹źmonû› Macedonû ir padarę bu- weinę Egipto. ||

CAP. XI. Inde Rhodum Alexander, Aegyptum, Ciliciamque, sine certamine recipit. Ad Iovem deinde Hammonem pergit, consulturus et de eventu futurorum, et de origine sua. Namque mater eius Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis, concepisse. Denique Philippus ultimo prope vitae suae tempore, *filium suum non esse,* palam praedicaverat. Qua ex causa Olympiadem, velut stupri compertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander cupiens originem divinitatis acquirere, simul et matrem infamia liberare, per praemissos subornat antistites, quid sibi responderi velit. Ingredientem templum statim antistites ut Hammonis filium salutant. Ille laetus Dei adoptione hoc se patre censeri iubet. Rogat deinde, *An omnes interfectores parentis sui sit ultus?* respondetur, *Patrem eius nec posse interfici, nec mori: regis Philippi peractam plene ultionem esse.* Tertiam interrogationem poscenti, victoriam omnium bellorum, possessionemque terrarum dari, respondetur. Comitibus quoque eius responsum, ut Alexandrum pro Deo, non pro rege, colerent. Hinc illi aucta insolentia, mirusque animo increvit tumor, exemta comitate, quam et Graecorum literis, et Macedonum institutis, didicerat. Reversus ab Hammone Alexandriam condidit, et coloniam Macedonum caput esse Aegypti iubet.

161 Pirmoji r. *k* taisyta.

162 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

163 Atrodo, tais. iš *swetmoterustu*.

164 Prir. paraštėje *Aleksendra*.

165 R. *ɨ* užrašyta viršuj išbraukto *iem*.

166 Tais. iš *didkunegis*.

167 Tais. iš *teus negali ne uźmuszte, ne mir te:*.

168 Tais. iš *butina atmoniję*.

169 Prad rašyti r. *ł*, bet sustota. Tais. iš *tapsentiû*.

170 Tais. iš *ne uż riki, bet uż*.

171 Įtrp. tarp eilučių *elgimůs*.

172 Atrodo, prad. rašyti rusiška r. к.

173 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *149* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *150*.

174 Tais. iš *grometomis*.

175 R. *A* tais. iš *a*.

176 R. *k* tais. iš *g*.

177 Įtrp. tarp eilučių *jau*.

178 Tais. iš *norieję, idant Darius*.

179 Galūnė taisyta.

180 Tais. iš *iis*.

181 Tais. iš *pargalietas tijk muszo- sę nusmelktas dar godingumi jutos*.

182 Tais. iš *tecziaus godinga*.

183 R. *r* tais. iš *l*.

184 Tais. iš *siułoię*.

185 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

186 R. *i* taisyta.

187 Prad. rašyti *tri*, bet ištaisyta.

188 Įtrp. tarp eilučių *likusiusius*.

[XI 150][173] XII Darius nusprukès i Babiloniję par grometas[174] ługo Aleksandras, idant iem iszwadůtum imtines, zadiedams iem didę naudą důte. Bet Alek- sendra[175] uź imtines ne ‹l› naudos bet wissos rikês rekalawa. Ne- trukùs Darius kittas grometas Aleksendrà atleida, kuriosè dukte- ri iem sauo persz ir dalika rikies[176] sułа. Bet Aleksendra atsakę iem iog ijs iem siuła tů ků ijs jau[177] wel- die: ijs lijpę Dariů[178] pa- tem ateite ir ape riki pargalie- toiů palikte spreiste. Tada Darius newildamos pakaiaus igite, ren- gas wiel i karę, ir trauk prisz Alek- sendra su 4 szimtas tukstantiû piestiuiu o su szimtù tukston- tiu jotuiû. Bekelaudams junt, iog źmona io nelaikiù[179] gimdi- mù mirusi ir iog ios smerti Alek- sendra werkes ir ię su iszeigù pa- łaidoies, ir tů dares ijs[180] neiszmie- gimo, bet isz gailiejemos: kaipo- gi Aleksendra ię weina karta teregieję, kad tù tarpù motina ir io duktereles tonke gůdzioję. Darius regiedamas ne wen pargalietù tijk muszo- sę bet dar godoiemù pasijuto[181] butinay paweiktù ir ‹p› pa- sakę, ie ijs negalieję paweikte, ‖ [XI 150v] ‹ijs› łaimingù wadinas iog ras tecziaus sau godinga[182] pargalietoi. Raszę Alek sendra treti atwei: ir[183] diekawoie iem, uź zmoniszka elgimos su io ‹gimi› szeiminù, iem siuła[184] ongala didesnię dali sauo[185] rikies ir wissus krasztus prisikiszontiusius Euprati[186] ir weina sauo dukteri, ir trys[187] deszimtijs talentû arba il- guiû grasziû mokesni uź likusiusius[188] imti- nius. Onto Aleksendra iem atsakę weltů ijs diekawois neprietelů: kursay nedumo ne ape pataiko

CAP. XII. Darius, cum Babyloniam perfugisset per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendarum sibi captivarum potestatem faciat, inque eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium captivarum regnum omne, non pecuniam, petit. Interiecto tempore, aliae epistolae Darii Alexandro redduntur, quibus filiae matrimonium et regni portio offertur. Sed Alexander *sua sibi dari* rescripsit; iussitque supplicem venire, et regni arbitria victori permittere. Tum spe pacis amissa bellum Darius reparat: cum quadringentis millibus peditum, et centum millibus equitum, obviam vadit Alexandro. In itinere nuntiatur, uxorem eius ex collisione abiecti partus decessisse, eiusque mortem illacrymatum Alexandrum, exsequiasque benigne prosecutum, idque eum non amoris, sed humanitatis causa fecisse. Nam semel tantum eam Alexandro visam esse, cum matrem filiasque eius parvulas frequenter consolaretur. Tunc Darius se ratus vere victum, cum post tot proelia etiam beneficiis ab hoste superaretur, gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod a tali potissimum vinceretur. Scribit itaque et tertias epistolas, et gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni usque flumen Euphraten, et alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentum. Ad haec Alexander, *Gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse,* respondit*: nec a se quidquam factum in*

sauo priszieji, karaute nekrupau, negi diel igijema pakajaus nusizeminsys, ir tû karto on to sakies sutiksys kad pargalietù Dariaus paliksys, pagal sintiejema.[189] Ongała kaip dwe saule negal źibiete pa- saulieję, negi pasaule diel naudos sauo dù rikiù turiete; todiel tur ijs ar szenden pasidůte ar rita i muszą stote ir patoges nęs łaimas toię nauoię muszoię wilteis."[190] ‖

[XI 152] XIII Rita meta abe karaune ren- gas i muszą. Aleksendra nuwar- ges staigù ussnuda[191] prisz muszą. Jau[192] kareiwey io łaukę[193]. Par- menionis uôs ~~i~~ beatżadino. Jo wiresnije stebiejos regiedamys tû wieszpati uôs użmingonti at- wangoie, męigtonti wałondoie paoiumo. Jijs sakies didi kaitieje- mo nusikratęs, męig's ~~i~~ apnikes nu staigios ‹walo› atwangôs, iog galijs wenkartù su wissù gali- bę Dariaus[194] grumteis, kursay ie but paskaides sauo karauna[195], karę but pasitęsu- si. Kieykweina[196] karauna, prisz muszo, weizieje i sauo neprietelus: gauie warwaru, resnumus iû[197] au- gumû, turtingums iu ginkłû dingterieję Macedonu szirdę[198]. Persay klausinieję wens kitta, kaip saujele zmoniu galieję isz- blaszkite iu nesulikůiemas[199] karaunas. Wienog abu rikiù skraidę eiłomys: Da- rius drůsindams sawusius, sakę ie ‹ligen› żmonys liků, uôs ras weina Greka priesz deszimti Persû. Aleksendra sawusius stipri- na sakidams nenugůstaute ne daugibę warwarû ne didelibe iu augumû, ne tù iû nauię barwù. tû tikta stigawoię iems miniete[200], iog treti[201] atwe~~i~~ su tas pates grumses, sprukimù[202] ‖ [XI 152v] netapę narsesnes, jie jau[203]

hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia, quaereret; sed animi magnitudine, qua didicerit adversus vires hostium, non adversus calamitates, contendere; polliceturque, *praestaturum se ea Dario, si secundus sibi, non par, haberi, velit. Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi: nec orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere: proinde aut deditionem ea die, aut in posteram, aciem paret: nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus, victoriam.*

CAP. XIII. Postera die aciem producunt. Tum repente ante proelium, confectum curis Alexandrum somnus arripuit. Cum ad pugnam solus rex deesset, a Parmenione aegre excitatus, quaerentibus somni causas omnibus inter pericula, cuius etiam in otio semper parcior fuerit: *Magno se aestu liberatum,* ait, *somnumque sibi a repentina securitate datum, quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere: veritum se longam belli moram, si Persae exercitum divisissent.* Ante proelium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur: Persae, a tam paucis victa suorum tot millia, stupebant. Sed nec duces circumire suos cessabant. Darius vix denis armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, *Ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate, moverentur: tantum meminisse iubet, cum*

189 Tais. iš *ira diekawote neprietelů: iog ijs nedumoijs ne ape pataiko sauo priszieji, negi ‹drowis› linkijs pragumo prisz nelaimo ginkło, negi diel igijema pakajaus, ie taptum pargalemù; iog ijs seksay sintiejema sauo szirdęis pasitaisiusi atremte galibę, ir skrubinte nelaima; ijs Darių sauo łabdaras ir sauo pataika, ie ijs ‹kakinas ontrůiù bu- te›, neligiù iem nor bute.* Iš pradžių tais. iš *skubinte* į *skrubinte.* Ž. *tijkůs* užrašytas viršuj išbraukto *drowis,* bet išbrauktas. Tais. į *naudingesni pakajaus,* bet ištaisyta. Ž-iai *ne didinte kieyno wargus* užrašyti viršuj *skrubinte,* bet išbraukti.

190 Tais. iš *tenewiłas patoges nę łaimą toię nauoię muszoię ra- sys.* Trūksta atidarančių kabučių.

191 Tais. iš *uzmiga.*

192 Ž. *Jau* užrašytas viršuj išbraukto *Jo.*

193 Tais. iš *tikta bełaukę.*

194 Ž. *Dariaus* užrašytas viršuj išbraukto *Persù.*

195 Įtrp. tarp eilučių *sauo karauna.*

196 Ž. *katra* užrašytas viršuj išbraukto *Kieyk,* bet išbrauktas.

197 Įtrp. tarp eilučių *iû.*

198 Tais. iš *Macedonams i szirdę.*

199 Įtrp. tarp eilučių *iu nesulikůiemas.* Psl. kairėje pusėje, prie lenkimo linijos S. Dauk. prarašė plunksną.

200 Įtrp. tarp eilučių *iems miniete.*

201 Pirmoji r. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

202 Tais. iš *pasprukims.*

203 Ž. *jau* užrašytas virš eilutės.

204 Tais. iš *ius.*

205 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

206 Tais. iš *grudeis.*

207 Tais. iš *kiey toię.*

208 Įtrp. tarp eilučių *i.*

209 Įtrp. tarp eilučių *paskû.*

210 Ž-iai *diel pasunkinima* užrašyti viršuj išbraukto *sunkindams.*

211 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *smartesne* į *smurtesne;* po to tais. pieštuku iš *Aleksandra weinog kur wissupaoiausè bů ten grudies; ir ‹ten› kur pamatę ‹wissu› neprietelus aitroint narsibę ir kû smurtesne.* Iš tikrųjų parašyta *meprietelus.* Ž. *tep* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *weinog,* bet išbrauktas.

212 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *7* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *153* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *154.* Psl. viduryje yra didelė rusva dėmė, atrodo, nuvalytas išsiliejęs rašalas.

eidamys prisz iumis[204] sintieję baimę szirdieję mindamis sauo nukritius ir iszgożtus łatakus sauo[205] krauię karwęitieję: karauna Dariaus likauo daugiaus żmoniû, o iû daugiaus kareiwiû.. Ongała is skatina ius niekinte tů karauna żibonte auksù ir sidabrù, patijkta daugiaus diel iu praturtinima ne kaip pargaliejema kaipogi gelzijs ne twaskèsys ginklą igaun pargalę.

XIV Jlgainiû sukiba grumteis. Macedonys rizusys mirte ar pargaliete grudies[206] su neapionkontu ont aszmiminůtù ginklû neprietelaus ‹tyik› ‹k› atwejù atwejes pargalieta. Retoie kowieje tijk krauję teizgoźę kiey toję[207]. Darius regiedams sawusius pargaliesint, norieję ir pats mirte; bet io tarnay prisůkę i[208] sprokte. Taron tems paskû[209] tulems, idant tilta ont Cydnu, sugrautum, diel pasunkinima[210] keli neprietelems; „Netep is norys iszlikte, sakę idant tijk tunkstantiu sauo bendrû neprietelû pamestum, ir kitims reiki adara keli palikte kuriù galietum gelbieteis" Bet Aleksandra weinog kur wissupaoiausè bů ten ijs grudies; ir ‹ten› kur pamatę ‹wissu› neprietelus narsibî aitroint smurtesne[211] remont, teinay ijs pats ‹sloie› prisz stoie, noriedams kad [XI 154][212] kad pats ne io karewe gala gautum. Tù muszù waldę Azijos ‹igiję› iszwerżę, penktusiusi nemutuse[213] sau rikawimo,[214] kurios toke łaima bů, iog[215] paskiaus nieksay nebdrisa trakůte, ir kontrey Persay tijk ůmżiu waldę dziaugusis iungą wergibôs kentieję. Apdowinoies ir pailsines kareiwius 34 deinas, grobi ‹składę› parweizieję. Paskû pilie Susoie 40 talentû arba

213 Galbūt norėta parašyti *metuse.* Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

214 Parašyti du kableliai.

215 Pabr. violetiniu pieštuku, o paraštėje parašyta *ut consec.* – ne S. Dauk.

iisdem se tertio pugnare; nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem secum tam tristem memoriam caedium suarum, et tantum sanguinis duobus proeliis fusi ferrent: et quemadmodum Dario maiorem turbam hominum esse, sic virorum sibi. Hortatur, *Spernant illam aciem auro et argento fulgentem, in qua plus praedae, quam periculi sit: cum victoria non armatorum decore, sed ferri virtute, quaeratur.*

CAP. XIV. Post haec proelium committitur. Macedones in ferrum cum contemtu toties a se victi hostis ruebant: contra Persae mori, quam vinci, praeoptabant. Raro ullo proelio tantum sanguinis fusum est. Darius cum vinci suos videret, mori voluit et ipse; sed a proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Cydni fluminis, ad iter hostium impediendum, intercideretur; *Non ita se saluti suae velle consultum,* ait, *ut tot millia sociorum hosti obiiciat: debere et aliis fugae viam patere, quae patuerit sibi.* Alexander autem periculosissima quaeque aggrediebatur; et ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset, eo se semper ingerebat, periculaque sua esse, non militum volebat. Hoc proelio Asiae imperium rapuit, quinto post acceptum regnum anno; cuius tanta felicitas fuit, ut post hoc nemo rebellare ausus sit: patienterque Persae post imperium tot annorum iugum servitutis acceperint. Donatis refectisque militibus XXXIV diebus praedam recognovit. In urbe deinde *Susa* XL millia

ilguiû graižiû rada. Jsilaużę ir i Persepoli buweinę Persû rikies, pi- lę nu ûmżiû garsi ir istrunita gro- bes[216] pasaulês, kurios iras[217] pates ro- dę ios turtus. Tù tarpu 800 Grekonû imtiniû aplůszintiû nu warwarû ateję iem waidinteis, atmonite smarke Persu, kaip ijs[218] atmoniję uź Gre- ciję. Jjs paleido ius numei griszte, bet ije wilijos źâmę Persû daliiemą[219] paimte[220], kurę iems suteikę, bijoda- mijs sauo lůszumu nugondinsi nekaip pradziuginsi sauo nu- miszkius.

XV. Tù tarpù Gentys gerindamęis ‹Aleksendrà› pargalietoiû Dariu i auksa gelzinius apkała kieymini Partû Tara wadinama: tep reges nu pa tiu Deiwû bů parleista, idant on tû zâme waldę Persû pasibeng- tum, kurij i iû weita istoię bů[221] waldite. [XI 154v] Aleksendra tepat rita meta weike at- skubieję; ir tenay paiuta Dariu uż- rakintusi ratusi nakti pagal iszwesz- ta. Jr tep lijpes karaunà sekte; su 6 tukstantimys wij ikonden[222] sprunkonti: kelieje daug paôiû muszû alika[223]. Jl- gainiû nukakes daug tukstontiû żink sniû, nerasdams niekokiû służû[224] Da- riaus, ‹lijp zirgus ‹pa› atputinte› leid źirgams atsipuste, wens tarp karei wiû eidams pri artima szalteni, ‹rad› onsztiko ratpałaikieje Dariu ‹Dar› daugiù opû parwerta ‹b› dar tep elsůienti, kareiwijs paszaukes imtini, kuri nu balsa pażines sauo ukinikû „tůmi tikta dziaugûs[225] mu- no essantemi likkumi sakę, iog su- prontontem kalbiesiu, ir weltů pa- skůiû zodiû ‹nek› neisztarsiu" Lijp tů pasakite Aleksendrà „Jog jis nie ka gera iem nesuteikęs, o iem

216 Tais iš *grobiu.*

217 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

218 Tais. iš *ies.*

219 Tais. iš *dalimą.*

220 Prad. rašyti *pri.*

221 Tais. iš *istoię* į *istosi*, po to įtrp. tarp eilučių *bů.*

222 Įtrp. tarp eilučių *ikonden.*

223 Turbūt norėta parašyti *atlika.*

224 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

225 R. *ů* taisyta. Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

talentum invenit. Expugnat et *Persepolim*, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamque orbis terrarum spoliis, quae interitu eius primum apparuere. Inter haec DCCC admodum Graeci occurrunt Alexandro, qui poenam captivitatis truncata corporis parte tulerant, rogantes, ut, sicuti Graeciam, se quoque ab hostium crudelitate vindicaret. Data potestate redeundi, agros accipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quam detestandum sui conspectum, reportarent.

CAP. XV. Interea Darius in gratiam victoris a cognatis suis, aureis compedibus catenisque in vico Parthorum Thara vincitur: credo, ita Diis immortalibus iudicantibus, ut in terra eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Alexander quoque citato cursu postera die supervenit: ibique cognovit, Darium clauso vehiculo per noctem exportatum. Iusso itaque exercitu subsequi, cum sex millibus equitum fugientem insequitur: in itinere multa et periculosa proelia facit. Emensus deinde plura millia passuum, cum nullum Darii indicium reperisset, respirandi equis data potestate, unus ex militibus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo Darium, multis quidem vulneribus confossum, sed spirantem adhuc invenit: qui applicito capite, cum civem ex voce cognovisset, *Id saltem praesentis fortunae solatium habere se* dixit, *quod apud intellecturum locuturus esset, nec*

226 Tais. iš *nu io ‹didios› wissudidiausês małonęs pritires.*

227 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

228 R. *k* tais. iš *g.*

229 Tais. iš *kurij iem skolieję ir giwibû ir turtas.*

230 Tais. iš *ij gaus, kokę patem par- galietoiû patiks.* Taškas padėtas šalia kablelio.

231 Įtrp. tarp eilučių *pargalietoiû wissû tautû.*

232 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

233 R. *ł* tais. violetiniu pieštuku į *l* ir brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

234 Prad. rašyti *tekir*, bet ištaisyta. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

235 Galbūt norėta parašyti *warda.*

236 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

237 Tais. iš *io kuna.*

wissudidiause małonę skoliedams[226] mir- sztus, iog ‹su› ijs su motinu ir io ‹wa› kudikes elgies kaip rikijs ne kaipo pargalietos, taikesni[227] neprietelù nekap gentijs rades; kaipogi neprietelus motina ir io wakus palika[228] giwus. o io gentys iem giwiba iszplieszę tij ku- rems bû giwibą ir rikes do- winoies[229]. ‖ [XI 156] Todiel elgą iems nusprijste priderieje, kokę patem par- galietoiû.[230] Jis mirdams to wen- tiktay Aleksendray suteikte: kaip tik ta melste Deiwus auksztusius ir Žåmusius, ‹uz› ‹g› glemżiejus rikiû idant iem pargalietoiû wissû tautû[231] suteiktum waldę wissôs pasaulês. Diel sawei[232], tikta ługois pataikas teisingas ir nieka newa- lijentes pargaletoiû; ijs ługus[233] palai- doiema, maź ‹iem› tesrijgonti[234] ‹karo› atmona io ‹nuz› galżudiû, bet rekalas rikiu rekalawa atmonas ir swiets laukę pawaisdas. Patem Aleksendrà ir naudingu ir teisingu ira, neskototeis ape sauo rekałus, tay ira reikieję wenkartu ir giedie- teis ir krupaute. On kurio dakta paskûɨ wada[235] sauo wieszpatingos klautes, isztesę sauo[236] ronka kareiwiû, lugodams idant i wardo io Alek- sendros ronka palitietum, ir nu- mirę. Aleksendra tû paiutes eje kuna Dariaus[237] weiziete, i kurɨ zurie- dams werkę ont tokę nełaimu tep didios keltęs wira ir ɨ palai- doię su iszkilme wieszpatingù ‹ir› ‹lijpe irauste i› kapusî io praeiunû.

incassum postremas voces emissurus. Perferri haec Alexandro iubet, *Se nullis in eum meritorum officiis maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberisque suis, regium eius, non hostilem, animum expertus, felicius hostem, quam cognatos, sortitus sit: quippe matri et liberis suis ab eodem hoste vitam datam: sibi a cognatis ereptam, quibus et vitam et regna dederit. Quamobrem gratiam illis eam futuram, quam ipse victor volet. Alexandro referre se, quam solam moriens potest, gratiam: precari superum inferumque numina, et regales Deos, ut illi terrarum omnium victori contingat imperium. Pro se iustam magis, quam gravem, sepulturae veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, iam non suam, sed exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere, illi et indecorum et periculosum esse: quippe cum in altero iustitiae eius, in altero etiam utilitatis, causa versetur. In quam rem unicum pignus fidei regiae, dextram se ferendam Alexandro dare.* Post haec porrecta manu exspiravit, Quae ubi Alexandro nuntiata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est: corpusque regio more sepeliri, et reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit.

I Aleksendra kritusiusius[1] wijent Da- riu sauo[2] kareiwius su didî iszkilmę pa- łaidoię; likusęisims ‹sau› to zigi tar- nams trisdeszimtys talentu arba[3] ilguiû || [XII 156v] grażiu[4] padaliję. Didesnioję dales aszweiniu[5] nu gieydrû iszkrita, likusije niekam lie- tà nebderieję. Łobi wissa kurio szimts dewines deszimtijs tukstonstiû talentu bů Ekbatano sukrowę ir Parmenijoni par- dieję. Tam dingontes grometas An- tipatra isz Macedonijos iem padůd, kurios[6] karę Agidi Spartanû riki Grecijoie, karę Aleksendras Eipirû riki Jtalijoie, karę Zopyrioneis io[7] urieda Ski- tijoie pasakę. Tos nauinas iwairè iem sintieję, weinas dau- giaus dziau- gies, iszgirdes du mirusiu tarp nokie- iû rikiû ne kaip[8] gailiejes krituses[9] ka- raunas su Zopyrionû. Kaipogi isz- traukùs Aleksendrà, maźne wissa Grecije, guwusi[10] pragumo at- gauti lů- sibę půlę pri ginklinka sekdama Lacedemonû oruma, kurij weini Pilipo ir Aleksendras pakaiaus neapweźieję ir isa- kimu[11] neklausę. Karwaidù tos kares bů[12] Agis[13], rikys Lacede- mo- nû. Kuri[14] tronkonti Antipater su- traukęs[15] karewius patio pradzio[16] nu- spaudę. Wienog abejoie pusieje dide piutes[17] bů, Agis rikis regiedams sa- wusius gurstant, atleides sargus, idant laimù ne narsibe maźesniù Aleksen- drôs roditumes[18], tep dide dar neprietelus iweikę, iog rotomys mu ka szalen.

LIBER DUODECIMUS.

CAP. I. Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit; reliquis expeditionis eius sociis tredecim millia talentum divisit. Equorum maior pars aestu amissa, inutilesque etiam, qui superfuerant, facti. Pecunia omnis, centum nonaginta millia talentum, Ecbatana congesta, eique Parmenio praepositus. Dum haec aguntur, epistolae Antipatri e Macedonia ei redduntur, quibus bellum *Agidis*, regis Spartanorum, in Graecia; bellum *Alexandri*, regis Epiri, in Italia; bellum *Zopyrionis*, praefecti eius, in Scythia, continebatur. Quibus varie affectus, plus tamen laetitiae cognitis mortibus duorum aemulorum regum, quam doloris amissi cum Zopyrione exercitus, suscepit. Namque post profectionem Alexandri, Graecia ferme omnis, in occasionem recuperandae libertatis, ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedaemoniorum secuta, qui Philippi Alexandrique pacem soli spreverant et leges respuerant. Dux huius belli Agis, rex Lacedaemoniorum, fuit. Quem motum Antipater, contractis militibus, in ipso ortu oppressit. Magna tamen utrinque caedes fuit. Agis rex cum suos terga dantes videret, dimissis satellitibus, ut Alexandro felicitate, non virtute, inferior videretur, tantam stragem

1 Tais. iš *kritu- sius.*

2 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

3 Prad. rašyti *al,* bet ištaisyta.

4 R. *ż* tais. iš *s.*

5 Ž. *arklû* užrašytas virš eilutės, bet išbrauktas ir prir. *aszweiniu.*

6 Tais. iš *kuriose.*

7 Įtrp. tarp eilučių *io.*

8 Įtrp. tarp eilučių *ne.*

9 Prad. rašyti *kris,* bet ištaisyta.

10 Turbūt norėta parašyti *gawusi.*

11 Tais. iš *pakaiu ir isa- kimus niekina.*

12 R. *b* tais. iš *r.*

13 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

14 Tais. iš *Kurem.*

15 R. *ę* tais. iš *è.*

16 Virš r-ės *o* parašytas taškas, matyt, S. Dauk. norėjo parašyti *pradzio,* tik *i* korpusą netyčia praleido.

17 R. *p* tais. iš *b.*

18 Tais. iš *ma- źesniù roditumes Aleksen- drôs tokę ‹nukri› piuti.*

19 Prad. rašyti *nori*, bet ištaisyta.

20 Įtrp. tarp eilučių *kaip but*. Prieš *kaip* parašyti du kableliai. R. *n* neišbagta.

21 Tais. iš *seserys*.

22 Ž. *patem* užrašytas viršuj išbraukto *iem*.

23 Turbūt norėta parašyti *atlikte Jtalijo*. Iš tikrųjų parašyta *Ilatijo*.

24 Ž. *szis* užrašytas viršuj išbraukto *jis*.

25 Antroji r. *i* taisyta.

26 Pirmoji r. *i* tais. iš *o*.

27 Ž-iai *nelaima leme* užrašyti viršuj išbraukto *reiszkę*. R. *A* tais. iš *E*.

28 Ž. *Ta* išbrauktas ir r. *u* tais. į *U*, po to vėl prir. *Ta*.

29 Tais. iš *raste*.

30 R. *o* tais. iš *a*.

31 R. *u* taisyta.

32 Prad. rašyti *Brundi*, bet ištaisyta.

33 Tais. iš *weina*.

34 Prad. rašyti r. *l*.

35 Prir. paraštėje *ziniczio* vietoj išbraukto *reiszkiniczes*.

36 Galūnės r. *u* neišbaigta.

Ongała weinog norys[19] nu ‖ [XII 158] nu gauiè paweikts weinog garbi wissus pargalieję.

II. Tujau Aleksendra Epirû rikys nu Tarentionu prisz Brutius patełktas, tep weikè issiskubino, it tarsi dalijent pasaulę, kaip but Aleksendrû[20] Olympios io sesereis[21] sunû Saulietekys, patem[22] Saulielidys teksys, ketiedams nemaźnesnius weikalus atikte Jtalijo[23], Apriko ir Sicilijo, kaip ie szis[24] Azijo ir Persijo bû ‹atlike› nuweikes. Cze dar tikos, iog kaip Aleksendrû didiûiû Delpû reiszkine[25] Macedonijo pinkles reiszkę, tep szem Didonijos[26] Jupiters teis pile Pandosiję ir uppi Akerusiję nelaima leme[27]. Ta uppes[28] ir pile bû Epirę. ‹ir› nežinodams tokius pat wardus rasis[29] Jtalijo ieszkoie tolimoie karieję głomźos nugorinimo likkumo.. Atkakes i Jtaliję, pirmuię karę turieje prisz Apulionys, bet issijautoies, ape likkumo[30] jû pilês tujau sudarieję pakaiù su iû rikiù. Apulonys[31] giwena tada Brundusiû[32] pilieję, ikurtoie nû Etolionû rikauint Diomedû weinam[33] tarp wissûgarsiausiu witiû, kokij tikta pasirodę apgulime Troies; bet isz wariti nu Apulionû[34] isz pilês kurę nesenè bû ikurusys, terawos ziniczio[35], kuri iems zadieję umźina giwenimą ‖ [XII 158v] toie węitoie, kurę apent atgaus. Todiel ‹Apulionys› Etolonys par siuntinius Apulonys sau pilę grûzinte gorindamys ius karę. Szij issijautoiusys ape atsaka reiszkiniczês, nugaława tus siuntinius[36] ir palaidoie iû pilieję, kuri tûmi tapa umzinù businù. Tep bû atęistas reiszkimas ir pile bû ilga łaika

hostium edidit, ut agmina interdum fugaret. Ad postremum, etsi a multitudine victus, gloria tamen omnes vicit.

CAP. II. Porro Alexander, rex Epiri, in Italiam a Tarentinis, auxilia adversus Brutios deprecantibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat, veluti in divisione orbis terrarum, Alexandro, Olympiadis sororis suae filio, Oriens, sibi Occidens sorte contigisset; non minorem rerum materiam in ItaIia, Africa, Siciliaque, quam ille in Asia, et in Persis, habiturus. Huc accedebat, quod, sicut Alexandro Magno Delphica oracula insidias in Macedonia, ita huic responsum Dodonaei Iovis circa urbem Pandosiam, amnemque Acherusium praedixerat. Quae utraque cum in Epiro essent, ignarus eadem et in Italia esse, ad declinanda fatorum pericula, peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur, cum in Italiam venisset, primum illi bellum cum Apulis fuit: quorum cognito urbis fato, brevi post tempore pacem et amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs Apulis Brundisium, quam Aetoli, secuti dudum fama rerum in Troia gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem, condiderant: sed pulsi ab Apulis, consulentes oracula, responsum acceperant, *locum, quem repetissent, perpetuo possessuros.* Hac igitur ex causa, per legatos cum belli comminatione, restitui sibi ab Apulis urbem postulaverant. Sed ubi Apulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepelierunt, perpetuam

ronkoie sawa nauiuiû wal- dionû. Tů weikalą iutes Aleksendra gerbdams senowês paskalbą[37] nu karês Apulonû[38] lowies. Kariauo su Brutas ir Lukanas i daug piliû ‹ap› isiłau- żę; tada ir su Metapontinas, Pedi- kules ‹bu› ir Rimionimys sondaras ir paźines padarę. Bet Brute ir Lukanay[39] gawusys pagalba nu parubezienû, narsesnè iemę karau te.. Tada rikijs krita teis pile Pan- dosije ir uppe Akeriontu[40]; ijs neźi- noie warda tos rusto-s[41] weitos iki pasků- ie walondà ir iszpaźino, iog palikes sauo tewaine diel isz wengimo ne- laimos kuri i[42] toley nu ios sutiko[43]. Pile Turium atpirka io kuną, idant ~~i~~ pałaidotum. Tù patiù laikù Zopy rions kurem Aleksendra didesys idawes bů riedą Potû, usikieles gar- saute kares weikalas, sutraukę 30,000 kareiwiû ir isztraukę priesz Skitus kurij admonidamys neteisingą onpůli wissa io karauna su patiù atlaikę.

[XII 160] ‹III. Bet ir Pilips ne didesnęs klautês bů diel sauo bursinikû[44]: kaipogi it kru- paudams, idant io neprietele nepranok tum szwentgobiję[45], ukes, kuriu it nese- ne karwaidù bů, iem rikauient ka rauo, kurios sweikina ir[46] ratauo igau- tos pargales; ijs pats onpůleis ies isz- drewieję›[47]

III Kad tů praneszę Aleksendrà Partû żåmieję̀ essant, monio-dams[48] gailesi genteis Aleksendras, tris deinas isake karaunà raudote. Jau wissi karei- we, tardamys nubengta, karę ‹ge› gei-dę i numus griszte, pasilgusys pa- tiû ir wakû sauo rodies szir-dieję grů- źůys[49] su ies,[50] tus suwadines Aleksendra tep kalb: wełtů tijk[51] ‹p›[52] garsingû[53] par- galiû igawot, iè[54] saulieteki wa-

ibi sedem habituros. Atque ita defuncti responso diu urbem possederunt. Quod factum cum cognovisset Alexander, antiquitatis fata veneratus bello Apulorum abstinuit. Gessit et cum Bruttiis Lucanisque bellum; multasque urbes cepit: tum et cum Metapontinis, et Pediculis, et Romanis, foedus amicitiamque fecit. Sed Bruttii Lucanique, cum auxilia a finitimis contraxissent, acrius bellum repetivere. Ibi rex iuxta urbem Pandosiam, et flumen Acheronta, non prius fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur; moriensque, non in patria fuisse sibi periculosam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus eius Thurii publice redemtum sepulturae tradiderunt. Dum haec aguntur in Italia, Zopyrion quoque, praefectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, otiosum se ratus, si nihil et ipse gessisset, adunato XXX millium exercitu, Scythis bellum intulit: caesusque cum omnibus copiis, poenas temere illati belli genti innoxiae luit.

CAP. III. Haec cum nuntiata in Parthis Alexandro essent, simulato moerore, propter Alexandri cognationem, exercitui suo triduum luctum indixit. Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam exspectantibus, coniugesque ac liberos suos animo iam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: ibi, *Nihil actum tot egregiis proeliis,* ait, *si incolumis Orientalis barbaria*

37 Prad. rašyti *pasa*, bet ištaisyta.

38 R. *o* taisyta.

39 Prad. rašyti *Luc*, bet ištaisyta.

40 Prad. rašyti *Akerij*, bet ištaisyta.

41 Įtrp. tarp eilučių *rustos*.

42 Tais. iš *io*.

43 Įtrp. tarp eilučių *sutiko*.

44 Tais. iš *bursinikams*.

45 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

46 Tais. iš *i*.

47 Visas šis tekstas išverstas iš VIII knygos, trečios dalies.

48 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

49 R. *y* tais. iš *i*.

50 Kablelis parašytas šalia taško.

51 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

52 R. *p* neišbaigta.

53 Prad. rašyti *gr*, bet ištaisyta. Tais. iš *garsiû*.

54 Tais. iš *si*.

rwarus palikset nenudraustùs, ijs kietieję[55] ne kona[56] Dariaus, bet io rikies ir iog reikieję wite tus, kurij dar nairies klausite io isakimû. Tù bili, isz nauie ikaiti- nes iu szirdijs, Yrkaniję ir Mardus nuweikę. Tenay iem ateję prisz Tales tris (arba Minitija Amazoniû[57] rikie- ne su 300 motriszkuiû 25 denû ke- lionie isztrukusi[58] par wissunuzmiau- ses tautas, noriedama nu rikî wakû gaute, kurios powiza[59] ir atkilimus wissus stebiedina[60], stebiejos kieykwens jau i siki ios kelones,[61] jau i ios apdara didè[62] kieystą żmonà. Trileka deinû ‖ [XII 160v] iszweisziejusi kures rikys bû pażenklines[63] pailsieteis, tarusis naszti tapusi pagri ża. ‹Pas› Jlgainiû Aleksendra doba ri- kiu Persû ir karunu, nelûbamu[64] iki sziole nu Macedonû rikiû diewiete, apsimowę ir ‹it› apsiejemus pasawino tû[65] kurius bû paweikes. Jdant nu to wens pats netaptum neapweżamú sauo tarnus abdaridina ilgas[66] auk- sitas rubas zitkines. Kaip[67] iszeiga tep ir daba Persû pasawina, ijs paskirę tarp keksziû Dariaus tas kurios gausauo[68] kelti ir grazibi, kures pakar cziû kweitę i sauo gultą. Tam wissam priplijkę ijs ‹la› skomies lapumô, kai- po turieklę ir romti goslibôs, ir pa didina sauo potas, iszkilmę zabowù ‹uźmirzdams o› nemindams on to, iog toksay ełgimos ‹arda› graun rikes ir tiźin[69] iû didibes.–

IV. Teczaus[70] wissa karauna neapwe- żieję żuriete i ‹isz› nûkarta sunaus[71] Pili- pa, kursay issizadiejes dabos ir wardo sauo[72] tie- wainês pasawina Persû daba diel kurios ius bû pargaliejes.[73] Bet[74] idant neroditumes pasileides ont idû tû ku- rius

relinquatur: nec se corpus, sed regnum Darii, petisse; persequendosque esse eos, qui a regno defecerint. Hac oratione velut ex integro incitatis animis, Hyrcaniam, Mardosque subegit. Ibi ei occurrit Thalestris (siue Minithya), Amazonum regina, cum CCC mulieribus, XXV dierum inter infestissimas gentes itinere confecto, ex rege liberos quaesitura: cuius conspectus adventusque admirationi omnibus fuit, et propter insolitum feminis habitum, et propter expetitum concubitum. Ob hoc tredecim diebus otio a rege datis, ut visa est uterum implesse, discessit. Post haec Alexander habitum regum Persarum, et diadema insolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges eorum, quos vicerat, transiret, assumit. Quae ne invidiosius in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam vestem auratam purpuream que sumere iubet. Ut luxum quoque, sicuti cultum, Persarum imitaretur, inter pellicum regiarum greges electae pulchritudinis nobilitatisque, noctium vices dividit. His rebus ingentes epularum apparatus adiicit, ne ieiuna et destructa luxuria videretur, conviviumque iuxta regiam magnificentiam ludis exornat: inmemor prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quaeri solere.

CAP. IV. Inter haec indignatio omnium totis castris erat, a Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam patriae nomen eiuraret, moresque Persarum assumeret, quos propter tales mores vicerat. Sed

55 Tais. iš *këtieję*.

56 Prad. rašyti *co*, bet ištaisyta. Turbūt norėta parašyti *kuna*.

57 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

58 Tais. iš *isztrukusiu*.

59 Atrodo, prad. rašyti *powizi*, bet ištaisyta.

60 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

61 Parašyti du kableliai. Pabr. violetiniu pieštuku *siki, kelones,* tais į *sieki*, o paraštėje prir. *Siekis cel* – ne S. Dauk.

62 Ž. *didè* užrašytas viršuj išbraukto *tep*.

63 Ž. *pazenklines* užrašytas viršuj išbraukto *leides*.

64 Tais. iš *karuna, nelûbama*.

65 Prad. rašyti *tun*, bet ištaisyta.

66 R. *s* taisyta.

67 R. *K* tais. iš *J*.

68 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

69 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

70 Ž. *Teczaus* užrašytas viršuj išbraukto *Wienog*.

71 Tais. iš *nûgarta sunu*.

72 Įtrp. tarp eilučių *dabos, sauo*.

73 Tais. iš *pargaieliejes*. Taškas padėtas šalia kablelio.

74 Įtrp. tarp eilučių *Bet*.

bů paweikes, leida tepat sauo kareiwems patiůteis su imtiniem ie[75] kures pa miegtum, tardams, iog ne tep dide beil- gieses[76] numei griźte[77], turiedamys tabo- riusi numû Deiwus ir globieius, o wenkartu ir kariû wargusi[78] patiû malonumû linksminamys [XII 162] rases rumesnes[79]. Papildidams karau- na ne tep nuszeimins Macedoniję, ie i tewû weina iu[80] sunus liepe istoies, kariaus narsesne ontas muras kuriusi bů gimusys, ir tonpresnes[81] taps, ne wen skudrimis[82] abaźę bet ir augdamis. Kursai iprotijs ir nu palikuniû ‹bu› Aleksendras bů sekamas. Jr tep wa- kams pena padieję, ginklus ir żirgus idawę, o tiewams pagal dauguma iû wakû alga padieję. Je kuriû tewa karieję buwa kritusis[83], tu wa- ka tewu alga ‹iemę› naudoię, ir tůin- tinpiney źige skudrina wakas ‹i k› ‹o› i karês gebiejimo. Jr tep ipentieiu- iusijs i wargus ir paoiumus tapa nepargalemas kareiwes kaipogi[84] taborus ‹nekitep kap› kaip[85] ‹tewai› numas, o musza pargalę wadina. Tij waikay[86] wadinamys bů ‹Egipo› Epigones. Nuweikůs Partus, pardieję iems Persa keltês wira Andragora, kurio ilgai- niû palikunys issikielę i ‹rikius›[87] Partû rikius.–

V. [88] Tù tarpù Aleksendra ne kaipo rikys elgies, bet it neprietelus rustauo ont sawuiû. Jijs ussirustina, ‹io› iszgirdis sawi kernoint, iog ijs issiżadieies sauo tewû lietû, ir panęikes sauo tewainês dobą, uź tokę nůdiemę Parmenioni iszkarszusi wira ligi orumù patem[89] rikû, ir io sunu Pilota nukenkines kon-

ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, succubuisse videretur; militibus quoque suis permisit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores: existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in castris imaginem quandam larium, ac domesticae sedis: simul et laborem militiae molliorem fore dulcedine uxorum. In supplementa quoque militum minus exhauriri posse Macedoniam, si veteranis patribus tirones filii succederent, militaturi in vallo, in quo essent nati; constantioresque futuri, si non solum tirocinia, verum et incunabula in ipsis castris posuissent. Quae consuetudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur et alimenta pueris statuta; et instrumenta armorum equorumque iuvenibus data; et patribus, pro numero filiorum, praemia statuta. Si quorum patres occidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones, militia erat. Itaque a parvula aetate periculis laboribusque indurati, invictus exercitus fuere: neque castra aliter, quam patriam, neque pugnam aliud unquam, quam victoriam, duxere. Haec soboles nomen habuit *Epigoni*. Parthis deinde domitis, praefectus his statuitur ex nobilibus Persarum Andragoras: unde postea originem Parthorum reges habuere.

CAP. V. Interea Alexander non regio, sed hostili odio saevire in suos coepit. Maxime indignabatur, carpi se sermonibus suorum, Philippi patris, patriaeque mores subvertisse. Propter quae crimina Parmenion

75 Tais. iš *kareiwems ‹sauo› iu pates weste imtines.*

76 Tais. iš *beilgieies.*

77 R. *ź* tais. iš *s.*

78 Tais. iš *warga.*

79 Tais. iš *rasys.* Ž. *taikesnes* užrašytas viršuj išbraukto *lengwesnes,* bet išbrauktas ir prir. *rumesnes.*

80 Įtrp. tarp eilučių *iu.*

81 Prad. rašyti r. *s,* bet išbraukta.

82 Galūnės r. *i* tais. iš *a.*

83 Prad. rašyti *kritusiu.*

84 Ž. *kaipogi* užrašytas viršuj išbraukto *n.*

85 Tais. iš *kaip* į *kaipogi,* bet išbraukta.

86 Prad. rašyti *wag,* bet ištaisyta.

87 Tais. į *iû rikius,* bet *iû* išbrauktas.

88 Prad. rašyti šviesesniu rašalu.

89 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *patem.* Parašyta *orumù ligi,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

cziomys arba torturomys lijpę uzmuszte, [XII 162v] nu to[90] wissą karauną sziurpulys ap- niką, galiedameis[91] seni sunus, kanaka dos, ‹d› aiczioię, sakidamys ne kitta kô ir ije turi łaukte[92]. Tů jutes Aleksendra krupaudams, idant, toksay tarims nepasklistum Macedonijo, ir idant pargales garbę smarkibę neapzi- mietum,[93] tullus tarp tarnu numei siu- ste skelbinte tinay sauo pargales. Skatin sauo kareiwius numei raszite, tardams negausi geresni praguma kursay[94] diel tolu- ma zigi kas karta rases retesniù[95]. Tujau lijp ijs słaptù prazimiete leidamas[96] grome- tas, rond tenay wis ků kas ape ɨ du- moie paraszita ir suner i weina půl- ka tus kurij ɨ ků didesne peizoię ir wainoie, ketiedams iû pamazù[97] nusikratite ar nauiukinus isz[98] iu ikurte galutinie- si pasaulês. Jis ‹p›[99] ilgainiû nuweikę Drankas, Ewergetas, Parymas, Parapamenus, Adaspius ir kittas tautas giwenontes Kaukazû atkalniesi. Tutarpù weina isz tarnu Dariaus ap- kaltą[100] iem waidina, kursay newen sauo wieszpati bů nuwiles, bet ir uź muszęs. Tů ‹ad› idawę Dariaus brolů i sker si[101] ispilote diel atmoiema wilaus, tardams Dariu buwusi io bendrù ne neprietelù. Jr idant tusi krasztu- si warda sauo paliktum, pilɨ ‹p› Aleksandriję wadinama[102] pa Tana- je ikurę, kurę 7nioms deinos murù nu 6 tukstantu zinksniû ilgù ap- twierę[103]. [XII 164] sudongines tenay triiû piliû giwento- ius, kures Cyrus bů ikures. Bak- trijo, ir[104] Sodijo 12 piliu ikurę, isskaites iosi[105] tus kurij trakesnes rodies.–

quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quaestionibus habitis, interficitur. Fremere itaque omnes universis castris coepere, innoxii senis filiique casum miserantes; interdum, *se quoque non debere melius sperare,* dicentes. Quae cum nuntiata Alexandro essent, verens, ne haec opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, et ne victoriae gloria saevitiae macula infuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriae nuntios missurum. Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros occasionem propter militiam remotiorem. Datos fasces epistolarum tacite ad se deferri iubet: ex quibus cognito de se singulorum iudicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut consumturus eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Drancas, Euergetas, Parymas, Parapammenos, Adaspios, ceterosque populos, qui in radice Caucasi morabantur, subegit. Interea unus ex amicis Darii Bessus, vinctus perducitur, qui regem non solum prodiderat, verum et interfecerat. Quem in ultionem perfidiae excruciandum fratri Darii tradidit; reputans, non tam hostem suum fuisse Darium, quam amicum eius, a quo esset occisus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanain condidit, intra diem septimum decimum muro VI millium passuum consummato, translatis eo trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianisque XII urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat.

90 Tais. iš *ko*.

91 Galbūt norėta parašyti *gailiedameis*.

92 R. *ł* turi du įstrižuosius brūkšnelius.

93 Parašyti du kableliai.

94 Įtrp. tarp eilučių *geresni* ir *kursay*. Antroji r. *e* sulieta rašalu.

95 Prad. rašyti *res*, bet ištaisyta.

96 Įtrp. tarp eilučių *leidamas*, tais. iš *atzimiete*.

97 Ž. *ketiedams* užrašytas viršuj išbrauktų *ijs kietieję*; įtrp. tarp eilučių *pamazù*.

98 Prad. rašyti *iz*, bet ištaisyta.

99 R. *p* neiš baigta.

100 R. *ł* taisyta.

101 Tais. iš *brů skersieję*.

102 Iš tikrųjų parašyta *wadimama*.

103 Tais. iš *6 tukstantioms ‹ilgu› zinksniû ilgù nu- twierę*.

104 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

105 Tais. iš *i ies*.

VI. Tů nuweikęs pakweite sauo ruminus i iszkilminga pôtą. Wisi jau bů apgirte, kad pradieję mi nauote didius weikalus Pilipo: Aleksendra prakeldams sawi uź tewa, ir keldams iki debesû garbę sauo źigiu, pamatę daug swetiû tapnoint io didibę, Klitus[106] wens tarp io weczuiu ‹we› karwediû pasiklowes pataikù riki kurio wissu milemiausiù[107] tarnù bů gedauo[108] Pilipa, ir dide girę io ‹zi-› pargales, tůmi tep uż rustina Aleksendra, iog ‹pa› ijs pagrobes kalawiju[109] nu kareiwę sargiboie essanti ten pat ‹p› potoie ɨ nudurę[110]. Jr nozmiù dziaugsmù isz kuna numirielę pamietoies,[111] iszme tiniedams iem ios aitra diel garbies Pilipo, ir didius girimus buklumo to rikî. Bet[112] wein+[113] karta apmau- da nugeiźes[114], atliźa; apmaudů pra- eitont iem rimote ků padare ir diel kokios prizastęis ongała[115] neapweź sauo ‹nůdiemes› piktadiemes. Jij diel gi- rima sauo tewa tep ‹bu› ussirusti- na, diel peikima nebut reikieje tep ipikte.[116] Jijs sutepę skomę kraiù sauo ‹la› prietelaus nekalto seni potoie tarp bendrû[117]. Kaipogi ipůles i tů pati siutini gailisi[118], kureme wakariszke[119] rustibés bů buwes norieję sau galą padarite. Pirmù wergdams ‖ [XII 164v] nabasztika i opas źiurieię[120]. ir tarsi klausan- tems, ‹iszpazi› rodies iszpaźinstus sawa siutinɨ, pagrobes kalawijù[121] i sawi irie mę ir but nusidures ie nebut ben- dray onteję. Wiss dar par keles deinas norieję mirte. Dar didina io gailesi miniejems sauo auklês, sesereis Klitaus, kurios norijs nesontios[122] di- dè giediejôs, iog tep baise atsielgę[123] ta kuri ɨ penieję, on kurios ronko mys bů pauges, o ijs jaunas ir par galietos, uzmokieję ‹l› ios

CAP. VI. His ita gestis, solemni die amicos in convivium vocat: ubi orta inter ebrios rerum a Philippo gestarum mentione, praeferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere coelo tenus coepit, assentante maiore convivarum parte. Itaque, cum unus e senibus Clitus, fiducia amicitiae regiae, cuius palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque eius res gestas; adeo regem offendit, ut, telo a satellite rapto, eundem in convivio trucidaverit. Qua caede exsultans, mortuo patrocinium Philippi, laudemque paternae militiae obiectabat. Postquam satiatus caede animus conquievit, et in irae locum successit aestimatio, modo personam occisi, modo causam occidendi considerans, pigere eum facti coepit: quippe paternas laudes tam iracunde accepisse se, quam nec convicia debuisset; amicumque senem et innoxium, a se occisum inter epulas et pocula, dolebat. Eodem igitur furore in poenitentiam, quo pridem in iram, versus, mori voluit. Primum in fletus progressus amplecti mortuum, vulnera tractare, et quasi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in se vertit: peregissetque facinus, nisi amici intervenissent. Mansit haec voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim poenitentiae, nutricis suae, sororis Cliti, recordatio, cuius absentis eum maxime pudebat: tam foedam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut, in cuius manibus pueritiam egerat, huic iuvenis, et

106 R. *ę* taisyta. Atrodo, vietoj r. *t* parašyta rusiška r. *m*.

107 R-ės *le* perbrauktos įstrižu brūkšniu.

108 Ž. *gedauo* užrašytas viršuj išbraukto *girę*.

109 Prad. rašyti *kar*, bet ištaisyta. Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

110 Tais. iš *i ‹p› potoie nudurę*. Prad. rašyti *sargit*, bet ištaisyta.

111 Kablelis parašytas šalia taško.

112 R. *B* taisyta.

113 Galbūt norėta parašyti *weina*. R. *a* aptėkšta rašalu.

114 Prad. rašyti *nugeiźei*, bet ištaisyta.

115 Įtrp. tarp eilučių *ků padare ‹jau› ir diel kokios prizastęis ongała*.

116 Taškas padėtas šalia kablelio.

117 Įtrp. tarp eilučių *potoie tarp bendrû*.

118 Tais. iš *i tů pati siutini gailisi ipůles, kureme*.

119 Galbūt norėta parašyti *wakarikszte*.

120 Prir. paraštėje *nabasztika*, tais. iš *źiuriedams*.

121 Vietoj lietuviškos r-ės *l* parašyta rusiška *л* (?). Pabr. violetiniu pieštuku r. *l* – ne S. Dauk.

122 Tais. iš *nesontes*.

123 R-ės *e*, *ę* taisytos. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

łabdarus nugalawimù io broli. Atsiminę ongala, kaip nu[124] sauo karaunos[125], kaip nu pargalietuiû[126] tautû neapweza mu tapę, kaip diel likusiuiu bendru baigiù neapikentamù bů, kaip ru sta ir nuluduse sauo potą pada rę ginklůts ne tep baisus rindoie kaip nozmus[127] potoię. Tad Par- menio ir Pilotas, tad Amyntas, bro lys, tad pamote ir uźmusztije brole, tad Atalus, Eurylokus, Pau- sanias ir kitti Macedonijos nu zuditije kunegaikszte iem szmai- źies[128]. Todiel ‹p›[129] ketures deinas newal- ges iszbů, lig wissa karauna iemę io lugote, idant neraudotum tep dide weina smerte, iog wissus pra půlditum. kurius bů i galutines warwa- [XII 166] rijos atwedes tarp noźmiù irustintû kari tautû. Daug iem walįję ługo- iems Kalistini iszminti wenmok- sli pas Aristoteli ir bendra io, ir kuri ticzioms bů parwadines pas sawi suraszite[130] sauo weikalû. Tet atsimines sauo[131] kietiejemus nuwei- kimû, ‹ijs› igauo i waldę Koras- mes ir Dages.

VII.[132] Jlgainiû pasawino iproti pri- deronti Persû rikiû didibè, kurio iki sziole drowieies[133], krupau- dams wènkartù priimte neapweźa- mû nauiumû: weitoie io sweikini- ma, jis norieję, idant ont źâmes prisz ɨ par- půłtum[134]. Niewens tep[135] didè netempies to darite kap Kallistenes: uź kurę drůsibę su daugiù didûmiû Macedonû[136] giwiba sauo padieję; kurius it but bau- dontius ɨ nugalůte[137], wissus uźmuszę. Wienog wissa karauna ussitempę kriste prisz ɨ ont weida[138] ir sweikina senù dabù. Jsz traukę Aleksendra paskû i Jndiję[139], ketiedams rubeźius

victor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiae, quantum apud ceteros amicos metum et odium sui fecerit: quam amarum et triste reddiderit convivium suum; non armatus in acie, quam in convivio terribilior. Tunc Parmenion et Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias, aliique Macedoniae exstincti principes, occurrebant. Ob haec illi quatriduo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis, *Ne ita mortem unius doleat, ut universos perdat: quos in ultimam deductos Barbariam, inter infestas et irritatas bello gentes, destituat.* Multum profuere et Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi, et tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta eius accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Chorasmos et Dahas in deditionem accepit.

CAP. VII. Deinde, quod primo ex Persico superbiae regiae more distulerat, ne omnia pariter invidiosiora essent, non salutari, sed adorari, se iubet. Acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit. Quae res et illi, et multis principibus Macedonum exitio fuit; siquidem sub specie insidiarum omnes interfecti. Retentus tamen est a Macedonibus mos salutandi regis, explosa adoratione. Post haec Indiam petit, ut Oceano

124 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

125 Tais. iš *karauna*.

126 Prad. rašyti *pargalietû*, bet ištaisyta.

127 Ž. *nozmus* išbrauktas, bet atstatytas.

128 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

129 R. neišbaigta.

130 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *su*.

131 Galbūt norėta parašyti *Tep*. Ž-iai *atsimines sauo* užrašyti viršuj išbrauktų *atkutinusys io*.

132 Paraštėje violetiniu pieštuku parašyta *iki+* – ne S. Dauk.

133 Tais. iš *drowiedamas*.

134 Parašyta *par- půłtum prisz i*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

135 Tais. iš *netep*.

136 Įtrp. tarp eilučių *su daugiù didûmiû Macedonû*.

137 Tais. iš *kaipogi it but baudontys ont io gi- wiba*.

138 Tais. iš *ont weida prisz riki*.

139 Įtrp. tarp eilučių *Aleksendra*, tais. iš *Jndijon*.

sauo wieszpatiįęs ‹malosi› i Okceanmales ir galutines[140] Saulieteki parkelte, tà[141] garbè, idant ir abdars kareiwiu itiktum[142], ka- munas zirgû ir gaszumus karei- wiu sidabrû apiputę bey[143] karauna sauo nu sydabriniû skieydû Argy- raspidas praminę. Atejus pas pili Nisa, giwentoie neginusys pasikłowusys tikibù[144] it wakay tewů ‹pasidaw› kurs bů pili ikures pasidawę || [XII 166v] pasidawę, ijs ię ‹palika,› taupę dediůda- mos, pasekes piedas ir susiligines zigiu- sę su patiû Deiwù. Tad ‹we› ‹w› źuriete ontwedę karauna ont szwenta kal- ną i waisius gimies, winaugiems[145] ir +++++[146] it tarsi zmogaus ronkù iszgi wentû. Bet karauna io tů tikta pas kalna ateję, staigi baimę ię[147] apnika, lud[148] staugdamys Deiwa weikluma kurs ius krutyn, isskit[149] ligmieję paswaigi siutiniù be załos; o ios[150] rikis nusimines supront[151], iog taupidams pilę, is[152] iszgelbie- ję sauo karauną. Jis igawa pasků kalna Dedali ir ‹rikę› wieszpatiję ri- kienes Kleopês, kuri nukakusi pas ɨ atpirko nu io ‹sauo› sostą sauo graži- bę, ir atgawa sauo rikę glůsniawimas[153] kurios negalieję onturiete galibę. Nu tû paziniu gimę waikelys, kursay wiesz patawo pasků Jndijo ir wadinos Aleksendrù. Bet Jndijonys kenkinda- mys sauo rikienę begiedi, itarloię ię[154] ‹ruminę w› kekszi karunawotù. Alek sendra nukakes i gałutines Jndi- jos apsistoię teis weinù ůłù ‹ziau› grunszlieta stebuklingos auksztibês, on kurę daug giminiu bů ateiusi weiziete sau głomżos. Jssijautoię, pati Erkuli nenuweikusi to kalno[155], nu kurio drebiejems źemes ɨ atstu- mes. Dikdams pranokte źigiusę tů witɨ, ‹ɨ› pargał[156]

ultimoque Oriente finiret imperium. Cui gloriae ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum, et arma militum argento inducit; exercitumque suum, ab argenteis clypeis, *Argyraspidas* appellavit. Cum ad Nysam urbem venisset, oppidanis non repugnantibus fiducia religionis Liberi patris, a quo condita urbs erat, parci iussit, laetus non militiam tantum, verum et vestigia se Dei secutum. Tunc ad spectaculum sacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite, hederaque, non aliter vestiti, quam si manu cultus, colentiumque industria exornatus esset. Sed exercitus eius, ubi ad montem accessit, repentino impetu mentis, in sacros Dei ululatus instinctus, cum stupore regis, sine noxa discurrit: ut intelligeret, non tam oppido se parcendo, quam exercitui suo consuluisse. Inde montes Daedalos, regnaque Cleophidis reginae, petit. Quae cum se dedidisset ei, concubitu redemtum regnum ab Alexandro recepit, illecebris consecuta, quod virtute non potuerat: filiumque ab eo genitum, Alexandrum nominavit, qui postea rego Indorum potitus est. Cleophis regina, propter prostratam pudicitiam scortum regium ab Indis exinde appellata est. Peragrata India, cum ad saxum mirae asperitatis et altitudinis, in quod multi populi confugerant, pervenisset, cognoscit, Herculem ab expugnatione eiusdem saxi terrae motu prohibitum. Captus itaque

140 Tais. iš *Okcanmaliesi* ir *galutiniesi*.

141 Ž. *tà* užrašytas viršuj išbraukto *Kure*.

142 Tais. iš *atiktum*.

143 Ž. *bey* užrašytas viršuj išbraukto *ir*.

144 Ž-iai *pasikłowusys tikibù* užrašyti viršuj išbraukto *pasidawę*.

145 Tais. iš *winkeras*.

146 Paliktas penkių raidžių tarpas. Neišverstas ž. *hedera*.

147 Įtrp. tarp eilučių *ię*.

148 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

149 Pabr. raudonu ir violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

150 Įtrp. tarp eilučių *ios*.

151 Ž. *supront* užrašytas viršuj išbraukto *paiunt*.

152 Tais. iš *isz*.

153 Tais. iš *glůsniůiemůs*.

154 Tais. iš *i*.

155 R. *o* tais. iš *a*.

156 R. *ɨ* sulieta rašalu. Ž. *pargał* užrašytas viršuj išbraukto *igaun*.

ůlą po didiû wargû ir ‖ [XII 168] ir paoiumû, kurem wissas tautas to kraszta pasidawę.

VIII Bů wens tarp Jndijonû rikys wardù Porus, resnumù sauo[157] spieka ir didibi drůsibês garsus: kursay iszgir- des kietiejemą Aleksendras, lig neate- iùs iem[158] i karę rengies. Sustoiùs[159] i musza lijp saweisems půlte ont Macedonû, szau- dams[160] iem patem leiste su iu rikiù[161] grumteis. Aleksendra newengę tôs grumôs[162], bet susiri- rimùs io[163] zirgû pazeistam kritùs, ir[164] pats kieźterieję, ir uôs[165] ne uôs giws[166] iszliko pagalbù sauo sargtés. Porus ‹suwar-› subadits[167] teka i naga neprietelů giws. Jsirupines sauo nukritiù, nemin- dams ont godinga elgimôs sauo par- galietoiaus[168], ilgay ‹nenorieję w› badù marinôs ir neleida sauo opû gidite, ir uôs neuôs leidos parkalbiete dar giwote. Kuri Aleksendra gododams didibę[169] io narsibês nepalitieta nulei- da i io rikę. Dwę pilę tenay ikurę: weina Niceji ont[170] nu wardo źirgo sauo Bucepalu praminę. Pasků Adrestas, Gesteonus, Prosidas, Gangari- das ‹ıe› basè[171] kruwinose muszosi par- galieję. Atejes pas Kupites, kurij prisz ɨ 200,000 patios jotes pastate, wissa karauna, ikirieta wargas[172] ir pargaliems wergdama io ługoię idant kůmet tůmet beng- tum karę: kůmet norit pasilkteis numu[173] ir skototeis grizte, idant pazwelgtum ‹on› ‖ [XII 168v] i iu metus, kuriû ůmżius uôs stengs sugriszte[174]: wens rodę sauo źiła gałwą, kits opas, kitts nu ůmźiaus iszkorieju- si kuna, kitts nu retiû[175] suwitusi: weini pa- tys sakies tesù wissoie pasaulieję, kurij dum rikium

cupidine, Herculis acta superare, cum summo labore ac periculo potitus saxo, omnes eius loci gentes in deditionem accipit.

CAP. VIII. Unus ex regibus Indorum fuit, *Porus* nomine, viribus corporis et animi magnitudine pariter insignis; qui bellum iam pridem, audita Alexandri opinione, in adventum eius parabat. Commisso itaque proelio, exercitum suum Macedonas invadere iubet; sibi regem eorum privatum hostem deposcit. Nec Alexander pugnae moram fecit: sed prima congressione vulnerato equo, cum praeceps ad terram decidisset, concursu satellitum servatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum se adeo doluit, ut, cum veniam ab hoste invenisset, neque cibum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit: aegreque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis, incolumem in regnum remisit. Duas ibi urbes condidit: unam *Nicaeam*, alteram ex nomine equi *Bucephalen* vocavit. Inde Adrestas, Gesteanos, Praesidas, Gangaridas, caesis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites venisset, ubi eum ducentis millibus equitum hostes opperiebantur, exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus fessus, lacrymis eum deprecatur, *finem tandem belli faceret; aliquando patriae, reditusque meminisset; respiceret militum annos, quibus vix*

157 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

158 Tais. iš *iè*.

159 Tais. iš *Sustoies*. Ž. prad. braukti.

160 Tais. violetiniu pieštuku į *szaukdams* – ne S. Dauk.

161 Ž-iai *iu rikiù* užrašyti viršuj išbraukto *Aleksendru*.

162 Tais. iš *grumosinos*.

163 Įtrp. tarp eilučių *io*.

164 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

165 Prad. rašyti *ous*, bet ištaisyta.

166 Įtrp. tarp eilučių *giws*.

167 R. *b* tais. iš *p*.

168 Tais. iš *pargalietoię*.

169 Tais. į *io didibę*, bet *io* išbrauktas.

170 Galbūt norėta parašyti *ontra*.

171 Turbūt norėta parašyti *baisè*.

172 Tais. iš *ikirieius ne wen wargams bet*.

173 Ž-iai ‹*sku*› ‹*minte*› ‹*ir*› *pasilkteis* užrašyti viršuj išbrauktų *rek rupinteis*, tais. iš *numas*.

174 Tais. iš *pagriszte*.

175 Įtrp. tarp eilučių *nu*, tais. iš *retes*.

wieszpatauint Pilipû ir Aleksendra tûintinpiniesi kariesi isztwierusys[176]. Ongala klukę idant leistum iszkoriawusius kaulus parneszte i ka- pus sauo tewû, sakies nedrûsibês bet spieką stokoɨ: iegi iu negailes teatsi- men pats ont sawes idant laima ilga lai ka patogi nenuwiltum[177]. Sugraudints tas teisingas ługoiemas, tarsi ont ba- bongû[178] pargalês lijp strunite daug ertesni ir stipresni abaźa nekaip lûbieję, jau diel gondinima neprietelû auksztumû iu piłû, jau diel palimi- ka[179] stibuklingos minawonês sauo dar bû. Nie weina darba karauna neatli ka tep weikè, kaip tû, kuri paskiaus[180] pargalieiusi neprietelu dziaugdamos tenay pagriźa.

IX Paskû aleksendra pasisukon ‹lin› lin- kon Acesines uppês, kuri i Oceana tek. Tenay giwentoius[181] Jacensanas ir Sileus nu Erkuli ikurtus paweikę. Nu ten irklauo linkon[182] Ambrû ir Sygambrû, kurij 80,000 piestiuiu. 60,000 jotes prisz ɨ pastate; pargalieies ir tus sauo ka- rauna pas iu pili atwedę. Pats pirmasis ont ontszokes[183] ont mura kad pamatę [XII 170][184] tuszti pili essante nuszoka[185] i gasa be sargtei. ‹Par› Neprietelei pamatiusys ɨ wena tessant, ‹klikd› krokdamys isz wissû pusiû pûl ont io, geisdamys ont weina galwù nubengte kares pasaules, ir apmauda nugeiźte uź tijk tautû nukarautû. Dide kontre Aleksendra stembę ir wens sutijk tukstantiu swieta grumies. Uôs gał tikiete[186], iog io ne daugibę neprie- telû, ne gauie wilicziû

aetas ad reditum sufficeret, ostendere alius canitiem, alius vulnera, alius aetate consumta corpora, alius cicatricibus exhausta: *solos se esse, qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam pertulerint;* tandem orare, *ut reliquias saltem suas paternis sepulcris reddat, quorum non studiis deficiatur, quam annis. Ac si non militibus, vel ipsi sibi parcat, ne fortunam suam nimis onerando fatiget.* Motus his tam iustis precibus, velut in finem victoriae, castra solito magnificentiora fieri iussit, quorum molitionibus et hostis terreretur, et posteris admiratio sui relinqueretur. Nullum opus milites laetius fecere. Itaque caesis hostibus, cum gratulatione in eadem reverterunt.

CAP. IX. Inde Alexander ad amnem Acesinem pergit: per hunc in Oceanum devehitur. Ibi Hiacensanas Sileosque, quos Hercules condidit, in deditionem accepit. Hinc in Ambros et Sygambros nauigat. Quae gentes eum cum armatis LXXX millibus peditum, et LX millibus equitum excipiunt. Cum proelio victor esset, exercitum ad urbem eorum ducit. Quam desertam a defensoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planitiem sine ullo satellite desiliit. Itaque cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undique concurrunt, si possint in uno capite orbis bella finire, et ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander constanter restitit, et unus adversus tot millia proeliatur. Incredibile dictu est, ut eum non multitudo hostium, non vis magna telorum, non tantus

176 Tais. iš *isztwierę*. Brūkštelta per penkias eilutes žemyn violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

177 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

178 R. *b* tais. violetiniu pieštuku į *p* – ne S. Dauk.

179 Tais. violetiniu pieštuku į *palikima* – ne S. Dauk.

180 Tais. iš *paskû*.

181 Ž. *giwentoius* išbrauktas, bet atstatytas.

182 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

183 R. *n* tais. iš *t*.

184 Skaičius *7* taisytas.

185 R. *k* tais. iš *g*.

186 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

187 Turbūt norėta parašyti *tijk*.

188 Prad. rašyti *kû*, bet ištaisyta.

189 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

190 Įtrp. tarp eilučių *murus iszwertusi pagalbon*.

191 Įtrp. tarp eilučių *bû*.

192 Parašyta *malû Ocean*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*. Tais. iš *Oceana*.

193 Tais. iš *artinontes, ‹ukin› giwento- ie riki Ambigeri*.

194 Ž-iai *io wirsniuiû* užrašyti viršuj išbraukto *izeistu* ir neišbraukto *kittû*. Galbūt norėta parašyti *wiresniuiû*.

195 Tais. iš *jaugau*.

196 Įtrp. tarp eilučių *tû tarpù*.

197 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

198 R. *A* tais. iš *r*.

199 Įtrp. tarp eilučių *ijs*.

200 Neaiškiai tais. iš *didesnioie dalis*.

201 R. *a* taisyta.

202 Kabliataškis padėtas šalia taško.

ne krioksmus ibingusiû neprietelû nenugondina, wens pats tij[187] tukstantiu jau iszkriete jau iszblaszkę. Kaipogi regiedams jau apgulemù nu gauiè i stûbri kurs pamurieję stowieję atsikolę, i kuriù[188] atsikoles, kad ilga łaika gi- nies, ilgainiû iutus io paoiumą tarnay iem priszoka, tarp kuriû daug pakrita[189]; ir musza tol abejuti- ne bû, kol wissa karauna murus iszwertusi pagalbon[190] prisiar- tina. Toję muszoię wiliczę iem wei- na kruti parwierę, pasilpes nutekie- mù krauie, ijs dar grumies weina keli prikłaupeis ir użmusze tû kurs i bû izeides. Waistimas bû[191] daug sun- kesnys patios opôs.

X. Jszlikès niekam newiłontes, Poly- perkonta issiuntę i Babiloniję su ka- raunù. Pats itupes i laiwus su sauo rinkitines, irklauo, mekliete Ocean malû[192]: Jem ateiùs, pas pile riki Ambigeri, pilionys[193] tardamys i nepalitema essant gelziu, wiliczes indiewiesi pamirkę. [XII 170v] kurij ginklay tapusys tûmi dwigubey ‹maringesnes› paoiesnes, daug iszkriete kareiwiû ir numura Macedonys at riemę. Kad tarp io wirsniuiû[194] ir Ptole- meus bû izeistu ir jaujau[195] rodies mir- sys, tû tarpù[196] sapnie[197] Aleksendra[198] pasirodę żolie priesz indiewes, kurę iszgieres gierimi, tujau ijs[199] pagiję; ir didesneię dalè[200] karau- nôs tû waistę pagelbieję. Jsiłaużes paskû i pili, pagriża i łaiwus ir tinay au- kauo Oceanû[201], lugodams laimingo pa grizimo i ‹lew› numus;[202] it tarsi noki- mos atlikes, padiejes rubezius sauo waldies kol, tirai ir juras leida ir ontrûie

lacessentium clamor terruerit; solus tot millia ciciderit ac fugaverit. Ubi vero obrui multitudine se vidit, trunco se, qui propter murum stabat, applicuit; cuius auxilio tutus cum diu agmen sustinuisset, tandem cognito periculo eius, amici ad eum desiliunt: ex quibus multi caesi: proeliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris deiectis, in auxilium veniret. In eo proelio sagitta sub mamma traiectus, cum sanguinis fluxu deficeret, genu posito tam diu proeliatus est, donec eum, a quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

CAP. X. Itaque ex magna desperatione tandem saluti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit. Ipse cum lectissima manu nauibus conscensis, Oceani litora peragrat. Cum venisset ad urbem Ambigeri regis, oppidani invictum ferro audientes, sagittas veneno armant: atque ita gemino mortis vulnere, hostem a muris summoventes, plurimos interficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemaeus esset, moriturusque iamiam videretur, per quietem regi monstrata in remedia veneni herba est, qua in potu accepta, statim periculo liberatus est; maiorque pars exercitus hoc remedio servata. Expugnata deinde urbe, reversus in naues, Oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus; ac veluti curru circa metam acto, positis imperii terminis, quatenus aut terrarum solitudines prodire passae sunt, aut mare nauigabile fuit, secundo aestu

atakù[203] Jndaus uppes pagriźa. Tenay minauonè sauo weikalû pilę Barke ikurę, iszkielę deiwams altor- ius arba aukurus, palikes weiną tarp sauo tarnû uriedù krasztu Jndû. Ke- tiedams zâmês keles griszte, iszgirdes sakont widurieje kelonês didè sausro- tas weitas essant,[204] lijpę szulines pato- giosi weitosi kaste, kuriosę dide ‹dau-› ‹ap› suyte undes gawes i Babiloníję pagriźa. Tenay daug pargalieiû[205] tautu ‹o› iem gůdies ont io uriedû; kurius ne mindams ont iu bendribos akiwais- doię siuntiniu[206] lijpę uźmuszte. Paskû su dukte- ri Dariaus Statirù apsipatiawa: bet ir Macedonû ‹didûmems› Jomilestoms keltęs mergates iwairiû tautû iszpirsza. ‖ [XII 172] idant wissûmeniu darbù, sauo nûdie- mę pamaźintum.

XI. Paskû[207] suwadines kareiwius biłoię; iems ir pasijemę wissas[208] iù skołas uź- mokiete[209], idant tikta[210] grobi ir wissą ałgą[211] nu- mei parnesztum. Tas io[212] didelys dosnums ne inu lietù, bet wardù bû, netep kal- tijsems kaip skolinikams malonus, kaipogi ko[213] weini negalieję atgaute, to[214] ontri negalieję ateiste ‹Didums› skolôs[215] iki 20,000[216] tukstantiû ‹bû› talentu arba ilguiû grasziu bû pasidinuses[217]. Atleides weczu- sius liepęs sauo[218] karauną papildo. Bet likusiję didè rugodamys ont at- leidima weczuiû, ługoię numei[219] kelaute ligè su ies; ije norieję idant ne i metus, bet i ilguma iû algawimo, źurietum ir[220] ius pa- leistum isz eilû i kures weinù laikù bû istoiusys, isz ługoiemo eidamys[221] i ticzes, ije sakę, iog rikijs galieję pats kariaute su sauo tewù Ammonu, nesgi ijs uź nieka tur ‹sauo›

ostio fluminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum a se gestarum, urbem Barcen condidit; arasque statuit, relicto ex numero amicorum, litoralibus Indis praefecto. Inde iter terrestre facturus, cum arida loca medii itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri praecipit, quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit. Ibi multae devictae gentes praefectos suos accusaverunt: quos sine respectu amicitiae Alexander in conspectu legatorum necari iussit. Filiam post haec Darii regis, Statiram, in matrimonium recepit: sedet optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur.

CAP. XI. Hinc ad concionem exercitum vocat; et promittit, se aes alienum omnium propria impensa soluturum, ut praedam praemiaque integra domos ferant. Insignis haec munificentia non summa tantum, verum etiam titulo muneris fuit, nec a debitoribus magis, quam a creditoribus gratius excepta: quoniam utrisque exactio pariter ac solutio difficilis erat. XX millia talentum in hos sumtus expensa. Dimissis veteranis, exercitum iunioribus supplet. Sed retenti veteranorum discessum aegre ferentes, missionem et ipsi flagitabant: nec annos, sed stipendia sua numerari iubebant: pariter in militiam lectos, pariter sacramento solvi aequum censentes: nec iam precibus, sed convicio agebant, iubentes eum solum cum patre suo

203 Tais. iš *itaka*.

204 Parašyti du kableliai.

205 R. *p* tais. iš *b*.

206 Įtrp. tarp eilučių *siuntiniu*.

207 Paraštėje violetiniu pieštuku prir. *Iki*, o žemiau nubrėžti trys horizontalūs brūkšniai – ne S. Dauk.

208 R. *i* taisyta.

209 Tais. iš *uźmokieję*.

210 Įtrp. tarp eilučių *tikta*.

211 Tais. iš *ałga wissa*. Parašyta *ałgą wissą*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, *1*.

212 Įtrp. tarp eilučių *io*.

213 Įtrp. tarp eilučių *ko*.

214 Tais. iš *ki*.

215 Tais. iš *skolû*.

216 Skaičius 2 tais. iš *5*.

217 Įtrp. tarp eilučių *pasidinuses*. Galbūt norėta parašyti *pasididinuses*.

218 Ž-iai *liepęs sauo* užrašyti viršuj išbrauktų *liepe jaunas*. Prad. taisyti į *jaunose*.

219 Įtrp. tarp eilučių *numei*.

220 Ž-iai ‹*wei*› *źurietum ir* užrašyti viršuj išbraukto *idant*.

221 Tais. iš *sukures bû istoiusys weinù laikù, ir eidamys isz ługoiemo*. Ž-yje *eilû* r. *l* tais. violetiniu pieštuku į *ł* – ne S. Dauk.

wargus sauo kareiwiû. Aleksendra jaukdams małonumą su drausmumù[222], ‹l› ju lugo- ię idant ne sumuriotum garbies per tijk pargaliems nupelnitos par sauo sediciji[223]; ongala regiedamôs weltů biłůs, wens pats ir beginkła szok isz sauo ‹bili› bilweitês i widuri kareiwiû ginklůtû, ir[224] nutwieręs 13 sawù ronkù, ‹ir› ‹ius› wed ius ka- ronion be kokę stembima. Tep orums[225] rikî ikwiepę iems baimę patęis smertî, tep[226] drausmus skudrums, kurs wieszpatawa tarp iu, bů użgrudines ius[227] ont karonè. || [XII 172v] ‹ijs iems primin›

XII Suwadinęs[228] pasků Persus kurius[229] rikauo, laubsin iû stangę klauti jau[230] diel sawês jau diel iu weczuiû rikiû. Jijs[231] iems primin sawo labdarimus, kurius ont iû sługauo, sakidamos[232] wissadôs elgęis[233] su ies ne kaipo su pargalietas, bet kaipo su tarnas sauo parga liû, pasawines iû dabą, kad i ios wei- tą reikieję iem Grecijos dabą ikieystę sugrutieję nůdůmiemys[234] pargalietoius su pargalietases. Jjs priplijk ongała, iog nu sziol is paklaus ‹k› jems[235] kaip Macedo- nims ‹sauo› sargibą sauo asabôs. Jnnay ijs[236] paskirę tarp iu 1000 jaunû wirû[237], kurius idieję i sauo[238] sargus, ir ‹sunie- rę› weina dali talkos kurę bů iszmo- kes i Macedonû skudruma su sauo karaunù sunierę.[239] ‹On kô› Uź ků Macedonys[240] didè rugoię ir skundies aiszkè, iog iû szarżas neprietelems adůdůs[241]. Todiel wissi ‹wergdamı› aszarodamys eit pas Aleksendra ir sako labiaus iems gała tedara nekaip ius tep apiůk[242]. Tasay iu lugoiemas tijk waliję, iog 12 tukstantiû weczuiû atleido numei. Bet tarp tarnû ir karwaidu ijs senius

Hammone inire bella, quatenus milites suos fastidiat. Contra ille nunc castigare milites, nunc lenibus verbis monere, ne gloriosam militiam seditionibus infuscarent. Ad postremum, cum verbis nihil proficeret, ad corripiendos seditionis auctores, e tribunali in concionem armatam inermis ipse desiliit, et nemine prohibente, tredecim correptos, manu sua ipse ad supplicia duxit. Tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi supplicii constantiam disciplina militaris dabat.

CAP. XII. Inde separatim auxilia Persarum in concione alloquitur. Laudat perpetuam illorum, tum in se, tum in pristinos reges fidem; sua in illos beneficia commemorat: *ut nunquam quasi victos, sed veluti victoriae socios habuerit: denique se in illorum, non illos in gentis suae morem transisse: affinitatibus connubiorum victos victoribus miscuisse. Nunc quoque,* ait, *custodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, verum et illis crediturum.* Atque ita mille ex his iuvenes in numerum satellitum legit, auxiliorum quoque portionem, formatam in disciplinam Macedonum, exercitui suo miscet. Quam rem aegre Macedones tulerunt, iactantes hostes suos in officium suum a rege subiectos. Tunc universi flentes regem adeunt: orant, *suppliciis suis potius saturaret se, quam contumeliis.* Qua modestia obtinuerunt, ut undecim millia militum veteranorum exauctoraret. Sed ex amicis

222 Ž. *małonumą* užrašytas viršuj išbraukto *gardumą*. Tais. iš *iu grausmumù*.

223 Tais. iš *tijk pargaliû sediciję*.

224 Ž. *ir* buvo išbrauktas, bet atstatytas.

225 Prir. paraštėje *orums* šalia išbraukto *bai- me*.

226 Ž. *tep* užrašytas viršuj išbraukto *tijk*.

227 Tais. iš *użgrudijes*, įtrp. tarp eilučių *ius*.

228 Prad. rašyti *Suwadid*, bet ištaisyta.

229 Tais. iš *kures*.

230 Įtrp. tarp eilučių *jau*, tais. iš *stangi*.

231 Tais. neaiškiai iš *JJis*.

232 Ž. *sakidamos* užrašytas viršuj išbrauktų *iog ijs ius*.

233 Tais. iš *elgies* į *elgięs*, po to tais. į *elgęis*.

234 Tais. iš *sawo tarnas sauo parga liû, iog pasawino iû dobą, kad i ios wei- tą reikieję Grecijos dobą ikieystę, iog ijs sugrutieję nůdůmies*. Taškas iš pradžių padėtas po *tarnas*. ž-yje *sugrutieję* r-ės su taisytos.

235 Tais. iš *iog nu sziol is paklauses ‹k› ijems*. Ž. *is* prad. braukti.

236 Tais. iš *isz*.

237 Ž. *wirû* užrašytas viršuj išbraukto *żmo- niû*.

238 R. *u* neišbaigta.

239 Iš pradžių taškas padėtas po *skudruma*, po to padėtas po *karaunù*.

240 Ž. *Macedonys* užrašytas viršuj išbraukto *szij*.

241 Tais. iš *adůd*.

242 Tais. iš *rikiů ‹gůdas› ‹klukte› labiaus tekakinas iû kon cziomys nekaip abidomys*. Prad. rašyti *lugote*, bet ištaisyta į *klukte*. Tais. iš *lapiaus, apidomys*.

teatleido beje[243] Polyperkonta, Klitu, Gorgią, Polydama, Antigene. Atleides tus kar waidas, Krateru parded Macedonijo i Antipatra weita; o Antipatra su paszalpu[244] liepiû[245] i szio weita atwadin[246]: ‖ [XII 174] Atleistije gawa gawa tů patę alga kokę iemę ginkla diewiedamys. Tù łaikù mi- rę Epestion wens tarp tarnû Aleksen- dras ‹d› patioie jaunibieję, io reta gra- źibe o paskesne io didys paklusnums[247] darę ɨ didè milemù rikiû. Aleksendra dau- gesnè io raudoię ne kaip ‹io› orumas io io szarźas iem leida. ijs padirbina iem minauoie[248] ont io[249] kapas[250] kurɨ 12 tukstantiû talentû walię ir lijpę iem deiwingas godas rodite.

XIII Griźtantem[251] nu wissû tolimuiû pa Oceaniû i Babiloniję; ‹junt ijs, iog› pranesz iem, siuntinius[252] Kartagionû ir kittû pi- liû Aprikôs, tepat Jspanijôs, Sicili- jos, Galijos, Sardinijos ir kittu tau- tu Jtalijos laukontius io pagriźtonte Babilonijo[253]. Tep dide, baime io war- da ‹apnika› wissa pasaulę apnika, iog wissûmenes tautas it ‹but› paskirta sau rikɨ godoię. Jau skubinontes jem i Babiloniję it i koki wissos pasau- lês sueimą, kanakas tarp Magu arba kunegû parsergieję ɨ, idant i pili nei- tum, stigauodams tą weitą iem nelaimingù busintę[254]. Todiel ‹palikes› ijs Ba- bilonięję aplenkes i Borsiippę pilę szipus Euprata kanakados tusztę[255] ieję. Tenay[256] Anaksarkus iszmintijs prisůkę ɨ griszte, ir niekinte Magû reiszki- mus[257], kaipo tusztes zaunas ir paskalbas[258], tardams iog[259] likuma źmogus negał praiauste ne to parkieyste kas[260] gimè prider[261]. ‖ [XII 174v] Todiel pagriźes i Babiloniję ilgay il- sieję, kartas partrukes kartas gierines

dimissi senes, Polyperchon, Clitus, Gorgias, Polydamas, Amadas, Antigenes. Dimissis his Craterus praeponitur, iussus praeesse Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrumque cum supplemento tironum in locum eius evocat: stipendia revertentibus, veluti militantibus, data. Dum haec aguntur, unus ex amicis eius Hephaestion decedit, dotibus primo formae pueritiaeque, mox obsequiis, regi percarus, quem contra decus regium Alexander diu luxit: tumulumque ei XII millium talentorum fecit; eumque post mortem coli ut Deum iussit.

CAP. XIII. Ab ultimis litoribus Oceani Babyloniam revertenti nuntiatur, legationes Carthaginiensium, ceterarumque Africae civitatium, sed et Hispaniarum, Siciliae, Galliae, Sardiniae, nonnullas quoque ex Italia, eius adventum Babyloniae opperiri. Adeo universum terrarum orbem nominis eius terror invaserat, ut cunctae gentes, veluti destinato sibi regi adularentur. Hac igitur ex causa Babyloniam festinanti, veluti conventum terrarum orbis acturo, quidam ex magis praedixit, ne urbem introiret, testatus hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omissa Babylonia, in Borsippam urbem trans Euphratem, desertam olim, concessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus est rursum magorum praedicta contemnere, ut falsa et incerta; et si fatis constent, ignota mortalibus: at si naturae debeantur, immutabilia. Reversus igitur Babyloniam, multis diebus otio datis, intermissum

243 Tais. iš *atleido, ijs atleido tepat ‹we-› senius.*

244 Tais. iš *papildimù.*

245 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

246 Prad. rašyti *pa*, bet ištaisyta.

247 Tais. plonesne plunksna iš *dides kapones.*

248 Galbūt norėta parašyti *minauone.*

249 Įtrp. tarp eilučių plonesne plunksna *io.*

250 Prad. rašyti, atrodo, r. *p*, bet ištaisyta į *k.*

251 Tais. iš *Griźdams.*

252 Įtrp. tarp eilučių *siuntinius.*

253 Tais. iš *i Babiloniję.*

254 R. *ę* tais. iš *i.*

255 R. *ę* tais. iš *i.*

256 R. *T* tais. iš *J.*

257 Tais. iš *reiszkimas.*

258 Paraštėje violetiniu pieštuku parašytas kryžiukas – ne S. Dauk.

259 Ž-iai *tardams iog* užrašyti viršuj išbrauktų *J tar kaipogi.*

260 R. *s* sulieta rašalu.

261 Tais. iš *priwer.*

262 Įtrp. tarp eilučių *i ir*.

263 Įtrp. tarp eilučių *kurę*.

264 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

265 Tais. iš *toksay*.

266 Įtrp. tarp eilučių plonesne plunksna *nu iû*.

267 Tais. iš *iog*.

268 Įtrp. tarp eilučių *io*.

269 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *A*, bet išbraukta ir parašyta *rikî*; po to pieštuku *rikî* išbrauktas ir viršuj užrašyta *leksendras*.

270 Prir. pieštuku paraštėje *beje*, tais. iš *wairiomys*.

271 Tais. pieštuku iš *nutarłoiema*.

272 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kon czes* į *kon kinimams*, bet ištaisyta į *konkinimas*. Po to tais. pieštuku iš *konkinimas uriedû pargalietuiû tau tû smarkiey atliktû*. Ž. *riede* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *atliktû*, bet išbrauktas ir po *atliktû* parašytas *elgies*.

273 Tais. iš *Mado- nijos*.

274 Tais. pieštuku iš *źigę*.

275 Tais. pieštuku iš *riki, Kansandrû sunû*.

276 Kablelis išbrauktas violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

277 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nekitur kame* į *nekitep kap*; po to pieštuku tais. iš *inda ir nekitep kap*.

iszkilmingas kielę, ir pasileida butinay ont linksmibiû ir goslibû. Jjs bů kie- les nu skomies pri kurios deina ir nak- ti bů parleidès ‹gosliboję.› ‹p› lapumusę, kad Medius Tessalonis pakweite ɨ ir[262] swe- tius eite pas sawi ‹ir gierinę› wiel gerte. Aleksendra paiemes taure, kurę[263] lig pusę iszmaukùs staigù, it wiliczę parwerts aistierieję[264], isznesztas pusgiwys isz gieri- nês, tokij[265] ɨ digule suriemę, iog norie- dams nu iû[266] issilůsůte kalawijaus ługoię. ‹waıs› giditos io[267] kuno it opas negalie- je palitiete. Tarnay prizasti io[268] ligôs par sigierimą skelbina; tęisą sakant pin- kles bů paspenstas, kuriû giedą pali- kunys sauo galibę ussliepę.

XIV. Licziù tû pinklû Antipater bů, kursay regiedams sauo wissumaloniau sius bendrus ‹użmusz› nugalůtus, Alek sendra Lyncesta, źenta sauo, diel sauo dideliû weikalû Grecijo atliktû ne tep maloniù kaip neapkentamù bů nu Aleksendras[269], tepat nu io motinos Olympijos beje iwairiomys[270] nůdiemiemys nutarłoie- mas[271]. Cze dar likos pirm keliû deinû «kon kinima» nu kariems uriedû kurij su pargalietas smarkiey elgies[272]. Kurius isz Macedo- nijos[273] nie diel draugies źigî[274] bet diel karo nês rodies iszsiwedes. Jr tep ‹diel› usspie- dams Aleksendra, Kansandrů sau sunů, bů[275] ‹k› idawes indiewes, kurs su brolum Pilipù ir Jollu [XII 176] lůbieję riki girdite, «i mokę»; indiewes tokios stipribês bů, iog iu ne wari,[276] ne gelżeis ‹inda› ne moli indoie kap tikta[277] arkli posnagoię tegalieję łaikite; parsergiejes sunu idant niekůmi, kit- tù neklautumes kaip tikta Tessalù ir

olim convivium solemniter instituit: totusque in laetitiam effusus, cum diei noctem pervigilem iunxisset, recedentem iam e convivio Medius Thessalus, instaurata comessatione, et ipsum et sodales eius invitat. Accepto poculo, media potione repente veluti telo confixus, ingemuit: elatusque e convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret. Amici causam morbi intemperiem ebrietatis disseminaverunt: re autem vera insidiae fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit.

CAP. XIV. Auctor insidiarum Antipater fuit; qui cum carissimos amicos eius interfectos videret: Alexandrum Lyncestam, generum suum, occisum: se magnis rebus in Graecia gestis, non tam gratum apud regem, quam invidiosum esse; a matre quoque eius Olympiade variis se criminationibus vexatum. Huc accedebant ante paucos dies supplicia in praefectos devictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus se quoque a Macedonia non ad societatem militiae, sed ad poenam, evocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cum fratribus, Philippo et Iolla, ministrare regi solebat: cuius veneni tanta vis fuit, ut non aere, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi, potuerit: praemonito filio, ne alii, quam Thessalo et

broles. Todielgi pas Tessalu patijk- ta ‹ir› ‹uźkweista› bů gierinę. Pilips ir Jollas lůbontiù gierala rikę skomiete ir atleiste, szałtami undinieję indie- wes łaikę, kuri paskomieius jau[278] giera- la ontpilę.

XV Ketwirtůię deina Aleksendra jaus dams neiszwengama smerti, „sakies pritirůs likkumą ‹sauo› kęltês sauo pra- eiunû: kaipogi daug Eacidû trijû- deszimtû metû nesukakî[279] iszmirusys. Rusgontius pasků kareiwius ‹kurij›, it but rikys nu pinkliû pra- pulůs, pats ius[280] nutildę, issineszines i i wissu ertůɨ gasą piles, iems wis- sims waidinos ir werkontims dawę sauo deszinę bucziůte. Wissims wer- kant, pats ne wen ne aszaroję, bet nie szirdeis nuluduses nerodę, tep iog tullus didè rupinontius dar[281] gůdzio- ię, kittims isakimus iu gentims dawę, ir tep kaip nu neprietelaus tep ir nu smerti io menta bů nepar- galema[282]. Atleides kareiwius, tar- nû stowintiu apsuků klausę „ar tares[283] rasi iem pawiedi rikɨ? Wissims ‖ [XII 176v] tiłont, tad pats kalbieję, is to nezinoię, bet iog ijs jautůs ir skelbůs, it but sawa akimys regis, iog ‹p› iem mirůs su- kiłs kersztay kurij gosz łatakus Ma cedonû krauię ir iog baises piutys bus godomijs[284] io szaszůlietiû. Onga- la lijpę sawi palaidote Ammona żi niczioię. Jo tarnay regiedamys ɨ nukudiejenti, klausę kam ijs rikę sauo palijkt; ijs atsakę „letingiausiů" To- kę bů didibę io mentôs, iog nemindams[285] sauo sunaus Erkute, sauo broli Arideje ir naszties sauo zmonôs Roksanês, ijs paskirę sau

278 Įtrp. tarp eilučių *jau*, tais. iš *paskomieiusiu*.

279 Tais. iš *nesukakiey*.

280 Tais. iš *par pinkles*, įtrp. tarp eilučių *ius*.

281 Įtrp. tarp eilučių *dar*.

282 Tais. plonesne plunksna iš *nepar- galema bů*.

283 Ž. *tares* užrašytas plonesne plunksna viršuj išbraukto *rados*.

284 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

285 Antroji r. *m* neišbaigta.

fratribus, crederet. Hac igitur ex causa apud Thessalum paratum repetitumque convivium est. Philippus et Iollas praegustare ac temperare potum regis soliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam praegustatae iam potioni supermiserunt.

CAP. XV. Quarto die Alexander indubitatam mortem sentiens, *agnoscere se fatum domus maiorum suorum* ait: *nam plerosque Aeacidarum intra trigesimum annum defunctos.* Tumultuantes deinde milites, insidiis periisse regem suspicantes, ipse sedavit; eosque omnes, cum prolatus in editissimum urbis locum esset, ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram suam flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, verum sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit: quibusdam mandata ad parentes eorum dederit: adeo, sicuti in hostem, ita et in mortem invictus animus fuit. Dimissis militibus, amicos circumstantes percontatur, *videanturne similem sibi reperturi regem?* Tacentibus cunctis, tum ipse, *ut hoc nesciat, ita illud scire, vaticinarique se, ac paene oculis videre* dixit, *quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia; quantis caedibus, quo cruore, mortuo sibi parentatura.* Ad postremum, corpus suum in Hammonis templo condi iubet. Cum deficere eum amici viderent, quaerunt, *Quem imperii faciat heredem:* respondit, *Dignissimum.* Tanta illi magnitudo animi fuit, ut, cum Herculem filium, cum fratrem

karszincziù tů, kurs letoię[286] iumi bute; it but didys[287] żmo- gus wens tessus lietingù i weitą didę zmogaus istote. it but didibę tokios rikies ne kittims kaip tikta pritir- tems wirams[288] tegali palikte. Tas źodes, it but karês nelaima apreiszkes, arba aitra kersztû asikwiepes, kaipogi tujau wissi praded skaugiete kits kitam waldios ir slaptù nedorieliû iprotiu kareiwius sau gaubte[289]. Szesztoie dei- noie użkritùs źadů, numowes zijda nu pirszta Perdika idawę: kas kił- stanti kerszta truputi nuromdę. Kai- pogi noris ne balsù paskirts kar- szinczius, wienog rodies ketieiusiù ɨ paskirte.

XVI. Aleksendra numirę turiedams tris deszimtys ir treius metus ir weina miene si. ‖ [XII 178][290] Wirs didibę mentos ne nu źmogaus walè turys[291]. Nakti, kurioie ɨ pradieję io motina Olympije[292], taries sapnieje regieiusi pas sawi baisi źalti, ron- gůientys[293]. Nenusiwilę sapnù: kudiki kurɨ neszioie sawiep ne żmogaus bů[294] sunu. Eacidû kęltes nu tijk umźiû garsios, duktie, sesů, żmona rikiû bey[295] turinti patius rikius praeiunas wienog wards ios sunaus ira pir- můiù garsù ios garbies[296]. Gemont tul- li stebuklay io didibę jau[297] reiszkę. Kaipo- gi toie patioie deinoie, kurioie bů gi- mes, du erelu wissa deina ont sklau- tas tewa rumû tupontiu rodies reisz kontiù, iog waldie Europas su waldę Azijos susiners io ronkosi. Tepat tů patę[298] deina io tëus gawa żinę dwems[299] pargalems, weina Jllirijo ontrą Olympû barakatoję[300], i kurę dwejus ratus bů iszleidęs: tay bů

Aridaeum, cum Roxanen uxorem praegnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet heredem: prorsus quasi nefas esset viro forti alium quam virum fortem succedere; aut tanti regni opes aliis, quam probatis, relinqui. Hac voce, veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut malum discordiae misisset, ita omnes in aemulationem consurgunt, et ambitione vulgi tacitum favorem militum quaerunt. Sexto die praeclusa voce, exemtum digito annulum Perdiccae tradidit: quae res gliscentem amicorum dissensionem sedavit. Nam etsi non voce nuncupatus heres, iudicio tamen electus esse videbatur.

CAP. XVI. Decessit Alexander, mensem unum, annos tres et triginta natus; vir supra humanam potentiam magnitudine animi praeditus. Qua nocte eum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari: nec decepta somnio est; nam profecto maius humana mortalitate opus utero tulit: quam cum Aeacidarum gens ab ultima seculorum memoria, et regna patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illustraverint: nullius tamen nomine, quam filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuere. Nam ea die, qua natus est, duae aquilae tota die perpetes supra culmen domus patris eius sederunt, omen duplicis imperii, Europae Asiaeque, praeferentes. Eadem quoque die nuntium pater eius duarum victoriarum accepit; alterius, belli Illyrici; alterius, certaminis Olympici, in quod

286 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

287 Ž. *didys* užrašytas viršuj išbraukto *lietings*.

288 Įtrp. tarp eilučių *wirams*.

289 Tais. iš *ir baisę kersztû asikwiepes, tep wissi praded warziteis ir slaptù iprotiu nedorieliû*. Pabr. violetiniu pieštuku *gaubte*, tais. į *atsikwiepes* – ne S. Dauk.

290 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *8* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk., kuris taisytas į *178* – tai psl. numeris.

291 Tais. iš *Didibę io mentos iszkielę i uż kittus źmonys*. Tais. iš *walês*.

292 R. *e* tais. iš *a*.

293 Tais. iš *raitontys*.

294 Paraštėje violetiniu pieštuku nubrėžtas brūkšnys – ne S. Dauk.

295 Tais. iš *rikî ir*.

296 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

297 Įtrp. tarp eilučių *jau*. Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

298 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

299 Tais. iš *dwiju*.

300 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku, o paraštėje nubrėžtas brūkšnelis – ne S. Dauk.

prana- sza nukarawimo wissos pasaulês. Nu maża weikley bů mokoms. Aristotelis wissu garsesis tos gadines iszmintijs penkerius metus i moke[301]. Uôs bů i stota isiedes kaip ir[302] apsiskelbina rikiù pasaules, ir ikwie- pę tokę klauti sauo kareiwems iog iem rikauient, ije be ginkło[303] but tratini ginkůtus neprietelus[304]. Jr tep Aleksen- dra negrumies nie su weinù neprie- telû kurio but nepargaliejes; nieweinos [XII 178v] pilês neapstoię i kurę but neisilaużes; nieweinos tautos neontpůlę kurios but nesutratines. Ongalugała parga lietas ne narsibe neprietelu[305], bet nedori- bę sauo ruminû ir wiliu sauo żmo- nû.

quadrigarum currus miserat: quod omen universarum terrarum victoriam infanti portendebat. Puer acerrimis literarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia, per quinquennium sub Aristotele, doctore inclyto (omnium philosophorum) crevit. Accepto deinde imperio, *Regem se terrarum omnium ac mundi* appellari iussit: tantamque fiduciam sui militibus fecit, ut, illo praesente, nullius hostis arma nec inermes timuerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus est, quem non vicerit; nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit: nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus denique ad postremum est, non virtute hostili, sed insidiis suorum, et fraude civili.

301 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *janosę* į *jaunosę*; po to tais. pieštuku iš *ir sauo jaunosę deinosę penkerius metus bů mokitoiû Aristoteli wissu garsio- ie iszminti.*

302 Prir. paraštėje pieštuku *kaip ir.*

303 Įtrp. tarp eilučių *be ginkło.*

304 Tais. iš *ginkůtas*. Iš tikrųjų parašyta *neprieletus*. Turbūt norėta parašyti *ginklůtus.*

305 Iš tikrųjų parašyta *neprieletu.*

XIII KNIGA[1].

I Nustipùs janû jaunam Aleksendra[2] didiû iû leloientem[3] sauo pargales, wissa Babilonije nuluda. Wienog pargalietoses tautas niekap i tů dar netikieję; pagal iû ijs bů nemariù kaip ie nepargalemù: ije kalbieję sawiep, kieyk atwejû ijs iszwengę regimą giltinę, kieyk atwejû ijs pasirodę giws ir pargalingas sauo kareiwems jau nusiminusems sauo regemù prapůltî[4]. Bet kad paskałba[5] ape io smerti ‹pasitwirtina,› iwika, Warwarines tautas nesene nuweiktas raudoię sauo neprietelaus it tëua. Tepat Dariaus riki motina, nustoiusi sunaus, nu auksztibês sauo sostôs nużengusi i kalini, kuremi ios pargalietoius Aleksendra ię dziugina: jutusi ɨ mirusi, sau gałą padarę,[6] ne idant neprietelu sunů but prakielusi,[7] bet ij bů pritirusi sunaus meilę tami, kurio ij nugůstauo kaipo neprieteliaus. Macedonys atkaley ne kaip ukinikay ‹ir› tep garsi riki, bet kaipo neprietelaus koki nusikratiusys dziau gies, [XIII 180] kieydamys[8] io noźmę smarkibę ir tů intimpinès[9] kares. Cze dar io palikimay, tos rikés tos wieszpatijes, tij nepaseykamys lobe gailina karwaidoms, o karszates kareiwems o io didi grobi ir[10] daugibę auksa ‹ir turtû› weini kietieje i iû[11] sostus smeigteis, ‹kı› ontrij dika suyti grobi. Kaipogi mirdams paliko[12] 500,000 talentû arba ilguiû

1 R. *n* tais. iš rusiškos *n*.

2 Tais. iš *Aleksendrů*.

3 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

4 Tais. iš *pasismaižì ijs giws ir pargalingas sauo kareijems nusiminusiû jau sauo prapůlte*. Iš pradžių tais. į *akiesi sauo kareiwiû*, bet ištaisyta į *kareiwems jau nusiminusems*.

5 R. *k* tais. iš *p*.

6 Tais. iš *kuri nustokusi sunaus, nu auksztibês sostôs nużengusi i kalini, kuremi pargalietoiaus ię dziugina: jutusi Aleksendra mirusi, sau gałą padarę*. Prad. rašyti *nuz*, bet ištaisyta į *nu*. Po *padarę* kablelis parašytas šalia taško.

7 Parašyti du kableliai.

8 Įtrp. r. *k* violetiniu pieštuku – ne S. Dauk. Turbūt norėta parašyti *kiekdamys*.

9 Prad. rašyti *tůintimpiniu*, bet ištaisyta.

10 Įtrp. tarp eilučių *io palikimay*. Tais. iš *‹didi grobi› didibi karwaidoms, kareiwems*.

11 Tais. iš *rikiû*. Pirmoji r. *i* parašyta rusiška r. *u*.

12 Įtrp. tarp eilučių *paliko*.

LIBER TREDECIMUS.

CAP. I. Exstincto in ipso aetatis ac victoriarum flore Alexandro Magno, triste apud omnes tota Babylone silentium fuit. Sed nec devictae gentes fidem nuntio habuerunt, quod ut invictum regem, ita immortalem esse crediderant: recordantes, quoties praesenti morte ereptus esset; quam saepe pro amisso, repente se non sospitem tantum suis, verum etiam victorem obtulisset. Ut vero mortis eius fides adfuit, omnes barbarae gentes, paulo ante ab eo devictae, non ut hostem, sed ut parentem, luxerunt. Mater quoque Darii regis, quam, amisso filio, a fastigio tantae maiestatis in captivitatem redactam, indulgentia victoris, in eam diem vitae non poenituerat, audita morte Alexandri, mortem sibi ipsa conscivit; non quod hostem filio praeferret, sed quod pietatem filii in eo, quem ut hostem timuerat, experta esset. Contra Macedones (versa vice), non ut civem, ac tantae maiestatis regem, verum ut hostem amissum, gaudebant: severitatem nimiam, et assidua belli pericula exsecrantes. Huc accedebat, quod principes regnum et imperia, vulgus militum thesauros et grande pondus auri, velut inopinatam praedam, spectabant: illi successionem regni, hi opum ac divitiarum hereditatem, cogitantes. Erant enim in thesauris quinquaginta millia talentum,

grasziû łobieję, patiû me- tiniû bů 30,000 ilguiû grasziû. Ongała karwaidoms Aleksendrôs[13] prawerieję smeigteis i io sôstą; ‹kieyk› kaipogi tokios lietôs ir godos wiray bů, it[14] tarsi, kieywens rikiù ira. Kaipogi graźibę augumo, ir resnumas kuno ir didibę spieko bey[15] iszminteis, wissi turieję, kurius ie nezinotumi weinôs tautos essantiu[16], tartumi iszwissos pasaulês iszrinktus wirus[17]. Kaipo- gi pirm Macedonû niekoki tauta tep garsè[18] sauo weikalas nebů klestiejusi[19]: kurius ‹tep› pirmù Pilips pasků Alek- sendra, tep bukley bů suskiręs, iog paskirtije ne wen karês zigi iem tarnaute, bet ir karszinczes io rikies rodies[20] galin- tes bute. Todiel kas stebieses, iog tokij wiray wissa pasauli nuweikę. ie Macedonû karauną ne karwaidas bet rike rikauo?[21] kurij niekados sau ligiû nebut radusis, ie tarp sa- wei nebut susiwarżi: Macedonije ne weina bet daug Aleksendrû but turiejusi, ie skaugiba didibês ginklů- dama ius prisz kits kitta nebut i pragara ius istumusi.– ||

[XIII 180v][22] II Ongała, smertys Aleksendros, kaip ‹lı› dziaugsma tep ir paoiù[23] sukielę: wissi smeygies i weiną ‹sikı› weitą, bet wenkartù turieję krupaute skaugibôs sauo bendrû, ir sziżimo kareiwiû, ku- rij kas deina didin liebauo, ir kuriû sintieiems nebů dar żinoms. Tarp patiû karwaidu tas gioims didino kerszta[24], nie weina nebů tep pranokonti kitus[25], idant kurs norys but io kłauses. Todiel ginklůti i rumus sueit liginte riedą wieszpatijôs. Perdicas ‹lin› saka, reiki laukte, lig Rok-

13 Tais. iš *karwaidos*. Prad. rašyti *Aleksdr*, bet taisyta (?).

14 Tais. iš *ne*.

15 Tais. iš *spieka ir*.

16 Tais. iš *essantius*.

17 Ž. *wirus* užrašytas viršuj išbraukto *essant*.

18 Ž. *garsè* užrašytas viršuj išbrauktos r-ės *d*.

19 Įtrp. tarp eilučių *nebů*, tais. iš *neklestieję*.

20 Tais. iš *‹rin›. skirę, iog paskirtije rodies nekarês zigiû, bet i karszinczius io rikies rodies essù gali bute*.

21 Klaustukas parašytas šalia kablelio.

22 Psl. viršutiniame kairiame kampe violetiniu pieštuku parašyta *lki* – ne S. Dauk.

23 Ž. *paoiù* užrašytas viršuj išbraukto *rupesni*.

24 Po *żinoms* parašytas pliuso ženklas (+), o kitoje eilutėje įtrp. +*Tarp patiû karwaidu tas gioims didino kerszta*. Ž. *gioims* taisytas.

25 Įtrp. tarp eilučių *tep*, tais. iš *kitiû*.

et in annuo vectigali (tributo) tricena millia. Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant; nam eius virtutis ac venerationis erant, ut singulos reges putares. Quippe ea formae pulchritudo, et proceritas corporis, et virium ac sapientiae magnitudo in omnibus fuit, ut, qui eos ignoraret, non ex una gente, sed ex toto terrarum orbe electos iudicaret. Neque enim unquam ante Macedonia, vel ulla gens alia, tam clarorum virorum proventu floruit: quos primo Philippus, mox Alexander, tanta cura legerat, ut non tam ad societatem belli, quam in successionem regni, electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus ministris orbem terrarum victum: cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, sed regibus, regeretur? qui nunquam sibi reperissent pares, si non inter se concurrissent: multosque Macedonia pro uno Alexandros habuisset, nisi fortuna eos aemulatione virtutis in perniciem mutuam armasset.

CAP. II. Ceterum, occiso Alexandro, non ut laeti, ita et securi fuere, omnibus unum locum competentibus: nec minus milites invicem se timebant, quorum et libertas solutior, et favor incertus erat. Inter ipsos vero aequalitas discordiam augebat, nemine tantum ceteros excedente, ut ei aliquis se summitteret. Armati itaque in regiam coëunt, ad formandum rerum praesentium statum. Perdiccas censet, *Roxanes exspectari partum, quae exacto mense octavo matura iam ex Alexandro erat; et si puerum peperisset, hunc dari successorem*

sanà paperont, kuri jau asztonta mie- ni[26] nasztî łaukies. ir ie waikeli pape- rietum, ɨ karszincziù tewa pakełtum" Meleager, styrwelieję, parsileiste ont nepewna gimimą negi laukte gemon tiû rikiû, turint jau gimusiû. Je iems patink[27] waks, Pergame essus sunus Aleksendros gimes isz Barsenês war- dù Erkules: ie nor jaunikaitî, tur abażusi[28] broli Aleksendros Aridee, tarną, ir wissims ne diel sauo taikumo[29], bet ir diel warda teua Pilipa maloni. On- gala[30], Roksana ira Persû keltęs, neder idant Macedonay isz tû keltes kuriû rikes nukariauo[31] sau rikius skirtum stigauo, iog ir pats Aleksendra to neno riejes: kaipogi paskutinioie walondo ię, ijs neminauoies to waką. Ptolo- meus nenor Aridee rikiù regiete, ne diel kekszawimos io motinos, iog ijs bû mergwaikù[32] Lasisiaus, bet[33] diel ligos, kuri [XIII 182] ɨ nowiję, tardams[34] ijs pats rikiù wadinses, o kitts rikę waldys: geriaus pakelte rek tokius[35] kurij narsibę but pawiedaui[36] i pati Aleksendra, galintys sritijs rieditu, kares żigius atliktu, nekaip szaszûlieti riki, ir begiedin- gu io pesnotiu[37] kłausite. Sintiejems Perdikas patika wissims. Riźos Roksanos pagimdontios łaukte ir ie waikelys gimtum Leonatu, Kra- teru ir Antipatra globiejes pardieję. kurij tujaus[38] klautês prisikôs[39] ‹atęisę.› ‹p›[40] ‹iszp› iszklausę.

III. Kad tû jotes padarę, piestije su- pikiey, iog iu niekatra pusi sau ne gaubę Arideu broli Aleksendros rikiù pakel ir sargibay tarp sawa rindû wirus paskir ir wardù tewa Pilipa

patri. Meleager negat *differenda in partus dubios consilia: nec exspectandum, dum reges nascerentur, cum iam genitis uti liceret. Seu puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri, natum ex Barsine, nomine Herculem: seu mallent iuvenem, esse in castris fratrem Alexandri Aridaeum, comem et cunctis non suo tantum, verum et patris Philippi nomine acceptissimum. Ceterum, Roxanen esse originis Persicae: nec esse fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint, reges constituantur: quod nec ipsum Alexandrum voluisse* dicit. *Denique morientem nullam de eo mentionem habuisse.* Ptolomaeus recusat regem Aridaeum, *non propter maternas modo sordes, quod ex Larissaeo scorto nasceretur: sed etiam propter valetudinem maiorem, quam patiebatur; ne ille nomen regis, alius imperium, teneret: melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo proximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur, quam sub persona regis indignorum subiiciantur imperio.* Vicit Perdiccae sententia, consensu universorum. Placuit itaque Roxanes exspectari partum, et si puer natus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam, Craterum, et Antipatrum constituunt, confestimque in tutorum obsequia iurant.

CAP. III. Cum equites quoque idem fecissent, pedites indignati, nullas sibi consiliorum partes relictas, Aridaeum, Alexandri fratrem, regem appellant, satellitesque illi ex tribu sua legunt, et nomine Philippi

26 Tais. iš *dewinta.* Turbūt norėta parašyti *mienesi.*

27 R. *n* tais. iš *k.*

28 Prir. paraštėje *abażusi.*

29 Vietoj lietuviškos r-ės *i* parašyta rusiška *u.*

30 Pirmoji r. *a* sulieta rašalu.

31 Tais. iš *użkariauo.*

32 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ijs,* tais. iš *mergwakiù.*

33 Iš tikrųjų parašyta *beet.*

34 Ž. *tardams* užrašytas pieštuku virš eilutės.

35 Prad. rašyti *koki,* bet ištaisyta į *toki.* Po to tais. iš *toki tarpiu* į *tokius tarptu,* bet ištaisyta į *tokius.*

36 Tais. iš *ligi pawiedauo.*

37 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *srytijs, negodingu,* įtrp. tarp eilučių *żigius;* po to tais. pieštuku iš *kurij sritijs rieditum, kares żigius atliktum, nekaip szaszûlieti riki, ir begiedingu io tapnotiu.* Po *Aleksendra* parašyti du kableliai.

38 Tais. pieštuku iš *tujau.*

39 Tais. iš *prisiką.*

40 R. *p* (?) neišbaigta.

41 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *i*.

42 Ž. *piestiuiu* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iu*.

43 Iš tikrųjų parašyta *siuntniu*.

44 Tais. pieštuku iš *paskirei*.

lijp ɨ[41] wadinte. Pasakius tů jotei, diel nułabinima piestiuiu[42] szirdeis dû siunti- tiniu[43] tarp didiůmiû paskirusi[44] Attalu ir Meleagra iszleid: sziûdu wildamůs tapsintiù galintes taupidamu ‹minę› gauię, użmirszt rekała diel kurio bů iszsiustù[45] ir[46] patiudù pristo pri tra- kůientiuiû. Tujau ir sedicije[47] paki- lą kaip tikta wiresnii ir duma i- gawei. Tada wissi ginklůti diel jotes nugaławimo[48] půl i ru- mus: ků paiutusi jotes krutiedama isz peles munk kure[49] i piłas sustoius ir patijs piestije krupaute praded. Tù tarpù skauges jomilestu nenulíźa. Attalus norieję nużudite[50] Perdika, waldimierą ‖ [XIII 182v] priszinis[51] szaleis: bet szys pagrobes kala- wiiu galżudius iszkapoię, kurij nedri- sa pri io artinteis. Toksay bů Perdi- kas stangumas, iog ijs it wens nuka kes i abaźą piestiuiû, suwadin karei wius ir apipasako iems biauruma nůdiemes, kurę baudas[52] ije nuweikte. „Atsiminket prisz ků, saka, ginkla pa- iemiet: ne prisz Persus, bet prisz Macedonus, kurij ne neprieteles, bet iusa[53] ukini- kas bů: daug dar iusa[54] gentimys, tu patiu żigiû ir paoiumu sondraugas[55]; ongalą kayp łabą pawaisda parodisi[56] neprie telems, kurij dziaugses[57] regiedamys piauniuntes[58] kitts kitta tus, kurij ius pargalieję, ir atliź iusa[59] krauiei iu nů miriele kritusije nu iusa galibês.

IV Tas szirdingas biłumas Perdiko[60] tep sugraudina piestiusius, iog pa- klausiusys io wissi ɨ sauo waldimie- rù pakieł. Tada ir jotes klausidama sauo bendrû sutink ont pakielima Arideaus, laikont

patris vocari iubent. Quae cum nuntiata equitibus essent, legatos ad mitigandos eorum animos, duos ex proceribus, Attalum et Meleagrum, mittunt, qui potentiam ex vulgi adulatione quaerentes, omissa legatione, militibus consentiunt. Statim et seditio crevit, ubi caput et consilium habere coepit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito, equites trepidi ab urbe discedunt, castrisque positis, et ipsi pedites terrere coeperunt. Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad interficiendum Perdiccam, ducem partis alterius, mittit: ad quem armatum, et ultro vocantem, cum accedere percussores ausi non fuissent, tanta constantia Perdiccae fuit, ut ultro ad pedites veniret, et in concionem vocatos edoceret, quod facinus molirentur: *Respicerent, contra quos arma sumsissent: non illos Persas, sed Macedonas; non hostes, sed cives esse; plerosque etiam cognatos eorum, certe commilitones, eorundem castrorum ac periculorum socios: edituros deinde egregium hostibus suis spectaculum, ut, quorum armis victos se doleant, eorum mutuis caedibus gaudeant, parentaturosque sanguine suo manibus hostium a se interfectorum.*

CAP. IV. Haec cum pro singulari facundia sua Perdiccas perorasset, adeo movit pedites, ut probato consilio eius, dux ab omnibus legeretur. Tum equites in concordiam revocati in Aridaeum regem consentiunt. Servata est portio regni Alexandri filio, si natus esset.

45 Tais. iš *iszsiustiù*.

46 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*.

47 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

48 Įtrp. tarp eilučių *diel jotiiei nugaławimo*. Tais. į *jotes*.

49 Ž. *kurems* užrašytas viršuj išbraukto *ir*. Tais. į *kure*.

50 Prad. rašyti *nug*, bet ištaisyta.

51 Prad. rašyti *prisi*, bet ištaisyta.

52 Ž. *baudas* užrašytas viršuj išbraukto *ket*. R. *b* taisyta.

53 Įtrp. tarp eilučių *iusa*.

54 Tais. iš *iu*.

55 Ž. *żigiû* užrašytas viršuj išbraukto *abaźû*. ž-yje *paoiumu* r. *m* neišbaigta. Tais. iš *sudraugas*.

56 Parašyta *parodisi pawaisda*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

57 Ž. *dziaugses* išbrauktas, bet atstatytas.

58 Tais. iš *piauniuntius*.

59 Tais. į *nu iusa*, bet *nu* išbrauktas.

60 Tais. iš *Perdikas*.

61 Įtrp. tarp eilučių *sunů.*

62 Įtrp. tarp eilučių *Perdikas.*

63 Tais. iš *pardet.*

64 Įtrp. tarp eilučių *patiudu sau.* R. *o* užrašyta viršuj išbraukto *ir.*

65 Ž. *ont* užrašytas viršuj išbraukto *prisz,* tais. iš *liczius.*

66 Galūnė sulieta rašalu. Aatrodo, parašyta *susirinkta.*

67 Atrodo, prad. rašyti *skri,* bet ištaisyta.

68 Turbūt norėta parašyti *lijp.*

69 Parašyta *sritijs rikies,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.* Tais. iš *srytis.*

70 Tais. iš *waldies weina butum iga- wę.*

71 Parašyta *Laima nulieme tujau,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 1.*

72 Įtrp. tarp eilučių *narsibę.*

73 Prad. rašyti *et,* bet ištaisyta.

74 Prad. rašyti *Perdic,* bet ištaisyta.

75 Tais. iš *Emenè.*

76 Parašyta *karaunós.*

weina dali rikies gimsintem isz Roksanos sunů[61]. Aleksendros kuns ‹tarp› widurieje surinkimo pa dietas, rodies patwirtinus tus sutari- mus.. Tů atriźus, Perdikas[62] Antipatra Macedoni- jo ir Grecijo parded[63]: rikies łobi idůd Kraterů saugote; Karauna rikaute rekalas rupinteis. Perdika su Melea- grù patiudu sau palijkt, o[64] rikijs Arideus lijp kuna Aleksendras [XIII 184] i Ziniczę Ammoną neszte. Tada Perdikas ibinges ont licziû[65] sedicijos, ïsaka karau- nà neżinont io draugů rità susirink++[66] palaidote Aleksendras. Surindoies i muszą ligmieję isskraidę po wissas ratas, isz- wadindams sauo skreijeme[67] kareiwius wissutrakusius, nerasdams nie koki priszingawimą karaunoię ir lij[68] ius słaptu nuweste ont karonęs. Pagriżes ‹ijs› dalei karwaidoms rikies sritijs[69], jau diel atolinimą sauo nokiejû, jau, ‹jau› idant nu io weina waldies ies igautum[70]. Tujau laima nulieme[71] Egyptą su weinù dali Aprikos, Arabijos ‹ir› Ptolomeů kurio narsibę[72] Aleksendra bů pakaki- nes iszkeldams ł isz wissu mażoie ka- reiwî: Kleomenes kurs bů pastruni- jes Aleksandriję, tapę ios uriedù, Syriję teka[73] Leomedonů isz Mitylenôs, Cili- ciję Pilotà, o Jllijrije Pilonů.. Auksztoie Mediję bů pawesta Atropatè, żemoję Mediję patiewiů Perdikas[74], Susiana Scynů, didioję Prigije Leonatů, Tracije ir jurmales Ponta Lysimaků, Kap- padocije ir Paplagonije Eumeniů[75]. Wi- sudidiausioie waldie karaunôs[76] bů idůta Seleuků, sunů Antiokaus: wiresnibę

Haec agebant, posito in medio corpore Alexandri, ut maiestas eius testis decretorum esset. His ita compositis, Macedoniae et Graeciae *Antipater* praeponitur: regiae pecuniae custodia *Cratero* traditur: castrorum et exercitus, et rerum cura *Meleagro* et *Perdiccae* assignatur: iubeturque Aridaeus rex corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdiccas infensus seditionis auctoribus, repente, ignaro collega, lustrationem castrorum, propter mortem regis in posterum edicit. Postquam armatum exercitum in campo constituit, consentientibus universis, evocatos, dum transit, de singulis manipulis seditiosos, supplicio tradi occulte iubet. Reversus inde, inter principes provincias dividit, simul ut et removeret aemulos, et munus imperii, beneficii sui faceret. Prima *Ptolemaeo* Aegyptus, et Africae Arabiaeque pars, sorte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis causa provexerat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam aedificaverat, datur. Confinem huic provinciae Syriam *Laomedon* Mitylenaeus, Ciliciam *Philotas*, *Philo* Illyrios, accipiunt. Mediae maiori *Atropatus*, minori socer Perdiccae, praeponitur. Susiana gens *Scyno*, Phrygia maior *Antigono*, Philippi filio, assignatur. Lyciam et Pamphyliam *Nearchus*, Cariam *Cassander*, Lydiam *Menander*, sortiuntur. *Leonato* minor Phrygia evenit: Thracia et regiones Pontici maris *Lysimacho*: Cappadocia cum Paphlagonia *Eumeni* data. Summus castrorum tribunatus *Seleuco*, Antiochi filio, cessit.

rikî[77] sargtês Kandrů, sunů Antipatra, Baktrianę gału- tiniję ir krasztus Jndijos iu senij- sems uriedams waldite paliko[78]. Taksiles waldę krasz- tus nu Ydaspes[79] iki Jndaus uppes, Pytons sunus Agenora bu issiusts i ‹uk› ‖ [XIII 184v] naujukina Jndijonini; Ekstarkes gauo gauo Paropamisius ir artimas tautas Kaukaża; Sibyrtius Arako- sionys, ir Gedrosionys; Stasanors Dran kus ir Arenionijs, ongala Baktriana priderieję Amintai, Sogdiana ‹S-cyle› Scyteů, ‹Par›[80] Partay Nikanorů Yrkanije Pilippů, Armenije Prataperně, Persa Tleptolemů, Pelasgay Arků, Baby- lonije Peucestè, Mesopotanije Arcelauie. Tasay padalijems laimù nu-lemts dau- gem karwaidû ‹prag› pradę iu issikie lima.[81] Jnnay tujau pamatę ius[82] it rikes igawusius ne urdies[83], iszkieytontius wardus uriedû i wardus rikiû ir pa- matauientius galibę kuri[84] teka dar iu palikunems.

V. Tam dingontes ‹ri› Saulietekieje, Gre- cijoie, Atenionys[85] ir Etole apskelb[86] karę iki gi- wam Aleksendrà ‹issakiusys› wissù spiekù tenay[87] rengies.. Prizastes[88] karês bů, iog pa-griźes Aleksendra isz Jndijos grome- tas bů nuleides i Grecįę, kuriomys wissû ukiû tremtinius aplinkes ra- kalius pagrůżino, kures parskaitius susirinkusè[89] wissa Greije Olypa ‹kl› gassî didè sukuszina swietą, tarp ku- riû daug bů isztremtû ne ukês ista- timas, bet netaikù wieszpatiu, kurij[90] kru paudamys, idant iems pagriżus tijgi ‹wieszpate› netaptum didesnes wieszpa[91]. Aiszkè jau tůmetu daug ukiu norieję ‖ [XIII 186] sauo lůsibę

Stipatoribus regis satellitibusque *Cassander*, filius Antipatri, praeficitur. In Bactriana ulteriore, et Indiae regionibus, priores praefecti retenti. Terras inter amnes Hydaspem et Indum, *Taxiles* habebat. In colonias in Indis conditas *Python*, Agenoris filius, mittitur. Paropamisios et fines Caucasi montis *Extarches* accepit. Aracossi Gedrosique *Sibyrtio* traduntur: Drancae et Arei *Stasanori*. Bactrianos *Amyntas* sortitur; Sogdianos *Scythaeus*, *Nicanor* Parthos, *Philippus* Hyrcanos, *Phrataphernes* Armenios, *Tleptolemus* Persas, *Peucestes* Babylonios, *Archon* Pelasgos, *Arcesilaus* Mesopotamiam. Cum haec divisio, veluti fatale munus, singulis contigisset, ita magna incrementorum materia plurimis fuit: siquidem non magno post tempore, quasi regna, non praefecturas, divisissent, sic reges ex praefectis facti magnas opes non sibi tantum paraverunt, verum etiam posteris reliquerunt.

CAP. V. Dum haec in Oriente aguntur, in Graecia Athenienses et Aetoli bellum, quod iam vivo Alexandro moverant, summis viribus instruebant. Causae belli erant, quod reversus ab India Alexander, epistolas in Graeciam scripserat, quibus omnium civitatium exsules, praeter caedis damnatos, restituebantur. Quae recitatae praesente universa Graecia, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerunt; quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fuerant; verentibus iisdem principibus, ne revocati potentiores in republica

77 Tais. iš *rikês*.

78 Įtrp. tarp eilučių *waldite paliko*.

79 Prad. rašyti *Js*, bet ištaisyta.

80 Ž-iai išbraukti, nes plunksna liejo.

81 Taškas padėtas šalia kablelio.

82 Įtrp. tarp eilučių *ius*.

83 Galbūt norėta parašyti *uriedies*.

84 Brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

85 Parašyta *Sautielekieje*. R. *A* tais. iš *E*.

86 Įtrp. tarp eilučių *issakiusys*, bet išbraukta ir prir. *apskelb*.

87 Įtrp. tarp eilučių *tenay*.

88 Ž. *Prizastes* užrašytas viršuj išbraukto *Licziû*.

89 Prad. rašyti *susisrinkusè*, bet ištaisyta į *susirinkusè*. Tais. į *susisrinkusè*, bet r. *s* išbraukta.

90 Įtrp. tarp eilučių *kurij*.

91 Ž. *didesnes* užrašytas viršuj išbraukto *styp-resnes*. Tais. iš *ukieje* į *uki- nika*, bet išbrauktas ir viršuj užrašytas *wieszpa*. Galbūt norėta parašyti *wieszpates*.

‹ukę› ‹ko› ginklù atgaute, ‹rengies› ‹geidę›. Pirmases wienog tarp wissû Atenionys ir Etole bû. Kad tû bû praneszę Aleksendrû tukston- tę ilguiû łaiwû lijpę talkiejems[92] iszriedite[93], ku rij Saulielidieje karautum; ketiedams zigiûte su stipri gali atenû graute. Todiel Atenionijs sutraukusys 30,000 tuksantiu kareiwiû ir su 200 laiwû prisz Antipatra[94], kurem laimù Grecije bû tekusi, karaun, ir ɨ wengon- ti muszôs ir murusę Eraklijos[95] lindonti apsto[96]. Tù patiù łaikù De- mostenes Atenionû bilijs, isztrem- tas isz tiewainês uź paprakus[97] priimtus Arpali aukso łuitusi, kursay nu Aleksendrôs smarkibes wengę, iog iû ukę su Aleksendrú i karę bû ipainioies, ont łaimos Megaroie inumauo: kursay pasiźines su Yperidù siuntiniu[98] Atenionû, kursay Peleponesus[99] i karę skatino, kelauo su iumi i Sicyona[100], Argos ‹ir› korinta ‹piles›, ir- kittas piles, biłumù sauo Atenio- nems talka telkdams[101]. Todiel Atenionijs issiuntusys[102] prisz laiwą isz isztiemi- mo ɨ parwadin[103]. Tù tarpu bèsitu- rint Antipatra apstota Leosteni karwaida[104] Atenionu ‹pr› praeiton- ti wilicze nukirtą. Kas tep didè pradrûsina Antipatra, iog pats murus[105] ‹iszlindą› praardę[106] kurij ɨ ginioję. Paskû patelkę Leonata.[107] Atejus tam karwaidà, jotes ‖ [XIII 186v] Atenioniû pasitaisusi i rinda traukę prisz ɨ, kurs[108] tenay isztikes i musza su jotę sunkiey parwerts gała gawą. Antipa trus norys regieję[109] sauo talka paweik- tà giltini weinog Leonata dziaugies; kaipogi ir nokieję nusikratę, ir sauo

fierent. Palam igitur iam tunc multae civitates libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienses et Aetoli fuere. Quod cum nuntiatum Alexandro esset, mille naues longas sociis imperari praeceperat, quibus in Occidente bellum gereret; excursurusque cum valida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienses, contracto XXX millium exercitu, et CC nauibus, bellum cum Antipatro, cui Graecia sorte evenerat, gerunt; eumque detrectantem proelium, et Heracleae urbis moenibus tuentem se, obsidione cingunt. Eodem tempore Demosthenes Atheniensis orator, pulsus patria, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod civitatem in eiusdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exsulabat: qui ut missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cognovit, qui Peloponenses in societatem armorum sollicitaret, secutus eum, Sicyona, Argos et Corinthum ceterasque civitates, eloquentia sua Atheniensibus iunxit. Ob quod factum, missa ab Atheniensibus obviam naue, ab exsilio revocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes, dux Atheniensium, telo e muris in transeuntem iacto, occiditur. Quae res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. Auxilium deinde a Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique equestri proelio, gravi vulnere ictus exstinguitur. Antipater,

92 Įtrp. tarp eilučių *talkiejems*.

93 Antroji r. *i* tais. violetiniu pieštuku iš *ı* – ne S. Dauk.

94 Prad. rašyti *Al*, bet ištaisyta.

95 Prad. rašyti *Erac*, bet ištaisyta.

96 Tais. iš *apstoię*.

97 Prad. rašyti, atrodo, *prik*, bet ištaisyta.

98 Tais. iš *paźines Yperidù siuntini*.

99 R. *n* taisyta.

100 Ž-iai *kelauo su iumi* užrašyti viršuj išbrauktų *sekę i*. Tais. iš *Sicyon*. Paraštėje brūkštelta violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

101 Ž-iai *talka telkdams* užrašyti viršuj išbraukto *patelkę*.

102 Tais. iš *issiutusys*.

103 Įtrp. eilutėje *i*, tais. iš *parwadino*. Turbūt norėta parašyti *isztriemimo*.

104 Tais. iš *karwaidù*.

105 Tais. iš *isz murû*.

106 Tais. iš *pragriowę*.

107 Taškas padėtas šalia kablelio.

108 Tais. iš *prisz, ir*.

109 Prad. rašyti *regiel*, bet ištaisyta.

110 Tais. iš *gali.*

111 R-ės *o* ir *n* sulietos rašalu.

galę[110] padidiną. Tujau sunieres sauo ka- rauną su likuseses regiedams sawi li- giù neprietelems issilůsauo ‹n›[111] nu ap- gulimo ir i Macedoniję nutraukę: Grekonys patijs dziaugdamos attrie- musijs neprietelu[112] nu sauo rubeziaus, issiskaidiusys pagriźa i sauo piles[113].

VI. Tù tarpù Perdikas issakęs[114] karę Ariaratů rikiů Kapadocijos norijs ɨ muszoię nuweikę, wienog kittą nieka sau[115] nepeszę tikta opas ir paoiu- mus. Kaipogi neprietele isz karwei- ties i pili sulindei[116], użmuszusys sauo[117] pates ir wakus,[118] numus sauo su tur- tas sudegino, ir idant weini degiesay ir yras telektum pargalietoiů[119] sauo kalpus sumet i ugni ir patys tenay[120] su szok. Jlgainiů Perdikas noriedams su sauo waldę sunerte goda rikî, pir mù norieję pagaubte Olympiję idant leistum uz ɨ tekiete seserij Aleksen- dros Kleopatrè[121] isztekiejusè uź ontra Aleksendrą, bet pirmù Antipatra, sakos norys su iumi pasigentinte[122] ir nu io weikè ‹g› gautum pagałbôs, tù patiù laikù lugo sau io dukteręis, kuri pasałumą[123] Antipater [XIII 188] praiautę ‹io› ‹kietiejemus›, kad dwiju patiû weizieję, nie weinôs negawa. Pasků kare tarp Antigonaus ir Perdika[124] pra- sidieję. Antigonu szelpe Kraterus ir An- tipater, kuriudù sundaras isteigusiù su Atenionimijs, idawę Polyperkonta[125] riedite Grecję ir Macedoniję. Perdikas parsikieytùs sauo łaimà terauies Ari- deaus ir sunaus Aleksendros didioje Kapadocijo essontiums, kuriůdums ijs bů głobieję̀[126], ape

112 Prad. rašyti *neprietu*, bet ištaisyta.

113 Viršuj *e* nubrauktas diakritinis (?) ženklas.

114 Antroji r. *s* tais., atrodo, iš *z*.

115 Įtrp. tarp eilučių *sau*.

116 Tais. iš *sulindusys*.

117 Prir. paraštėje *sauo*.

118 Kablelis parašytas šalia taško.

119 Ž. *pargalietoiů* užrašytas viršuj išbraukto *neprietelů*.

120 Įtrp. tarp eilučių *tenay*.

121 Tais. iš *Kleopatra ir*.

122 Ž. *nugroptum* užrašytas viršuj išbraukto *apgautum*. Tais. iš *idant nugroptum Antipatra, wiles gintimas*. Po to ž-iai *bet pirmù noriedams diel* užrašyti viršuj išbraukto *idant*, bet ištaisyta.

123 Įtrp. tarp eilučių *kuri pasałumą*.

124 Tais. iš *Perdikos*.

125 Prad. rašyti *Poli*, bet ištaisyta.

126 Prir. paraštėje *ijs*. Parašyta *głobieję̀ bů*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

tametsi auxilia sua videret victa, morte tamen Leonati laetatus est: quippe et aemulum sublatum, et vires eius accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto, cum par hostibus etiam proelio videretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. Graecorum quoque copiae, finibus Graeciae hoste pulso, in urbes dilapsae.

CAP. VI. Interea Perdiccas, bello Ariarathi, regi Cappadocum, illato, proelioque victor nihil praemii praeter vulnera et pericula retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis coniugibus et liberis, domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiam servitiis, et semetipsos praecipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum, praeter incendii spectacula frueretur. Inde, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatrae, sororis Alexandri Magni, et alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernante Olympiade, matre eius, intendit: sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit, se in matrimonium filiam eius petere, quo facilius ab eo supplementum tironum ex Macedonia obtineret. Quem dolum praesentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quaerit, neutram obtinuit. Post haec bellum inter Antigonum et Perdiccam oritur. Antigono Craterus et Antipater auxilium ferebant; qui facta cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Graeciae et Macedoniae praeponunt. Perdiccas, alienatis rebus, Aridaeum, et Alexandri Magni filium in Cappadocia, quorum cura illi mandata fuerat, de

kiłstante karę. Wie- ni tarę parkelte karę i Macedoniję, buweinę ir szerdi waldios, kame Olypia, Aleksendros motina diel garbies sauo ‹sun› wira ir sauo sunaus milema bů[127] nu tautos, rodies pastiprin- sinti iu rekała. Bet geresnè rodies pradiete nu Egypto, krupaudamis, idant parsikelont[128] i Macedoniję ne tektum Aziję Ptolomeů. Eumenes ne wen sauo srytys gautoses paturieję, bet ‹idawę› iem[129] riedite Paplagoniję, Kariję, Lyciję, ir Prigiję.[130] Jijs tenay tu- rieję rengteis priesz Kratera ir Anti- patra, idawę iem du szelpieju su ka- raunù broli Perdikà Alceta ir Neo- ptolema: Klitů idawę laiwinę rikaute: Ciliciję Pilotů atiemusys, Piloksenių adawę: pats Perdikas su didili ka- raunù trauk i Egypta. Tep Aziję pasidaliiusę i dwę szali, diel netaikos sauo waldimierû suk ont pati sawes ginkla dar garůinte kraiù neprietelû ir sauo pasiutusemi apjakimę sauo patios ronkomys[131] tonsą sauo żernas. ‖ [XIII 188v] Wienog Ptolomeus nieka neuźmirszo diel pasistiprinimo Egypti[132]: ijs bů ‹il› sauo małonumù pagaubes[133] giwentoiems ir ‹isi++›[134] issigerines sauo labdarimas ir důsnumù artimisems rikems[135], ongala praplatina sauo waldę uź- kariawimù ‹Cyreneos.› Cyrenês, ir tokę jau turieję didibę sauo[136] galibes, iog daugiaus ki- tus gondina nekaip pats ‹kr› bijoies.

VII. Aristeus wadinams Battus nu to, iog meknoję[137], bů ikures Cyrenę. Gri- nus io teus[138], rikys salôs Terôs giediedamôs sauo sunu dar maża girdiete mek noint, nukakes i Delpas

summa belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem et caput regni; ubi Olympias esset, mater Alexandri, non mediocre momentum partium, et civium favor, propter Alexandri Philippique nomina: sed in rem visum est, ab Aegypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Asia a Ptolemaeo occuparetur. Eumeni, praeter provincias, quas acceperat, Paphlagonia, et Caria, et Lycia, et Phrygia adiiciuntur. Ibi Craterum et Antipatrum opperiri iubetur; adiutores ei dantur cum exercitibus frater Perdiccae Alcetas, et Neoptolemus: Clito cura classis traditur: Cilicia Philotae ademta Philoxeno datur: ipse Perdiccas Aegyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes discurrentibus ducibus, in sua viscera armatur: ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium, manus ac membra sua ipsa caesura. Sed Ptolemaeus in Aegypto sollerti industria magnas opes parabat: quippe et Aegyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitaverat: et reges finitimos beneficiis obsequiisque devinxerat: terminos quoque imperii, acquisita Cyrene urbe, ampliaverat; factusque iam tantus erat, ut non tam timeret, quam timendus ipse hostibus esset.

CAP. VII. Cyrene autem condita fuit ab Aristaeo, cui nomen Batto propter linguae obligationem fuit. Huius pater Grinus, rex Therae insulae, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis, Deum deprecaturus venisset, responsum accepit,

127 Įtrp. tarp eilučių *bů*.

128 Tais. iš *pasikelont*.

129 Ž. *iem* prad. braukti (?).

130 Taškas padėtas šalia kablelio.

131 Prad. rašyti *ronkomi*, bet ištaisyta.

132 R. *p* neišbaigta. Atrodo, buvo prad. rašyti rusiška r. *n*.

133 Ž. *pagaubes* užrašytas viršuj išbraukto *itikes*.

134 R-ės sulietos rašalu.

135 Tais. neaiškiai iš *artimusius rikius*. Prad. tais. į *důsnięisems* (?), bet ištaisyta.

136 Ž-iai *jau turieję didibę sauo* užrašyti viršuj išbrauktų *bů płatibe io*.

137 Ž. *meknoję* užrašytas viršuj išbrauktų *nebiliù bů*.

138 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

klukę pasi- gailiejemo nu Deiwate.. Reiszkine lijpę iem iszdonginte Battu i Aprika diel ikurimo tenay pilês Cyrenês, kame ijs pradies kalbiete. Teus tardams zi- nicze ticzioientes, kuri lijpę giwentoiems maźôs sałôs Téros eite kurte naiukina tirusi Aprikos, neweikę to kas iem bů isakita. Tujau baisi maray nukenkina iu priszingawimo walè Deiwû. Pri- sůkti kłausiti, kuriû tep maźus burelijs sutupę i łaiwą tep tepasitika, iog wissi i wena laiwa susitalpino[139]. Nuka- kusys i Aprika, nu atkalnes Cyra, pawa- rę[140] giwentoius, ir pamiegusys grażumą kraszto[141] ir gausumą undens tenay apsistoję. Tada Bata iu wiresnio ję[142] kałba issitaisę ir pradieję ijs[143] kalbiete. Regiedamys tame dakte [XIII 190] ateista apreiszkimą[144] Deiwo, atsitekieję wil- tieję ir riżos pilę ikurte. Bebudamys atkalnie[145], issijautoie, iog pagal senos pasakôs Apollo pagawes Cyrenę ‹jau- ną› dede[146] grażi mergatę ir atgabi- nes[147] nu Tessalijos kalno Pelion ont kaukara Cyras, on kuriù nugi[148] stowieiu- sys, kuri tenay paperieiusi keturys[149] su- nus Nomiu[150], Aristeù, Autoku ir Argeù; ‹iog› Tessalionys issiustije nu iû rikî Ypseaus weiziete duktereis, pamiegusys grazibę wietas apsigiwena tenay, tarp tû waku tryiu paugusys nukaka paskû i Tessaliję ir waldę rikę iû bocziaus, o Aristeus, ri- kaudams plati kraszta Arkadijos pirmasys isz- moke źmonys bitys weiste, medu walgite, pijna rauginte ir pirma- sys wakarû żwaisdies tekiejemą pasergieję[151]. Kû- girdiedams Battus, mergates wardù pagał reiszkimo pile Cyrenę ikurę.

quo iubebatur filius eius Battus *Africam petere, et urbem Cyrenen condere, usum linguae ibi accepturus.* Cum responsum ludibrio simile videretur, propter solitudinem Therae insulae, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam vastae regionis proficisci iubebantur, res omissa est. Interiecto deinde tempore, velut contumaces, pestilentia Deo parere compelluntur: quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix unam nauem complerent. Cum venissent in Africam, pulsis accolis, montem Cyram, et propter amoenitatem loci, et propter fontium ubertatem, occupavere. Ibi Battus, dux eorum, linguae nodis solutis, loqui primum coepit; quae res animos eorum, ex promissis Dei iam parte percepta, in reliquam spem condendae urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem veteris fabulae accipiunt, Cyrenen, eximiae pulchritudinis virginem, a Thessaliae monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in eiusdem montis iuga, cuius collem occupaverant, a Deo repletam, quatuor pueros peperisse, Nomium, Aristaeum, Authocum, Argaeum. Missos a patre Hypseo, rege Thessaliae, qui perquirerent virginem, loci amoenitate captos in iisdem terris cum virgine resedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reversos, avita regna recepisse. Aristaeum in Arcadia late regnasse, eumque primum, et apium et mellis usum, et lactis ad coagula, hominibus tradidisse, solstitialesque ortus sideris primum invenisse. Quibus auditis Battus, virginis nomine ex responsis agnito, urbem Cyrenen condidit.

139 Tais. iš *ije sutupę i łaiwą tep mazami burelieje, iog uôs i wena laiws kô irklůte.*

140 Tais. iš *pakalnie Cyra, pawarę nu ten.*

141 R. *o* tais. iš *a.*

142 Tais. iš *Batas iu wiresne- sys prabila.*

143 Ž-iai *ijs usike* užrašyti viršuj išbraukto *bilote.*

144 Tais. iš *apreiszką.*

145 Tais. iš *pakalnie.*

146 Tais. į *ir dede,* bet *ir* išbrauktas.

147 Tais. iš *nugabines.*

148 Įtrp. tarp eilučių *nugi.*

149 Ž. *keturys* užrašytas viršuj išbraukto *trys.*

150 Tais. iš *Nomius.*

151 Tais. iš *issiusti nu rikî Ypseus weiziete duktereis, pasigiwenusys pas ię toję graźioię weitoię; iog trys ios wakay ‹p› ieu nukakusys paskû i Tessaliję waldę rikę iû bocziaus, iog Aristeus, rikys platiû krasztû Arkadijos iszmokes źmonys bitys weiste, medu walgite, pijna rauginte ir pirma- sys wakarû żwaisdę pamates.* Iš pradžių tais. į *pamiegusys weitą,* bet ištaisyta.

152 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

153 Ž. *abaża* išbrauktas, bet vėl atstatytas.

154 Įtrp. tarp eilučių *io*, tais. iš *iszpaikinte*.

155 Ž. *dirdinte* užrašytas viršuj neišbraukto *tratinte*.

156 Parašyta *Eumenes paiu tą*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

157 Ž. *onpůlę* užrašytas viršuj išbraukto *iudum*.

158 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

159 R. *î* tais. iš *ę*.

160 Ž-iai *toie skardmuszoie* užrašyti viršuj išbrauktų *tami susiriemine atli*.

161 Ž. *pasizeidę* užrašytas viršuj išbrauktų *bů zeistù*.

162 Įtrp. tarp eilučių *jau*.

163 Tais. iš *apskelb- tas nu karaunos neprietelů akiwaizdè su Pytonu*.

VIII. Jr tep Ptolomeus pasistipri- nes turtas tôs pilês iki neateius[152] Perdika i karę tijkies. Bet atka- klibe Perdikas bů iem rustesni, ne- kaip galibę io nokiejù; kaipogi ‹par› io talkieję ‹kas deina› ibinginti io di didibę kas deina bures grudies ‹pri› i Antipatro ‹ir Polyperkonta› abaża[153] o ‹Nep› Neoptolemus turiedams szelpte Eumeni norieję newen ɨ nuwilte bet dar io kareiwius papaikinte[154]. Jssi- jautoies ape tů ‹Pl› Eumenęs, rižos i musza su iumi isztikte. Neoptolems paweikts nuspruka pas Antipatra ir Polyperkonta ‖ [XIII 190v] parkalb iudu idant skubinay dùpsziotum bauźtum ‹ont› dirdinte[155] Eumeni essanti atwango ir ‹dziaugontęis› lelojentî par- galę. Bet ir tů ketiejema paiu tą Eumenes[156], kursay ipainioię iudù i tus patius spůslus, kurius iem judù bů paspen- dusiù: judu wilies staigù ɨ onpůlsentiù kad tù tarpù szis judù isz neticzu onpůlę[157] bebaużont[158] nuwargusiu kelonî[159] ir sargibù. Polyperkonts toie skardmuszoie[160] gałą gauo. Eumenes susiriemę su Neoptolemù; ir po ilgos kowes kurioję abu pasizeidę[161], Neoptolemus pargalie- tas palika karweitieję beklaksus. Tij- dwę pargalę truputi pastiprina szali Eumenî, pasilpninta jau[162] tijk pasalumas. Bet użmuszus Perdika, ijs bů akiwaisdè su Pytonu apskelb- tas nu karaunos neprietelů[163]. Jllyriu ir Alcestu, broliù Per dika, ir Antigonus gawa isakima ius karaute.

CAP. VIII. Igitur Ptolemaeus huius urbis auctus viribus, bellum in adventum Perdiccae parabat. Sed Perdiccae plus odium arrogantiae, quam vires hostium nocebant: quam exosi etiam socii ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verum etiam prodere partium exercitum, voluit. Quam rem cum praesensisset Eumenes, cum proditore decernere proelio necesse habuit. Victus Neoptolemus ad Antipatrum et Polyperchonta profugit, hisque persuadet, ut continuatis mansionibus, laeto ex victoria et securo fuga Eumeni superveniant. Sed res Eumenem non latuit. Itaque insidiae in insidiatores versae: et qui securum aggressuros se putabant, securis in itinere, et pervigilio noctis fatigatis, occursum est. In eo proelio Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoque cum Eumene congressus, diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est; in summa victus, occumbit. Victor igitur duobus proeliis continuis Eumenes afflictas partes transitione sociorum paululum sustentavit. Ad postremum tamen Perdicca occiso, ab exercitu hostis cum Pythone, et Illyrio, et Alceta, fratre Perdiccae, appellatur: bellumque adversus eos Antigono decernitur.

I. Eumenes jutes Perdika użmuszta ir sawi uż neprietelû[1] nu Macedonû ap- skielbta, ongała Antigo priesz sawi trau- konti, skubieję kareiwems tû pasakite krupaudams, idant paskalba ne- iszdidin- tum paôiumą, arba idant tos nauinas kareiwiû[2] narsibes negorintu, wenkartu norieję issijautote słapte[3] ape iu sintiejema ketiedams pagal io elgteis, sauo ketiejemu si. Stangey wienog[4] iems apreiszkę, iog ie kurs bijus tu paojumû, galys eite kur tinkams. Tij zode [XIV 192] pagaubę iem tep dide iu szirdijs, iog wissi io ługoię, idant «,idant» gintumes, zadiedamys[5] kardomys sukapoti Macedonû dekretus[6]. Traukdams i Etoliję, padieję mokesni kieyk weinà pilè, ir ‹leid› dre- wiedina tas kurios nenorieję[7] io ‹m› szil- te. Nu ten nu kaka i Sardes pas Kleopatrę seseri Aleksendras didioię, ‹dıe› idant ij pastiprintum szimtinikus ir pulkorius, kurij tarses, tenay tei- singa rikine waldę essant, kami giwen[8]. Tepdidijs bû godoiems minauones Aleksendras iog szaszûlietie io kęltês nu motriszkas[9] pagalbos weizieję. Pagriźes i abaża rada tenay grometas wissur[10] iszmiecziotas, ku- rios zadieję didę alga tam kas io gal- wą Antigonû atnesztum.[11] Eumenes tujau suwadines kareiwius, dieka- woie, iems wissims, iog niewiena ne- rados tarp iû tokę, kurs wiltî pażadietos ełgos nu galżudi, but prisika

1 R. *ù* tais iš *ú*.

2 Iš tikrųjų parašyta *kareiwiú*.

3 Įtrp. tarp eilučių *słapte*.

4 Įtrp. tarp eilučių *wienog*.

5 Prad. rašyti *zadiedami*, bet ištaisyta.

6 Du taisymų sluoksniai: ž. *suskardisi* užrašytas šalia išbraukto *sukaposi*, bet atstatytas; po to *suskardisi* pieštuku išbrauktas, tais. į *sukapoti*. Parašyta *dekretus Macedonû*, bet bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

7 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *drewiete* į *drewiedin*; po to tais. pieštuku iš *weina, drewiedin, nenor*.

8 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kurioie* į *kame*; po to tais. pieštuku iš *Aleksendra didioię, ‹dıe› idant ije pastiprintum linkiejemą szimtinikus ir pulkorius, kurij tartumes, tenay tei- singa waldę rikine essant, kame sesû Aleksendras ‹b› stowieję*. Prad. tais. į *didioię, kurij tenay giweno*, bet išbraukta. Tais. iš *giweno* į *giwen*.

9 Tais. pieštuku iš *Aleksendras bû iog szaszûlietie io keltes nu motriszka*.

10 Įtrp. tarp eilučių *wissur*.

11 Taškas padėtas šalia kablelio.

LIBER DECIMUS QUARTUS.

CAP. I. Eumenes, ut Perdiccam occisum, se hostem a Macedonibus iudicatum, bellumque Antigono decretum, cognovit; ultro ea militibus suis indicavit, ne fama aut rem in maius extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret; simul, ut, quomodo circa se animati essent, cognosceret, sumturus consilium ex motu universorum. Constanter tamen praefatus est, *si cui haec terrori essent, habere eum discedendi potestatem.* Qua voce adeo cunctos in studium partium suarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, *rescissurosque se ferro decreta Macedonum* affirmarent. Tunc exercitu in Aetoliam promoto, pecunias civitatibus imperat; recusantes dare hostiliter diripit. Inde Sardis profectus est ad Cleopatram, sororem Alexandri Magni, ut eius voce centuriones principesque confirmaret, existimaturos, ibi maiestatem regiam verti, unde soror Alexandri staret. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum favor sacrati eius nominis quaereretur. Cum reversus in castra esset, epistolae totis castris abiectae inveniuntur: quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonum detulissent, magna praemia definiebantur. His cognitis, Eumenes vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, *quod nemo inventus esset, qui spem cruenti praemii*

ir goda sulaużes[12]: paskû winkrey priplijkę, sakidamos ijs pats ies isz- mieczioies diel issijautoiema iu sin- tiejema; ongała io giwiba ira ronkoie iû[13] wissû; bet ‹g› iog ne Antigonus ne kitti karwaidas ne nories sau igite par- gales toki nedoribî[14], kurios pawaisda galietu bute iems[15] patems rustù. Jr tep is sumanę kaip kareiwius abejo- ientius klautieję pastiprinte ir ius pagłemżte ‹pa› atentie nu papaiki nimo[16] neprietelaus, lijpdams iems[17] abejote pawiediusę zadiesenusi[18] ‖ [XIV 192v] ir turiete uż zabongus paspenstus nu nû wiresniuiû. Dielto[19] wissi weržies saugo te io asabos[20]..

II[21] Tù tarpu Antigonus su karaunù atraukęs, apsikapieję[22] ir rita meta ren- gies i musza. Eumenes norys ne nairies grum teis; wienog palika pargalietù, ir regiedams tapsys apstotu pilieję i kurę bů ilin- des, atleid didesniję dali sauo ka- reiwiû: bet krupauo, idant nesusibaustum neiszdů- te io neprietelů arba idant prisz tokę gauię nebutum sunku ilgà iem pylieję turietęis[23]. Siun- tynius ongala lugodams pagalbas leid pas Antipatra, kurs wens ligiù rodies sauo galibî Antigonů, kurs[24] jutes Eumeni gawusi pagalba, nu ‹abgu- lemo› pilês[25] ‹atsitrau› ‹prasikrau› ‹pali- ko› paeię. ir Eumenes pasiiuta wa- londą iszlikes nu giltinês, bet io[26] karau- na kokios łaimos galieję wiltęis? Toie rustoie deinoie, rižôs telkte Argy- raspidas Aleksendras kareiwius nepar galemus ir garsius tijk pargaliemys[27] bet Argyraspidas mirùs Aleksendrà[28] wissas karwedes niekino ir minda- mys sauo garbę, taries nusizeminsi

fidei sacramento anteponeret: deinde callide subnectit, *confictas has a se epistolas ad experiendos suorum animos esse. Ceterum salutem suam in omnium potestate esse; nec Antigonum, nec quenquam ducum sic velle vincere, ut ipse in se exemplum pessimum statuat.* Hoc facto, et in praesenti labantium animos retinuit; et in futurum providit, ut, si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrarentur. Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis eius offerunt.

CAP. II. Interim Antigonus cum exercitu supervenit, castrisque positis, postera die in aciem procedit. Nec Eumenes moram proelio fecit: qui victus in munitum quoddam castellum confugit; ubi cum videret se fortunam obsidionis subiturum, maiorem exercitus partem dimisit, ne aut consensu multitudinis hosti traderetur, aut obsidio ipsa multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, qui solus par Antigoni viribus videbatur, supplices mittit: a quo cum auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset, ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes: sed nec salutis, dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igitur circumspicienti optimum visum est, ad Alexandri Magni Argyraspidas, invictum exercitum, et tot victoriarum praefulgentem gloria, decurrere. Sed Argyraspides post Alexandrum omnes duces fastidiebant, sordidam militiam sub aliis, post tanti regis memoriam existimantes.

12 Tais. pieštuku iš *kurs but prisika ir goda sulaužes, wilti pažadietos ełgos nu galžudi.*

13 Prir. paraštėje *iû.*

14 R. *î* tais. pieštuku iš *ę.*

15 Tais. pieštuku iš *iums.*

16 R. *m* neišbaigta.

17 Tais. pieštuku iš *iums.*

18 Tais. neaiškiai pieštuku iš *zadiejemusi.*

19 Įtrp. tarp eilučių *Dielto.*

20 R. *o* tais. iš *a.*

21 Paraštėje violetiniu pieštuku parašyta *Iki* – ne S. Dauk.

22 Tais. iš *atraukę.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

23 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *nesusibaustum, ilgà;* tais. iš *i neiszdůtum* į *neiszdůte i,* iš *turtęis* į *turietęis;* po to tais. pieštuku iš *ne nairies grum teis; bet tapę pargalietù, ir regiedams apstotu tapsys pilieję i kurę bů ilin- des, ijs atleida didesnię dali sauo ka- reiwiû: ijs krupauo, idant nesusibaustum neiszdů- te i neprietelů arba idant su tokę daugę nebutum sunku ilgà turietęis pylieję.*

24 Du taisymų sluoksniai: po *Antigonu* padėtas taškas ir prad. rašyti *Ju,* bet išbraukta ir parašytas kablelis, ir *kurs.* Parašyta *pas Antipatra leid,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1;* tais. pieštuku iš *galibę Antigonu.*

25 *Ž. pilês* buvo išbrauktas, bet atstatytas.

26 Tais. pieštuku iš *wa- londà iszlikes nu giltinè, bet.*

27 Prad. rašyti *pargaliemi,* bet ištaisyta. Tais. iš *pargaliû.*

28 Tais. pieštuku iš *Bet Argyraspida mirus Aleksendra.*

algaudamijs kittam karwaidà. Eu- menes nemintus tapnoię ir girę pa- karcziû kieykweina tarp iû, ijs ius wadino sauo tarnas «ginkłą», sauo romtes, sauo głomźu, sauo weinu uż- tarimu, ijs sakies dalijęs su ies[29] laimù ir ne- laimu nukarauint Saulielidi, kurij sauo[30] wei- nû narsibe pargalieję Aziję ir nusmelkę zigius ir wei- kalus Bakaus ir Erkuli[31], ‹ieme weinems› [XIV 194] par ius weinus Aleksendra tapę didiù. par ius deiwingus[32] godoiemus ir umźi- na garbɨ igiję: kluk, idant ɨ ne uż kar- waida, bet sonkarę priimtum i sau li- giu paskaititum. ‹Po› Su Warunkù priimts, nu iû, mokieję pamażù[33] waldimierù tapte, pirmù primindams kieykwienam io darba, paskû gerûiù parsergiedams ‹io› apsirikimus. On gała onto ateję, iog nie- ka nerizos abaźe, darite io nepasiterawusys, kurio guwums pasirodę[34] rekalings wis- susi dagtusi.

III Ongala, jutes Antigona su karau- nù artinontes, prisûkę ius i rinda stote. Bet neklausidamys Argyraspida isaki- mû[35] ‹kareiwiû,› sauo[36] atmono, pali- ka[37] pargalietas nu neprietelaus[38]. Toie mu- szoie Argyraspidas ne wen sauo garbês per tijk kariu igitos, patiû suwaku bet ir pełna ilgù kariawimu igita nustoię[39]. Bet Eumenes budams licziù nukriti ir[40] nebturiedams kittos wiltês iszgani- ma, pargalietusius drûsin. „Jog ije weini patijs 5000 neprietelû parita: ir ie karieję isztwers, neprietele tujau pakaiaus ługos. ‹Zal› Wissa zała kurij[41] ije pritirę, ira nustoiems[42] 2000 patiû ir keliû wakû,[43] bey ‹turlu› pełno[44], kû weikiaus gali atgaute pargaliedamys nekaip pargałę neprietelems pa- lik-

Itaque Eumenes blandimentis agere; suppliciter singulos alloqui, nunc *commilitones suos,* nunc *patronos* appellans, nunc *periculorum et operum Orientalium socios:* nunc *refugia salutis suae, et unica praesidia* commemorans: *solos esse, quorum virtute Oriens sit domitus; solos, qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta, superarint: per hos Alexandrum magnum factum; per hos divinos honores, et immortalem gloriam consecutum:* orat, *ut non tam ducem se, quam commilitonem, recipiant, unumque ex corpore suo esse velint.* Receptus hac lege paulatim imperium primum monendo singulos, mox, quae perperam facta erant, blande corrigendo usurpat; nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine sollertia illius poterat.

CAP. III. Ad postremum, cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum esset, compellit eos in aciem descendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. In eo proelio non gloriam tantum tot bellorum, cum coniugibus et liberis, sed et praemia longa militia parta perdiderunt. Sed Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur. Nam *et virtute eos superiores fuisse* affirmabat: *quippe ab his quinque millia hostium caesa: et si in bello perstent, ultro hostes pacem petituros. Damna, quibus se victos putent, duo millia mulierum, et paucos infantes, et servitia esse, quae melius vincendo possint reparare, quam deserendo*

29 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sakies*, tais. iš *ije dalijes sumi.*

30 Ž-iai *kurij sauo* užrašyti pieštuku viršuj neišbraukto *iu.*

31 Kablelis parašytas šalia taško.

32 Tais. iš *deiwingas.*

33 R. *ù* tais. iš *ú.*

34 Tais. iš *io nepasiterawusys, ir io guwus pasirodi.*

35 Tais. iš *iskimû.*

36 Ž. *sauo* užrašytas viršuj išbraukto *karwaidos.*

37 R. *l* tais. iš *ł.*

38 Tais. iš *neprietelû.*

39 Tais. iš *Argyraspida ne wen garbę tijk kariu igitą, patiû suwakas ‹nustoie› bet ir pełna ilgù kariawimu igita nustokę.*

40 Prir. paraštėje *ir.*

41 Prad. rašyti *kurę.*

42 Tais. iš *nustokiems.*

43 Kablelis tais. iš dvitaškio.

44 R. *o* tais. iš *a.*

45 Tais. iš *pargaliedams nekaip pargałę palikdams.*

46 Prad. rašyti *Argyspar*, bet ištaisyta.

47 Tais. iš *atsaka.*

48 Tais. iš *nustokusys.*

49 Tais. iš *iszmetinie.*

50 Tais. iš *tada.*

51 Ž. *sauo* užrašytas viršuj išbrauktų *iu krasz.*

52 Ž-iai *deiwu numiszkiu* užrašyti viršuj išbraukto *tewaines.*

53 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

54 Įtrp. tarp eilučių *ir*, tais. iš *nutiła.*

55 R. *o* taisyta. R. *u* neišbaigta.

56 R. *m* neišbaigta.

57 Įtrp. tarp eilučių *pataikas.*

58 Parašyti du kableliai.

59 Įtrp. tarp eilučių *iums*, bet išbrauktas.

60 Taškas padėtas šalia kablelio.

damys[45]" Argyraspiday[46] atsakę[47], iog ‹nu› atlikusys nu sauo pełno, nustoiusys[48] sauo patiû nespruks negi prisz sauo wakus karaus: pasků iem skaudey iszmetinieje[49], iog ius ipainioies i nauius zigius i begalines kares „tad[50], kad [XIV 194v] atlikusys tolimus żigius, gabina i sauo[51] paszali nupelna, tyik kariû; iog ius attraukę nu iu deiwu numiszkiu[52] nu numu slenksti jau parżengontiùs, dides źadas nukropę: nujau atlikusius nuwisos laimos karês, pargalietus ne leid iu wargingoie ir neturtingoie sentwieję karszte" Ongala nieka nesakiusys sauo[53] karwaidoms tujau nu leid pas Antigona siuntinius lugodamys, idant iu pelna lijptum pagrůżinte. Ků nujautes Eumenes su ‹ll› tułas ketina sprukte: bet nutwerts, regiedams neiszliksys, susigrudus swieto gauie, lug, idant ɨ leistu paskůɨ atweɨ i karauna pratarte.

IV. Wissi lijpę iem kalbiete, paleidus isz ‹gelziniu› maneliû, ir nutiłùs[54], isztęisdams ronkas apkałtaſ „Kareiwe, sakę „weizieket kokes grażines ira papůsztas iusa atmonas, o kas dar skaudesney[55] ira, iog ne ronkas muno neprietelaus ondieję mon[56] tus gelżinius: tay ius, ‹kurij iszkieytiet muna pargałę i nukritɨ› kurij muni isz pargalietolaus pargalietù, ius isz atmono ‹wer› kaliniù padariet. Keturys kartus szij weina meta ius mon prisijkiet klausite; bet neminawokiem tû prisikû, (: nenaudielû nesręig siela :) Tos wenos pataikas[57] nu iusa tekłukù,[58] ie muna gałwa ira algù dowinoiema[59] kuri Antigonus źad iums tad użmuszket muni tarp sawes.[60] Maź iem tas tekait kaip ir

victoriam. Porro Argyraspides *neque fugam se tentaturos* dicunt, *post damna patrimoniorum, et post coniuges amissas, neque bellum gesturos contra liberos suos;* ultroque eum conviciis agitant, *quod se post tot annos emeritorum stipendiorum, redeuntes domum cum praemiis tot bellorum, ab ipsa missione rursus in novam militiam immensaque bella revocaverit, et a laribus iam quodam modo suis, et ab ipso limine patriae abductos, inanibus promissis deceperit: nunc quoque amissis omnibus felicis militiae quaestibus, ne victos quidem in misera et inopi senecta quiescere sinat.* Ignaris deinde ducibus, confestim ad Antigonum legatos mittunt, petentes, *ut sua reddi iubeat. Is redditurum se* pollicetur, *si Eumenem sibi tradant.* Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: sed retractus, desperatis rebus, cum concursus multitudinis factus esset, petit, ut postremum sibi alloqui exercitum liceret.

CAP. IV. Iussus ab universis dicere, facto silentio laxatisque vinculis, prolatam, sicut erat catenatus, manum ostendit:

Cernitis, milites, inquit, *habitum atque ornamenta ducis vestri, quae mihi non hostium quisquam imposuit: nam hoc etiam mihi solatio foret. Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captivum fecistis. Quater intra hunc annum in mea verba iureiurando obstricti estis. Sed ista omitto (neque enim miseros convicia decent): Unum oro, si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit, inter*

kami asz kri- siù, o asz tecziaus nu giedinga smerti is- silûsûsiù.– Je tû mon suteikat, asz iumys [XIV 196] iszwadûiù nu prisikôs, kurius ius[61] tijk atwejû suwarźę sumuni,[62] arba ie ius nepaklausat muno ługosinôs, si[63] ius krupauient ont munes sauo ronkû kelte, dûket mon kalawiju, ir leisket iusû karwaida saunorey nesijkusi mirte uź jumis, kap ius buwot prisijkę galwa sauo uż ɨ padiete[64]! Nekłausont iems to darite, ibinges iem kieykte „Ai ius saka, pargalwei, zwilgteriekiet ont atmo- nijentiû Deiwû pargalwibes[65] teguł iums suteik toki gałą, koki ius suteikiet iuso karwaidoms! Ar ne ius anû dina sumurioiet[66] ronkas ‹sau› kraiu Perdika ir moiawot giltinę Atipatrû[67]? Aleksen- dra pati ius butumet nugawusys[68], ie źmogaus ronka but galieiusi ɨ palitiete; bet negaliedamys nieka prisz ɨ nuweikte, ius trakawot. Nû asz paskûie pargalwiû auka, iumis kieyko ir pekłos iums dikstu[69], idant ius wargusi, be numû, wissa umziu tirusi abazû isztremti kaip- tumet[70] ir ‹mirtumet› ‹stipt› mirtumet dakanoiemys iusa patiu[71] ginkłas, ‹paoɪe› rustesnes iusa atmonams[72] kaip neprietelû karwaidoms" Jiſ sakę ir netwerdamos isz apmau- da, ‹dɪ› bauż i abaża Antigona pri- szakie kareiwiu kurij ɨ serg. Ka rauna tepat kaip ie ijs paimta eit paskû sauo karwedi kurɨ nu- wilę ir wet[73] pati i abaża pargalieto- iaus graźinius lelones[74]: eit ij padiete po koies [XIV 196v] wissus źenkłus riki Aleksendras, tijk io par- galiû wainikus Pargalietoiû[75]. ir, idant nieka nestokotu iszeigà słane ir talka ritine paskû ‹wilkôs.› sekę. Gardesniù tas bû ‹Aleksendra›

vos me velitis mori. Nam neque ilius interest, quemadmodum aut ubi cadam; et ego fuero ignominia mortis liberatus. Huc si impetro, solvo vos iureiurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis. Aut si ipsos pudet roganti vim adhibere, ferrum huc date, et permittite, quod vos facturos pro imperatore iurastis, imperatorem pro vobis sine religione iurisiurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. *At vos,* ait, *devota capita, respiciant Dii periuriorum vindices; talesque vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis! Nempe vos iidem paulo ante et Perdiccae sanguine estis adspersi, et in Antipatrum eadem moliti. Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interemturi, quod maximum erat, seditionibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorresque omne aevum in hoc castrensi exsilio agatis, devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces, absumsistis.*

Plenus deinde irae, custodes suos praecedere ad Antigoni castra coepit. Sequitur exercitus, prodito imperatore suo et ipse captivus, triumphumque de se ipso ad victoris sui castra ducit; omnia auspicia regis Alexandri, et tot bellorum palmas laureasque una secum victori tradens: et ne quid deesset pompae, elephanti quoque et auxilia Orientalia subsequuntur. Tanto pulchrior haec Antigono, quam

61 Ž. *iumis* užrašytas viršuj išbraukto *ius*, bet išbrauktas ir atstatytas *ius*.

62 Kablelis parašytas šalia taško.

63 Turbūt norėta parašyti *jei*.

64 Tais. iš *darite uź jumis, tu kû ius buwot prisijkusys ateistę uź muni*.

65 Tais. iš *tegul deiwa atmonitoie pargalwibiû atgęiź ont ius*.

66 Prad. rašyti *sule*, bet ištaisyta.

67 R. *A* tais. iš *a*.

68 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

69 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

70 Pabr. violetiniu pieštuku *tirusi, isztremti kaiptumet* – ne S. Dauk.

71 R. *t* tais. violetiniu pieštuku iš *l* – ne S. Dauk.

72 Pirmoji r. *a* tais. iš *k*.

73 Turbūt norėta parašyti *wed*.

74 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

75 Ž. *io* užrašytas virš eilutės. Iš pradžių taškas padėtas po *wainikus*.

Antigonů, nekaip tijk pargalû Aleksendrů; kaipogi ijs saulieteki pargalieję[76], szis tus kurij sau- lieteki buwa paweikusis. Antigonus ikaisze[77] i sawo půlkus, tus pargalieto- ius pasaulês, pargrůzines iums wis ků bů nustoiusis[78] paskůioie muszoie. Eumeni linkon, ‹mın› Antigonus ‹min› miniedams ‹sena bendriba› sauo senoses su iumi pażines nienorieję[79] io regiete nu giedôs, neleida io sau waidinte ir- idawę ię sergiete sauo sargtei.–

V. Tù tarpù Eurydike ‹zmon› pati Ari- deaus riki, jusdama Polyperkonta isz Grecije i Macedoniję grisztanti ir pas ɨ Olympije essante, skaugiedama[80], idant io nokieje ne igautum waldiôs, nuraszę io[81] wardù ‹sauo› «riki» Polyper- kontů, «idant» idant ijs[82] wiresnibę karau- nôs[83] ‹idůlum› adůtum Kasandrů, kuririkys pardieję waldimierù sauo ri- kies. ‹Kasandrus pamiles tù pataikù› Ji pati nuleida Antigonů i Aziją[84] tokiùs pat isakimus. Kasandrus pamiles tù pa- taikù[85] ‹tampa› tapstai kalpù drůsios żmonôs. Jijs trauk i Grecię, onpůł ir iszgriaun daug piliû. Spartanay nusigondusys tomys baisibiemys ir gaisras twaskontes teis sauo[86] pilę ku- rę wissados ‹muras› ginkłas ne muras || [XIV 198] giniołę, tada prisz reiszkimus żyniczîû, ir prisz weczůie garbę sauo bocziû nebklaudameis gin- klù muras apsitwierę[87]. Tep bů jie nusikartoie nu sauo ‹tewû› probocziû, iog kitep nebwilies iszliksi, kaip tikta dongůdamos muras piles, kurios par ilgus omzius ukinikû kontribe muras bů[88]. Tam dingontes ‹grůzın› kersztay Macedonijo kiłstantis grůżina ‹K› tenay isz Grecijos Kasandru.

76 Ž. *pargalieję* užrašytas viršuj išbraukto *nuweikę*. Prad. rašyti *ap*, bet ištaisyta į *par*.

77 Ž. *ikaisze* užrašytas viršuj išbraukto *iskaidę*.

78 Tais. iš *nustokusis*.

79 Prad. rašyti *nienorieo*, bet ištaisyta.

80 R. *g* tais. iš *d*.

81 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *io*.

82 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ijs*.

83 Parašyta *karaunôs*.

84 Du taisymų sluoksniai: prir. paraštėje *Ta pati*, tais. iš *Antigonus*; po to tais. pieštuku iš *Ta pati Antigonů i Aziją nuleida*.

85 Tais. pieštuku iš *tů pataiką*.

86 Tais. iš *pas ius*.

87 Tais. iš *ginkla nuleidusys murusę użdongas weizieję*. Viršuj išbrauktų *użdongas weizieję* užrašyti *tů pilę kurę iki sziole weina pati kontribę ukinikû ginieję, kuriu nů wakai*, bet išbraukti. Tais. iš *aptwierę*.

88 Tais. iš *bů nusikartoie nu sauo ‹tewû› probocziû, iog par ilgus omzius ukinikû kontribe muras pilês bů tada netaries użganitas pałiksi ie murusi użsirakinsi*. Įtrp. tarp eilučių ir paraštėje *iog kitep newilies iszliksi, kaip tikta dongůdamos muras piles, kurios+*. Pliuso ženklas (+) parašytas prieš *par*. Tais. iš *newilies* į *nebwilies*.

Alexandro tot victoriae fuerunt; ut, cum ille Orientem vicerit, hic etiam eos, a quibus Oriens victus fuerat, superaverit. Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo dividit, redditis, quae in victoria ceperat. Eumenem vero, verecundia prioris amicitiae, in conspectum suum venire prohibitum, assignari custodibus praecepit.

CAP. V. Interea Eurydice, uxor Aridaei regis, ut Polyperchonta a Graecia redire in Macedoniam cognovit, et ab eo arcessitam Olympiadem; muliebri aemulatione perculsa, abutens valetudine viri, cuius officia sibi vindicabat, scribit regis nomine Polyperchonti, *Cassandro exercitum tradat, in quem regni administrationem rex transtulerit;* eadem et in Asiam Antigono per epistolas nuntiat. Quo beneficio devinctus Cassander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciae gerit; deinde profectus in Graeciam, multis civitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vicino incendio, territi Spartani urbem, quam semper armis, non muris, defenderant, tum contra responsa fatorum et veterem maiorum gloriam, armis diffisi, murorum praesidio includunt. Tantum eos degeneravisse a maioribus, ut, cum multis seculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives salvos se fore non existimaverint, nisi intra muros laterent. Dum haec aguntur, Cassandrum a Graecia turbatus Macedoniae status domum revocavit.

89 Ž. *griszte* išbrauktas ir viršuj prad. rašyti *dongin*, bet išbraukta ir atstatyta *griszte*.

89 Pabr. violetiniu pieštuku, o paraštėje prir. *denge* – ne S. Dauk.

Kaipogi Eurydike ir Aride- us rikys užgine griszte[88] i rikę Olympije motinà Aleksendras didioie, ku- ri donginos[89] isz Epiraus su Eacidu rikiù Molosû; todiel Macedonys ‹ibin- gusys› ‹rugod› ibingusis už tû apûką[90] patè Pilipa ir Motinà[91] Aleksendras padarita, sutarę ię głobte, kurios isakimù uźmuszę Euridike ir io wi- ra Arideu wieszpatawusi szeszerius metus.

VI. Bet neilga ir Olympije tewiesz- patauo. Motriszki daugiaus apmaudin- ga kaip wieszpatinga, gôżę didûmenês kraui ir tujau pamatę meili sauo pado- nuiu iszwirtusi i neapikonta. Jr tep atsi- artinont ‹Aleksendrû› Kasandrû, neb- klaudamôs «su» sauo martî[92] Roksani ir posuniù Erkulù i Pydnôs pile issidongina.. Kelauientę ie, Deidamije Eacidos rikî duktie, ir Tessaloniké podukra[93], kunegaiksztate ‹q› kuri pagarsino warda sauo tewo Pilipo, ir kittû[94] daug keltês żmonû || [XIV 198v] lidiesina daugiaus iszeiginga ne kaip naudinga. Tû girdiedams Kasandra bauż skubina i Pidna ir ię apguł. Olym- pije[95] nowijema badù ir gelżiù, ikirieiusi ilgą apgulimą, iszkaulij[96] sau giwiba ir[97] pargalietoiû[98] pasidûd. Bet Kasan- dra suwadines swieta terauteis ape likkumo sugautos rikienês, ‹lijp› ‹isa› lijp słaptù ateite gentijs užmusztuiû[99] raudôs rubusî, ir skùsteis ‹sk› ont[100] smarkibês. Olympijos[101]. Mace- donys ibingî on tokî ios elgimos nebgodo[102] daugesne orumo se- noses ios szarzôs; ir[103] pasmerkię ont smerte, neminiedamys[104] iog narsibę io[105] wiro ir ios sunaus, giweno newen be bai- mês widurieję tijk stipriû

Namque Olympias, (mater Alexandri Magni regis) cum Epiro in Macedoniam, prosequente Aeacide, rege Molossorum, veniret, prohiberique finibus ab Eurydice et Aridaeo rege coepisset; seu memoria mariti, seu magnitudine filii, et indignitate rei, moti Macedones, ad Olympiadem transiere: cuius iussu et Eurydice, et rex occiditur, sex annis post Alexandrum potitus regno.

CAP. VI. Sed nec Olympias diu regnavit. Nam cum principum passim caedes, muliebri magis, quam regio more fecisset, favorem sui in odium vertit. Itaque audito Cassandri adventu, diffisa Macedonibus cum nuru Roxane, et nepote (Hercule), in Pydnam urbem concedit. Proficiscenti Deidamia, Aeacidae regis filia, et Thessalonice privigna, et ipsa clara Philippi patris nomine, multaeque aliae principum matronae, speciosus magis quam utilis grex, comites fuere. Haec cum nuntiata Cassandro essent, statim citato cursu Pydnam venit, et urbem obsidione cingit. Cum fame ferroque urgeretur Olympias, longae obsidionis taedio, pacta salute, victori se tradidit. Sed Cassander ad concionem vocato populo, sciscitaturus, *quid de Olympiade fieri velint,* subornat parentes interfectorum, qui sumta lugubri veste, crudelitatem mulieris accusarent. A quibus accensi Macedones, sine respectu pristinae maiestatis, occidendam decernunt: immemores prorsus, quod per filium eius, virumque, non solum vitam ipsi inter

90 Turbūt norėta parašyti *apiûką*.

91 R. *t* tais. pieštuku iš *l*, r. *à* tais. iš *a*.

92 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

93 Prad. rašyti *poduku*, bet ištaisyta.

94 Įtrp. tarp eilučių *kittû*.

95 Taškas padėtas šalia kablelio, tais. iš *Olym*.

96 Tais. iš *iszkaulijusi*.

97 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

98 Prad. rašyti *pargat*, bet ištaisyta.

99 Tais. į *nu ios užmusztuiû*, bet *nu ios* išbraukti. Parašyta *gentijs užmusztuiû ateite*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*. Tais. iš *ateie*.

100 Įtrp. tarp eilučių *ir, ont*.

101 R-ės *ly* aptaškytos rašalu.

102 Tais. iš *Jbingî tû powizû macedonys nebweiz*.

103 Tais. iš *szarzas*. Ž. *ir* užrašytas viršuj išbraukto *jie*.

104 Tais. iš *nemindamys*.

105 Turbūt norėta parašyti *ios*.

parubeźie- niû,[106] bet dar nepaseikamus turtus ir waldę pasaules igiję. Bet Olympije ‹lig› matidama ‹zm› kaikarus[107] ginklůtus rustas weidas pri ios[108] artinontes, ‹szi› apdarita wieszpa tingas rubas, pasiriemusi ont dwem sauo sargiem eit prisz. Kaikara ię pamatiusys ‹nusiminę.› nusziurpa mindamys ios praeiuseiję didibę, ir tijk rikiû, kurius iems rodies minauo inti, apsisto priesz ię; bet kitti kaikaray issiusti nu Kasandraus nudauz[109] ię on- gała, ij newengę nu kalawijaus ont ‹s› ios użmuszimo ketamo, negi suklika kaip lůbieję motriszkoses darite, ij prijemę smerti stangey, kaip priderieję tep garsios kêltes żmonà ir galieję matite[110] Aleksendra paskůieme kwiepterie- jeme io motinas. Pasako, iog jau[111] wirsdama ‖ [XIV 200] dar[112] użdengusi ‹sau› płaukas ir rubas sauo kuna, idant negiedintum weizontiuiû. Jè mirùs Kasandrus wedę sau i zmonas[113] dukterɨ Arideaus ir isztriemę Aleksendras su- nù i pili Ampipolis[114].–

finitimos tutam habuissent; verum etiam tantas opes imperiumque orbis quaesissent. Sed Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos vidit, veste regali, duabus ancillis innixa, ultro obviam procedit. Qua visa, percussores attoniti fortuna maiestatis prioris, et tot in ea memoriae occurrentibus regum suorum nominibus, substiterunt; donec a Cassandro missi sunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium nec vulnera, aut muliebriter vociferantem: sed virorum morte fortium, pro gloria veteris prosapiae, morti succumbentem; ut Alexandrum posses etiam in moriente matre cognoscere. Insuper exspirans, capillis et veste crura contexisse fertur, ne quid posset in corpore eius indecorum videri. Post haec Cassander Thessalonicen, regis Aridaei filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre, in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit.

106 Kablelis parašytas šalia taško.

107 Ž. *bernus* užrašytas viršuj išbraukto *wirus*, bet išbrauktas ir užrašytas *kaikarus*.

108 Įtrp. tarp eilučių *pri ios*.

109 Tais. iš *Kasandras nu daug*.

110 Tais. iš *pamatite*.

111 Įtrp. tarp eilučių *jau*.

112 Prir. paraštėje *dar*.

113 Tais. iš *pawedę i zmonas*. Ž-iai *i zmonas* buvo išbraukti, bet atstatyti.

114 Tais. iš *Ampipolys*

I. Uźmuszùs Perdika, ir io broli Eumeni bey Polyperkonta ir kittus karwaidus iwairiû szaliû, rodies kersztai tarp palikuniû Aleksendras didioje pasibengu- sys; kad staigè tarp patiû pargalietoiû kielies netaika[1]: kaipogi rekalauient Ptolomeů ir Kasandrů bey Lysimaků, idant nauda kariesi suplieszta ir uzimtusius krasztus issidalitum, Antigonus nairies pri sauo[2] karês nupełnû sandraugus prileiste, kurios paôiuma wens pats tebů priti- res. Jr idant teisingą karę roditumes pra- dieies, paskełb, norys atmonite Olympijes smerti nu Kasandraus użmużtoses, ir Aleksendrôs sauo rikî, sunu su motinu Ampipolinios kaliniczes iszlůsûte. Tů paiutusiù Ptolomeus ir Kassander, su- tarusiù[3] su Lysimakù ir Seleukù ben- dribą i karę ont żåmę[4] ir jurù tomprey elgas tomprey rengas. Ptolomeus wal- dę Egypta ir dideję dali Aprikôs su Cyprù ir Penicije̜. Kasandrus riedę Macedoniję ir Greciję. Azijo ir saulie- tekiniusi krasztusi wieszpatauo An- tigonus, kurio sunu Demetriu[5] pra- dioie karês teis Gamale pargaleję, kurioię muszoie Ptolomeus didesnę gar- bę sauo widutinumo kaip patios par- gales igiję: kaipogi newen bendrus ‖ [XV 200v][6] Demetriaus su iû turtas bet dar[7] su ‹ap› su do- winomijs atleida; bey[8] pateis Demetriaus wissą numiszkůię[9] padargą ‹ir› ‹io› su

1 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

2 Ž. *sauo* užrašytas viršuj išbraukto *io*.

3 Tais. iš *susibaudusiù*.

4 Prad. rašyti *że*, bet ištaisyta.

5 Tais. iš *sunus Demetrius*.

6 Psl. viršutiniame kairiame kampe parašyta *nusimanimę*.

7 Ž. *dar* užrašytas virš eilutės.

8 Tais. iš *it* į *ir*, bet išbraukta ir viršuj užrašyta *bey*.

9 Tais., atrodo, iš *wissà numiszkę*.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

CAP. I. Perdicca, et fratre eius, Eumene, ac Polyperchonte, ceterisque ducibus diversae partis occisis, finitum certamen inter successores Alexandri Magni videbatur; cum repente inter ipsos victores nata discordia est: quippe postulantibus Ptolemaeo, et Cassandro, et Lysimacho, *ut pecunia in praeda capta, provinciaeque dividerentur;* Antigonus negavit, *se in eius belli praemia socios admissurum, in cuius periculum solus descenderit.* Et ut honestum adversus socios bellum suscipere videretur, divulgat, *se Olympiadis mortem, a Cassandro interfectae, ulcisci velle, et Alexandri regis sui filium cum matre obsidione Amphipolitana liberare.* His cognitis, Ptolemaeus et Cassander, inita cum Lysimacho et Seleuco societate, bellum terra marique enixe instruunt. Tenebat Ptolemaeus Aegyptum cum Africae parte maiore, et Cypro, et Phoenice. Cassandro parebat Macedonia cum Graecia. Asiam et partes Orientis occupaverat Antigonus, cuius filius Demetrius, prima belli congressione, a Ptolemaeo apud Gamalam vincitur. In quo proelio maior Ptolemaei moderationis gloria, quam ipsius victoriae, fuit; siquidem et amicos Demetrii non solum cum suis rebus, verum etiam additis insuper muneribus, dimisit; et ipsius Demetrii privatum omne ins-

10 Įtrp. tarp eilučių *iog buk.* Kablelis parašytas šalia išbrauktų kabučių. Iš pradžių kabutės buvo padėtos prieš *nediel* ir po *karaute.*

11 Tais. iš *iwairius.*

12 Tais. iš *pasawino.*

13 Prad. rašyti *Kassander*, bet ištaisyta.

14 R. *d* tais. iš rusiškos *∂.*

15 Tais. iš *giwente.*

16 R. *K* tais. iš *N* (?).

17 Ž. *turys* užrašytas viršuj išbraukto *sukonkùs.*

18 R. *î* tais. iš *ę.*

19 Prad. rašyti *że*, bet ištaisyta. Tais. iš *użkaste.*

20 Parašyti du kableliai.

21 R. *î* tais. iš *ę.*

22 Prir. paraštėje *sauo.*

23 Tais. iš *sunus.*

24 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *9* – tai lanko numeris, parašytas paties S. Dauk., šalia pieštuku parašytas skaičius *202* – tai psl. numeris. Šalia violetiniu pieštuku prir. *Iki* – ne S. Dauk.

io szeiminù pagrûźina, pasakes godôs źôdius: iog buk nediel grobę, bet diel orumo iemes karaute,[10] apiditu sakies esus, iog Anti- gonus pargalieies iwairiu[11] szaliû ‹par-› karwaidas wens pats wissûmenes par- galês pełną pasawintę[12] norieję.

II Tam dingontes, Kassandrus[13] nu Apol- lonijè griżdams onsztika Abderitas, ku- rij diel daugibês[14] warliû ir peliû pali- kusys sauo tëû zemę weizieję weitos apsigi- wente[15]. Krupaudams[16] idant Macedoni- jos neuźimtum, padaręs sutarima i- bursa ius prijemę; ir iems gałutinius łaukus Macedonijos pawedę. Ongała idant Erkules Aleksendros sunus maźne jau keturioleka metû turys[17], miniejemù tëwa wardo, i ‹isto› sosta macedo- nijos neisismeigtum, lijp ɨ ligè su mo- tinù io Barsinî[18] użmużte ir kunu ju- dums źâmieję użrauste[19], idant palaidoiemù nugalawims neissireiksz- tum: it tarsi nedide dar piktadieme te- santi, pirmù pati riki uźmuszus, ikon- den ‹io› io motina Olympije su sunù,[20] on- tra tepat sunu su io motinu Roksanę ligiù pasalumù ‹w› nugalauo, beje, it but rikies Macedonijos kitep negalie- jes pasijkte kaip tikta piktadiemî[21]. Tù tarpù Ptolomeus wiel ont jurù susi- grum, ir nustokes łaiwines ir pargalę sauo[22] neprietelû palikes i Egyptą nuspruko. Demetrius sunu[23] Ptolomeaus Leontisku ir broli Menelau bey bendrus su io padar gù ‖ [XV 202][24] padargù i Egipta atleida; ir idant paroditum, iog iudù ne skaugibù bet orumo garbę ussidegusiu ‹tarp› dowinomys ir pataikomys tarp- patiû kariû nokies: daug dores-

trumentum ac familiam reddidit, adiecto honore verborum: *Non se propter praedam, sed propter dignitatem inisse bellum; indignatum, quod Antigonus, devictis diversae factionis ducibus, solus communis victoriae praemia corripuisset.*

CAP. II. Dum haec aguntur, Cassander ab Apollonia rediens incidit in Abderitas, qui propter ranarum muriumque multitudinem relicto patriae solo, sedes quaerebant: veritus, ne Macedoniam occuparent, facta pactione in societatem eos recepit; agrosque iis ultimos Macedoniae assignat. Deinde, ne Hercules, Alexandri filius, qui fere annos quatuordecim excesserat, favore paterni nominis in regnum Macedoniae vocaretur, occidi eum tacite cum matre Barsine iubet, corporaque eorum terra obrui, ne caedes sepultura proderetur; et quasi parum facinoris in ipso primum rege, mox in matre eius Olympiade, ac filio admisisset; alterum quoque filium cum matre Roxane, pari fraude interficit: scilicet, quasi regnum Macedoniae, quod affectabat, aliter consequi, quam scelere, non posset. Interea Ptolemaeus cum Demetrio, nauali proelio, iterato congreditur, et amissa classe, hostique concessa victoria, in Aegyptum refugit. Demetrius filium Ptolemaei Leontiscum, et fratrem Menelaum, amicosque eius cum privati instrumenti ministerio, pari provocatus antea munere, Aegyptum remittit: et ut appareret, eos non odio, sed dignitatis gloria accensos, donis muneribusque inter ipsa bella contendebant. Tanto

ne ongys[25] kariauo, nekaip nugis bendriba gerbę! Tù pargalî[26] pasipu- tes Antigonus, lijp swietů[27] sawi su Deme- trijù sunù rikiù[28] wadinte.[29] Ptołomeus idant nemaźesnî orumo pas sawusius butum nu karaunos rikiù apsiskelbin. Ků iszgirdusiù Kasandrus ir Lysimakùs «ir» pacziudu wiesz- patini maiestotą ‹sau› pasawina. Nie wens tarp iû nedrisa[30] tôs godos gaszumas apsimaute, kol[31] dar gi- woie sunu iû wieszpateis.[32] Tep dide[33] ije drowiejes, iog norys turtus wiesz- patingus weldieję, wienog wardo riki[34] neturieję, kol Aleksendra galieję turiete inna karszinczių[35]. Bet Ptołomeus, Kasandrus ir kitti wiresnįję tos szalęis, pakarcziů nukaiwinti nu Antigonaus, sutar, iog nieksay nekaraus[36] daugesne uż sawi, bet wissi, wissůmeni rekalą ginios, kaipogi ‹ira› protingay ira, neszelpte wens kita, it bů pargale weinam kurem naudingù tessan- te. Todiel patwirten sauo bendriba rasztas paźenklin łaiką, weitą iû pasiregiejemo ir wissůmenę galę rengas i karę. Kasandrus inikes i karę sauo rikies parubeżiusę nuleid Lysimaka su ‹sti› rimtu karaunù i tałka sauo sundraugams.

[XV 202v] III. Taygi tas Lysimakus bů didè garsiôs keltes Macedonijos[37], bet io pritirta narsibe garsesnè wisso kios kiltês: bů tep, iog io mentôs didibe rodies wirszesni essan ti uź mokslą patios iszminteis ir nieksay tarp pargalietoiû ‹rılı› saulieteki negalieje iem[38] liginteis spiekù. Alek- sendra didesijs gięyżdams[39] apmauda ont Jsz- mintî[40] Kalistenî, kurs[41] ‹stembę› tempies kriste

honestius tunc bella gerebantur, quam nunc amicitiae coluntur. Hac victoria elatus *Antigonus*, regem se cum Demetrio filio appellari a populo iubet. *Ptolemaeus* quoque, ne minoris apud suos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis, *Cassander* et *Lysimachus*, et ipsi regiam sibi maiestatem vindicaverunt. Huius honoris ornamentis tamdiu omnes abstinuerunt, quamdiu filii regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut, cum opes regias haberent, regum tamen nominibus aequo animo caruerint, quod Alexandro iustus heres fuit. Sed Ptolemaeus et Cassander, ceterique factionis alterius duces, cum carpi se singulos ab Antigono viderent; dum privatum singulorum, non commune universorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter volunt, quasi victoria unius, non omnium foret; per epistolas se invicem confirmantes, tempus et locum coëundi condicunt, bellumque communibus viribus instruunt. Cui cum Cassander interesse propter finitimum bellum non posset, Lysimachum cum ingentibus copiis in auxilium sociis mittit.

CAP. III. Erat hic Lysimachus illustri quidem Macedoniae loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior: quae tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philosophia ipsa, viriumque gloria omnes, per quos Oriens domitus est, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem philosophum, propter salutationis Persicae in-

25 R. *y* tais. iš *i*.

26 R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

27 Įtrp. tarp eilučių *swietů*.

28 R-ės *ri* išbrauktos.

29 Išbrauktas kablelis ir padėtas taškas.

30 Prad. rašyti *ni*.

31 Tais. iš *iki*.

32 Taškas padėtas šalia kablelio.

33 Paraštėje pieštuku parašytas kryželis – ne S. Dauk.

34 Tais. iš *wardû rikiû*.

35 R. *ų* (?) tais. iš *ù*.

36 Tais. pieštuku iš *netur karaute*.

37 R. *n* sulieta rašalu.

38 Tais. iš *kuri tokę bů, iog didibe io mentôs rodies wirszesni essan patios iszminteis mokslů ir tarp pargalietoiû ‹rılı› saulieteki nieksay negalieje*.

39 Tais. neaiškiai iš *gęiżdams*.

40 Priešdėlis *Jsz* išbrauktas.

41 Tais. iš *kursay*.

kniupst prisz ɨ beje[42] pagał Persû da- bôs iem[43] kłoniointęis, ipainioię ɨ kaipo sunta ri i susibaudimą prisz sawɨ rengamą: ijs lijpę Kalisteni palůszinti, nupiaute jem ausys, nosi ir lupas: ir tů rustą ir biaurɨ powiziû isstate wissû akiwaisdà, pasků[44] tů nełaimɨ uźrakintą[45] su szuniù gelzeis klietkoie waźiote[46] po karauną diel ki- tû nugondinimo[47]. Lysimakus pagu- des klausitęis Kalistinî[48] ir mokiteis nu io[49] doribês, negalieję weiziete i tů lietos[50] wi- ro[51] tep kruwinà kenkinama uż godin ga lůsibę: ijs iem ibraukę idiewes, ir gala padarę io nelaimoms. Aleksen- dra, ibinges uż to ont io[52], lijpę ɨ ‹isz› pameste baisem ‹lewů› lutů;[53] bet toie walondoie kad ‹leus› lutas, ɨ pamates ussirustina ir půlę ont io, Lysimakus apwitures ron sauo kirieiù imurdę i nasrus ermo, ir nu- twer io lęizuwi[54] ɨ nusmaugę. Alek[55] stebas i io drůsibę[56] ir iem dowi- no: tůmi[57] Lysimakus rodos iem malonesniù. Szis użmir- sza abidą kurę bů pritires[58] nu rikę kaipo drausmę nu tiewo pritirta[59]. [XV 204] Jlgainiů minieiems tos notês butinay iszdilę, kad Jndijo Aleksen wiję tullus iszblaszkitus neprietelus, atskidusem nu sauo karaunos greitumù sauo zirga, Lysimakus wens iem tarnauo smiltiû tirusi[60]. Jau Pilips io brolys noriedams iudu pa sekte gala bů gawęs; ir numiręs[61] kliebieję riki. Lysimako linkon, ɨ neticzioms Aleksen pazeidę: beje szokdams nu zirga rago- nês[62] aszminimys jem kakta par brieźę: negalint kitep krauię nustabite, pats[63] numowes nu galwos wai- nika, apsiautę io galwą ir ‹a›

terpellatum morem, insidiarum, quae sibi paratae fuerant, conscium fuisse iratus finxisset; eumque truncatis crudeliter omnibus membris, abscissisque auribus, ac naso, labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset; insuper cum cane in cavea clausum, ad metum ceterorum, circumferret: tunc Lysimachus, audire Callisthenem, et praecepta ab eo virtutis accipere solitus, miseratus tanti viri, non culpae, sed libertatis poenas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod adeo aegre Alexander tulit, ut eum obiici ferocissimo leoni iuberet. Secl cum ad conspectum eius concitatus leo impetum fecisset, manum amiculo involutam Lysimachus in os leonis immersit, arreptaque lingua feram exanimavit. Quod cum nuntiatum regi esset, admiratio in satisfactionem cessit, cariore- mque eum propter constantiam tantae virtutis habuit. Lysimachus quoque magno animo, regis, veluti parentis, contumeliam tulit. Denique omni ex animo huius facti memoria exturbata, postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba, equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas arenarum moles cursus comes fuit. Quod idem antea Philippus, frater eius, cum facere voluisset, inter manus regis exspiraverat. Sed Lysimachum desiliens equo Alexander hastae cuspide ita in fronte vulneravit, ut sanguis aliter cludi non posset, quam diadema sibi demtum rex, alligandi vulneris causa, capiti eius imponeret.

42 Įtrp. tarp eilučių *beje*.

43 Įtrp. tarp eilučių *iem*.

44 Tais. iš *susibaudimi prisz i rengamą, ijs lijpę iem aplůszinti wissus straipstius, nupiowę jem ausys, nosi ir lupas: ir tů rustą ir biauri powiziú isstate powiziů ont akiwaisdà wissû, idant*. Tais. iš *piauri*. Po ž-io *wissû* parašyti du kableliai.

45 R. *ź* taisyta.

46 Tais. iš *waźioię*.

47 Prad. rašyti *nugi*, bet ištaisyta.

48 R. *î* tais. iš *ę*.

49 Prir. paraštėje *nu io*.

50 Ž. *lietos* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *tielôs*.

51 R. *o* tais. iš *a*.

52 Įtrp. tarp eilučių *uż to ont io*.

53 Kabliataškis parašytas šalia taško.

54 Tais. iš *apwitur ron kirieiù ir imurda i nasrus ermû, nu- twer io lęizuwi ir*. Galbūt norėta parašyti *ronka*.

55 R-ės *Alek* užrašytos viršuj išbraukto *Ri- kys*.

56 Pabr. pieštuku – ne S. Dauk.

57 Ž. *tůmi* užrašytas viršuj išbrauktų *par tą sauo drůsibę*.

58 R. *p* tais. iš rusiškos *n*.

59 Parašyta *pritirta nu tiewo*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

60 Tais. iš *Ongala minieiems tos noties iszdilę butinay, ir kad Jndijo rikys wiję tullus iszblaszkitus neprietelus, atskides nu sauo karaunos greitumo sauo zirga, Lysimakus wens iem tarnauo ‹par› tirusi smiltiû*.

61 Tais. iš *ijs numirę*.

62 Tais. iš *‹ijs› neticzioms rikys pazeidę: Aleksandra*. Tais. iš *ragonęs*. ž-yje *neticzioms* r. *t* užrašyta pieštuku viršuj *l* – ne S. Dauk. (?).

63 Ž. *pats* užrašytas viršuj išbraukto *rikys*.

uzklieste opą. Toksay bů pirmasys reiszkims rikies Lysimaků. Mirùs Aleksen- dra[64], kad io palikunys dalijos io riki, Lysimaků pawedę kaipo wis- sû narsiůiů wissu noźmioses tautas: weinù balsù, rodies tůmi ɨ prakelů narsibieję.–

IV Jki ne sukilus karè Ptolomeaus ir io bursinikû prisz Antigona, Antigonů nauies neprietelu Seleukaus kelties[65] isz gilumo Azijôs, kunegaik- sztys garsus, sauo narsibî[66] ir sauo pradę. Jo motina Leodike pati An- tiokaus wissu garsioiî Pilipa[67] karwaidôs, taries regieiusi sapnie Apollina su sawi gulinti[68], kursay uż nakwinę, iè pradieius, idawes zijdą ont kurio akminiu buwes on- kurî paweiklus, iszrûpts Deiwatys, kuri lijpęs sunů gimùs[69] adûte. Tas sapnus rodies stebukłù || [XV 204v] essus,[70] uź wiss, iog rita meta su tokę pat żimę rada zijdą łowoie Laodikês ir, iog Seleukû gimus[71] on kulszɨ bů unkurys ispaustas. Kad ‹Lysima-› Seleukus iszkelauo su Aleksendrù i Per- sû źigɨ, io motina adawę iem zijda iszreikszdama słapti io gimimo; ir mirùs Aleksendrů, Seleukus ikur dams pilɨ ‹pasau› saulietekie, kurios ijs bů wieszpatiû, tenay paszwentę swa[72] dwigulę pradę: ijs praminę pili Antiokiję ir Apollina lijpę godote ipatey artimosi apigardosî. Jo pali kunys saugoię (źenglus) szluzas) sauo deiwingos ‹pradı› kęltes: io karszincze turieję wissadôs on kulszi onku- rɨ, kaipo źenklą igimta io giminies. Padaliius rikę Macedonijos, Seleukus ilga laiką

Quod auspicium primum regalis maiestatis Lysimacho fuit. Sed et post mortem Alexandri, cum inter successores eius provinciae dividerentur, ferocissimae gentes, quasi omnium fortissimo, assignatae sunt: adeo etiam consensu universorum palmam virtutis inter ceteros tulit.

CAP. IV. Priusquam bellum inter Ptolemaeum, sociosque eius, adversus Antigonum committeretur, repente ex Asia maiore digressus *Seleucus*, novus Antigono hostis accesserat. Huius quoque et virtus clara, et origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; gravidamque factam, munus concubitus, annulum a Deo accepisse, in cuius gemma ancora sculpta esset: iussaque donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc visum et annulus, qui postera die, eiusdem sculpturae, in lecto inventus est: et figura ancorae, quae in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laodice annulum Seleuco, eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. Ubi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminae originis memoriam consecravit. Nam et urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocavit; et campos vicinos urbi Apollini dicavit. Originis eius argumentum etiam in posteris mansit: siquidem filii nepotesque eius, ancoram in femore, veluti notam generis naturalem, habuere. Multa in Oriente, post divisionem inter socios regni

64 Tais. iš *Aleksendrů.*

65 Tais. iš *szis rado sau neprietelu Seleukû keltês.*

66 R. *î* tais. iš *ę.*

67 Tais. iš *garsioię Pillipa.*

68 Ž. *sawi* užrašytas viršuj išbraukto *ię.* Prad. rašyti *k,* bet ištaisyta į *g.*

69 Tais. neaiškiai iš *idawes ie zijdą kurio akmů kuremi buwus ‹i› onkurî paweiklus, kuri lijpęs gimùs sunů.* Galbūt norėta parašyti *paweikslus.*

70 Kablelis parašytas šalia taško.

71 Tais. iš *Seleukus gimdams.*

72 Turbūt norėta parašyti *sawo.*

73 Prad. rašyti *isz*, bet ištaisyta.

74 Tais. iš *gimimôs*.

75 R. *î* tais. iš *ę*.

76 Ž. *nu* užrašytas viršuj išbraukto *lęizuwi*.

77 R. *t* tais pieštuku iš *l*.

78 Įtrp. tarp eilučių *arba rasbainikû*.

79 Tais. iš *Aleksendras*.

80 Įtrp. tarp eilučių *ijs*.

81 Prad. rašyti *ir*, bet ištaisyta.

82 Galbūt norėta parašyti *bursinikay*.

karauo Saulietekie, isi- laużę i Babiloniję ir io pargalę suteikę iem nauɨ spieką, ijs pa- weikę Baktrijoniję; isz ten nukako i Jndiję, kuri mirùs Aleksendrà bů issilůsawusi[73], ir io uriedus nuga- ławusi, Sandrokottus sutrupina manelus sauo tewainês; bet po par galè, iszganitos Jndijos tapa tyrio- niù: ijs pasawina waldę ir nu- wergę swieta, kursay bů issilůsa- wes nu swetimôs waldiôs. Tay bů żmogus neźinomo gimimo[74]; bet wale Deiwû rodies ɨ pawadinusi wieszpataute; Aleksendra dingteriets || [XV 206] io ‹didibę› io drůsibî[75] lijpę ɨ nuga- lůte, ijs iszliko spruksinù, nuil- sys ilgù muksinù, użmiga, tu tar- pù baisus ‹lew› lutas prisiartina pri io, laiźę nu[76] io warwonti prakaitą, atsibudes[77], paeję ɨ głos- tidams. Tas stebukłas ikwiepę iem welti wieszpatawimo, ir priszakie buri rakalû arba rasbainikû[78], paskatina Jndijonys kelteis. Paskesnè kad ijs ije karaute uriedû nu Aleksendrà[79] pardietû, slanius dide didelys ‹pası› waidinas iem, pakeł ɨ on sauo kukszteros kaip sauo poną kurs ɨ gerbę, ir tapstay wenkartu io wadowù ir ‹k› apginiejù. Sandrokotus tep isismeig i sostą, ir kad Seleukus dieję pamatus sauo didibês aten- tes ijs[80] bů waldimierù Jndijôs. Seleu- kus pasibendrauo su iumi ir gawes atwangą nu ritû is[81] kiba i karę prisz Antigo- nu. ‹Sun› Bursinikay su sunertu galę isztink imuszą, ku- rioie Antigonus gaun galą, Deme- trius io sunus issprunk. Bet bur- nikay[82] nusikratiusys sauo wissů- menę neprietelaus rem ginkłą

Macedonici, bella gessit. Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex victoria viribus, Bactrianos expugnavit. Transitum deinde in Indiam fecit, quae post mortem Alexandri, veluti cervicibus iugo servitutis excusso, praefectos eius occiderat. Auctor libertatis Sandrocottus fuerat: sed titulum libertatis post victoriam in servitutem verterat: siquidem occupato regno, populum, quem ab externa dominatione vindicaverat, ipse servitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem maiestate numinis impulsus. Quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offendisset, interfici a rege iussus salutem pedum celeritate quaesierat. Ex qua fatigatione, cum somno captus iaceret, leo ingentis formae ad dormientem accessit, sudoremque profluentem lingua ei detersit, expergefactumque blande reliquit. Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad novitatem regni sollicitavit. Molienti deinde bellum adversus praefectos Alexandri elephantus ferus infinitae magnitudinis ultro se obtulit, et veluti domita mansuetudine eum tergo excepit, duxque belli, et proeliator insignis fuit. Sic acquisito regno Sandrocottus ea tempestate, qua Seleucus futurae magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam possidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compositisque in Oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum copiis, proelium committitur; in eo Antigonus occiditur; Demetrius, filius eius, in fugam vertitur. Sed socii, profligato hostili bello, denuo

83 Tais. iš *atwej.*

84 R. *î* tais. iš *ę.*

patys prisz sawi ir pasiskieyd i dwę dalę. Seleukus susiner su Demetriù, o Ptolomeus su Lysi- makù.. Kasandrus mirszt, ir io sunus Pilips i io weitą isto. Jr tep Macedoniję reg ontra atweɨ[83] kares kilstantes sauo skreitî[84].–

in semet ipsos arma verterunt: et, cum de praeda non convenirent, iterum in duas factiones diducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lysimacho, iunguntur. Cassandro defuncto Philippus filius succedit. Sic, quasi ex integro, nova Macedoniae bella nascuntur.

[XVI 206v] I Mirùs Kasandrů ir io[1] sunů Pilipů, Tesalonikę ‹io› naszle Kasandraus ios patios sunus Antipater kurɨ weltů ij[2] graudina, mindama iog ɨ krutimys sauo kutino uźmuszę. Prizastes motźudies bů, iog mirùs wirů, daliientes rikî brolems, didesni rodies linkontɨ Aleksendrů, toke bů licziną tos motźudies, tů dar ‹bau› biauresnis[3], iog nieksay ne parodę idos, kurę Anti pater ‹użme› itarloię sauo motinà. Koke prizastis kaip norijs teisinga gal nuteisinte motźudę. Tep regie ie, iog Aleksendra noriedams nugęiźte[4] apmaudą ont sauo brolî už nuzudimo motinos, ir[5] lugoie paszalpas nu Demetriaus, kursay[6] wildamos igausijs Macedonię skubinôs suiumi susinerte. Kurio atkakimo[7] krupaudams Lysimakus, parkalb sauo zenta Antipatrą, idant su broliu susitaikintum, ne kaip tëwa neprietelu i Macedonię ileistum. Demetrius jutęs brolu taikînontes, pasalù Aleksendra uźmusz[8]: igawes Macedonijos rikę, suwadin karauna[9] diel issipasakoiema, sauo nudiemês. Tenay ijs apreiszk iog gorinams pirmù nu Aleksendras[10], ijs pasiskubines, lig iem ‹neate› nenuweikùs; ij patɨ nukaute jis sau kaipo wissu senu waisiù omziaus stigauo geresne praweronti sostà Macedonijôs, ‖ [XVI 208] io tëus tarnawes wissusi zigusi Pilipû ir Aleksendrà;

1 Tais. iš *ios*.

2 Tais. iš *ɨ* į *io*, po to viršuj išbraukto *io* užrašytas *ij*.

3 R. *b* tais. iš *p*.

4 Tais. iš *regie jema Aleksendra gęiźonti*. Iš pradžių tais. į *regieję*, po to tais. į *regieie*. Ž-yje *noriedams* r. *m* neišbaigta.

5 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

6 Prieš *kursay* pieštuku parašytas laužtinis skliaustas ([).

7 Tais. iš *atejema*.

8 R. *s* tais. iš *z*.

9 Tais. pieštuku iš *karaunas*.

10 Tais. pieštuku iš *Aleksendro*.

LIBER DECIMUS SEXTUS.

CAP. I. Post Cassandri regis, filiique eius Philippi, continuas mortes, Thessalonice regina, uxor Cassandri, non magno post tempore, ab Antipatro filio, cum vitam etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Causa parricidii fuit, quod post mortem mariti, in divisione inter fratres regni, propensior fuisseAlexandro videbatur. Quod facinus in eo gravius omnibus visum est, quod nullum maternae fraudis vestigium fuit: quanquam in parricidio nulla satis iusta causa ad sceleris patrocinia praetexi potest. Ob haec igitur Alexander, in ultionem maternae necis, gesturus cum fratre bellum, auxilium a Demetrio petit: nec Demetrius, spe invadendi Macedonici regni, moram fecit. Cuius adventum verens Lysimachus, persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cum praesensisset Demetrius, per insidias Alexandrum interfecit; occupatoque Macedoniae regno, caedem apud exercitum excusaturus, in concionem vocat. Ibi *priorem se petitum ab Alexandro* allegat: *nec fecisse se, sed occupasse insidias. Regem autem se Macedoniae vel aetatis experimentis, vel causis iustiorem esse. Patrem enim suum et Philippo regi et Alexandro Magno*

11 Du taisymų sluoksniai: ž. *waisiù* užrašytas viršuj išbraukto *naudù*, tais. iš *bu- wes* į *tar- nawes;* po to tais. pieštuku iš *iog jis sau priti- rimù kaipo waisiù omziaus geres- ne prawer sostà Macedonijôs, kuri* ‖ *iem kaip kitep prider: io tëus tar- nawes wissusi zigusi Pilipû ir Alek- sendrà; ongala Aleksendras wakû buwes globiejù, ir draudont atsi- me- tusiusius ijs karwaidù buwes: atkaley, Antipater boczius tû jauni- kaitiû daug smar- kesniù bû diel ‹patè› macedonijè.*

ongała Aleksendras wakû buwes globiejù, ir draudont atsimetusiusius ijs karwaidù buwes: atkaley, Antipatrus boczius tû jauni- kaitiû nokiejû daug smarkesniù buwes diel ‹patè› macedonijos[11] ne kaip ios patios rike. Kasandrus iu[12] teus didios kęltês wirs, ne taupidams ne motrisz- kiû ne wakû, ‹nai› isznaikina rikû kilti lig paskûiè[13] atwaszè. Nugis negaliedams ijs atmonite tu galźudeniû patem Kasandrů, ijs norys apmauda nugieyzszte ont io wakû: todiel[14] ‹Ale› Pilips ir Alek- sendra ie nůmiriele sint[15], dziaug- tumes regiedamù tenkonti Mace- donię ne iudums[16] galżudems, ne isz- naikintoiems iudums[17] ‹kel› ‹weisles› gi- minies, bet iudums[18] atmonito- iů[19]. ‹La› Macdonys tůmi[20] nuromditi pakielę i sauo rikiù: Lysimakus pats prisûkts tada, stempte prisz ‹Demetriu› Doriceta Trakijos riki krupaudams ‹p› ‹ın› isztikte i grum- sina su ontrù neprietelù, paka- iù padarę su Demetriu ir iem adawę atłaikus Macedonijos, kurij[21] priderieję io zentů Antipatrů.

II Demetrius suwissù gali Ma cedonijos rengies uzimte Aziję, kad tù tarpù Ptolomeus, Seleukus ir Lysimakus kurems praeiusi kare bů parodiusi ‹wei› laimingus weik- łumus[22] weinibês, dara nauɨ sutarima, suner iû karauną ir trauk io karaute Demetrius[23] Europoie. ‖ [XVI 208v] Pirus Epirû rikys susinerę su iumis i tů zigɨ: ijs tarę, iog Demetrius tep weikè atliks nu Macedonijos kaip ię bů igawęs.[24] ‹Tami da› Juk tami dakti nenusiwilę: Pyrrus papai- kin[25] kareiwius sauo nokieję ir prisûk[26] ɨ sprukte ir

socium in omni militia fuisse: liberorum deinde Alexandri ministrum, et ad persequendos defectores ducem exstitisse. Contra, Antipatrum, avum horum adolescentium, amariorem semper ministrum regni, quam ipsos reges fuisse. Cassandrum vero patrem, exstinctorem regiae domus, non feminis, non pueris pepercisse: nec cessasse, quoad omnem stirpem regiae sobolis deleret. Horum scelerum ultionem, quia nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos eius translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumque, si quis manium sensus est, non interfectores suos, ac stirpis suae, sed ultores eorum, Macedoniae regnum tenere malle. Per haec mitigato populo, rex Macedoniae appellatur. Lysimachus quoque, cum bello Doricetis regis Thracum premeretur, ne eodem tempore adversus eum dimicare necesse haberet, tradita ei altera parte Macedoniae, quae Antipatro eius genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

CAP. II. Igitur Demetrius, totis Macedoniae regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset, iterato Ptolemaeus, Seleucus, et Lysimachus, experti priore certamine, quantae vires essent concordiae, pacta societate adunatisque exercitibus, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se et belli socium, iungit Pyrrhus rex Epiri, sperans non difficilius Demetrium amittere Macedoniam posse, quam acquisierat. Nec spes frustra fuit; quippe exercitu eius corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniae

12 Ž. *iu* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *io.*

13 R. *è* tais. pieštuku iš *e.*

14 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *sunams* į *sunums;* ž-yje *todiel* r. *t* taisyta. Po to tais. pieštuku iš *Ka- sandrus negaliedams atmonite tu galźudeniû pawedęs bû sauo sunums.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku *galźudeniû* – ne S. Dauk.

15 Atrodo, prad. rašyti *ł*. Ž. *sint* pieštuku išbrauktas, bet atstatytas.

16 Tais. iš *iu.*

17 Tais. pieštuku iš *iu.*

18 Prad. rašyti *iû*, bet ištaisyta.

19 Tais. iš *atmo- nitoiems.*

20 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *tůmi.*

21 Tais. pieštuku iš *kuri.*

22 Galūnės r. *u* neišbaigta.

23 Prir. paraštėje pieštuku *Demetrius.*

24 Taškas tais. iš dvitaškio.

25 Tais. iš *papaikina.*

26 Tais. iš *prisûkę.*

27 Įtrp. tarp eilučių *ont io iog ijs.*

28 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

29 R-ės *apk* išbrauktos, bet atstatytos.

30 Galbūt norėta parašyti *ont io skundies.*

31 Pirmoji r. *i* tais. iš rusiškos *u*. Tais. iš *iau.*

32 Tais. iš *genžudi* į *genżude,* bet ištaisyta į *genżudî.*

33 Virš r-ės *S* yra rašalo dėmė.

34 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk. Galbūt norėta parašyti *beswekatos* (?).

35 Įtrp. tarp eilučių *kad ijs.*

36 Tais. iš *nusiteisina* į *nusiteisino,* bet ištaisyta.

37 Tais. iš *kersztas.*

38 R. *u* tais. iš rusiškos *y*.

39 Tais. iš *Tesaliję.*

40 Tais. pieštuku iš *eit.*

41 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *ıp*, bet ištaisyta į *pilês;* po to pieštuku tais. į *pili.*

42 Prad. tais. į *nůpůlys,* bet išbraukta.

43 R. *ù* tais. iš *a*.

44 Tais. pieštuku iš *Reiskine.*

igaun sô- sta Macedonijôs. Wienog Lysima- kus lijp nugalůte sauo zenta Anti- patra, kursay skundies ont io iog ijs[27] rikę iem iszwerźęs:[28] ijs lijp apkalte[29] Euridike sauo dukteri, kuri ligè su sawo wi- rù ont skundies[30], ir tep ‹szaszůlietys› wiele Aleksendras didioie, jau[31] uż pa- teis nugalawimo, jau uż isznaiki- nima io gimienies atgeiżę apmau- da ont wissos kiltês Kassandraus jau nugaławimù, jau karonę, jau gentżudî[32]. Demetrius tepat apsiaustas nu tijk karaunû galiedams godingay mirte, giedingay pasidawę Selauků[33]. Nubengùs karę Pto lemeus su didi garbę weikalû mi rę. Szys, prisz tautû iproti mazů- iů sunů lig beswek[34] rikę pawedę, ir kad ijs[35] isz tokî sauo elgimos priesz swieta ‹sauo› teisinos[36], pagirę kaip isz- kielima sunaus tep dosnuma te- wa. Abudù ne weina pawaisdą parodę iudums atkaitios małonês ir jaunasys kunegaiksztijs tapę daug małonesniù ‹swielu› tautà ‹kurı› regint iè, io tewa, pawedùs iem rikę, pats prastu sargù ‹iog› sunaus || [XVI 210] sarktieję elgauo, ir prakielę warda tewà, uż ‹wa› ‹karal› riki ir waldimie- ra.

III. Bet kersztai[37], paprastas wai- sius ligumo sukielę karę tarp Pyr- raus ir Lysimaką, kuriůdù it nese- nè isz weinà prisz Demetriu ka- rauo. Lysimakus, tapes pargalie- toiù, igawa Macedoniję isz kurios Pyrru iszuię[38]. Jsz tenay trauk i Tra- ciję[39] ir eiję[40] tujau prisz Eraklejos pili[41] kurios pradę ir ‹pa› nůpů- lis[42] ira ligè stebuklingù[43]. Reiszki- ne[44] Delpos «lijpę» ‹Béotiojonems› Tebanams nowijemims maras bů lijpusi nauiukinę[45] ikurte Ponte ‹pa›

occupavit. Dum haec aguntur, Lysimachus generum suum Antipatrum, regnum Macedoniae ademtum sibi soceri fraude querentem, interficit; filiamque suam Eurydicen, querelarum sociam, in custodiam tradit: atque ita universa Cassandri domus Alexandro Magno, seu necis ipsius, seu stirpis exstinctae poenas, partim caede, partim supplicio, partim parricidio luit. Demetrius quoque a tot exercitibus circumventus, cum posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemaeus cum magna rerum gestarum gloria moritur. Is, contra ius gentium, minimo natu ex filiis ante infirmitatem regnum tradiderat, eiusque rei populo rationem reddiderat: cuius non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuerat. Inter cetera patris et filii mutuae pietatis exempla, etiam ea res amorem populi iuveni conciliaverat, quod pater, regno ei publice tradito, privatus officium regi inter satellites fecerat, omnique regno pulchrius regis esse patrem duxerat.

CAP. III. Sed inter Lysimachum, et Pyrrum regem, socios paulo ante adversus Demetrium, assiduum inter pares discordiae malum, bellum moverat. Victor Lysimachus, pulso Pyrrho, Macedoniam occupaverat. Inde Thraciae, ac deinceps *Heracleae* bellum intulerat; cuius urbis et initia et exitus admirabiles fuere; quippe Boeotiis pestilentia laborantibus, oraculum Delphis responderat, *colonia in Ponti regione*

i globà Erkuli. Bet Tebanay[46] wissi welijos łabiaus mirte iki paskůie tiewainieje kaip ‹niekinte› grumtęis su toli- mù yrkławimù, ir tep isakims deiwa ne bů atęistas. Bet tujau Pocenay ‹apsk› iem ius karaute: pargalieti ‹Poc› Tebanay daugiosi muszosî terauies isznauie ‹rei- ki› ‹r› źiniczês ir issijauto, iog waistes, kuri but użturiejusi ma- rus, padaris gała tepat karè; todiel[47] burys nauiukû pasitaiso, ir kelau Ponti pilęs Eraklejos[48] kurte. Nes[49], iog ‹teinay› linkiejemù Dei- wû i tus krasztus[50] bů nusidonginusys, trum- pù łaikù igiję didius turtus. ‖ [XVI 210v] Pasků[51] ta pilę daug kariû nu parubeźienû ‹pritirę› ir daug numkariû pritirę. Tarp kittû garsiû uż wiss ta minietina ‹bů.› ira. Kad nuweikùs Persus Ate- nionys ondieję mokesni Greiję ir Aziję diel onturiejema sauo łai- winês, kieykweina tauta skubi- nos ‹kraute› atęiste diel sauo iszga- nimo; weini Erakleionijs[52] ne szili[53] kaipo bendray Persû rikiû. Jssiust[54] tenay nu Atenionû La- makus su karaunù idant ‹pri- sůktum› iszpliesztum, ko nedawę, kad palikes jurmalie sauo lai- wus laukus Eraklejonû terio- ję, laiwinę su didesniję dali ka- raunôs staigi audra sukulę. ‹Nu- stokims lawù› Jr tep kad[55] nustokes łai- wù ne ‹marę› ‹n› jurù nebgalieję ‹bedriste›[56] ne źeme saujele[57] beturie- dams kareiwiû ‹grizte› tarp wis- sù noźmiausiû tautû nebdrisa begriżte: bet Eraklejonijs neno- riedamijs[58] kaip tikta łabdarimas apmaudą gieyźte, palidieję ~~i~~ su penù ir su paszałpu, taries gaub- damijs bendribą tû, kurij ius turie- ję uź neprietelus, ganu essu paka- kintas uż nuterioiemo iû kiey- mû.

sacram Herculi conderent. Cum propter metum longae ac periculosae nauigationis, mortem in patria omnibus praeoptantibus, res omissa esset; bellum his Phocenses intulerunt: quorum cum adversa proelia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt: responsum, *idem belli quod pestilentiae remedium fore.* Igitur conscripta colonorum manu in Pontum delati urbem Heracleam condiderunt. Et quoniam fatorum auspiciis in eas sedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. Multa deinde huius urbis adversus finitimos bella, multae etiam domesticae dissensiones fuere. Inter cetera magnifica, vel praecipue illud memorabile fuit: cum rerum potirentur Athenienses, victisque Persis, Graeciae et Asiae tributum in tutelam classis descripsissent, omnibus cupide ad praesidium salutis suae conferentibus; soli Heracleenses, ob amicitiam regum Persicorum, collationem abnuerant. Missus itaque ab Atheniensibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum, quod negabatur, dum, relictis in litore nauibus, agros Heracleensium populatur, classem cum maiore parte exercitus, naufragio repentinae tempestatis amisit. Itaque cum neque mari posset amissis nauibus, neque terra auderet, cum parva manu inter tot ferocissimas gentes, reverti; Heracleenses honestiorem beneficii, quam ultionis occasionem rati, instructos commeatibus auxiliisque dimittunt: bene agrorum suorum populationem impensam existimantes, si, quos hostes habuerant, amicos reddidissent.

45 Tais. pieštuku iš *naukinę*.

46 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Bet Tebanay*.

47 Prir. paraštėje pieštuku *todiel*.

48 Tais. iš *Erakleję*.

49 R. *s* taisyta.

50 Įtrp. tarp eilučių *i tus krasztus*.

51 R. *P* tais. iš *T*.

52 Tais. iš *Eraklenijs*.

53 Prad. rašyti *neatm*, bet ištaisyta.

54 Prad. rašyti *Jsz*, bet ištaisyta.

55 Įtrp. tarp eilučių *kad*.

56 Ž. *bedriste* užrašytas viršuj išbraukto *pagriżte*.

57 Tais. į *bedrisa saujele*, bet išbraukta.

58 Tais. iš *nebno-riedamijs.*

59 Lot. tekste: *existimans*, galbūt norėta parašyti *nemanę* (?).

60 Taškas tais. iš kablelio.

61 Brūkštelta raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

62 R. *p* taisyta. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

63 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pilę, ž. kuris* užrašytas viršuj išbraukto *szis*, bet išbrauktas ir prir. *ijs*.

64 Tais. pieštuku iš *Tapes nepriete-lu sauo bendraus tepat*. Iš pradžių parašyta *tapę io*, bet išbraukta ir prir. *pasidarę io.*

65 Prir. paraštėje *isz*, tais. iš *uzta-*

IV Tarp nełaimû kures ije kien tieję, bû tyrionije. Swiet rekalauo [XVI 212] skołas io pakasawote źâmes nu ‹turtin› Ponû waldomas padalite tarp żmo- niû. Senats arba ukes duma negalie- dama ‹gala padarite› netaikû nubengte, ne gi sudrauste lebausinos kurę ilgs atilsys iszperieję, ługoię paszałpas nu Temoteje Atenioneis ir netrukùs nu Epominandas, karwaidas ‹Atenionû› Tebanû. Abudù atsisakę, ir teunay turieję gręźteis pas Klearka, kurɨ patijs bû isztriemusys: nebiszture- mas nełaimas prisûkę ius grûżinte diel apginima tewainês, żmogu ku- rem bû tewainę użrakini. Klearkus ibinges sauo isztriemimù ne ma- ntę[59] tosi numkariesi kaip tikta weina sau kelɨ i tyroniję: ijs susi- mokę słaptù su Mitridatù neprie- telù Erakleôs ir pasijemę par rasz- ta iszdûte iem pili, i kurę bû par- wadintas, idant ię paskiaus waldi- tum ię sawo wardù.[60] Bet ilgainiû Mitridates ipainioię ɨ i tus patius ‹spûsłus› zabongus kurius bû sauo krasztû patijkes. Jejes i Erakleję[61] kaipo sprendies[62] numiszkiû netai- kû, toje patioję walondoię kurioie bû pazadiejes Mitridatû pilę iszdûte ‹ijs› ijs[63] nutwer ɨ patɨ ir io tarnus ir lijp iem issipirkte dideliomijs sumomys. Ir tep staygù pasidarę io neprietelu ir[64] pamatę ɨ tujau isz uztaritoiaus[65] didûmês tapusiu apigi- nieju swieto[66]: ijs kelas prisz tus, kurij iem idawę waldę, kurij pagrûżina [XVI 212v] isz ‹isz› tremsinos, kurij pilę iem idawę: ijs praded su iès elgteis tyrio niszkù smarkibi. Ongała ‹suwai› sukeł ijs sueimą ir apskelb, iog nu szioł ijs ‹neskełbs› taupis warû se- nato; jiſ głobs swieta, iè ijs nelau- ses

CAP. IV. Passi sunt inter plurima mala etiam tyrannidem: siquidem cum plebs et novas tabulas et divisionem agrorum divitum impotenter flagitaret; diu re in senatu tractata, cum exitus rei non inveniretur; postremum adversus plebem nimio otio lascivientem, auxilia a Timotheo, Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum, petivere. Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exsilium egerant, decurrunt. Tanta calamitatum necessitas fuit, ut, cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriae revocarent. Sed Clearchus exsilio facinorosior redditus, et dissensionem populi occasionem invadendae tyrannidis existimans, primo tacitus cum Mithridate, civium suorun hoste, colloquitur; et inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam, prodita ei urbe, praefectus eius constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem vertit. Namque cum, velut arbiter civilis discordiae, de exsilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit; captumque, accepta ingenti pecunia, dimisit. Atque ut in illo subitum se ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriae causae, repente patronus plebis evasit; et adversus auctores potentiae suae, a quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non solum plebem accendit, verum etiam nefandissima quaeque tyrannicae crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, *neque se affuturum amplius grassanti*

ritoiu.

66 R. *o* tais. iš *a*.

67 Taškas tais. iš dvitaškio.

68 R. *y* tais. iš *i*.

69 Tais. iš *dumą teunû sutratinta nu sauo waldimiera ir nusmogtus rakù*

nu sauo neteisibiû.[67] Je ukini- kay ganù ira stipres stembte prisz iû neprietelus, ijs tûjau isz- eis su kareiwes isz pilês; idant nekisztumes i numiszkes netaykas: ie ije silpnas regas, ijs gataus ira szelpte iû apmauda; todiel ije tur lijpte iem ar issikraustite, ar ‹y› ɨ paskirte sauo globiejù. Swiets pa- siklowęs tu byli[68] idûd iem wissu- wiriausi waldę, ir sauo apiaku- sioie neapikontoie prisz Senata pasidûd su wakas ir su patiomys wiesz patibè tyrionęis. Klearkus lijpę nutwerte ir apkalte 60 teunû; kitti paspruka; swiets rataug regiedams teunû waldę pagaiszinta nu sauo waldimiera nu kurio teunay[69] wilies sauo pagalbôs. Tyronis gorina smertiù sugautusius[70] teunus, idant nu iû sau[71] iszkroptum didesnę[72] naudo atsipirkimo; todiel[73] pa- simetęs ius głemżte nu siutinî swieto, ijs iszkrop[74] nu iû łobi nepasei kama tep[75] iszdrewiejes iû turtus isz pliesz iems paskû ir giwiba[76].–

[XVI 214] V Ongała junt, iog teunay issprukusije[77] rengas grumteis su iumi, ir iog piles iû pasigailuses ket ius szelpte. Jis sawi stiprindams iû wergus iszlûsû[78]. Nebimani- dams kaip wissugarsioses keltis beapjûkte, iu pates ir dukterijs iszpirszin uź sauo wergus, nai- norintioses uź ius tekiete smertiù gorin, idant tûmi[79] ies sau klautingesnioms ir didû- mems paoiesnioms[80] padaritum. Bet godôs zmonoms, ir mergatiems[81] tep neapweźamas nûdûmes, ‹biaure› bai- sesnioms rodies ne kaip staigus smertijs: kaipogi toie rustoie deinoie weinas pirm nûdûmû; kittas kôzas begerant, iszpiowuses pir- mù sauo nauiusius wirus pates

in populum senatui, ait; *intercessurum etiam, si in pristina saevitia perseveret: quod si pares se crudelitati senatorum arbitrentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus discordiis interfuturum. Sin vero diffidant viribus propriis, vindictae se civium non defuturum. Proinde consulant sibi ipsi: iubeant abire se, an malint causae popularis socium remanere.* His verbis sollicitata plebs summum ad eum imperium defert: et dum senatus potentiae irascitur, in servitutem se tyrannicae dominationis cum coniugibus et liberis tradit. Igitur Clearchus LX senatores comprehensos (nam ceteri in fugam dilapsi erant) in vincula compingit. Laetari plebs, quod a duce potissimum senatorum, senatus deleretur, versaque vice auxilium eorum in exitium conversum esse. Quibus dum mortem passim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: siquidem Clearchus magna pecunia, quasi minis populi occulte eos subtracturus, accepta, spoliatos fortunis, vita quoque spoliavit.

CAP. V. Cognito deinde, quod bellum sibi ab iis, qui profugerant, misericordia in auxilium sollicitatis civitatibus, pararetur, servos eorum manu mittit. Et, ne quid mali afflictis honestissimis domibus deesset, uxores eorum filiasque nubere servis suis, proposita recusantibus morte, compellit; ut eos sibi fidiores, et dominis infestiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiae graviores repentinis funeribus fuere. Itaque multae se ante nuptias, multae in ipsis nuptiis, occisis prius novis maritis,

te kurio. Viršuj *kurio* prad. rašyti *nu*.

70 Ž. *sugautusius* užrašytas viršuj išbraukto *wissus*.

71 Įtrp. tarp eilučių *sau*.

72 Tais. iš *didesni*.

73 Įtrp. tarp eilučių *todiel*.

74 Tais. iš *igaun* į *isgaun*, bet išbraukta ir viršuj užrašyta *iszkrop*.

75 Ž. *tep* užrašytas viršuj išbraukto *ir*.

76 Ž. *paskû* užrašytas viršuj išbraukto *tujau*. Po žodžio *giwiba* parašyta *з* (?).

77 Ž. *issprukusije* užrašytas virš eilutės.

78 Parašyta *iszlûsû iû wergus*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1. Prir. paraštėje iš pradžių *apmauda geiźdam*, bet ištaisyta į *sawi stiprindams*.

79 Tais. iš *wissudidioses* ir *wergus, nairon- norintioses smertiù gorin, idant*. Iš pradžių įtrp. tarp eilučių *iû*, po to prir. *sauo*. Turbūt norėta parašyti *nenorintioses*.

80 Pirmoji r. *s* taisyta.

81 Įtrp. tarp eilučių *ir mergatiems*.

sau gałą darę, ir tep sauo mentos godingu didibe iszgelbieję sawi biauriôs giedôs[82]. Jsztika imusza, Tyrionis nuweikes lelo[83], ir lijp tonsiote akiwaisdoie swieta teunus kali- nius[84]. Pagriżes i pile[85], wienus ap- kał, kittus kenken, kittus galů: nieksay neiszweng io smarki- bês, jo isiutimo, io ‹warwarumo,› noźmumo. Kartas ir tůintim- piniù wikimu sauo[86] łaimôs ‹usi› ‹a› nebatsimin zmogù essus;[87] ‹kar- tas› ir[88] sunù jowi wadinas, kaipogi[89] eiton- tem par gassa auksa erełi it zenkłą io galibes priszakieję neszoie, rubus żitkinius, kiriejus ir karunas klaiuminiu rikiû diewie, is sunu sauo Ceraunù pramin[90], ir pasawen wardus deiwû kurius pirmù ‖ [XVI 214v] apiůkę sauo małagistî[91]. Tep iem erglo- ientes dù jaunikaitiù Kion ir Leoni- des neapikieysdamù[92] susibaund ‹nuo› nuźudite krauge- ri ir tiewainę iszlůsûte. Bů iudù mokitiniù iszmintî Platono[93], ‹ku- riůdù i doribe kas deina moksłu sauo mokitoie pratinos› norieje iudù bandinte diel iszganimo sauo tiewainês moksła iszminties, i kurę kasdeina pratinos moksłù sauo mokitoiî.[94] Pastata iudù onkszti- mosi 50 pasibaudusiuiû, kuriû[95] gentijs ir ije patijs moniodamys susiba rusys eit i pili pas tyrioni kaipo sauo riki kurs ius, leid[96] pas sa- wes. Klausies gůdontes weina, ‹on› tarp iû ontras ɨ tu tarpù nudu- rę; bet tij godingi wirai wie ła tesuszelpti[97] nu sawo bendrû, krita nû io sargtês. Jr tep nużi- didams[98] kraugerɨ negalieję isz- lůsûte sauo tewainês. Satyrus brolijs Klearka pakarcziû igawa waldę; ir ilga laika stenieję[99] Era- klejonijs po bûzę karszinczini ty- rionû.–

interficiunt et se tam funestis calamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt. Proelium deinde committitur: quo victor tyrannus captivos senatores in triumphi modum per ora civium trahit. Reversus in urbem alios vincit, torquet alios, alios occidit; nullus locus urbis a crudelitate tyranni vacat. Accedit saevitiae insolentia, crudelitati arrogantia. Interdum ex successu continuae felicitatis obliviscitur se hominem: interdum Iovis se filium dicit. Eunti per publicum, aurea aquila velut argumentum generis praeferebatur: veste purpurea, et cothurnis regum tragicorum, et aurea corona utebatur: filium quoque suum Ceraunon vocat, ut deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. Haec illum facere duo nobilissimi iuvenes Chion et Leonides indignantes, patriam liberaturi in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philosophi; qui virtutem, ad quam quotidie praeceptis magistri erudiebantur, patriae exhibere cupientes, quinquaginta cognatos (veluti clientes) in insidiis locant. Ipsi more iurgantium, ad tyrannum (veluti ad regem) in arcem contendunt: qui iure familiaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero obtruncatur. Sed et ipsi, sociis tardius auxilium ferentibus, a satellitibus obruuntur. Quare factum est, ut tyrannus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi, Satyrus, eadem via tyrannidem invadit; multisque annis, per gradus successionis, Heracleenses sub regno tyrannorum fuere.

82 Tais. iš *pates sau gałą padarę weinas pirm nůdůmû; kitas kôzas begerant, iszpiowuses pir- mù sauo nauiu- sius wirus, ir tep iu didibę godinga iszwengę biauriû nelaimû*. Ž-iai *pates sau gałą darę* apskliausti ir nukelti po ž-io *wirus*, kur buvo parašytas pliuso ženklas (+).

83 Įtrp. tarp eilučių *nuweikes*, tais. į *lelo par*, bet *par* išbrauktas. Ž. *lelo* verčiamas lot. *in triumphi*.

84 Brūkštelta raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

85 R. *e* tais. iš *i*.

86 Tais. iš *tůin- tim- pima wiki- mo*. Ž. *sauo* įtrp. ir tarp eilučių.

87 Kabliataškis parašytas šalia taško.

88 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

89 Įtrp. tarp eilučių *kaipogi*.

90 Tais. iš *keltês priszakieję neszę, rubus żitkinius, iu kiriejus iu karu- nas diewie, sunu sauo Karaunon wadin*.

91 Tais. pieštuku iš *warda deiwû kurius sumaitoie ‖ apiůkę io mała- giste*.

92 Įtrp. tarp eilučių *neapi- kieysdamù*.

93 Tais. pieštuku *iszminti Platona*.

94 Tais. pieštuku iš *mokitoie*. Taškas padėtas šalia kablelio.

95 Ž. *kuriû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iu*.

96 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *prisileid* į *leid*; po to tais. pieštuku iš *pili; bů pazistamys nu tyrioneis, leid ius*. Viršuj *tyrioneis* prad. rašyti *kaip pa*.

97 Tais. iš *ne- tarpù nudu- rę; bet tůdù godingi wirai wei- ke teszelpamijs*. Iš pradžių *wei- ke* tais. į *newei- ke*.

98 Galbūt norėta parašyti *nużudidams*.

99 Ž. *stenieję* užrašytas viršuj išbraukto *dejawa*.

1 Ž. *Jt* užrašytas viršuj išbraukto *Maźne.*

2 Tais. iš *Elesponti ir Kersonesi.*

3 R. *ę* tais. iš *i.*

4 Įtrp. tarp eilučių *par.*

5 Prad. rašyti *Kar,* bet ištaisyta.

6 Įtrp. tarp eilučių *beje io.*

7 Tais. iš nu*terio*-*tosiomys.*

8 Ž. *teus* užrašytas viršuj išbraukto *rikijs.*

I Jt[1] tù patiù łaikù Ellespontaus ir Ker sonesaus[2] apigardosi zåme sudrebieję, wei- nok ků didiausey Lysimakijos pilę[3] iweikę, kurę par[4] 22 metû Lysimakus bů ikures [XVII 216] suirą. Kas[5] reiszkę Lysimakû ir io kiltei rusta gałą, beje io[6] rikè yrras, su nuteriotosiemys[7] srytiemys. Tij rusti reisz- kimay iwika. Tujau tapstay teus[8] sauo sunaus Agatokli neprietelù, kuri bů paskieres sauo karszincziù, ir kursay daug kariû łaimingay atlikês, nemindams iog ira newen[9] tewù bet ir źmogù, lijp[10] ɨ Arsinoè[11] pamotè nubariote[12]. Tay[13] bů pradzia io nelai- mû, ir pranaszus ‹kibontiu› wiburon- tiû yrrû. Nugalawimû sauo su- naus ijs priplęikę dar kittas ‹dar› piktadiemes[14]: ruminikay tij ku- ry raudoię jauną kunegaikszti pridieję sauo gałwą. Tij kurij is- spruka nu[15] galżudies ir tij kurij karau- nas rikauo, uż kitts kitta eję pas Seleuka; kurɨ igundina i karę iem tinkontę prisz sauo garbies nokieɨ[16]. Tas rumałosinos bů paskůiesis[17] tar- nû Aleksendro[18] ir it tarsi[19] diel pawaisdà[20] łaymos[21] ‹użl› tůdû garsiù nepriete- liù bů użlikusiù. Lysimakus 74 metus, o Seleukus 77 turieję. Bet norys ir tokeme ůmziù wienog[22] abù jauną mentą[23] turieję ir waldios begalinês dika. Pasaule kurę issidaliiusiu[24] bů, iu- dum rodies onksztù, ir galą ům- ziaus ne metas, bet rubeżes wieszpa- tijes mierauo.

9 Įtrp. tarp eilučių *newen.*

10 Tais. iš *lijpę.*

11 Tais. iš *Arisinoè.*

12 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

13 Tais. iš *Toke.*

14 Prad. rašyti *piktadieies,* bet ištaisyta.

15 Įtrp. tarp eilučių *nu.*

16 R. *ę* tais. iš *i.* Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nokiej;* parašyta *nokiei garbies,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1. Po to pieštuku įtrp. tarp eilučių *sauo.*

17 Prad. rašyti *paskůioie,* bet ištaisyta.

18 Prad. rašyti *Aleksendrôs,* bet ištaisyta.

19 Įtrp. tarp eilučių *tarsi.*

20 Tais. iš *pawaisdos.*

21 Prad. rašyti *lai,* bet ištaisyta.

22 Prir. pieštuku paraštėje *norys ir,* įtrp. tarp eilučių *wienog.*

23 Tais. iš *jaunas mentas.*

24 Tais. iš *pasidaliiusiu.*

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

CAP. I. Per idem ferme tempus in Hellesponti et Chersonesi regionibus terrae motus fuit: maxime tamen Lysimachia urbs, ante duos et viginti annos a Lysimacho rege condita, eversa est. Quod portentum dira Lysimacho, stirpique eius, ac regni ruinam, cum clade vexatarum regionum, portendebat. Nec ostentis fides defuit; nam brevi post tempore, Agathoclem filium suum, quem in successionem regni ordinaverat, per quem multa bella prospere gesserat, non solum patrium, verum etiam humanum ultra morem, perosus, ministra Arsinoë noverca, veneno interfecit. Haec illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinae fuit. Nam parricidium principum secutae caedes sunt, luentium supplicia, quod occisum iuvenem dolebant. Itaque et hi, qui caedibus superfuerant, et hi, qui exercitibus praeerant, certatim ad Seleucum deficiunt; eumque pronum iam ex aemulatione gloriae, bellum Lysimacho inferre compellunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, et, velut ad exemplum fortunae, par reservatum. *Lysimachus* quatuor et LXX annos natus erat, *Seleucus* septem et LXX. Sed in hac aetate utrique animi iuveniles erant, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent, angustiis sibimet inclusi videbantur, vitaeque finem non annorum spatio, sed imperii terminis metiebantur.

II. Toję karieję Lysimakus nustokės 15 wakû iwairiomys notiemys ‖ [XVII 216v] pats mirę toję karieję garbingù smertiù ir ‹tep› užrakiną sauo kelti paskûies kapas. Dziaugies toke parga le Seleukus, kuri dar didesni iem ro- dies, iog ijs wens tarp tarnû Alek- sendros bů beužlikes, ir pargalieto- iù pargalietuiû bů tapęs. Se- leuků rodies[25], laima nebžmo- gaus darbù, bet deiwû[26] dowinù essan- te[27], neźinodams tô, iog netrukùs pats bus pawaisdù, graudumo zmogaus galibês. Kaipogi sekmamije mienesie Ptolomeus, kurio sesů už Lysimaka bů isztekieiusi[28] pasalù nugalawa, ir riekies Macedonijos kurę bů Lysi- ků iszplieszęs ligè su giwibù[29] nustokę. Tada ‹Ptolomeus› ‹kuri› swiets[30] mindams Ptolomeaus io tewa didiɨ, ir atgeiżtas wieles Lysimakaus di- dè Ptolomeu[31] milieję, pradieję didiûteis, norie- ję ijs pirmù pagaubte sunus Lysima- kaus[32], geidę ‹patiûleis› weste sauo seseri Arsinoe iu motina ‹ios› żadiedams ios wakus pasunite; ijs tarę, iog primin dams weitą ir warda iu tewa, ijs ras tami szwentami[33] lituli ir gerbimi jû motinôs wada nu iû[34] onpůlû. Jijs raszę tepat Rikiû Egypta, sauo broliû, lugodams io bendribos: ir żadiedams nebrugote ont brole už pasawinta io dali rikies ne gi begeiste nu brolio tů, ků ijs go- dingesne galieję igaute[35] nu neprietelaus sauo tewa. Wissep iem gerinas ir ɨ tapno, idant iem[36] karausintem su Antigonu Demetriaus ir su Antioku Seleukaus sunù, tretesijs iem neprietelus nerastumes. Bet nie[37] Pyrraus ‖ [XVII 218] rikî Epirû neužmirsza, kurs turieję bute diel

25 Tais. iš *‹Tarę› Se- leukus minauo, sauo*. Ž. *sauo* tais. į *io*, bet išbrauktas.

26 Tais. iš *darba*. Ž-yje *deiwû* parašyta rusiška r. *u*.

27 Tais. iš *essanti*.

28 R. *k* taisyta.

29 Įtrp. tarp eilučių *ligè su giwibù*.

30 Prad. tais. į *swiets miliej*.

31 Tais. iš *io tewa Ptolomei didij, ir atgeiżtas wieles Lysimako di- dè*. Prad. rašyti *Li*, bet ištaisyta.

32 Tais. iš *Lysimako*.

33 R-ės *mi* sulietos rašalu. Nuo šio ž-io žemyn per dvi eilutes tęsiasi siaura rašalo dėmė.

34 Ž. *nu* užrašytas viršuj išbraukto *prisz*, tais. iš *iu*.

35 Tais. iš *ijs neb rimote pagaute brolu tů, ků ijs iga- igaute*.

36 Prir. paraštėje *iem*.

37 Įtrp. tarp eilučių *Bet nie*.

CAP. II. In eo bello Lysimachus, amissis ante variis casibus XV liberis, non instrenue moriens, postremus domus suae ruinae cumulus accessit. Laetus tanta victoria Seleucus, et quod maius victoria putabat, solum se de cohorte Alexandri remansisse; victoremque victorum exstitisse, non humanum esse opus, sed divinum munus, gloriatur: ignarus prorsus, non multo post fragilitatis humanae se ipsum exemplum futurum. Quippe post menses admodum septem a Ptolemaeo, cuius sororem Lysimachus in matrimonio habuerat, per insidias circumventus occiditur; regnumque Macedoniae, quod Lysimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igitur Ptolemaeus cum et in gratiam memoriae magni Ptolemaei patris, et in favorem ultionis Lysimachi ambitiosus apud populares esset, primo Lysimachi filios conciliare sibi statuit; nuptiasque Arsinoës sororis suae, matris eorum petit, puerorum adoptione promissa; ut, cum in locum patris eorum successisset, nihil illi moliri vel verecundia matris, vel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Aegypti concordiam per epistolas deprecatur, professus, *deponere se offensam erepti paterni regni, neque amplius a fratre quaesiturum, quod honestius a paterno hoste perceperit.* Omnique arte adulatur Eumeni et Antigono, Demetrii filiis, Antiocho, filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus, ingens

weiną ir ontrą pusė ar stipriù talkiejù[38], ar baisiù neprietełù; ijs pardawoię ‹pasz› sauo tałką, sauo nokiejem, kuriůdù norieię pakar- cziů nuplikite. Reikint eite Taren- tionû gelbiete spaudamû nu Rimio- nû, ijs paziczio Antigonů[39] sauo laiwinę kure[40] bů isakita karauną i Jtaliję parkel- te; ijs rekalauo[41] naudos nu Antiokaus kurs turieję daugiaus piningû ne kaip kareiwiû. o nu Ptolomeaus talkos Macedoniniû kareiwiû. Bet Ptolomeus diel silpnumo sauo budo negaliedams iem stembte, důd iem ‹onl› lig dwejû metu 5000 piestiuiû, ketures tukstontes jotês[42] 50 słaniû. Pyrrus patiůies su io dukteri ir palijkt ɨ sergiete sauo krasztus, kurius isztraukùs karau- na i Jtaliję neprietele[43] galieję ont- eite.

III Nes gi pradiejau kalbiete ape Epira, todiel turiu papasakote tullus iszgalus ape pradze tôs rikies. Pirmases wadionimys tû krasztû bů Molosse. Paskiaus Pyrrus, ++[44] sunus Akilî, kursay betrukdams apgulime Trojos bů atlikes nu teua sostôs: giwen- toie wadinos pirmù Pyrrides, pa- sků Epiratas. Bet Pyrrus atejes i Dodonejos żiniczę Deiwû terau- teis, pagrobę podukra Erkulę Lanassa[45], isz kurios pagimdę 8 wakus. Tulles ‖ [XVII 218v] dukterys isztekieiuses uź rubeżinius rikius, padidina paziniemys io ga- libę: Tada[46] nuriedams Eleniu sunu Priamo[47] rikî iszteiste, pawedę iem Kaô nijos rikę[48] ir iszpirsza iem Andro- makę naszlę Ektoraus, kurę bů ga- wes dalidamos

38 Atrodo, vietoj lietuviškos r-ės *l* parašyta rusiška *л*.

39 Įtrp. tarp eilučių *Antigonů*.

40 R. *k* tais. iš *A*, r. *e* tais. iš *i*.

41 Ž. *rekalauo* užrašytas viršuj išbraukto *ługoię*.

42 Ž-yje *piestiuiû* r. *u* neišbaigta. Tais. iš *jotu*.

43 Iš tikrųjų parašyta *neprielete*.

44 Eilutėje yra rašalo dėmė.

45 Įtrp. tarp eilučių *Lanassa*.

46 R. *T* tais. iš *D*.

47 R. *P* tais. iš *p*.

48 R. *e* tais. iš *i*.

momentum futurus, utri parti socius accessisset; qui et ipse spoliare singulos cupiens, omnibus se partibus venditabat. Itaque Tarentinis adversus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naues, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus, quam militibus, instructior erat; a Ptolemaeo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemaeus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non amplius quam in biennii usum dedit. Ob haec Pyrrhus, filia Ptolemaei in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit: ne, abducta in Italiam iuventute, praedam hostibus regnum relinqueret.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum est, de origine regni eius pauca narranda sunt. Molossorum primum in ea regione regnum fuit. Post Pyrrhus, Achillis filius, amisso per absentiam Troianis temporibus paterno regno, in his locis consedit, qui Pyrrhidae primo, postea Epirotae dicti sunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonaei Iovis ad consulendum venisset, ibi Lanassam, neptem Herculis, rapuit: ex cuius matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesque affinitatum auxilio magnas paravit: atque ita Heleno, filio Priami regis, ob industriam singularem, regnum Chaonum, et Andromachen Hectoris, quam et matrimonio suo in divisione Troianae praedae

grobi Trojos ir uz patę wedęs: netrukus paskû Delposé Orestes Agamemono sunus pasalù ‹nu› tarp Deiwû aukurû ɨ nugalauo. J io weitą istoię Pielus io sunus. Jlgainiû pakarcziû teka rikie Arrybà, kurem belikùs weinturtiû ir maztitelem su- nelû, didesnè skotodamos[49] ɨ użłaikite ir iszauginte akiwaisdinius głobiejus par- dieję. J Atenas mokiteis iszleida. jû mo- kitesniû teû sauo tapę, iû małonesniù swietû bû. Kaipogi pirmasys istati mus ir ukês[50] dumą, bey metini wiresnibę ir skwarma ukês ikurę; ir kaip Py- rus iems źamę isteiges ir maitinteis bû iszmokes, tep Arryba patogesne gi- wente[51]. Turieję ijs sunu Nepto- lema kursay pagimdę Olympije motina Alek sendras didioie ir Aleksendra sunu kurs po io Epirû rikę waldę, ir Jalijo karauo, Brutû źemieje[52] gała gauo. Jem mirùs io brolys Eacides rikę wal- dę, kursay tûintimpiniemijs karie- mys prisz Macedonys nowidams swiata neapikientamû nu ukinikû tapa, ir todiel isztremtas palikes[53] suneli Pyr- ru dweju metu rikieję «palikins»[54], kurɨ norint swietû uźmuszte diel neapikonto tiewa, slaptu isznesze i Jllirijç ir idawę Beroè [XVII 220] Glaucijaus[55] rikî zmonà auginte. kuri ir pati Eacidû keltes bû. Tenay ɨ rikijs ar gailiedamos io ‹likkumo› laimos, ‹J› ar glau- dimos kudikî[56] pamilês ‹prı› nu Kasan- dras Macedonû rikî, kursay karę go- rindams io rekalauo, ilga ginioię, tep iog ijs uż sunu sauo pasawino. Jlgainiû[57] Epiratay atliżusis pasigai ła, ir parwadina ɨ i stota weinûłeka

acceperat, uxorem tradidit: brevique post tempore Delphis insidiis Orestae, filii Agamemnonis, inter altaria Dei interiit. Successor huic Pielus filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad Arrybam descendit: cui, quoniam pupillus et unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium cura servandi eius educandique, publice tutores constituuntur: Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior maioribus suis, tanto et gratior populo fuit. Primus itaque leges, et senatum, annuosque magistratus et reipublicae formam composuit: et ut a Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba statuta. Huius filius Neoptolemus fuit: ex quo nata est Olympias, mater Alexandri Magni, et Alexander, qui post eum regnum Epiri tenuit: et in Italia bello gesto, in Bruttiis interiit. Post eius mortem frater Aeacides regno successit, qui, assiduis adversus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensam civium contraxit: ac propterea in exsilium actus, Pyrrhum filium bimum, admodum parvulum in regno reliquit. Qui et ipse cum a populo propter odium patris ad necem quaereretur, furtim subtractus in Illyrios defertur: traditusque et Beroae, Glauciae regis uxori, nutriendus, quae et ipsa genus Aeacidarum erat. Ibi eum, seu misericordia fortunae eius, seu infantilibus blandimentis inductus rex, adversum Cassandrum, Macedoniae regem, qui eum sub belli comminatione deposcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotae, odio in misericordiam

49 Tais. iš *skotoies is.*

50 Įtrp. tarp eilučių *ukês.*

51 Ž-yje *Py- rus* r. *P* tais. iš *p.* Tais. iš *weinoie weitoie maitinteis ‹bû ius iszmokes›, tep szis patogesne gi- wente bû iszmokęs.*

52 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Jo sunus Nepto- lemas isz kurio Olympije motina Alek sendras didioie ir Aleksendra bû gi- musiù;* po to tais. pieštuku iš *Brutusi,* įtrp. tarp eilučių *sunu, źemieje.*

53 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *palikes.*

54 Tais. pieštuku iš *paikins.*

55 Tais. pieštuku iš *Glaucijos.*

56 Ž-iai *rikijs ar* užrašyti viršuj išbraukto *jau,* prad. rašyti *glûs- n,* bet ištaisyta į *gû- dimos,* tais. iš *kudikę* į *kudikî.* Pieštuku paraštėje prir. *pasigailes ar pamiles.*

57 Ž. *Jlgainiû* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Ongala.*

metu tùrinti ir iem pardieję gło- biejus, rikę riedite lig «iem»[58] paugont. Pyrrus paugęs[59] daug kariû atlika, ir tep pragarso[60] sauo żiges, iog pasirodę wens pats galintiù Taren- tionijs nu galibês Rimionû ginio- te.

verso, annorum XI eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum usque adultam eius aetatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit; tantusque rerum successu haberi coeptus est, ut Tarentinos solus adversus Romanos tueri posse videretur.

58 Tais. pieštuku iš *ien.*

59 Parašyta *Paugęs Pyrrus,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais ati- tinkamai *2, 1.*

60 R. *o* tais. pieštuku iš *a.*

I. Jr tep Pyrrus Epiratu rikys, ateiùs, ontra atweɨ suntinems Tarentionu lige su Samnitû ir Lukanû ługon- tems io tałkos prisz Rimionys, ne tep iû ługoiema paklauses[1] kaip wildamos nuweiksys Jtaliję, źad iem su karaunu tenay traukte. Dar skatina ɨ i tů zigɨ pawaisda io diediû[2]. Jiſ krupauo mażesniù bute sauo diedes Aleksendras[3], kursay ginioię tus patius Tarentionys[4] prisz Brutius; arba nepasirodite drůse- sniù Aleksendros didioie, kursay nuweikę saulielidɨ neszdams sauo ginkłą tep toley nu sauo krasztû. Jis idawe Ptolomeů penkioleka metû turintem sauo rikę[5] saugote ir iszkielę ‖ [XVIII 220v] sauo karauną atakoie Tarento wes dams ligè Aleksendra ir Eleniu jau- nesniuiu sauo sunu diel igudinima iudùms i wargus tep tolimo źigę. Walerius lewinus[6] Rima dumczius jutes ɨ ateiusi skubinos lig nea- tejus io talkiejems[7] i muszą isztikte. Rikys noris maźesnè ka- rewiû turiedams neabejoje[8] grum- teis. Rimionijs wilies jau parga- lês, kad pamatiusys słanius, kuriû iki sziolè nebů dar[9] regieiusijs tep stai gù nusigonda, iog pradieję spruk- te: tep macedonys tù naujù ermù[10] iszwerzę Rimionems[11] pargalę. ‹B› Norys ij walije brongè macedo- nims, Pyrrus palika[12] sunkè pazeistù ir nusto- ję[13] weinôs daleis sauo ka- raunas; ‹ir› ijs galieję girteis ne kap

1 Ž. *paklauses* užrašytas viršuj išbraukto *pameilęs*.

2 Tais. iš *diedês*.

3 Tais. iš *Aleksendra*.

4 Tais. iš *Tarentinus*.

5 R. *ę* tais. iš *i*.

6 R. *e* tais. iš *è*.

7 Tais. iš *ir sůkama lig neateius talkiejems skubinos*.

8 Prad. rašyti *neabejote*, bet ištaisyta.

9 Įtrp. tarp eilučių *dar*.

10 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

11 Ž. *Rimionems* užrašytas viršuj išbraukto *pargalietoiems*.

12 Ž. *palika* užrašytas viršuj išbraukto *bů*.

13 Tais. iš *nustokę*.

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

CAP. I. Igitur Pyrrhus, rex Epiri, cum iterata Tarentinorum legatione, additis Samnitum et Lucanorum precibus, et ipsis auxilio adversus Romanos indigentibus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe invadendi Italiae imperii inductus, venturum se cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum semel animum praecipitem agere coeperant exempla maiorum: ne aut inferior patruo suo Alexandro videretur, quo defensore iidem Tarentini adversus Bruttios usi fuerant; aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longa a domo militia Orientem subegit. Igitur relicto custode regni filio Ptolemaeo, annos XV nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro et Heleno, in solatia longinquae secum expeditionis adductis. Cuius audito adventu, Consul Romanus Valerius Laevinus, festinans, ut prius cum eo congrederetur, quam auxilia sociorum convenirent, exercitum in aciem educit. Nec rex, tametsi numero militum inferior esset, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes iam, inusitata ante elephantorum forma stupere primo, mox cedere proelio coëgit; victoresque iam nova Macedonum monstra repente vicerunt. Nec hostibus incruenta victoria fuit. Nam et ipse Pyrrhus graviter vulneratus est; et magna pars militum eius caesa;

dziaugteis sauo ‹pargalę› lelonę. Tas pirmasys wikims adarę iem ongas daug piliû.. Tarp kittu Lo- krionijs pareiusijs i Pyrraus pusę isdawę iem Rimionû igulę.. Rikijs aleida[14] 200 Rimionû kareiwiû kurij iem bů kluwi i nagą be mokesnî, diel parodima Rimionims sauo dosnumo kaip jie bů pritirę io kontribę[15]. Netrukùs sunieres ‹su- sinieres› su talkiejû karaunù isztink i ontra musza, kuri tepat iem pa- wikst kaip ie pirmoie.

[XVIII 222] II Tù tarpù Mago Kartagû[16] at- mons issiusts[17] su 120 laiwû Rimio- nems i ‹pagalba› tałką, waidinas iû teunijo[18] apreikszdams, iog Kartagay negali[19] żuriete be apmaudą i swetima waldioni karauienti wi- durieję Jtalijos: todiel ijs bů atsiuntes Rimionyms i talką[20] prisz swetima gin- kłą. Bet Rimionû[21] teunay padiekauoie Kartagà ir ‹lalkos› paszalpas neprijemę. Bet tujau Mago, kaip winkrus Kartagio- nis it but sundarautoiù essus[22], ateit slaptù pas Pyrrú, o inay jautoteis ků ijs dumo ape Siciliję, kur skelbę ɨ telkama. Kaipogi Kar- ginionys diel to tikta siułoię paszałpą Rimionims, idant Pyrrus karaudams prisz Rimionys Jtalijo truktum ir ne- galietum i Siciliję parsikelte. Tam din- gontes, Pabricius Luscinus[23] ‹P› nu Rimio- nu teunijes issiustas, pakaiu su Pyr- rù[24] suliga. Diel patwirtinima[25] io Pyrrus iszleida Cineas su didiomijs dowinomys i Rima, kuriû dowinû nieksay tenay nejemę. Tam pawiedus paweikslus Rimionû ussituriejema nutiko tusi patiuse łaikusi. Kaipogi nuleisti nu[26]

14 Galbūt norėta parašyti *atleida*.

15 Tais. iš *kontribês*.

16 Tais. pieštuku iš *Kartaginionû*.

17 Antroji r. *s* taisyta.

18 Prir. paraštėje *iû*, tais. iš *teunie*.

19 Tais. pieštuku iš *Kartaginionys negalieję*.

20 Tais. pieštuku iš *i ‹atei› atsiunte Rimionys szelpte*.

21 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Bet Rimionû*.

22 Įtrp. tarp eilučių *it but sundarautoiù essus*.

23 R. *u* išblukusi.

24 R. *y* tais. iš *i*.

25 Prad. rašyti *patwirtiniba*, bet ištaisyta.

26 Prad. rašyti r. *s*, bet ištaisyta į *n*.

maioremque gloriam eius victoriae, quam laetitiam, habuit. Huius pugnae eventum multae civitates secutae Pyrrho se tradunt. Inter ceteras etiam Locri prodito praesidio Romano ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea praeda Pyrrhus CC captivos milites Romam gratis remisit, ut, cognita virtute eius, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interiectis deinde diebus, cum sociorum exercitus supervenisset, iterato proelium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit.

CAP. II. Interea Mago, dux Carthaginiensium in auxilium Romanorum cum CXX nauibus missus senatum adiit, *aegre tulisse Carthaginienses* affirmans, *quod bellum in Italia a peregrino rege paterentur. Ob quam causam missum se, ut, quoniam externo hoste oppugnarentur, externis auxiliis iuvarentur.* Gratiae a senatu Carthaginiensibus actae, auxiliaque remissa. Sed Mago Punico ingenio, post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, Pyrrhum adiit, speculaturus consilia eius de Sicilia, quo eum arcessiri fama erat. Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam transire posset Pyrrhus, in Italia detinerentur. Dum haec aguntur, legatus a senatu Romano Fabricius Luscinus missus pacem cum Pyrrho composuit. Ad quam confirmandam Cineas Romam cum ingentibus a Pyrrho donis missus neminem, cuius domus muneribus pateret, invenit. Huic continentiae Romanorum simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit.

teunijes siuntine i Egyp- ta, důdamomys sau[27] ‹p› nepaseikamomys dowinomys n+[28] Ptolomeaus rike ‹paniekina› nejeme, keles deinas bu- wùs, użkweitùs ius wakartiûte[29] atsiun- te iems auksa karunas: kures ije diel gôda prijemusys, rita meta, ont rikî stabus padieję. Kad Cineas pargriżes, ‖ [XVIII 222v] pasakę, iog Apius Klaudius neleida Ri- mionû sondarû patwirtinte, kłausams Pyrraus „koksay essus Rims“ atsa- kę „iem rodęis rikiû pilî. Paskû siuntine Sicilonû ateję, pawesdamys Pyrrû[30] waldę ‹Per› wissôs salôs, kurę Karta- ginionys tůintimpiniemys[31] karie- mys nowiję. Jr tep palikes Lukiesi sunu Aleksendra ir pastiprinijs talkieјù piles stipri iguli i Siciliję karau- ną parkielę.

III Nesgi Kartaga paminauoiau, rek[32] kellis[33] zodius papasakote ape ios pradzę ir griżte dar pas weikalus Tyrienû wirsziau minauotû, kuriû nelaimas tepat rustas bů. Tyrienay ira Penicijonû keltęs, kurij[34] prisůkte drebiejemù źåmes[35], apleiste sauo tie- wainę pirmù parsikielę i paezeri Asi rionû ilgayniû i pajurmali. Tenay ikurę sau[36] pile kurę nu didi gausumo żuwęis Sidonę praminę; kaipogi Peni- cijonys żuwi Sidon wadin. Jlga łaika buwùs, paskû nu Askoloniaus riki isztinay[37] iszuyti, Tyra pili ‹pir› metas onkstesnè prisz sugrowima Trojos ikurę. Jlga laika ‹kaiwinamijs nu› warginamys[38] Persû kariemys iszliko pargalietoies; bet, issiszilusys, baissiû baises- niû nelaimû[39] pritirę nu sauo wergû kurij susibaudusys[40] ponus ir lůsus żmo nes iszpiowę, ir

Nam missi a senatu in Aegyptum legati cum ingentia sibi a Ptolemaeo rege missa munera sprevissent, interiectis diebus ad coenam invitatis aureae coronae missae sunt: quas illi honoris causa receptas, postera die statuis regis imposuerunt. Igitur Cineas cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiasset, interrogatus a Pyrrho, *Qualis Roma esset,* respondit, *Regum urbem sibi visam.* Post haec legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulae imperium, quae assiduis Carthaginiensium bellis vexabatur, Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatisque sociorum civitatibus valido praesidio, in Siciliam exercitum traiecit.

CAP. III. Et quoniam ad *Carthaginiensium* mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis *Tyriorum* paulo altius rebus, quorum casus etiam dolendi fuerunt. Tyriorum gens condita a *Phoenicibus* fuit: qui terrae motu vexati, relicto patriae solo, Assyrium stagnum primo, mox mari proximum litus, incoluerunt, condita ibi urbe, quam a piscium ubertate, Sidona appellaverunt; nam piscem Poenices Sidon vocant. Post multos deinde annos a rege Ascaloniorum expugnati, nauibus appulsi, Tyron urbem ante annum Troianae cladis condiderunt. Ibi Persarum bellis diu varieque fatigati, victores quidem fuere: sed attritis viribus, a servis suis multitudine abundantibus, indigna supplicia perpessi sunt: qui conspiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt: atque

27 R. *s* tais. iš *r*. Neišbaigta r. *o* (?) užrašyta viršuj *u*.

28 R. *u* (?) aptėkšta vašku.

29 Prad. rašyti *war*, bet ištaisyta.

30 Prir. paraštėje *Pyrrů*.

31 Tais. iš *tůimtimpiniems*.

32 Ž. *rek* užrašytas viršuj išbraukto *turiu*.

33 R. *k* taisyta.

34 R. *k* tais. iš *d*.

35 R. *å* išblukusi.

36 Įtrp. tarp eilučių *sau*.

37 Tais. iš *Askolonius rikys*, prir. paraštėje *isztinay*.

38 Tais. iš *wargusys*.

39 R. *m* neišbaigta.

40 R. *b* tais. iš *p*.

tep igawusijs pilę pasa- ‖ [XVIII 224] pasawen Ponû numus, ukę paiem wed pates ir kůmi patijs nebů lů- sus gimda.

Wens tarp tijk[41] tukstantiû wergû atsirada, taikesni budo, regiedams tas nełaimas pasigaiła sauo sena Pono ir io sunelî, ne wen ne elgies su iudum nożmei, bet dar małoney gerbę; ijs paskelbę iudu mirùs ir pasliepę, kad nieks neregietum. Pasků wergay terawos ape likku- mo ukês ir sutar ‹tů› pakelte rikiù kaip wissù małoniausi Deiwams, tů tarp iû kurs wissupirmasys paregies saulę tekonte. Jis[42] pasaka tů nauiną ir Stratonů /: tep wadi- nos tas pons :/ to weitoie, kurioie bů pasisliepes. Pamokits nû io, kad wissi kitti naktowidù susirinku- sijs i Rumus[43] spongsoię i saulieteki, szis[44] wens ‹w› zurieję i saulielidi. Pir- mù wissims rodies apiekimu łaukte saules uźtekontios wakaruse:[45] bet auksztant wissuauksztije boksztu ga- ła źwigulauo[46] nu spinduliû saulês, ijs pirmasys parodę sauo bendrams łaukontems, twiskuli tos[47] saulês, kurios ije weltů weizieję. Tas guwums rodies ne werga pramoni essus: norieję żinote liczių[48]; i prisůkę iszreikszte sauo pona: kûmi pritire lůsa zmogù gudresniù essant werga: suprata iog szys maźesniu budams[49] guwume pranoks i smarkumù. Seni ir io sunu ‖ [XVIII 224v] giwù palika, ir kaip iems rodies likkumù deiwû uźlikusiû, Stratona pa- kielę rikiù. Jem mirùs sosta teka su- nů, pasků io posunems. Nůdieme wer- gû nuskidusi[50] i ‹tolimu› toley tolesne, bů baisi[51] pawaisdù wissà pasaulè. Tepat

41 R. *t* taisyta.

42 Įtrp. tarp eilučių *Jis*.

43 Pirmoji r. *u* taisyta.

44 Ž-iai *saulieteki* | *szis* užrašyti viršuj išbrauktų *ritus*, | *ijs*. R. *k* neišbaigta.

45 Tais. iš *wakarusi*. Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

46 Prad. rašyti *źi*, bet ištaisyta.

47 Įtrp. tarp eilučių *tos*.

48 Prad. rašyti *ú*, bet ištaisyta.

49 R. *b* taisyta.

50 Tais. iš *paskidusi*.

51 R. *b* tais. iš *p*.

ita potiti urbe lares dominorum occupant, rempublicam invadunt, coniuges ducunt, et, quod ipsi non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus servorum fuit, qui miti ingenio, senis domini parvulique filii eius fortuna moveretur: dominosque non truci feritate, sed piae misericordiae humanitate respiceret. Itaque cum velut occisos alienasset, servisque de statu reipublicae deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari, eumque potissimum quasi acceptissimum Diis, qui solem orientem primus vidisset: rem ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo formatus, cum medio noctis omnes in unum campum processissent, ceteris in Orientem spectantibus, solus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in Occidente solis ortum quaerere: ubi vero dies adventare coepit, editissimisque culminibus urbis oriens splendere; exspectantibus aliis, ut ipsum solem adspicerent, hic primus omnibus fulgorem solis in summo fastigio civitatis ostendit. Non servilis ingenii ratio visa; requirentibusque auctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum est, quantum ingenua servilibus ingenia praestarent; malitiaque servos, non sapientia, vincere. Igitur venia seni filioque data est: et velut numine quodam reservatos arbitrantes, regem Stratonem creaverunt. Post cuius mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transiit. Celebre hoc servorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum

Aleksendra didesijs, ilga didè buwùs karaudams Saulietekie, atgęiźę tenay ont iû apmauda uź sukrutinta tau- tû pakaiù, isilauźes i pili, minie- dams[52] iû senowes nůdiemes, liku- siusius nu muszôs, lijpę i skersius ispiłote; kęlti tikta Stratona uzłaikę ir rikę iem pagrůzina, iszźùdius wergû giminę, swetimi szaldras pilł użgiwena ir pili butinay[53] isz nauie ikurę.

IV Tep Aleksendras globù ikurts Tyrs, sauo trùsiejemu ir steigimù weikè pra turtieję. Pirm tos piuteis io ponû, bů ijs szeimino ir turtingas, nauju- kins iszleists i Aprika, ikurę Uti- kôs pilł. Ton gadinion mirę rikys Tyrons, palikes karszincziu Pigmalioni sunu ir Elisse dukteri didè grażi[54]. Bet swiet Pigma- lionů[55] dar kudikiû besant[56] rikę pawedę, o Elisse[57] isztekieję uź Acerba sauo, didi[58] Erkulî kunego, kuri szarźa ira ukieję pirmûie[59] po rikî: ijs weldieję nepaseykamus łobius kurius ijs sliepę nu gobiesinôs rikî[60], laikę ius źåmieję, ne sauo rumusi: norys aiszke nieks to neżinoie; weinog tep skełbama bů. Jutes par tas paska- bas[61] ir ussideges neteisiù dikimù, Pyg malions, pamines zmoniû istatimus ir gimies sintiejemą nuźudę Acerba sauo diedę ir sauo ‹pa› szwogeri [XVIII 226][62] Elissa[63] ilga łaiką neapweż broli[64] diel io nůdiemês, ilgainiû mok pasliepte sauo neapikontą, ir gaidridama weidą rengas słaptù sprukte. Ji su- sibaud[65] su keles kunegaiksztes[66] neprieteles[67] rikî kaip iè pati norintes sprukte. Tada[68] winkrey půldama ont brolî, pasisaka

interiecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicae securitatis, expugnata eorum urbe, omnes, qui proelio superfuerant, ob memoriam veteris caedis crucibus affixit; genus tantum Stratonis inviolatum servavit, regnumque stirpi eius restituit, ingenuis et innoxiis incolis insulae attributis, ut, exstirpato servili germine, genus urbis ex integro conderetur.

CAP. IV. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri auspiciis conditi, parcimonia et labore quaerendi cito convaluere. Ante cladem dominorum cum et opibus et multitudine abundarent, missa in Africam iuventute, Uticam condidere: cum interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, et Elissa filia, insignis formae virgine, heredibus institutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Elissa quoque Acerbae avunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secundus a rege erat, nubit. Huic magnae, sed dissimulatae opes erant: aurumque, metu regis, non tectis, sed terrae crediderat; quam rem etsi homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Qua incensus Pygmalion, oblitus iuris humani, avunculum suum, eundemque generum, sine respectu pietatis occidit. Elissa diu fratrem propter scelus aversata ad postremum dissimulato odio, mitigatoque interim vultu, fugam tacito molitur, assumtis quibusdam principibus in societatem, quibus par odium in regem esse, eandemque fugiendi cupiditatem, arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit, *sed*

52 Prad. rašyti *mind*, bet ištaisyta.

53 Įtrp. tarp eilučių *butinay*.

54 Tais. iš *Tyron*. Išbrauktas kablelis ir padėtas taškas, bet po to tarp eilučių įtrp. *palikes karszincziu Pigmalioni sunu ir Elisse dukteri didè grażi*.

55 R. *P* tais. iš *p*. Galbūt norėta parašyti *swiets*.

56 Prir. paraštėje *besant*.

57 Tais. iš *ir Elissa*.

58 Turbūt norėta parašyti *diedi*.

59 Parašyta *pirmûie ukieję*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2*, *1*.

60 Tais. iš *gobszumo rikę*.

61 Galbūt norėta parašyti *paskałbas*.

62 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *10* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *226* – tai psl. numeris.

63 Tais. iš *Ellissa*.

64 R. *b* tais. iš *p*.

65 R. *b* tais. iš *p*.

66 R. *g* tais. iš *k*.

67 Tais. iš *neprieles*. Iš tikrųjų parašyta *neprieletes*.

68 Tais. iš *Tů*.

norinti pas i eite giwente:[69] sakidama ij norin- te užmirszte sauo wirą, ir palikte rumus, kuriû rustas powizius gilda tûintimpos ios szirdi ir atnauien ios gailesi. Pygmalions pakłausa sauo seseręis,[70] wildamos igausys su ię lobi Acerba. Temstant lijp ij su sauo turtas ‹slû› itu- pite[71] tus, kurius rikijs bû atleides padiete issiriedite, prigaun giłumą ma- rês, ir prisûk ius meste i jurą kulius pilnus smiltiû, kurij rodies smil- timys pripiłtas. Paskû, wergdama, ir minauodama raudingay wardą Acerba, kłuk io, idant priimtum tus turtus, kurius ie bû palikes, ir tû auk sa diel kurio sauo gałwą padieję. Paskû grenždamos ont atsiustuiu nu rikî, sakies[72] iems, iog smertî, kursay ira iè pawestas, ‹n› sene jau łaukonti, bet tus gorina nozmiomis karoniemys ir rustomys koncziomys, kurij Acer- bo[73] turtus diel kuriû ijs gałwa pridieję nepagaubę tyrionei ir isz nagû sauo paleido[74].. Tûmi wis- sus nugondinusi, iem[75] lige sprukte. Daugibe teunû, kurij bû pasirengi sprukte susiner su ie, lugodamys aukomijs pa- galbos Erkulî, kurio Acerbas kunegaiksztiù bû, kelau kittos tiewainês weiziete.

[XVIII 226v] V. Jje nukako tujau i salą Cypraus, kurioie didesys kunegs, ‹klausid› pa klusnus isakimû deiwû, eit su žmo nù, ir[76] wakas siułote Elissa daliteis sauo łabibù, ‹palikdam› iszkalbiedams sau ir sawo palikunims umžina ku nigiba[77]. Toksay warunkas rodies łai- mingù reiszkimù. Bû daba pas Cy- prionys, iog paženklintomys dieno- mys jaunas mergates nûtakas ‹a› susirinka pas[78] jurmale, naudos krai- tiû[79] pelnite

ad eum migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidae oblivionis, gravem luctus imaginem renovet, nec ultra amara admonitio oculis eius occurrat. Non invitus Pygmalion verba sororis audivit, existimans cum ea et aurum Acerbae ad se venturum. Sed Elissa ministros migrationis a rege missos, nauibus cum omnibus opibus suis prima vespera imponit, provectaque in altum, compellit eos onera arenae, pro pecunia involucris involuta, in mare deiicere. Tunc deflens ipsa, lugubrique voce Acerbam ciet: orat, *ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat; habeatque inferias, quas habuerat causam mortis.* Tunc ipsos ministros aggreditur: *sibi quidem* ait *optatam olim mortem: sed illis acerbos cruciatus, et dira supplicia imminere, qui Acerbae opes, quarum spe parricidium rex fecerit, avaritiae tyranni subtraxerint.* Hoc metu omnibus iniecto, comites fugae accepit. Iunguntur ei senatorum in eam noctem praeparata agmina; atque ita sacris Herculis, cuius sacerdos Acerbas fuerat, repetitis, exsilio sedes quaerunt.

CAP. V. Primus illis appulsus terrae Cyprus insula fuit: ubi sacerdos Iovis, cum coniuge et liberis, Deorum monitu, comitem se Elissae sociumque fortunae offert, pactus sibi posterisque perpetuum honorem sacerdotii. Conditio pro manifesto omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias statutis diebus dotalem pe-

69 Tais. iš *monios*, poto tais. iš *monio pas ię*. Dvitaškis parašytas šalia taško.

70 Įtrp. tarp eilučių *sauo*. Kablelis parašytas šalia dvitaškio.

71 Tais. iš *itupiti*.

72 Tais. iš *saka*.

73 R. *o* tais. iš *a*.

74 Tais. iš *gałwa pridieję gobiesina tyrionęis pagrobę*. Iš pradžių įtrp. tarp euilučių *io*, bet išbraukta ir prir. *sauo*.

75 R. *i* taisyta.

76 Ž. *ir* užrašytas viršuj išbraukto *su*.

77 Tais. pieštuku iš *kunigisti*.

78 Ž. *pas* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *i*.

79 Ž. *kraitiû* užrašytas viršuj išbraukto *pasogâ*.

80 Galbūt norėta parašyti *gosłibês*. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

81 Tais. iš *iszaugintû*.

82 Ž. *sauo* užrašytas viršuj išbraukto *tus*.

83 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kelones*.

84 R. *i* tais. iš rusiškos *u*.

85 Tais. iš *nekuszintum*.

86 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

87 Tais. iš *tijwus*.

88 Ž. *artimuiû* užrašytas viršuj išbraukto *tu*.

89 Prad. rašyti *wei*, bet ištaisyta.

aukaudamas Dewè grazibes pałakus sauo gołibês[80]. Ape 80 bů iû isakimu Elisses paugintû[81], kures pa talpino i sauo[82] łaiwus, idant ios taptum «ios» jaunikaitiû tarnû kelones[83] źmonomys kurij turieję szeimina iweiste ios pilè. Wienog Pygmalions jutęs, pasprukusi sauo seseri, rengies ię wite, ir ię nu- galůte sauo nożmiù ginkłù; ongała nurimo[84] lugoiemù motinôs ir gori- nimu Deiwû: żiney iem apreiszke idant ijs, ie nor giwù iszlikte, ne- gaiszintum[85] ikurimo pilês, kurę pataika Deiwû atskieydę nu likusiosês pasau- lês: ‹tůmi gawusys atwangą skrejen- tije› Tù pragumù iszliko skrejentije. Elissa nukakusi i Aprikos ‹p› krasztus ‹bendrauies› bicziulauies su giwentoies, kurij dziaugies atkelawimu tu sza- łauiû, tardamys prekiosi ir ikaytisi. Jlgainiû ij nupirka tijk żemês, kieyk galieję ‹l› jauti uda uźplieste diel pailsie jema ios suwargusem tarnams nu[86] tep ilgôs [XVIII 228] kelionês: paskû lijpdama suraiżite ůdą i didè tijwas[87] ‹kaspinus› justeles ij ‹ıgaun› igin tůmi toki łomo zâmes koki nerodies gausentɨ. Nu to paskû ta weita bů wadinama Byr- sa. Giwentoie artimuiû[88] krasztû ‹ismilus› pamei- lusijs pełna plusdamys bures diel par- dawima sauo prekês tyms nauieisems swetems, apsigiwena tarp iû ir iu likys wissados didindamos nauju- kina parsikieyte i pilę. Siuntine Uti- kôs pazindamys ius sauo broles, ateję dowinas iem důtte, ir skatina ius pili kurte wietoję[89] kurę iems lik- kums paskirs pagłumza. Apriko- nys tepat norieję uzturiete tarp sa- wes tus szalauius. Tep sutikimù wissû Kartagôs pili ikurę, wienog; metinɨ ‹don›

cuniam quaesituras, in quaestum ad litus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri soluturas. Harum igitur ex numero LXXX admodum virgines raptas nauibus imponi Elissa iubet; ut et iuventus matrimonia, et urbs sobolem, habere posset. Dum haec aguntur, Pygmalion cognita sororis fuga, cum impio bello fugientem persequi pararet, aegre precibus matris, et Deorum minis victus, quievit: cui cum inspirati vates canerent, *non impune laturum, si incrementa urbis toto orbe auspicatissimae interpellasset;* hoc modo spatium respirandi fugientibus datum. Itaque Elissa delata in Africae sinum, incolas loci eius, adventu peregrinorum, mutuarumque rerum commercio gaudentes, in amicitiam sollicitat: deinde emto loco, qui corio bovis tegi posset, in quo fessos longa nauigatione socios, quoad proficisceretur, reficere posset, corium in tenuissimas partes secari iubet, atque ita maius loci spatium, quam petierat, occupat: unde postea ei loco *Byrsae* nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus venalia inferebant; sedesque ibi statuentibus, ex frequentia hominum velut instar civitatis effectum est. Uticensium quoque legati dona ut consanguineis, attulerunt; hortatique sunt, urbem ibi conderent, ubi sedes sortiti essent. Sed et Afros detinendi advenas amor cepit. Itaque consentientibus omnibus Carthago conditur,

‹mo- kesni› duklę wis dar szilę už zâmę, on kurę giwena senijs e ukinikams[90]. Kasant pamatus pilè[91] rada ‹g› gal- wa[92] jautî, kas reiszkę waisinga žâ- me, bet[93] sunkę iszgiwente ir umži-na wergibą, todiel eję i kitta weita piles kurte: tenay kasdamys rada arklî galwą, zenkła narsibês ir ga- libês, kuri rodies pa-westa naujè[94] pilè. Pameiles swiets tos garbies ‹ateid› twina ios didinte ir iszeiminte.

VI. Kartago bů jau turtinga ir galin- ti, kad Jarbas Meksitanû rikys pawa- dines pasawi deszimti Penû arba Kartagu[95] kunegaikcztiû łinkieję Eližę už patę weste gorindams karî[96]: ků siun- tine nedrisdamys rikienè Elisè[97] parneszte [XVIII 228v] issisuko Kartagu[98] ‹bukłumù› winkrù- mù: ‹ł› sakidams „koks rikys noris idant wens tarp iû[99] eitum jaukinte Aprû ir iû riki: bet kas rases, toks[100] kurs pas Warwarus ir žwieriù budù giwe-nontius zmonys[101] norietu nu suo[102] broliû atsitolinte. Rikiene ius subaudę tardama: argi ius issizadietumet[103] warginges ni giwenimo diel iszganimo sauo tewainês, kùrè[104] pati giwiba ‹pra- wer› prider ie ios rekałau[105]; Tad szij pradrisusys[106] apreiszk iè kô[107] rikys rekałauo; tardamys kas ků lijp kittims darite tas[108] tů pats tur atęiste, ir Kartaga[109] iszgelbiete. Tu pasalù apgauta Elissa nusiaszaro- iusi zurnidama[110] dejawa ilga łai- ka sauo wirą Acerbo; ongala ij pa sijemę ‹ku› eite, kur ię wadina lik-kumas Kartagos. Ji ‹aded› atkeł kelo- ne iki trijû mienesiû, lijp už ongo- mys piles platę ‹p› malkinę sukrau- te[111], ‹n› dara tenay

statuto annuo vectigali pro solo urbis. In primis fundamentis caput *bubulum* inventum est; quod auspicium quidem fructuosae terrae, sed laboriosae, perpetuoque servae urbis fuit: propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque *equi* caput repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans, urbi auspicatam sedem dedit. Tunc ad opinionem novae urbis concurrentibus gentibus, brevi et populus, et civitas magna facta.

CAP. VI. Cum successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Maxitanorum Hiarbas, decem Poenorum principibus ad se arcessitis, Elissae nuptias sub belli denuntiatione petit: quod legati reginae referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt, nuntiantes, *Regem aliquem poscere, qui cultiores victus eum Afrosque perdoceat: sed quem inveniri posse, qui ad Barbaros et ferarum more viventes transire a consanguineis velit?* Tunc a regina castigati, *Si pro salute patriae asperiorem vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, debeatur:* regis mandata aperuere, dicentes, *Quae praecipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultum esse.* Hoc dolo capta, diu Acerbae viri nomine cum multis lacrymis et lamentatione flebili invocato, ad postremum, *ituram se, quo sua et urbis fata vocarent,* respondit. In hoc trium mensium sumto spatio, pyra in ultima parte urbis exstructa, velut placatura viri manes, inferiasque ante nuptias

90 Tais. pieštuku iš *metini ‹don› ‹mo- kesni› duklę szil už zâmę, kurę uz- iem*. Galbūt *senij sem*.

91 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pilè*.

92 R. *g* tais. iš *k*.

93 R. *b* tais. iš *n*.

94 Tais. iš *naujeiè*.

95 Tais. iš *Kartagionû*.

96 R. *î* tais. iš *ę*.

97 Tais. iš *krupaudamys rikienè*.

98 Tais. iš *Kartagininiù*.

99 Įtrp. tarp eilučių *idant* ir *iû*.

100 Įtrp. tarp eilučių *toks*.

101 Įtrp. tarp eilučių *zmonys*.

102 Turbūt norėta parašyti *sauo*.

103 Tais. iš *argi issizadietum*.

104 Tais. iš *karè*.

105 Tais. iš *to rektum*.

106 Įtrp. tarp eilučių *szij pradrisu sys*.

107 Tais. iš *kor*.

108 Tais. iš *tů*.

109 Tais. iš *ie nor pilę*.

110 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

111 Tais. iš *iszkraute*.

112 R. z tais. iš s.

113 Turbūt norėta parašyti *asz*. Tais. iš *eitu susigłau- ste su muno wirù, kaip isakiet"* *isztarę ir*. Tais. į *isztarusi*.

114 Prir. paraštėje *numu*.

115 Įtrp. tarp eilučių *bů*.

116 Įtrp. tarp eilučių *uz kuriu giwiba*.

117 Tais. iš *Deiwą*.

118 R. *l* tais. iš *j*.

119 Tais. iš *didesnię dali karaunôs nu- stokusis baisio muszo bů parga- lietas*.

120 Iš pradžių dvitaškis padėtas po *pasijksi*, po to prir. paraštėje *igaute* ir dvitaškis.

daug aukû, saki- damos diel nu maldimo wielês sauo wiro ir diel iszpakutauoiemû nau- iû kozû[112]; pasků paiemusi kaławi ju lip ont malkinês ir atsigreiż- dama ont swieta. ‹Pakłusni iusa lin- kiejemů, sakę ij›, aisz eisiu głau- steis pas muno wiro, kaip isakiet" tů isztarusi[113] kalawijù nusidurę.

Kol Kartago bů nepargalemù ‹uż› ‹D› Elissa uż deiwę bů garbinama. [XVIII 230] Ji bů ikurta 72 metas pirm Rima kurios kontribe kaip swetur sklidu- ro, tep ir ukes riedą iwairiomys numu[114] netaikomys bů[115] krutinima. Tarp kit- tû nełaimû dar marû pritire. sukruwina aukurius ir weizieję waistês nůdiemie: muszę zmonijs aukoms arba apieroms, be meilês ůmziaus kuri karda neprietelaus taupa, piowę wakus źinicziosi ir tůmi taries numaldisi Dei- wus krauiù tû, uz kuriu giwiba[116] tep tonke iû ma- lonês ‹mald› meiłauo.

VII Toki nůdiemi uźrustinti Dei- way[117] geiźę apmaudą: kaipogi ilga łaika łaimingay karawusys Si- cilijo[118], kad parkielę karę i Sardi- nijęt didesnioses daleis karaunôs nu- stoiusis, baisio muszo parga- lietas paliko[119]. Uż kû sauo karwedi Moleu, kurio riedimù Sicilijos dalį bů uż- karawusys, ir prisz Aprus daug daktû nuweikusys, su likusiję ka- raunù isztriemę. ‹Ussirusti› Abidi- ti kareiwe tù neteisibi, leid siunti- nius i Kartaga, kurij pirmù ługo pagriżimo ir dowinoiema iû nu- kriti, tad ‹sak› apreiszk, kô ługoie- mu negali, tů ‹k› ginkłù pasijksi igaute:[120] kad meldimay ir gorinimay siun- tiniû ‹bû› palika paniekintas, tujau sied i

missura, multas hostias caedit, et sumto gladio pyram conscendit; atque ita ad populum respiciens, *ituram se ad virum, sicut praeceperant,* dixit, vitamque gladio finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit, pro Dea culta est. Condita est urbs haec LXXII annis ante, quam Roma; cuius virtus sicut bello clara fuit, ita domi status variis discordiarum casibus agitatus est. Cum inter cetera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, et scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut victimas immolabant; et impuberes (quae aetas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem Deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent.

CAP. VII. Itaque aversis tanto scelere numinibus, cum in Sicilia diu feliciter dimicassent, translato in Sardiniam bello, amissa maiore exercitus parte, gravi proelio victi sunt. Propter quod ducem suum Maleum, cuius auspiciis et Siciliae partem domuerant, et adversus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quae superfuerat, exsulare iusserunt. Quam rem aegre ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, veniamque infelicis militiae, petant; tum denuntient, *quod precibus nequeant, armis se consecuturos.* Cum et preces et minae legatorum spretae essent, interiectis diebus, conscensis nauibus, armati ad urbem veniunt: ibi

łaiwus ir ‹klo› ginklůti klot tęis[121] pilę. [XVIII 230v] Tenay, prisijki wardù Deiwû ir žmoniû, iog neateit iû nuwergte, bet atgaute sauo tewainês ir pa- rodite iu ‹ukı› sùnukiems[122], iog iems[123] laimos, ne narsibês paskůioie karie- ję stokoie: „‹uźrakinusys wisur› neileisdamys ne nukur peną[124], ir apgulti Kartaginionys[125] ipůlę i wisudidiau si rupesni. Tù tarpù Kartalo su- nus Maleus isztremtoję karwedi pagriždams[126] isz Tyro, ‹i› kur Kartaginio nijs bů ɨ issiuntusijs aukaute Er- kulů deszimtůię dali grobî, kuri Maleus Sicilijo bů sudrewiejes, eit pro abaża sauo[127] teua, ir pawadints prisz ɨ atsakę, iog[128] pirmiaus ijs atliks wissûme[129] rekało tikibôs, nekaip kaip tewa darbais kaipo[130] sunus skotoses.[131] ‹J› Norys[132] ipikęs tù atsakimù bů[133] Male, weinog nedrisa[134] ‹apjůkte sunůie orûmą Deiwû› laužite tikibas. Bet pasků[135] ne- trukùs Kartało apweiziets rasztù ke- lonês nu swieto, pagriźes pas teua, waidinos wissims apsidares zitki- niù rubù ir kuneginiems jůstoms, io teus pawiediejes ɨ i szali sake[136] iem „Piktadiei, kaip tù drisa waidin teis, ‹skı› twiskulůis aukse ir ‹rub› žit- kusi tems nelaimingems sunukiems[137] ir ieite it lelodams, papůszts zen- kłas pakajaus ir łaimôs i tů aba- źa pilna rustibês ir aszarû? Nega [XVIII 232] Negalieję tù kittims waidinteis, rei- kieje gi tau iszrinkte už klaiumą tů weitą ludieju nelaimû tauo teua ir szirdgilû io isztriemimo. Jr ne- senè pawadints pas muni, giedin- gay apiûke nesakisiu tewa, bet waldimiera tauo sunukiû[138]! Tij zinkiney[139] rubay tos karunas kurio- mys tù gaszijs ira kitts nieks kaip tiktay ‹warday› titułay mu- no pargaliû. Nesgi tu nebturi dau- gesne sauo teuwa uź tewa bet uź tremtinɨ, asz pakarcziů neb- noriù kittù bebute

Deos hominesque testati, *non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire; ostensurosque civibus suis, non virtutem sibi priore bello, sed fortunam defuisse,* prohibitis commeatibus, obsessaque urbe, in summam desperationem Carthaginienses adduxerunt. Interea Cartalo, Malei exsulis ducis filius, cum praeter castra patris a Tyro, quo decimas Herculi ferre ex praeda Siciliensi, quam pater eius ceperat, a Carthaginiensibus missus fuerat, reverteretur, arcessitusque a patre esset, *prius publicae se religionis officia exsecuturum, quam privatae pietatis,* respondit. Quam rem etsi indigne ferret pater, non tamen vim afferre religioni ausus est. Interiectis deinde diebus, Cartalo, petito commeatu a populo, cum reversus ad patrem esset; ornatusque purpura, et infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tunc in secretum abducto pater ait : *Aususne es, nefandissimum caput, ista purpura et auro ornatus in conspectum tot miserorum civium venire? et moesta ac lugentia castra, circumfluentibus quietae felicitatis insignibus, velut exsultabundus intrare? Nusquamne te aliis iactare potuisti? Nullus locus aptior, quam sordes patris, et exsilii infelicis aerumnae fuerunt? Quid, quod paulo ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuorum, superbe sprevisti? Quid porro tu in purpura ista coronisque*

121 Ž. *tęis* užrašytas viršuj išbraukto *pas*.

122 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

123 Įtrp. tarp eilučių *iems*.

124 R. *p* tais. iš rusiškos r. *n*.

125 Tais. iš *apgulta piles*.

126 Tais. iš *pagriżes*.

127 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

128 Įtrp. tarp eilučių *iog*.

129 Prir. paraštėje *wissûme*.

130 Prad. rašyti *kaipog*, bet ištaisyta.

131 Taškas padėtas šalia kablelio.

132 Prir. paraštėje *Norys*.

133 Įtrp. tarp eilučių *bů*.

134 Ž. *nedrisa* užrašytas viršuj išbraukto *nenorieję*.

135 Įtrp. tarp eilučių *pasků*.

136 Tais. iš *saka*.

137 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

138 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

139 Galbūt norėta parašyti *zitkiney*, bet vietoj r. *t* prad. rašyti rusiška r. *m*.

kaip tikta kar- waidù; paliksiu isz tawes pawais- dą, idant ‹kitts sun›[140] pasků kitts sunus isz nelaimû ir wargû tewa sauo neticziotumes.“ Jr tep ɨ tami pate- mi apdari[141] i wissuauksztůɨ sker- si akiwaisdoie piles lijpę ispi- łote[142]. Netrùs[143] pasků isiłaużę i Kartaga; suwadines swieta ont pa- moksła io prizasteis isztriemimo, kurs ɨ prisůkę i ginkła kiebte, ir apskelb, iog kakindamos sauo par- galę, ijs tikta tekenkins liczius tû[144] nelaimû o kittims wissims dowino, iog ɨ neteisinga bů isz- triemusys. Jr tep użmuszes[145] teunû, pilè po senowês lijpę rie- diteis. Netrukùs pasků pats apsku- stas, kaipo norys[146] rikiù tapte, dwi- gubę karone ir uź sunu ir uż tewai- nę nukentieję. J io weita istoję Mago karwaida [XVIII 232v] kursay sauo protù Kartaginionû turtus, ‹rub› ukês rubeźius ir karês garbę prapłatino.

140 Ž-iai *kitts sun* užrašyti viršuj išbraukto *kas*.

141 R. *i* tais. iš *ę*.

142 Tais. iš *isspiłote*.

143 Turbūt norėta parašyti *Netrukùs*.

144 R. *û* tais. iš *o*.

145 Tais. iš *Lijpe użmuzte*.

146 Prad. rašyti *nori*, bet ištaisyta.

aliud, quam victoriarum mearum titulos, geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exsulis nomen agnoscis; ego quoque imperatorem me magis, quam patrem, iudicabo; statuamque in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseriis patris illudat. Atque ita eum cum ornatu suo, in altissimam crucem in conspectu urbis suffigi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit: evocatoque populo ad concionem, exsilii iniuriam queritur: belli necessitatem excusat: *contentumque victoria sua, punitis auctoribus miserorum civium, iniuriosi exsilii, omnibus se veniam dare* dicit. Atque ita decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post ipse affectati regni accusatus, duplicis, et in filio et in patria, parricidii poenas dedit. Huic Mago imperator successit, cuius industria et opes Carthaginiensium, et imperii fines, et bellicae gloriae laudes, creverunt.

I. Mago Kartaginionû Karwaida[1] wissû pir- masys, padieies pamatus galibè Kartagi nionû kareiwini skudrumą ir pastiprines kaip sauo letoms tep ir sauo talentas di- didibę sauo tewainês, mirszt palikdams du sunu Asdrubali ir Amilcari, kuriů dù atmindamû i garbingas ‹pı› tewa piedas parodę, iog iudum tewus bů palikes kaip kelti tep ir guwumą. Judum rikauint Kartago karauo Sardinijo, tepat prisz Aprus rekalauientiû nu senû łaikû důkles uź źamę pilês: bet Apru kaip priźastes bů teisingesnys, tep ir łaima didesni; ir karę su ies piningas ne gin kłù nubengę. Sardinijo Asdrubalis sun- key pażeistas, pawedes waldę broliů Amilkariů mirę: raudosino io sunu- kiû[2], miniejems weinůle- kas diktarû, ir ketures lelones godoię io palaidoiema: ir it but galibę sauo tewaines i kapus li- gè nuneszes, neprietele pradieję kuste. Sicilionys nowijemys tůintimpiniemys kariemys nu Kartaginionû, ługoie pa szalpas nu Leonidas brolî Spartanû[3] riki, nu sunki kare sukiła: kurioie il- gay su iwairę pargalę grumies. Tam dingontes, siuntine Dariaus i Kartago atkela- wo || [XIX 234][4] uźginte, zmoniû neaukaute arba ont apierû nedeginte ir szunû newalgite; rikys isakę iems tepat nůmirielus nedeginte

1 Prad. rašyti plonesne plunksna. Parašyta *Karwaida Kartaginionû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

2 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

3 R. *S* tais. iš *r*.

4 Psl. numerio skaičius užrašytas žemiau, nes pirmos dvi eilutės parašytos ir paraštėje.

LIBER DECIMUS NONUS.

CAP. I. *Mago*, Carthaginiensium imperator, cum primus omnium, ordinata disciplina militari, imperium Poenorum condidisset, viresque civitatis, non minus bellandi arte, quam virtute, firmasset, diem fungitur, relictis duobus filiis, *Hasdrubale* et *Hamilcare*: qui per vestigia paternae virtutis decurrentes, sicuti generi, ita et magnitudini patris successerunt. His ducibus Sardiniae bellum illatum: adversus Afros quoque, vectigal pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: sed Afrorum sicuti causa iustior, ita et fortuna superior fuit; bellumque cum his solutione pecuniae, non armis, finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal graviter vulneratus imperio Hamilcari fratri tradito, interiit: cuius mortem, cum luctus civitatis, tum et dictaturae undecim, et triumphi quatuor insignem fecere: hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Poenorum cecidissent. Itaque Siciliae populis propter assiduas Carthaginiensium iniurias, ad Leonidam, fratrem regis Spartanorum, concurrentibus, grave bellum natum: in quo et diu, et varia victoria proeliatum fuit. Dum haec aguntur, legati a Dario Persarum rege Carthaginem venerunt, afferentes edictum, quo Poeni humanas hostias immolare, et canina vesci prohibebantur; mortuorumque corpora cremare potius, quam terra obruere, a rege iubebantur: petentes simul auxilia adversus

bet i źâme rauste, ir ‹lugoię› telkę ius i talka prisz Grecije, kurę ketieję karaute. Kartaginionys patys grum dameis tůimtimpos su sauo parube- źienas[5], atsakę iems paszałpôs[6]. Bet idant wissam nestembtum[7], kit wiss zadieję ateiste pagal io isakimû.

II Amilkars gałą gawes Sicilijos[8] karieję, palika tris sunus Jmilkoni An- noni ir Giskoni. Asdrubalis tijk pat turieję wakû, Annibali[9], Asdrubali ir Sappo. Tů kartù tij Kartagôs reka- łas rupinôs. Jr tep su Mauras gru- mies ir prisz Numidas[10] karauo, ir Aprus prisůkę issizadiete mokesnę kuri bů iems zadieję szilte Karta- gą ikurant. Jlgainiû kad ta kel- tes wis waldont ir bů ape wissu darbus sprendonti[11] karwaidû ikirieję lůsa ukè; paskirę 100 teunû, kurems karwaidas atlikusys[12] iû zigius, turieję nusiteisinte[13] sauo elgimęis, idant atminims istatimû ir łaukims teisdaros butum brisgiloms iû waldę karieję. Sicilijo i Amilkari weitą istoię Jmilcons. Tonkè pargalietoiu ont ‹ju› źâmi ir iurû bů ir waldimierù[14] daug pilû, tapa.[15] is nustokę wenkartu sauo karaunas nu onkritî. Ateius ta nauina[16] i Kar taga, ‹wis› giwentoius apnika rau- dosina: wissu toke bů waitosina, iog netarsi iog[17] but neprietelus i pilɨ iejes; numus ‖ [XIX 234v] baźniczes[18] uźdara, ‹didesijs› wiriauses kunegs launas aukaute, giwentoie pa- met darbus. Tujau wissi[19] skrey i ataka, isz- lipontiû, kurij nu tos nelaimas bů isz likusys ape sawusius klausinie. Bet kad tas

5 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *pa.*

6 Antroji r. *p* tais. iš *b.*

7 Prad. rašyti *nestep*, tais. į *nesteb*, po to ištaisyta į *nestembtum.*

8 Ž-iai *gałą gawes* užrašyti viršuj išbraukto *krites.* Tais. iš *Sycilijos.*

9 Įtrp. tarp eilučių *r. n.*

10 R. *N* tais. iš *n.*

11 Įtrp. tarp eilučių *wis waldidama ir spreisdama*, tais. į *waldont*, išbrauktas *spreisdama* ir prir. *bů ape wissu darbus sprendonti.*

12 Iš tikrųjų parašyta *altikusys.*

13 Tais. iš *nusiliků- te.*

14 Įtrp. tarp eilučių *bů*, tais. iš *waldimiers.*

15 Prir. paraštėje *tapa* ir taškas.

16 Iš tikrųjų parašyta *tanauina.*

17 Tais. iš *waitosina, netarsi it.*

18 R. *b* tais. iš *p.*

19 Įtrp. tarp eilučių *wissi.*

Graeciam, cui illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginienses auxilia negantes, propter assidua finitimorum bella, ceteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide paruere.

CAP. II. Interea Hamilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Himilcone, Hannone, Giscone. Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Hannibal, et Hasdrubal, et Sappho. Per hos res Carthaginiensium ea tempestate gerebantur. Itaque et Mauris bellum illtum, et adversus Numidas pugnatum, et Afri compulsi stipendium urbis conditae Carthaginiensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum gravis liberae civitati esset, omniaque ipsi agerent simul et iudicarent, centum ex numero senatorum iudices deliguntur, qui reversis a bello ducibus, rationem rerum gestarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi iudicia legesque respicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Himilco succedit: qui cum nauali terrestrique bello secunda proelia fecisset, multasque civitates cepisset, repente pestilentis sideris vi exercitum amisit. Quae res cum nuntiata Carthagini esset, moesta civitas fuit: omnia ululatibus, non secus ac si urbs ipsa capta esset, personabant: clausae privatae domus, clausa Deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia privata officia damnata. Cuncti deinde ad portum congregantur, egredientesque paucos e navibus, qui cladi superfuerant, de suis percontantur. Ut vero dubia antea spe, et suspenso metu, incerta orbitatis exspectatione, casus suorum miseris eluxit, tunc toto litore

20 R. *l* taisyta.

21 Prad. rašyti r. *w*.

22 Tais. iš *uzliku- siuiû*.

23 R. *u* neišbaigta. Įtrp. tarp eilučių *ir*.

24 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *warkszû*.

łaukims dar nepeunus, kad ta kaitontis wiltes[20] ir baime kieyk[21] wei- nam isznika jautoientes nu liku- siuiû[22], aiczioiemay, raudosinas ir[23] werk smay motinû gaudę wissupajur- malù.

III. Tarp tu warkszû[24] iszeit isz sauo łaiwa nabags pats karwaida, suwazotù ir wergini wil nonę[25] ‹sagę› prisidenges, kurio regiete bu- re raudoientî[26] swieta grudas. Pats tepat ronkas i dongù keldams werk; jau gůdas dei- wams kury iem atiemę[27] tijk kares gôdôs[28], ir tijk gaszumû pargalu, kures iem patis[29] bů suteikę; kurij ‹użiemus› igawus tijk tijk piliû, tijk atweju neprietelus ont źame ir jurù kowie pargaleius, parga linga karauna karês[30] bet onkritù iszgaiszina. Wienog sakę, io ukini tůmi ‹dar› tur kutinti sawi, iog neprietele[31] isz iu nelaimu gal dziaugteis bet ne girteis kaipogi negal sakiteis, iog tij kurij iszmiri ira nu iu[32] użmusztas, ne tij kurij użlika nu iû pauitas. Grobi kuri[33] paliktusi abażusi rada ne toki rada, koksay[34] lůbieję bute pargalieta neprietelaus; bet[35] kaip kad iszmirus koke note weldiejems, kaipo pałakus niekam nepriwałontius paiem. [XIX 236] Jo kareiwe pargalietoie iusa[36] neprietelu ne bů paweiktas, kaip tikta nu marû. Wienog nieks iem tep ‹dı› szirdi negiłda, kaip tas iog tarp wissû kontriuiû sauo wirû negalieje mirte, ir uźliko ne giwibù dziaugteis, bet wargû łiczè[37]. Norys nuwargusius karaunôs[38] pałakus i Kar- taga parwedę, weinog ijs seks sauo ginklo bendrus[39], ir rodys sauo tewainè ‹ıo› iog, ie ijs patensę sauo deinas, tad ne isz malones[40] giwibas bet isz baimes[41] palikte mirsztontius tarp ‹karau- nû› neprietelû[42] tus,

plangentium gemitus, tunc infelicium matrum ululatus, et debiles querelae audiebantur.

CAP. III. Inter haec procedit inops e naui sua imperator, sordida servilique tunica, discinctus; ad cuius conspectum plangentium agmina iunguntur. Ipse quoque manus ad coelum tendens, nunc sortem suam, nunc publicam fortunam deflet; nunc *Deos* accusat, *qui tanta belli decora, et tot ornamenta victoriarum, quae ipsi dederant, abstulerint: qui captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri naualique proelio victis, exercitum victorem non bello, sed peste, deleverint. Deferre se tamen civibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari, possient: quippe cum neque eos, qui mortui sunt, a se occisos, neque eos, qui reversi sunt, a se fugatos possint dicere. Praedam, quam relictis a se castris abstulerint, non esse talem, quam velut spolium victi hostis ostentent: sed quam possessione vacua, fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca occuparint. Quod ad hostes pertinet, victores se recessisse: quod ad pestem, victos. Nihil tamen se gravius ferre, quam quod inter fortissimos viros mori non potuerit, servatusque sit non ad vitae iucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis. Quanquam ubi miseras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque secuturum commilitones suos: ostensurumque patriae, non ideo se in eam diem*

25 R. *ę* tais. iš *u*.

26 R. *î* tais. pieštuku iš *e*.

27 Tais. iš *werkę; jau dei- wams gůdas kury*.

28 Tais. pieštuku iš *gôdos*.

29 Kablelis parašytas pieštuku. Parašyta *patis iem*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

30 Tais. pieštuku iš *ne karę*.

31 Prad. rašyti r. *o*, bet ištaisyta į *iog*. Tais. iš *neprielete iu*. Iš tikrųjų parašyta *neprielete*.

32 Tais. iš *iusa*.

33 R. *k* tais. iš *o*.

34 Tais. iš *koki*.

35 R. *b* taisyta.

36 Ž. *iusa* užrašytas virš eilutės.

37 Parašyta *łiczè wargû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

38 Tais. iš *karaunû*.

39 Tais. iš *seks sauo suntarnius*. Viršuj ž-io *suntarnius* prad. rašyti *drau*, bet išbraukta.

40 Tais. iš *par malonę*.

41 Tais. iš *baimè*.

42 Iš tikrųjų parašyta *neprieletû*.

43 Tais. iš *tos rustôs.*

44 Tais. iš *ir neleides sunams sauo waidinteis neleid,* lijp *užrakinte.*

kurij iszlikùsys bů nu wissu rustesnes[43] ‹nełaïmôs› gilti- nês. Tep ‹raudod› waitodams eit i pili, atkonk pas słengsti numû sauo pasweiken paskůiù su Deiwû swietą kurs ɨ lidieję, ir nieweinam patims sunams sauo waidinteis neleid, ir użrakindines[44] durijs, sau gałą padaro.

vixisse, quoniam vellit vivere: sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hostium exercitus relictos, morte sua proderet.

Tali vociferatione per urbem ingressus, ut ad limina domus suae venit, prosecutam multitudinem velut postremo alloquio dimisit: obseratisque foribus, ac nemine ad se, ne filiis quidem, admissis, mortem sibi conscivit.

Dionisius iszùies Kartaginionys isz Sicilijos[1] ir igawes wissôs salôs waldę krupaudams idant issiilsieiuses ir issitingieiuses tep dides io karaunas netrakůtum[2], i Jtaliję ies parkielę; wenkartù, idant kareiwiu spiekay tůin- tipiniù darbù skudrintumes ir ru- bezius io rikies płatintum. Pirma- sys io źigys bů prisz Grekonys, ku- rij[3] artimosiesę jurmaliese Jtalijos giweno; kurius nuweikęs, trauk to- lesnè ketiedams wissas gimines[4] Gekonû keltês Jtalijo giwenontes[5] nukaraute; ku- rios ne weinoję dalieję ‹Jtalijos› bet maz ne wisso Jtalijo giwena[6]. Ongała daug ‖ [XX 236v] Dar[7] daug piliû tokę senowę isztwierusiu szłuźas Grekonû dobos ‹wa› gailen[8]. Kai- pogi Tuskû ‹żêmes› gimines źemoję jur malie giwenontes isz Lydijos atsidon- gina: ir Wenetay, kurius giwenantius regam auksztoje jurmalie, isiłau- źùs ir iszgrowùs Troję su wadowù Antenoriu, ‹atsidongino.› atkęłą: Adrija tepat wissuartimoie Jllirijos jurà, nu kurios adriatijos jurù wadinos Greko- nû pile ira, ir Diomedes, sugrowùs Jlium, ikurę Arpos pilę, to weitoię i kurę audra bů ɨ iszmetusi. Pisos pilę Ligurïjo tepat Grekonijs pama- tawa, kaip Tarkwinijos Tuskusi, kaip ‹ko› Spina Umbrijo, bů[9] nu Tessalonû ikurtas; Perusę tepat Akaje ikurę. Ků sakisiu ape Cerenes pilę? Kůgi ape Lotinû gimines, kures Eneas rodos ikuręs? Nùgi[10] Patiskay, Nolanay, Abelanay ar ne Kalcijonu[11] naujukas ira? Kasgi wissa srytis Kampanijos?

1 Tais. iš *Sycilijè.*

2 Ž-iai *idant issiilsieiuses ir issitingieiuses tep dides io karaunas netrakůtum* užrašyti viršuj išbrauktų *butinos atwan- gas ir paoię tingiejemo ir tep didios karaunos.* Tais. iš *nepatraktum.*

3 Tais. iš *kuriû.*

4 Įtrp. tarp eilučių *gimines,* tais. iš *wissus.*

5 Tais. iš *giwe- nontius.*

6 Atrodo, prad. rašyti *giwi,* bet ištaisyta.

7 Prir. paraštėje pieštuku *Dar.*

8 Tais. iš *dobą ‹wa› gailin.* R-ės *gai* išbrauktos, bet atstatytos.

9 Ž. *bů* užrašytas viršuj išbraukto *ira.*

10 Tais. iš *Argi.*

11 Prad. rašyti *Kalk,* bet ištaisyta.

LIBER VICESIMUS.

CAP. I. Dionysius, e Sicilia Carthaginiensibus pulsis, occupatoque totius insulae imperio, grave otium regno suo, periculosamque desidiam tanti exercitus ratus, copias in Italiam traiecit: simul ut militum vires continuo labore acuerentur, et regni fines proferrentur. Prima illi militia adversus Graecos, qui proxima Italici maris litora tenebant, fuit: quibus devictis, finitimos quosque aggreditur, omnesque Graeci nominis Italiam possidentes, hostes sibi destinat: quae gentes non partem, sed universam ferme Italiam, ea tempestate occupaverant. Denique multae urbes adhuc post tantam vetustatem vestigia Graeci moris ostentant. Namque Thuscorum populi, qui oram inferi maris possident, a Lydia venerunt: et Venetos, quos incolas superi maris videmus, capta et expugnata Troia Antenore duce misit: Hadria quoque Illyrico mari proxima, quae et Hadriatico mari nomen dedit, Graeca urbs est; et Arpos Diomedes exciso Ilio, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed et Pisae in Liguribus Graecos auctores habent; et in Thuscis Tarquinii a Thessalis et Spina in Umbris: Perusini quoque originem ab Achaeis ducunt. Quid Ceren urbem

12 Tais. iš *Terentionys*.

13 R. *m* neišbaigta.

14 Iš pradžių po *žinom* parašytas klaustukas ir prad. rašyti *Saka*, bet ištaisyta į *pasako* ir parašytas kablelis.

15 Įtrp. tarp eilučių *buk*.

16 Tais. iš *rada*.

17 Prad. rašyti *ar*, bet ištaisyta į *pa*. Tais. iš *padirba Arkli Trojani Epeus kurius tenay atwedę*. Tais. į *ius tenay*, bet *ius* išbrauktas.

18 Ž. *bû* užrašytas viršuj išbraukto *ira*, bet išbrauktas ir atstatytas *ira*.

19 R. *o* tais. iš *a*.

20 R. *t* tais. iš rusiškos *m*.

21 Tais. iš *tû*.

22 R. *b* tais. iš r. *r* (?).

23 Tais. iš *diduma gimtini*.

24 Tais. iš *jutusijs*.

25 Tais. iš *maza*.

26 Tais. iš *piras*.

27 Ž. *skubiejemo* užrašytas viršuj išbraukto *brusdesi*. Tais. iš *busdesi*.

28 Galbūt norėta parašyti *swekata*.

Kasgi ‹Terentinay›? Kas Brute ir Sabinay? Kas Samnitay? Kas Terentionay[12]? kurius isz Lacedemona[13] kełusius ir kékszates pramintas žinom, pasako[14] Turinû pili, buk[15] Piloktetes ikuręs. kami iki sziole minauonę ios ira regama ir Erkuli wiliczes Apollina bażniczioie, kurios nelaimù Trojè bû.

II [XX 238] Metapontinay tepat tebrada[16] bażniczioie Minerwôs ironkius, kures Epeus padirba Trojoni Arkli kuri wedę[17]. Nukôgi wissa ta dales Jtalijos dideliję Greciję ira[18] wadinama. Pradioie to isikurimo[19] Metapontionys susitarusys[20] su Sybaritonas ir Krotonas noriejęę iszuite isz Jtalije kittus Grekonys. Pirmù ije wietrù isiłaużę i Siris pilę ir nugałauo teis aukuras 50 jaunikaitiû apsikabinusiû stabą Minerwôs ‹ir› ios kunegą szwentusi rubusi. Konkinamys uź tą[21] szwentwagibę maras ir numkarę, Krotonijs pirmije, terauteis Delpû reiszkinês, kuri iems atsakę, ie nor gałą sulaukte, tur numaldite Deiwę apiůkta, ir wieles uźrustintas nekaltû jaunikaitiû. Todiel bů[22] pradieiusys strunite jaunikaitems uż wis Minerwa stabus didumo gimtinî[23], kad Metapontionay pajutusijs[24] isakima Deiwû ir noriedamys nułabinte apmaudą wielû uź wis Minerwôs jaunikaitems mazùs[25] akmininius stabus ‹pas› strunei, o Deiwe piragas[26] malda ir tep abejur maray lowies, nu dosnumô weinû, o nu skubiejemo[27] ontrû. Jgiiusijs swekat[28] Krotonys neilgay teilsieję:

dicam? Quid Latinos populos, qui ab Aenea conditi videntur? Iam Falisci, Nolani, Abellani, nonne Chalcidensium coloni sunt? Quid tractus omnis Campaniae? Quid Bruttii, Sabinique? Quid Samnites? Quid Tarentini? quos Lacedaemone profectos, Spuriosque vocatos accepimus? Thurinorum urbem condidisse Philocteten ferunt, ibique adhuc monumentum eius visitur: et Herculis sagittae in Apollinis templo, quae fatum Troiae fuere.

CAP. II. *Metapontini* quoque in templo Minervae ferramenta, quibus Epeus, a quo conditi sunt, equum Troianum fabricavit, ostentant. Propter quod omnis illa pars Italiae, maior Graecia appellata est. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis et Crotoniensibus pellere ceteros Graecos Italia statuerunt. Cum primum urbem *Sirim* cepissent, in expugnatione eius quinquaginta iuvenes amplexos Minervae simulacrum, sacerdotemque Deae velatum ornamentis, inter ipsa altaria trucidaverunt. Ob haec cum peste et seditionibus vexarentur, priores Crotonienses Delphicum oraculum adierunt. Responsum his est, *finem mali fore, si violatum Minervae numen, et interfectorum manes placassent.* Itaque cum statuas iuvenibus iustae magnitudinis, et inprimis Minervae fabricare coepissent, Metapontini, cognito oraculo Deorum, occupandam manium et Deae pacem rati, iuvenibus modica et lapidea simulacra ponunt, et Deam panificiis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certassent. Recuperata sanitate,

noriedamys ‹nu› iweikte Lokrio- nys, kurij talkinieję prisz Siris pilę apgulta[29], karę iems apskelbę. Lokrionys nusiminusys[30] eit pas Spartanus || [XX 238v] ir nusiżeminusys paszalpas nu iû meiłau. Szij nuwargusys ilgù kariausinù, lijp iems lugote ‹paszalpas[31] nu› telkte i talka Poluksa ir Kastorių[32]. Paklausiusię siuntinu Lokru to linkiemo sauo bendro eit i artimůię źiniczę, au- kau ir lugo nu Deiwû[33] paszałpas, ‹atlai› sudeginusys aukas, ir tardamys iu apzadus atęistus essant, patijk po- duszkas łaiwusi, it but patius Deiwus sù sawi weźszintis, ir iszkelawusys laimingay pargaben ‹i› tewainè pagůdą wietoię[34] talkos.

III. Tů nujautusys, Krotonys ir patijs i Delpû reiszkinę leid, ługodamys parga- les ir karês wikimo. Atsaką gawa[35] „pirmiaus abżadas ne ginkłas tur neprie- telus nuweikte" Paźadieję ije deszimtůię dali grobi Apollinů, Lokrionys nujautu sys neprietelû apzadus ir Deiwû atsaka, dewintůię dali iem pażadieję; ir sliepies nû tô, idant apzadas nebutum pargalie tas. Jr tep kad i rinda grumteis sustoię, Krotonys 120,000 karewiû turieje, o Lokrionys /kaipogi uôs 15,000 sauiele tebů,/ kurij nebwildameis bepargalie- te, ontlikkieta[36] sau smerti ‹dika› baudas; ir toke aitra isz rupesni kieykwiena ap nika, iog pargalietoies taries, ie apmauda gieyźdamys mirs. Bet kad[37] godinga sau gałą ieszka, łaiminga pargał: ne || [XX 240] nekitta bû priźastis pargales, kaip ta, iog isirupinusys bû. Karâuientems Lo- krionims erelys nu ‹rid›

non diu Crotonienses quievere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris auxilium contra se a *Locrensibus* latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad Spartanos decurrunt: auxilium supplices deprecantur. Illi longinqua militia gravati, auxilium a Castore et Polluce petere eos iubent. Neque legati responsum sociae urbis spreverunt: profectique in proximum templum, facto sacrificio, auxilium Deorum implorant. Litatis hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud secus laeti, quam si Deos ipsos secum avecturi essent, pulvinaria iis in naui componunt, faustisque profecti ominibus solatia suis pro auxiliis deportant.

CAP. III. His cognitis, Crotonienses et ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriae facultatem bellique prosperos eventus deprecantes. Responsum, *prius votis hostes, quam armis, vincendos.* Cum vovissent Apollini decimas praedae, Locrenses et voto hostium, et responso Dei cognito, nonas voverunt; tacitamque eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaque cum in aciem processissent, et Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant), omissa spe victoriae, in destinatam mortem conspirant: tantusque ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori honeste quaerunt, feliciter vicerunt. Nec alia causa victoriae fuit, quam quod

29 Tais. iš *pilei apgulta essant.*

30 Pirmoji r. *n* tais. iš *s.*

31 Antroji r. *p* taisyta.

32 R. *ų* tais. iš *ù.*

33 Tais. iš *Nepeikę siuntine tù patarimù linkontios tautôs nukakusys i artimůię baźniczę, au- kas atłaikiusys lugo Deiwû.*

34 Tais. iš *weźszi, ir iszklawusys laimingay pargaben i tewainę dziaug sma wietoię paszalpôs.* R. *w* tais. iš *o.*

35 Kabutės parašytos po ž-io *gawa.*

36 Tais. iš *i rinda sustoię, Krotoniû 120,000 karauintuiû pasiliko, Lokrionû sauiele tebů /kaipogi uôs 15,000 kareiwiû teturieję,/.* Tais. iš *karauintû* į *karauintuiû,* po to tais. į *karewiû.* Tais. iš *palikkieta* į *ontlikkieta.* Galbūt norėta parašyti *ontlinkkieta* (?). Viršuj ž-io *rinda* užrašytas skaičius 2.

37 R. *k* tais. iš *g.*

rindos niekap neszalinos,[38] ir toł ape ius łakste kol pargalieję. Spartanuse tepat regieję karauint[39] du jauni- kaitiu, iwairiù nu kitû kareiwiû ap- darù waisdę augumo, ont baltum zir- gum, ginklas źwigulůientes, lig mu- sza pasibengę lig ir iudu[40] isznika. Tů dar stebukla padidina netikiems weiku- mas garso. Kaipogi tů pati deina, kad Jtalijo grumies Korinte, Atenose ir Lacedemoni paskelbę pargalę.

IV Nu tô nukriti Krotonys pagriso bekaraute ir i kontribe bepratinteis. Kaipogi neapweżieję to kas iems ne wiko. Butum iszlepusys ir gosliboie isztizusys[41], ie Pytagoras iszmintys nebut pasitikes. Tas sunus Demarataus tur- tinga preki salos Samos[42], pratinęis ilga łaika i iszminti, pirmù nukako i Egypta, pasků i Babilonije[43] żwaisdiû tako ‹jautoteis› mieklinteis ir pradios pasaules jautoteis, wissu- didiausi moksłą pasijkę. Nu tinay pagriżes i Kreta ir Lacedemona sko- toies parmanite garbingus[44] toje gadi- nieje[45] Minos ir Lykurgaus istatimus. Pasijkes wissuauksciausi moksłą i Krotona Pareję ir swieta ‹pas› złùgsonti lapumusi, sauo orumu skrubumù doribion[46] grůzina. Kas deina ‹łaub- sın› girę doribę[47] o ‹nełaimas› łapuma[48] [XX 240v] ‹yrras› ‹ukiû› kaipo ina licziù nelai- mû ir nupůliû wissû ukiû peikę[49]. ir tep swiets pamiega skrubumą, iog i tulus lapunys zurent, rodies netikie- mù daktù. Jpatè mokę zmonas nu wi rû, ipatè wakus nu tewû. Tas moki giedieteis ir wiru[50] kłau- site,

desperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie numquam recessit, eosque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo iuvenes diverso a ceteris armorum habitu, eximia magnitudine, et albis equis, et coccineis paludamentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt, quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis famae velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, et Corintho, et Athenis, et Lacedaemone nuntiata est victoria.

CAP. IV. Post haec Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim, quae infeliciter sumserant, mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic Sami Demarato, locuplete negotiatore, natus, magnisque sapientiae incrementis formatus, Aegyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam, profectus, summam scientiam consecutus erat. Inde regressus Cretam et Lacedaemona, ad cognoscendas Minois et Lycurgi inclytas ea tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus Crotonam venit, populumque in luxuriam lapsum, auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem; et vitia luxuriae, casusque civitatium, ea peste perditarum, enumerabat; tantumque studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur. Matronarum quoque separatam a viris doctrinam, et puerorum a parentibus, frequenter habuit. Docebat nunc has

38 Parašyti du kableliai.

39 Tais. iš *Spartanum* į *Ont Spartanum*, bet ištaisyta į *Spartanuse*. Įtrp. tarp eilučių *regieję karauint*.

40 Įtrp. tarp eilučių *iudu*.

41 Ž. *isztizusys* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *zługsoiusys*.

42 Parašyta *Demarataus tur- tinga preki ‹sunus› salos Samos sunus*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 3, 1.

43 R. *l* taisyta.

44 Tais. iš *garsius*.

45 Tais. pieštuku iš *ga- nieję*.

46 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *skrupinima* į *skrubinima*; po to tais. pieštuku iš *i skru- binima*.

47 Prad. rašyti *dob*, bet išbraukta.

48 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *goslibôs* į *gosliba*, bet pieštuku išbrauktas ir prir. paraštėje *łapuma*.

49 Ž. *peikę* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *rodę*.

50 Tais. iš *pratina i gieda ir wirams pakłusnuma*.

szius pratina i drowuma ir mok sła. ‹Tarp› Tù tarpù skrubuma kaipo dij- gą ‹wissû› ‹gamtû› doribês wissims bruka ir toksay bů weikłumas[51] io moksła, iog ‹motriszkoses› kęltes źmonas nuwilku- ses auksinius rubus ir kittus gaszu- mus iû szarźas kaipo ironkius iû pasileidimo[52] nuneszę i Junonas[53] baźniczę ont[54] abaźadû[55] Deiwè. rodida- mas, iog doribe ne źibontis rubay ira iu gaszumù. Kieyk ijs[56] iaunůmenę ‹galieję› metauodindina, pargalieta atkaklibę motriszkuiû roda. Bet 300 tarp ‹tû› jaunikaitiû pasijemusiu[57] wens kittam prisikù ir giwendamys ‹atsis› prasi-szalinei nu swieta, swiets tardams słaptiuse iu susirinkimusi[58], ků norys bau dontes «ius» prisz ius. norieje sudegin- te numus i kurius bů surinki. Szeszes deszimtys tenay gała gawą, o kitti prasikrauste, Pytagoras iszgi- wenes 20 ‹met›[59] metû Krotonoie, issidongina i Metaponte, kamę ir mirę: ir tokę sau minauonę palika, iog io numus uź baźniczę turieję kuriusi ɨ garbina it Deiwa. ‖

[XX 242][60] V Minawoiau wirsziaus ape Dioniziu Tyrioni, kur-say parkieles sauo karauną Jsz ‹Jtalije› Sicilijè i Jtaliję ieme tenay Grekonys karaute. Jsilauźes i Lokriû pili, onpůlę Krotonys, uôs prakun- tontius ‹o› isz ilgu wargû[61] ir paskůio- ses karês nukriti: kurij su maźumù at- sispirę prisz stipri io karauna, kad pirmù tijk tukstantiu turiedamijs nu sauielês Lokrionû iszgura. Tokę kontri-bę tur neturts prisz lebauientius turtus, ir kartas newilonti pargale wilontî ron- das. Tep Dionisiû bekarauint Gallû siuntine ateit:

pudicitiam, et obsequia in viros; nunc illos modestiam, et literarum studium. Inter haec velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat; consecutusque disputationum assiduitate erat, ut matronae auratas vestes, ceteraque dignitatis suae ornamenta, velut instrumenta luxuriae, deponerent; eaque omnia delata in Iunonis aedem ipsi Deae consecrarent, prae se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes, esse. In iuventute quoque quantum profligatum sit, victi feminarum contumaces animi manifestant. Sed CCC ex iuvenibus, cum sodalitii iuris sacramento quodam nexi, separatam a ceteris civibus vitam exercerent, quasi coetum clandestinae coniurationis haberent, civitatem in se converterunt; quae eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit. In quo tumultu LX ferme periere: ceteri in exsilium profecti. Pythagoras autem cum annos XX Crotonae egisset, Metapontum migravit, ibique decessit: cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent, eumque pro Deo colerent.

CAP. V. Igitur Dionysius tyrannus, quem supra a Sicilia exercitum in Italiam traiecisse, bellumque Graecis intulisse, memoravimus, expugnatis Locris, Crotonienses, vix vires longo otio ex prioris belli clade resumentes, aggreditur: qui fortius cum paucis tanto exercitui eius, quam antea cum tot millibus Locrensium paucitati, restiterunt. Tantum virtutis paupertas adversus insolentes divitias habet, tantoque insperata interdum sperata victoria certior est. Sed Dionysium geren-

51 Parašyta *weikłumas bů*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

52 Įtrp. tarp eilučių *kaipo ironkius iû ‹iszlepima› pasileidi mo.*

53 R. *u* tais. iš *a*.

54 R. *o* tais. iš *i*.

55 Galbūt norėta parašyti *abźadû*.

56 Ž-iai *Kieyk ijs* užrašyti viršuj išbraukto *Kaip*.

57 Tais. iš *pasijemę*.

58 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *io* į *iu;* po to tais. pieštuku iš *słaptes iu susirinkimas*.

59 Ž. sulietas rašalu.

60 Prad. rašyti šviesesnės pilkos spalvos popieriuje su 1834 m. pagaminimo data ir raidėmis ФКНГ. Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *11* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *242* – tai psl. numeris.

61 Tais. iš *ilga tingiejemo.*

62 Tais. iš *atkonk: kurij nesudegi- nu- sys bů Rima noriedamys.*

63 Ž. *iu* užrašytas viršuj išbraukto *Sauo.*

64 Tais. iš *jam.*

65 Tais. iš *půlda- ma su iumi.*

66 Iš tikrųjų parašyta *pasi- stiprimes.*

67 R. *l* tais. iš *ł.*

68 Prad. ra- šyti *seno,* bet ištaisyta. Pa- rašyta *senůie.*

69 Tais. iš *i Jtaliję.*

70 R-ės *z* ir *t* taisytos.

71 Tais. iš *iu kraszta.*

72 R. *a* tais. iš *e.*

73 Galūnės r. *e* tais. iš *a.*

74 R. *w* tais. iš *i.*

75 R-ės *nutw* išbrauktos, bet atstatytos.

76 Galūnės r. *i* tais. iš rusiškos *u.*

77 Prad. rašyti *talpit,* bet iš- taisyta.

78 Tais. iš *nu- wargint.*

kurij pirm kelu mienesiû sudeginu- sys bů Rima noriedamys su iumi[62] isibendraute ir isipaźinte. Sakę „iu[63] tauta tarp ne- prietelû giwenonte kuri jem[64] didè nau- dingù galenti bute, jau půlont iem[65] isz priszaki, jau kimbont i uż- pakali neprietelems. Dionisiû dide patika ta siuntinę. Todiel susibendra wes ir ‹karaun› talkù Gallû pasistipri- nes[66], iem wiel isz nauie karaute. Numkares ir netaikas numiszkes, pri- sůkuses bů tus Gallus palikinus[67] sauo senůie[68] buweinę Jtalijo[69] giweni- mo weiziete[70]: iszuiusys iż to kraszto[71] tyrionys ikurę piles Mediolana, Ko- mum, Briksiam, Weroną[72], Berga- mum, Tridenta, ir Wincentia. Tuskay palikusys teû buweinę, pasikielę su sauo wadowu Retu i Alpû kalnus giwen- te, kame nu sauo wadowa Retes[73], wadinos. Dionisiu pagrůzina wiel[74] i Siciliję, [XX 242v] atkakims kartagionionû, kurij sukielusys nauię karauna su pastiprintu galę pra ded karę nu kurè bů lowusys diel marû. Karwaidû Kartaginionû An- no bû; kurio neprietelus Suniatus, wi sû galintesys toie gadinioie tarp Penû par skaugę, pranesz ijs Dionisiu ape isztraukimo karaunas ir nesumani- mo karwedę grometomys Grekonisz kay raszitosę. nutwierus[75] grome- tas bezliepiczę ont smerte pasmerktas o Kartagoniû teunije úżginę Greko- niszkay mokitęis[76] Grekoniszkay skai- tite ir raszite, idant negalietu ne kal- biete ne susizinote su neprietelu be talkę.“ Ne- trukùs Dionisius, kurio Sicilije ir Jtaliję negalieję talpinte[77] ‹issiszi› nu warges[78] tonkes nukrites gała gawa nu sawuiû.

tem bellum legati Gallorum, qui ante menses Romam incenderant, societatem amicitiamque petentes adeunt: *Gentem suam inter hostes eius positam esse, magnoque usui ei futuram vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in proelium hostibus,* affirmant. Grata legatio Dionysio fuit. Ita pacta societate, et auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro restaurat. His autem Gallis causa in Italiam veniendi, sedesque novas quaerendi, intestina discordia, et assiduae domi dissensiones fuere: quarum taedio cum in Italiam venissent, sedibus Thuscos expulerunt: et Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vincentiam condiderunt. Thusci quoque, duce Rhaeto, avitis sedibus amissis, Alpes occupavere: et ex nomine ducis gentes Rhaetorum condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam adventus Carthaginiensium revocavit: qui reparato exercitu, bellum, quod lue deseruerant, auctis viribus repetebant. Dux belli *Hanno* Carthaginiensis erat: cuius inimicus Suniatus, potentissimus ea tempestate Poenorum, cum odio eius, Graecis literis, Dionysio adventum exercitus, et segnitiem ducis familiariter praenuntiasset, comprehensis epistolis, proditionis damnatur: facto senatus consulto, *Ne quis postea Carthaginiensis, aut literis Graecis, aut sermoni studeret: ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete possit.* Nec multo post Dionysius, quem paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, assiduis belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur.

XXI KNIGA[1]

I. Mirùs Sicilijo Dionysiû tyroney, i io wei- tą kareiwe wiresnii io sunu wardù Dio- nisiu pakielę, sekdamys gimies tęissą ir tardamys, stipresni busint rikę, ie ‹pas› weino waldioie paliks. Dionisius pra- dzioie sauo riedôs dumoie nugalûte sauo diedes, kaipo nokiejus sauo waldios ir pai- kintoius brolû isskaidimù tarp iû[2] rikies. Ků pa- mażù sliepdams steigę pirmù swietů isige- rinte, idant drůsesnè nuweiktum tů ků ketieję, si nu wissù bus teisinams. Todiel [XXI 244] trys tukstantes piktadiejû iszlůsů isz kali- niczè, mokesnius lig treiû metû dowino ir wissokes prgumas[3] sau wissû mentas gaub. Tad atgriżes i këtama nůdieme ne wen diedes bet ir patius brolius nu- gałů, tep iog nierauga neliktum, kurij galieję io[4] sùnriedes[5] wadinteis, ir tep tyrio- nibę pirmiaus ont sawuiû, nekaip ont swetimu apreiszkes.

II Ongała praszalines nokieius, isz- tiża lapumusi nu didios goslibos, kuns ‹pa› iszpurpa ir ‹akimys›[6] apiaka, tep iog i saulę ir żiburi negalieję beziurie- te, ne dulkiu bekenste[7]. Nu kô tardamos neapweźamù essus, iem smar- kaute, ne kaip io tewus kurs[8] kalines kaliniczes prikimsza; szis łatakas ukiniku kraui[9] gożę. Nu ko newen neapwezamesniu bet ir neapkientemesniu[10] nu

1 R. *n* taisyta.

2 Įtrp. tarp eilučių *tarp iû*.

3 Turbūt norėta parašyti *pragumas*.

4 Įtrp. tarp eilučių *io*.

5 Prad. rašyti *sùnd*, bet ištaisyta.

6 Prad. rašyti *ap*, bet ištaisyta.

7 Tais. pieštuku iš *nepakięste*.

8 Tais. pieštuku iš *kur*.

9 Tais. iš *krauię*.

10 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *neapwezams bet ir neapkientams* į *neapwezamesniu bet ir neapkientamesniu*; po to tais. pieštuku į *neapkientemesniu*.

LIBER VICESIMUS PRIMUS.

CAP. I. Exstincto in Sicilia Dionysio tyranno, in locum eius milites maximum natu ex filiis eius, nomine Dionysium, suffecere, et naturae ius secuti, et quod firmius futurum esse regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionysius inter initia regni, avunculos fratrum suorum, veluti aemulos imperii sui, hortatoresque puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. Qua re paulisper dissimulata animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit: excusatius facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia e carcere dimittit: tributa populo per triennium remittit; et quibuscunque delinimentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit: ut, quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueret, tyrannidem in suos prius, quam in exteros, auspicatus.

CAP. II. Sublatis deinde aemulis, in segnitiem lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque valetudinem contraxit, adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis ipsius posset. Propter quae dum contemni se putat, saevitia grassatur; nec ut pater carcerem nexis, sed caedibus civitatem replet. Ob quae

wissû tapo. Jr tep kad karę Syraku- sionys iem apskelbę. ilgay abejoię ar waldę padiete ar karaute. Bet ka- reiwe kurij wilies grobi pilieję gausi prisůk stote i muszą. Pargalietas[11], weł- tů dar bandęs łaimos ontroje muszoie pargalietas[12], iszleid siuntinius pas Syrakusionys zadiedams issizadiete waldios, ie at- leistum iem ukes wirus ape pakaiu sondaraute. On kô atsiustus didůmius kaliniczioie ijs uzrakin[13]; ir tep kittims nieko nezinont nuleid karauna pilês graute. Jsztink patio pilieje i abejutine muszą; kurioję nu daugibęs[14] swieta pargaliets krupaudams idant pati[15] pilieję neapstotum su iszeigù rikini i Jtaliję issikrausta[16]. Priimts nu Lokrionû sauo talkiejû igaun iu[17] pilę it iu innas waldionis ir atnauien sauo smarkibę. ‖ [XXI 244v] Jis lij[18] sau pageidimů zmonas didů- miû grobstite, mergates nůtakas gau- dite[19] ir pasků iszzargines ies grůżina ies ‹sau› iu jaunikiems, łijpę tremte ar[20] galůte turtingusius diel pasawenimą iu turtû.

III Nebgaudams kô bedrewiete wissus ukinikus wenkrey nukropę. Lokrionys nowijemys kari nu Leoprona tyrio- neis apsizadieję, ie pargalies, Wenos dei- ną sua[21] mergates iszżarginte[22]. Tu abaźa du neateisę. ir[23] Lokrionims karauient nełai- minga prisz Lukanus, kurius Dionisius suwa- den[24], ir iems link siuste i ‹p›[25] źinicze Grazibes[26] iu mergates ir iû pates iszkilmin- gay apdaritas, ir nulemte[27] 100 tarp iû, ku- rios ateistum apzadus,

non contemtior omnibus, quam invisior, fuit. Itaque cum bellum adversus eum Syracusani decrevissent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret. Sed a militibus, praedam et urbis direptionem sperantibus, descendere in proelium cogitur. Victus, cum iterato non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens, *se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum, quibuscum sibi de pace conveniret.* In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita incautis omnibus, nec quidquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps proelium: in quo oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exsul a Locrensibus sociis exceptus, velut iure regnaret, arcem occupat; solitamque sibi saevitiam exercet. Coniuges principum ad stuprum rapi iubebat: virgines ante nuptias abducebat, stupratasque sponsis reddebat: locupletissimos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum invadebat.

CAP. III. Dein cum rapinae occasio deesset, universam civitatem callido commento circumvenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur, voverant, si victores forent, ut die festo Veneris virgines suas prostituerent. Quo voto intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius vocat: hortatur, *ut uxores filiasque suas in templum Veneris, quam possint ornatissimas, mittant: ex quibus sorte ductae centum, voto publico*

11 R. *P* tais. iš *p*. Po *muszą* taškas padėtas šalia kablelio.

12 Prir. paraštėje pieštuku *pargalietas*, o viršuj užrašyta *wal*, bet išbraukta.

13 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ijs*, tais. iš *uzrakien*.

14 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *nu*, tais. iš *daugibę*.

15 Tais. iš *pateis*.

16 Įtrp. tarp eilučių *slap*, bet išbraukta.

17 Tais. pieštuku iš *takiejû*, įtrp. tarp eilučių pieštuku *iu*.

18 Turbūt norėta parašyti *lijp*.

19 R. *g* taisyta.

20 Tais. iš *ir*.

21 Turbūt norėta parašyti *sauo*.

22 Tais. iš *iszżargins*.

23 Įtrp. tarp eilučių *ir*. Galbūt norėta parašyti *abźadu*.

24 Tais. iš *Dionisius suwa- den ius*.

25 R. *p* (?) neišbaigta.

26 Ž. *Grazibes* užrašytas viršuj išbraukto *Wenos*.

27 Tais. iš *lemte*.

ir ies uzrakin- te żiniczioie[28] par mienesi diel uzkakinimo deiwies, ‹weitoie negodingoie,› prisijkinus wissus wirus[29] iû nepalitiete. Bet[30] idant mergates załos sau nepritirtum kakin- damas apzadus ukês. ijs ‹ket› użgen ‹neweina› mergatiems tekiete, lig szios nebùs sau wirams pagrůzintas[31]. Pakłausę io tari- mo, kursay lige uzkakino isakimą[32] tiki- bôs ir giedôs, ‹ir› tujau ‹z› wissas ‹zmona› motriszkos uź kitta kittos daridamos wissu brongesès drabuźes, eit i Grazibês baźni- cze[33]. Dionisius nusiunt[34] tenay sauo kareiwius, kurij[35] ies nupliesz ir pasawin iû ‹turtus.› gaszumus. Tos kurios turieję didius reg sauo wirus[36] nugalůtus. Kitti nowijemis[37] torturomis, turieję pasakite kame bů laikomys łobe iû wirû. Suka- kus 6 metams io tyrionijos, Lokrionijs susitarusys iszuię tas[38] pagriszt i Sicilię.

[XXI 246] IV Tam dingontes Sicilijo Apriko An- nons[39] pirmasys ukiniks Kartagôs, ‹d› kurio turta didesni bů turtû patios ukês, diewieję ius ont ios[40] nuwergimo; ir norieję ‹isznaik› iszpiowes[41] ‹senalą› teunus wieszpatiu tapte. Kurè nůdie- mè deiną nudůmû sauo duktereis paskir, idant geresnè po liczinù tikibas ussłieptum baisɨ sauo ketiejemą[42]. ‹ku› Jis usstatiden wissur sko- mius ukinikams ir widurieję sauo rumû, gierinę teu- nams pakeł, idant ius nugalůtum be ludieiû, indiewiemys gërimi, ir weikesne, ‹pr› igautum rikę neturintę sau[43] uźtaritoiû. ‹Praneszti› Parsergietas[44] nu sauo kalpû, wiresnibes iszwengę tus zabongus ir negieyźę apmaudą ont io; tardamys; iog zmo-

fungantur; religionisque gratia, uno stent in lupanari mense, omnibus ante iuratis viris, ne quis ullam attaminet. Quae res ne virginibus, voto civitatem solventibus, fraudi esset, decretum facerent, Ne qua virgo nuberet prius, quam illae maritis traderentur. Probato consilio, quo et superstitioni et pudicitiae virginum consulebatur, certatim omnes feminae impensius exornatae, in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionysius immissis militibus spoliat, ornamentaque matronarum in praedam suam vertit. Quarundam viros ditiores interficit, quasdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus in Siciliam redit. Ibi Syracusas securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per proditionem recepit.

CAP. IV. Dum haec in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginiensium *Hanno* opes suas, quibus vires reipublicae superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto senatu, conatus est. Cui sceleri solennem nuptiarum diem filiae suae legit, ut religione votorum, nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo sua parat, ut poculis veneno infectis, secretius senatum, et sine arbitris, interficeret, orbamque rempublicam facilius invaderet. Qua re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non

28 Įtrp. tarp eilučių *żiniczioie*.

29 Ž. *wirus* užrašytas viršuj išbraukto *zmonijs*.

30 Ž. *Bet* užrašytas viršuj išbraukto *ir*.

31 Tais. iš *apsijeminus ukês. ijs ‹ket› użgin te neweina mergate netekiete, lig szios sau wirû negautum*.

32 Tais. iš *Paklausa io tarima, kursay lige twirtina iskamą*. Iš pradžių ž. *glemźe* užrašytas viršuj išbraukto *twirtina*, bet išbrauktas ir prir. *uzkakino*.

33 Tais. iš *baźnicze Wenos*.

34 Tais. iš *nuleid*.

35 Įtrp. tarp eilučių *kurij*.

36 Tais. iš *turtingus wirus reg ius*.

37 Tais. iš *Kittas nowijemas*.

38 Tais. iš *i*.

39 Tais. iš *Annon*.

40 Įtrp. tarp eilučių *ios*.

41 Tais. iš *iszpiaudams*. Parašyta *iszpiauwes*.

42 Ž-iai *geresnè po liczinù* užrašyti viršuj išbraukto *apsieiemù*. Tais. iš *ussliep* ir *kietiejema*.

43 Tais. iš *łeip sko- mius wissur pastatite ukinikams ir wedurieję sauo rumû, gierinę teu- nije, idant ius nugalůtum be ludietoiaus, indiewiemys gërimi, ir weikesne, ‹pr› igaute rikę neturinti sauo*.

44 Tais. iš *Parsergieti*.

gaus, tep galin- go adenkta nůdieme baisesni butum ne kaip nuweikta[45] pati nůdieme. Norie- damas wiresnibes ię pranokte, padieję istatimą iszdů nudůmiů wissims itinkama[46], kursay rodies netep apreiszkůs kaltůi, kaip uźraki- nus[47] wissůmeni kleidimą. Anno tep užturiets patrakin wergus, paźen- klin ontra atweiɨ deina ‹piuties› gal- źudês ir regiedams wiel iszreikszta sauo slapti igaun stiprę pili su 20,000 wergû ginklůtû. Tenay bebu- dams, kad ijs ługo paszałpos[48] nu Aprikonû ir tełk ‹Macer› Murinû rikɨ, klun i nagą kartagams[49] kurij ɨ pri diba riksztiems nu twodin[50], iszłupin iem akys, pałaužin[51] koies ir ronkas it but kenkinû wissus io[52] straipstus. ‖ [XXI 246v] nugalů akiwaisdoie swieto:[53] on gała io kuna sudakanota pakaben i sker si. Jo sunus ir wissus gentys, bey szalauius nugalů, idant tôs kęltês, neapweżamos nieweina neliktum. kurs galietum pa- wiedinte io nůdie mę ar apmauda geiżte uż io gilti- nę.

V Tù tarpù Dionisius isikuręs Syraku zosę kieykdeiną didino ont sawey nea- pikonta sauo nauiomys[54] smarkibiemys,[55] ontra at- weɨ susibaudusys apstoię. Tada issizadie- jes wiresnibês, pili Syrakuzionims su karaunù adawę; ir palikes prastù i Ko rintą issidongina. Tinay weiziedams sau atwangôs nusiżeminimi, iem ků neapwe- żemiausè giwente: nekakindamos akiwais doie girts[56] swaiote; londzioie po karczimas ir giedingus numus ne weizieteis bet powissa lindote; diel nieku su wissu nedorases żmo nimys ‹b› kiwoies, wažoies nuskares ir nusimurioies:[57]

45 Tais. iš *ne-konkindamys io; ije krupauo; iog zmogaus tep galin- ga adenkta nůdieme ne baises-ne butum kaip ie.*

46 Tais. iš *Noriedamis ię ‹pra› pra-eite, ije pażenklina weinami dekreti ‹tur› iszdą nu-důmiû itaigoda-mys wissims.*

47 Tais. iš *uźda-rus.*

48 Tais. iš *lugos paszalpas.*

49 Tais. iš *kar-taginionems* į *kartagionionems,* bet ištaisyta į *kartagams.*

50 Tais. iš *lijp i pri diba riksztiems nu twote.*

51 Tais. iš *pałauż.*

52 Įtrp. tarp eilučių *io.*

53 Tais. iš *aki-waisdo swieta.* Dvitaškis pa-rašytas šalia kablelio.

54 Įtrp. tarp ei-lučių *nauiomys.*

55 Kablelis parašytas šalia taško.

56 Įtrp. tarp eilučių *girts.*

57 Dvitaškis padėtas šalia taško.

vindicatum est, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse, decreto modum nuptiarum sumtibus statuunt; idque observari non ab uno, sed ab universis, iubent, ne persona designata, sed vitia correcta viderentur. Hoc consilio praeventus, iterum servitia concitat, statutaque rursus caedium die, cum denuo se proditum videret, timens iudicium, munitum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. Ibi dum Afros regemque Maurorum concitat, capitur, virgisque caesus, effossis oculis, et manibus cruribusque fractis, velut a singulis membris poenae exigerentur, in conspectu populi occiditur; corpus verberibus lacerum in cruce figitur. Filii quoque cognatique omnes, etiam innoxii, supplicio traduntur, ne quisquam aut ad imitandum scelus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefaria domo superesset.

CAP. V. Interea Dionysius Syracusis receptus, cum gravior crudeliorque in dies civitati esset, iterata conspiratione obsidetur. Tunc deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu tradit; receptoque privato instrumento Corinthum in exsilium proficiscitur. Ibi humillima quaeque tutissima existimans in sordidissimum vitae genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare: nec conspici in popinis lupanaribusque, sed totis diebus desidere: cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare, pannosus et squalidus

weikiaus jůkindams nekap graudindams, giwen gasi, smai- lau akimijs ko negal pirkte, składawo pas wiresnibę su begiedes,[58] ir tep elgas idant daugiaus roditumes[59] niekinamù ne bijomù. Ongała[60] mokitoiù pasidara, wakus gat- wiesi moko, idant krupauientys wissa- dos ɨ[61] akiwaisdoię regietum, arba nekru pauientije[62] didesnè ɨ niekintum. Norijs daug turieję tyrionû idu, wienog monioię tas idas ne nu gimies turis: bet ticzioms darus, ‹uź› miniedams sauo wieszpatinguię gieda: is zinoie koki neapweziejema ikwep wards pats tyrioneis norys be waldios[63].– ‖ [XXI 248] Jis norieję iszdildite sauo panijkimù[64] neapikon- tą kurę bů sukieles ir prakielę atwan- gesnije ‹dal› pusę doresniosês. Wienog ir tep moniodams pasijuta apskustù smeigůs i tyrionibe ir ne kitep iszlika kap par panijkima kurɨ bů ikwiepes.

VI. Toie patioie[65] gadinieję Kartaginionys nu- siminusys didiù wikimù Aleksendrà didiůiů, ir krupaudamys, idant ‹nu- weikes Persiję› neussikietum Aprika su nuweiktù Persiję sunerte, siunt issijautote io kietiejemû Amilkara wadinamo Rodanu wiro buklesni ir bilesni kittû. Jsiłauźems i Tyra pili[66], iu motina, ikurems Aleksendrijos nokiejos Kartagos, ont rubeżû Aprikos ir Egypta, wikims pargalietoiaus[67], kurio didibe ir łaima neturieję gało[68], wis tas di- desne ius[69] krupaudina. Amilkars[70] patai- ku[71] Parmeniona gauo regieteis su Aleksendrù ir iem sakę, iog pawarits isz sauo tewainè ijs glaudas pas ɨ ir iem sułos tarnaute[72]. Tokiù pragumù pasijkes[73] io kétiejemus, iszrasza

incedere: risum libentius praebere, quam captare: in macello perstare; quod emere non poterat, oculis devorare: apud aediles adversus lenones iurgari; omniaque ista facere, ut contemnendus magis, quam metuendus, videretur. Novissime ludimagistrum professus pueros in trivio docebat, ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut a non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis semper abundaret: tamen simulatio haec vitiorum, non naturae, erat; magisque haec arte, quam amisso regali pudore faciebat, expertus, quam invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina. Laborabat itaque invidiam praeteritorum contemtu praesentium demere, neque honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen simulationum artes insimulatus est affectatae tyrannidis; nec aliter, quam dum contemnitur, liberatus est.

CAP. VI. Inter haec Carthaginienses tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes, ne Persico regno et Africam vellet adiungere, mittunt ad speculandos eius animos Hamilcarem cognomento Rhodanum, virum solertia facundiaque praeter ceteros insignem. Augebant enim metum et Tyrus urbs, auctor originis suae, capta: et Alexandria, aemula Carthaginis, in terminis Africae et Aegypti condita: et felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem

58 Kablelis parašytas šalia taško.

59 Tais. iš *elgteis daugiaus but.*

60 Taškas padėtas šalia kablelio, tais. iš *ongała.*

61 Įtrp. tarp eilučių *i.*

62 R. *r* taisyta.

63 Tais. iš *pribrondus tyrionû idomys, wienog monioię tas idas ne nu gimies turie- ję: daugiaus ticzioms tů darę, nekap ‹uź› nemindams ont wieszpatingas giedas: is zinioie koki neapweziejema ikwep wards pats tyrioneis be waldios.* Ž. *turtû* užrašytas po išbrauktu *waldios*, bet išbrauktas.

64 Tais. iš *paniekimù.*

65 Įtrp. tarp eilučių *patioie.*

66 Įtrp. tarp eilučių *pili.*

67 Ž. *wikims* užrašytas viršuj išbraukto *laima.* R. *p* tais. iš rusiškos *n.*

68 R. *o* tais. iš *a.*

69 Įtrp. tarp eilučių *ius.*

70 Tais. iš *Amilkas.*

71 R. *t* taisyta.

72 Tais. iš *tewainês ijs glaudas pas i ir iem suła sauo kalpote.*

73 Tais. iš *galiedams pasijkte.*

74 Tais. iš *rasza sauo sunukems.* R. *m* taisyta.

75 Vietoj lietuviškos r-ės *i* parašyta rusiška *u.*

76 Taškas padėtas šalia kablelio.

77 Ž. *Nes* užrašytas viršuj išbraukto *Bet,* bet išbrauktas ir prir. *Pasků.*

ius sauo sonukems[74] ont toblicze- liems mediniems ‹waszkitoms› ‹czistu›[75] ‹waszku› kuriu rasztus czistu waż- ku użleid.[76] Pasků[77] mirùs Aleksendrů kad ijs pagriża numei, Kartagi- nionys niekindamys io tarnawima[78], nebnusimanę neapikontoię ir giltiniop ɨ[79] pasmerkę, pasimetusys iog ijs buk[80] pardawęs ‹sauo› ukę tam ku- negaiksztiů.– ||

78 Ž. *tarnawima* užrašytas viršuj išbraukto *kalposina.*

79 Ž-iai *giltiniop i* užrašyti viršuj išbrauktų *i ont smerte.*

80 Įtrp. tarp eilučių *buk.*

aditu regis obtento, profugisse se ad regem expulsum patria fingit, militemque se expeditionis offert. Atque ita consiliis eius exploratis, in tabellis ligneis, vacua desuper cera inducta, civibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginienses post mortem regis reversum in patriam, quasi urbem regi venditasset, non ingrato tantum, verum etiam invido et crudeli animo, necaverunt.

[XXII 248v] I Agatokles Sicilijos tyrionis, weldies waldios Dionisiaus Senoie, isz ruszka- no ir ubagiszka gimimo issikielę i wieszpateis sostą. Půdziaus sunus, Sici- lijo gimes, io jaunas deinas tepat bů peikamas[1], kaip io giminie niekinama: Dide graksztus ilga laika maitinôs sauo giedù. Pauges nu wiriszkuiû gos- libôs pasileida ont motriszkuiû, tep garsiù budams[2] pas abę litę, tapa raka- liù. Pasků apsigiwenes Sirakusose ‹ta-›[3] ‹io› iû pilioniù, ilga laika panijktù bů kaipo zmogus[4] neturis kô nustokte beje ne giedos ne turtû; ongalugała ‹prastu› rindiniu kareiwiû pastoię, wissados ont wissa drůsus, weikùs ont sediciju kaip ie bů pagibsznus[5] ont goslibôs: kaipogi ir petie-wirs ir kalboie bilùs. Netrukùs szimtini- ku, ilgainiů ir pulkoriù tapę. Pir- moie karie prisz Etnionys parodę Syrakuzionims sauo nar- sibę. Aten- tioie karieję prisz Kampanionys tep godingù sauo kontribi pasirodę, iog ‹iog› wissi ɨ karwediu i weita Damasko- neis mirusi pakielę, su kurio źmonù jau pirmù swetmoterawes wirszkiû mirùs apsita- wa[6]. Ne kakindamos, iog staigù isz uba- ga turtingù tapa[7], pasidarę juriniu rakaliû. Jszliko nu to, tůmi, iog sugau- tije io sunbendre ‹on› torturomis tůsomijs io

1 Tais. iš *niepeikamas.*

2 Ž. *budams* užrašytas viršuj išbraukto *bů.*

3 Iš tikrųjų *ta* neišbrauktas.

4 R. *g* taisyta.

5 Tais. iš *pagiebsznus.*

6 Įtrp. tarp eilučių *wirszkiû mirùs.* Galbūt norėta parašyti *wiriszkiû, apsipatawa.*

7 Tais. iš *tapę.*

LIBER VICESIMUS SECUNDUS.

CAP. I. Agathocles, Siciliae tyrannus, qui magnitudini prioris Dionysii successit, ad regni maiestatem ex humili et sordido genere pervenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit: siquidem forma et corporis pulchritudine egregius, diu vitam stupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egressus, libidinem a viris ad feminas transtulit. Post haec apud utrumque sexum famosus vitam latrociniis mutavit. Interiecto tempore, cum Syracusas concessisset, adscitusque in civitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit; quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur: in summa, gregariam militiam sortitus, non minus tunc seditiosa, quam antea turpi vita, in omne facinus promtissimus erat. Nam et manu strenuus, et in concionibus perfacundus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps tribunus militum factus est. Primo bello adversus Aetnaeos magna experimenta sui Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damasconis sufficeretur. Cuius uxorem adulterio cognitam post mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus, quod ex inope repente dives factus esset, piraticam adversus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quod socii capti tortique de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracusarum voluit: bis in exsilium actus est.

8 Prad. rašyti *Si*, bet ištaisyta.

9 Ž-io galūnė sulieta rašalu.

10 Įtrp. tarp eilučių *małoni*, tais. iš *ukiszkay*.

11 Tais. iš *stiprė*.

12 Rašalo dėmelė.

13 Įtrp. tarp eilučių *ir krupaudams io galibês*.

14 Vietoj lietuviškos r-ės *i* parašyta rusiška *u*.

15 Galbūt norėta parašyti *prisijk*.

16 Ž. *ukês* užrašytas viršuj išbrauktų *kittą skwarmą*.

neiszreiszkę. Dù atwejù bandę Syraku kuzû[8] waldę igaute, dù atwejù bů isztremtù. ||

[XXII 250] II Murgantinay pas kurius inumauo par neapikonta Syrakuzionû, pir- mù teisdariu, paskû karwaidù pa- kielę. Toje kariej+[9] i Leontinû pilę isiłauźe ir Syrakusas sauo tewainę apstoię: on kurios pagalbą pilionys patelkę Amilkari Kartaginû kar- waidą, tas nemindams praeiusiu skau- giu kareiwiû talką atleida. Jr tep wei- nù ir tù patiù łaikù ‹nepr› Syraku- zas neprietelus ukiszku małoni[10] ginioię o ukiniks neprieteliszkù apmaudù grudies. Bet Agatokles matidams stipresney[11] pile ginioientes, nekap galieję wietraote, ługo par pasiuntius Amil- karî, idant pasidaritum tarp io ir ++[12] Syrakuzionû taikintoiù paka- ion, żadiedams iki giwôs galwôs io neuźmirszte. To pameiles ir krupaudams io galibês[13] Amil- karys susibendrau su iumi; tardams kijk Agatokli pa- stiprins prisz Syra- kużionys, tijk pats igausys galibęs numusi. Todiel newen pakaiu Aga- toklů isteig bet dar teisdariù Sirakuzosę[14] parded. Tada Agatokles turiedams ronkoie knatą użdekta prisij[15] isz- tikiemù Kartaga bute, ir gaun nu Amilkari 5000 tukstantes Apriko- niû, kurims Agatokles lijp nuga- lůte didůmius Syrakużionû. Pasi- metęs ukês[16] riedą partaisite, suwadin swietą i klaiumą, pamoksła klausiteis, o teunus surenk i rumalinę ||
[XXII 250v] it ape kû but tenay turys terauteis. Tep tů pariediùs, kareiwius issiunt swietą apstote o teunus iszpiaun: kurius tep atłaikes isz swieta turtingusius ir drůsiu sius użmusz.

CAP. II. A Murgantinis, apud quos exsulabat, odio Syracusanorum, primo praetor, mox dux creatur. In eo bello et urbem Leontinorum capit, et patriam suam Syracusas obsidere coepit: ad cuius auxilium Hamilcar, dux Poenorum, imploratus, depositis hostilibus odiis, praesidia militum mittit. Ita uno eodemque tempore Syracusae et ab hoste, civili amore defensae, et a cive, hostili odio impugnatae sunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defendi urbem, quam oppugnari, precibus per internuntios Hamilcarem exorat, ut inter se et Syracusanos pacis arbitria suscipiat, peculiaria in ipsum officia sua repromittens. Qua spe impletus Hamilcar societatem cum eo, metu potentiae eius, iungit; ut, quantum virium Agathocli adversus Syracusanos dedisset, tantum ipse ad incrementa domesticae potentiae reciperaret. Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur, verum etiam praetor Syracusis constituitur. Tunc Hamilcari, expositis ignibus cereis tactisque, in obsequia Poenorum iurat. Deinde acceptis ab eo quinque millibus Afrorum, potentissimos quosque ex principibus interficit: atque ita veluti reipublicae statum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari iubet, contracto in gymnasio senatu, quasi quaedam prius ordinaturus. Sic compositis rebus, immissis militibus populum obsidet, senatum trucidat: cuius peracta caede, ex plebe quoque locupletissimos et promtissimos interficit.

III Tů nuweikę, kareiwius keł, ir karau- na tijk: kurę isskudrines, parubeżines piles nieka nekrupauientes, staigù onpuł. Kargenû bùrsionys su żini Amilkari nowij, kurij leid siuntinius i Kartaga gůsteis netep ont Agatokli kaip ont Amilkari. „Szi kaipo wieszpati ir tyrio ni, o ɨ kaipo bezliepiczę skusdamys" kursay susibendrawes idawę[17] sauo bur sionys wissusmarkiausiû nepriete- lû. Pirmůiù warunkù tû iudums sundarû[18] bů dowinas Syrakuzu, umżinôs neprietelkas ‹Syr› Kartagos, nokiejos[19] kuri warzies su ię waldę Sicilijos, nu jau ijs pawedę piles[20] iû bursionû. Jje ‹skel› sakę, iog tas wilus tujau kris ont patios Kartagos, ir tep bus rustù[21] Aprikà kaip ijs bů Sicilijè. Tas skundimos ibingina teunus ont Amilkari.[22] Bet turint iem ukes waldę sauo[23] ronkoie, tera- wos apetû słaptù, ir sintiejemay ikiapskelbont bů uzrakinte ‹o› indoie kuri turieję bute apźimieta lig ne pargrisztant ontram Amilkariů sunů Giskoni. tů kartù Sicilijo essan- tem. Bet smertys Amilkari padarę slapti susibaudima teunû nerekalin gù. Laiming's likkums[24] iszgelbieję kar [XXII 252] waidą, kuri io sunukę norieję netei- singay pasmerkte io neiszklausinie- iusys[25]. Toksay sprendimas suteikę Agatoklů licziu kariaute prisz Kartaga. Jr tep i pirmůię muszą isztika su Amilkariù Giskoniù, nu kurio paweiktas i Syrakuzas pagri ża ketiedams stipresnè rengteis i ontra[26] ka- rę, bet ir ontra atwei isztikes i musza, nelaimingesniù bů.

CAP. III. His ita gestis, militem legit, exercitumque conscribit: quo instructus, finitimas civitates, nihil hostile metuentes, ex improviso aggreditur. Poenorum quoque socios, permittente Hamilcare, foede vexat: propter quod querelas Carthaginem socii non tam de Agathocle, quam de Hamilcare, detulerunt: *hunc ut dominum et tyrannum, illum ut proditorem* arguentes: *a quo infestissimo hosti, fortunae sociorum, interposita pactione, donatae sint: sicut ab initio Syracusae in pignus societatis sint traditae, urbs semper Poenis infesta, et de imperio Siciliae Carthaginis aemula; nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis addictas. Denuntiare igitur se, haec brevi ad ipsos redundatura, ac propediem sensuros, quantum malum non Siciliae magis, quam ipsi Africae, attulerint.* His querelis senatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, et sententias, priusquam recitarentur, in urnam coniectas, obsignari iusserunt, dum alter Hamilcar, Gisconis filius, a Sicilia reverteretur. Sed haec callida commenta Poenorum, et sententias inauditas mors Hamilcaris praevenit; liberatusque est fati munere, quem sui per iniuriam cives inauditum damnaverant. Quae res Agathocli adversus Poenos occasionem movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Gisconis filio, proelii congressio fuit: a quo victus, maiore mole reparaturus bellum, Syracusas concessit. Sed secundi certaminis eadem fortuna, quae et prioris, fuit.

17 Ž. *idawę* užrašytas viršuj išbraukto *apleida*.

18 Tais. iš *Ta* į *Tû*, įtrp. tarp eilučių *iudums*. Parašyta *Tû iudums sundarû pirmûiù warunkù*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 2*.

19 Tais. iš *nokiejes*.

20 Tais. iš *adawę ir plles*.

21 Įtrp. tarp eilučių *ijs*, bet išbrauktas.

22 Taškas padėtas šalia išbraukto kablelio.

23 Įtrp. tarp eilučių *sauo*. Parašyta *waldę ukes*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 2*.

24 Pirmoji r. *k* neišbaigta.

25 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *isz*.

26 Įtrp. tarp eilučių *ontra*.

27 R. *y* tais. iš rusiškos *u*.

28 Parašyti du kableliai.

29 Parašyta *negalie[dams*.

30 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *dar*. Parašyta *pargalietù budams dar driste kibinte pargalietoius*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 1, 4, 5*.

31 Tais. pieštuku iš *kietiejema*.

32 Tais. iš *słapties*.

33 Ž. *sakos* užrašytas viršuj išbraukto *apreiszk*.

34 Tais. iš *pargali*, dvitaškis tais. į kabliataškį (?).

35 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *diel*, tais. iš *kurem*.

36 Įtrp. tarp eilučių *drûse*, tais. iš *iszkientiete*.

37 Tais. pieštuku iš *nenor* ir *gal*. Iš tikrųjų parašyta *gali*.

38 Tais. pieštuku iš *gi- nioientes*.

39 Įtrp. tarp eilučių *Pats*.

40 Tais. iš *pakelte*.

41 Tais. iš *isodines*.

42 Tais. iš *palijkte*.

IV. Kad pargalietoie ‹Syrakuzionys› Kartagionys Syrakuzas[27] apstoie, Agatokles regiedams nestengsis sauo galibę prisz neprietelus, negi pasi- tijkusiù apgulimo iszturiete,[28] bet to dar, apleists nu sauo talkieju kurius bů sauo smarkibę użrustines, ri- żôs karę i Apriką parkelte; drů- sibę innay stebuklinga, eite karau- te i kraszta tû prisz kurius nega- lieję atsispirte sauo rumusi, onpůlte neprietelû źâmę, negaliedams[29] sawoses apginte. ir dar driste pargalietù bu- dams kibinte pargalietoius[30]. Jis apklest tů ɹidɨ ketiejemą[31] słap- te[32] tepat ‹steb› kieystù. Jis sakos[33] «tikta» swietů, rades kelɨ i pargalę;[34] ‹ijs tur› diel kurios[35] reiki tikta trumpą apgulimą drůse kientiete[36]; ongała tij, kurij nenori to darite, gali[37] îssidon- ginte. 1600 ukinikû issidongino isz pilês, likusijsems suteikę ijs piningû ir peno, rekalinga ginioienteisems[38]. Pats[39] paiemes sau 50 talentû ‖ [XXII 252v] arba ilguiû graiźiû, tam kartů, kita łabiaus nu neprietelû nekaip nu sauo bursienû rekalausys. Pasků wissus wergus ‹galentius› ginkłą pakelon- tius[40] iszlůsawes prisijkin, ius ir maz ne didesniję dali kareiwiû ‹isodi› i laiwus isodin[41]; tardams, suligi- nus abe łůmę, nokses uź weina ontra narsibieję; kittus wissus pa- lijkt[42] ‹ɩıe› numus saugote.

V. Jr tep sekmusiusi metusi riedôs sauo, tarnauient dum paugusium sunum Arkagatů ir Eraklidů, nie- weinam kareiwiû nezinont kur ir- klů, trauk[43] i Aprika. Kad wissi taries[44] ar i Jtaliję, ar i Sardineję drewiete einontys[45], ir tů kartù wissims

43 Ž. *trauk* užrašytas viršuj išbraukto *siaub*.

44 Ž. *taries* užrašytas viršuj išbraukto *dumo*.

45 Parašyta *drewiete, ar i Sardineję einontys*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1, 3*. Tais. iš *eitont*.

CAP. IV. Cum igitur victores Poeni Syracusas obsidione cinxissent, Agathoclesque se nec viribus parem, neque ad obsidionem ferendam instructum videret; super haec a sociis, crudelitate eius offensis, desertus esset: statuit bellum in Africam transferre; mira prorsus audacia, ut, quibus in solo urbis suae par non erat, eorum urbi bellum inferret, et qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena, victusque victoribus insultaret. Huius consilii non minus admirabile silentium, quam commentum, fuit, populo hoc solum professus, *invenisse se victoriae viam: animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent: vel, si cui status praesentis fortunae displiceret, dare se ei discedendi liberam potestatem.* Cum mille sexcenti discessissent, ceteros ad obsidionis necessitatem frumento et stipendio instruit: quinquaginta tantum secum talenta ad praesentem usum aufert, cetera ex hoste melius, quam ex sociis paraturus. Omnes deinde servos militaris aetatis, libertate donatos sacramento adegit, eosque, et maiorem partem ferme militum, nauibus imponit; ratus, exaequata utriusque ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis aemulationem futuram: ceteros omnes ad tutelam patriae reliquit.

CAP. V. Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus adultis filiis, Archagatho et Heraclida, nullo militum sciente, quo veheretur, cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam praedatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, exposito in Africae

46 Tais. iš *kietiejema.*

47 Tais. iš *malę.*

48 Ž. *ir* užrašytas virš taško, tais iš r-ės *P* į *p.*

49 Įtrp. tarp eilučių *nu iû,* tais. iš *kient.*

50 Prad. rašyti *stę,* bet ištaisyta. Tais. iš *stebte.*

51 Tais. iš *prisz neprietelu.*

52 Tais. iš *o iû talkieję ikirieiu sys sau ilgą wergibą, łauk issizioiusijs szalauiû iszganitoiû.* Iš pradžių tais. iš *iszganitoiû* į *iszlûsûtoiû,* bet išbraukta ir viršuj užrašyta *sauo.*

sauo ketiejemą[46] teap- reiszkę, kad karauną i Aprikôs mala[47] iszkielę ir parodę[48] kurioie wietoie Syrakuzas bů, kuriu niekap kittep negali begelbiete kaip tikta tů daridamys neprietelems ků ije patys nu iû kientieje[49]. Kaipogi kittep nu- mei, kittep swetùr reiki karaute. Nu mij numiszke isz wissôs galês tur stembte[50], kad swetur rek sùkte ont neprie- telaus[51] io pateis galibę, kurio talkieję ikirieiu sys ‹sau› iłgù wergibù, łauk issizioiusijs szalauiû sauo[52] iszgelbie- toiû. Cze dar rek źinote, iog pilijs ru- may Aprikô[53] niera apreiste muras, ne pastruniti ont kałnas, bet ligmiesi ir nu wissû pusiû adari, kures weitas krupauientes, iszgaiszimo, [XXII 254] tujau gal igaute[54]. Kartago ras tujau daugiaus neprietelû Apriko nekap Sicilijo; wissi susiners prisz weiną pilę[55], kuri weiną sauo wardą tetur sau romtiù ir tep ijs gaus toie patioie żâmieję pagalbą kurios ijs ‹skoto- ię.› numei[56] stokoię. Nugůstys staigus kursay apniks Kartagus[57] nu tokios drûsibês muso[58] palengwins dar pargalę.. Gai- sray kieyminû, drewiejema piliû ir weitowiû, ongała apstoiems[59] pa- tios Kartagôs, parodis neprietelems[60] paoiuma, kuriumi ije kittus go- ren[61]. Tep lelodamys isz Kartagû[62] iszlûsûs dar Sicilję. Tay kame lengwesnę karę butum[63] ir kamigi suitesni lobi ‹gautum› ije rastum. Kaipogi isiłaużusys i Kartaga igaus waldę[64] wissôs Apri- kôs ir Sicilijôs, kaipo ałga sauo par- galû. Aiszkè minauone[65] tep garsî żigi nu um- ziû lig umżiû sklidurs ir[66] parbus wisso- kes gadines ir pati marszuma[67], sakys ape

litore exercitu, consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Syracusae positae sint, ostendit: *quibus aliud nullum auxilium superesset, quam ut hostibus faciant, quae ipsi patiantur. Quippe aliter domi, aliter foris, bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quas patriae vires subministrent: foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, et odio diuturni imperii externa auxilia circumspicientibus. Huc accedere, quod urbes, castellaque Africae, non muris cinctae, non in montibus positae sint, sed in planis campis, sine ullis munimentis, iaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perlici posse. Maius igitur Carthaginiensibus ab ipsa Africa, quam ex Sicilia, exarsurum bellum, coituraque auxilia omnium adversus unam urbem, nomine quam opibus ampliorem, et quas non attulerit vires, inde sumturum. Nec in repentino Poenorum metu modicum momentum victoriae fore, qui tanta audacia hostium perculsi, trepidaturi sint. Accessura et villarum incendia, castellorum, urbiumque contumacium direptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed et aliis in se sentient patere bella. His non solum Poenos vinci, sed et Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in eius obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec praedam uberiorem inveniri posse. Nam capta Carthagine omnem Africam Siciliamque praemium victorum fore. Gloriam certe tam honestae militiae*

53 Tais. iš *Aprikôs.* Iš tikrųjų parašyta *Aprikô.*

54 Tais. iš *tos weitas krupaudams, idant nebutum sugrautoms,* [XXII 254] *tujau pasidůs.*

55 Tais. iš *pili.*

56 Įtrp. tarp eilučių *numei.*

57 Įtrp. tarp eilučių *Kartagus,* tais. iš *apnink.*

58 Ž. *muso* užrašytas viršuj išbraukto *pasku- b.*

59 Prad. rašyti *apstoies,* bet ištaisyta.

60 Galūnės r. *e* taisyta.

61 R. *e* tais. iš *î* (?).

62 Tais. iš *Kartagionû.*

63 Tais. iš *Nùgi kami lengwesni.* Prad. rašyti *ro,* bet ištaisyta į *bû,* po to tais. į *butum.* Pabr. violetiniu pieštuku *butum,* o paraštėje padėtas klaustukas – ne S. Dauk.

64 Tais. iš *tapsay waldimieras.*

65 Įtrp. tarp eilučių *minauone.*

66 Ž. *ir* užrašytas viršuj kablelio.

67 Įtrp. tarp eilučių *pati,* tais. iš *uzmarszuma.*

iumys, iog ije[68] weini tarp wissû zmoniû, eję karaute neprietelû i iû numus negaliedamys iû[69] paweikte sawusiusi,[70] iog ije weini, po nukritî wiję ikonden pargalietoius[71], ir apgulę tus patius kurij iû pilę bů abstoiu- sys[72]. Todiel ije tur riżteis pilnî wiltês ir linksmibês, ont kares, kurioie par- gale gailen[73], tijk turtû o pats nukritis, tokę garbę." ||

[XXII 254v] VI. Tù skatinimù pradrůsin kareiwius; bet uźtemîms saulês, nutikes kelionie- je, nugondina[74] ius kaipo tikientiùs i pritarus[75]. Agatokles[76] iszguldę sintiejemą to stebukla tep bukley, iog ijs parodę łaimą lemont iû żigiû. Sakidams, iog je[77] uźtemîms lig neiszkelawus but nu- tikîs, ijs reikszturn iems nełaima, bet ijs nutika kelauient, todiel ne- goren ijs tikta tus kurij[78] eit karaute. Parsikieytimay igimtame taki źwaisdiû skelbę wissados ermiderius, o szis[79] cze wai- den pabongą laimingoms[80] deinoms Kartagos" Tep pradrůsines[81] sauo ka- reiwius, ijs lijp iems sudeginte wissa łaiwinę, idant tůmi paroditum wissims, iog neturint pragumù ku- riù beissprukte, reikieję iems ar mirte ar pargaliete. Paskû eidams wiss su zâmę ligen i akmini ir undeni wersdams, pilis ir[82] weitowes degiendams[83]. Jlgainiû[84] isztink i musza su Anonù, kurs eję su 30,000 krareiwiû su iumi[85] grumteis. Dwe tukstanti Sicilonû tenay gałą gawa, trijs tukstantes Kartagionû su iû karwaidù tepat[86] karweitieje paliko. Nu tôs pargalês ‹K› Sicilionys[87] pradrisa, o Kartagionijs iszgura. Agatokles parga- lieies neprietelus, i pilys ir wietoies łau- żas, didi grobi

68 Tais. iš *tij*.

69 Įtrp. tarp eilučių *iû*.

70 Kablelis parašytas šalia taško.

71 Ž. *pargalietoius* užrašytas viršuj išbraukto *neprietelus*.

72 Prad. rašyti *abstoię*.

73 Ž. *gailen* užrašytas viršuj išbraukto *źad*.

74 Tais. iš *nugondinga*.

75 Tais. pieštuku iš *pritirimus*.

76 Ž. *Agatokles* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *Jû wieszpats*.

77 Prir. pieštuku paraštėje *Sakidams, iog*.

78 Tais. pieštuku iš *kuriu*.

79 Tais. pieštuku iš *szi*.

80 Prad. rašyti *laima*, bet ištaisyta.

81 Tais. pieštuku iš *prakutines*.

82 Ž. *ir* užrašytas virš kablelio.

83 Tais. pieštuku iš *degien*.

84 Prir. paraštėje pieštuku *Jlgainiû*.

85 Ž. *iumi* užrašytas viršuj išbraukto *ies*. Turbūt norėta parašyti *kareiwiû*.

86 Įtrp. tarp eilučių *tepat*.

87 Prad. rašyti *Sicilij*, bet ištaisyta.

tantam in omne aevum futuram, ut terminari nullo tempore oblivione possit: ut dicatur, eos solos mortalium esse, qui bella, quae domi ferre non poterant, ad hostes transtulerint, victique victores insecuti sint, et obsessores urbis suae obsederint. Omnibus igitur forti ac laeto animo bellum ineundum quo, nullum aliud possit aut praemium victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dare.

CAP. VI. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: sed terrebat eos portenti religio, quod nauigantibus eis sol defecerat. Cuius rei rationem non minore cura rex, quam belli, reddebat, afirmans, *si prius, quam proficiscerentur, factum esset, crediturum adversum profecturos prodigium esse: nunc, quia egressis acciderit, illis, ad quos eatur, portendere. Porro defectus naturalium siderum semper praesentem rerum statum mutare: certumque esse, florentibus Carthaginiensium opibus, adversisque rebus suis commutationen significari.* Sic consolatis militibus, universas naues, consentiente exercitu, incendi iubet, ut omnes scirent, auxilio fugae ademto, aut vincendum, aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obvius eis fuit cum XXX millibus Poenorum Hanno: sed proelio commisso, duo de Siculis, tria millia de Poenis cum ipso duce cecidere. Hac victoria et Siculorum animi eriguntur, et Poenorum franguntur. Agathocles, victis hostibus,

grei, daug tukstantiû neprietelu nużuda. Ongała susto i aba za arba taboriù ‹teïs penktůiù ιru› par penkis trukiùs nu Kartagos, idant za łas wissumilemiausiû daktû ir tirus [XXII 256] isz dirwû bey gaisrus kieyminû nu murû patios pilês regietum. Tù tarpù didys garsus iszmusztôs Kar- tagû[88] karaunôs ir uzimtuiû piliû[89] wissoie Aprikoie pasklida. Jr tep szurpulys[90] ir baime[91] wissus apnika, isz kur tokè ukè tep staigi karę, uż wis nu neprietelaus jau nuweikto: pasků stebiejemos Penû pamażù i paniekinimą isz- wirstay[92]. Netrukùs pasků ne wen Apray bet ir wissû go- dingoses weitowes nauiumo pameiłuses[93] Aga- tokliep pristo[94]; ir jawas bey nau- dù pargalietoi suszelp[95].

VII On didesnês[96] ‹da› nełaimos Karta- genû, dar karauna su karwaidù Sici- lijo prapůlę. Kaipogi iszkelaus Aga- toklû isz Sicilijos, praneszę, iog Kar- tagenay, kurij apstostas[97] Syrakuzas turieję nebjautrè[98] besaugoies, ku- rius Antandrus brolys ‹riki› Agatokli- isz neziniû onpůleis wissus iszpiowę. Kartagenay ligè nełaimingi nu- mei[99] kaip ie swetur, jau newen szi- łontioses weitowes, bet ir talkieje rike atstoię, bendribą ne klautî, bet wi- kimù swerontijs. Tap[100] kittû pasi- tika rikys Cyreneôs Opeltas, kursay aplamey[101] wildamos wissą Apriką nuweiksys su Aga- toklù par sauo[102] siunti- nius suderieję, ir apsijemę,[103] [XXII 256v] iog nuweikusiu Kartagus, Agatokles[104] Siciliję, szis Aprika waldis. Jr tep ate- jùs iem i talką su didi karaunù, Aga- tokles swelnù bilù ir didiu godoiemu[105] ɨ sau pagaubes, kad tonkesne

urbes castellaque expugnat, praedas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde in quinto lapide a Carthagine statuit, ut damna carissimarum rerum, vastitatemque agrorum, et incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. Interea ingens tota Africa deleti Poenorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. Stupor itaque omnes et admiratio incessit, unde tanto imperio tam subitum bellum, praesertim ab hoste iam victo. Admiratio deinde paulatim in contemtum Poenorum vertitur. Nec multo post non Afri tantum, verum etiam urbes nobilissimae novitatem secutae ad Agathoclem defecere; frumentoque et stipendio victorem instruxere.

CAP. VII. His Poenorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam aerumnarum cumulus, accessit. Nam post profectionem a Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Poeni segniores redditi, ab Antandro, fratre regis Agathoclis, occidione caesi nuntiabantur. Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthaginiensium esset, iam non tributariae tantum ab his urbes, verum etiam socii reges, deficiebant, amicitiarum iura non side, sed successu ponderantes. Erat inter ceteros rex Cyrenarum Opheltas, qui spe improba regnum totius Africae amplexus, societatem cum Agathocle per legatos iunxerat, pactusque cum eo fuerat, ut Siciliae illi, sibi Africae imperium, victis Carthaginiensibus, cederet. Itaque,

88 Tais. pieštuku iš *Kartaginionû*.

89 Įtrp. tarp eilučių *ir uzimtuiû piliû*.

90 Prad. rašyti *sziurpuli*, bet ištaisyta.

91 Prir. paraštėje pieštuku *baime* vietoj išbraukto *diway*.

92 Tais. pieštuku iš *diwijemôs pamażû i paniekinimą Penû isz- wirta*.

93 Tais. pieštuku iš *pameilus*.

94 Tais. pieštuku iš *pristoię*.

95 Du taisymų sluoksniai: ž. *suszelpę* užrašytas viršuj išbraukto *apweizieję*; po to tais. pieštuku iš *pargalietoiu suszelpę*.

96 R. *ê* tais. iš *i*.

97 Turbūt norėta parašyti *apstotas*.

98 Prad. rašyti *nebs*, bet ištaisyta.

99 Iš tikrųjų parašyta *mumei*.

100 Galbūt norėta parašyti *Tarp*.

101 Tais. iš *ap- lamei*.

102 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

103 Tais. iš *su- sibendrauo, ir su iumi suliga*.

104 Tais. iš *Kar- tagenus, Agakles*.

105 Prad. rašyti *nar*, bet ištaisyta.

106 Tais. iš *iem su iù wakarote ir karszincziù nu Opalaus bů wadinas, nesaugi į už- muszę: ir io karauna igawes ‹ir io› iem wiel kariaute Kartagenus, kuryi wissa sauo gali bů sunierusys, ir ius su didiù krauie gozimu abems pusems baisioie muszoie pargał.* Tais. į *wakarote tep iog Opalus ɨ sauo,* bet išbraukta ir prir. *ir io sunu.*

107 Tais. iš *Tù nu- kritiù tep pagrisa Kartagenai.*

108 Tais. iš *Bomilkar rikys Kartagenû.* Iš pradžių taškas buvo padėtas po *karaunù.*

109 Tais. iš *Kartagenay.*

110 Įtrp. tarp eilučių *iog* ir *pati.*

111 Ž. *isz* užrašytas viršuj išbraukto *nu.*

112 Tais. iš *sosta.*

113 Kablelis parašytas šalia taško.

114 Tais. iš *smeigus i tyrionibę ir isztremima.*

115 Įtrp. tarp eilučių *iu.* Iš tikrųjų parašyta *prieletu.*

116 Tais. iš *susirinkus.*

117 R. *e* tais. iš *y.*

118 Ž. *pargales* užrašytas viršuj išbraukto *weikłumus.*

119 Tais. iš *Kartagenai.*

120 Tais. iš *issiunti.*

Apalus iem su iù wakarote ir io sunu Agatoklî sauo karszincziù pakiel szis pasalù ɨ už- muszę: igawes io karauna iem wiel kariaute Kartagus, kuryi norys wissą sauo galę sunierusys, ir tep su didiù krauie gozimu abems pusems baisioie muszoie palijkt wiel pargalietas[106]. Nu to nu- kritî tep pagrisa Kartagai[107], iog ie nebut Agatokli karaunoie kielu- sys sedicije, but ‹iem iems pasidawes› Bomilkars Kartagû rikys su karaunù pri io pristoies[108]. Uz toki io wiliù Kartagay[109] lijpę ɨ i sker- si ispiłote widurieję gasso ‹ro› ro- didamijs iog ta pati[110] weita, kurioie wissu- wiriausiemis szarzomys godo- iems bů, ‹ta pati› dabar iem bů kla- iumù io karonês. Bomilkar kien tieję kontrey smarkibę sauo sunukiû ir isz[111] aukszto skersi it isz sostôs[112], isz- metinieje iems iû nůdiemes,[113] ijs priminę nuźùdima Annona ne- teisingay apskusta it but ‹norijs› smeigonteis i wieszpatije ir isztriemima[114] nekalta Giskoni, ir iû sintiemus ‹sp› słaptius priesz io diedî Amilkari ‖ [XXII 258] kurs Agatokli norieję isz neprietelaus Kar- tagenû i iu prietelu[115] padirbte. Tů szaukdams swietů susigrudusem[116] nu- stipo.

VIII. Tù tarpù Agatokles pawikùs re- kałams Apriko, palikes[117] karauna ri- kaute sunů Arkagatů, pats i Scici- liję issiskubina, par nieka nieka turiedams pargales[118] Aprikoie kol Syrakuzas ‹ıra› tebiera apgultas: kai- pogi mirùs Amilkarů sunů Giskonî, Kartagai[119] bů tenay issiunte[120] ontra karauna. On pateis paskelbimo ɨ pargriźus, wissas piles Sicilijos issijautoiuses

cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse venisset, Agathocles blando alloquio, et humili adulatione, cum saepius simul coenassent, adoptatusque filius eius ab Ophelta esset, incautum interficit: occupatoque exercitu eius, iterato Carthaginienses, omnibus viribus bellum cientes, magno utriusque exercitus sanguine, gravi proelio superat. Hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata Poenis est, ut, nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad eum Bomilcar, rex Poenorum, cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro a Poenis patibulo suffixus est: ut idem locus monumentum suppliciorum eius esset, qui ante fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut de summa cruce, veluti de tribunali, in Poenorum scelera concionaretur: obiectans illis, nunc *Hannonem falsa affectati regni invidia circumventum:* nunc *Gisconis innocentis exsilium:* nunc *in Hamilcarem patruum suum tacita suffragia, quod Agathoclem socium illis facere, quam hostem maluerit.* Haec cum in maxima populi concione vociferatus esset, exspiravit.

CAP. VIII. Interea Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit, nihil actum in Africa existimans, si amplius Syracusae obsiderentur. Nam post occisum Hamilcarem, Gisconis filium, novus eo a Poenis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu eius omnes Siciliae urbes, auditis rebus,

ape io Aprikos weika- łus, uż kitta kittos[121] iem skub adarite sauo ůngas: ir tep isz ujes Kartagus[122] isz Sicilijos wissos sałôs waldę igaun. Pasků pagriżes i Aprika, rond Sediciję karaunoie. Kaipogi sunus bů parkieles mokesni ałgos iki teů pargriżtont. Todiel suwadines ius i burɨ taikes źodes nułabeną.[123] Tardams „Jie algos sau ne nu io tur rekalau- te, bet nu neprietelû weiziete, kurius pargalieiusys pasidalis kaip par- galę tep ir grobiù, tikta truputi tepasiskuben[124] karę nubengte; ius żi- not sako[125] iog i Kartaga isiłaużùs wissa wissims uzkaks." Nurùmdes[126] ka- [XXII 258v] karaunoie sediciję, keloms deinoms praszokùs wed karauną pas abaża neprietelû: tenay neprotingay i ‹kar› musza isztikęs didesniję dali karau nas nusto.[127] Kad i abaźą pargriżęs reg neapikontą ont sawes kelstant diel aplami isztikimo[128] i muszą,[129] ir krupaudams, idant wiel nepradietum rekalaute algos nemokietôs, paspru- ka nakti pagał su sunù Arkagatu. Tů paiutusys kareiwe, wirpiete pra- dieję it jau nu neprietelu[130] ‹apstoti,› paimti: ‹szau› krokdamys, iog ontra atweɨ[131] ius wieszpats palikîs widurieję neprietelo, tas kurem mirte su ies reikieję, giniote dar nenorieję[132] iû giwibôs." Kad ibingusys nor wite wieszpatɨ nu Numidû nutwerti tur griżte i sauo[133] abażą. Wienog panokę ir parwedę Ar- kagatu[134] kurs tomsieję bů parsiskiey- des ‹nu› su tëù. Agatokles pagriszt i Sy- rakużas tusi patiusi łaiwusi ir su tas pates irkłoies kurij ɨ bů isz Si- cilijos atweżę. Reta pawaisda tep begiedinga wieszpateis, kur-

121 Tais. iš *kitta.*

122 Tais. iš *Kar- tage- nus.*

123 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *nu.* Taškas padėtas šalia kabliataškio.

124 Tais. iš *tepas- tiprû.*

125 Įtrp. tarp eilučių *sako.*

126 Tais. iš *Nu- rumdems.*

127 Taškas padėtas šalia kablelio.

128 R. *k* taisyta.

129 Parašyti du kableliai (?).

130 Prad. rašyti *neprielet,* bet ištaisyta.

131 Tais. iš *du atwe- ju.*

132 Tais. iš *nenor.*

133 Tais. iš *wieszpati panok- te, nu Numidû oupůli grisz i.*

134 Tais. iš *bů nutwierusijs par- wedę Ar- kagata.*

quas in Africa gesserat, certatim se ei tradunt: atque ita pulsis e Sicilia Poenis, totius insulae imperium occupavit. In Africam deinde reversus seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum patris dilata a filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos blandis verbis permulsit: *Stipendia illis non a se flagitanda esse, sed ab hoste quaerenda: communem victoriam, communem praedam, futuram. Paulum modo anniterentur, dum belli reliquiae peraguntur, cum sciant, Carthaginem captam spes omnium expleturam.* Sedato militari tumultu, interiectis diebus ad castra hostium exercitum ducit: ibi inconsultius proelium committendo, maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset, versamque in se invidiam temere commissi belli videret, pristinamque offensam non depensi stipendii metueret; concubia nocte solus a castris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud secus, quam si ab hoste capti essent, trepidavere: *Bis se a rege suo in mediis hostibus relictos esse,* proclamantes: *salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerit.* Cum persequi regem vellent, a Numidis excepti in castra revertuntur, comprehenso tamen reductoque Archagatho, qui a patre noctis errore discesserat. Agathocles autem nauibus, quibus reversus a Sicilia fuerat, cum custodibus earundem Syracusas defertur. Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque

135 Tais. iš *sunus* į *sunû*, bet ištaisyta į *sunums*.

136 Įtrp. tarp eilučių *Aprikoie*.

137 Tais. iš *kû ijs tar Aga- tokles su io waikais weiksys, su tù*.

138 Ž. *Arcesiłus* užrašytas viršuj išbraukto *Szis*.

139 Iš pradžių kablelis parašytas po *to*, bet prir. *essù*.

140 Tais. iš *Kar- tagionys*.

say sauo karauną pametę ir sunums[135] ‹iszda› issi- źadieję. Tù tarpù Aprikoie[136] pasprukùs wiesz- patiů, kareiwe suderieiusis suneprie- teles, ir wakus Agatokli nużudiusys Kartagenams pasidawę. Arkagatus || [XXII 260] galůiems nu Arcesilaus, pirmù ben- dra tewa, kłausę io, kaip iem rodos ků Aga- tokles su to waikais weiks[137], kurs io wakus atlaikę? Arcesiłus[138] atsa- kè, gana iem to essù[139], iog ije Agato- kli wakus pragiwoię.. Pasků Kar- tagenay[140] diel nubengima kares karwaidas i Sicilije ‹isz› nuleid, su kures Agatokles ‹p› sundaras pada- rę.

pater proditor. Interim in Africa post fugam regis, milites pactione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginiensibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Arcesilao, amico antea patris, rogavit eum, *quidnam liberis eius facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat?* Tunc respondit, *satis habere se, quod superstites eos esse Agathoclis liberis sciat.* Post haec Poeni ad persequendum belli reliquias, duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem aequis conditionibus fecit.

I Agatokles Sicijôs wieszpats, sundaras padaręs su Kangas[1], nuweikę tulles piles, kurios pasiklowuses sauo spiekù, bû riźusios nu io atsiskieyste[2]. Paskû it smeł- kams Sałôs rubeźes, kurios taries jau waldę igawęs parsikieł[3] i Jtaliję sekdams ‹sekdams› Dioniziaus pawais- dą, kursay daug Jtalijos piliû bû[4] nuwei- kes. Pirmù ‹onpû› apnika Brutus[5], kurij ‹ir›[6] narsesnes ir turtingesnes kittû[7] rodies, wenkartù ir rubeźienus zaliję[8]. Kaipogi daug Grekonû giminiû isz Jtalijos iszwarę ir[9] Lukanus ikurieius sauo[10] tau- tôs paweikę ir sondaras ont ligiu wa- runkû su ies padarę: toke bû iû nozmibe[11], iog nie tû nu kuriû kęłstù bû[12] netaupę. Nesgi[13] Lukanay tepat augina sauo wakus kaip ie Sparta- nay. Kaipogi isz maźo girriesi tarp pijminû kùto[14], nie nuko ne- gerbamys pliki twîskinieję, ir ont || [XXIII 260v] plikù źâmi guliedauo, tep iog nu ma- zû deinû warga ir alkę kentiejemû[15] uźgruditi, pilês lapumû negeidę[16]. Kû sumedzioię tû- mi ir mitą, gierę pijna ar czista un- dini. Tep pratinôs i kares darbus. Tokiû pirmù 50[17] laukus parubezionû terioię[18] daugibę pameilusi grobî pagausino[19] iû skaitlû ir paoiesnes ru- bezionems radôs. Todiel Dionisius tyrio- nes Sicilijôs apkiriries[20] gûdimas sauo[21] ‹talkie› bursinikû,

LIBER VICESIMUS TERTIUS.

CAP. I. Agathocles, rex Siciliae, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatium a se fiducia virium dissidentium armis subegit. Dein quasi angustis insulae terminis clauderetur, cuius imperii partem primis incrementis ne speraverat quidem, in Italiam transcendit, exemplum Dionysii secutus, qui multas civitates Italiae subegerat. Primi igitur hostes illi *Bruttii* fuere, qui et fortissimi tum, et opulentissimi videbantur, simul et ad iniurias vicinorum promti. Nam multas civitates Graeci nominis Italia expulerant: auctores quoque suos Lucanos bello vicerant, et pacem cum his, aequis legibus, fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec origini suae parcerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus et Spartani, instituere soliti erant. Quippe ab initio pubertatis in sylvis inter pastores habebantur, sine ministerio servili, sine veste, quam induerent vel cui incubarent; ut a primis annis duritiae parcimoniaeque, sine ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his praeda venatica, potus aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum praedari soliti, confluente deinde multitudine, sollicitati praeda, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus

1 Tais. tamsesniu rašalu iš *Kangenas.*

2 Tais. tamsesniu rašalu iš *nu io atskieyduses.*

3 Tais. tamsesniu rašalu iš *pasikiel.*

4 Įtrp. tarp eilučių *bû.*

5 Tais. tamsesniu rašalu iš *Brutius.*

6 Ž. išbrauktas tamsesniu rašalu.

7 Prir. paraštėje tamsesniu rašalu *kittû.*

8 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

9 Tais. tamsesniu rašalu iš *piliû Jtalijo nuweikę.*

10 Du taisymų sluoksniai: ž. *iû* užrašytas viršuj išbraukto *ios*, bet išbrauktas ir tamsesniu rašalu prir. *sauo.*

11 Ž. *nozbibe* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *smurtibę*. Tais. į *nozmibe.*

12 Prir. paraštėje tamsesniu rašalu *bû.*

13 Ž. *Nesgi* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *Kaipogi.*

14 Ž. *kùto* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbrauktų *augina, kurij.*

15 Tais. iš *i wargus ‹ir skrubuma› ir alkiû kentieje.* Tais. į *wargû.* Tais. iš *skubuma.*

16 Ž. *negeidę* išbrauktas, bet atstatytas.

17 Įtrp. tarp eilučių skaičius *50.*

18 Tais. iš *nuterioię.*

19 Ž. *gausino* užrašytas viršuj išbraukto *didino.*

20 Galbūt norėta parašyti *apkirieies.*

21 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

22 Tais. iš *draudinte*.

23 R. *B* tais. iš *b* (?).

24 Prad. Rašyti r. *k*, bet ištaisyta.

25 Tais. iš *tokiù*.

26 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*, tais. iš *nusigondusys*. Parašyta *nusigondo, paskelbùs i ateiusi*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2*.

27 Parašyti du kableliai.

28 Tais. iš *iumis*.

29 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*.

30 Galūnė taisyta, atrodo, iš *ę*.

31 R. *î* tais. pieštuku iš *ę*.

32 Ž. *sauo* užrašytas pieštuku viršuj neišbraukto *io*.

33 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *io*, bet pieštuku išbrauktas.

34 Tais. pieštuku iš *tapę*.

iszriedę 600 Aprû iû drauste[22]: kuriu pilę pasałumu Brutês motriszkes ‹nu› igawusys walinikay, kurij ikurę pili toie weitoię kur ‹sutwina› supłuda nu wis- sû pusiû pijmenys rubeźine iszgirdu- sys garsa nauie ikurima; nu wardo tôs motriszkes wadinos Brutes[23]. Pirmoie iu karę bû prisz Lukanus, ikurius iu ‹kel› giminies. Jszdidusys sauo pargaliems ir sundaromys ont ligiù waronkù pa- daritomys su neprieteles, ije apgalieję ki- tus rubezienus ir sawo staiges wikimas patims wieszpatims rados nugûstes. Aleksendra Epirû rikys atejes i Jtalije su stiprî karaunù i talka Grekoniu[24] pi- liems, bû paweiktu nu iû ir galą gawą su wissù sauo galibę. Jdidî toke[25] wiksinù ilga łaika bû nugûstiù rubeżiniù tau- tû, kurios nebtwerdamos patelkę ongałą Agatokli, kursay isz Sicilije parsikielę i Jtaliję wildamôs iszpliesis sauo waldę.

[XXIII 262] II Pradzioie paskelbùs ɨ ateiusi, nusigondo ir[26] siuntinius pas ɨ nuleida, bendribos ir paźiniû ługodamys, kurius Agatokles wakartion pakwęi- tes, idant paslieptum prasiszalinimą io karaunos,[27] żad iû ritâ iszkłausite ir tep ius[28] ‹nı› apgawęs, pats i łaiwa isiedes pasprunk. Bet nieka nepeszę[29] sauo wiliù; netrukùs sunkè apsirges turieję griszte i Siciliję. Liga pasriuwusi[30] wissami io kunî[31] gisłas iem tûsę. Jsiru- pin ape sauo[32] giwiba, ir it but jau miręs sunus su posuniù pradet sûstu warźi- teis; posunys[33] gała gawa, o sunus wiesz- patiù tapo[34].

querelis sociorum Dionysius, Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat: quorum castellum, proditum sibi per Bruttiam mulierem, expugnaverunt; ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novae urbis pastoribus, statuerunt, Bruttiosque se ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis, originis suae auctoribus, bellum fuit. Qua victoria erecti cum pacem aequo iure fecissent, ceteros finitimos armis subegerunt, tantasque opes brevi consecuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Denique Alexander, rex Epiri, cum in auxilium Graecarum civitatium, cum magno exercitu, in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est. Quare feritas eorum successu felicitatis incensa, diu terribilis finitimis fuit. Ad postremum imploratus Agathocles, spe ampliandi regni, a Sicilia in Italiam traiecit.

CAP. II. Principio adventus eius opinione concussi legatos ad eum, societatem amicitiamque petentes, miserunt. Quos Agathocles ad coenam invitatos, ne exercitum traiici viderent, in posterum statuta his die, conscensa naue frustratus est. Sed fraudis haud laetus eventus fuit: siquidem reverti eum in Siciliam, interiectis paucis diebus, vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehensus per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, velut intestino singulorum membrorum bello, impugnabatur. Ex qua desperatione bellum inter filium nepotemque eius, regnum iam quasi mortui

Agatokles jùsdams kasdeina isigalint[35] ligà ir didinontes tù[36] patiù rupesniu ‹gielimu› giłà, ipûles i rupesni lijp sodinte[37] i laiwą sauo żmona Tekse- nę, du kudikiù, kuriûdu bû iem paperieiusi, wissa sauo łobi, ‹ir› szeimi- ną ir sauo wieszpatinę iszeigą,[38] nieks io turtingesniu tarp rikiû nebû; ir[39] iszsiunt i Egyptą kur io[40] źmona bû tekieiusi, krupaudams idant netektum i naga pasawintoiû io[41] sôstôs[42]. Teksene[43] ilga łaika stęmbies ir neno- rieię[44] mirsztonti prastote; krupauda- ma idant sauo prasikraustimù, ne taptum tepat kałtù apleisdama sauo wira, kaip szis bû kaltù nustumdams sauo bocziù nu sostôs. Ji sakę, iog Aga- tokles parwedę ię newendraugę io didibês bet ir wissokes io[45] łaimôs ir ij weikè pa- dies pati sauo galwa, ieb tikta leistum ie «ɨ» ‖ [XXIII 262v] numarinte, ios wiriszki ir ɨ szirdin- gay paskûtini[46] karta palaidote, kô iè iszkelawùs niek- say nebipadirys."[47] Jos kudikelù[48] klikdamù ‹grû› grûzauo[49], mirsztonti teua, kurɨ turieję palikte; ij pati bucziawa[50] wiriszki kurio nebwi- lies beregiesinti. Jszkarszusem rikiû Agatokliû[51] tepat aszaras par[52] skrûstus ręitieję: szij werkę mirsztonti tewa, szys is- sikraustimo sauo kęltês[53], weini gai- liejes iszklaudamis[54] palikte mirsztanti senelɨ; szem[55] gildę szirdi wargay io[56] wakû gimusiu karunas weldiete. Ludietoie[57] tos rustos destęs zurnįję[58] ku- riû waitoiema po rumus skliduro. Ongała walonda[59] iszkelawimo rodies gała pada- risinti aszaroms, ir smertis riki szem[60] isz- kelawùs atsiartino[61]. Tù tarpù Kar ta-

vindicantes, oritur; occisoque filio regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, cum morbi cura et aegritudo graviores essent, et inter se alterum alterius malo cresceret; desperatis rebus, uxorem suam Texenam, genitosque ex ea duos parvulos, cum omni pecunia, et familia, regalique instrumento, quo praeter illum nemo regum ditior fuit, nauibus impositos, Aegyptum, unde uxorem acceperat, remittit, timens, ne praedonem regni sui hostem paterentur. Quamquam uxor diu, ne ab aegro divelleretur, deprecata est, ne discessus suus adiungi nepotis parricidio posset, et tam cruente haec deseruisse virum, quam ille impugnasse avum, videretur: *Nubendo se non prosperae tantum, sed omnis fortunae inisse societatem: nec invitam periculo spiritus sui emturam, ut extremos viri spiritus exciperet, et exsequiarum officium, in quod, profecta se, nemo sit successurus, obsequio debitae pietatis impleret.* Discedentes parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritum non amplius visura, osculis fatigabat. Nec minus senis lacrymae miserabiles erant. Flebant hi morientem patrem, ille exsules liberos: hi discessu suo solitudinem patris, aegri senis; ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat. Inter haec regia omnis, assistentium fletibus tam crudelis discidii impleta, resonabat. Tandem finem lacrymis necessitas profectionis imposuit, et mors regis proficiscentes filios insecuta est. Dum haec aguntur,

35 Ž. *isigalint* užrašytas viršuj išbraukto *didinontes.*

36 Tais. pieštuku iš *tû.*

37 R. *i* tais. pieštuku iš *e.*

38 Kablelis parašytas šalia taško.

39 Prir. pieštuku *ir.*

40 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *isz kur* į *nu kur io;* po to pieštuku *nu* išbrauktas.

41 Įtrp. tarp eilučių *io,* tais. iš *pasawintuiû.*

42 R. *ô* taisyta pieštuku iš *â.*

43 Tais. pieštuku iš *Teksena.*

44 Galūnės r. *į* parašyta neaiškiai.

45 Įtrp. tarp eilučių *io.*

46 R. *ɨ* tais. pieštuku iš *l.*

47 Galbūt norėta parašyti *nebipadarys.*

48 Ž. *kudikelù* užrašytas viršuj išbraukto *waku.*

49 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

50 Ž. *bucziawa* užrašytas viršuj išbraukto *grûzauo.*

51 Prir. paraštėje pieštuku *Agatokliû.*

52 Tais. pieštuku iš *pas.*

53 Ž. *keltês* užrašytas viršuj išbraukto *sunums.*

54 Turbūt norėta parašyti *iszkelaudamis.*

55 Ž. *szem* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *ontram.*

56 Prir. paraštėje *io.*

57 Ž. *Ludietoie* užrašytas viršuj išbraukto *Essantije.*

58 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

59 Įtrp. tarp eilučių *walonda.*

60 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *szem.*

61 Tais. pieštuku iš *szeina artinos.* Turbūt norėta parašyti *szeima.*

62 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Kartagenai* į *Kartagenay;* po to pieštuku tais. į *Kartagay*.

63 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

64 Tais. pieštuku iš *nuweike salą, pasikieł*.

65 R. *ż* tais. pieštuku iš *z*.

66 Tais. pieštuku iš *pakweist*.

67 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

68 Tais. pieštuku iš *Kartaginionijs*.

69 Tais. iš *apskelbę*.

70 Ž. *sakies* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *reiszkę*.

71 Tais. iš *turies*.

72 Tais. iš *neszełps*.

73 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Pyrrus*.

74 Tais. iš *nerisz-damôs*.

75 Tais. pieštuku iš *Kargenus*.

76 Antroji r. *p* tais. iš *b*.

77 Tais. pieštuku iš *isztraukę*.

78 R. *u* neišbaigta.

79 Tais. iš *Kartagenus*.

80 Įtrp. tarp eilučių *pargalingą*.

gay[62] iusdamys kas dingos[63] Sicilijo, ir tardamys gera praguma turintes nuweikte sałą, parsikieł[64] tinay su didę karaunù ir isilauż[65] i daug piliû.

III Pyrrus toję patioie gadinioie kara- wa prisz Rimionys: pakweists[66] kaip sakiau i tałka Sicilionims, ijs nukako i Syrakuzas paweikę daug piliû ir su titułù riki Epirû sunierę tituła rikî Sicilijos. Dziaugsmi to wikima ijs pawed Elenů weinam sauo sunů waldę Sicilijôs, kaipo karuną weldie teni, (kaipogi Elenus bů gimes isz duk- tereis Agatokli:[67]) ‹ir› o Jtalije palijkt Alek sendrà. Pasků ijs pargalieję Kartagus[68] || [XXIII 264] daugiosę kowiesi; bet ikonden io bursi- nikay atleida pasiuntius ir ‹apsikelbę›[69] sakies[70] nestengsentijs prisz Rimionys ije turiesintys[71] pasidůte, iè ijs iu neszełpsys[72]. Tep gorinams Pyrrus[73] dwigubiù paoiumù, ne- zinodams ků weikte ir kurius wissù pirmù szelpte, abejoię neriżdamôs[74] ne ont weina, ne ont kittą. Remams nu weinos pusęs par Rimionys, nu ontrôs par Kargus[75], taries negalis be paôiuma atsakite Jtalijes paszal- pas[76] «sauo karaunù»; bet matę didesni dar paoiumą isztraukte[77] sauo karau- ną isz Sicilijos: ijs krupauo prapůl- dite weinus neginiodams «iu», o ontrus apleisdams «ius». Tami susidurimi pao- iumû[78], ijs tarè, iog patogesnè essu isz wissos gales Sicilijo grumteis. ir nuweikùs Kartagus[79] weste sauo karauna pargalingą[80] i Jtaliję. Todiel isztink ijs i muszą ir igaun pargalę; bet palikdams Siciliję, is pasirodę[81] par- galietu essus ir sprunkùs; io talkieje ɨ apleid. ir ijs nusto[82]

81 Ž. *pasirodę* užrašytas viršuj išbraukto *roditumes*.

82 Tais. pieštuku iš *nustokstai*.

Carthaginienses cognitis, quae in Sicilia agebantur, occasionem totius insulae occupandae datam sibi existimantes, magnis viribus eo traiiciunt, multasque civitates subigunt.

CAP. III. Eo tempore et Pyrrhus adversus Romanos bellum gerebat; qui imploratus a Siculis in auxilium, sicuti dictum est, cum Syracusas venisset, multasque civitates subegisset, rex Siciliae (sicut Epiri) appellatur. Quarum rerum felicitate laetus, Heleno filio Siciliae, velut avitum (nam susceptus ex filia Agathoclis regis erat), Alexandro autem Italiae, regnum destinat. Post haec multa secunda proelia cum Carthaginiensibus facit. Interiecto deinde tempore, legati ab Italicis sociis venere, nuntiantes, *Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat.* Anxius tam ambiguo periculo, incertusque, quid ageret, vel quibus primum subveniret, in utrumque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum videbatur, exercitum in Italiam non traiicere; periculosius, a Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc aestu periculorum, tutissimus portus consiliorum visus est, omnibus viribus decernere in Sicilia, et profligatis Carthaginiensibus, victorem exercitum transponere in Italiam. Itaque conserto proelio, cum superior fuisset, quoniam tamen a Sicilia abiret, pro victo fugere visus est: ac propterea socii

tos sritês tep staigù kaip bů igawes. Newikst iem tepat Jtalijo ir griszt i Epiru. Jo likkums bů didi pawaisdù łai- môs ir nełaimos. ‹Jt› Nesene łaimôs wirs, regieję wikimo pareitonti io geidima, ir waldę Sicilijos nerontes su Jtalijos waldę ir tijk pargalû ont Rimionû igautû. Dabar it but łaima norieiusi atsiźenklinte sauo atsziaurumù nestangumo zmoniszkôs ‖ [XXIII 264v] didibês, iszgrowę ij pati[83] trobesi kuri sauo ron- komys bů pastruniiusi; ij pagauo iem Siciliję, sukielę[84] audrą ir ‹prisůk› musij ɨ par-galieta nu Rimionû pa- meste su giedù Jtaliję.

IV. Jsztraukùs Pirrů i Siciliję, io ukês rieda teka i ronka Jero-nů, wissas pilis pagau btas waisdùmù io doribês[85] pawedę iem wentarimu karau- nos waldę prisz Kartagus ilgayniû ir[86] rikę. Stebùkłus[87], kurs ɨ kudikiù essant iszgelbieję rodies reiszkûs io aten- tę[88] didibę: sunus Jerokli wiro didios keltes, kurio bocze[89] sijkę Geloni[90] senůɨ tyrioni Sicilijos, io motinôs kiltes bů rużkana ir giedinga. Jjs bů werges sunu, ‹ir› kurɨ io teus lijpę iszmeste kaipo abida sauo numû. Tep nu[91] ‹sauo› gimimo apleista ir be koki zmogaus gerbima ilga laika bitijs ɨ penieję, kurios ‹ad› at-liekadoms[92] suwa ‹p› szalip io medu. Teus issijautoies nu[93] źiniû[94] iog[95] tas ‹liem›[96] stebuklus ‹re› ‹z› reiszk ‹ɨ› iem rikę,[97] atem ɨ pasawɨ ir augin tep idant butum wertù to[98] likkumo kurs io łauk. Beitont ‹iszkaloie› i mokini- czi[99] su wakas[100] wenmetes,[101] wilks kursay pasismaiźę tarp iû, iem pagawa tobliczelę. Sauo jaunosi deinosi kad ‹kad› pratinontes iem i ginkłą, pamatę ka

ab eo defecerunt; et imperium Siciliae tam cito amisit, quam facile quaesierat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus in Epirum revertitur. Admirabilis utriusque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut ante secunda fortuna, rebus supra vota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, et tot de Romanis victorias adstruxerat: ita nunc adversa, velut in ostentationem fragilitatis humanae, destruens, quae cumulaverat, Siciliensi ruinae naufragium maris, et foedam adversus Romanos pugnam, turpemque ab Italia discessum adiecit.

CAP. IV. Post profectionem a Sicilia Pyrrhi, magistratus *Hiero* creatur: cuius tanta moderatio fuit, ut consentiente omnium civitatium favore, dux adversus Carthaginienses primum, mox rex crearetur. Huius futurae maiestatis, ipsa infantis educatio quasi praenuntia fuit: quippe genitus erat patre Hierocle, nobili viro, cuius origo a Gelone, antiquo Siciliae tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum, atque adeo pudendum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea a patre, velut dehonestamentum generis, expositus erat. Sed parvulum, et humanae opis egentem, apes, congesto circa iacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem responso haruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi canebant, parvulum recollegit, omnique studio ad spem maiestatis, quae promittebatur, instituit. Eidem in ludo inter coaequales discenti, lupus tabulam in turba puerorum

83 Ž. *pati* užrašytas pieštuku virš eilutės.

84 Tais. pieštuku iš *pagaun iem Siciliję, sukeł jem*.

85 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pagaube* į *pagaubtas*, iš *sauo* į *io*; po to tais. pieštuku iš *ukês wiresnibę teka i ronka Jeronů, pagau btas waisdùmù io doribês wissas pilis*.

86 Tais. pieštuku iš *Kartagenus, ir ikon- den*.

87 Tais. pieštuku iš *Stebuklus*.

88 R. *ę* tais. pieštuku iš *i*.

89 R. *b* tais. iš *p*.

90 Tais. pieštuku iš *Gelonu*.

91 R. *u* taisyta.

92 Galbūt norėta parašyti *atliekdamos*.

93 Tais. iš *nů*.

94 Prad. rašyti *źig*, bet ištaisyta.

95 Prad. rašyti *i*, bet ištaisyta.

96 R. *l* tais. iš *ł*.

97 Parašyti du kableliai.

98 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *to*.

99 Tais. pieštuku iš *Budams* ir *mokini- czioie*.

100 Ž. *wakas* užrašytas viršuj išbraukto *sauo*.

101 Parašyti du kableliai.

102 Tais. pieštuku iš *matę peliedą ont io ragotinę tùponti.*

103 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *12* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *266* – tai psl. numeris.

104 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

105 Įtrp. tarp eilučių *kares.*

nakas peliedą ont io ragotinę tùpontę[102] o ereli ont io skijdù, «kas» reiszkę, iog wenkartù buklù ir drůsiù budams ijs igys kanakůmet rikę. || [XXIII 266][103] Ongała priesz waidwilkius[104] tonkey karauo, wissados palika pargalie- toiù. Pyrrus rikys daugiomys kares[105] dowi- nomys bů apdowinoies. Stabey grak- sztus bů ir ‹netikima› par daug didę spieką turieję[106]. Kalboie swelnus, rekali teisings, waldieje ‹wı› rom- bùs, trompa sakont rodies nieka rikiszka nesto- kois tikta[107] patios rikies.

106 Paraštėje pieštuku prir. *issistijpę grumies.*

107 Tais. iš *nieka nesto- koie titka.*

repente conspectus, eripuit. Adolescenti quoque, prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in hasta consedit. Quod ostentum, et consilio cautum, et manu promptum, regemque futurum, significabat. Denique adversus provocatores saepe pugnavit, semperque victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insignis, vires quoque in homine admirabiles fuere: in alloquio blandus, in negotio iustus, in imperio moderatus: prorsus ut nihil ei regium deesse, praeter regnum, videretur.

I Tam dingontes Sicilijo, kiwosinas Ptolomeaus[1] Ceraunaus, Antiokaus ir Antigonaus[2] ikwiepę daugibè piliû Gre- konû gundinamû[3] nu Spartanu, nora dingsti tû kersztû atgaute sauo lůsibę: leid ios wens kittà siunti- nius[4], padara weinibę, ir kimb i gin- klą. Jdant neroditumes karauji[5] prisz Antigonu[6] sauo wieszpatɨ, apnink Etolonys, sauo bursinikus, pasime- tei, iog ije użieję Cirrês krasztą[7] ap- zadietą Apolinû linkiejemù wissos Grecijos. Jdawę rikausina Areà, kur- say sutraukes sauo galę drewie piles, terio ‹jawus› kieyminus ir degen tû kô negal paczuiżte. Jsz auksztû[8] kau- karû sauo[9] kalnû pijminys[10] Etolienû ‹wei- zas i› tas teriones matidamys[11], susi- renk ape 500 ir půł ontû parga- łuniû issiskaidiusiû, kurij nu isz- gûste ir dumû gaisrû neregie- ie sziû mażumo[12], iszpiaun iû 9000 ir ‹musij ıu› prisůk ius sprukte. Spar- tanay norieję wiel imte karaute, [XXIV 266v] bet daug giminiû nairies iu szelpte, tardamas, iog ije nor Grecíję nuweikte ne iszlůsůte. Tù tarpù kiwointije rike paded ginklą, Ptolomeus[13] iszgines Antigona palijkt wens wieszpatiù Macedonijos, pakaju su Antioku dar ir su Pirru gentinas nu- důdams[14] iem sauo dukterɨ.

1 R. *m* neiš-baigta.

2 Tais. iš *Anti-gona.*

3 R. *g* tais. iš *n.*

4 Tais. iš *nuleid.* Parašyta *ios wens kittà leid siunti- nius,* bet šie ž-iai viršuj sunume-ruoti skaičiukais atitinkamai 2, 3, 3, 1, 4.

5 Tais. iš *karaui.*

6 Tais. iš *Anti-gona.*

7 Tais. iš *użeję.* Parašyta *krasztą Cirrês,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais ati-tinkamai 2, 1.

8 Tais. iš *auksztа.*

9 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

10 Prad. rašyti *pijmini,* bet ištaisyta.

11 Tais. iš *mati-dams.*

12 Tais. iš *ne-matę* į *neregię,* bet ištaisyta į *neregie- ie.* Tais. iš *iû mażumą.*

13 R. *P* tais iš *T.*

14 Tais. iš *iszdů-dams.*

LIBER VICESIMUS QUARTUS.

CAP. I. Dum haec in Sicilia geruntur, interim in Graecia dissidentibus inter se bello Ptolemaeo Ceraunο, et Antiocho, et Antigono regibus, omnes ferme Graeciae civitates, ducibus Spartanis, velut occasione data, ad spem libertatis erectae, missis invicem legatis, per quos in societatis foedera alligarentur, in bellum prorumpunt; et, ne cum Antigono, sub cuius regno erant, bellum cepisse viderentur, socios eius Aetolos aggrediuntur, causas belli praetendentes, quod consensu Graeciae sacratum Apollini Cirrhaeum campum per vim occupassent. Huic bello ducem deligunt Area; qui adunato exercitu, urbes, sataque in his campis posita, depopulatur: quae auferri non poterant, incendit. Quod cum e montibus conspicati Aetolorum pastores essent, congregati admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantesque, quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus et incendiorum fumus abstulerat, consectantur, trucidatisque admodum novem millibus, praedones in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum auxilium multae civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos, non libertatem Graeciae, quaerere. Interea inter reges bellum finitur. nam Ptolemaeus, pulso Antigono, cum regnum totius Macedoniae occupasset, pacem cum Antiocho facit; affinitatemque cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia sua, iungit.

II. Nurimùs paoiumů isz łauko, io nedora ir kraugeringa menta rengies i numiszkes piktadiemîs[15]; ir kebeles seserei sauo Arsinoè spend, idant ios wakams giwibą o pati Kassandraus[16] rikę iszpliesz- tum. Pirmasys io wilus bů pasimeste ię didè[17] pamiegusiù ir noriete[18] su ię patiůteis kaipogi ijs po liczìniù su- sitaikinimo tegalieję prigaute sauo sesereis sunu bet Arsinoe numanę pasalumą[19] sauo broli. Jis[20] noriedams igite ios klauti stiga- wo iè[21], iog ijs norijs daliteis sostu su ios wakas, ie ijs ka- rauo priesz ius, tada ne diel iszplieszimą iems rikies, bet idant ijs pats ię adůtum i iû ronkas; ‹ijs›[22] łu- goię idant siuntinys at- eistum io prisikos iszklausite; ijs ira gataus prisz ius[23] pasi- imte akiwaisdoie Deiwû tewaininguiû apźadas wissu szwentases. Arsinoe ne- źinoię pati ků weikte; ij krupauo, idant paklausiusi io, nepaliktum nu- kroptù io pargalwibî[24], ir sukélte io rustibę ir io smarkibę io ne- klausidama[25]. Daugiaus krupaudama diel sawo[26] wakû kaip diel sawes patios, ir dumoda[27], iog ‖ [XXIV 268] weinibę pagłemsz ius, issiunt ij Diona sauo ruminą arba Dwa- riszkɨ[28]. Ptolomeus ‹n› wed ɨ i ziniczę Jowî, weita didè ‹godo-› garbinama[29] nu senu laikû par Mace- donys; ir tenay apsikabines altoriu arba aukùrą, keldams ronkas ont pa- weiksłas Deiwû, ir ‹sû› ont ‹sûl› pagal- wiu[30] ont kuriomys rimoie iû stabay, źad par prisiką wissuszirdingiausę[31], iog isz tikros szirdeis geid sauo sese- reis ronkos; iog ijs důs iè titula ri- kienês, iog ijs neturies kittos żmonôs ir neturies kittu wakû kaip tikta ios wakus. Arsinoe

15 Tais. iš *numu piktadimîs* (?).

16 Tais. iš *Kassandreos*.

17 Įtrp. tarp eilučių *didè*.

18 Tais. iš *norieję*.

19 Ž. *pasalumą* užrašytas viršuj išbraukto *pargalwibę*.

20 Įtrp. tarp eilučių *Jis*.

21 Įtrp. tarp eilučių *iè*.

22 Viršuj išbraukto *ijs* prad. rašyti r. *l* (?), bet išbraukta.

23 Ž. *ius* užrašytas viršuj išbraukto *i*.

24 R. *î* tais. iš *ę*.

25 Tais. iš *io* į *io apmaudą*, bet *apmaudą* išbrauktas. Parašyta *io neklausidama, io rustibę ir io smarkibę*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2*.

26 Prad. rašyti *sau*, bet ištaisyta.

27 Galbūt norėta parašyti *dumodama*.

28 Vietoj r. *w* parašyta rusiška *в*.

29 R. *m* neišbaigta. Tais. iš *garbinamu*.

30 Tais. iš *pagalwiem*.

31 R. *ę* tais. iš *i*.

CAP. II. Exinde, externo metu deposito, impium et facinorosum animum ad domestica scelera convertit, insidiasque Arsinoae sorori suae instruit: quibus et filios eius vita, et ipsam Cassandreae urbis possessione privaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere; aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam concordiae fraude, pervenire non poterat. Sed nota scelerata Ptolemaei voluntas sorori erat. Itaque non credenti mandat, *velle se cum filiis eius regni consortium iungere: cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum, sed quod id facere sui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrum iurisiurandi: quo praesente apud Deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obligaret.* Incerta Arsinoë, quid ageret: si mitteret, decipi periurio: si non mitteret, provocare rabiem fraternae crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi, timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis Dionem: quo perducto in sanctissimum Iovis templum, veterrimae Macedonum religionis, Ptolemaeus sumtis in manus altaribus, contingens ipsa simulacra et pulvinaria Deorum, inauditis ultimisque exsecrationibus adiurat, *se sincera fide matrimonium sororis petere; nuncupaturumque se eam reginam; neque in contumeliam eius se aliam uxorem, aliosve, quam filios eius, liberos habiturum.* Arsinoë postquam et spe impleta est, et metu soluta, ipsa

igiiusi wilti ir nebmin dama sauo baugumo[32] kałb pati su sauo broliù: małonums io weido, gailingums io powiziû, twir- tin ię tep kaip[33] ie io[34] prisikas ir norys ios sunus Lysimakus[35], suszuka, iog ię nukropę, szi weinog isztekieję uż Ptolomeu[36].

III Kozas su dideli iszkilmi ir su wissû- meni linksmibę par- gierę. Suwadines i pamoksłą kareiwius, ont galwôs se- seręis karuną ondieję ir rikienę ię pra- minę. Arsinoe atgaudama titula kurɨ iè smertys Lysimakaus ios wira bû pagawęs, negalieję twerteis nu dziaug sma; ij pati pakwęit kunegaikszti ateite i ios pilę Kassandré, kurios Pto- lomeus dikdams igaute pasalauo. Ri- kiene ateit pirmù patijkte[37] gierinę ièjemû sauo wiriszkî[38], lijp papûszte, numus ‖ [XXIV 268v] baźniczes, akiwaisdinês weitas aukurus ir aukas wissur tijkte sunum sauo[39] tepat Lysimakû 16kos metu turintem[40], o Pilipû maźesniûiû treju metu essan- tem abudum dide graksztium, wainikûtum[41] lijp prisz teknote. Kuriûdù Ptolomeus sliepdams ‹pasalum› wiliù, szirdingay ir su nelûbamù malonî[42] bucziawo milûdams. Jeies pro ungą pilês[43], lijp lijp apstote rumus ir nugalûte tûdù kudikiù; kuriû- dù atbiegusiu[44] pri mo- tinos glaudontiûs ios skreitî milûientè Arsinoè ir klikontè kû tep ij tekiedama ar nutekieiusi nusidieję, nugaława, ij pati kiszos galźudems noriedama iszgelbiete[45] sauo sunu; donksta iudums kunu[46] sauo krutimys, ir nor pati iudums weitoie mirte. Ongała iszwełk ię isz pilês du wergù nebga wusę niebepałaidote sauo sunums, apdarù nuskarusiu, płaukas

cum fratre colloquitur: cuius vultus, et blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam iusiurandum, promitterent, reclamante Lysimacho filio, *fraudem subesse,* in matrimonium fratris concedit.

CAP. III. Nuptiae magno apparatu, laetitiaque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti sororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in laetitiam effusa Arsinoë, quia, quod morte Lysimachi prioris mariti amiserat, recepisset, ultro virum in urbem suam Cassandream invitat; cuius urbis cupiditate fraus struebatur. Praegressa igitur virum, diem festum urbi in adventum eius indicit: domos, templa, ceteraque omnia exornari iubet: aras ubique hostiasque disponi: filios quoque suos, *Lysimachum* sexdecim annos natum, *Philippum* triennio minorem, utrumque forma insignem, coronatos occurrere (iubet). Quos Ptolemaeus ad celandam fraudem cupide et ultra modum verae affectionis amplexus, osculis diu fatigat. Ubi ad portam ventum est, occupari arcem iubet, pueros interfici. Qui cum ad matrem confugissent, in gremio eius inter ipsa oscula trucidantur, proclamante Arsinoë, quod tantum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset. Pro filiis saepe se percussoribus obtulit: frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit: vulneraque excipere, quae liberis, intendebantur, voluit. Ad postremum etiam spoliata funeribus filiorum, scissa veste,

32 Parašyta *Igiiusi wilti ir nebmin dama sauo baugumo Arsinoe*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 1.*

33 R. *k* taisyta.

34 Įtrp. eilutėje *io*, tais. iš *iè*.

35 Prad. rašyti *Li*, bet ištaisyta.

36 R. *m* neišbaigta.

37 Tais. tamsesniu rašalu iš *patijk*.

38 Tais. iš *wiriszkis*.

39 Tais. tamsesniu rašalu iš *wissus tijk sunum*.

40 Įtrp. tarp eilučių r-ės *kos*, prir. eilutėje tamsesniu rašalu *turintem*.

41 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *sauo;* po to tais. tamsesniu rašalu iš *abudu dide graksztiù, wainikûtù;* prir. paraštėje *essantem*.

42 R. *î* tais. tamsesniu rašalu iš *ę*.

43 Tais. tamsesniu rašalu iš *unga piles*. R. *s* išbraukta, bet vėl prirašyta.

44 Prad. rašyti *atbiegie*, bet ištaisyta.

45 Tais. tamsesniu rašalu iš *iszgebiete*.

46 Tais. iš *kuna*.

supłaik stitas[47], ir isz dongin ię i Samotra kijos[48] sałą tůmi[49] dar nelaimingesnî[50] iog negalieie su sunum mirte. Bet piktadiemes Ptolomeaus nepalika neat- monitas: deiway pakaroię uz tijk pargalwibiù ir uż tijk kruwinû piktadiemiû: kaipogi ikonden[51] Gale[52] nustum ɨ nuso- stos, ir[53] iklun i iu naga, kurij iem galwa nukert, ků sene bů nupelnes.

[XXIV 270] IV Kaipogi Galle netilpdamys sauo źemie- ję ku-rioie[54] giwena, ‹iszleida› 30,000 swieta, iszleida kłaiote ir nauios buweines weiziete. Weini apsistoie Jtalijo, ku- rij isiłauźusijs i Rima sudegina ɨ[55], kitti sekdamis paukszti u taką[56]: kai- pogi Galle didesnè ‹miekst› kittu tautu geb lemte.)[57] nusibaista i Jllirię ir te-nay ‹ir tenay› piaudamys waruwarus kurij norieję iu ileiste[58] at-kont i Pa- nonię (szenden Wengrię giwente). Ta giminie nożmi, drůsi ir karin- ga, pirmoie nu gadinês Erkuli[59] kursay sauo ‹zi› weikalas stebindi- na swieta ir igijes bů wardą ne- maringa, parzingę baisi aukara Alpû ir weitas par kures rodies spei- ga[60] keli uźdariusys. Pargaliejůs[61] ‹Panonis› Wengrus, ilga łaika ka-rauo prisz rubeźines tautas. Drû- sinamys[62] wikimù, issiskieydę i dwę karaunę[63], tarp kureidwems, weiną uźeję Grecię o ontra Macedonię, wis kardù ir terioni igaudamijs. Jr toke baime tenay[64] wardo Gali bů, iog ri- ki negrumusys didès łobes nû iû pakaiù pirką. Wiens tikta[65] rikys Mace- donijos Ptolomeus girdiedams arti- nimos Gallû tenenusigonda. it but karès nesunkesnè kaip ie[66] piktadiemes atlijktus. Srijgams nu raganû atmo- nijentû io

et crinibus sparsis, cum duobos servulis ex urbe protracta Samothraciam in exsilium abiit; eo miserior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemaeo inulta scelera fuerunt. Quippe Diis immortalibus tot periuria, et tam cruenta parricidia vindicantibus, brevi post a Gallis spoliatus regno captusque vitam ferro, ut meruerat, amisit.

CAP. IV. Namque *Galli*, abundanti multitudine, cum eos non caperent terrae, quae genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quaerendas, velut peregrinatum, miserunt. Ex his portio in Italia consedit, quae et urbem Romanam captam incendit; et portio Illyricos sinus, ducibus avibus (nam augurandi studio Galli praeter ceteros callent) per strages Barbarorum penetravit, et in Pannonia consedit: gens aspera, audax, bellicosa, quae prima post Herculem, cui ea res virtutis admirationem et immortalitatis fidem dedit, Alpium invicta iuga, et frigore intractabilia loca transcendit: ibi domitis Pannoniis, per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Graeciam, alii Macedoniam, omnia ferro prosterentes, petivere. Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non lacessiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniae Ptolemaeus adventum Gallorum intrepidus audivit; hisque cum paucis et incompositis, quasi bella non difficilius, quam scelera, patrarentur, parricidiorum furiis agitatus,

47 Tais. tamsesniu rašalu iš *nebga- wusi niebepałaidote sauo sunums, apdarù nuskarusiu, płaukas supłaik stitas iszwelk isz piles su dum ‹kalpum› wergum.*

48 Tais. iš *Samotrakiję.*

49 Prad. rašyti *tů d*, bet ištaisyta.

50 R. *î* tais. tamsesniu rašalu iš *i.*

51 Tais. tamsesniu rašalu iš *piktadiejû, ikonden.*

52 Įtrp. tarp eilučių *Gale.*

53 Įtrp. tamsesniu rašalu tarp eilučių *ir.*

54 Tais. iš *kurę.*

55 Įtrp. tarp eilučių *i.* Parašyti du kableliai.

56 Tais. iš *sekdameis pauksztiu takù.*

57 Trūksta atidarančio skliaustelio.

58 Tais. iš *waruwarus piaudamys kurij nor ius usstote.* Galbūt norėta parašyti *nenorieję* ir *warwarus.*

59 Parašyta *Erkuli gadinês,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

60 R. *g* tais. iš *k.*

61 Tais. iš *Pargaliejusijs.*

62 Prad. rašyti *Drůsinami,* bet ištaisyta.

63 R. *ę* tais. iš *i.*

64 Įtrp. tarp eilučių *tenay.*

65 Įtrp. tarp eilučių *tikta.*

66 Įtrp. tarp eilučių *ie.*

gentżudes, trauk prisz su ‖ [XXIV 270v] niukiniù[67] su ‹j› saujeli kareiwiû prisz, it but tep lengwù essu pargalie- te kaip kû nusmaugte. Dardanû siunteni 20,000 tukstantû kareiwiu i talkà siulente[68] atmet su abidù[69] sakidams „iog Macedoniję butum pragaiszusi,[70] ie weina pati nuwei- kusi wissa saulielidi, rekałautum paszałpas nu Dardanû giniote sauo rubeźius, kurios kareiwes bû sunus tû, kurij Aleksendrà rikau- ient nuweikę wissą pasaulę[71]. Jsz- girdęs tokɨ atsaka Dardanû rikys pasakę, iog ta garsi riekie Macedo- nu tujau suirrs atkaklibę jauno zmogaus be pritirôs.

V. Galle rikauient Belgû, iautoda- mos Macedonû sintiema pas Ptolo- meu siuntinius atleid[72], siułodamys iem[73] pakaiu ie ɨ ijs[74] nor pirkte: kursay[75] giries sawijsems, iog Gallus prisûkes lugote pakaiaus gorinimù karês. Tay didiûdamos[76] tarp siuntiniû kaip ie tarp sawo ruminû, atsakę, iog ie nor Galle pakaiu igaute, tur iem sauo ginklus[77] adûte, ir sauo ‹g› karwaidus wadû adûte[78]; iog ijs niekap neklauses zadiejemas, kol iû nenuginkłûs. Toki atsaką iszgirdusys Galle su szuko jûkdamôs, iog rikis pritirs ‖ [XXIV 272] ‹tujau› ikonden ar isz[79] baimês ar isz małonês iem siuloię pakaiu. Galle ne- trùkùs[80] isztika i muszą kurioie paweikusys Macedonus i szmotus iszgraiźę; Ptolomeus opûtas teka i nagą, kurio gałwą[81] nukirstą[82] pamowusys ont ragotinę, ‹neszio-› neszioie[83] karweitie gorinda- mys[84] neprietelu. Rets tarp Macedo- nû giws[85] beispruda: kitti wissi ar iszmusz ti ar sugauti bû. Pasklidùs ta nau- inna Macedonijo, piles sauo ûngas użrakino:

occurrit. Dardanorum quoque legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, sprevit, addita insuper contumelia, *actum de Macedonia* dicens, *si, cum totum Orientem soli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant: milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint.* Quae ubi Dardano regi nuntiata sunt, *inclytum illud Macedoniae regnum brevi, immaturi iuvenis temeritate casurum* dixit.

CAP. V. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemaeum mittunt, offerentes pacem, si emere velit: sed Ptolemaeus inter suos, belli metu pacem Gallos petere, gloriatus est. Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos iactavit: *aliter se pacem daturum* negando, *nisi principes suos obsides dederint, et arma tradiderint: non enim fidem se, nisi inermibus, habiturum.* Renuntiata legatione risere Galli, undique acclamantes, *brevi sensurum, sibi an illi consulentes pacem obtulerint.* Interiectis diebus, proelium conseritur, victique Macedones caeduntur. Ptolemaeus multis vulneribus saucius capitur; caput eius amputatum, et lancea fixum, tota acie ad terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga servavit; ceteri aut capti, aut occisi. Haec cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portae urbium clauduntur; luctu omnia replentur: nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant: nunc excidia urbium metuebant: nunc

67 Prir. paraštėje *nukinys desordre,.*

68 R. *l* taisyta.

69 Ž. *abidù* užrašytas viršuj išbraukto *panijki- mù.* Tais. iš *panijkimùs.*

70 Parašyti du kableliai.

71 R. *ę* tais. iš *i.*

72 Tais. iš *atleida.*

73 Prir. paraštėje *iem.*

74 Įtrp. tarp eilučių *ijs.*

75 Ž. *kursay* užrašytas viršuj išbrauktų *bet rikys.*

76 Ž-iai *Tay didiûdamos* užrašyti viršuj išbrauktų *Tepat didijs.*

77 Tais. iš *ginkus.*

78 Tais. iš *i wa- dus,* įtrp. tarp eilučių *adûte.*

79 R. *i* tais. iš *e.*

80 Tais. iš *Ne- trùs,* įtrp. tarp eilučių *Galle.*

81 Prad. rašyti *nu,* bet ištaisyta.

82 Tais. iš *nu- kirtusys.*

83 Ž. *neszioie* užrašytas viršuj išbraukto *wakszczoię.*

84 Tais. iš *gon- dinda- mys.*

85 Įtrp. tarp eilučių *giws.* R. *w* neišbaigta.

86 Tais. iš *raudoiû, jau iszterioiemo piliû krupawo, jau, wardus Pilipa ir Aleksendras rikiû sauo, it Deiwû*

87 Prad. taisyti į *l*.

88 Tais. iš *Ptolameaus*.

89 Tais. iš *didůmenes tarę ne melsteis ‹re› bet muszteis reiki*.

90 R. *î* tais. iš *ę*.

91 Įtrp. tarp eilučių *wirs*.

92 Prir. paraštėje *ape*.

93 Prad. rašyti *uss*, bet ištaisyta.

94 Tais. iš *nebstembont*.

wissi nusziurpa; rupes- ningi, jau kritusiuiû sunû raudo, jau iszterioiemo piliû krupau, jau, wardu Pilipa ir Aleksen- dra sauo rikiums, it Deiwums[86] pagal- bon klukę.. „Judum rikauient ne wen atwangei giwino, bet dar pargałie- toies pasaulês tapo, tegu̇ł głob ‹tů› tewainę sauo, kurios garbę sauo weika- łas i padonges pakielę, tegu̇ł[87] szelp isz- gurusi swietą, kuri siutinys ir atkakli- bę Ptolomeaus[88] ont pragarù pastate. Tep rupinontes wissims Sostenes, wens tarp Macedonû didůmiû niekindams ne tas apzadas nenaudingas sutrauk[89] jau- nůmenę, ‹użlur› sudraud Gallus lebau- ientius sauo pargalî[90] ir paglemż Ma- cedoniję nu iû terionû. Jo narsibę ir io weikałay, prakeł ɨ noris ‹nedidios› kiltês wirs[91], kittû wissû kurij smeigies i Mace- donijos sostą: ir kad karauna ɨ rikiû ‖ [XXIV 272v] pakielę, ir bů daugiaus atmonû, kaip rikiù, kurs iszkłausę prisikas sauo ka- reiwiû.

VI Tù tarpù Brennus, kurs su weinù buriù Gallû bů Greciję użejes, jutes ape[92] pargalę Belgiaus ir nukritɨ Mace- donû negalieję be apmauda źiuriete iog po pirmaiè lelonè ‹apleida› pametę staigù tep turtinga grobɨ ir turtus saulieteki. Jis surenk 15000 jotês 150000, piestiuiû ir půł ont Macedonijos. dirwas, kieyminoius terio, isszoko iem prisz surindotù karaunû Macedonû Sostenes: bet maźums nu daugi, krù- tùntys nu drůsiû weikè bů pargalie- ti. Macedonys paweikti isitraukę[93] i sauo piliû murus, Brennus pargalie- tos, niekam nebstengont[94], wissos Mace- donijôs laukus drewie. Jlgainiû it ikirieius źâmês grobɨ begreite, ijs su- kas i

Alexandri Philippique, regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium vocabant. *Sub illis se non solum tutos, verum etiam victores orbis terrarum, exstitisse. Ut tuerentur patriam suam, quam gloria rerum gestarum coelo proximam reddidissent; ut opem afflictis ferrent, quos furor et temeritas Ptolemaei regis perdidisset,* orabant. Desperantibus omnibus, non votis agendum, Sosthenes, unus de Macedonum principibus, ratus, contracta iuventute, et Gallos victoria exsultantes compescuit, et Macedoniam ab hostili populatione defendit. Ob quae virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedoniae affectantibus, ignobilis ipse praeponitur: et cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed ducis nomen iurare milites compulit.

CAP. VI. Interea *Brennus*, quo duce portio Gallorum in Graeciam se effuderat, audita victoria suorum, qui Belgio duce Macedonas vicerant, indignatus parta victoria opimam praedam, et Orientis spoliis onustam, tam facile relictam esse, ipse adunatis CL millibus peditum, et XV millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sosthenes: sed pauci a pluribus, trepidi a valentibus, facile vincuntur. Itaque cum victi se Macedones intra muros urbium condidissent; victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros depraedatur. Inde, quasi terrena iam spolia sorsderent, animum ad

baźniczes Deiwû ir saka ergło- damôs[95], iog Deiwa essu wissa parteki ir gali zmones szelpte. Todiel trauk i Delpas, grobi uż tikiba auksą uż rustibî Deiwû prakełdams[96]; ijs wiel saka, iog Deiway nerekalaui lobiû, nesgi ius drepinù żmoniems[97]. Baźniczę Apo- lina[98] Delposi ira ont ůłù Parnaso kałno pastrunita nu wissu piusiû kr'auszůta; pili[99] papamatauo gausi[100] keleiwe sueiusis szwentos weitos giniote ‹isikure tosi ůłosę› || [XXIV 274] kury tenay ‹ůlose› krauszosi isikurusys apsigiwena. Jr tep bażniczę ir pilę ne muray, bet pragaray, ne ronkdarbine, bet gimine użdonga ‹grobę› ginioie[101], aisz- ke negał pasakite, ar stipribe[102] weitas, ar Deiwa orums didesniù tenay ste- buklù[103] bů. Jů i widuri, jů[104] ůłas sukos i skwarma kůdo[105]; tepat garsus zmogaus bałso[106] ir gaudesys trimi- tiû[107], ie praded[108] sklidurte tosi weitosi nusigaud[109] su oźesiù, kaipogi aida atsilijpdama ůlosî didinas ir skist[110]. Kas daro di- desnę baimę orumo licziaus nezinontems o stebukłù rodôs tonkè nusimi- nusems[111]. Tamî ůłôs aukarî kałno[112] szerdion ira ilinkmenys onksztas, kuremî ira gilus pakrauszys kurs[113] ira weitu reiszkinês. Jsz ten dwok, it wieie pùtams[114] ‹g› szalts gars, kurs apswaigin protą reisz- kiejû ir ‹siunda› sůk ius sakite wardù deiwa kurs ius sauo gali- bę płucen. Tenay gal regiete tur- tingus apżadus rikiû ir tautû ‹teisino› łudontius sauo brongibę ir atsakus Deiwa ir diekawonę tû ‹g› kurij to terawos.

Deorum immortalium templa convertit, scurriliter iocatus, *locupletes Deos largiri hominibus oportere.* Statim igitur Delphos iter vertit, praedam religioni, aurum offensae Deorum immortalium praeferens; *quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant,* affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnaso, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum fecit, qui ad affirmationem maiestatis undique concurrentes in eo saxo consedere. Atque ita templum et civitatem non muri, sed praecipitia, nec manu facta, sed naturalia praesidia defendunt: prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an maiestas Dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem et hominum clamor, et si quando accedit tubarum sonus, personantibus et respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque, quam editur, resonare solet. Quae res maiorem maiestatis terrorem ignaris rei, et admiratione stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in ea profundum terrae foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus, vi quadam, velut vento, in sublime expulsus, mentes vatum in vecordiam vertit; impletasque Deo, responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi et opulenta regum populorumque visuntur munera: quaeque magnificentia sui, reddentium vota gratam voluntatem, et Deorum responsa manifestant.

95 Tais. iš *ticziodamos.*

96 Tais. iš *uż tikibąs prakełdams auksą rustibês Deiwû.* Iš pradžių tais. iš *tikibą* į *tikibąs.*

97 Tais. iš *żmonems.*

98 Prir. paraštėje *digi żiaudi.*

99 Tais. iš *pilę.*

100 Įtrp. tarp eilučių *gausi.*

101 Tais. iš *ronkdarbi, bet gimini użdonga ‹grobę› ginioię.*

102 R. *p* tais. iš *b.*

103 R. *ù* tais. iš *û.*

104 Įtrp. tarp eilučių *jů.*

105 R. *o* tais. iš *a.*

106 R. *o* tais. iš *a.*

107 R-ės *iû* tais. iš *u.*

108 Tais. iš *pradek.*

109 R. *n* taisyta. Tais. iš *nugaud.*

110 Tais. iš *didinas ir skist aida ůlosę kurios atsilijp.*

111 Tais. iš *didesni baimę orumo nezinontems licziaus ir stebukłù tonkè nusiminusems rodôs.*

112 R. *o* tais. iš *a.*

113 Tais. iš *kureme ira gile karsa kuri.*

114 Tais. iš *wies pùtůs.*

115 Prad. rašyti *nat*, bet ištaisyta; po to tais. pieštuku iš *nakti* į *naktî*.

116 R. *d* tais. iš rusiškos r-ės *∂*. įtrp. r. *r*.

117 Ž. *bey* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iog*.

118 Įtrp. tarp eilučių *iems*.

119 R. *ę* tais. pieštuku iš *i*.

120 Tais. pieštuku iš *dziausmi wiksinos*.

121 Tais. iš *nauios*.

122 Tais. iš *pa lika iû*.

123 Galbūt norėta parašyti *papartius*.

124 Tais. iš *atinontes*.

125 R. *t* tais. iš *p*.

126 Ž. *suyti* užrašytas viršuj išbraukto *apsti*.

127 Ž. *sauo* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iû*.

128 Tais. iš *Delpionys*.

129 Tais. iš *tebû*.

130 Įtrp. tarp eilučių virš kablelio pieštuku *ir*.

131 Dešinėje pusėje paraštė nepalikta.

132 Įtrp. tarp eilučių *iû*.

VII Todiel Brennus pamates baź- niczę, ilgay rimoię ar lijpte tujau pûlte, ar leiste suwargusius ka- reiwius ilgù kelonę nakti pail- sieteis. Emanus ir Tessalorus kar [XXIV 274v] Gallû karwaidù, kuriûdù bů su iu- mi susinierusiù wildamûs grobî tar idant tujau kibtum i neprietelu be użdongos, kurɨ staigus iû atejems nugondino; iog naktî[115] pagal gał ijs pradriste[116] ir tałkôs gaute, bey[117] kelius iki szioł lûsus «gał» iems[118] usstote. Bet kareiwe Gallû, ilgù alkiù iszmerie- iusys rasdamys zåmę partekusę[119] wina ir pena, dziaugdamos wiksinu[120] sauo żigî ir to nauie[121] gausumo pa likinijs sauo[122] paparptius[123], paskido kaimi- minuse ir lebauo wissur it parga- lietoie. Delpionys tù tarpù gauo łai- ka. Paskełbùs artinontes[124] Gallus, reisz kine, pasako, użginusi giwentoiems rinkte wina winkalniesi, ir jawus nu dirwû; ‹J› ilgainiû suprata gudru- mo to isakima, kad regieję galus trunkontius nu wino ir gausumo wissu daktû, tůmi leida swietû arti- můiû subiegte i Delpas. Pilonys pa stiprinti talkiejes pile apginklawo kad tù tarpù[125] trukdamys Galle diel wina ir diel suyti[126] grobę negalieję besusinerte po sauo[127] wielawoms. Bren nus turieję 60,000 rinktiniû sauo ka- raunas; Delpioniû[128] su talkiejes uôs 4000 bů[129].. Brennus niekindams tù saujelę źmonû ir[130] drůsindams sawusius rodę iems tů gausi grobi, sakidams, iog [XXIV 276][131] iog tij stabay, ‹tij rala› tos sôstas kures isz toła mata bů weina auksa ir iog tenay ras daug didesnè iû[132] wertibę ir swarumo ne kaip iems ro- dos.

CAP. VII. Igitur Brennus cum in conspectu haberet templum, diu deliberavit, confestim rem aggrederetur; an vero fessis via militibus, noctis spatium ad resumendas vires daret. Emanus et Thessalorus duces, qui se ad praedae societatem iunxerant, *amputari moras* iubent, *dum imparati hostes, et recens adventus sui, terrori esset: interiecta nocte et animos hostibus, forsitan et auxilia accessura; et vias, quae nunc pateant, obstructum iri.* Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino ceterisque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia, quam victoria laetum per agros se sparserat: desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quae res dilationem Delphis dedit. Prima namque opinione adventus Gallorum, prohibiti agrestes oraculis feruntur, messes vinaque villis efferre. Cuius rei salutare praeceptum non prius intellectum est, quam vini ceterarumque copiarum abundantia, velut mora, Gallis obiecta, auxilia finitimorum convenere. Prius itaque urbem suam Delphi, aucti viribus sociorum, permunivere, quam Galli vino, velut praedae, incubantes, ad signa revocarentur. Habebat Brennus lecta et omni exercitu peditum sexaginta quinque millia: Delphorum sociorumque non nisi quattuor millia militum erant: quorum contemtu Brennus ad acuendos suorum animos praedae ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas esse, plusque in pondere, quam in specie, habere praedae affirmabat.

VIII Jgundinti tas żodes dar neiszpagirioie isz wakariksztе Galle ussimerkusys pů̃ł on pra pů̃lteis. Delpionys klaudamęis daugiaus gali- bî Deiwa[133] ne kaip sauo spiekù ginies issirę̇iżdamys[134] nù ne- prietelaus, kuri niekina ir nu kaukaro kałno bierę wiliczes[135] ir akminys ont Gallû kurij ropoie[136] i kałna. Staigù[137] kad ků ‹smurtesn› narsesne iem rumałoteis, kunegay isz wissû baźniczîû, patys[138] źiney, plaukas iszpłaikstitas szwentusi drabużiusi ir żenkłusi sto i pirmûie rinda it paswaigi ir nebnusimanù, szaukdamys[139], iog Deiws atejes, ir sakidamos regieiusys pro cziu- kura i bażniczę isileidont, ir kad ije ługoiusys io pagałbas, jaunikaitijs didè graksztus iems pasirodes[140] su dwem mergatem ginklůtem iszeiu- sem isz ‹p›[141] artimems bażniczems Minerwos ir Dianos,[142] kurius ne wen sakies[143] regieiusys, bet dar girdieiusys brusdesi iu seidokû ir tarszkesi iu ginklû. Pasků ků szirdingesnè skatina karauientius szelpieius[144] nu Deiwû grusteis piau te neprietelû ir tarnaute Deiwams iu parga- lie. Delpionys[145] uźdegti tas[146] żodes uż kitts kitta pů̃ł[147] grum teis, junt tujau artumo sauo[148] Deiwu; żȧme dreb, łuits ůłos[149] nu kalno nuskiles iszłauźę krisdams Gallû karauną, kurios wissu tonkioses[150] ratas isztriszka. Jkonden, kęłst audra, kruszas ir litus[151] nustipin ‹zeis› opůtusius. Brennus pats pazeists neb- iszkientiedams sopoliû sau ‹g› gała padarę[152] su kała- wiju. ‖ [XXIV 276v] Tep bů nukonkintî liczey tos karês. Kitts Gallû karwaida skubinos isz Grecijos su 10[153] tukstantiu

CAP. VIII. Hac asseveratione incitati Galli, simul et hesterno mero saucii, sine respectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Deo, quam in viribus reponentes cum contemtu hostium resistebant; scandentesque Gallos e summo montis vertice, partim saxo, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente universorum templorum antistites, simul et ipsi vates, sparsis crinibus, cum insignibus atque infulis, pavidi vecordesque in primam pugnantium aciem procurrunt: *advenisse Deum* clamant, *eumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia. Dum omnes opem Dei suppliciter implorant, iuvenem supra humanum modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Dianae Minervaeque aedibus occurrisse; nec oculis tantum haec se perspexisse, audisse etiam stridorem arcus, ac strepitum armorum. Proinde ne cunctarentur, Diis antesignanis, hostem caedere, et victoriae Deorum socios se adiungere,* summis obsecrationibus monebant. Quibus vocibus incensi omnes certatim in proelium prosiliunt. Praesentiam Dei et ipsi statim sensere. Nam et terrae motu portio montis abrupta Gallorum stravit exercitum, et confertissimi cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quae grandine et frigore saucios ex vulneribus absumsit. Dux ipse Brennus, cum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione

133 Tais. pieštuku iš *Deiwali*.

134 Įtrp. tarp eilučių *issirę̇iżdamys*.

135 Ž. *wiliczes* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *sikius*.

136 Tais. iš *ropies*.

137 R. *g* tais. pieštuku iš *k*.

138 Kablelis parašytas pieštuku, r. *t* tais. iš *l*.

139 Tais. pieštuku iš *szaudamys*.

140 Prir. paraštėje *iems*.

141 R. *p* (?) neišbaigta.

142 Kablelis parašytas šalia kabliataškio.

143 Įtrp. tarp eilučių *sakies*.

144 Tais. pieštuku iš *szelpontius*.

145 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Delpionys*.

146 R. *t* tais. iš *z*.

147 Tais. iš *pů̃lę*.

148 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

149 Prir. paraštėje *ůłos*.

150 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kurios*, tais. iš *tonkios*.

151 Tais. pieštuku iš *gruszas ir speigay*.

152 Tais. iš *dara*.

153 Skaičius *0* tais. iš *2*.

154 Prad. rašyti *op*, bet ištaisyta.

155 Tais. iš *tůintimpi- nè litus, błausdłaužas, sneiga*. Tais. į *tay dar*, bet *dar* išbrauktas.

156 Pabr. violetiniu pieštuku, paraštėje parašytas klaustukas – ne S. Dauk.

157 Ž. *ir* užrašytas viršuj išbrauktų r-ių *liku*.

158 R. *î* tais. iš *ę*.

pazeistu- iû[154], bet nie tam newika beisprukte. Tůintimpinie iszgûstie, naktimys beuźdongôs, deinomys nuwargusys kelonî ir ir paoiumas, tůintimpi- nès litumis, błausdłauźomis, ir sneigas, tay[155] nu- ilsims, alkys, wargay jautribos[156] dar galżudingesnes iszkriete ir[157] tus likusiusius ‹lo› lig paskůiè tos nełai- mingôs karaunôs. Munkont iems dar tokiemi niukinie eitontius swiets nu wissû pusiû skardę. Ongało isz tôs gausios karaunôs, kuri ta- ries pasiklowusi sawo stipribî[158] ga- lenti su pates Deiwas grumteis, ne weino zmogaus nebliko, kurs but galiejes papasakote tů baisi nu- kriti.

vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli auctoribus, cum decem millibus sauciorum citato agmine Graecia excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit; siquidem pavidis nulla sub tectis acta nox; nullus sine labore et periculo dies; assidui imbres et gelu nix concreta, et fames, et lassitudo, super haec maximum pervigiliae malum miseras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoque nationesque, per quas iter habebant, palantes, velut praedam, sectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia virium etiam adversos deos contendebat, vel ad memoriam tantae cladis, superesset.

I Tarp dums rikums Antigonaus ir Antiokaus[1] bů pakaius radęis, bet pargriźùs Antigonů i Macedoniję nauies iem neprietelùs staigù pasirodę. Galle, kurius Brenus traukdams i Greci- je, bů palikes[2] diel saugoiemo[3] sauo pakałôs, neno- riedamys tinginiete apginkłauo 15000 piestiuiû, ir 3000 jôtęs kurij nuweikusijs Gettus ir Tribales[4] rengies pûlte i Macedoniję, todieiusys nuleida siuntinius pas rikɨ siułodamys iem pakaiu pirkte i tù patę dingste issijautote ape io ‹karauna› abaźus[5], kurius Antigonus ‖ [XXV 278] par sauo wieszpatinga důsnuma, i didè iszkil- mingà gierinę wakarote pakwęite. Bet Galle stebiedamęis i waidinama dide swari auksa łuita ir i apstumo grobî ‹ismi- lei› izagusiis[6] rustesnes pagriżt[7], ne kap bů ateiusys,[8] kurems rikys[9] gondin- dams, kaipo neregietus Warwarams[10] żwierijs lijpę parodite ir łaiwus prikimsztus kareiwius, nemindams, iog tus, kurius waidindams sauo ga- libę taries nugondinsys, piktesnè ius izaginą ont gausɨ grobę. Jr tep siuntine pas sawusius pargriźei pasakodamys didesnè dar didino neregietus daktus, tepat turtus riki ir io nulosgimo. Jje pasakoie io aba- żus piłnus essant auksa ir sidabro, neturentius[11] ne piłû ne rewû apsu- ků, iog skudrinimos tenay garês[12] gebiejemon ira nezinomas, it tarsi turtay but essu stipres ‹ôlas› mu- ras ir iog gausums auksa uztu- ries kardą.

1 Ž-iai *Antigonaus ir Antiokaus* užrašyti virš eilutės.

2 Įtrp. tarp eilučių *bů palikes*.

3 Prad. rašyti *sauo*, bet ištaisyta.

4 Įtrp. tarp eilučių *kurij nuweikusijs Gettus ir Tribales* viršuj išbraukto *ir*.

5 Tais. iš *abaźû*.

6 Tais. iš *izagusis*.

7 Tais. iš *pagriżo*.

8 Kablelis parašytas šalia taško.

9 Prad. rašyti *riki*, bet ištaisyta.

10 R. *W* tais. iš *B*.

11 Tais. iš *neturintius*.

12 Turbūt norėta parašyti *karês*.

LIBER VICESIMUS QUINTUS.

CAP. I. Inter duos reges, Antigonum et Antiochum, statuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli, qui a Brenno duce, cum in Graeciam proficisceretur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne soli desides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt; fugatisque Getarum Triballorumque copiis, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul et regis castra specularentur. Quos Antigonus, pro regali munificentia, ingenti apparatu epularum ad coenam invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque praedae ubertate sollicitati, infestiores, quam venerant, revertuntur. Quibus et elephantos ad terrorem, velut invisitatas barbaris formas, rex ostendi iusserat, et naues onustas copiis demonstrari: ignarus, quod, quibus ostentatione virium metum se iniicere existimabat, eorum animos ut ad opimam praedam sollicitabat. Itaque legati ad suos reversi, omnia in maius extollentes, opes pariter et negligentiam regis ostendunt: *referta auro et argento castra; sed neque vallo, fossave munita: et quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse: prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundaret auro.*

13 Tais. pieštuku iš *Toki* ir *ganu*.

14 Prad. rašyti *pap*, bet ištaisyta į *pakinte;* po to tais. į *pakakinte*.

15 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

16 R. *ę* tais. pieštuku iš *e*.

17 Parašyta *girrę artimûie*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

18 R. *ą* tais. pieštuku iš *a*.

19 Tais. *pasprukiema*.

20 Tais. pieštuku iš *ilga łaika*.

21 Prad. rašyti *parikn*, bet ištaisyta.

22 Tais. pieštuku iš *rindamys*.

23 Tais. iš *ataką*.

24 Tais. iš *dales*, bet ištaisyta.

25 Parašyta *tautoms rubeżiniems*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

26 Tais. iš *nesukůiemomis*.

27 Tais. pieštuku iš *be karaunos Gallû nu- somditos; iszmesti nu iû*.

28 Tais. pieštuku iš *toksay bů iu wikims stangus*.

II Tokî pasakù ganù[13] bů pakakinte[14] buda pagébsznios tautôs ont ‹buda› grobî. Cze dar skatina ius pawaisda Belgiaus kurs par ne sene, ‹kur› riki Macedonû ir io karauna bů iszkir- tîs. Jr tep sutar wissi půlte nakti ont abaża rikî[15]. Antigonus praiausdams audra wakarikszte bů lijpęs[16] sauo karauną wis prakraustite ir isitraukte [XXV 278v] isitraukte slaptù i artimûie girrę[17]. Kitep negalieję, iszlikte kaip tikta apleisdams abażą[18]; Galle rasdamys ɨ tuszti be ap- ginieiû ir be sargtei, tare weikiaus wiliù essant nekaip pasprukima[19] ir ilgą łaiką[20] abejoię tenay żengte. On- gała ieję, ne graudamys piłû daugiaus «iems» żwalgiteis nekaip grobɨ greite. Pasků ‹parinkusys›[21] rinkdamys[22] tů ků rond, ‹griszt› ‹łaukon› sukos i Jtaką[23]. Te- nay ne saugè iem drewiete łaiwus, kurius irkłoie ir weina dalis[24] karau- nôs, kuri bů «tenay» susirinkusi su pa- tioms ir wakas nugałů. Toke bů tenay piutes, iog ‹ios› garsus tos pargales itij- kę Antigonû pakaiu ne wens su Galles bet su kittoms warwarû rubeżiniems tautoms[25]. Wienog toie patioie gadinieję, regieję Gallus tůintimpos platinontius ir Aziję aptwinusi iu nesulikůiemomys[26] karaunomys. Nu tos gadinês Saulietekî wieszpate nieka- dos nekarauo be sumditos Gallû karaunos; iszmestî nu sauo[27] sostôs, tay pas Gallus paszalpôs weiz. Toke bů baimę pateis iû warda, tep stangus bů wikims[28] iû ginkło, iog Gallu narsibe rodies weina tegalenti ontu riete ar pakeltę tautas. Bitinijos ri- kys patelkes

CAP. II. Hac relatione avidae gentis animi satis ad praedam incitabantur. Accedebat tamen et exemplum Belgii, qui non magno ante tempore Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. Itaque, consentientibus omnibus, nocte castra regis adgrediuntur: qui praesentiens tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut, omnibus rebus ablatis, in proxima sylva taciti se occultarent. Neque aliter servata castra, quam quod deserta sunt: siquidem Galli, ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modo, verum etiam sine custodibus, vident, non fugam hostium, sed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremum integris et intactis munimentis, scrutantes potius, quam diripientes castra occupaverunt. Tunc ablatis, quae invenerant, ad litus convertuntur. Ibi dum naues incautius diripiunt, a remigibus et ab exercitus parte, quae eo cum coniugibus et liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaque caedes Gallorum fuit, ut Antigono pacem opinio huius victoriae, non a Gallis tantum, verum etiam a finitimorum feritate, praestiterit. Quanquam Gallorum ea tempestate tantae foecunditatis iuventus fuit, ut Asiam omnem velut examine aliquo implerent. Denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserunt: neque pulsi regno ad alios, quam ad Gallos, confugerunt. Tantus terror Gallici nominis, et armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque maiestatem suam tutari,

ius i talka pawedę[29] iems po pargalês[30] neprietelû weina dali sauo ‹karaunôs.› rikies, kuri krasztą pra- minę ‖ [XXV 280] Gallo-Grecįę.

III Toke bû busina Azijôs, kad Pyrrus ‹p› paweikts nu Kartagû ont Juru[31] ir Sicilijo, ługoię tałkos nu Antigonaus rikî Macedonijôs, sakidams ie ijs iem ios neatleis, tad ijs kibs i ɨ pati ir użims Macedonįę, kaip bû ketie- jes Rimionû krasztą użimte. An- tigonus wienog to neklausę, tujau Pyrrus palijkt[32] Jtalįę, lijp sauo tal- kiejems rengteis i muszą palikdams sargtɨ Tarentu piles sauo sunû Ele- nû ir sauo bendrû Miloniû. ‹Tû› Tû ‹parejes i› pagriżes i Epiru[33] tû pûl i Macedonįę, isztikes i musza su Antigonu, ɨ paweik ir iszuy[34]. Tep Pyrrus tapa[35] Wieszpatiù Macedonijos ir tardamos uźkakin- tù essus tù uziemimù nustoiemo[36] Sicilijos ir Jtalijos parwaden sunu sauo ir sauo bendra isz Tarento. Wienog Antigonus nukrites[37] nu sauo didibês lidems skrëisinoie[38] nu tullû jotiû i Tessalonikos pilę ilinda, dabo- te weiklumus to ermiderî ir atnau- inte karę pasomditas Galles[39]. Bet wiel nu Ptolomeaus Pyrraus sunaus[40] pargaliets uôs isspruko su septines sauo tarnas, nebwildamos jau daugesne beatgau- te sauo rikies, ‹nebru› ir skotoies tikta sauo giwibą[41] pagleżte[42] słapsti- damos[43] tirussi.– ‖

[XXV 280v] IV Pyrrus nekakindamôs tep didî gali- bî, kurios uôs wilteis galieję, rimoię nuweikte Greįę[44] ir Azįę. Pati wiesz-

neque amissam reciperare se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium a Bithyniae rege vocati, regnum cum eo parta victoria diviserunt; eamque regionem *Gallograeciam* cognominaverunt.

CAP. III. Dum haec in Asia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus a Poenis nauali proelio victus, ab Antigono Macedoniae rege supplementum militum per legatos petit: denuntians, *ni mittat, redire se in regnum necesse habere, incrementa rerum, quae de Romanis voluerit, de ipso quaesiturum.* Quod ubi negatum legati retulerunt, dissimulatis causis, repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum iubet: arcis Tarentinae custodiam Heleno filio, et amico Miloni tradit. Reversus in Epirum statim fines Macedoniae invadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit; victusque proelio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem accipit; et, veluti damna amissae Siciliae Italiaeque acquisito Macedoniae regno pensasset, relictum Tarenti filium et amicum arcessit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugae comitibus, repente fortunae ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus eventum, Thessalonicam se recepit, ut inde cum conducta Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rursus ab Ptolemaeo, Pyrrhi filio, funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non iam reciperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugae solitudines, captat.

CAP. IV. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, iam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Graeciae Asiaeque

29 Tais. iš *pawedem.*

30 R. *p* taisyta.

31 Tais. iš *Kartaginionû Juroie.*

32 R. *p* tais. iš *is.*

33 Tais. iš *Epiga.*

34 Tais. iš *iszùi* (?).

35 Ž. *tapa* užrašytas viršuj išbraukto *pasidarę.*

36 Tais. iš *nustokime.*

37 Tais. iš *iszkrites.*

38 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

39 Tais. iš *karauną pasomdes Gallus.*

40 Ž-iai *Ptolomeaus Pyrraus sunaus* užrašyti viršuj išbraukto *Pyrraus.*

41 R. *w* tais. iš rusiškos *в.*

42 Galbūt norėta parašyti *paglemżte.*

43 R. *ł* turi du įstrižuosius brūkšnelius.

44 Turbūt norėta parašyti *Grecįę.*

pa tije nebû iem tep małoni kaip karę; nieksay negalieję iem priszingaute. Bet rikes, kures bû nuweikes su nepargalemù nar- sibę[45], ijs nustokę iû toie patioie walondoię, wissados[46] daugiaus dikstus igaute ne kaip użlaikite. Nu- wedes sauo karauną[47] i Kersonezę prijemę siuntinius Atenû, Akaios ir Messe- nos. Wissa Greciję nutrenkta didibę io wardo ir garsumù io weiklumû prisz Rimionijs ir Kartgus[48], io łaukę. Tujau trauk ijs ‹su› ginklûts ‹pr› i Sparta, bet tenay rond dedesni stengimo ‹zmonû› motriszkuiû ne wirû ir nustokstay sauo sunaus ir rinktiniû sauo karau- nôs. Gauie motriszkiû ‹atpûł› atszoku- ses tewaines sauo apgultos[49] gelbiete, padariden iem nukriti daug giedingesni nekap rusta. Jo sunu[50], saka, buwusi tep drûsi ir narsi, iog su 60 kareiwius isiłauźes i Corcyreje. Juros kowie[51] regieję su 7 wiras isz waltes ont laiwa szokont i nutweront ir apgalint; ir apguli- mi Spartos, ijs isigrudes jots i widuri pi- les kami daugibe nugułts gałą gawo. Pasako, iog Pyrrus atgabinùs iem kuną io sunaus, buk pasakes iog ijs ilgesne gi- woies, nekaip io teus wileis, ir iog par sauo drûsibę[52] ijs nebgalieję ilgesnè begiwote. ‖

[XXV 282] V Atremts nu Spartôs Pyrrus sukos i Argas: ijs bandzę prisûkte Antigo- ną, kurs ussirakines bû pilieję; bet grumdamôs kû smurtesnè widurieje wissutirsztesnî niukinî, krimt nu- dauszts akminiù kuri nu murû nu sweidę. Jo gałwa

45 Parašyta *su nar- sibę nepargalemù*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

46 Prad. rašyti *wid*, bet ištaisyta.

47 Tais. iš *Nuejes su karaunù*.

48 Tais. iš *Kartgas*. Galbūt norėta parašyti *Kartagus*.

49 Įtrp. tarp eilučių *apgultos*. Iš pradžių r. *a* prad. rašyti virš *tewaines*.

50 Tais. iš *Io sunus*.

51 Tais. iš *kowieję*.

52 Prad. rašyti *drûb*, bet ištaisyta.

regna meditatur. Neque illi maior ex imperio, quam ex bello, voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, qua tulisset impetum, sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur: ita devictis acquisitisque celeriter carebat. Tanto melius studebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias Cherroneson transposuisset, legationibus Atheniensium, et Achaeorum, Messeniorumque excipitur. Sed et Graecia omnis admiratione nominis eius, simul et rerum adversus Romanos Poenosque gestarum gloria attonita adventum eius exspectabat. Primum illi bellum adversus Spartanos fuit: ubi maiore mulierum, quam virorum, virtute exceptus, Ptolemaeum filium, et exercitus partem robustissimam, amisit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriae tanta multitudo feminarum concurrit, ut non fortius victus, quam verecundius, recederet. Porro Ptolemaeum, filium eius, adeo strenuum et manu fortem fuisse tradunt, ut urbem Corcyram cum sexaginta ceperit: idem proelio nauali quinqueremem ex scapha cum septem insiluerit, captamque tenuerit: in oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem equo procurrerit: ibique concursu multitudinis interfectus sit. Cuius corpus ut relatum patri est, dixisse Pyrrhum ferunt, *aliquanto tardius eum, quam timuerit ipse, vel temeritas eius meruerit, occisum esse.*

CAP. V. Repulsus a Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi, dum Antigonum in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans, saxo de muris ictus occiditur. Caput eius

nugabina Antigonů, kursay naudodams godingay sawo pargali paleido Elenu ir Epirionys[53], kurij bů iem i nga[54] kluwe ir nusiuntę i sauo tiewainę, su nabasztikû io tewa dar nełaidotù. Wissiraszitoie sutink sakidamijs, iog ne szioię gadinieję ne praeiusiosę ne buwi ligi[55] kunegaikszti Pyrrů[56], ir kas reta terondôs[57] ne wen tarp rikiû bet tarp żmoniû garsiû, pawaisdu ‹bet tarp zmoniû› giwenimo padori ir doribês didè ‹twı› stangios. Tokes bů už wiss io karines lietas, iog wissu didije wieszpate Lysimaků, Demetriů Antigonů[58] newiko io paweikte; iog kariesi Jllyriios ir Sicilijos, priesz Rimionys ir Kartagus nekadôs nebů ‹pargalietù› nuweiktù o tonkè dar pats[59] pargalietoiù; ongała io tewaine iki sziole silpna ir rużkana, garbingù[60] rados pasaulieję didibę io źigiû ir garsumù[61] io wardo.–

Antigono refertur: qui victoria mitius usus, filium eius Helenum, cum Epirotis sibi deditum, in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit.

Satis constans inter omnes auctores fama est, nullum nec eius, nec superioris aetatis regem comparandum Pyrrho fuisse; raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illustres viros, aut vitae sanctioris, aut iustitiae probatioris, visum fuisse. Scientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuisse, ut cum Lysimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus, bella gerens, invictus semper fuerit: Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque, et Carthaginiensibus bellis, nunquam inferior, plerumque etiam victor exstiterit: qui patriam certe suam angustam, ignobilemque, fama rerum gestarum, et claritate nominis sui, toto orbe illustrem reddiderit.

53 Tais. iš *Epirioni.*

54 Turbūt norėta parašyti *naga.*

55 Tais. iš *bů ir.*

56 R. *y* tais. iš *i.*

57 Tais. iš *retesne.* Galbūt norėta parašyti *teradôs.*

58 Tais. iš *Lysimakus, Demetrius Antigonus.* Turbūt norėta parašyti *didisems wieszpatems.*

59 Tais. iš *is tonkè bů.*

60 Tais. iš *garsi.*

61 Tais. iš *par didibę io źigiû ir par garbę.*

[XXVI 282v] I Mirùs Pyrrů, ne wen patio Macedonijo, bet dar Azijo ir Grecijo, baises kares sukiło. Jszdůtas Peleponezus pasałumù Antigonů[1]; o kaitontes jau szirdgiłů, jau dziaugsmů, ukinikû wissû ukiû, pagal to, kaip pirmù[2] krupauo, ar pagałbos wilies nu[3] Pyrraus, nugi[4] nieries su Antiokú ar tarp sawes grumies ir karawo. Patiusî tusi suniukimusi Aristotimus wissu turtingasys ukies Epijos wiespatiu daros[5] ijs łijpę daugibę didûmiû nugałůte; daugesnè dar iû isztriemę[6]. Etolionys[7] ługoię io, idant isztremtijsems iszdůtum wakus ir pates, pirmù nairies[8] pasků, ‹mo› pasimetes pagrůzinte, leid wissoms patios[9] eite iszpiles ir paźenklin deina iû iszkelawimů[10]. Tos czè tardamôs[11] butinay isztremamas pas iû wirus, surenk wissa iû turtą; bet iszeitont ongosi pilles nutwertas, nupliesztas, ir apkaltas i gelzinius; tarp kuriû[12] mergates iszżargina, o[13] maźus kudikius nu źudę skreitusi iu motinû[14]. Pilionys nusiminusys tilieję po gelżiniù jungù tyrioneis. Ellanikus pirmasijs, sens[15] ukiniks ir bewaikys, ne turiedams kô krupaute suwadin wissu isztikemusius bendrus ir ius skatin atgieyźte apmaudą uż tiewainę. ‹J› Szij abejo dar riźteis[16] mirte ‖ [XXVI 284] diel wissûmenês łaimôs; ije ługo łaika diel pasiterawimo.[17] Tada senys atwadin sauo kałpus,

LIBER VICESIMUS SEXTUS.

CAP. I. Post mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia, Graeciaque, magni bellorum motus fuere. Nam et Peloponesii per proditionem Antigono traditi, et variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulae civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut metus sustinuerant, ita aut cum Antigono societatem iungebant, aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, Epiorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: a quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exsilium acti essent, Aetolis per legatos postulantibus, *coniuges liberosque exsulum redderet,* primo negavit: postea, quasi poeniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit; diemque profectionis statuit. Illae quasi in perpetuum cum viris exsulaturae, pretiosissima quaeque auferentes, cum ad portam, quasi uno agmine profecturae, convenissent, omnibus rebus exspoliatae, in carcerem recluduntur: occisis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum direptis. Ad tam saevam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Hellanicus, senex et liberis orbus, ut qui nec aetatis nec pignoris respectu timeret, contractos domum fidissimos amicorum in vindictam patriae hortatur.

1 Tais. iš *Jszdawę*. Parašyta *pasałumù Peleponezus Antigonů*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1, 3*.

2 Tais. iš *żmoniû, jau dziaugsmů, wissas ukes, pagal to, kaip bijoies*.

3 Įtrp. tarp eilučių *ios*, bet išbraukta.

4 Įtrp. tarp eilučių *nugi*.

5 Ž. *daros* užrašytas viršuj išbraukto *tapo*.

6 Tais. iš *isztrieme* į *isztrem*, bet ištaisyta į *isztrieme*.

7 R. *ł* tais. iš *l*.

8 Prad. rašyti *ir*, bet ištaisyta į *pirmù*. Tais. iš *nairos*.

9 R. *p* tais. iš rusiškos *п*.

10 Tais. iš *sauo iszkelawimo*.

11 R. *t* tais. iš *d*.

12 Įtrp. tarp eilučių *tarp kuriû*, tais. iš *gelziniusi*.

13 Įtrp. tarp eilučių *o*.

14 Tais. iš *nu źudi skeitusi motinos*.

15 Įtrp. tarp eilučių *sens*.

16 Įtrp. tarp eilučių *riźteis*.

17 Taškas padėtas šalia kablelio.

18 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iems*.

19 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *tiewainę* į *už tiewainę;* po to tais. pieštuku iš *susirinkusiû, sakidams wissims, nesgi, ijs ius wel- tů skatines atgęizte už tiewainę. nù ijs ius parodins*. Ž. *apnika* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *atgęizte*, bet išbrauktas ir prir. *atmonite*, po to apačioje prir. *iszlůsute*.

lijp iems[18] użrakin- te durys ir «lijp» praneszti tyrioniû, iog ijs teatsiunt diel nutwierima susibaustiniû pri io susirinkusiuiû, iszmetiniedams wissims, nesgi, ijs ius wel- tů skatines iszlůsute tiewainę. nù o ijs ius pakorodins[19], iog ię apleida. Nu tad szij gorinamis dwigubiù paoiumù, prakeł godingesniję[20] ‹szali,› pusę, ir prisijk nugalůte Tyrioni. Tep Aristotimes gałą gawo wieszpatawes penkys mie- nesius..

II Tù tarpù Antigonů remamam nu Ptolomeaus er Spartanû dwigubî ka- rî[21], kielies nauies neprietelus Gallo- Grecijos karauna, todiel ijs[22] palikes po saujele kareiwiu abażusi szme- żûte prisz kittus, su wissù galî[23] traukę prisz Gallus. Ků jutusys Galle ren- gies tepat i karę, lémdamys kowês łaimą[24] musz aukas, sklaididamijs iu źârnas, rond źenklus baisi nu- kritî[25] ir butinos iû prapůlties, ap- nikti ne baimî[26] bet siutiniù, no- riedamys kraiû sawuiû Deiwus numaldite, żmonas ir wakus sauo iszmusz, pradiedamys karę nu gent- źudimo. Toksay siutinys iu[27] nożmes mentas apniko, iog umziaus ne taupę[28], [XXVI 284v] kuri neprietele patijs[29] taupę, ir karę ga- lůtine prisz wakus ir pates weikę, diel kuriû lůbieję i kares isztikte ius ginio- damys. Jt but tù[30] piktadiemi atperků sau giwiba, ir pargalę użpewnij, nu sikruwinei patiû kraiù iem grumteis. bet nelaimingesne[31] ka- raun, kaip kad bů apreiksztà. Grumontes apnink ius pirmiaus nekap neprietele pikcziurnas atmo- nenes, wieles szmaiźontios

20 R. *ł* tais. pieštuku iš *l*, prir. paraštėje *godingesniję* vietoj išbrauktų *wissu garsiję*.

21 R-ės *î* tais. pieštuku iš *i*.

22 Ž-iai *todiel ijs* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *kursay*.

23 R. *î* tais. pieštuku iš *i*.

24 Parašyta *łaimą kowês*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

25 R. *k* tais. iš *g*.

26 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *ne nubaimês* į *baimî;* po to pieštuku įtrp. tarp eilučių *ne*.

27 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *iu*.

28 Ž. *taupę* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *skundę*.

29 Tais. iš *patis*.

30 Tais. iš *tû*.

31 Tais. pieštuku iš *nelaiminges*.

Cunctantibus privato periculo publicum finire, et deliberandi spatium postulantibus, arcessitis servis iubet obserari fores, tyrannoque nuntiari, *mitteret, qui coniuratos apud se comprehenderet:* obiectans singulis, *se, quia liberandae patriae auctor esse non possit, desertae ultorem futurum.* Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes coniurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus, quinto, postquam tyrannidem occupaverat, mense, opprimitur.

CAP. II. Interea Antigonus cum multiplici bello, et Ptolemaei regis, et Spartanorum, premeretur: novusque illi hostis Gallograeciae exercitus affluxisset; in speciem castrorum parva manu adversus ceteros relicta, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cum et ipsi se proelio pararent, in auspicia pugnae hostias caedunt: quarum extis cum magna caedes, interitusque omnium praediceretur, non in timorem, sed in furorem versi, sperantesque Deorum minas expiari caede suorum posse, coniuges et liberos suos trucidant, auspicia belli a parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent aetati, cui etiam hostes pepercissent, bellumque internecivum cum liberis, liberorumque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi scelere vitam victoriamque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum caede, in proelium non meliore eventu, quam omine, proficiscuntur: siquidem pugnantes, prius parricidiorum furiae, quam hostes circumvenere;

nuzudituiû gentiû[32] ir ius nugondinuses wisus iki paskûie nugałů. Tep tenay baisi piutes buwusi, iog rodies Deiway patys susinierusys su żmoniemys iszgaiszinte tus gentźudius. Po tos muszôs Ptolomeus ir Spartanay wengdamys pargalingôs karaunôs Antigona, i weitas stiprès[33] issitraukę. Antigonus tů pamates, dar tebzioriůint aitrà pirmoses pargalês kareiwiû apskełb karę Atenionims, kurioie iem bebrusdont, «tù tarpù» Aleksendra rikijs Epiro geisdams atmonite giltine sauo tewo Pyrraus rubezius Macedonijos terio. Prisz kuri sugrižes Antiokus isz Grecijôs nu sauo[34] kareiwiû pamests atliko[35] nu Macedonijos rikies ir karaunôs. Jo sunus Demetrius dar kudikis nesant tewů, sutraukes karauna ne wen pakleista Macedoniję atgauo, bet dar Aleksendrą isz Epirû rikies iszuję. Toksay bů || [XXVI 286] iskatims kareiwiû ir łaimôs kieystums, iog ‹at› pakaitas rike jau trimtines jau rikés[36] rodies.

III. Aleksendra kursay bů prasikraustes i Akananiję, igawo apent Epirû sostą jau linkiemù swietà jau paszalpû sauo bursinikû. Toję patioje gadinioie mirę Magas Cyrenês rikys. Swekù dar budams bů pazadiejes Berenicę sauo wenturti dukterɨ sunů Ptolomeaus sauo brolî[37] diel nubengimo su iu kersztû. Bet mirus rikiû, Arsinoe motina kunegaiksztatês norieję tus ukwaisdius suardite, kaipo be jos padaritus, ir pazadieję Berenicę su Cyrenês rikę Demetriû broliû Antigonaus Ptolomeaus

32 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *apninks ius bezliepiczes raga pikcziurnas uzmusztuiû*; po to tais. pieštuku iš *atmonines* į *atmonenes*. Parašyta *gentiû nuzudituiû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, *1*.

33 R. *è* tais. pieštuku iš *e*.

34 Ž-iai *nu sauo* užrašyti viršuj išbraukto *atstoiemù*.

35 Iš tikrųjų parašyta *altiko*.

36 Tais. iš *rikies*.

37 Įtrp. tarp eilučių *sauo*; r. *î* tais. iš *i*.

obversantibusque ante oculos manibus interemtorum, omnes occidione caesi. Tanta strages fuit, ut pariter cum hominibus Dii consensisse in exitium parricidarum viderentur. Post huius pugnae eventum, Ptolemaeus et Spartani, victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque, ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Atheniensibus infert. In quo cum occupatus esset, interim Alexander, rex Epiri, ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem cum reversus a Graecia Antigonus esset, transitione militum destitutus regnum Macedoniae cum exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit, verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliat. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunae varietas erat, ut vicissim reges, nunc exsules, nunc reges, viderentur.

CAP. III. Igitur Alexander, cum exsul ad Acarnanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio, in regnum restituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit: qui ante infirmitatem, Berenicen unicam filiam, ad finienda cum Ptolemaeo fratre certamina, filio eius desponderat. Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë, ut invita se contractum matrimonium solveret, misit, qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni a Macedonia arcesserent: qui et ipse ex filia

duktereis sunů[38]. Bet Demetrius netrukdams i Cyrenę nukako didiůdamos sauo graksztu- mù, kuriù bů jau nuwiles rikie- nę, tujau pasidare par sauo didibe neapikientamù[39] nu szeiminos riki- nês ir nu kareiwiû. Daugiaus noriedams isimieginte motinà ne kaip dukterei, tujau[40] rados itaremù Berenice dukterij, o[41] pasků swietů ir kareiwems neapweżamù. Todiel wissi pakielę Ptolomeaus sunu, ir susibaudę Demetriiu nu- gałůte: onleida iem galżudius[42], ku- rij i łowo sauo pamotês nudaużę. Arsinoe girdiedama balsą sauo duk- tereis, kuri klikę duriesi, idant ios mo- tiną paliktum, swetmoteri wiena[43] wałonda sauo kunù uźdengę. Kuri użmuszus, Berenice ‖ [XXVI 286v] nugeiżę apmauda ‹ir› uż swetmorawima[44] motinôs ir tewa isakimą ateisę ‹le› isz- kiedama[45] uź sunu Ptolemeaus.

Ptolemaei procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere socrui coeperat, statim a principio superbus, regiae familiae, militibusque impotens erat; studiumque placendi a virgine in matrem contulerat. Quae res suspecta primo virgini, dein popularibus militibusque invisa fuit. Itaque versis omnium animis in Ptolemaei filium, insidiae Demetrio comparantur: cui, cum in lectum socrus concessisset, percussores immittuntur. Sed Arsinoë audita voce filiae, ad fores stantis, et praecipientis, *ut matri parcerent,* adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Berenice, et stuprum matris, salva pietate, ulta est: et in matrimonio sortiendo, iudicium patris secuta.

38 Tais. iš *pazadieję ię Demetriů broliů Antigona sunů duktereis Ptolomeaus.*

39 Tais. iš *Bet szis didiůdamos sauo graksztumù, kuriù bů jau nuwiles rikienę, tujau rados par sauo didibe nepikientamù.* Viršuj ž-ių *sauo, neapikientamù* užrašyti skaičiai atitinkamai *3*, 2, 2. Skaičius 2, užrašytas viršuj *par sauo*, tais. iš *3.*

40 Ž. *tujau* užrašytas viršuj išbrauktų *Kas pirmu*. Kablelis parašytas šalia taško.

41 Įtrp. tarp eilučių *o*.

42 Tais. iš *pamiłusys Ptolomeaus sunu, szi Demetriiu susibaudę nu- gałůte: onleida galżudius iem*. Prad rašyti *su*, bet ištaisyta į *Demetriiu*.

43 Įtrp. tarp eilučių *wiena*.

44 Galbūt norėta parašyti *swetmoterawima*.

45 Galbūt norėta parašyti *isztekiedama*. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

I Mirus Syrijôs rikiů, Antioků, Seleukùs io sunus ir io karszinczius sumurioie dwigubę gentżùdi pirmoses deinas sauo riedos. Laodice motina gondinant, kurè drauste reikieję.[1] Kaipogi Berenice sauo pamotę seseri Ptolomeaus Egyptû rikî su masztitelu[2] brolu kuri bů pagimdiu- si, użmuszę. Ta piktadiemie apdengę io wardą giedù ir apginklauo Ptolomeu prisz ɨ. Berenice żinodama, iog ijs issiuntę galźudius ios uźmuszte, ussirakino Dapnês pilieje su sunù. On tos żinios Azijôs weitowes mindamas didibę ios tewa ir ios bocziû ir gailieda- mos ios tep didioie nełaimoie essantios uż kitta kittos leida ie paszałpą. Jos brolys Ptolemeus nusimines tůmi su- traukę karauna, ‹pame› palikins sauo rikę skubieję iè ont pagałbôs. Bet iki iem neatkakùs su karaunù, Berenicę kurios negalient[3] galî igaute, pasalù nuwiłta[4] nużudę. Neapikonta[5] bů wissûmene; wissas pilijs patrakusioses prisz Se- leuku[6] apginklauo, stiprę[7] łaiwinę, nugondin ti toki smarkibę ir rižos atgeiźte ap- mauda uż rikienę, kurę ije norieję gi- niote pasidůd Ptolomeů:[8] tas wieszpats [XXVII 288] ie io[9] sediciję nebut i Egypta sugrůźi- nusi, but igawes wissą rikę Seleukaus, kursay tep bů neapkintamu diel gentźudôs, kaip ontrus milemu minont io sesereis baisi smerti[10].–

1 Taškas padėtas šalia kablelio.

2 Iš tikrųjų parašyta *masztiletu*.

3 Prir. paraštėje *kurios*, neaiškiai tais. iš *negalint*.

4 Neaiškiai tais. iš *nuwiłùs*.

5 R. *k* taisyta.

6 Tais. iš *Seleuka*.

7 Įtrp. tarp eilučių *stiprę*.

8 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

9 Tais. iš *ios*.

10 Tais. iš *Tep kursay tep bů neapkintamu uż genźudima, kaip ontrus milems diel baisi smerti io sesereis*.

LIBER VICESIMUS SEPTIMUS.

CAP. I. Mortuo Syriae rege, Antiocho, cum in locum eius filius Seleucus successisset, hortante matre Laodice, quae prohibere debuerat, auspicia regni a parricidio coepit. Quippe Berenicen novercam suam, sororem Ptolemaei, regis Aegypti, cum parvulo fratre ex ea suscepto interficit. Quo facinore perpetrato et infamiae maculam subiit, et Ptolemaei bello se implicuit. Porro Berenice, cum ad se interficiendam missos didicisset, Daphnae se claudit. Ubi cum obsideri eam cum parvulo filio nuntiatum Asiae civitatibus esset, recordatione paternae, maiorumque eius, dignitatis, casum tam indignae fortunae miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Ptolemaeus periculo sororis exterritus, relicto regno cum omnibus viribus advolat. Sed Berenice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaque cum universae civitates, quae defecerant, ingentem classem comparassent, repente exemplo crudelitatis exterritae, simul et in ultionem eius, quam defensuri erant, Ptolemaeo se tradunt: qui, nisi in Aegyptum domestica seditione revocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset. Tantum vel illi odium, parricidale scelus, vel huic favorem indigne peremtae mors sororis, attulerat.

11 Ž. *Paeius* užrašytas viršuj išbraukto *Mirùs.*

12 Ž. *pilys* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *ukes.*

13 Tais. iš *i bû.*

14 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *iems drauste* į *drauste.* Po to įtrp. tarp eilučių pieštuku *ketiedams ies, bet.*

15 Tais. pieštuku iš *gentżudima.*

II. Paeius[11] Ptolomeû, Seleukus prisz pilys[12], kurios io[13] nebkłausę, didilę laiwinę patijkę, ketiedams ies drauste, bet[14] stai- gù it patims Deiwams apmauda gęi- zont, uź gentżudę[15], pakiłusi audra, laiwinę sukulę: ir isz tep stiprios ka- raunôs nebiszgelbieję kaip tikta sauo giwiba, ir kuna suskardita, bey kellis tarnus[16] skiendimo. Bet ta nełaima iem ont gera iszeję; kaipogi ‹uk› wei- towes, kurios ‹bû patrakuses› ‹sauo› ta- me apmaudę ‹prisz› ont io, bû apsiskeł- buses ‹su› Ptolomeu[17] sekte, tardamos ga- na ‹atmonitoms p› atgęizta[18] apmauda nu patiû Deiwû, pasigaiłuses io toie nełaimoie, tujau parsikieytę ir iemę io kłausite. Jszlikes nu sauo nełai- mû, ir iturtiejes sauo nupûles, taries gana «dar» stipriù essus nuweikte[19] Ptolo meu. Bet io łaima taries ticzioies isz io, ir nesuteikę iem galês, kaip tikta idant apent ios nustotum[20]. Seleukùs[21] iszgures, ir krutiedams sprunk pas Antioku[22], su tijk pat tarnû kaip ie po paskindimo. Jijs rasza tada sauo broliû Antiokû lugodams io talkos ir siuła iem weina dali Azijos iki kałnû Taurû. Antiokus wieszpats ‖ [XXVII 288v] keturiolekas metû, bet turijs weczesnę nůmonę[23], neklausę io ko ijs ługoie ir dawę gerûiù. ‹ketie› ri- modams budù rakalî[24] wis ‹iem› pa- gaute sauo broliû, ‹jau go› matoma jau bû kudikie nedoringa drûsibe pau gusi wiro[25]. Nu to pramanę[26] ɨ Jeraks, kaipogi gobùs it skernagis pauksztys ‹il› kurem[27] kits nieks nekai- tieję, tikta itur tiete grobiù. Tù tarpù Ptolomeus Ewer- getes jutes Antioku[28] pagałbon Seleukû traukont, palaubas su iumi padarę

CAP. II. Post discessum Ptolemaei Seleucus cum adversus civitates, quae defecerant, ingentem classem comparasset, repente, veluti Diis ipsis parricidium vindicantibus, orta tempestate, classem naufragio amittit: nec quidquam illi ex tanto apparatu, praeter nudum corpus, et spiritum, et paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit; siquidem civitates, quae odio eius ad Ptolemaeum transierant, velut Diis arbitris satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione in naufragii misericordiam versae, imperio se eius restituunt. Laetus igitur malis suis, et damnis ditior redditus, veluti par viribus, bellum Ptolemaeo infert: sed quasi ad ludibrium tantum fortunae natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quam ut amitteret, victus proelio, non multo quam post naufragium comitatior, trepidus Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas facit: quibus auxilium eius implorat, oblata ei Asia, inter fines Tauri montis, in praemium latae opis. Antiochus autem cum esset annos XIV natus, supra aetatem regni avidus, occasionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit: sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer sceleratam virilemque sumit audaciam. Unde *Hierax* est cognominatus: quia non hominis, sed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam sectaretur. Interea Ptolemaeus Euergetes, cum Antiochum in auxilium Seleuco

16 Tais. pieštuku iš *sauo kuna suskardita, ir kellis tarnus sauo.*

17 R. *m* neišbaigta.

18 Ž-io galūnė taisyta.

19 Ž. *nuweikte* užrašytas viršuj išbrauktų *kibte i.*

20 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *io galês* į *galês,* įtrp. tarp eilučių *idant;* po to tais. pieštuku iš *rodies ticzioteis isz io, ir nesuteikte iem galês, kaip tikta idant apent ię pagautum.*

21 Prir. paraštėje pieštuku *Seleukùs* vietoj išbraukto *Jis.*

22 Tais. pieštuku iš *Antioka.*

23 Iš pradžių po *bet* pieštuku virš eilutės užrašyta *seno wiro,* bet išbraukta. Ž-iai *weczesnę nůmonę* užrašyti pieštuku viršuj išbrauktų *didibe wirszesni ‹uzm› umžiaus.* Ž. *didibe* išbrauktas, bet prad. atstatyti (?).

24 R. *î* tais. pieštuku iš *i.*

25 R. *o* tais. iš *a.*

26 R-ės *pr* tais. iš *w.*

27 Ž. *kurem* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iem.*

28 Tais. pieštuku iš *Antioka.*

29 Skaičius *0* tais. iš *6*.

30 Tais. pieštuku iš *dwijû neprie-telû*.

31 Du taisymų sluoksniai: iš pradžių tais. iš *iem i karaute pats* į *karaute pats*; po to tais. pieštuku iš *karaute pats* į *iemę pats karaute*.

32 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Antioks* į *Antiokus*; po to tais. pieštuku į *Antiokû*. Parašyta *Narsi- bi Gallû igaun pargalę Antiokû*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 4, 1*.

33 Tais. pieštuku iš *Antioka*.

34 Tais. iš *atsiwadawimo*. R. *m* neišbaigta.

35 Ž. *sauo* užrašytas viršuj išbraukto *tu*.

36 Tais. iš *karę*.

37 R. *p* tais. iš *b*.

38 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *13* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *290* – tai psl. numeris.

39 Prir. paraštėje *butinay*.

40 Tais. pieštuku iš *ont Azijôs prapůł- teis ij rodies pawestù grobiû stipriau- siûiû*.

41 Tais. pieštuku iš *Terioiema nu weinôs pusês nu Eumene Riki Bitinijos, nu ontros puses nu Gallû, gatawa wissados par- sidůte wissusiłpnûiû, ij bû*. R. *T* taisyta.

ont 10[29] metû, idant neturietum paskû dums neprietelums[30] prisz sawi, bet pa- kaiu důta nu neprietelaus, suardę bro- lijs. Antiokus pasomdes karauna Gallû onpûlę sauo broli ir iemę pats karaute[31] tů, kurs io pagalbos ługoię. Antiokû narsi- bi Gallû igaun pargalę[32] ; bet tij warwaray tardamys Seleuka mu-szoie kritusi, atsuka sauo ginkla prisz Antioku[33] pati, wildamos patogesnè nudrewiesi Aziję, iszpiowusys tenay wissus rikius. Jutes Antiokus ape toki iu susibaudimo, diel issiwadawimo[34] nu iû dawę iems auksa it juros raka- lems ir tapa bursinikû sauo[35] sùmdiniû.

III ‹We› Tù tarpù Eumenes Bitinijos rikys matidams, iog ta numkarę[36] iszgaiszi- na ir iszszilę galę abudums brolums nor igaute Aziję palikusi[37] be waldioneis; ijs puł ont Antiokaus ir Gallu kurius [XXVII 290][38] nuwargusius praeiuseije muszù, pats butinay[39] iszilsiejęs paweikę. Wissas tos kares nu- tika toie gadinieje ont prapůł- teis Azijôs kurij rodies pawestù grobiû stipriau- siûiû[40]. Diel ios nuweikima du broliu Antiokus ir Seleukus paiemę ginkłą, ir Ptolomeus Egypto rikys, pasimetes atmonite už sauo seseri, rimoie Aziję užimte. Nu weinôs pusês terioię Eumenes Bitinijos Rikys, nu ontros puses Gallû, gatawi wissados issinůmote wissusiłpnûiû, palikta[41] be apgi- nieje prisz plieszieius, kury ię drewie- ję. Kad Eumenes pargalietos Antio- kaus mażne ię butinay nuweikę, du broliù nebtekusiu kûmi bewar- żiteis kowiesi, wienog negalieję su- likte; ir kad

venire cognovisset, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data interpellatur a fratre; qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem se imploratus exhibuit. In eo proelio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: sed Galli, arbitrantes Seleucum in proelio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere: liberius depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam exstinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut a praedonibus, auro se redemit, societatemque cum mercenariis suis iungit.

CAP. III. Interea rex Bithyniae Eumenes, sparsis consumtisque fratribus bello intestinae discordiae, quasi vacantem Asiae possessionem invasurus, victorem Antiochum, Gallosque aggreditur. Nec difficile saucios adhuc ex superiore congressione integer ipse viribus superat. Ea namque tempestate omnia bella in exitium Asiae gerebantur: uti quisque fortior fuisset, Asiam velut praedam occupabat. Seleucus et Antiochus fratres bellum propter Asiam gerebant: Ptolemaeus, rex Aegypti, sub specie sororiae ultionis, Asiae inhiabat. Hinc Bithynus Eumenes, inde Galli, humiliorum semper mercenaria manus, Asiam depopulabantur: cum interea nemo defensor Asiae inter tot praedones inveniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes maiorem partem Asiae occupasset, ne tunc quidem fratres, perdito

reikieję susinerte prisz swetima neprietelu iudu ginkła- wos[42] wens ontrą prapůldite. Antio- kus wiel pargaliets, po ilgôs ir war- gingôs muksinôs[43] atkonk i rumus sauo ůszwi Artameni Kapadocijos rikî.[44] Priimts tujau zmoniszkay, pa- siiuta neilga buwus pinkloiems, ijs wiel gelbiejes spruksinù. Regiedams sawa giwibą wissur gorinamu[45] ijs nuspruko pas Ptolomeu, daugiaus[46] klaudamos sauo neprietelù, kaip broliù, ir tardams, koki likumo ijs iem tijkę tokî ǁ [XXVII 290v] nu io turiesijs[47] łaukte. Bet Ptolomeus elgies su nełaimiù kurs iem pasidawę[48] kap ie su neprietelù, kaipo[49] ijs lijpę ɨ użrakinte onksztoie kalinicziegę. Antiokus szelpams nu weinos rume- nes su kure ijs głůsniawôs[50] apgaun sargtɨ, issprunk, ir gala gaun sauo muksino, beje rakele kelie ɨ[51] nutwie- rusys nugaławo. Ton pation gadinion Seleukùs atlikes nu sauo rikies mirszt nukrites nu zirgo[52].. Tep du broliù ku- rudiù sauo nelaimomys[53] tokiù bů, pasijuto pakarcziů sostoie, ir isztrem tù ir atiemę alga kurę bů nupel- niusiu sauo piktadiemiems.–

praemio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed omisso externo hoste in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad socerum suum Artamenem, regem Cappadociae, provehitur. A quo cum primum benigne exceptus esset, interiectis diebus, cognito, quod insidiae sibi pararentur, salutem fuga quaesivit. Igitur cum profugo nusquam tutus locus esset, ad Ptolemaeum hostem, cuius fidem tutiorem, quam fratris, existimabat, decurrit; memor vel quae facturus fratri esset, vel quae meruisset a fratre. Sed Ptolemaeus non amicior dedito, quam hosti, factus, servari eum arctissima custodia iubet. Hinc quoque Antiochus, opera cuiusdam meretricis adiutus, quam familiarius noverat, deceptis custodibus elabitur, fugiensque a latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem ferme diebus, amisso regno, equo praecipitatus, finitur. Sic fratres, quasi et germanis casibus, exsules ambo, post regna, scelerum suorum poenas luerunt.

42 R. *g* tais. iš *k*.

43 Tais. iš *ilga ir war- ginga muksina*.

44 Taškas tais. iš kablelio.

45 Tais. pieštuku iš *gorinama*.

46 Prad. rašyti r. *k*, bet ištaisyta.

47 Tais. iš *ganù tardams, kû ijs łaikę szem paskůiů, kokî likkumo ijs turieję ǁ ijs turieję*.

48 Tais. iš *Bet nełaimiù kurs iem pasidawę Ptolomeus regieję dar nokieję*. R. *B* taisyta. Iš pradžių parašytas ž. *apsieję*, bet išbrauktas ir prir. *elgies*.

49 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *kaipo*.

50 Ž. *głůsniawôs* užrašytas viršuj išbraukto *giwino*.

51 Tais. pieštuku iš *kuri rakele kelie*.

52 Tais. iš *iszkrites*. R. *z* taisyta.

53 Tais. iš *par nelaimas*.

1 Įtrp. tarp eilučių *jau.*

2 Tais. pieštuku iš *pirszą.*

3 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *par sauo.*

4 Kablelis parašytas šalia kabliataškio.

5 Tais. iš *kozas patejkę Demetriû tał- kôs, pasiskieydems su pirmûię zmo- nù sukielę iem.* Turbūt norėta parašyti *tałka.*

6 Įtrp. tarp eilučių *Kaipogi.* Parašyta *Żmona.*

7 Paliktas šešių raidžių tarpas, nes yra rašalo dėmė, išplitusi per dvi eilutes.

8 Paliktas penkių raidžių tarpas, nes yra ta pati rašalo dėmė.

9 Tais. iš *isz kurios Rims kęłst.* Turbūt norėta parašyti *Rimio- nys.*

I Olympias Pyrraus duktie Epirû rikî, Aleksendras naszlie wenkartu broli ir wi- riszkî, bû pasijemusi riedite ir głôbte du sunu kuriûdù bû ‹isz› su iumi paperieiu- si Pyrru ir Ptolomeu. Ji lugoie paszal- pôs nu Demetriaus Macedonijos rikî, prisz Etolionys, kurij norieję uzimti dali Akarnanijos pawesta siratums teû, kaipo alga karês, kurę diel iû bû at- likes. Norys ijs turieję jau[1] uż patę seseri Antiokaus Syrijos rikî, ij iem nupirszą[2] sauo dukteri Ptiję, idant tûmi pasigen tinimù gautum ‹pragu› pagałba, ku- rios par sauo[3] małonę negalieję gaute. Jsztekieję ios duktie kaip ij sau linkieję,[4] bet ie tas ‖ [XXVIII 292] nauies pasigentinimas gauo taka nu Demetriaus, tad paskieydems pirmosês moteristes sukielę ie[5] neapikontą. Kaipogi źmona[6] pirmoie su kurę par- siskieydę issidon- gino saunorey pas Antioku sauo bro- li ir ɨ skatino karaute ios wiriszki Demetriu. Akarnanay neklauda- meis Epiratàs patelk prisz Etolionijs Rimio- nys, kuriu teunay pakłausiusys lijp par sauo siuntynius Etolionems isz- weste sauo igules isz Akarnanijôs ir gerbte ++++++[7] lûsibę ‹weinos patiôs› tautos, kuri +++++[8] ‹kanak› ongis wei- na pati neszelpę Grekoniû gulentiu teis Troję, nu kurios Rimiony kęłstay[9].

II Bet Etolonys Rimionû siutenę[10] pra- stay prijeme. Jje iems priminę kieyk atwejû karaunas Kartagû ir Gallu pargalieję ir

LIBER VICESIMUS OCTAVUS.

CAP. I. Olympias, Pyrrhi Epirotae regis filia, amisso marito, eodemque germano fratre, Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum, Pyrrhi et Ptolemaei, regnique administrationem in se recepisset, Aetolis partem Acarnaniae, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniae Demetrium decurrit; eique, habenti uxorem Antiochi regis Syriae sororem, filiam suam Phthiam in matrimonium tradit: ut auxilium, quod misericordia non poterat, iure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiae, quibus et novi matrimonii gratia acquiritur, et veteris offensa contrahitur. Nam prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit; eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffisi Epirotis, adversus Aetolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt a Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Aetolis: *praesidia ab urbibus Acarnaniae deducerent: paterenturque esse liberos, qui soli quondam adversus Troianos, auctores originis suae, auxilia Graecia non miserint.*

CAP. II. Sed Aetoli legationem Romanorum superbe audivere: Poenos illis et Gallos, a quibus tot bellis occidione caesi sint,

iszpiowę Rimionys. „Ri mionijs lig neateiusys karaute i Grecije, tur, sakę ije, adarite sauo itakas kures, «kures» baugums Kartagionû tures uzdaręis.. Jje tur paminiete kůmi ira ir kû ije dres gorinte; ne- galiedamys patiu Galû sudirdinte, issipirka isz iû nago, auksu, kad reikieię ius romdite kardù. Kad tu tarpu Etolonys[11] Grecijo onpůlti nu daug didesnes Gallû karaunas[12], nełauk damys swetimos talkôs, sutratina ię lig iè neissireiżùs; ije iszrausę kapus tyms warwarams tosi patiosi weito- se, kuriosi ije norieję piles pamataute rikes kùrte. Rimionijs atkaley, dar nusziurpusys || [XXVIII 292v] nugondinti gaisrù jû pilês, regema maż- nè wissą Jtaliję ‹teka› apwergę Galle: reikieje iems ius pirmù iszuite ‹ne iki› ne Etołionys gorinte, pirmù apsiginte pa tems, nutad[13] rimote uźkariawimus. Ongaługała, kasgi tij bû Rimionys? nuskarusys[14] kèrde ‹gi› ‹apsi› isikurusijs zemie, kurę neteisingay iszplieszę sauo didůmè, kurij nebwildameis patiû begaute diel prasta gimimo, pagrobę ies warrù akiwaisdè[15], ongałą ikurę sau pili gentzudî[16], ir iog brolys[17] suszlak ste krauiû pamatus ios murû. Bet Etolonys budamys wissados sauo kelti ir narsibî[18] pirmases tarp Grekonû weini patys[19] teniekina[20] Macedonys waldionys pasaulês, weini patys ne bugauo rustibes Pilipo, weini patijs ‹onta› ‹n› ongala niekina isakimû Alek sendros, pargalietoiaus Persû ir Jndû, ‹ijs› nugûstijs io wardo[21] toley sklidu- ra. Jje prisůkę Rimionijs prissůkę Rimionys kakinteis essantiję łaimù, nekibinte tauta, kuri leloię ont Galles ir

exprobantes; dicentesque, *prius illis portas adversus Carthaginienses aperiendas, quas clauserit metus Punici belli, quam in Graeciam arma transferenda. Meminisse* deinde iubent, *qui quibus minentur. Adversus Gallos urbem eos suam tueri non potuisse: captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse. Quam gentem se aliquando maiore manu Graeciam ingressam, non solum nullis externis viribus, sed ne domesticis quidem totis adiutos, universam delesse, sedemque sepulcris eorum praebuisse, quam illi urbibus imperioque suo proposuerant. Contra, Italiam, trepidis ex recenti urbis suae incendio Romanis, universam ferme a Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Aetolis: priusque sua defendenda, quam aliena appetenda. Quos autem homines Romanos esse? nempe pastores, qui latrocinio iustis dominis ademtum solum teneant: qui uxores, cum propter originis dehonestamenta non invenirent, vi publica rapuerint: qui denique urbem ipsam parricidio condiderint, muroramque fundamenta fraterno sanguine adsperserint. Aetolos autem principes Graeciae semper fuisse; et sicut dignitate, ita et virtute ceteris praestitisse; solos denique esse, qui Macedonas, imperio terrarum florentes, semper contemserint: qui Philippum regem non timuerint: qui Alexandri Magni post Persas Indosque devictos, cum omnes nomen eius horrerent, edicta spreverint. Monere igitur se Romanos, contenti sint fortuna praesenti,*

10 Galbūt norėta parašyti *siuntenę.*

11 R-ės *lo* sulietos rašalu.

12 Parašyta *karaunas Gallû,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

13 Prad. rašyti *nud,* bet ištaisyta.

14 Paraštėje violetiniu pieštuku parašytas kryžiukas – ne S. Dauk.

15 Tais. iš *akiwaisdini.*

16 Tais. iš *gentzudimù.*

17 R. *b* tais. iš *p.*

18 R. *î* tais. iš *ę.*

19 Prad. rašyti *pati,* bet ištaisyta.

20 R. *i* taisyta.

21 R. *o* (?) sulieta rašalu.

22 Tais. iš *wal-dę.*

23 Tais. iš *sunus.*

24 R. *b* tais. iš *p.*

25 Tais. iš *aukarau.*

26 Tais. iš *nugaława.*

27 Vietoj r-ės *i* parašyta rusiška *u.*

28 Tais. iš *akmeniù sauo kuna.*

29 Įtrp. tarp eilučių *su.*

30 Įtrp. tarp eilučių *io.*

niekina Macedonimys" Tep bû pasweikinta siunteni Ri- mionû, ir kergdamys zodius su wei- kalas Etołionijs traukę drewiete rubeźiû Akarnanijos ir Epirû.

III ‹Jau› Jau Olympias pawedę rie- dą[22] sauo sunams; ir mirùs brolû Pyr rû Ptolomeus i io weitą istoię, kurs traukdams su karaunù prisz neprie [XXVIII 294] prietelus apsirga ir kelie mirę. Olympias tepat ilgiedamôs miru- sioie sunaus, kaipa ir neilga su- nu[23] bepragiwoię. Kad rikinês kel- tês pati Nereis mergate su Laoda- miję seseri belika[24], Nereis isztekieję uż Geloni sunu Sicilijos rikî. Lao- damiję gi pasisliepusi uź auka- ro[25] Dianôs swiets patrakes nu- galû[26]. Kurę nedoribę Deiwa patys atmo- niję swietû tûintim- piniems nełaimomys[27] ‹no› tautos maźne iki paskûie wissus gai- szindamys. Kaipogi kientieję ba- dus ir alkɨ, ir numkariemys źu- dies, tûintimpiniems ongała ka- riems maźne iki paskûię pra- pûlę: Milo Laodamijos rakalijs pasiutys plieszidams sauo kuna jau gelźiu, jau akmeniù[28] jau on gała dontimys dwilektoie deino isz sopuli mirę. Tomys nełaimomijs Epiro, De- metrius rikys Macedonijos mirszt, palikdams sauo sosta sunû Pili- pû dar kudikiû. Antigonus palikts głobieiù jauno kunegaiksztî apsipatia- wes su[29] sauo syratas motina norieję iem karuna ‹iszwerżte.› pagaute. Netrukùs Macedonys pakiełusys sedicię apstoie ɨ io[30] rumusę, waidinas be sargtei swietû ir ‹mesd› ‹swęisdams› mesdams gauiè ka- runą ir zitkinius rubus „dûkiet, saka, [XXVIII 294v] tus grazinius wirû,

nec provocent arma, quibus et Gallos caesos, et Macedonas contemtos, videant. Sic dimissa legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam fecisse, viderentur, fines Epiri regni et Acarnaniae depopulantur.

CAP. III. Iam Olympias filiis regna tradiderat; et in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemaeus successerat: qui cum hostibus instructo exercitu obvius processisset, infirmitate correptus in itinere decedit. Olympias quoque (non magno post tempore) gemino funerum vulnere afflicta, aegrum spiritum trahens non diu filiis supervixit. Cum ex gente regia sola Nereis virgo cum Laodamia sorore superesset, Nereis nubit Geloni, Siciliae regis filio: Laodamia autem, cum in aram Dianae confugisset, concursu populi interficitur. Quod facinus Dii immortales assiduis cladibus gentis, et prope interitu totius populi, vindicaverunt. Nam sterilitatem famemque passi, et intestina discordia vexati, externis ad postremum bellis paene consumti sunt: Miloque, Laodamiae percussor, in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa dentibus laceratis visceribus, duodecima die interiit.

His in Epiro gestis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem se constitui laborabat. Interiecto deinde tempore, cum seditione minaci Macedonum, clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus

kurs mokietum iusa klausite, ar idant[31] ius io klausitumet. Ta wiresnibę tep skaugema ne gierin muni bet wargin darbas ir paoiu- mas!" Pasků primin iems sauo ne- palikůtas labdaribas „ijs sudraudę atsitraukimo iû bursinikû, ijs nu- romdę netaiki dziaugsma Darda- nû ir Tessalionû, mirùs Demetriů, onturieję ir dar padidina oruma Mace donijôs. Je tij io weikala ira neapwe- żamijs ijs rengas[32] issizadiete ri- kies ir grůzinte iems iû dowinas; idant paweizietumes rikî, kuriu ga lietum rikaute." Swiets tůmi susi- giedęs, ługo io idant priimtum ka- runa, bet ijs nairies ios priimte kol[33] iem neiszreikszsztum liczius se- dicijos ir nenukenkintum.

IV Pasků kimb i Spartanus, kurij wieni karauint Pilipů ir Aleksen- drů nekłausę waldios Macedonû, ir niekina galibę kuri pasaulę kru- tina. Tijdwe taute garsi isztempę uz weina ontrôs wissa sauo spieka: Macedonij karauo uź sena godą sauo wardo; Spartanay uż uż sauo lůsibę nepalitieta ir diel iszganimo sauo tewaines. Pargalieti Lacedemo- nys ne tikta patys bet dar ju wakay ir ‹zmon› motriszkoses nenusiminę. Nie wens netaupę sauo giwibôs muszo- ię, nie weina zmona neraudoię sauo ‖ [XXVIII 296] wiriszki karieję kritusi, seney ne- gailiejes sunû, wakay skaugieję tiewams mirusems karieję: kieyk wens dejawo negaliedams mirte uź lůsibę iû tewainês. Wissû[34] durijs ‹sauo› ‹alwie› bů adaras opů- tijsems, wiste iû opas, lengwina iu sopulus. Ne niukinî[35], ne nugûsti pilieję; wissi waitoie dieł

31 Įtrp. tarp eilučių *idant*.

32 Ž. *rengas* užrašytas viršuj išbrauktų *gataus ira*.

33 Tais. iš *iki*. Parašyta *ikol*.

34 Ž. *Wissû* užrašytas viršuj išbraukto *Kieykwens*.

35 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

procedit; proiectoque in vulgus diademate ac purpura, *dare haec eos alteri* iubet, *qui aut imperare illis nesciat, aut cui parere ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis, sentire.* Commemorat deinde beneficia sua: *ut defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos, Thessalosque exsultantes morte Demetrii regis compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defenderit, verum et auxerit. Quorum si illos poeniteat, deponere se imperium, et reddere illis munus suum; ipsi regem quaerant, cui imperent.* Cum populus pudore motus recipere eum regnum iuberet, tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

CAP. IV. Post haec bellum Spartanis infert: qui soli Philippi Alexandrique bellis, et imperium Macedonum, et omnibus metuenda arma contemserant. Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrinque viribus fuit: cum hi pro vetere Macedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedaemonii, non ipsi tantum, sed etiam coniuges liberique, magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti pepercit: nulla amissum coniugem flevit: filiorum mortem senes laudabant: patribus in acie caesis filii gratulabantur; suam vicem omnes dolebant, quod non et ipsi pro patriae libertate cecidissent. Patentibus omnes domibus saucios excipiebant, vulnera curabant, lassos reficiebant. Inter

nełaimos akiwaisdinês ne diel iû zalû. Tù tarpù iu rikys Kleomenes po baisios piuteis neprietelu ateit[36] nusikruwi- niejes krauiù neprietelû ir sawûiù: ieit i pilę, ont zames nepasileides newalges, negieres, ginkla nepadie- ies, atsikał i mura, ir zuriedams i sauo karauna 4000 wirû betu- rente, skatin ius łaimingesnioms deinoms łaikiteis. Pats paskû pa- iemes zmoną ir wakus ‹k› issidon- gen i Egyptą pas Ptolomeu, pri- imst[37] su źmonistu, tenay ilgay ‹laik› weisziedams igaun rikî klauti. Bet mirus Ptolomeû[38] io sunus nu- zudę ɨ su wisù io szeiminù. Anti- gonùs po kruwina nukriti Spar- tanû, pasigayles ‹ont nełaimû›[39] tep garbingôs tautos, neleida dre- wiete ir piłi paliko ir wissus tus paliko, kurij bû nu muszos liku- sys.. Jijs sakies karawes prisz[40] Kleo- meni ne prisz Spartą, iog prasi- kraustims riki atgieyżę iem apmau- dą ir iog iem bus wissados garbie, iog ‖ [XXVIII 296v] ijs nebrasdams tenay daugesnè uki- nikû, tecziaus źâmę ir murus pa- liko. Netrukùs pats mirę palikęs sôsta sauo sunû Pilipû 14 metû turintem.

haec nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magis omnes publicam, quam privatam, fortunam lugebant. Inter haec Cleomenes rex post multas hostium caedes, toto corpore, suo pariter et hostium cruore madens, supervenit; ingressusque urbem non humi consedit, non cibum aut potum poposcit, non denique armorum onus deposuit: sed acclinis parieti, cum quatuor millia sola ex pugna superfuisse conspexisset, hortatur, *ut se ad meliora reipublicae tempora reservarent.* Tum cum coniuge et liberis Aegyptum ad Ptolemaeum proficiscitur: a quo honorifice susceptus, diu in summa dignatione regis vixit. Postremo post Ptolemaei mortem, a filio eius cum omni familia interficitur. Antigonus autem, caesis occidione Spartanis, fortunam tantae urbis miseratus a direptione milites prohibuit; veniamque his, qui superfuerant, dedit, praefatus, *bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse, cuius fuga omnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriae fore, si ab eo servata Lacedaemon, a quo solo capta sit, proderetur. Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniam homines, quibus parceret, non superfuissent.* Nec multo post ipse decedit, regnumque Philippo pupillo, annos XIV nato, tradidit.

36 Tais. iš *eit*.

37 Turbūt norėta parašyti *priimts*.

38 Virš r-ės *u* užrašyta r. *o* neišbaigta.

39 Iš pradžių ž. *pasigayles* išbrauktas, bet atstatytas. Ž-yje *nełaimû* vietoj r-ės *i* parašyta rusiška *u*.

40 R-ės *pr* taisytos.

I. Jt toje patioie gadinieję, mażne wissas rikes pasaulês parkieytę wen- kartù sauo wieszpatius[1]. Macedonijo Pilips keturiolekas metû mirùs Antigonû sauo głobiejû ir patëwiû Antoniû i sostą palipą. Azijo kritùs Seleukus Antiokus dar kudikys[2] paiemę waldę. Kapadocijo kittam ku- dikiû Ariaratiû teus sawù ronku ada- wę ‹iem› karuną. Egypte, Ptolomeus galżudys sauo tewa ir sauo motinôs igawą sôstą ir nu biaurumo[3] tokios nedori bês prawardauo[4] ɨ Pilopator. Spartanay i weitą Kleomeni pakielę Lykurgą. Ongała wissur regemà[5] tos par- kaitas nutiko, Annibalys[6] dar jaunite- lys bû karwaidù Kartago pakełts, ne diel to idant tenay nebut buwi se- nesniù atmonû, bet diel to, iog iemî regieję ‹iwidr› iiudroiusi neapikonta ont Rimionû, kuri ilgainiû rustesni bû patè[7] Apri- kà nekaip Jtalijè. Tij jauny wieszpate nerekalaudamys senesniû tarnû atminę wienog i piedas sauo probocziû ir garsauo didiomis sauo lietomys. Ptolomeus wens tepasirodę lepnausiu[8] sostoie, kurę bû igawes piktadiemę Dardanay ir kittas rubeżines tautas ‹nełowies› intimpine neprietelei Macedo ‖ [XXIX 298] nijos rikiû nelowies onpûldiniete Pilipa kurio jaunumù niekino. Bet ijs ius atriemę ir nekakindamos uźkliestimù sauo rubeziû dika ijs dar nukaraute[9] Etolijo.

1 Ž. *wieszpatius* užrašytas viršuj išbraukto *ponus*.

2 Įtrp. tarp eilučių *dar kudikys*.

3 Tais iš *biaurums*. R. *b* tais. iš *p*.

4 Tais. iš *prawadauo*.

5 Tais. iš *regemas bû*.

6 Tais. iš *Annibal*.

7 Įtrp. tarp eilučių *ilgainiû* ir *patè*.

8 Tais. iš *lepausiu*.

9 Tais. iš *ijs dika karaute*.

LIBER VICESIMUS NONUS.

CAP. I. Iisdem ferme temporibus prope universi orbis imperia nova regum successione mutata sunt. Nam et in Macedonia Philippus, mortuo Antigono, tutore eodemque vitrico, annorum quatuordecim regnum suscepit: et in Asia, interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est: Cappadociae quoque regnum Ariarathi, puero admodum, pater ipse tradiderat: Aegyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemaeus, cui ex facinoris crimine cognomentum *Philopatori* fuit. Sed et Spartani in locum Cleomenis suffecerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deesset, apud Carthaginienses quoque aetate immatura dux Hannibal constituitur, non penuria seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum a pueritia sciebant, fatale non tam Romanis, quam ipsi Africae, malum. His regibus pueris etsi nulli senioris aetatis rectores erant, tamen in suorum quibusque maiorum vestigia intentis, magna indoles virtutis enituit. Solus Ptolemaeus, sicut scelestus in occupando regno, ita et segnis in administrando, fuit. Philippum Dardani, ceterique omnes finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemtu aetatis assidue lacessebant. Contra ille, summotis hostibus, non contentus sua defendisse, ultro etiam Aetolis bellum inferre gestiebat.

10 Ž. *nuweik- tù* užrašytas viršuj išbraukto *uzimtù*.

11 Dvitaškis parašytas šalia taško.

12 Parašytas pieštuku lyg ir laužtinis skliaustelis *[rimionû*.

13 R. *i* tais. pieštuku iš *i*.

14 R. *b* tais. iš *p*.

15 Kablelis parašytas šalia taško.

16 Tais. pieštuku iš *kurij paweikti nu Ani- bali teis Trasimenù, taries it wei- kę pargalę*.

17 Tais. pieštuku iš *Etolionimys*.

18 Tais. pieštuku iš *paoiumo*.

19 Ž. *kurijdwe* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *iog*.

20 Tais. neaiškiai iš *Saulielidi*. Ž-yje *pargalietoius* vietoj r. *l* prad. rašyti r. *t* (?).

II. Tů iem rimont, Demetrius Jllirio nû rikys nesenè nu Paulaus Rimio- nû dumcziaus pargalietas nusiźe- mines waidinas iem gůsdamos ont neteisibiû Rimionû kurij ne- kakindamos nuweiktù[10] Jtaliję geid neteisinga waldios wissos pasau- lês ir todiel karaun wissus rikius. Kaipogi diel uziemimo Sicilijos, Sar- dinijos Jspanijos ir wissos Aprikos ije riźos karaute prisz Anibalu ir Kartaga, ne diel kittos prizasteis kaip tikta, iog su Jtaliję rubeźa- wo tij krasztay:[11] it tarsi, nepadorù essù, idant koks rikys su iû ukę rubezautum. Todiel pats Pilips tur saugoteis pawiedi likkumo, kurio jů artesni ir turtingesni ira rikie jů dedesne tur krupaute nozmu- mo rimionû[12]. „Źad ongałą iem pa- weste tů ‹d› sryti[13] sauo rikies, kurę Rimionys bů[14] uźeję,[15] welidamos gériaus regiete weldiejenti sauo drauga nekaip neprietelus. Pilips Palikins Etoliję, iem karaute Ri- mionys, kurius bů jau girdiejes paweiktus nu Ani- bali teis Trasimenù, wildamos it wei- kę pargalę ont iû[16] igausys. Jdant neturie- tum ‹dau› wenkartù daug neprietelû || [XXIX 298v] suderieję su Etołes[17]: neskelbindams kietiejemą tolimos karês ijs apsireiszk norys giniote Greciję, „ij niekados, sakę ijs, nematiusi didesni paoium[18], kaip kad Saulielidieję nauje uke Kartagû ir Rimionû kełas, kurijdwe[19] warzidamos iki sziol waldę ne galieję «negalieję» uźeite Saulietekî ir Grecijos; bet ilgainiû matys par galietoius gumont i Saulieteki[20].–

CAP. II. Quae agitantem illum Demetrius, rex Illyriorum, nuper a Paullo, Romano consule, victus, supplicibus precibus aggreditur, *iniuriam Romanorum* querens: *qui non contenti Italiae terminis, imperium spe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant. Sic illos Siciliae, sic Sardiniae, Hispaniaeque, sic denique totius Africae imperium affectantes, bellum cum Poenis et Hannibale suscepisse: sibi quoque non aliam ob causam, quam quod Italiae finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem iuxta imperii eorum terminos esse. Sed et ipsi cavendum esse exemplum; cuius quanto promtius nobiliusque sit regnum, tanto sit Romanos acriores hostes habiturus.* Super haec, *cedere se illi regno, quod Romani occupaverint,* profitetur; *gratius habiturus, si in possessione imperii sui socium potius, quam hostes, videret.* Huiuscemodi oratione impulit Philippum, ut, omissis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem, quod iam victos ab Hannibale apud Thrasimenum lacum audierat. Itaque ne eodem tempore multis bellis distineretur, pacem cum Aetolis facit; non quasi alio bellum translaturus, sed ut Graeciae quieti consulturus, *quam nunquam in maiori periculo fuisse* affirmabat: *siquidem consurgentibus ab Occidente novis Poenorum et Romanorum imperiis, quibus una haec a Graecia atque Asia sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciunt: ceterum statim victoribus transitum in Orientem fore.*

21 Tais. iš *sakę*, įtrp. tarp eilučių *ijs re- gis*.

22 Ž. *girdis* užrašytas viršuj neišbraukto *regys*.

23 Tais. iš *wiesułs nenupustam, ten wis litù krauie paskondinsinti*. Taškas padėtas šalia kablelio.

24 Tais. iš *nujau*.

III. Jr tep sakies ijs regis[21] Jtalijo kęłstanti debesi tomprios ir kruwinos ‹o› karês: girdis[22] graudonte ir ožonte audra Saulieli- die, kuri i kokɨ norijs krasztą parga- lês wiesułù nusisùks, ten ij wis litù krauiî paskondis.[23] Tonkè Grecije bů sukrutinta jau Persû, jau Gallu, jau Macedonû kariemys; bet wissas tos rodises szměkłoms buwuses, ie tijdwe galibę kurijdwe nugis[24] Jtalijo grumas issigaus[25] isz ‹sauo rubeżiû,› isz tos zåmês. Jjs re- g[26] toie inirtusie ir kruwinoie ka- rieję, kieykweina tauta isz wissos sauo[27] galês stiprůiente[28], kieykweina kar- wedi wssa[29] sauo guwuma ‹naudoien ti›, ‹waidinonti› naudoietɨ[30]: ta aitra neiszges butinomys yrromys[31] wei- nos puses, neitraukusi ir[32] rubeżienû i sauo pragarą. Jů tolimesni ira ukè, jů ‹didesni› stipresni ‹ira ukè› Macedonije mażesne nekap Grecije[33] tetur ‹skrupau- te› krupaute nozmibês[34] pargalieto- iû o wienog ijs sint, iog tijdwe tauti [XXIX 300] kurijdwe[35] grumas issirijzusi nekakinses katros norint[36] pargalę ir ‹iog› rek krupaute pa- karcziů[37] tû kurij wirszû gaus" Todiejes Pilips pabengęs karę su Eto- les, ‹da› zurieję i karę Kartagos su Rimù, jautodamos spieka abims nokontems tautems. Rimionys ku- rij regieję Annibalɨ ir Kartagus sauo numû ungosi, ligi dalî krupauo Macedonu senû deinû narsibês kurij garsauo tos tautos Saulietekî nukarawimù, ir łietoms Pili- pa bey io kares gebiesinu, kuri darę ɨ[38] nokiejù Aleksendros garbies.

CAP. III. *Videre se itaque,* ait, *consurgentem in Italia nubem illam trucis et cruenti belli: videre: tonantem ac fulminantem ab Occasu procellam, quam in quascunque terrarum partes victoriae tempestas detulerit, magno cruoris imbre omnia foedaturam. Frequenter Graeciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: sed omnia illa ludum fuisse existimaturos, si ea, quae nunc in Italia concurrat manus, extra terram illam se effuderit. Cernere se, quam cruenta et sanguinaria inter se bella utrique populi viribus copiarum et ducum artibus gerant; quae rabies finiri solo partis alterius interitu, sine ruina finitimorum, non possit. Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniae, quam Graeciae, timendos, quia et remotior, et in vindictam sui robustior sit: scire tamen se, eos, qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc fine victoriae fore; metuendumque sibi quoque certamen eorum, qui superiores exstiterint.*

Hoc praetextu, finito cum Aetolis bello, nihil aliud, quam Poenorum Romanorumque bella, respiciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, tametsi Poeni et Hannibal in cervibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: quippe terrebat eos et vetus Macedonum virtus, et devicti Orientis gloria, et Philippus studio Alexandri aemulationis incensus, quem promtum in bella, industriumque cognoverant.

25 Tais. iš *issilauž*, paraštėje prir. *issigaus*.

26 Tais. iš *regys*.

27 Prir. paraštėje *sauo*.

28 Tais. iš *stiprůienti*.

29 Turbūt norėta parašyti *wissa*.

30 Ž. *naudoieti* užrašytas viršuj išbraukto *galinonti*. Galbūt norėta parašyti *naudoienti*.

31 Tais. iš *butinoms yrroms*.

32 Tais. iš *neitraukusys*, įtrp. tarp eilučių *ir*.

33 Įtrp. tarp eilučių *nekap Grecije*.

34 Ž. *nozmibês* užrašytas viršuj išbraukto *didibês*.

35 Ž. *kurijdwe* užrašytas virš eilutės.

36 Ž-iai *katros norint* užrašyti viršuj išbraukto *ju- dwems*.

37 Ž. *pakarcziů* užrašytas viršuj išbrauktų *iu grumsinos*.

38 Tais. iš *Kartaginio- nys sauo ungosi, nekrupauo nie- maż Macedonijôs, ije nugůstauo senû deinû narsibês tos tautos garsios Saulietekie, ir lietû Pili- pa ir io kares gebiesinos, ‹q› kuri i darę*. Ž-yje *krupauo* r. *o* neišbaigta.

IV Pilips iszgirdes ontrą nukritɨ Rimionû, apsireiszk aiszkè iu neprie telû, iem strunite łaiwus, kurusî karauną i Jta- liję parkeltum.[39] ‹Sun› Pas- kiaus siuntinɨ pas Annibali diel su- tarimo[40] bendribos iszleid, su grome- tomys:[41] kuri Rimionys sugawu- sys, ir sauo teunams parodiusys sweka paleida ne gerbdamys io riki, bet idant io kunegaiksztys neriztumes ka- rion kurios[42] kietiejems galieję dar bu- te abejutinys. Jlgainiû jutusys, iog karauna Pilipa rengas kel- teis i Jtaliję, Rimionys issiunt Lewinu[43] pretoriù su laiwinę iem kelɨ usstotę. Tas karwedis parsikeł i Greciję, igunden[44] źadas, Etolius kel- teis prisz Pilipa, kursay pakarcziû prisůk Akajus ‹imte› kelte ginklą prisz Rimionys. Tutarpù Dardanay || [XXIX 300v] ipůł i Macedoniję pagrob 20,000 tuk stantiu imtiniû ir prisůk Pilipa palikte Rimionys[45] ir‸griszte giniote sauo rikies. Tam dingontes Lewinus suder[46] su Atallu rikiù, ir Grecije terio. Piles Grecijos to issigon duses kluk pagalbos nu Pilipo, ir rikys Jllirijos io turiedamos tůintim pos iem primen źadus. Ongala nu- terio- ta Macedonije rekałauo atmo- nôs. Tep spaudams nu wissû pusiû ir nenumanidams i kuri neprietelu[47] pirmù kibte, zad wissims weikę pagal- bą, dumodams[48], neateiste sauo zodî, bet ius drůsinte ir onturiete iu ben- dribą. Pirmasys io zigis bů prisz Dardanus, kurij issijautoiusijs io iszkelawima, gorina i Macedoniję půlte. Jijs suderieję su Rimionimys kurij dziaugies

39 Parašyta *iem łaiwus, kurusî karauną i Jta- liję parkeltum strunite*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 3, 2*. Tais. iš *kurès*. Parašyta *kurèsî*. Taškas padėtas šalia kablelio.

40 R. *o* tais. iš *e*.

41 Dvitaškis tais. iš kablelio.

42 Tais. iš *gododamys riki, bet idant neriztumes i karę waldio- nes kurio*.

43 Tais. iš *Lawinu*.

44 Ž. *igunden* užrašytas viršuj išbraukto *prisůk*.

45 R. *R* tais. iš *r*.

46 Tais. iš *sundara padarę* į *sundara padaro*, bet *padaro* išbrauktas, tais. į *suder*. Parašyta *sunder*.

47 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *neprietelu*.

48 Ž. *dumodams* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *wildamos*.

CAP. IV. Igitur Philippus, cum iterato proelio victos a Poenis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus, naues, quibus in Italiam exercitum traiiceret, fabricare coepit. Legatum deinde ad Hannibalem, iungendae societatis gratia, cum epistolis mittit: qui comprehensus, et ad senatum perductus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne, dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea vero, cum Romanis nuntiatum esset, in Italiam Philippum copias traiecturum, Laevinum praetorem cum instructis nauibus ad prohibendum transitum mittunt. Qui cum in Graeciam traiecisset, multis promissis impellit Aetolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achaeos in Romanorum bella sollicitat. Interea et Dardani Macedoniae fines vastare coeperunt, abductisque XX millibus captivorum, Philippum a Romano bello ad tuendum regnun revocaverunt. Dum haec aguntur, Laevinus Praetor, iuncta cum Attalo rege societate Graeciam populatur. Quibus cladibus perculsae civitates, auxilium petentes Philippum legationibus fatigant: nec non et Illyriorum rex, lateri eius haerens, assiduis precibus promissa exigebat. Super haec vastati Macedones ultionem flagitabant. Quibus tot tantisque rebus obsessus, cui rei primum occurreret, ambigebat; omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicetur; non quia facere posset, quae promittebat, sed ut spe impletos in societatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio adversus Dardanos fuit: qui absentiam eius aucupantes maiore belli mole Macedoniae imminebant.

patęssusys karę su iumi. Ongała jutes, iog Pilomenes Akaiu karwaida skotoies itraukte sauo bendrus i Rimionû pusę. Spend iem pinkles: szis tů jutes, iszwengę ies, ir sauo orumu atskiey dę nu Pilipa Akajus.

Cum Romanis quoque pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum distulisse: Philopoemeni, Achaeorum duci, quem ad Romanos sociorum animos sollicitare didicerat, insidias praetendit. Quibus ille cognitis vitatisque, discedere ab eo Achaeos auctoritate sua coëgit.

I Kad Pilips Macedonijos rikys[1] didius kietiejemus[2] rimoie, Ptolomeus Egypto rikys atkała dabą sekę. Kaipogi igawes rikę gentzudî, ir ǁ [XXX 302] nugalawes sauo tewus bey broli taries, wiss łaimingay atlikes, pasileido goslibon; wissi io ruminay sekę io budą.[3] Jr tep ne wen tarnay ir urieday, bet dar wissa karauna pametina karês pratini, pasileida ont[4] slinkuma ir tingiejema. Antiokus Syrios rikys issijautoies ape tů, sintiedams tarp sawes senû deinû skaugę, staigî karî[5] daug io piliû użem ir i pati Egypta graunas. Todiel Ptolomeus wirpiedams[6] nuleides siuntinius trukinte Antioku lig patem[7] pasitijkont. Jlgainiû sutraukes didę karauną i Greciję ontra atweɨ isztiko[8] i kowę; ir iszwares but Antioku isz rikies ie but łaimą narsibę stiprinusi[9]. Bet tenkinos atgawes[10] piles nustotoses, pakaiu padare, ir[11] wiel pagriżo i senusius papratimus; passileides ont goslibos, użmuże ‹z› Euridice żmoną ir ios seserɨ o su Agatokle kekszi ieme głůsniûteis. Jr tep użmirszes didibę sauo wardo ir oruma naktimis kékszauo, o deinomys gierę, ont ko tinę ɨ dar umsdey ir smuykas. ir tosi giedingosi link smibiesi ne ‹wei› wepsotoiu bet rieditoiu pat[12] rikys bů, kaip szirdi gierinte gardes[13] gaudeses. Tep isskiła nedoribę słaptù Rumusi.–

1 Parašyta *rikys Macedonijos*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

2 R. *t* tais. pieštuku iš *l*.

3 Taškas padėtas šalia išbraukto kabliataškio.

4 Iš tikrųjų parašyta *pasileidaont*.

5 R-ės *î* tais. iš *i*.

6 R. *p* tais. pieštuku iš *b*.

7 Ž. *patem* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *szem*.

8 Tais. iš *isztyko*.

9 Tais. pieštuku iš *stiprines*.

10 Pirmoji r. *a* tais. iš *i*.

11 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *padares*; po to tais. pieštuku iš *nustoktoses*, prir. eilutėje pieštuku *ir*.

12 Prir. paraštėje pieštuku *pat*. Galbūt norėta parašyti *pats*.

13 Ž. *gardes* užrašytas viršuj išbraukto *malones*.

LIBER TRICESIMUS.

CAP. I. Philippo in Macedonia magnis rebus intento, in Aegypto Ptolemaei diversi mores erant. Quippe regno parricidio parto, et ad necem utriusque parentis, caede etiam fratris adiuncta, velut rebus feliciter gestis, luxuriae se tradiderat; regisque mores omnis secuta regia erat. Itaque non amici tantum praefectique, verum etiam omnis exercitus, depositis militiae studiis, otio ac desidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus, rex Syriae, veteri inter se regnorum odio stimulante, repentino bello multas urbes eius oppressit, ipsamque Aegyptum aggreditur. Trepidare igitur Ptolemaeus, legationibus missis, quoad vires pararet, morari Antiochum. Magno deinde in Graecia exercitu conducto, secundum proelium facit: spoliassetque regno Antiochum, si fortunam virtute iuvisset. Sed contentus reciperatione urbium, quas amiserat, facta pace, avide materiam quietis arripuit; revolutusque in luxuriam, occisa Eurydice uxore eademque sorore sua, Agathocliae meretricis illecebris capitur. Atque ita omnem magnitudinem nominis ac maiestatis oblitus noctes in stupris, dies in conviviis consumit. Adduntur instrumenta luxuriae, tympana et crepundia: nec iam spectator rex, sed magister nequitiae, nervorum oblectamenta modulatur. Haec primo laborantis regiae tacitae pestes et occultae fuere.

14 Ž. *kekszys* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *rumenes.*

15 Įtrp. tarp eilučių *sau.*

16 Ž. *nuko* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *todiel*. R. *u* neišbaigta.

17 R. *E* taisyta pieštuku.

II Jlgainiů iszwirta ij i lebausina, drůsibę kekszys[14] nebźinoię sau[15] gała, rikys miega ię ir ios broli Agatoklu, kursay [XXX 302v] goslina ɨ sauo graksztumù, ‹ru› nuko[16] rikys didina kas deiną sauo lebausina. Ongała Enante[17] iudums motina grutieję[18] kunegaikszti graksztumù sauo wakums. Todiel nekakindamos weina riki[19] wal- dite, iudwe rieda dar rikę; waidinas swietù, tur sau ruminus, sau sargti, Agatokles budams wissados su rikiu bů ‹waldion› wieszpatiu rikies: i wiresnius uriedus, karwaidas wiss kielę motrisz- koses, ir nieksay nebů maźesniu ri- kieję, kaip pats rikys. Tù tarpù mirszt palikdams suneli penktû[20] metû gimu si isz Euridike sesereis[21]. Dwe motriszki noriedami iszdrewiete io łobɨ ir[22] su pikta diejes su kures bů susinierusi «nor» wal- dę rikies igaute, ilgay sliepę io smerti. Ongała swiets paiuto , kursay iskates[23] Agatokli uźmusz o motina dukteri geiż- dama apmaudą[24] uź ‹nuzud› nugala- wimo Euridikes pakar. Mirus rikiů ‹pa› iszkarstius kekszes, tardamos nuwo- ke[25] nu giedos rikę, ‹isz› giwentoie Alek sendrijos iszleid siuntinius pas ‹Alek› Rimionys kweisdamys[26] ius i globiejus sauo[27] jauno wieszpati, ir apginieius[28] Egypta jau iszskaidita słapte sondarù tarp Antio- kaus ir Pilipa[29].

III Tas patiko Rimionems, kurij wei zieje licziaus karaute prisz Pilipa kur say iems su Kartaga[30] gromontes, iu neprietelù bů apsiskielbes: kaipogi pawei [XXX 304] kusys Anibali ir Kartagus, nieka daugesnè[31] neb ‹nůgůslau› krupauo. Minie-

CAP. II. Deinde crescente licentia, iam nec parietibus regiae domus contineri meretricis audacia potest: quam proterviorem sociata cum Agathocle fratre, ambitiosae pulchritudinis scorto, quotidiana regis stupra faciebant. Accedebat et mater Oenanthe, quae geminae sobolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaque non contentae rege, iam etiam regnum possident, iam in publico visuntur, iam salutantur, iam comitantur. Agathocles regis lateri iunctus civitatem regebat: tribunatus, praefecturas, et ducatus mulieres ordinabant; nec quisquam in regno suo minus, quam ipse rex, poterat. Cum interim, relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur; sed mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, et imperium, inita cum perditissimis societate, occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concursu multitudinis, et Agathocles occiditur, et mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos misere, orantes, *ut tutelam pupilli susciperent; tuerenturque regnum Aegypti, quod iam Philippum et Antiochum, facta inter se pactione, divisisse* dicebant.

CAP. III. Grata legatio Romanis fuit, causam belli adversus Philippum quaerentibus, qui insidiatus eis temporibus Punici belli, fuerat. Huc accedebat, quod Poenis et Hannibale superato, nullius magis arma metuebant, reputantibus, quantum motum Pyrrhus parva

18 Pabr. violetiniu pieštuku – ne S. Dauk.

19 Tais. iš *weinù rikiù.*

20 Parašyta *penktû.*

21 Tais. pieštuku iš *seserei.*

22 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir.*

23 Tais. pieštuku iš *swiets suskates.*

24 Tais. pieštuku iš *motriszkiję geiždamys apmauda.*

25 Tais. pieštuku iš *it tarsi nuwokusijs* į *tardamys nuwokusijs*, bet ištaisyta į *tardamos nuwokes*. Turbūt norėta parašyti *nuwoke.*

26 Ž. *kweisdamys* užrašytas viršuj išbraukto *lugodamys.*

27 Prir. paraštėje *sauo.*

28 Prir. paraštėje *ir apginius*, bet išbraukta. R. *p* tais. iš *b.*

29 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *tarp;* po to tais. pieštuku iš *tarp Antio- ir Pilipo* į *tarp Antio- kaus ir Pilipaus*, bet ištaisyta į *Pilipa.*

30 Tais. pieštuku iš *Kartagenays*. Parašyta *Kartag.*

31 Ž. *daugesnè* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *didesne.*

damijs[32] iog Pyrrus su saujeli Macedoniû sukru- tina Jtaliję ir kokius weikałus Mace- donys Saulietekie atliko. Todiel iszleid siuntinius, kurij Antiokû ir Pilipû pranesz, idant Egyptû rikies nepalitie- tù. Siunt ir M. Lepidu i Egypta, kursay wardù głobieję rikę siratos rieditum. Tam dingontes siuntine Attalaus riki ir Rodionû ont neteisibiû Pilipa gû- steis ‹ateję› i Rima atkako. Nu sziol teunay neabejo ilgesnè; ir[33] pasimetusijs sauo bendrus użtarite apskelb karę Pilipû. Jszrieda i Macedoniję dumcziu arba Konsuli ir karauną. Netrukùs wissa Grecije, ‹wildamos,› Rimionù pa- galbù remdamos ir wildamos seno- wês sauo lûsibę atgaute, apsiskełb prisz Pilipa. Tep remams Pilips nu wissu pusiu ługo pakaiaus, Rimio- nys padieję io[34] warunkus,[35] o Attalus, Ro- dionys, Akaje, Etole atsiszauke sauo[36] kû bû iems pagrobes. Bet Pilips lenk- damos[37] Rimionû klausite, atsakę, iog ijs negal begiedos it pargaliets klausite[38] istatimû Grecijos, kurę io probocziu[39] Pilips ir Aleksendra nuweikusijs ‹pada› pajemę i waldę[40] Macedonijos; iog ij tur pirmù issiteisinte isz sauo pakłusnuma iki lûsibês nere- kalaudama.[41] Tecziaus ont ios[42] ługoiemo ir[43] ont dwiju mienesu palaubas padarę idant kaulitum Rime ‹pas› nu teunû pakaiu kurio[44] negalieje suderiete Macedonijo.

[XXX 304v] IV Tû pati meta, tarp salems Teras ir Terasijos ir atsiautoie[45] juras, kuri bû tarp salems malû[46], zámę sudrebieje, ir

manu Macedonum in Italia fecisset, quantasque res Macedones in Oriente gessissent. Mittuntur itaque legati, qui Antiocho et Philippo denuntient, *regno Aegypti abstineant.* Mittitur et M. Lepidus in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administret. Dum haec aguntur, interim legationes Attali regis, et Rhodiorum, iniurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quae res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim igitur, titulo ferendi sociis auxilii, bellum adversus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Macedoniam mittuntur. Nec multo post tempore, tota Graecia, fiducia Romanorum, adversus Philippum, spe pristinae libertatis erecta, bellum ei intulit: atque ita, cum rex undique urgeretur, pacem petere compellitur. Deinde, cum expositae conditiones pacis a Romanis essent, repetere sua et Attalus, et Rhodii, et Achaei, et Aetoli coepere. Contra Philippus, *adduci se posse, ut Romanis pareat,* concedebat; *ceterum indignum esse, Graecos a Philippo et Alexandro, maioribus suis victos, et sub iugum Macedonici imperii subactos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda.* Ad postremum tamen, petente eo, induciae duorum mensium datae, ut pax, quae in Macedonia non conveniebat, Romae a senatu peteretur.

CAP. IV. Eodem anno inter insulas Theram et Therasiam, medio utriusque ripae et maris spatio, terrae motus fuit. In quo, cum

32 Tais. pieštuku iš *Mindamijs*.

33 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*.

34 Įtrp. tarp eilučių *io*.

35 Parašyti du kableliai.

36 Nubrėžtas pieštuku 5 cm horizontalus brūkšnys.

37 Tais. iš *su-tikdams*.

38 Prir. paraštėje *klausite*.

39 Tais. iš *pro-bocze*.

40 Tais. iš *nuweikusijs ‹pada› padawę waldè*, į *nuweikusiù pajemę ‹pada› i waldę*, po to atstatyta *nuweikusijs*.

41 Tais. iš *nere-kalauient*. Taškas padėtas šalia kablelio.

42 Tais. iš *io*.

43 Prir. paraštėje *ir*.

44 Tais. iš *pakaiaus on kurio*.

45 Ž. *atsiautoie* užrašytas viršuj išbraukto *linkminie*.

46 Galūnė taisyta.

irkloie nusiminusys pamatę isz undenês[47] ‹sal› garůdama sała iszlinda. Azijo tepat tů pate deina tas pats drebiejems zâmes Rodu ir daug[48] kittû piliû[49] jau sugrowę jau butinay ‹irrosę użrausę.› ‹pr› prariję. Kuriu stebukłû wissims nusigondùs, źine reisz kę, iog augonti galibę Rima praris senůię galibę Macedonijos ir Grecijôs. Tù tarpù atmetus teunams pakaiù[50] Pilips telk i karę Nubɨ tyrionɨ. Jr tep iszwedes i rinda sawus prisz nepriete- lus[51] iemę skatinte mindams „ius Macedonus[52] Per- sas, Baktrus, ir[53] Jndus bey wissą Aziję ir Gałutines Saulielidę nuweikusys; tad ‹nar› ir iè lůsibe ira małonesne waldios kontresnè toje karieje tur stiprûte, nekaip praeiusiosiese iu teway[54]. ‹Bet ir› Plaminius Rimo dumczius tepat ‹skatino sa› drûsina sawusius i musza gailindams iems paskûius żigius; rodę iems Kartaga, Siciliję, Jtaliję ir Jspaniję sudraustas narsibę Rimionû, ijs iems sakę iog iszuidamys Annibali isz Jtalijos godinga nokiej Aleksendros leloie ont Aprikù tretiję dalę pasaulês; iog tur ije[55] spreiste ape Macedonys ne nu praeiusês iû garbês[56], bet nu essantioses[57] iû galês, iog netur ije grumteis su Alek sendru nepargalemu wadinama ne su tu karaunù, kuri Saulieteki nuweikę; bet ‖ [XXX 306] Pilipa rikɨ jauną kursay uos apsi gine nu rubezionû ‹terioɪentiu› ku szinontiu[58] ‹ıo› rubezius io rikies, ir Ma- cedonys kurij it nesene negalieję atsi ginte[59] nu Dardanu; iog ie nepriete‑le didiůies wardù sauo probocziû, ijs galieję ‹pasa› didiůtes sauo karei- wes ir iû pargaliems; kaipogi ne kitù koke karaunu

admiratione nauigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula emersit. In Asia quoque eadem die idem motus terrae Rhodum, multasque alias civitates, gravi ruinarum labe concussit: quasdam solidas absorbuit. Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, *oriens Romanorum imperium, vetus Graecorum ac Macedonum voraturum.* Interim a senatu repudiata pace, Philippus in societatem belli Nabin tyrannum sollicitat. Atque ita, cum in aciem exercitum instructis e diverso hostibus produxisset, hortari suos coepit, referendo, *Persas, Bactros, Indosque, et omnem Asiam, Orientis finem, a Macedonibus perdomitam; tantoque fortius hoc bellum, quam illa, sustinendum, quanto sit libertas imperio carior.* Sed et Flamininus Romanus consul, relatione rerum recentissime gestarum, suos stimulabat in proelium, ostendendo, *hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam et Hispaniam Romana virtute perdomitas: nec Hannibalem quidem Alexandro Magno postponendum; quo Italia pulso, Africam ipsam, tertiam partem mundi, superaverint. Sed nec Macedonas veteri fama, sed praesentibus viribus, aestimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audierant, nec cum exercitu eius, qui totum Orientem devicerat, bellum gerant: sed cum Philippo, puero immaturae aetatis, qui regni terminos adversus finitimos aegre defendat, et cum his Macedonibus, qui non ita pridem praedae Dardanis fuerint. Illos maiorum decora,*

47 Tais. iš *widurieję undenu.*

48 Prad. rašyti r. *k*, bet ištaisyta į *d*.

49 Tais. iš *pilliû.*

50 Prad. rašyti *pakaıau*, bet ištaisyta.

51 R. *l* tais. iš *ł*.

52 Įtrp. tarp eilučių *Macedonus*. Galūnė neaiški.

53 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

54 Tais. iš *jû ‹nar› kontresnè toje karieje rek stiprûte, jû małonesne ira lůsibe waldios.*

55 Ž-iai *tur ije* užrašyti viršuj išbraukto *rek kieję.*

56 R. *r* taisyta.

57 Prad. rašyti *essantej*, bet ištaisyta.

58 Prad. rašyti *kuri*, bet ištaisyta.

59 Prad. rašyti *ap*, bet ištaisyta.

60 Tais. iš *karau-na* *Anibali*.

61 Prad. rašyti *abej*, bet ištaisyta. Turbūt norėta parašyti *pusems*.

62 Ž. *kaipo* užrašytas viršuj išbraukto *iog*.

63 Prad. rašyti *neszı*, bet ištaisyta.

64 Turbūt norėta parašyti *ontra*.

65 Prir. paraštėje *(wikimu)*.

66 Prir. paraštėje *Bet* šalia išbraukto *Laim*.

67 R. *S* tais. iš *T*.

68 Tais. iš *wissas*.

69 Tais. iš *nu-stokęs*.

70 Ž-iai *gundinte i* užrašyti viršuj išbrauktų *io telkte*.

71 Tais. iš *busi-ną wissus*.

Anibali[60] ir Kartagus bey maźne wis- są saulielidę, bet tas pates kareiwes kurius cze surindotus reg pargalie- ję" Tas ‹primi› miniejemas suskatinti abedwems busems[61] karaune kiba grumteis; abi didůdamos, weina kaipo[62] ‹pawei› par- galietoie Saulieteki, ontra kaipo ‹riedotoie› ‹Sa› uriedi Saulielidî neszdame[63] i musza weina senu deinû garbę mażne nu- wiesusi sauo bocziû, otra[64] klestesi garsios narsibês nauiu weikłumû[65]. Bet[66] Macedonijs Rimionû narsibę pargalieję. Sutratints[67] tù nukritiù Pilips, iszklukes pakaiù nu Plami- niaus wardą tikta liki beużłaikę, bet wissû[68] Grecijos pilû nustoięs[69] kaipo straipstû rikês paliko pri weina Macedonije. Etole ‹tûmi› su- pikusys, iog pagal iû nora nea- tieme iem ir Macedonijos, ir iems ij kaipo alga karês neteko, iszleida siuntinius pas Antioka gundinte ɨ[70] giront io galibę ir źadont iem bursi- bą wissos[71] Grecijos, diel apskelbimo karês Rimionims.–

se suorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Hanniba-lem et Poenos, et totum ferme Occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat, militibus, subactos. His adhortationibus utrinque concitati milites, proelio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes, ferentesque in bellum, alii maiorum suorum antiquam et obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace a Flaminino consule petita, nomen quidem regium retinuit: sed omnibus Graeciae urbibus, velut regni membris, extra terminos antiquae possessionis, amissis, solam Macedoniam retinuit. Offensi tamen Aetoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque ademta regi, et data sibi in praemium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universae Graeciae, impellerent.

I. Mirùs Ptolomeû Pilopatoriû, rikiû ‖ [XXXI 306v] Egipto, palika suneli didè maźa nie- kinamo nu wiresniû Rumû diel io jaunumo. Antiokus Sirijos[1] rikys rižos Egipta uźimte. Jr tep Penicije ir kittas Syrijos piles Egipto Rikiû[2] klausan tes užiemùs, tëunay iszleid pas ɨ siun tinius, kurij iem apreiszk, idant lautemes[3] grusteis i rikę siratas ‹diel› kuri teus mirdas[4] ‹pa› adawę i Rimionû głobà. Antiokus[5] neklause tos ługosinôs bet ikonden ontra siutene[6] atkakusi nebminauodamys siratos teisos sůkę[7] ɨ grůzinte uzimtoses pilys, kurios pagal istatimo pargalês prider Rimionems[8]. Jsztink i karę, kuri bů tep[9] ne- łaiminga diel Antiokaus, kaip weike bů[10] pradieta. Toje gadinioie tyrionis Nabys igawa daug Grecijos piliû i sauo naga. Rimionys, idant iu[11] karaunoms nerek tum su dum neprietelum wenkar- tù grumteis lijpę[12] Plaminiů, ie to rek, iszlůsůte Greciję nu wiesztibes[13] Nubî. kaip ijs iszlůsauo Macedoniję nu Pilipo. Tay to wildamęis pawedę iem karaunas[14] rikausinąą. Kari Antiokaus rodies iems[15] nugůsti diel warda Annibalî[16]. Kurio neprietele bů ɨ iskundî[17] Rimionems kaipo turinti słaptes sondaras sutar- tas su Syrijos rikiù, stigawodamijs par daug didiù essant ‹kla› diel klausimo istatimu, ipratusi[18] i rikausina ir ir waldę karini[19], ikirieiusi

1 R. *S* tais. iš *r*.

2 Įtrp. tarp eilučių *Rikiû*.

3 Galbūt norėta parašyti *lautumes*.

4 Turbūt norėta parašyti *mirdams*.

5 Prad. rašyti r. *N*, bet ištaisyta į *A*.

6 Galbūt norėta parašyti *siuntene*.

7 Tais. pieštuku iš *nebminauodama* ir *sůk*.

8 Tais. pieštuku iš *pargalenês* ir *Rimiones*.

9 Įtrp. tarp eilučių *tepat*, tais. į *tep*.

10 Tais. pieštuku iš *io, kaip weike*.

11 Tais. pieštuku iš *Teunay, idant io*.

12 Tais. pieštuku iš *wenkar* ir *lijpe*.

13 Galbūt norėta parašyti *wieszpatibes*.

14 Prir. paraštėje pieštuku *karaunas*.

15 Prir. paraštėje pieštuku *iems*.

16 Prad. rašyti *Ani*, bet ištaisyta.

17 Tais. pieštuku iš *Jo neprietele ‹aps› iskundę i*.

18 Tais. iš *igudusi*.

19 Tais. iš *kariszka*.

LIBER TRICESIMUS PRIMUS.

CAP. I. Mortuo Ptolemaeo Philopatore, rege Aegypti, contemtaque parvuli filii eius aetate, qui in spem regni relictus, praedae etiam domesticis erat, Antiochus, rex Syriae, occupare Aegyptum statuit. Itaque Phoenicen, ceterasque Syriae quidem, sed iuris Aegyptii, civitates cum invasisset, legatos ad eum senatus mittit, qui denuntiarent ei, *abstineret regno pupilli, postremis patris precibus fidei suae traditi.* Quibus spretis, interiecto tempore alia legatio supervenit, quae, omissa pupilli persona, *civitates, iure belli factas populi Romani, in integrum restitui* iubebat. Abnuenti bellum denuntiatum: quod ille facile susceptum infeliciter gessit. Eodem tempore et Nabis tyrannus multas Graeciae civitates occupaverat. Igitur senatus, ne uno tempore duplici bello Romanae vires distinerentur, scripsit Flaminino, *si ei videatur, sicuti Macedoniam a Philippo, ita Graeciam a Nabide liberet.* Ob quam causam imperium ei prorogatum est. Terribile quippe Antiochi bellum Hannibalis nomen faciebat, quem emuli eius, occultis mandatis, *cum Antiocho inisse societatem,* apud Romanos criminabantur: negantes, *eum aequo animo sub legibus vivere, assuetum imperio, et immoderata licentia militari, semperque, taedio quietis urbanae, novas belli cau-*

giwente pakaiû, weinoie pilieję, ijs weizieję wissep praguma atnauinte [XXXI 308] karę. Tos paskałbas bů pramanitas bet baime ies teisina.

II Ongała nusiminusys[20] teunay, źwal- giteis Annibalî weikalû, siuntini i Apri- ka Kneju Serwiliu leid: ir iem słaptu isakę, ie gal, i par io nokieius teużmusz ir nu baimês neapweżama wardo ků- metnorint Rimionû tauta teiszlůsů. Bet tas nu Anibalî wira gebonti lemte ir wengte nełaimas ne ilga tepasisliepę ir tepat praiauton- ti kaip łaimo paoiumus[21], tep wiksina nełai- mo. Jis brusdę wissa deiną gasi[22] akiwaisdoie Rimo siuntinî[23] ir pirmuiû Kartagôs ukinikû; «ir» wakarop ontsiedes zirgą lijp sauo «sauo» kalpams[24] ungosi pilês sawês laukte o pats pasisuk, iems[25] neregint i numus kurius turieję paiurieję. Kami bů io pasliepti laiway su irkloies bey jurmalês kopoie ir łobys didijs[26], idant reikint, sprukte nestokotum ne pagalbos ne naudos. Todiel paski- res tarp iaunuiû kałpû, kuriû liki pagausino dar Jtaliû imtiney, sied[27] i laiwa ir pas Antioko kelau. Rita meta ukinikay Kartagos lukura gasi sauo kunegaik- szti kaipo[28] dumcziaus. Bet[29] paskel- bus ‹iszkelawusi› prasikraustiusi, wissi nusimini. it tarsi kam i pilę isiłau- źůs;[30] tas prasikraustims rodies lemůs rustas deinas tewainè. Serwilius Rimio- nû siutinys it but jau karę Jtalijè nu Annibali essanti apskełbta[31], słap- tů i Rima isspudina, kur pargaben tů rusta źînę.

sas circumspicere. Quae etsi falsa nuntiata fuissent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

CAP. II. Denique senatus metu perculsus, ad speculandos actus Hannibalis, legatum in Africam Cnaeum Servilium mittit: eique tacitis mandatis praecipit, *si posset, eum per aemulos eius interficeret, metuque invisi nominis tandem populum Romanum liberaret.* Sed res Hannibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendaque pericula paratum; nec minus in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitantem. Igitur cum tota die in oculis principum, legatique Romani, in foro Carthaginiensium obversatus in supremum fuisset; appropinquante vespere, equum conscendit, et rus urbanum, quod propter litus maris habebat, ignaris servis iussisque ad portam revertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naues cum remigibus, occulto sinu litoris absconditas; erat et grandis pecunia in eo agro praeparata, ut, cum res exegisset, nec facultas fugam, nec inopia, moraretur. Lecta igitur servorum iuventute, quorum copiam Italicorum captivorum numerus augebat, nauem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. Postera die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro exspectabat. Quem ut profectum nuntiatum est, non aliter quam si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam eius ominati sunt. Legatus vero Romanus, quasi bellum iam illatum Italiae ab Hannibale esset, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

20 Tais. iš *nusimines.*

21 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nu Anibalî ne ilga tepasisliepę nu wira praiauste ir saugoteis paoiu- mû gatawa ligi dali sumanonti praiau- ste paoiumus łaimo* į *nu Anibalî wira gebonti lemte ‹praiauste› ir wengte ‹paoiumus› nełaimas ne ilga tepasisliepę ir ligi dali sumanonti praiauste kaip paoiumus łaimo;* tais. iš *nełaimą.* Po to ž. *tepat* užrašytas pieštuku viršuj neišbrauktų *ligi dali,* išbrauktas *sumanonti,* tais. iš *praiauste* į *praiautonti* (?).

22 Įtrp. tarp eilučių *gasi.*

23 R. *î* tais. pieštuku iš *i.* Parašyta *siuntinî Rimo,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

24 Tais. pieštuku iš *kaplams.* Parašyta *kalplams.*

25 Tais. pieštuku iš *laukte ir pasisuk iems.*

26 Du taisymų sluoksniai: prir. paraštėje *pajuri paslieptas,* įtrp. tarp eilučių *bů tenay tepat ir łobys didijs ussliepts;* po to tais. pieštuku iš *Tenay ijs paslieptus laiwus su irkloies turie- ję, ir ‹łobi pakasto›, weinoie kopoie pajuri paslieptas bů tenay tepat ir łobys didijs ussliepts.*

27 Tais. pieštuku iš *isiedo.*

28 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *gasi* į *gasî;* po to tais. pieštuku iš *lukura sauo kunegaik- szti gasî tůmetu.*

29 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Bet.*

30 Dvitaškis tais. iš kablelio.

31 Parašyta *apskełbta essanti,* bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

[XXXI 308v] III Tù tarpù Grecijo Plaminius draugey[32] su tułomys ukiemys Nabɨ tyrioni dwijose muszose pakarcziû pargal; ir baisè sutratines it nûmirieli pali ka rikie bewieszpatauienti. Bet Nabis matidams lûsibę pagrûzinta Grecijè, igules isz piliû isztrauktas ir karauna Rima i Jtaliję iszwesta, pûł i tû źâmę beapginieję ir igaun daug piliû. Akaje nugonditi tas onpûles ir krupaudamijs idant[33] tep nożmus rubezionis neissipliestum iki iû rubeziaus[34], pakielę sau karwaidu Pilopemeni waldioni, kurio guwums jau żinoms issiklastę garbingay toie karieję, iog wissus swiets ligina ɨ Plaminiû Rimionû karwaidà. Toie patioie gadinieję Annibalis nukakes pas Antioko[35], kurs ɨ tenay it nu Deiwû atsiusta prijemę; ir tep rikijs io atkasinù[36] prasidziugo, iog ‹io› ne tep karês berupinos[37], kaip pargales jau likauo. Bet Annibalis pritires Rimionû nar sibês, stigauoię, iog kittur niekap iû nepaweiks kaip tikta Jtalijo. Jis ‹rekalau› ługoie nu Antiokaus szimta łaiwû[38] 10,000 piestiuiû ir 1000 jotês, stigauodams, iog ijs su tą galę[39] sukełs Jtalijo tokę pat karę kokę ijs turieję. ir pargabins rikiû nekuszieiùs[40] isz Azije pargalę ar godinga pakaiu[41]; iog Jspanije żunonti[42] karieję weina karwaidos terekalau; iog Jtalije pati szendeina || [XXXI 310] ira iem geresnè ne kaip pirmù[43] źinoma; nesgi ir 7 Kargato[44] nezauksos, ir netrukdamys[45] suiumi nerses.

CAP. III. Interim in Graecia Flamininus, iuncta cum quibusdam civitatibus societate, Nabidem tyrannum duobus continuis proeliis subegit, et graviter fractum, velut exsanguem, in regno reliquit. Sed libertate Graeciae restituta, deductisque ab urbibus praesidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, velut vacua rursus possessione sollicitatus, multas civitates repentino bello invasit. Quibus rebus exterriti Achaei, ne vicinum malum etiam ad se serperet, bellum adversus Nabidem decernunt, ducemque praetorem suum Philopoemenem, insignis industriae virum, constituunt: cuius in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium Flaminino Romano imperatori compararetur.

Eodem tempore Hannibal, cum ad Antiochum pervenisset, velut deorum munus excipitur: tantusque eius adventu ardor animis regis accessit, ut non tam de bello, quam de praemiis victoriae cogitaret. Sed Hannibal, cui nota Romana virtus erat, negabat *opprimi Romanos, nisi in Italia, posse.* Ad hoc sibi centum naues, et decem millia peditum, et mille equites, poscebat: promittens, *hac manu non minus bellum, quam gesserit, Italiae restauraturum: et in Asiam regi sedenti aut victoriam de Romanis, aut aequas pacis conditiones relaturum: quippe et Hispanis bello flagrantibus, ducem tantum deesse; et Italiam notiorem sibi nunc, quam pridem fuisset. Sed nec Carthaginem quieturam, sociamque se ei sine mora praebituram.*

32 R. *d* tais. iš *b*.

33 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *idant*.

34 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *rubeziaus*.

35 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *pas Antioka* į *i Antioka Rumus*, bet ištaisyta į *pas Antioka*. Po to tais. pieštuku į *Antioko*.

36 Tais. iš *atkalsinù*.

37 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *rupinos*, bet išbrauktas; po to tais. pieštuku iš *kari* į *karês berupinos*.

38 Tais. pieštuku iš *Ji ‹rekalau› ługoie szimta łaiwû Rimionû*.

39 Tais. pieštuku iš *tu galę* į *tą galí*, bet ištaisyta.

40 R. *ù* tais. pieštuku iš *u*.

41 Parašyta *pakaiu godinga*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

42 R. *ż* tais. iš *is*.

43 Ž-iai *ne kaip pirmù* užrašyti virš eilutės.

44 Turbūt norėta parašyti *Kartago*.

45 Tais. pieštuku iš *netrukdamas*.

IV Kad tas rikiû patiko, siunt ‹wei- na› i Kartaga weiną tarp Annibali tarnû, kursay[46] drůsintu geidontius karês; ir pasakitu bey pranesztu Annibali su karaunù at- kaksinti, iog[47] nie- ko kito ‹bendribà› sundaroms nebrei- ki, kaip tikta nora Kartagû: Aziję ar karês galę ir ios[48] iszdą sutelksinti[49]. Paskebûs[50] ape tů Kartagoie, neprietele Annibali nutwieri pasiunti[51] ir idawę idawę ɨ teunè. Klausams pas kû bû issiustas; ijs atsake budû Karta- gû, iog pas wissa teunije[52], iog cze ‹turys›[53] rekala ne weina kurio, bet wissôs ukês. Terauôs ilgay ar reiki siuste ɨ i Rima diel sauo nusiteisinimo, szys tù tarpù słaptû[54] i laiwa itupęs pas An- nibali pagriżo: kû jutusys[55] Karta- gay wis iszreiszk Rimionims par sauo siuntini. Rimionys ‹ɩɩ› ikonden siuntinius pas Antioka iszleida kurij ussidengei[56] siunteni, zwalgi- tumes rengimos rikî, ir labinte[57] neapikonta Anibalî ont Rimionû ar tůintimpines małas ‹ira› itaremù ir neapikentamu rikiû padaritum. Jr tep siuntiney atkakusys i Epeza pas Antiokaus isakima iem sauo[58] teunû padůd. Laukdamys atsaka ‹kas› kieyk deina ape Annibali swelninieję, saki- damis, „wełtû ijs isz tewaines prasikraustes, iog ‖ [XXXI 310v] Rimionys sondarą ne tep su io ukę kaip su iumi padarita[59] wissudidiausi klauti saugo[60]: ijs kariawes prisz Rimionys ne tep diel neapikontos Rimionû kaip diel meiles teuainês, uż kurę kieyk wens dors ukiniks tur gałwą sauo[61] dietę, iog kieyk weiną karę kełst isz akiwaisdiniû[62] netaikû tautû ne isz neapikontû kar- waidû.

46 Įtrp. tarp eilučių *kursay*.

47 Tais. iš *pasakitu Annibali su karaunù atkaksinti praneszt u, ir pasakitu*.

48 Įtrp. tarp eilučių *ios*.

49 Tais. iš *suteiksinti*.

50 Galbūt norėta parašyti *Paskełbûs*.

51 Tais. iš *siuntini*.

52 Tais. iš *teunę* į *teunię*, paraštėje prir. *teunije*.

53 Ž. *turys* užrašytas viršuj išbraukto *essus*, bet išbrauktas.

54 Įtrp. tarp eilučių *słaptù*.

55 Prad. rašyti *jutusi*, bet ištaisyta.

56 Tais. iš *ussidengi*.

57 Ž. *labinte* užrašytas viršuj išbraukto *taupite*.

58 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

59 Tais. iš *padarę*.

60 Prad. rašyti *ser*, bet ištaisyta.

61 R. *u* neišbaigta.

62 Prir. paraštėje *akiwaisdiniû*.

CAP. IV. Cum regi consilia placuissent, mittitur Carthaginem unus ex comitibus Hannibalis, qui in bellum cupidos hortetur, *Hannibalemque cum copiis affuturum* nuntiet: *nihil*, dicat, *partibus, nisi animos Carthaginiensium, deesse: Asiam et vires belli, et sumtum praebituram*. Haec cum relata Carthaginem essent, nuntius ipse ab inimicis Hannibalis comprehenditur, et perductus in senatum, cum interrogaretur, *ad quem missus esset*, Punico ingenio respondit, *se ad universum senatum missum: nec enim hoc opus singulorum, sed universorum esse*. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensa naue ad Hannibalem revertitur: quo cognito, Carthaginienses ultro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos misere, qui sub specie legationis, et regis apparatum specularentur, et Hannibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum invisumque regi redderent. Itaque legati cum Ephesi convenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum exspectant, omnibus diebus assidui circa Hannibalem fuere: dicentes, *timide eum a patria recessisse, cum pacem Romani, non tam cum republica eius, quam cum eo factam, summa fide custodiant: nec bella eum Romanorum magis odio, quam patriae amore, gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces, bellandi causas*

Jlgainiů girę io karês zigius. ‹Pri› ‹Nuwı› Priwiłts tomys[63] laubsiemys Annibalis lůbieję tonkè su ies szne- kiete, nemindams, iog tas bendrawi- mos su ies itaremù Atijoků[64] tapsay. Tas wieszpats, isitiepes, iog ijs tokes ton- tes pasiregiejemas[65], ‹p› sundaras su Rimio- mys[66] padarę, lowies io beterauteis, atolino ɨ isz sauo dumos, ir turieję ɨ wilieju[67] ir neprietelu kurio ijs neabkentę. Tep io didi rengimay neriedo- mys nu bukli karwedî[68] ɨ palika beweikłumo. Teunay[69] lijpę rikiů kakinteis Aziję ie nenor tenay Ri- mionû ginklůtû regiete. Antiokus niekina tas gorinimas ir ‹nełauk- dams› lig neateius Rimionims riźôs i ius[70] ‹karaute› ‹onpů› kibte.

V Saka, kanakůmet tonkey Antiokus teraudamos[71] ape karę sauo tarnû, buk iszmestą Anibalɨ[72] lijpes pa- wadinte i dumą,[73] ne idant io tarima jautotumes[74], bet idant neroditumes butinay ɨ użmirszes. Kad wissu[75] issi- terawes, io paskůioie[76] klausę. Anniba- lis numanidams rïkî sintiejema sakę[77] || [XXXI 312] suprantùs, iog ijs klausdams io, nenorijs issijautote io sintiemo, bet tikta pakłau- ste[78], idant ijs neklaustu nepaliktum[79]; wienog io neapikonta[80] ont Rimio- nû ir io meile diel to riki kurs iem[81] wens pats paglomżą tesuteikę lijp ɨ linkiete iem kares. ‹Pasků› Gawes pasků pragumo[82] prisiartinte pas riki, niekina wissus kietiejemus wissus rengimus iki sziolè pasteig- tus, iog pagal io proto, wissugerů- iù karês klaiumù ne Grecìję, bet Jtalije essanti: kapogi negali kitep Rimionû nuromdite[83] kaip tikta iu patiû ginkłû, negi Jtalijos kitep

esse. Inde res gestas eius laudare. Quorum sermone laetus saepius cupidiusque cum legatis colloquebatur, ignarus, quod familiaritate Romana odium sibi apud regem crearet. Quippe Antiochus tam assiduo colloquio reconciliatam eius cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum, sicuti solebat, referre; expertemque totius consilii, veluti hostem proditoremque suum, odisse coepit. Quae res tantum apparatum belli, cessante imperatoria arte, corrupit. Senatus mandata fuerant, *ut contentus terminis Asiae esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret.* Quibus spretis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

CAP. V. Dicitur, cum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Hannibale, tandem eum vocari iussisse, non ut ex sententia eius aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur, omnibusque perrogatis postremum interrogasse. Quo ille animadverso, *intellegere se* professus est, *non quia egeat consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum, se vocatum; tamen et odio Romanorum, et amore regis, apud quem solum tutum sibi exsilium relictum sit, se viam gerendi belli edisserturum.* Veniam deinde libertati praefatus, *nihil se aut consiliorum, aut coeptorum praesentium, probare* ait: *neque sedem belli Graeciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit: quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse; nec Italiam aliter, quam Italicis viribus subigi: siquidem*

63 Tais. iš *tomis.*

64 Turbūt norėta parašyti *Antijoků.*

65 Turbūt norėta parašyti *tonkes.* Įtrp. tarp eilučių *pasi.*

66 Turbūt norėta parašyti *Rimionimys.*

67 Antroji r. *i* taisyta.

68 R. *î* tais. iš *ę.*

69 Tais. iš *Teunijè.*

70 Prir. paraštėje *i ius.*

71 Paraštėje prad. rašyti *ud* (?).

72 Tais. iš *iszmesta ‹isz› tokey Antioka* į *iszmestu ‹isz› tonkey Antiokus.* Po to tais. iš *iszmestu ‹isz› tonkey Antiokus terauientes ape karę sauo tarnû, buk ilgainiů iszmesta Anibali.*

73 Kablelis parašytas šalia taško.

74 *Ž. jautotumes* užrašytas viršuj išbraukto *klausitum.*

75 Tais. į *nu wissu,* bet *nu* išbrauktas.

76 Tais. iš *paskůioie io.*

77 Tais. iš *sakies* į *sakę.* Įtrp. tarp eilučių *bu,* bet išbrauktas.

78 Prad. rašyti *sk,* bet ištaisyta į *kłausteis,* po to tais. į *paklauste.*

79 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *ne.*

80 R. *t* tais. iš *k.*

81 Tais. iš *iems.*

82 R. *o* taisyta.

83 Tais. iš *nuweikte.*

84 Prad. rašyti *kitos*, bet ištaisyta.

85 Taškas padėtas šalia kabliataškio.

86 Tais. iš *igaun*.

87 Ž. *prisz* užrašytas viršuj išbraukto *su*.

88 R-ės sulietos rašalu.

89 Įtrp. tarp eilučių *ius*.

90 Tais. iš *dar su pargalietù ir dribson- tiù turi*. Tais. į *dar grumteis*, bet *dar* išbrauktas.

91 Tais. iš *tekontius*.

92 R. *k* tais. iš *d*.

93 Tais. iš *ruminijes*.

94 Prad. rašyti *ır*, bet ištaisyta.

95 Tais. iš *Jtaliję pirmu ios sritiû; iog*.

96 Įtrp. tarp eilučių *mażne*, tais. iš *parites*.

97 R. *p* tais. iš *m*, r. *ę* tais. iš *i*.

98 Ž. *paliks* užrašytas viršuj išbraukto *bus*.

99 Tais. iš *sugadino*.

nuweikte kaip tikta ios patios galî: kaipogi tenay kitoks[84] ira karês ir zmoniû mencius.[85] Kitosi kariesi di- diu daktu ira kas pirmù ‹uze› gaun[86], patogę weitą ir łaiką, kas ‹la› jawus nuterio, kas tulles pilys igaun: bet prisz[87] Rimionys karaudams, ar tu p+++[88] pirmu ků użimsi, ar ius[89] pargaliesi ir tep dar su pargalietas ir maźne tarsi jau ont żâmę dribson- tes turi grumteis[90]. Todiel ie kas ius apniks Jtalijo, iu patiû turtas, iu patiû spiekù, iu ginkłù pargalies. kaip ijs pats darę; palikdams iems Jtaliję, szalteni iu galês, tay bů noriete atsukte ar iszdziowinte wenkartù ‹sutekonti›[91] sutekieiusius ‹wied› undenius dede- los uppês, kaip kad[92] ‹ius› parkasus ię ‹ius› ir isskaidius ius isz iû szaltene; is tů jau kalbieję weinam Antiků, zadiedamos pats nuweikte, nugis ap- reiszk ijs akiwaisdoię wissos ios rumijôs[93], || [XXXI 312v] idant pamokitum ‹kokę› kaip tur karaute prisz Rimionijs diel parodima, iog ije ‹patys› ira silpnas ‹j› numei o neparga- lemas uź numams, rek[94] iems pagau- te pirmu iu pile ne waldę. Pirmu Jtaliję nekaip ios srites rek użimte[95]; kaipogi Galle igawę Rima, ijs pats bů ius mażne paritůs[96], ir tů kartu te- bů pargalietu kad isz Jtalijos iszeję: tay griszdams i Kartaga, pamatę[97] ijs atkai- tą łaimôs karieję.

VI Ruminay priszingauo tam tarimů, ne naudôs rikiû linkiedamys, bet krupau- damys iog patwirtinus io ‹p› tarimą, pirmů iù paliks[98] pas riki. O Antioků ne tep tar- mie kaip ios liczius netiko, iog garbie pargales Anibaliů ne iem bùs. Tep ma- łai ruminû wiss gadino[99]: prota ir iszmintês nemaż nekłausę. Pats rikijs par

diversum ceteris mortalibus esse illud et hominum et belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris, tum etiam cum victo et iacente luctandum esse. Quamobrem si quis eos in Italia lacessat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere, sicut ipse fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte virium cesserit, perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed concretis iam aquarum molibus avertere, vel exsiccare velit. Haec et secreto se censuisse, ultroque ministerium consilii sui obtulisse; et nunc praesentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli: eosque foris invictos, domi fragiles esse. Nam prius illos urbe, quam imperio; prius Italia, quam provinciis, exui posse: quippe et a Gallis captos, et a se prope deletos esse: neque se unquam victum prius, quam terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem, statim cum loco fortunam belli mutatam.

CAP. VI. Huic sententiae obtrectatores amici regis erant, non utilitatem rei cogitantes, sed verentes, ne, probato consilio eius, primum apud regem locum gratiae occuparet. Et Antiocho non tam consilium, quam auctor, displicebat, ne gloria victoriae Hannibalis, non sua esset. Omnia igitur variis assentantium adulationibus corrumpebantur: nihil consilio vel ratione agebatur. Rex ipse per

zieyma zługieie[100] gosliboie, kieyk deina patiůdamos. Atkaley Acilius Ri- mionû Rimionu dumczus, kurs i tą karę iszleists bů, karauna, ginklus, ir kitta kares padarga, kaip[101] imani- dams steigę: bendringoses piles stiprino, gaubę abejoientioses: ne kitoks weikłums kares kaip tijkimos abems pusems bů. Jr tep pirmameiję susiriemime matidams[102] rikys sawusius gurstant, ius reikint szelpte, ijs[103] sprunk su pirmases pali- kins turtinga abażą Neprietelems. On- gała Rimionims abaźa bedrewiejent, ɨ Aziję parmukes, gailiejes nepakłauses[104] || [XXXI 314][105] ‹tarimo› tarmies Annibalî, ir ‹klı› pasiklowes iumi wiel nieka nepra dieję io nepasiterawes. Jis iunt, iog Emilius karwaida Rimionû iszleists nu Senata su 80 laiwû ateit io ka- raute: kas iem wilti darę pa- grů- źinimo sauo łaimos. Jr tep iki neatsiskieydus talkieiems[106] nu io piliems riźos juros karieję issi- grumte, wildamôs nukritɨ Greci- jo pritirta, nauię pargalę galie- sys iszdildite. Jdû[107] laiwi- nę rikaute Anibalû, ir iem grumteis; bet ne io kareiwey Azijos, ne io łaiwai negalieje stengte prisz nar++[108] narsibę kareiwiu ir laiwus[109] Ri- mionû. Wienog guwums kar- waidos pamazina nukriti. Nau- ina tos pargalês ne bů dar ateju- si i[110] Rima, kad tenay jau[111] rengies naujus[112] karwaidas tà karè kelte.

VII Bet kas geresniù karwaidù roditumes, ‹parga› prisz Annibali kaip brolys Aprikoneis: kaipogi pargaliete Kartagus[113] Scipionû Darbs bů. Todiel pakiel karwaidù Luciu Scipio ir iem důd tarna broli Aprikanu, idant paroditum Antiokû, io[114] ijs

hyemem in luxuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus erat. Contra Acilius Romanus consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, ceteraque bello necessaria summa industria parabat: civitates socias confirmabat; dubias illiciebat: nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque partis, fuit. Itaque prima belli congressione cum cedentes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit, sed fugientibus se ducem praebuit, castraque ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Asiam, praeda Romanis occupatis, fugiendo pervenisset, poenitere neglecti consilii coepit; revocatoque in amicitiam Hannibale, omnia ex sententia eius agere. Interim nuntiatur, Aemilium, Romanum ducem, cum octoginta rostratis nauibus in bellum naualе a senatu missum, adventare: quae res illi spem restituendae fortunae dedit. Itaque prius, quam sociae civitates ad hostes deficerent, decernere nauali proelio statuit, sperans, cladem, in Graecia acceptam, nova posse victoria aboleri. Tradita igitur Hannibali classe, proelium committitur: sed nec Asiani milites Romanis, neque naues eorum pares rostratis nauibus fuere; minor tamen clades ducis sollertia fuit. Romam nondum opinio victoriae venerat, et idcirco in consulibus creandis suspensa civitas erat.

CAP. VII. Sed adversus Hannibalem ducem quis melior quam Africani frater crearetur, cum vincere Poenos opus Scipionum esset? Creatur igitur consul Lucius Scipio: eique datur legatus frater Africa-

100 Prad. rašyti *zługoe*, bet ištaisyta.

101 R. *p* taisyta.

102 R. *m* tais. iš *r*.

103 Tais. iš *is*.

104 Tais. iš *nekłauses*.

105 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *14* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk., vėliau tais. į skaičių *314* – tai psl. numeris.

106 Prad. rašyti *talkim*, bet ištaisyta.

107 Galbūt norėta parašyti *Jdůd*.

108 R-ės sulietos rasalu.

109 Tais. iš *laiwû*.

110 Tais. iš *ir*.

111 Įtrp. tarp eilučių *jau*.

112 Prad. rašyti *jau*, bet ištaisyta.

113 Ž. *Kartagus* užrašytas viršuj išbraukto *Aprikonys*.

114 Turbūt norėta parašyti *iog*.

nedidesne gal klauteis pargalietu[115] Annibaliu kaip Rimionys pargalietoie Sci- pioni. Parkelant Scipionum karaunas i Aziję, ateje zinę iog karę pasibengę jau wissosi pusiesi; ‖ [XXXI 314v] kuriůdu innay rada Antioku ont juru ir żâmę pargalietù. Tů ateju- siù; priiemę siuntinius Antiokaus kurij ateję pakaiaus ługote, grůźidamys[116] Aprikanů io sunu kurs irkłůdams mażo waltelie bů klu- wes i nagą rikiů.[117] Bet Scipio atsakę iog numû pataikas ira didè iwaires nu ukes rekałû[118], iog reka łai[119] tewa, tur wengte nu rekału tewainês, kurè kieykwens ukiniks tur aukaute sauo wakus ir sauo gi- wibą; iog ijs didè diekauo uź do- winas kures gaun nu rikî, ijs skotoses kaipo ukiniks ateiste io dosnumą; bet pakaiaus[120] ir karês lin kont ijs negał ijs nieka negał suteikte, nieka dowinote pride- ronti io teuainè. Niekados ijs ape iszwadawimo sunaus neligauo, ne gi ‹Se› teunije leida tumi rupinteis bet, kaip prider io ůrumů ginkłù sakies atgausys sunu. „Pasků wa- runkus sondaru apreiszkę[121]: „Jdant An- tio- kus[122] Aziję Rimionems pawestum, o[123] pats kakintumes Syrijos rikî: wissus laiwus, imtinius ir spruklus iems pargrůżintum, wissa[124] iszda kares Rimio- uzmokietum. Girdiedams tokius[125] warun- kus Antiokus atsakę, iog nessus dar tep pargalietu, idant leistumes iszplieszte sauo rikes ir iog tokij warunkay tur sukelte karę nekaip ‖ [XXXI 316] pakaiu suligte.[126]

VIII Tay abe puse rengas wiel i ka- rę ir Rimionij grudas i Aziję. Ate- jusys pas Jlion, pasweikina giwen- toius ir pakarcziů

115 Tais. iš *nedaugesnè tur wil- teis nu pargalieto.*

116 Ž. *grůźidamys* užrašytas viršuj išbraukto *důdamys.*

117 Taškas padėtas šalia kablelio.

118 R. *ł* tais. iš *k.*

119 Ž. *reka- łai* užrašytas viršuj išbraukto *pawinastes.*

120 Tais. iš *pakaiů.*

121 Ž. *apreiszkę* užrašytas viršuj išbraukto *ligauo.*

122 Tais. iš *An.*

123 Įtrp. tarp eilučių *o.*

124 Tais. iš *grůżintum*, prir. paraštėje *iems*, įtrp. tarp eilučių *wissa.*

125 Ž. *Girdiedams* užrašytas viršuj išbraukto *Jutes*, tais. iš *tů.*

126 Iš pradžių taškas padėtas po *pakaiu.*

nus, ut intelligeret Antiochus, non maiorem fiduciam se in Hannibale victo, quam Romanos in victore Scipione, habere. Traiicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, iam utrobique profligatum bellum nuntiatum est, victumque Antiochum terrestri, Hannibalem nauali bello invenerunt. Primo igitur adventu eorum legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio traiicientem ceperat. Sed Africanus, *privata beneficia a rebus publicis secreta esse,* dixit: *aliaque esse patris officia, alia patriae iura, quae non liberis tantum, verum etiam vitae ipsi praeponantur. Proinde gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentiae regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiae dari, neque de iure patriae decidi posse,* respondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec senatum de eo agere permisit; sed, ut dignum maiestate eius erat, *armis se recepturum filium* dixerat. Post haec leges pacis dicuntur: *ut Asia Romanis cederet: contentus Syriae regno esset: naues universas, captivos et transfugas traderet; sumtumque omnem belli Romanis restitueret.* Quae cum nuntiata Antiocho essent, *nondum ita victum se esse* respondit, *ut spoliari se regno pateretur; bellique ea irritamenta, non pacis blandimenta esse.*

CAP. VIII. Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Ilion venissent; mutua gratulatio Iliensium ac

patys bů swei- kinamas: Trojonys minieję, iog isz iû pilês bů issidongines Ene- as su sauo tarnas: Rimionys didiauos atwasziems essù tep gar- bingos kiltês. Dziaugsmus bů tep didelys, kaip kad atsitink tarp waikû ir teû, kurij ilgay neregieiusys susitink. Troyo- nys ratauo, regiedamys sauo kiltienus ‹p› waldimieras Saulie- lidî ir Aprikôs, ateiusius[127] at- gaute Azijos kaipo wieszpatijês iu praprabocziû; ije pasako- ie[128], iog Troye turieję geiste sauo irrû nesgi turieję keltęis su tokę garbi[129]. Rimionys rimoię zuriedamys[130] smailey ‹ont› i deiwatius sauo probocziû i lisda sauo tëû i bazniczes ir sta- bus iu Deiwû. Jsztraukus iums isz Jliona rikys Eumenes atwe- dę iems tałką ir netrukus susigrumę su Antiokù. Deszina- miję sparni wens pułks Rimionû ‹pradieję› gurdams ‹prisz› nu neprietelu spruka i abaża su didesni giedu nekaip paoiumù; M. Emilius szimtiniks kareiwiû ‹ont› sargiboie abażu pałiktas, ‹j› lijp sawijsems kibte i ginkłą || [XXXI 316v] ir isz pilû iszeius[131], plikomys kar- domys kardomys mojûte sprun- kontims, sakidams iems „wissus ius giltine[132] raus ie negrisz i muszą; ‹R› Suremts pułks[133] dwigubiù paoiumù griszt ‹i rinda› i musza lige su karei- wes kurij ius grûżina, dara bai- sę[134] piuti ir tep praded pargaliete. Penkes deszimtys tukstantiu neprie- teliû iszkriete, weinûlika tuk- stantiu paiemę[135]. Antiokû lugo- ient pakaiaus, Scipio nieka ne- bipriplijkę sauo pirmijsems wa- runkams, sakidams, iog Rimio- nû szirdes nelaimoie negurst, ‹łaimoie ne› nukritiù, negi didiû- ies pargalę.

127 Tais. iš *ateitontius*.

128 Prieš *pasakoie* popieriuje yra skylutė.

129 Tais. iš *garbę*.

130 Įtrp. tarp eilučių *weizie*, bet išbrauktas ir prir. *zuriedamys*. Prad. rašyti *zuriedami*, bet ištaisyta.

131 Tais. iš *iszeite*.

132 Vietoj r. *l* parašyta rusiška r. *л*.

133 Įtrp. tarp eilučių *pułks*.

134 R. *b* tais. iš *p*.

135 R. *p* tais. iš *is*.

Romanorum fuit: Iliensibus *Aeneam, ceterosque cum eo duces a se profectos,* Romanis, *se ab his procreatos,* referentibus. Tantaque laetitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes et liberos solet. Iuvabat Ilienses nepotes suos, Occidente et Africa domita, Asiam ut avitum regnum, vindicare, *optabilem Troiae ruinam fuisse* dicentes, *ut tam feliciter renasceretur.* Contra Romanos, avitos lares, et incunabula maiorum, templaque ac deorum simulacra, inexplebile desiderium videndi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis Eumenes rex cum auxiliis occurrit: nec multo post proelium cum Antiocho commissum. Cum in dexteriore cornu pulsa legio Romana, maiore dedecore, quam periculo, ad castra fugeret, M. Aemilius, tribunus militum, ad tutelam castrorum relictus, *armare se milites suos, et extra vallum progredi* iubet, strictisque gladiis fugientibus minari, *morituros* dicens, *nisi in proelium revertantur; infestioraque sua, quam hostium, castra inventuros.* Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus, qui fugere eos prohibuerant, in proelium revertitur, magnaque caede edita, initium victoriae fuit. Caesa hostium quinquaginta millia, capta undecim. Antiocho pacem petenti nihil ad superiores conditiones additum, Africano praedicante, *Romanos, neque, si vincantur, animis minui; neque, si vincant, secundis*

Rimionys ‹p› iszda- lije sauo talkiejems igautoses nu Antiokaus pilles, ir prakel- damis garbę turtams kurij ga- łieję ius isztizinte nepaliko sau kaip tikta godą, iog pargalieję pałikdamys turtus tims kurij iems ‹el› tarnauo.

rebus insolescere. Captas civitates inter socios divisere Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, iudicantes: quippe victoriae gloriam Romano nomini vindicandam: opum luxuriam sociis relinquendam.

I Etoley, kurij Antioku i karę su Rimionimys ipainioię, ɨ pa- weikùs, weini patys, prisz Rimio nys ir neligi gale ir bekokios pa- szalpôs paliko pałiko bestengů. Netrukùs, pargalieti, łůsibes kurę nepalitieta nu wiespatibes Atenionû ir Spartanû ‹Az› tarp[1] tijk Grecijos pilû[2] || [XXXII 318] bů uzlaikusys, nugys nustoię. Kursay warunkas jů skaidesnys iems jů sunkesnys bů, minontims tas gadines, kuriosi prisz tokę galibę Per- sû, numû galî atsispirę, kuriosi, Gallu ‹siu› aitra nugůsti Azijè ir Jta- lijè delpini[3] kari sutratino. Tas garbingas miniejems didesnè geidima[4] lůsibês didino. Ton gadinion Meseney[5] ir Akaje, pirmù kiwojes diel wiresnibes, ilgainiů i karę isztiko, Kurioję garsi Akajû kar- waida Pilopomeni sugaun[6]: ne sauo giwibą tauponti[7], bet sklaudams[8] sawusius i rinda, szokont zirgů par rewą iszkrita nu gauie neprietelu nu- gults, kurio dribsanti Mesenay ar krupaudamys io narsibês[9] ar drowiedameis io oruma, ne- drisa użmuszte. Bet kaip but[10] nutwierims[11] toki wiro ‹po› benges karę, ije wa- dzioję ɨ lelodamys po wissa pilę. Swiets ‹iszgumieję› iszpůlę prisz it but patiu karwaida neneprietelû ateitus.[12] Ne smailesne Akaje i pargalietoi źurieję kaip i ɨ parga- lieta neprieteley. Jgi lijpę kłaiu- mę waidinte wissims karwidi, kur[13]

1 Tais. iš *tap*.

2 Prad. rašyti *pill*, bet ištaisyta.

3 R. *d* taisyta.

4 Tais. iš *geidimos*.

5 Tais. iš *Mesenei*.

6 Įtrp. tarp eilučių *Pilopomeni*, tais. iš *sugawo*.

7 R. *p* tais. iš *b*.

8 Tais. iš *sklautont*.

9 Popieriaus lapas įplėštas ir r-ės *ês* užrašytos ant nuplėštosios, užsilenkusios skiautelės.

10 Įtrp. tarp eilučių *‹it› kaip but*.

11 Ž-io r-ės *tw* užrašytos kitame lape, nes popieriuje yra skylutė.

12 Tais. iš *pareitus*. Taškas padėtas šalia kablelio.

13 Tais. iš *kursay* į *kurio*, po to tais. į *kur*.

LIBER TRICESIMUS SECUNDUS.

CAP. I. Aetoli, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, et viribus impares, et omni auxilio destituti, remanserunt. Nec multo post victi, libertatem, quam illibatam adversus dominationem Atheniensium et Spartanorum, inter tot Graeciae civitates, soli retinuerant, amiserunt. Quae conditio tanto amarior illis, quanto serior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Persarum opibus, domesticis viribus restiterant; quibus Gallorum violentiam, Asiae Italiaeque terribilem, Delphico bello fregerant. Quae gloriosa recordatio magis desiderium libertatis augebat. Dum haec aguntur, medio tempore inter Messenios et Achaeos de principatu primo dissensio, mox bellum ortum est. In eo nobilis Achaeorum imperator Philopoemen capitur: non quia pugnando vitae pepercerit, sed dum suos in proelium revocat, in transitu fossae equo praecipitatus, a multitudine hostium oppressus est. Quem iacentem Messenii, seu metu virtutis, seu verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confecissent, captivum per universam civitatem, in modum triumphi circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus, non hostium, imperator adventaret. Nec victorem Achaei avidius vidissent, quam victum hostes viderunt. Igitur

14 Tais. iš *is*.

15 Įtrp. tarp eilučių *kares gebiejemi*.

16 Prad. rašyti *iszk*, bet ištaisyta.

17 Iš pradžių taškas padėtas po *pragaisza*.

18 Turbūt norėta parašyti *Netrukùs*.

19 Įtrp. tarp eilučių *nukaroje*, prir. paraštėje *ius*, bet išbrauktas.

20 Tais. tamsesniu rašalu iš *nu Rimionu, didiu muitù pakaiaus bû nuspaustas, ar naudôs stokodams, arba gobumù gundinams wildamos, po liczinù mokesnî rekało teisesney galiesys leisteis ont szwent- wagistos, paiemes kareiwius nakti i Jowi bazniczę.* Ž. *wildamos* išbrauktas ir užrašytas *wilies*, bet atstatytas *wildamos*.

21 Prad. rašyti *jutusi*, bet ištaisyta.

22 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *Daug pilû Grecijôs gû- dies ‹Pilipû› Rimionims ‹ont› ape abidas Pilipa riki Macedonijôs, isz- tikà tenay i skladawonę Teunijo tarp Demetriaus sunaus Pilipo kuri teus bû issiutes nuteisinte sawi pas teuniię, ir siuntiniu minauo tû piliû; daugibę skundimos sudur- dits, (arba paswaiges) jaunikaitis, iog staigu żads iem* į *Kad daug pilû Grecijos bû nukakusiu i Rima gû- dies Rimionims diel abidû Pilipa riki Macedonijôs, isz- tika tenay i składawone Teunijo tarp Demetriaus sunaus Pilipo kuri teus bû issiuntes i Rima nuteisinte sawi pas teuniję, ir siuntiniu minauo tû piliû; daugibę skusinû tep bû sudur- dits, (arba paswaiges) jaunikaitis, iog staigu żads iem.* Po to tais. tamsesniu rašalu.

23 Tais. tamsesniu rašalu iš *teunije*.

24 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *ir;* po to tamsesniu rašalu įtrp. tarp eilučių *io*.

25 Įtrp. tarp eilučių *daugiaus*.

26 Ž. *rado* užrašytas viršuj išbraukto *gauo*.

27 Tais. tamsesniu rašalu iš *teunije*.

28 Ž. *tep* užrašytas viršuj išbrauktų *tep ij norieję*.

kieykweinam rodies negale- mu nutwerti. Paskû nuwedusys i kaliniczę drowiedameis io oru- ma ‹ıd› indiewes padawę; kures ijs dziaugdamos iszgierę it but par- galiejes; paklauses pirmù „ar Ly- kortas ‹wa› atmonas Akaju, kuri ijs[14] po sawes ontrûiù kares gebiejemi[15] wadino, giws beiszliko, [XXXII 318v] atsakiùs, ɨ giwą iszlikùs"[16] sakidams nebutinay dar Akaje pragaisza numirę[17]. Netrùs[18], wiel i kare isztikùs Akaje paweikę Mesenus ir nukaroje[19] uź nu- galawima Pilopomena.

II Tu tarpu Antiokus Syrijos rikys paweiktas ir spaudams didiu muitù pakaiaus nu Rimionu, ar naudôs stokodams, ar gobumù gundinams wildamos, po liczinù mokesnî rekało galiesys teisesney ont szwent- wagistos leisteis, kaipogi paiemes kareiwius nakti ir i Jowî Elymeje ziniczę[20] łaużas. Tû jutusys[21] giwentoie atpûł ir użmusz ɨ lige su- kareiwes. Siuntine nukakusis i Rima gû- dimôs teunè ape neteisibes Pilipa Macedonijôs riki, susistigauo su Demetriaus Pilipo sunu issiustu tepat i Rima teisinteis kursay daugibę skusinû tep bû sudur- dits, iog staigu żads jaunikaitiû[22] użkreta. Tada teune[23] pasigaiłusi io nełaimos, uź wiss, iog pirmù io ‹doribe› drowums kad ijs wadu Rimi bû, wissims bû żinoms, diel io ir tewa io[24] nuteisino: ir tep Demetrius daugiaus[25] par sauo drowiesina ir giedą ne kaip źôdes rado[26] Pilipû teû sauo pataika; ir teune[27] gana aiszkey parodę sawa dekreti, iog ne tep[28] nuteisina riki, kaip padowi noię sunû teuą

eundem in theatrum duci iusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Inde in carcerem ducto, verecundia magnitudinis eius, venenum dederunt: quod ille laetus, ac si vicisset, accepit; quaesito prius, *an Lycortas praefectus Achaeorum,* quem secundum a se esse scientia rei militaris sciebat, *incolumis effugisset?* Quem ut accepit evasisse, *non in totum* dicens *consultum male Achaeis,* exspiravit. Nec multo post, reparato bello, Messenii vincuntur, poenasque interfecti Philopoemenis pependerunt.

CAP. II. Interea in Syria rex Antiochus, cum gravi tributo pacis, a Romanis victus, oneratus esset, seu inopia pecuniae compulsus, seu avaritia sollicitatus, qua sperabat se, sub specie tributariae necessitatis, excusatius sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum Elymaei Iovis aggreditur. Qua re prodita, concursu insularium, cum omni milite interficitur. Romae, cum multae Graeciae civitates, questum de iniuriis Philippi, regis Macedonum, venissent, et disceptatio in senatu inter Demetrium, Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, et legatos civitatium esset; turba querelarum confusus adolescens, repente obticuit. Tunc senatus, verecundia eius motus, quae probata etiam antea, cum obses Romae esset, omnibus fuerat, causam illi donavit: atque ita (modestia sua) Demetrius veniam patri, non iure defensionis, sed patrocinio pudoris, obtinuit: quod ipsum decreto senatus significatum est, ut

kalti[29]. ‖ [XXXII 320] Tas wikims, Demetriů ne diekawonę bet skaugę ir neapikonta sukielę. Perseus io brolys, tapę io nokiejù ir neprietelù; o Pilips, kurs iem skoleję sauo pataiką, negalieję twerteis ap- maudę, iog sunus daugesné walíję pas teuniję nekaip orumas të- wiszkas ir szarża rikini. Numani- dams netaika sauo tewa Perseus, peizoię iem kasdeina Demetrij ne sonti: isay padarę ɨ neapweźamù Tewů, ‹p› ilgainiů itaremù; ijs iem uźmetinieję jau bendrawimos su Rimu[30] jau wilius rimotus prisz sauo tewa. Jijs apskund ɨ ongałą, kaip- go[31] bandiusi iem gałą padarite;[32] diel patwirtinimo[33] sauo apskusinôs tijk- dams skundiejus ir statidams[34] łudie- jus, dasileid nůdiemes, +++[35] ++[36] kurę sauo brolů iszmetinie. Ongałą[37] onto atwed[38] sauo tewa, iog szys uż musz sauo sunu ir nuludin raudù wis- su rumus.

III Użmuszus[39] Demetriu, Perseus nusikra- tes[40] nokieję, ne wen negerbę sauo tewa, bet dar atkakłauo: ijs elgies daugiaus it rikys ne kaip karszinczius rikî. ‹Js rité deses› Tůmi uźrustints Pilips kas deina didesnè gailiejos smerti Demetriaus ir jausdams ongała su- sibaudima, tůsę torturomys ‹apsk› iskundieius ir ludiejus. Liczina bů ‖ [XXXII 320v] adengta ir wenkartù parplieszta isitiepimù nůdiemes Perseaus ir smer tî nekalta Demetriaus, is but gieiźes apmauda, ie smertys ɨ nebut nukon des: kaipogi netrukùs ijs mirę nu rupesnî, palikdams didę padargą kares prisz Rimionys, kurę[41] Perseus paskiesnè naudoię. Kai- pogi

appareret, non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem. Quae res Demetrio non gratiam legationis, sed odium obtrectationis, comparavit. Nam et apud fratrem Perseum aemulatio illi invidiam contraxit; et apud patrem nota absolutionis causa offensae fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam filii, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regiae maiestatis, habuisse. Igitur Perseus, perspecta patris aegritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari; et primo invisum, post etiam suspectum reddere: nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris obiectare. Ad postremum, insidias sibi ab eo paratas confingit: ad cuius rei probationem immittit indices, testes subornat, et facinus, quod obiicit, admittit. Quibus rebus compulso ad parricidium patre funestam omnem regiam facit.

CAP. III. Occiso Demetrio, sublatoque aemulo, non negligentior tantum Perseus in patrem, verum etiam contumacior erat: nec heredem regni, sed regem, se gerebat. His rebus offensus Philippus impatientius in dies mortem Demetrii dolebat, tunc et insidiis se circumventum suspicari, testes indicesque torquere. Atque ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quam innoxii Demetrii morte, cruciabatur: peregissetque ultionem, nisi morte praeventus fuisset. Nam brevi post tempore, morbo ex aegritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus

29 Prir. tamsesniu rašalu.

30 Tais. iš *bendriba Rima kalti.*

31 Galbūt norėta parašyti *kaipogi.*

32 Kabliataškis parašytas šalia taško.

33 Tais. iš *patwirdinimo.*

34 R-ės *da* parašytos virš eilutės, nes popieriuje yra skylutė.

35 Popieriuje yra skylutė.

36 Iš kito psl. per skylutę įrašytos r-ės *ti* ir *ip.*

37 Prad. rašyti r. *E,* bet ištaisyta.

38 Prad. rašyti *ad,* bet ištaisyta.

39 Prad. rašyti plonesne plunksna.

40 Tais. iš *nusikratys.*

41 Tais. iš *kurios.*

42 Tais. iš *nebut mi- res.*

43 Turbūt norėta parašyti *pargrizusys*.

44 Ž. *sidabra* užrašytas viršuj išbraukto *auksa*.

45 Tais. iš *Cepion*.

46 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

47 Prad. rašyti *Jstrijoni*, bet ištaisyta.

48 Įtrp. tarp eilučių *isz*.

49 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

50 Prad. rašyti *iszleis*, bet ištaisyta.

51 Tais. iš *Argonautus*.

52 Tais. iš *io*.

53 R. *o* tais. iš *a*.

bů pagaubes sau Gallus ir Skordiskus, sunkios kares but Rimionys pritirusys, ie ijs nebut numi- res[42]. Galle po nełaiminga żigę prisz Delpas, kami pritirę daugiaus ga- libês Deiwû nekaip gales neprie- telû, nustoiusys Brenaus iu wal- dimiera, ir regiedamęis be teuai- nês prasiszalinusys bů weini i Aziję, kitti i Traciję. Wens iu burys apsigiwena sunteklieję Du- najaus ir Sawos ir prasiminę Skor diskas. Tektosagay pargizusys[43] i sauo senůię teuainę Tulusa, pri- tirę marû, kuriû nepirmiaus nusikratę kaip kad supliesztůie sidabra ir auksą kariemys szwent- waginiems Tuluzos eżerî paskon- dino. Jlgą łaiką buwùs paskû, ‹tij› ‹skarba› Cepio Rimo dumczius isz- traukę, sidabra[44] gawo deszimti tuk- stantiû swarû o auksa penkis milionus. Cepio[45] ir io karauna pri tirę nełaimas uż tą szwenwagibę ‖ [XXXII 322] ir ontejems Cibrû nukaroię Rima uż pagawimo szwenta łobî. Daugibę Tektosagû izagusi i grobi[46] pa- griźa i Jllirije, iszdrewieję Jstrijo- nys ir apsigiwena Panonijo. Jstri- jonys[47] saka esant isz[48] Kolkidos kili- mo:[49] giwentoie to kraszto isz siusti[50] nu Etas iû rikî wite Argo- nautû[51] kurij bů iu[52] dukteri pa- grobusys, ieję isz jůdoses Juras i Jstra (Dunaju) ir atirklawo iki itakos Sawos sekdameis pie- domys pagrobieję̂, gabina iu wal- tys kukszterosi par kalnus iki Adriatijos ‹pa› Jurmaliû. pawaisdon Argonautû, kurij diel dedu- ma sauo laiwo[53] pirmesnè bů dariusys; kuriu Kolkay nebras- damys, ar nugûstůdamys rikî

usus est. Nam et Gallos Scordiscos ad belli societatem perpulerat: fecissetque Romanis grave bellum, nisi decessisset. Namque Galli, bello adversus Delphos infeliciter gesto, in quo maiorem vim numinis, quam hostium, senserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem vestigia, qua venerant, antiquam patriam repetivere. Ex his manus quaedam in confluente Danubii et Savi consedit, *Scordiscosque* se appellari voluit. *Tectosagi* autem, cum in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique pestifera lue essent, non prius sanitatem reciperavere, quam haruspicum responsis moniti, aurum argentumque, bellis sacrilegiisque quaesitum, in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne magno post tempore Caepio Romanus consul abstulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia: auri pondo quinquies decies centum millia. Quod sacrilegium causa excidii Caepioni exercituique eius postea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut ultor sacrae pecuniae, insecutus est. Ex gente Tectosagorum non mediocris populus, praedae dulcedine, Illyricum repetivit, spoliatisque Istris, in Pannonia consedit. *Istrorum* gentem fama est originem a Colchis ducere, missis ab Aeëta rege ad Argonautas, raptoresque filiae, persequendos: qui ut a Ponto intraverunt Istrum, alveo Savi fluminis penitus invecti, vestigia Argonautarum insequentes, naues suas humeris per iuga montium usque ad litus Hadriatici maris transtulerunt,

ar ikirieiusys ilga kelionę teis Akwileję[54] apsigiweno; ir Jstras nuwardo uppês i kurę bů isz juros iyrklawusys prasimini. Dakay Getû keltês ira:[55] ta tauta rikauient Orole iû rikiû, kad ne kontrè karauo prisz Bastar- nus, tas kunegaikszt is diel nu karoiemo ios[56] trapumą, lijpę gulint kur kojes ten gałwa[57] diete o kur galwa ira dedama ten kojes, ir kalpote iu motrisz koses, kurios pirmù ius kałpo- ię. Tas istatims bů saugoiems likol, iszdildę sauo narsibę gieda sauo praeiusiuiû nukri- tiû.– ||

[XXXII 322v] IV Tos bů tautas, kures Perseus, isto- dams i tewa weitą gaubę itraukte i weinibę prisz Rimionijs[58]. Tu tarpù sukila[59] karę tarp Prusias riki pas ku- ri, suderiejus Antiokû su Rimioni- mys inumauo ir Eumeni. Prusias pasiklowes lietomys Annibali ‹p› sundaras sułauże ir pirmasys gin- klą pakielę. Rimionys suligtosi sundarosi su Antiokû bů warun- ka[60] padieiusys, idant Annibali iems iszdůtum, szis parsergiets nu pateis[61] riki issikrauste i Kreta. Tinay iłga łaika giwena atwangey; bet regiedams iog didi io turtay skaugę sukielę, ijs lijpę padiete ‹bazn› żiniczioie Dia nas kodius pripiltus szwinù, kuriu si tarsi but io lobey essù; ir Kretio- nijs, tardamijs turi wada, kurs gal- woies uż ɨ, tu tarpù Anibalijs issi- dongina pas Prusias riki gabindams su sawi sauo auksa suleista deiwû[62] stabusi su kurius su sawɨ walkioię, krupau- dams, idant paregieiems[63] io turtû, nesu- keltu iem paoiuma. Prusias paweikts ont źâme nu Eumenî, norieje ɨ ont Juru pargalieti. Anibalis nauju win- krumù itijkę iem

54 Prad. rašyti *Aq*, bet ištaisyta.

55 Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

56 Tais. iš *iu*.

57 R. *g* tais. iš *k*.

58 Tais. iš *Rimionu*.

59 Tais. iš *kieles*.

60 Tais. iš *warunkų* į *warunkù*, po to tais. į *warunka*. Galbūt norėta parašyti *Antiokù*.

61 Įtrp. tarp eilučių *pateis*.

62 Įtrp. tarp eilučių *sau deiwû*, bet *sau* išbrauktas.

63 Tais. iš *paregiems*.

cognito, quod Argonautae idem propter magnitudinem nauis priores fecissent: quos ut avectos Colchi non reperiunt, siue metu regis, siue taedio longae nauigationis, iuxta Aquileiam consedere: Istrique ex vocabulo amnis, quo a mari concesserant, appellati. *Daci* quoque soboles Getarum sunt: qui, cum Orole rege adversus Bastarnas male pugnassent, ad ultionem segnitiae, capturi somnum capita loco pedum ponere iussu regis cogebantur; ministeriaque uxoribus, quae ipsis antea fieri solebant, facere. Neque haec ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.

CAP. IV. Igitur Perseus, cum imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim inter Prusiam regem, ad quem Hannibal post pacem Antiocho a Romanis datam, profugerat, et Eumenem bellum ortum est, quod Prusias, Hannibalis fiducia rupto foedere, prior intulit. Namque Hannibal, cum ab Antiocho Romani, inter ceteras conditiones pacis, deditionem eius deposcerent, admonitus a rege, in fugam versus, Cretam defertur. Ibi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianae, quasi fortunae suae praesidia, deponit: atque ideo nihil de illo sollicita civitate, quoniam velut pignus opes eius tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo in statuis, quas secum p[or]rotabat, infuso, ne

64 R. *l* taisyta.

65 R *w* sulieta rašalu.

66 Galbūt norėta parašyti *paweikte*.

67 Tais. iš *neb-galieję*.

68 R. *s* taisyta.

69 Galbūt norėta parašyti *rikiu*.

70 Popieriuje yra skylutė.

71 Prir. paraštėje *‹tu kartu kad› prisz rimionys karau- dams, kad Jtalije nu io drebieję, ne* vietoj išbrauktų *it ne perkunije graudi-na Jtaliję*.

72 Prad. rašyti *wi*, bet ištaisyta.

73 Tais. iš *abejem*, įtrp. tarp eilučių *tonke*.

pargalę. Jys lijpę už darite moliniusi[64] kodiusi wisokî[65] menciaus
żaltius, kurius muszontes mieczioie i laiwus neprietelû. Karei-
wey Eumeni ‹tů› jůkies pradioię regie- damys norint moliû luitas
paweiktes[66] tus kuriù gilziu pargaliete negalieję. ‖ [XXXII 324]
Bet kad zalte pradieję raititeis iu łaiwusi, nebstengę[67] prisz dwi-
gubi paoiuma ir spruka szalen. Lig tikta garsus tos pargalês nu-
skida i Rima teunije tujau iszleida[68] siuntinius taikinte rigiu[69], pa-
kaion ir Anibali lijpte sau iszdůte. Szis tů ‹iszgı› paiutes iszgierę
indiewes, ir tep pranokę sauo smertiù atkelawimo siuntiniû.
Tů meta mirę trys wis- sû didiausije karwaidos ++[70] szios pa-
saules Annibal, Pilopemen ir Scipio Aprikonis. Annibali linkon,
ne prisz rimionys karau- dams, kad Jtalije nu io drebieję, ne[71]
i Kar- taga pagriźes wissuwiriausi wal- dę turiedams, nekados
atsikoles ne- walgę, nedaugesne taureles wino gierę, ir tarp
tijk[72] paimtuiû, ‹m› wissu graksztiuiû mergatiû, norijs Aprikoie
gimes gieda nepalitieta uź- łaikę. Tas ira ‹io› aiszkiù ludiejemù
io taikumo, iog rikaudams karau- nᶏ isz tep iwairiu tautû su-
somdi- ta, nekados io kareiwe nebaudies ont io giwibas ne io
nuwilę, norys abeje neprietele tonke[73] bandę i nugalů- te.

conspectae opes vitae nocerent. Dein cum Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset, et proelium in mare transtulisset, Hannibal novo commento auctor victoriae fuit. Quippe omne serpentium genus in fictiles lagenas coniici iussit, medioque proelio in naues hostium mitti. Id primum Ponticis ridiculum visum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi serpentibus repleri naues coepere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. Quae ubi Romam nuntiata sunt; missi a senatu legati sunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Hannibalemque deposcerent. Sed Hannibal, re cognita, sumto veneno, legationem morte praevenit. Insignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum mortibus fuit; Hannibalis, et Philopoemenis, et Scipionis Africani. Ex quibus constat, Hannibalem, nec tum, cum Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut cubantem coenasse, aut plus quam sextario vini indulsisse; pudicitiamque eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africa natum quivis negaret. Moderationis certe eius fuit, ut, cum diversarum gentium exercitus rexerit, neque insidiis suorum militum sit petitus unquam, neque fraude proditus, cum utrumque hostes saepe tentassent.

I. Rimionys Macedonû karieję ne tijk warga turieję kaip karieję Kartagû; bet iû dedesnę garbę ap- turieję, jû Macedonys garsesnes bû Kartagû. Mindamijs Saulieteki nu iu pargalieta daug rikiu iems talkienieję || [XXXIII 324v][1] Tepat[2] Rimionys padaugina[3] sauo pûl- kus ir patelkę Massinisa Numidû ri- kɨ ir kittus bursinikus, bey isakę Eume- niû Bitinijos rikiû, idant Rimionims kauriausit[4] isz petę ius prispirtum. Perseus ne wen skelbama[5] sena garbę nepargalemos karaunos Macedonû bet dar kares padarga ir iszdą ont 10 metu łobiniesi[6] ir stoginiesi nu[7] tewa sukrautas turieję. Tûmi di- diûda+++mos[8], ir nemindams tewo likkumo, sawijsems gailina senu dei- nû Aleksendrôs garbę. Pirmoie mu- sza bû jôtês kurioię Perseus par- galietoiù[9] palikes pagaubę sawip[10] wissas abejoientes iki sziol gimines: wienog nuleida siuntinius it pargalietas[11] pas Dum cziù Rimionû pakaiaus ługote, kuri bû io tewû pargalietam[12] suteikusys, iszdą kares ‹k› zadiedams grûżinte. Bet dumczius Sulpicius sunkius[13] warunkus ‹it› pakaiaus it ‹pa› but pargalieies padieję. Tam dingontes, Rimionys krupaudamys tep paoios karês Emiliu Paulu dumcziu pakielę ir iem butinay karę Macedonine pawedę: kursay atkakes i karauną netrukdams i musza isztiką.

LIBER TRICESIMUS TERTIUS.

CAP. I. Minore quidem rerum motu Romani Macedonicum, quam Punicum, bellum gesserunt; sed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Poenos antecesserunt: quippe cum gloria Orientis domiti, tum et auxiliis omnium regum iuvabantur. Itaque Romani et legiones plures numero conscripserunt; et auxilia a Masinissa, rege Numidarum, ceterisque sociis omnibus, acciverunt; et Eumeni, regi Bithyniae, denuntiatum, ut bellum summis viribus iuvaret. Perseo, praeter Macedonicum invictae opinionis exercitum, decennis belli sumtus, a patre paratus, in thesauris et horreis erat. Quibus rebus inflatus, oblitus fortunae paternae, veterem Alexandri gloriam considerare suos iubebat. Prima equitum congressio fuit, qua victor Perseus suspensam omnium exspectationem in favorem sui traxit: misit tamen legatos ad consulem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani, etiam victo, dedissent, impensas belli lege victi suscepturus. Sed consul Sulpicius non minus graves quam victo leges dixit. Dum haec aguntur, metu tam periculosi belli, Romani Aemilium Paullum consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnae fecit. Pridie quam proelium consereretur, luna nocte defecit: triste

1 Psl. viršuje, paraštėje rašalu S. Dauk. parašytas skaičius *6*, žemiau skaičius *47* dauginamas iš *6* ir apačioje užrašomas skaičius *274*; dar žemiau parašytas išbrauktas skaičius *4*, šalia skaičius *74* dauginamas iš *66* ir apačioje užrašomas skaičius *444*.

2 Po r. *p* yra rašalo dėmelė.

3 R. *d* aptaškyta rašalu.

4 Galbūt norėta parašyti *kariausint*.

5 R. *k* tais. iš *p*.

6 Tais. iš *lobininiesi*.

7 Tais. iš *su*.

8 Popieriuje yra skylutė.

9 R-ės *ga* taisytos.

10 Tais. iš *sawiesp*.

11 Įtrp. tarp eilučių *it pargalietas*.

12 Įtrp. tarp eilučių *pargalietam*.

13 Tais. iš *sunkiû*.

14 Tais. iš *kû*, prir. paraštėje *nu*.

15 Tais. iš *grumdams is*.

16 Turbūt norėta parašyti *piesti*.

17 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *nu*.

18 R. *p* tais. iš *b*. Iš tikrųjų parašyta *neprieletû*.

19 Du taisymų sluoksniai: ž-yje *dau- ges* r. *g* tais. iš *b*; po *iszwertę* buvo padėtas dvitaškis. Po to tais. pieštuku iš *dau- ges neprietelû iszwertę. Kad nu wissû pusiû pûlę neprietele io kaute, tad szem sijkont wissinar sij*. Tais. į *neprietelems*, bet išbraukta. Po *iszwertę* buvo padėtas dvitaškis.

20 Įtrp. tarp eilučių *io*.

21 Ž-iai *ont kardû* užrašyti viršuj išbrauktų *i widuri*.

22 Tais. iš *nepríeletu*.

23 Ž. *regint* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *weizont*.

24 Tais. iš *sekdamijs*.

25 R. *s* tais. iš *i*.

26 Ž-iai *issiustas io wite* užrašyti pieštuku viršuj išbrauktų *io ginteis*.

‹Wi- lijos muszos nakti› i muszos deina iszauszont nakti mienu użtema: nu ko[14] żiney Perseû ‹rusta deina› nełaima ir Pabonga Macedonijos rikè reiszkę.

[XXXIII 326] II Toie muszoie M. Kato sunus Katonęis bilî ‹prisz› su wissu smurtases neprie- teles grumdamos nu[15] zirga nukrites piesi[16] dar riemies, kaipogi nukrimtonti[17] burys neprietelû[18] su baisiù krioksmù it jau golenti onpûlę pribengte: bet sziſ weikè ‹atsikıe› szokeis dau- gibę neprietelû iszkłoię tay nu wissû pusiû iems pûlont io kaute, szem sijkont wissinar sijo[19], karda isz ronkû io[20] isslidusi i wi- duri neprietelû ikritą: tujau skijdù ussidenges pûł ont kardû[21] nepriete- lu[22] ir abem karaunem regint[23] pagrob sauo kardą ir opomys nu skardits pagriszt pasawusius ratûientius kriokont neprietelems. Jo narsibę kiti sekdamis[24] iszwerżę pargalę ‹neprietelems› Perseus su[25] 10,000 talentu arba ilguiû grasziû, i Samotrakiję nuspruko, bet Kne- ius Oktawius issiustas io wite[26] nutwierę ɨ su dum sunum Aleksendru ir Pilipu[27] ir atwedę pas[28] Karwaidą[29]. Macedoniję turieję 30 rikiû likûient nu Karanaus sauo pirmoie riki iki Perseaus. Ji kłausę iu par 923 metus; kurij[30] tewieszpatawo 192 metus. Tep tapusys Rimionys[31] ios waldimieras lûszu krasztu padarę ir kieykweina pilei wiresnibę pardieję Emilus Paulus padieję[32] ista- timus, kuriu iki szè deina tures[33]. Teunay Etolijos piliû, kury rodies Rimionims paoies, bû issiusti i Rima

27 Įtrp. tarp eilučių *Aleksendru ir Pilipu*.

28 R. *p* tais. iš *i*.

29 Ž. *Karwaida* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *Dumcziu*.

30 Ž. *kurij* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *bet*.

31 R. *R* aptaškyta rašalu.

32 Tais. pieštuku iš *ida- węs gauo nu Emilaus Paulaus ista- timus*.

33 R. *t* tais. iš *d*.

id ostentum Perseo omnibus praesagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

CAP. II. In ea pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus pedestre proelium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, veluti iacentem obtruncaturus, circumsteterat: at ille citius corpore collecto, magnas strages edidit. Cum ad unum opprimendum undique hostes convolarent, dum procerum quendam petit, gladius ei e manu elapsus in mediam cohortem hostium decidit: ad quem reciperandum umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, inter mucrones se hostium immersit; recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad suos cum clamore hostium revertitur. Huius audaciam ceteri imitati victoriam peperere. Perseus rex fuga cum decem millibus talentum Samothraciam defertur: quem Cnaeus Octavius, ad persequendum missus a consule, cum duobus filiis, Alexandro et Philippo, cepit; captumque ad consulem duxit. Macedonia a Carano, qui primus in ea regnavit, usque Persen triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis nonigentis et viginti tribus; sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. Ita cum in ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque, quibus adhuc utitur, a Paulo accepit.

su wakas ir patiomis, kame ‖ [XXXIII 326v] ilga łaiką bů turemis idant numei budams nepakeltum Sedcijos[34]. Onga- ła teuneje ‹ık› apkirieiusi kłausiteis ługosinu par pasiuntinius[35] pilû iu pagrůzinima rižos ‹ong› paleiste nu- mei griszte.

34 Turbūt norėta parašyti *Sedicijos.*

35 Tais. iš *pasiutius.*

Aetolorum universarum urbium senatus, cum coniugibus et liberis, qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patria aliquid novaret, diu detentus, aegreque, per multos annos legationibus civitatium senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.

1 Tais. iš *issis-kaidiie.*

2 Tais. iš *pao-iuma weinos ukęs wissûtinay.*

3 R. *G* taisyta.

4 R. *m* taisyta.

5 Prad. rašyti *is*, bet ištaisyta.

6 Virš r-ės *r* yra rašalo dėmė.

7 Ž. *ios* užrašytas virš eilutės.

8 R. *e* taisyta.

9 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

10 R *i* tais. iš *ę*.

I. Paweikus Kartagus ir Macedonys, bey iszgurlinus Etolus kalinimù jû didû- menês, weini tikta Akaje wissoie Gre- cijo dar galintes toje gadinieje ‹Rimio- nims› rodies; ne tep ije krupauo galês kieykweinos pilês, bet ‹bursibą› draugibą kuri ies kergę; kaipogi Akaje isskai- diti[1] i daug giminiu, weinog wissi it straipstey weiną kuną darę. ir weiną ukę wissûtinay nu pao-iuma[2] głemźę. Rimionys weizieję karè licziaus, ont iû łaimos, it tù patiù łaikù Spartanay terioiemys nu Akajû ieme iems gûsteis, wiena ontrôs neapikonta ridę tijdwi gimini. Tëunije pazadieję Spartiatams atleiste pasiuntius i Greciję[3] parweizie- te businą iû bursôs ir kieykweinam[4] io io istatimus patwirtinte; bet tij pasiute gauwa słapti pamokima[5], isakima iszriszte bursą akajenę ir[6] kieykwei- nà pile padarite ipatingù, idant tû- mi isteigtum weikesniiû pakłusnu mo. Pasiuntey wadindamys i Korinta siuntinius wissû piliû skełb isakima teunejes ir waiden aiszkè iu kietiejema: „Rekalù ira wissûtiniu sakę ije, kiekweinos ‖ [XXXIV 328] pilês paglemżte ios[7] istatimus ir ios lûsibę“ Pasklidùs ta nauina, Akaje[8] it pasiu- tusys, wissus praszaleitius galû; patius ‹pa› pasiutius Rimionû suwarawo, ie iszgirdusys ermideri kustiedamys[9] ne but isspruki[10].

LIBER TRICESIMUS QUARTUS.

CAP. I. Poenis ac Macedonibus subactis, Aetolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Graecia universa Achaei nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur; non propter singularum civitatium nimias opes, sed propter conspirationem universarum. Namque Achaei, licet per civitates, veluti per membra, divisi sint, unum tamen corpus et unum imperium habent: singularumque urbium pericula mutuis viribus propulsant. Quaerentibus igitur Romanis causas belli, tempestive fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achaei propter mutuum odium populabantur. Spartanis a senatu responsum est, *legatos se ad inspiciendas res sociorum, et ad iniuriam demendam in Graeciam missuros:* sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus Achaeorum dissolverent, singulasque urbes proprii iuris facerent, quo facilius ad obsequia cogerentur: et, si quae urbes contumaces essent, frangerentur. Igitur legati, omnium civitatium principibus Corinthum evocatis, decretum senatus recitant; quid consilii habeant, aperiunt. *Expedire omnibus* dicunt, *ut singulae civitates sua iura et suas leges habeant.* Quod ubi omnibus innotuit; veluti in furorem versi universum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi, audito tumultu, trepidi fugissent.

II Tů jutus Rimi, ikonden teuniję dum- cziů Mumiů pawedę karę Akajeni: kurs sutraukes lig łaiku karauna ir pasitejkes kaip reikint, trauk prisz neprietelù. Bet Akajonys it tarsi but nekrupaui Rimionû ginklo, nieku ne rupinas ir nieka nesteig: wildameis turiesintis daugiaus drewiete ne gru- mteis. weźę ratus grůbiů kraute sugręitůiů nu neprietelu, pates ir wa- ka lip i kalnus wei- zieteis muszon- tes. Bet isztikus i muszą Rimionijs iszpiowę ius wissus ‹akiw› ‹bewei› akiwaisdo iû ‹szeiminû› numiszkiû. baisus powizius[11], kurio mi- niejems gildę ir rustina szirdi. Wei- zietoje ‹imtines lapa› patijs kluwa[12] i naga, pates ir waka tapę wergas neprietelû; Korinta pati su źåmi su- ligina, io bazniczę arba zi- niczę ‹p› isz taksa pardawę, idant tůmi ki- tas piles nugondintas nebdristum betrakůte. Tam dingontes Antiokus Syrijos[13] rikys apskełb karę Ptolomeu sunů sauo sesereis wiresnioses, wiespats lebus[14], isztiżes nu tůintimpinè[15] goslibà, kursay newen nebateisę wieszpateis darbû bet dar nu dideli nutukimo ‹nůmone› źmogaus prota bů nustoes. Jszwarits isz rikies, issikrausta pas || [XXXIV 328v] pas Ptolomeu jaunesii sauo broli i Alek- sandrije ir iszleid siuntinius i Rima rekalaudams atęisimą sondarû[16] ir ługodams paszałpos. Teunay iszkłausę[17] io ługoię.

III Todieiusys iszleid siuntini Popiliu pas Antioku[18], idant ijs lautumes nu Egypto, o ie tenay ieję, idant apent iszeitum. Kad

11 Tais. iš *po- wizys, kursay.*

12 R. *k* taisyta iš *g*.

13 Tais. iš *Sirios*.

14 Galbūt norėta parašyti *lepus*, lo. *segni*.

15 Įtrp. tarp eilučių *nu*, tais. iš *tůintimpines*.

16 R-ės *da* aptaškytos rašalu.

17 Priešdėlis *isz* išbrauktas, bet vėl atstatytas.

18 R-ės *tio* (?) aptaškytos rašalu.

CAP. II. Haec ubi Romae nuntiata sunt, statim senatus Mummio consuli bellum Achaicum decernit: qui extemplo exercitu deportato, et omnibus strenue provisis, pugnandi copiam hostibus fecit. Sed Achaei velut nihil negotii Romano bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia et soluta fuere. Itaque praedam, non proelium, cogitantes et vehicula ad spolia hostium reportanda, duxerunt, et coniuges liberosque suos, ad spectaculum certaminis, in montibus posuerunt. Sed proelio commisso, ante oculos suorum caesi, lugubre his spectaculum, et gravem luctus memoriam reliquerunt. Coniuges quoque liberique eorum, de spectatoribus captivi facti, praeda hostium fuere. Urbs ipsa Corinthus diruitur: populus omnis sub corona venditur: ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum incuteretur.

Dum haec aguntur, rex Syriae Antiochus Ptolemaeo, maioris sororis suae filio, regi Aegypti, bellum infert, segni admodum, et quotidiana luxuria ita marcenti, ut non solum regiae maiestatis officia intermitteret, verum etiam sensu hominis nimia sagina careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemaeum Alexandriam confugit: participatoque cum eo regno, legatos Romam ad senatum mittunt, auxilia petunt, fidem societatis implorant. Movere senatum preces fratrum.

CAP. III. Mittitur itaque legatus Popilius ad Antiochum, qui *abstinere illum Aegypto, aut, si iam incessisset, excedere* iuberet. Cum

19 Įtrp. tarp eilučių *i*.

20 R. *d* tais. iš *k*.

21 Tais. iš *kurei*.

22 Prir. paraštėje *apsuk*.

23 R. *g* tais. iš *d*.

24 Tais. iš *tik*, įtrp. tarp eilučių *io*.

25 Tais. iš *riki*.

26 Įtrp. tarp eilučių *uz*, tais. iš *kurio*.

27 R. *m* taisyta.

28 Tais. iš *pa-dawę*.

29 Tais. iš *jauna*, įtrp. tarp eilučių *io*. Ž-yje *siratas* pirmoji r. *s* tais. iš *r*.

30 R. *t* aptaškyta rašalu.

31 Tais. iš *Nu-kakis*, įtrp. tarp eilučių *iems*.

siuntinys Egypti ɨ[19] rado ‹ko› rikijs ɨ pabuczіauo /: kaipogi Antiokus milieję tarp kittû Popîlîu, Rimi budams wadu :/ bů isipazines./ tù tar- pu Popilius nemindams senuiû pa żiniû, jem isakimus sauo ukes ap- reiszk, ir dekręta teunijes roda, re- giedams ɨ rimonti ir norinti tarnu pasiteraute, tada Popilius su łasdù[20] kurę[21] ronkoie turieję, abskreibęs apsuk[22] riki ratą, użgindams[23] isz io iszeite iki nedawùs atsaką teuneje ir iki neapsireiszkes karês ar pakaiaus su Rimionimys, norys, Antiokus nusimines tokiu io[24] stangumù pasijem klausite. Pagrizes i sauo rikę[25] ijs ne trukùs mirę palikdams ‹j› maża suneli. Swiets paskires globiejus jaunam kunegaiksztiu sauo, Deme- trius io diedî teua brolys, kurs wadù Rimi bů jutes smertɨ sauo brolî waidinas teuneje ir apreiszkę iog io brolys, uz kuri[26] ijs wadu bů, mirę[27], ‖ [XXXIV 330] ijs tares nebrekalingù Rime bessus, ie pagal istatimû tautû, ijs adawę[28] karuną wiresniûiù broliû iem nu prider atsiszauke pas ię prisz jauni io siratas[29]: paskû regiedams, iog teunay neklauso io ługoiema, ir rimo tiłoie, iog geresnè walij palikte karuna sirata ne kaip iem adûte. ijs iszeit iszpiles pasi metes medziote ir isied słaptu[30] i łaiwą su tulles tarnas. Nukakùs iems[31] i Sy- riję wissi grudas io sweikinte: lijp ijs nugalûte jauną kune- gaikszti ir globieję pawed iem rikę.

IV Toie patioie Gadinieję, Prusias Bitinijos rikys norieję nugalûte sawa sunu taupidams wakus on- tros patios Rimionimys

in Aegypto eum invenisset, osculumque ei rex obtulisset (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romae obses esset); tunc Popilius *facessere interim privatam amicitiam* iubet, *cum mandata patriae intercedant:* prolatoque senatus decreto, et tradito, cum cunctari eum videret, consultationemque ad amicos referre; ibi Popilius virga, quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum, ut amicos caperet, *consulere* iubet; *nec prius inde exire, quam responsum senatui daret, aut bellum cum Romanis habiturum.* Adeoque haec asperitas animum regis fregit, *ut pariturum se senatui* responderet. Reversus in regnum Antiochus, decedit relicto parvulo admodum filio: cui cum tutores dati a populo essent, patruus eius Demetrius, qui obses Romae erat, cognita morte Antiochi fratris, senatum adiit, *obsidem se vivo fratre venisse, quo mortuo, cuius obses sit, se ignorare. Dimitti igitur se ad regnum petendum, aequum esse, quod sicuti iure gentium maiori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui pupillum aetate antecedat, deberi.* Cum se non dimitti animadverteret e senatu, tacito iudicio, tutius apud pupillum, quam apud eum, regnum futurum, arbitrante, specie venandi ab urbe profectus, Hostiae tacitus cum fugae comitibus nauem conscendit. Delatus in Syriam, secundo favore omnium excipitur: regnumque ei, occiso pupillo, a tutoribus traditur.

CAP. IV. Eodem fere tempore Prusias, rex Bithyniae, consilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum consulere studet minoribus

pasiklo- wusius. Jaunas kunegaiksztys parsergiets nu tû kurij tû ateïste ‹J› ‹sm› ‹sreig› spaud praneszte[32] sauo teů[33], iog ijs riszes ‹diel› nu io par- galwibês, ir suwerte tů nůdiemę ont kurę ijs pradieję. Jis ledas weikey parkalbiete[34] ir nukakes i tewo walstius, kur[35] bů pawa- dintas, tujau tenay apsiskelbę rikiù. Prusias iszwarits nu sauo ‹sos› sunaus ir palikes[36] laukini[37] pasiiuto nu patiû sauo[38] kalpu apsileistù. || [XXXIV 330v] Giweno nu wissû użmirszts, kat tù tarpù isakimù sauo sunaus pasijuta nu- galůtù ligi ‹nůdie› piktadiemi kokę pats bů[39] rimoies.–

filiis, quos ex noverca eius susceperat, et Romae habebat. Sed res adolescenti ab his, qui facinus susceperant, proditur; hortatique sunt, *ut crudelitate patris provocatus occupet insidias, et in auctorem retorqueat scelus.* Nec difficilis persuasio fuit. Igitur, cum accitus in patris regnum venisset, statim rex appellatur. Prusias regno spoliatus a filio, privatusque redditus, etiam a servis deseritur. Cum in latebris ageret, non minori scelere, quam filium occidi iusserat, a filio interficitur.

32 Tais. iš *pranokte.*

33 Tais. iš *teua.*

34 R. *k* tais. iš *g.*

35 Tais. iš *kurs.*

36 Tais. iš *pakes.*

37 Atrodo, pirmoji r. *i* parašyta rusiška *u.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

38 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

39 Prir. paraštėje *bů.*

1 Ž. *poiumo* išbrauktas, bet atstatytas. Turbūt norėta parašyti *paoiumo*.

2 Turbūt norėta parašyti *galę*.

3 Ž. *prizasti* užrašytas viršuj išbraukto *licziù*. Tais. iš *karę*, parašytas kablelis.

4 Tais. iš *Orper- nes basirodę*.

5 Tais. iš *Antiokas tada pa- tra- kusiu prisz Demetriu, ijs, ‹rižos nu- kelte nu sostos› ‹k› us- sikieta iszwarite isz rikies tů*. Ž-iai todiel *Demetrius* užrašyti viršuj *ijs*, bet išbraukti.

6 Tais. iš *Demtrius*.

7 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

8 Tais. iš *lijpęs*.

9 Tais. iš *idawę*.

10 Ž-iai *idant ijs* užrašyti viršuj išbraukto *kurs*.

11 Parašyta *sunu Antioko rikî i paskeł- bę essantiù*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 4, 5, 2, 1, 6*.

I. Demetriius igawes Syrijos rikę, kru- paudams poiumo[1] tingieiemo diel sauo dar nesustirpusè waldè, rižos platinte rubeźius sauo rikies ir didinte sauo gelę[2] kariemys sauo rubezienû. Jbinges ont Ariaratę Kapadocijos rikî, kursay ‹paniekina› iszwainoię io seseri iem perszamą, ijs iszklausi gůdonteis Oro- perni broli to kunegaiksztî netei- singay nu sostos pawarito, ir dziaug damos gawęs prizasti karè,[3] rizos adůte iem sauo karuną. Oroper- nes pasirodę[4] nediekingù, nerdamos su giwentoies Antiokijos tada patra- kuses ont Demetriaus, ir ussikieta iszwarite isz rikies tů kunegaikszti[5] kurs bů ketiejes i pagrůžinte i sosta. Demetrius[6] jutes ape tů susibau dimo negalůdino io, idant Ariates baugumù brolî nu[7] karês neissilůsůtum, bet lijpę[8] i nutwerte ir Seleuků idůte[9] sergiete. Antiokionys nenusiminusys tu issireiszkimù, wis trakauo ‹:kur›. Jr tep szelpamys nu Ptolomeaus Egyptû, rikî, Attaly Azijos riki, ir Ariarati Ka padocijos Demetriû ius kibinont, imoka nekoki Belą ‹mužik› kalpini jaunikaiti, idant ijs[10] Syrijos rikę it tewiszkę [XXXV 332] ginklù atgautum ir idant godinges- niù roditumes, pramin i Aleksendrù ir paskeł- bę i sunu Antioko rikî essantiù[11]. Toke neapikonta wissû ont Demetriaus bů, iog ne wen wissi iszpažino oruma riki io nokieję, bet io ‹ke› garsi kilti. Tep Aleksendra uźmirszes

LIBER TRICESIMUS QUINTUS.

CAP. I. Demetrius, occupato Syriae regno, novitati suae otium periculosum ratus ampliare fines regni, et opes augere finitimorum bellis statuit. Itaque Ariarathi, regi Cappadociae, propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem eius Orophernem, per iniuriam regno pulsum, supplicem recepit; datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum statuit. Sed Orophernes ingrato animo, inita cum Antiochensibus pactione, offensis tunc Demetrio, pellere ipsum regno, a quo restituebatur, consilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitae quidem eius, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipsum autem comprehensum, vinctum Seleuciae custodiri iubet. Nec Antiochenses indicio territi a defectione destiterunt. Itaque adiuvantibus et Ptolemaeo, rege Aegypti, et Attalo, rege Asiae, et Ariarathe Cappadociae, bello a Demetrio lacessiti, subornant Balam quendam, sortis extremae iuvenem, qui Syriae regnum, velut paternum, armis repeteret; et ne quid contumeliae deesset, nomen ei Alexandri inditur, genitusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut aemulo eius non vires regiae tantum, verum etiam generis nobilitas, consensu omnium tribueretur. Igitur Alexander, admirabili

iwairę atsikieytimù łaimos sauo ruszkana gimimą, nu[12] wisso maźnè saulieteki szełpams, karę Demetriû issako, ir pagałiejes nu giwibos ir rikies atlaikę.. Norijs De- trius drûsey[13] riemies prisz i. Kaipo- gi pirmoie muszoie neprietelu ‹pargalieję› nauię ir wiel ‹spaudam› surintas[14] nu rikiû susimokiu[15], daug tunkstantiû iû[16] kareiwiû ‹j› muszoię iszkłoię. Ongała wienog kû narsiause grumdamôs su wissu smurtases krimt[17].

II Pradioie tôs kares Demetrius nuleido du sunu pas Gnidiu[18] sauo sweti[19] su dideliù łobiù, glemźdams i nupaoiumo karês, ir ie tep likkums bû lemes, idant tewinè atmonà uź- liktum. Tarp tûdums Didesnesys[20] Demetrius, pauges, isiklauses i Aleksendras goslibą, iog io issikielims netikiems ir grazine swetimos łai- mos it i zługes tarp keksziu rumu- si kioksoię ont tingini pasileides, onpûł i isz neźiniû su paszalpù[21] Kretioniû. Dildidams nauiomijs kalpeniemys apiûką padarita sauo tewû, Antioks atsidûd iem prak++damys pirmûię prisikę[22] nauioię riki didibes, neras su Demetriù ‖ [XXXV 332v] ir tep Aleksendra iszwerst atkaklibe łai- môs tep weikę kaip ij bû i iszkiełusi pargaliets pirmoie muszoie uźmo- kieję sauo krauiù[23], smerti Demetriaus ir apiûka Antiokaus kurio sunu bû prasimanes.

rerum varietate pristinarum sordium oblitus, totius ferme Orientis viribus succinctus, bellum Demetrio infert, victumque vita pariter ac regno spoliat. Quamquam nec Demetrio animus in propulsando bello defuit. Nam et primo proelio hostem fugavit, et, regibus bellum restituentibus, multa millia in acie cecidit. Ad postremum tamen, invicto animo inter confertissimos fortissime dimicans cecidit.

CAP. II. Initio belli Demetrius, duos filios apud Gnidium, hospitem suum, cum magno auri pondere commendaverat, ut belli periculis eximerentur, et, si ita fors tulisset, paternae ultioni servarentur. Ex his maior Demetrius, annos pubertatis egressus, audita Alexandri luxuria, quem insperatae opes, et alienae felicitatis ornamenta, velut captum inter scortorum greges desidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretensibus, securum, ac nihil hostile metuentem, aggreditur. Antiochenses quoque, veterem patris offensam novis meritis correcturi, se ei tradunt: sed et milites paterni, favore iuvenis accensi, prioris sacramenti religionem novi regis superbiae praeferentes, signa ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunae destructus, quam elatus, primo proelio victus interficitur: deditque poenas et Demetrio, quem occiderat, et Antiocho, cuius mentitus originem fuerat.

12 Įtrp. tarp eilučių *nu*.

13 Tais. iš *drûsè*. Turbūt norėta parašyti *Demetrius*.

14 Galbūt norėta parašyti *surimtas*.

15 Galbūt norėta parašyti *susimokiusiu*.

16 Įtrp. tarp eilučių *iû*.

17 Tais. iš *pakrimt*.

18 R. *G* taisyta.

19 Ž. *sweti* išbrauktas, prir. paraštėje *bendra*, bet išbrauktas ir atstatytas *sweti*. Ž-yje *bendra* r. *b* tais. iš *p*.

20 Pirmoji r. *D* tais. iš *d*.

21 R. *ù* tais. iš *ú*.

22 Įtrp. tarp eilučių *Antioks atsidûd iem*. Tais. iš *prak++damys prisikę pirmûię*. Ž-yje *prak++damys* r-ės sulietos rašalu. Galbūt norėta parašyti *prakeldamys*.

23 R. *u* neišbaigta.

1 Prir. paraštėje *io*.

2 Tais. iš *didibe*.

3 Tais. iš *matę i su dziaugsmù*.

4 Prir. paraštėje *riki Partû*.

5 Prir. paraštėje *Demetrius*, tais. iš *Szelpamys*.

6 Galbūt norėta parašyti *gailinimù pakaiaus*.

7 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

8 Vietoj pirmosios r. *i* parašyta rusiška *u*.

9 Tais. iš *ir*.

10 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

11 Prir. paraštėje *mandagey*.

12 Vietoj r. *l* parašyta rusiška *л* (?).

13 Įtrp. tarp eilučių *par*, tais. iš *swetû*.

14 Tais. iš *nugalûdino sauo syratą karuna io*.

15 Tais. iš *i*.

16 Įtrp. tarp eilučių *per*. Iš tikrųjų parašyta *ilga per*.

17 Tais. iš *i bû*.

18 Įtrp. tarp eilučių *Antiokus*.

19 Prad. rašyti *Ki*, bet ištaisyta.

I Demetrius atgawes teua rikę, wikstant io rekałams pasileido, parsidûd geidi- mams jaunibês, ir pasileid ont neap- weżamo tingiejemo, ijs tapstay tepat, niekinamù diel sauo lapumo, kaip io[1] teus bû tapes neapikientamù par sauo didista[2]. Regiedams wissur skieydon- tes piles nu ‹sa› io waldies, ir norie dams iszwengte ‹itarłoiema› uźme- tiniema sau tingiejemo, riżos zigiû- te i karę prisz Persus. Tautas sau- lietekines dziaugies ɨ matidams[3] arti nontes: Jos neapwezieje Arsaidôs riki Partû[4] smarkumo, ir iprate nu senû łaikû wergaute Macedonims, kientieję kon trey didista sauo nauiû wieszpatiû. Demetrius szelpamas[5] nu Persu, Elymenu, ir Bak triionu daug atwejû nuweikę Partus. Wienog ilgainiû galinimù pakaus[6] nukropts, kluwa i iû naga, ir pawodzioiems[7] nu piles[8] iki piles, waidina ɨ swietû, kurs bû ketiejes pri io sto- te, it[9] tarsi ticziodameis isz weltei[10] ku- rę laima io ginkla bû ikwiepusi. Nusiustas ongała i Jrkanije tenay bû mandagey[11] gerbams ir godoiems pagal[12] pirmoses io łaimos. ‖ [XXXVI 334] Tam dingontes Trypon, kursay Syrijo apsiskelbino par swetą[13] globiejû Antiokaus, posuniû Demetriaus nugalû sauo siratą ir io karuna[14] pagaun. Jijs diewieję ię[15] per ilga[16] laika, bet iszkri tes isz pataikas kuri io[17] galibę on- turieję, Antiokus[18] brolys Demetriaus pargalie- ję ɨ, kursay Azijoie bû augęs. Keltes[19] De- metriaus

LIBER TRICESIMUS SEXTUS.

CAPUT I. Reciperato paterno regno Demetrius, et ipse rerum successu corruptus, vitiis adolescentiae in segnitiam labitur; tantumque contemtum apud omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio eius passim civitates deficerent, ad abolendam segnitiae maculam, bellum Parthis inferre statuit: cuius adventum non inviti Orientis populi videre; et propter Arsacidae, regis Parthorum, crudelitatem; et quod veteri Macedonum imperio assueti, novi populi superbiam indigne ferebant. Itaque cum et Persarum, et Elymaeorum, Bactrianorumque auxiliis iuvaretur, multis proeliis Parthos fudit. Ad postremum tamen, pacis simulatione deceptus, capitur; traductusque per ora civitatium, populis, qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam, benigne et iuxta cultum pristinae fortunae habetur. Dum haec aguntur, interim in Syria Trypho, qui se tutorem Antiocho, Demetrii privigno, substitui a populo laboraverat, occiso pupillo, regnum Syriae invadit. Quo diu potitus, tandem exsolescente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur: rursusque regnum Syriae ad sobolem

igauo wiel waldę Syrijos. Antiokus mindams, iog teuwus diel didistôs neapikentamù[20] bû ir bro- lis diel tingiejemo peikams, idant neikristum i tas pates nûdiemes apsipatiauo su Kleopatrù ‹moszu sauo› marti sauo, wijtowes[21] kurios ‹isz› par ‹neapikonta› nesugebiejemo brolî waldite bû atsiskieyduses, su wissu didiausi aitrù wiję ir prisûkę wiel sawes kłausite. Zidus tepat, kurij Demetriû teû wieszpatauint ‹ısz› nu wergibos Macedonû ginklù bû is- silûsawî nuweikę, kuriu toke bû galibe, iog paskiaus neweina Ma- cedonijos Rikî nebklausę, ir ‹numisz› pacziu wiresnibę dziaugdameis Syri- ję sunkiomys kariemys nowiję.

II Zyday ira kęlimo[22] isz Damaszkôs ‹pi- les› wissugarsiosês Syrijos pilês, kame ir gimtuwe Assyrijos rikiû, rikienês Semiramis[23] keltês. ‹D› ‹Nu› Damaskus rikijs, palika wardą sauo weitowę: kurio minauonè Syrionys ‹A› kapus Arates ios zmonos, it baźniczę gerbę; ir ię pate kaipo didę Deiwinę godoię. || [XXXVI 334v] Po Damaskaus wieszpatauo pakarcziû Azelus, Adores, Abrôams ir Jsraelus. Bet Jsraelus łaimingesnys praeiunû pagimdes 10 sunus garsesniù tapo. Jr tep tauta i deszimti daliu padalijęs sunams pawedę; ir wissus nu wardo Judos, kurs padaliiùs rikę, bû miręs Judas praminę ir io miniesina wissims isakę saugote; kurio dalikù wissi pasi daliję. Jusaps tarp broliû bû wissû mażesniûiù, kurio kitti broley nusi gondusys[24] io guwumù, słaptu sugawu sys keleiwems prekiejems pardawę. Nuwests nu iû i Egypta, tenay didè gù- wey parmanidams

20 Tais. iš *distôs nepakintamù.*

21 Ž. *wijtowes* užrašytas viršuj išbraukto *piles.*

22 Tais. iš *kilimo.*

23 Tais. iš *Semiramidês.*

24 Prad. rašyti *nusimi,* bet ištaisyta.

Demetrii revertitur. Igitur Antiochus, memor, quod et pater propter superbiam invisus, et frater propter segnitiam contemtus fuisset, ne in eadem vitia incideret, recepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates, quae vitio fraterni imperii defecerant, summa industria persequitur, domitasque rursus regni terminis adiicit. Iudaeos quoque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicaverant, subigit. Quorum vires tantae fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, domesticisque imperiis usi, Syriam magnis bellis infestaverint.

CAP. II. Namque Iudaeis origo Damascena, Syriae nobilissima civitas: unde et Assyriis regibus genus, ex regina Semirami, fuit. Nomen urbi a Damasco rege inditum: in cuius honorem Syrii sepulcrum Arathis, uxoris eius, pro templo coluere, Deamque exinde sanctissimae religionis habent. Post Damascum Azelus, mox Adores, et Abraham, et Israhel reges fuere. Sed Israhelem felix decem filiorum proventus maioribus suis clariorem fecit. Itaque populum, in decem regna divisum, filiis tradidit, omnesque ex nomine Iudae, qui post divisionem decesserat, Iudaeos appellavit: colique eius memoriam ab omnibus iussit, cuius portio omnibus accesserat. Minimus aetate inter fratres Ioseph fuit: cuius excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum, peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Aegyptum,

‹gebiejemus› moksła Magû tep wadinamû kunegû ne- trunkont patem rikiû rados maloniù. Kaipogi ir stebuklû iszguldimi wissuge bontiûiù bû ir sapnû parmanima pirmasys iszreiszkę; Deiwa ir ukês istatimay rodies iem żinonams[25]: tep, iog badus pirm kelû metû praiau- tę, ir wissus Egytas but nu alkî pra- půles[26], ie io ‹pal› parsergieiemù rikys ne but isakes jawus par ‹d› metû laikite astankà. ir toki pritirimą turieję, iog rodies ne zmogus bet Deiws atsakus důdůs. Sunus io Moses wadinos, kursay ne wen iszminti nu tewa paweldieta, bet dar graksztumù gar- sauo. Bet kad Egiptionys susirgus tenay Zijdams kramas ir rau- pas klaususys[27] apreiszkimo, idant onkritys neużkriestum iû, ɨ su sergonteses || [XXXVI 336] isz Egipto[28] iszwara. Tay isz- tremtuiu[29] wa- dowù pakełts pawag Egyptionims szwen- tas indas, kures Egyptionys noriedamys atimte iem ginkla ir wei, bet darga- nas sugrůzen ius numei. Jr tep Moses pagriźes i Damaszka senû deinû të- wainè, ont kalnu Sinajaus apsigiwen kur par szeszes[30] deinas po tirus Arabijes klaioies ‹te› su sauo tautu nuwargusi ir paralkusi wos sekmoie deinoje teatsibai- stę, karę[31] deina pagał tautôs dabos subatu praminę ir kieykmeta isakę gawiete, nesgi tû deina padą[32] ir paklidima pabengę. Jr mindamys iog diel ligos bů isz Egyto isztremtas idant diel to pateis nerastumes nu- giwentoiû neapikentamas, saugoies su praszaleiteis bendrauteis. kas ilgai- niû i istatima ir tikiejema is- zwirta. Po Moseus, ‹l› sunus io Aruas kunegaiksztys Egyptionû

25 Galbūt norėta parašyti *żinomas*.

26 Antroji r. *p* tais. iš *b*.

27 Tais. iš *kramas ir rau- pas sirga klausidamys*.

28 R. *E* tais. iš *e*.

29 Ž. *isztremtuiu* užrašytas viršuj išbraukto *weres- niuiu*.

30 Tais. iš *i kalna Sinajaus isirapo ir ten ‹d› septines deinas gawie. pas kuri wos par 7 septines*.

31 Įtrp. tarp eilučių *wos sek- moie deinoje*, tais. iš *atsibai- stę*. Turbūt norėta parašyti *kurę*.

32 Galbūt norėta parašytu *badą*. Pabr. tam- siai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

cum magicas ibi artes sollerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam et prodigiorum sagacissimus erat, et somniorum primus iatelligentiam condidit; nihilque divini iuris humanique ei incognitum videbatur: adeo, ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: perissetque omnis Aegyptus fame, nisi monitu eius rex edicto servari per multos annos fruges iussisset: tantaque experimenta eius fuerunt, ut non ab homine, sed a Deo, responsa dari viderentur. Filius eius Moses fuit, quem praeter paternae scientiae hereditatem, etiam pulchritudo commendabat. Sed Aegyptii, cum scabiem et vitiliginem paterentur, responso moniti, eum cum aegris, ne pestis ad plures serperet, terminis Aegypti pellunt. Dux igitur exsulum factus, sacra Aegyptiorum furto abstulit: quae repetentes armis Aegyptii, domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses, Damascena antiqua patria repetita, montem Sinae occupat: quo septem dierum ieiunio, per deserta Arabiae, cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem, more gentis Sabbatum appellatum, in omne aevum ieiunio sacravit; quoniam illa dies famem illis erroremque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Aegypto meminerant, ne eadem causa invisi apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque convertit. Post Mosen etiam filius eius Aruas, sacerdos

Deiwû, netrukùs rikiù tapo; Nu to wissados Zyday tą[33] daba sekę: iog iu kunegayszte ije patys ir rikes bů; kuriû teisibę su tikibù sukergta, neapraszomay bů gerbama.

III ‹Mûs› Kwepalay augontys tame krasz- te, bů iu turtas. ‹Jra› Kaipogi ira dau- ba, kuri tůintimpines kalnas it kokiu muru it piliemys apreista Laukime pati du szimtu margiû tur, wadinama Jerikus. Toje dauboie ira girre, sauo waisumù ir graźumù garsi; ‖ [XXXVI 336v] kurioie aug palmes ir krumay kwe- pontijs, isz kuriû sunkas kwepalay, kuriu medey[34] pa- wiedi ira i rażinkû medius tikta tru- puti żemesni ir auginams ira kaip ie winûges. Jje sunk kwepalus peu- nusî metû laikusî[35]. Oras to kraszto ira stabùs, kaip ie io waisumas: kaipo- gi norys wissami kraszti but giey- dras wissu kaitriauses, toię dauboię wieszpatau stangey ors wiesus ir ma- lonus kurs tenay rodos igimtù[36] essus. Tami kraszti ira eżeras Aspaltites wadinams, kursay ‹d› nu dau- gumo undens ir nekusziejemo ‹io› wa- de- nas, numirusiję marę. Kaipogi nie weije nesukuszin sustingusi nu saku[37] undens, negi tenay irklůte gal, nesgi wissi negiwi daktay grimst[38] i ‹g› dugna ir niekokę materi- je kwose nepa- mirkita[39] ont ondi- niù nepłudur. Kserses rikys Per- sû pirmasys bů, kurs Zydus pa- weikę kurij paskû teka lige su Per- sas i waldę Aleksendras, ir ilga łai- ka bů sunerti su Syrijos rikî[40] wal- dioie Macedonû. Atsiskieydusys nu Demetriaus pasigerin

33 Tais. iš *tů*.

34 Prir. paraštėje *kuriu medey*.

35 Tais. iš *pewnu-se metus laikusi*.

36 Prad. rašyti *pri*, bet ištaisyta. R. *m* neišbaigta.

37 Ž-iai *nu saku* išbraukti ir viršuj užrašytas *kibî*, bet išbrauktas ir atstatyti *nu saku*.

38 R. *m* neišbaigta.

39 Tais. iš *kwosi*. Prad. rašyti *ne-pap*, bet ištaisyta.

40 R. *î* tais. iš *ę*.

sacris Aegyptiis, mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Iudaeos fuit, ut eosdem reges et sacerdotes haberent: quorum iustitia religione permixta incredibile quantum coaluere.

CAP. III. Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est namque vallis, quae continuis montibus, velut muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducenta iugera, nomine Hierichus dicitur. In ea valle sylva est, et ubertate et amoenitate insignis: siquidem palmeto et opobalsameto distinguitur. Arbores opobalsami formam similem piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, et in vinearum morem excoluntur. Hae certo anni tempore balsamum sudant. Sed non minor loci eius apricitatis, quam ubertatis, admiratio est: quippe cum toto orbe regionis eius ardentissimus sol sit: ibi tepidi aëris naturalis quaedam ac perpetua apricitas inest. In ea regione lacus est Asphaltites, qui propter magnitudinem et aquae immobilitatem, Mortuum Mare dicitur. Nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur; neque nauigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet, nisi quae alumine illinatur. Primum Xerxes, rex Persarum, Iudaeos domuit: postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venere, diuque in potestate Macedonici imperii subiecti Syriae regno fuere. A Demetrio cum descivissent, amicitia Romanorum petita,

Rimionems kurij dûsni tada, swetimas[41] turtas ius iszlûsauo pirm wissû kittû Sau lieteki tautû.

IV Kad[42] tep rikie Syrios kaitę sauo wieszpatius, Attalus rikijs Azijo klestontę rikę nu Eumeni dėdês sauo igauta[43] || [XXXVI 338][44] nużudimas bendrû, ir konkinimas gientiu sutepę, użmetiniedams iems iog par iû nedoribę ijs nugalûdi- na sauo iszkarszusi motiną, ir sauo żmona Berence. Po tijk sauo[45] siutiniû ir piktadiemiû, apsidaro su- wazotas drabużes, użleid barsda ir płaukùs[46] it kaltinikay, ‹pasi› prasi szalen isz akiwaisdos swieto, uź- gen sauo rikieję linksmibes ir gie- rines ir tares[47] tû swaiginiu atgei- zinsys wieles sauo[48] nugalûtuiû. Paskû butinay nebrupindamos sauo rikę warpo[49] ‹sauo› darżus ir sie grudus jaukdams waistieientius ir odijentius siuntę[50] sauo ruminams kaipo brongi[51] ustowi bendribôs ‹siekl› augmi- nys odijentius. Tû pametîns, ieme stabus dirbte isz waszko, ir gieriejes tirpidams ar kaldams wari. Ongała[52] kitieję motinà ‹graba dirbte› kapus iszkastę, bet tû nauię darbą atlikdams nu saulês parkaites susirgo ir mirę sekmoie deinoie. Sauo testamenti paliko ‹weldiejû› karszincziù sauo Rimionys. Tay[53] Eumenes bû palikęs isz weinos ruminês isz Epeso, duktereis arpos smuikinôs[54] arba mozikonta ‹sunu› ‹wardù› mergwaiką[55], wardù Aristonikus, kursay mirus Atalû, uziemę Aziję kaipo sauo weldiemę. Pargalieies laiminga daug piliû[56] kurios || [XXXVI 338v] krupaudams Rimionû nenorie-

primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

CAP. IV. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimum ab Eumene patruo acceptum regnum, caedibus amicorum, et cognatorum suppliciis, foedabat, nunc matrem anum, nunc Berenicen sponsam maleficiis eorum necatas confingens. Post hanc scelestam violentiae rabiem, squalidam vestem sumit: barbam capillumque in modum reorum summittit: non in publicum prodire, non populo se ostendere, non domi laetiora convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere, prorsus ut poenas pendere manibus interfectorum videretur. Omissa deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina seminabat, et noxia innoxiis permiscebat, eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus, amicis mittebat. Ab hoc studio, aerariae artis fabricae se tradit, cerisque fingendis et aere fundendo procudendoque oblectabatur. Matri deinde sepulcrum facere instituit: cui operi intentus, morbum ex solis fervore contraxit, et septima die decessit. Huius testamento heres populus Romanus tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia, citharistae cuiusdam filia, genitus, qui post mortem Attali, velut paternum regnum, Asiam invasit. Cum multa secunda proelia adversus civitates, quae metu Romanorum tradere se

41 Prad. rašyti *swetimu lo*, bet ištaisyta.

42 R. *d* aptaškyta rašalu.

43 Tais. iš *klestonti nu Eumenis dėdė igauta rikę*. Parašyta *dėdė*.

44 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *15* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *338* – tai psl. numeris.

45 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

46 Tais. iš *plaukus*.

47 Tais. iš *taries*.

48 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

49 R. *o* tais. iš *a*.

50 Tais. iš *ir jaukdams dikstante ir nedikstan- te sieklą siunti*.

51 Įtrp. tarp eilučių *brongi*.

52 R. *g* tais. iš *k*.

53 Tais. tamsesniu rašalu iš *Rimionû swieta. Bet*.

54 Tais. iš *smuikû*.

55 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *mergwa* į *mergsuni*, bet ištaisyta į *mergwaiki*; po to tamsesniu rašalu tais. į *mergwaiką*.

56 Tais. iš *Pargalietos daugioie muszû*. Tais. į *muszose*, bet išbraukta.

ję iem pasidûte, rodies jau teisiu rikiu. Kad Rimionijs pawedę Azije sauo dum cziû Liciniû Krassû. Tas karwai- da skotodams newen pargaliete bet ir lobi Atalaus pagrobte, isztikes rudineis łaikù i musza su neprie- teles, pagaliets gala gawa karwei- toje[57] diel sauo apiakusi gobumo. J io weita issiustas Perpena dum- czius pirmoie muszoie Aristoni- ka pargaliejes pati gawa[58] i naga; Atalaus łobius użraszitus Rimio- nims i laiwus suslûgawes i Rima pargabina. Ko iem skaugiedams io palikuns M. Akwilius dumczius, skubinas[59] iem pagrobte Aristoni- ka kaipo[60] puiką io lelonè ‹tektum.› priderontę. Bet smertys Perpenas nubengę tû[61] iudums skaugę. Tep Aziję tekusi i waldę[62] Rimionû pawedę iems sauo turtus ir sauo nûdiemes.

57 Tais. iš *ka-rweitie.*

58 Prad. rašyti *na*, bet ištaisyta.

59 Prad. rašyti *pas*, bet ištaisyta.

60 Ž-iai *idant ta* užrašyti viršuj išbraukto *kaipo*, bet išbraukti ir atstatytas *kaipo.*

61 Tais. iš *tas.*

62 Tais. iš *paliko waldioię.*

ei nolebant, fecisset, iustusque rex iam videretur, Asia Licinio Crasso consuli decernitur; qui intentior Attalicae praedae, quam bello, cum extremo anni tempore inordinata acie proelium conseruisset, victus poenas inconsultae avaritiae sanguine dedit. In huius locum missus Perpenna consul, prima congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit; Attalicasque gazas, hereditarias populi Romani, nauibus impositas, Romam deportavit. Quod aegre ferens successor eius M. Aquilius consul, ad eripiendum Aristonicum Perpennae, veluti sui potius triumphi munus esse deberet, festinata velocitate contendit. Sed contentionem consulum mors Perpennae diremit. Sic Asia Romanorum facta cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

1 Prad. rašyti plonesne plunksna.

2 Prad. rašyti *Tem Rimioni*, bet ištaisyta.

3 Tais. iš *iu*.

4 Popieriuje yra skylutė.

5 Tais. iš *mirus Lao- dice wèns*.

I [1] Sugawùs Aristoniku pasiunte Massi lios ateje i Rima pataikas meilaute diel Pocensû sauo ikurieju, kuriû pilę teuni je bů lijpusi su zåmi suliginte ‹uź› ir wardą ios isznaikinte uź tů, iog paskůioie karieję et pirmiausè dar Antiokaus karieję stengę prisz Rimionys. || [XXXVII 340] Dowinoię iems Rimionys. Paskû stei- gę rikiems kurij talkinieję iems prisz Aristoniku algą ateiste. Mitridates Ponta rikys, gauo auksztûię Prigiję; sunu Ariaratî Kapadocijos rikî, kurs gałą gawa toie karieję gauo Lycaoniję Ciliciję. Tep Rimionys[2] elgies doresnè su sunum sauo talkieję nekaip iu- dums motina su sauo wakas; kaipo- gi kad iems maźims essant Rimionys didino iu rikę, iudums[3] motina iszplieszę iudum giwiba. Laodice turieje nu Ariaratî rikî szeszys wakus wiriszkus tarp kuriû daug bû jau paugusiû: todiel krupaudama, idant ++[4] neatlik- tum nu riekies riedôs, penkijs tarp iû indiewiemys nupeniedina. Wissu jaunůi gimինę bů pagłemzusi nu smarkibês io motinos, kurs mirus Lao- dice kurę swiets diel ios smarkibes bů nuzudes, wèns[5] pats paliko ‹p› wieszpatiù. Mitridates tepat staigiù smertiu nu- mires paliko sunu, kurs tepat Mi- tridatiu wadinos, kursay paskû sauo galibę ne wen sauo gadinieję, bet dar praeiuses gadinês wissus rikius pranokę kariauo prisz Rimionys 44 metus, daug kartû

LIBER TRICESIMUS SEPTIMUS.

CAPUT I. Capto Aristonico, Massilienses pro Phocaeensibus conditoribus suis, quorum urbem senatus et omne nomen, quod et tunc, et antea Antiochi bello, infesta contra populum Romanum arma tulerant, deleri iusserat, legatos Romam deprecatum misere, veniamque his a senatu obtinuere. Post haec regibus, qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, praemia persoluta: Mithridati Pontico Phrygia maior; filiis Ariarathis, regis Cappadociae, qui eodem bello occiderat, Lycaonia et Cilicia datae; fideliorque populus Romanus in socii filios, quam mater in liberos, fuit: quippe hinc parvulis auctum regnum, inde vita ademta. Namque Laodice ex numero sex filiorum, quos virilis sexus ex Ariarathe rege susceperat, timens, ne non diutina regni administratione adultis quibusdam potiretur, quinque parricidali veneno necavit: unum parvulum sceleri matris cognatorum custodia eripuit; qui post necem Laodices (nam propter crudelitatem eam populus exstinxerat) solus regno potitus est. Mithridates quoque repentina morte interceptus filium, qui et ipse Mithridates dictus est, reliquit. Cuius ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, verum etiam superioris aetatis omnes reges maiestate superaverit, bellaque cum Romanis per XLVI annos varia

pargalietuiù bů. kad ɨ wissugarsije karwaidas Sylla, Lukullus ir kitti uź wis Knejus Pompeius tep paweikę,[6] iog didesniu ir garsesniu atnauindams karę kie- lies, patys[7] io nukrite darę ɨ dar baisesniù. Ongaługała, ne nusmukiû[8] neprietelu bet noremù[9] smertiù rikieje sauo probocziû[10] kurioie paliko karszincziù sauo sunu. ‖

[XXXVII 340v] II Patijs dongaus żenklay reiszkę io atentę[11] ga- libę. Tů meta kad ijs gimę ir tů meta kad i sostą isiedą par 70 deinû ‹rodies on dongaus zwaisdie, kurios twaske- sys rodies uźpliesys wissas padonges› tep zibieję, iog wissus dongus rodies twaskůs. Kaipogi didibę sauo ketwir tůɨ dali dongaus użpliete ir sauo zibie- jemû saules skaistumo pranokę, te- kiedama ir leisdamos po ketures adi- nas sutruko. Kudikiù budams pin- kles głobiejû iszwengę, kurij ɨ ont ne- monksztinta zirga ontkie- lusys, lijpę iem zowedù ‹jote› joient wiliczę laidite: kurij +++[12] tame dakte nusiwilę, Mi- tridates suwaldę zirg, ko io umzius nerodę, pasků[13] norieję ɨ indiewiemys nupe- niete[14], bet ijs to[15] krupaudams tonkesne prisz waistes gierę, ir tokiu pragumù tep ijs nu wisso- kiu indiewiu pasistiprino iog karszatie no- riedams indiewiemys nusi marinte nebgalieje[16]. Krupaudams pasků, idant neprietele negaliedamijs[17] io indiewiems nuga- lůte, kad[18] gelziu nenużuditum, todiejes[19] iemę medziote: Tep par septinerius metus ne keimî[20] ne pilieję ne[21] pastogieję ne ilsieję: bet po girres klaioię, ont kau- karas kalnû nakwodams,

victoria gesserit: cum eum summi imperatores, Sulla, Lucullus, ceterique, in summa Cnaeus Pompeius, ita vicerint, ut maior clariorque in restaurando bello resurgeret, damnisque suis terribilior redderetur. Denique ad postremum, non vi hostili, sed voluntaria morte, in avito regno, senex, herede filio, decessit.

CAP. II. Huius futuram magnitudinem etiam coelestia ostenta praedixerant. Nam et eo quo, genitus est, anno, et e quo regnare primum coepit, stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita luxit, ut coelum omne flagrare videretur. Nam et magnitudine sui quartam partem coeli occupaverat, et fulgore sui solis nitorem vicerat; et cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est, qui eum fero equo impositum equitare iaculari que cogebant: qui conatus cum eos fefellissent, supra aetatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens, antidota saepius bibit, et ita se adversus insidias exquisitioribus remediis stagnavit, ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit. Timens deinde, ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi studium finxit: quo per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est: sed per sylvas vagatus, diversis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus, quibus esset locis; assuetus feras cursu aut fugere, aut persequi, cum

6 Parašyti du kableliai.

7 Įtrp. tarp eilučių *patys*.

8 R. *k* tais. iš *g*.

9 Ž. *noremù* užrašytas po išbraukto *laukamù*. R. *l* taisyta.

10 R. *p* tais. iš *b*.

11 Ž. *atentę* užrašytas virš eilutės.

12 Popieriuje yra skylutė.

13 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *pasků*.

14 R. *u* neišbaigta.

15 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *bet ijs*, tais. iš *Ko*.

16 Tais. tamsesniu rašalu iš *tep nu kebelių wissu- gerosiemys waistiemys pasistiprino iog noriedams ‹nu› indiewiemys nusi marinte*. Įtrp. tarp eilučių *negalieję*, bet ištaisyta į *nebgalieję*.

17 Tais. tamsesniu rašalu iš *negaliedam*.

18 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *kad*.

19 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *todiejes*.

20 Tais. tamsesniu rašalu iš *kaimine*.

21 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *ne*.

niekam nezinont, kami ijs bů. Tenay ijs pratinôs jau zwieris skernagius wajote jau ius wengte, kartas su ies grumtęis[22]. Tokiu budu giwenimo iszwengę ke- beles ir kuna sauo ipratino[23] i wissokius wargus. ‖

[XXXVII 342] III Atejes i tů umźiu kad jau pats ga- lieję rikę waldite tujau ne riedimu bet prapłatinimu skotoies. Skytay iki sziol nepargalemys, kurij Zopyriona Aleksandro didioie karwaidą su 30,000 karejû atłaikę; kurij Cyru rikę Persû ir du szimtu tukstantiû io kareiwiû, iszkrietę ir Pilipa riki Macedonijos paùię. wengę io narsibês[24]. Todiel padideneis galibę Ponta, ir pas- kiaus Kapadocįę użeit. Paskû rimo- dams ape igawimo Asijos, niekam ne- sakięis su tullas tarnas sauo rikę, ir parkelau ię, idant zinotum busino sawo rikies ir weitą kieyweinos pilês. Jsz tèn trauk i Bitinįę, ir it but essus waldioniù Azijos, ijs zwal- gos weitu, kurios iem galietum pargalę suteykte. Nutad griż- dams i sauo rikę, kurioję jau turieję ɨ uź mirusï, rand su neli kudikeli, kurɨ Laodice io sesû ir zmona bů paperieiusi iem nesont. Bet kad ɨ sweikina pagriźimù ir sunu gimusiù indiewiems bandzę ɨ nubariote; Laodice tardama ɨ mirusi głůs- niawos su sauo prieteles, wildamos pasliepte sauo nůdieme biau- resni piktadiemi, todiel iem pagriźůs ‖ [XXXVII 342v] indiewes patijkę. Jutęs ape tů tujau nu weinos kalpes mitridates pa- karoię tů nůdiemû liczius.–

IV Atejùs zieymà, iſ negieriniesi zieymauoie[25], bet abazusi, atilsî ne skrey- ti[26], bet kares skudrumusi, ne tarp goslibos

22 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *essus; iprates zwieris wajote į essus. Tenay pratinôs jau zwieris skernagius wajote.* Po to tais. tamsesniu rašalu iš *essus. Tenay pratinos jau zwieris skernagius wajote jau ius wengte, kartas grumies su ies.*

23 Tais. tamsesniu rašalu iš *ipratis.*

24 Ž. *narsibês* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbrauktų *laimingû weikalû.*

25 Parašyta *zieymauoie negieriniesi*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

26 Tais. iš *ne skrey- ti pailsî.*

quibusdam etiam viribus congredi. Quibus rebus, et insidias vitavit, et corpus ad omnem virtutis patientiam duravit.

CAP. III. Ad regni deinde administrationem cum accessisset, statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas, invictos antea, qui Zopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum, Persarum regem, cum ducentis millibus trucidaverant, qui Philippum, Macedonum regem, fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. Cum de Asia tractaret, tacitus cum quibusdam amicis regno profectus, universam nemine sciente pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Inde Bithyniam transcendit, et quasi dominus Asiae, opportuna quaeque victoriae suae metatus est. Post haec in regnum, cum iam perisse crederetur, reversus est: invento parvulo filio, quem per absentiam eius Laodice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventus sui, et filii geniti, veneno periclitatus est: siquidem Laodice soror, cum perisse eum crederet, in concubitus amicorum proiecta, quasi admissum facinus maiore scelere tegere posset, venenum advenienti paravit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognovisset, facinus in auctores vindicavit.

CAP. IV. Hyeme deinde appetente, non in convivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in exercitationibus; nec inter sodales, sed

27 Įtrp. tarp eilučių *brusdę*.

28 Prad. rašyti *padalilję sa*, bet ištaisyta.

bendrû, bet tarp wiru godingu nokiejû brusdę[27]; pratindamos zirgą waldite, warziteis el- gù rumalosinôs ir skrijsinôs. Jo karauna tepat pratinôs kas deininiusi skudriniusi, kientiete kaip ie ijs wargus ir tapte ne- pargalemù kaip iè ios rikys. Susinieres su Nikomediu uzeję Paplagoniję ir pasidaliję su[28] sauo talkiejû. ‹Teunije› Rimionis jutusij[29], iog tůdù wieszpatiù uźiemę tů krasztą ‹isz› leid siuntinius su isakimu, idant ɨ pagrůzintum pirmůiû waldionei.[30] Mitri- dates, tardams sauo galibę ligi Rimionû galibês essante[31] atsako didiůdamos iog tos rikies teus io buwes kar- szincziù, ijs stebins, regiedams ginioint sůnû to, kû teus io die- wieję be kersztù. Jr niekindams iû[32] gorinimù ijs dar uzeję Galacijos[33] rikę. [XXXVII 344] Nikomedes negaliedams[34] niekoki teisi tituła priplijkte, źad pa- grůzinte Paplegoniję ios innů- iû waldionei[35]. Bet[36] paskû pramin- dams sauo sunų Polimeniù, wardu diewemù[37] nu wieszpatiû to kraszto paturieję sauo uzeje- mą su padiejemu to warda, it but ijs praminimù sauo sunaus pagrůzines rikę i kęlti ios pirmuiû[38] rikiû. Tep Rimionû Siuntiney nieka nepeszusys ‹num› i Rima pagriżo[39].

29 Tais. iš *Rimionû jutusi*. Parašyta *Rimionûs*.

30 Taškas padėtas šalia kablelio.

31 Įtrp. tarp eilučių *essante*, tais. iš *galibęs*.

32 Prir. paraštėje *iû*.

33 Tais. iš *Galaciję*.

34 R. *g* tais. iš *t*.

35 Prad. rašyti *wali*, bet ištaisyta.

36 Įtrp. tarp eilučių *Bet*.

37 Parašyta *diewiemù wardu*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2*, *1*.

38 Prad. rašyti *pra*, bet ištaisyta. Tais. tamsesniu rašalu iš *pagrůzines i kęlti ios rikiû*.

39 Tais. tamsesniu rašalu iš *O Siuntiney nieka nepeszusys pagriżo ‹num› i Rima*. Ž-yje *Rima*, atrodo, prad. rašyti rusiška *u*.

inter aequales, aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat. Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat: atque ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. Inita deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, victamque cum socio dividit. Quam cum teneri a regibus senatui nuntiatum esset, legatos ad utrumque misit, *qui gentem restitui in pristinum statum* iuberent. Mithridates, cum se iam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum obvenisse*, respondit: *mirarique se, quod, quae ei relata controversia non fuerit, sibi referatur.* Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. Nicomedes, quoniam se tueri iure non potuerat, *iusto regi redditurum* respondit. Atque ita filium suum mutato nomine, Pylaemenem Paphlagonum regum nomine appellat, et quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati Romam revertuntur.

I Mitridates apreiszkęs gentzudes[1] nugaławimu sauo żmonos, rizos atłaikite ontrôs sesereis Laodikês su- nus, kurios jau wirą Aria- ratɨ, Kapadocijos rikɨ Gordiaus kebeliems bů tepat nugaławęs, tardams nieka nepeszys smer- tiu tewa, ie jaunikaitey pasijks sauo[2] teua rikę, kurios ijs dika. Jr tep kad ape[3] tů ‹bau- das› rimo, tu tarpù Nikomedes Bitinijos rikys, ‹tusztę› mirùs rikiů Kapadocijos użem tą rikę kaipo tusztę[4]. Kad tů pasakę Mitridatiů, ijs ikonden apsimowes pasigailimù leid tałką sauo seserei diel iszuiemo isz Kapadoci- jos Nikomedî[5]. Bet jau ‖ [XXXVIII 344v] Laodice besondaraudama isztekieję uż Nikome- di. Jbinges tůmi Mitri- dates igules Nikomedî isz Kapado- cije iszuy ir rikę sesereis sunů pa grůźin: dide dors darbs, ie tikta ne but buwes wiliù uźkliests kai- pogi praszokus kellims mienesims monio, Gordiù su kurio pagalbù Ariarati bů nugaławes[6], norys i numus[7] pagrůzinte, wildamôs, ‹si obsistere›, iog[8] ie jaunikaitijs tempses turiesis karè priźastę: arba ie pa- geis, su io pagalbù sunu galies nu- gałůte su kurio pripadiejemù tewą[9] bů atłaikes. Kad tů Ariarates jaunasys paiu- to baudontes, ibingo[10], iog diedi parwadino io[11] tewa galźu- di isz tremtinies, sukeł ijs[12] stiprę karauną. Mitridates nu sauo pusês[13] iszwedę i rinda 80

1 Tais. iš *gent- zudi.*

2 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *pasijks;* po to tais. tamsesniu rašalu iš *ontrôs sesereis su- nus Laodicês, kurios wira Aria- rati, riki Kapadocijos Gordiaus kebe- liems nugałauo riżos atłai- kite, tardams nieka ne- peszys smer- tiu tewa, ie jaunikaite pasijks teua rike.* Ž-iai *riżos atłai- kite* neišbraukti.

3 Įtrp. tarp eilučių *ape.*

4 Tais. tamsesniu rašalu iš *Kapado ciję użem.*

5 Ž-yje *isz* r. *i* tais iš rusiškos *u*. Tais. tam- sesniu rašalu iš *apsimowes pasigailimù paszalpa seserei diel diel iszuiemo isz Kapadoci- jos Nikomede siunt.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku *apsimowes* – ne S. Dauk.

6 Parašyta (?) *nuga(ławes.*

7 Ž. *numus* užrašytas pieštuku viršuj neišbraukto *tewainę.*

8 Įtrp. tarp ei- lučių tamsesniu rašalu *iog.*

9 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pripadiejemù,* tais. iš *tewa.*

10 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *ibingens* į *ibinges;* po to tais. pieštuku iš *ibinges regiedams.*

11 Įtrp. tarp eilučių *io.*

12 Tais. pieštuku iš *jaunasys Aria rates sukeł.*

13 Tais. pieštuku iš *Jr tep Mitri- dates.*

LIBER TRICESIMUS OCTAVUS.

CAPUT I. Mithridates, parricidia a nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cuius virum Ariarathem, regem Cappadociae, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit, nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cuius ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes, rex Bithyniae, vacuam morte regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem mittit. Sed iam Laodice per pactionem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod aegre ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, ni subsecuta fraus esset: siquidem interiectis mensibus simulat, se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obsisteret adolescens, causas belli futuras: aut, si permitteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exsilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta

tukstantiu piestiuiû 10 tukstan- tiu jotes, 700 dalgiůtù rotû[14], tepat ‹ir Ariarates› ne mażesni gali tu- rieję ir Ariarates, kurem[15] rubeziney rikey[16] talkinieję[17]. Mitridates kru- paudams prasta gała karès, iem kiebeliote wiliù: ir pakwęy tes jaunikaiti pasiregiete, ‖ [XXXVIII 344a] ir tenay ateidams atszinesz pasliepta drabużiusi ginklą[18]. Wiresniůiů[19] kuri Ariara- tes bů issiuntes i parkratite, pagal[20] dabôs rikiû, «szem» czupo- int drůse papilwę, saka iem[21], saugo- teis, idant nerastum kitta ginkła ne kaip to kurio ijs iesz- ko. Tù jůkawimù pasliepes sauo pasalu- mą, atskieyd jaunůi[22] kunegaikszti nu jo sargtes, sakidamos turis su iumi slaptey pasikalbiete, tu dingstî[23] nudur aki- waisdoie dwems karaunems ir adůd rikę Kapadocijos sauo sunů[24] asztontû metû, pramindams i Ariaratiu ir idůdams iem uż tarną Gordiu.

II. Bet Kapadocionys nowije- mys smarkibî ir goslibù uriedû, patrank ont Mitridati, ir parwadin isz Asijos, kami bů auges broli iû rikî tepat wa- dinama Ariaretiù[25]. Mitridates iem prisz i karaute, paweik i ir iszwara isz io rikies. Tas kunegaisztis mirę ikonden isz rupesnę. Jem mirus, Nikome- des krupaudams, idant Mitri- dates igawes Kapadciję neno- rietum ir Macedoniję uzimte, imoka[26] jaunikaiti dide grakszti ‖ [XXXVIII 344av] ‹wadinte› prasimanite Ariarati[27] at- waszi it but tas kunegaiksztis tretą wakû turiejes ir ługote nu teunijes Rima, sauo teuo rikies[28]. Tepat Laodice sauo zmoną iszleida i Rima, tenay ludieti, iog ij trijs su- nus nu Ariaretî turiejusi. Mitrida- tes tů jutes, ir pats ligi

millia, equitum decem millia, currus falcatos DC; nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiae essent: incertum belli timens, consilia ad insidias transfert: sollicitatoque iuvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more misso, curiosius imum ventrem pertractanti, ait, *caveret, ne aliud telum inveniret, quam quaereret.* Atque ita risu protectis insidiis, sevocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit, regnum Cappadociae octo annorum filio, imposito Ariarathis nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit.

CAP. II. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine praefectorum vexati, a Mithridate deficiunt: fratremque regis, et ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant. Cum quo Mithridates proelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. Post huius mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos, filios genuisset, qui a senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, et ipse pari

14 Parašyta *dalgiůtù rotû 700*, bet šie ž-iai ir skaičius viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 3, 1*.

15 Tais. iš *kuri*.

16 Tais. pieštuku iš *rubezine rike*.

17 Vietoj r-ės *l* parašyta rusiška *л* (?).

18 Du taisymų sluoksniai: ž. *drabużiusi* užrašytas virš eilutės; po to tais. pieštuku iš *kad* ‖ *ateidams pas i pasliepta drabużiusi gelżi neszies*. Turbūt norėta parašyti *atsinesz*.

19 Tais. pieštuku iš *Wiresnesys*.

20 Paraštėje, prie lenkimo linijos yra skylutė.

21 Įtrp. tarp eilučių *iem*.

22 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *jaunůi*.

23 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *tu dingstî*.

24 R. *u* aptrupėjusi.

25 Tais. pieštuku iš *Ariaretes*.

26 Tais. pieštuku iš *pamoka*.

27 Tais. iš *Ariarates*.

28 Paraštėje, prie lenkimo linijos yra skylutė.

29 Tais. iš *todieiussis.*

30 R. *w* tais. iš *r.*

31 R. *u* neišbaigta.

32 R. *k* užrašyta ant nuplėštos ir užlenktos popieriaus skiautelės.

33 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pateis*, bet išbraukta.

34 Du taisymų sluoksniai: ž. *lâpni* užrašytas viršuj išbraukto *apłami;* po to tais. pieštuku iš *lâpni ir trap onpûlte ir.*

35 Ž. *nudůd* užrašytas viršuj išbraukto *iszpersz.*

36 R. *ł* turi du įstrižus brūkšnelius. Kablelis parašytas šalia taško.

37 R. *p* tais. iš *d.*

38 Tais. pieštuku iš *Nikomedi io sunus wardù tepat Nikomedes.*

39 Tais. pieštuku iš *ir teuniję rižos pagrûżinte tůdù rikiù.*

begiedù leid i Rima Gordiu, kursay teunije stiga- wotum, essus waku, kurem Kapado- cijos rikie essanti pawesta gimusiu isz Ariareti, kursay talkiniedams Ri- mionems Aristonika karieję bů ga- ła gawes. Bet teunije supratusi sintiejema rikiums swetimas rikes ‹palsziwas w› pramanitas wardas ‹wak› wagontiums, todieiussi[29] Mi- tridatiů Kapadociję o Nikomediů ɨ gůsdama Paplagoniję atiemę. Pasků idant neużrustintum tů- dums rikiums pawesdama kittims tů ků judum bů pagrobusi, abe taute nu waldios wieszpatines isz- lůsů.. Bet Kapadocionys niekin- damis dowinoms lůsibês, ‹stirwe-› stigauo tauta negalinti be riki giwente. Todiel teuniję Rima pardieję iems rikiù Ariobarzani..

III Tygranes wieszpatauo[30] toje gadi nieję Armenijo. Kanakados wadas ‖ [XXXVIII 346] pas Partus, kurij pasků ɨ parleida i rikę sauo[31] teû. Mitridates norieje ɨ patelk+te[32] i karę prisz Rimionys, kurę senè jau rimoię. Bet Tigranè netu rintem niekokios karè prizasteis prisz Rimionijs, Mitridites par Gordiu tar iem pûlte ont Ariobarzanę[33] wieszpateis lâpnî ir trapî bet[34] idant użdengtum sauo gudriba nudůd[35] iem sauo dukteri Kleopa trę. Lig pasismaiźę Tigranes, «lig» lig Ariabarzanis isspruka i Rima su sauo łobes,[36] ir tep Mitridates re- ges wiel waldioniù Kapadocijes[37] pa- sidarês supagalbù Tigranî. Toje patioje gadinieję mirùs Nikomediů io sunů wardù tepat Nikomediu[38] nu sostôs pawarits nu Mitridatî ateit i Rima gůsteis, kuriůdù rikiù Rimionys riżos pagrûżinte[39] i iudums sostę.

impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui assereret, *puerum, cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.* Sed senatus, studio regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, et Mithridati *Cappadociam*, et Nicomedi, ad solatium eius, *Paphlagoniam* ademit. Ac ne contumelia regum foret ademtum illis, quod daretur aliis, uterque populus libertate donatus est. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant *vivere gentem sine rege posse.* Atque ita rex illis a senatu Ariobarzanes constituitur.

CAP. III. Erat eo tempore Tigranes, rex Armeniae, obses Parthis ante multum temporis datus, sed olim ab iisdem in regnum paternum remissus. Hunc Mithridates mire ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani, segni admodum, bellum inferat: et ne quis dolus subesse videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. Primo igitur adventu Tigranis, *Ariobarzanes*, sublatis rebus suis, Romam contendit. Atque ita per Tigranen rursus Cappadocia iuris esse Mithridatis coepit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius eius et ipse *Nicomedes* regno a Mithridate pellitur: qui cum supplex Romam venisset, decernitur in senatu, ut uterque

Todieiusijs iszsiunt prisz ɨ Mitridati Akwiliu ir Manliu Matinu su karaunù[40]. Tů nujautes Mitridates sundaromys pateɫk Tigra- ni, kuriose tep tarp sawey sutarę reikint prisz Rimionijs karaute[41]: iog pi- les ir ɫaukay Mitridatiů teks, o żmones ir wis kas ira paiudinamù Ti- graniů. Pasků Mitridates miniedams[42] i kaip baisi ijs karę isztink, siunti- nius weinus[43] pas Cymbrus ‹nuleid› kittus pas Gallo Grekus ir Sarmatas ir Ba- starnas talkos ɫugodams nuleid. ‖ [XXXVIII 346v] Kaipogi wissas tas tautas, rimodams Rimini karę, iwairiomys dowinomys ‹ȷ› bů jau pagaubes. ++[44] Skitijo tepat sukeɫ karauną. ir ‹wissa› sau lieteki̶ ginklůdin prisz Rimionys. Todiel nedidiù wargù Akwileju ir Mantinu[45] Rima karwaidu[46] par- gaɫ; kuriůdù iszujes ligè su Niko- mdiu[47], nu kieykweinos pilês bů pats[48] sweikinams su dziaugsmù. Rada ijs tenay didę daugibę auksa ir si- dabra sutijkta senasès rikès bey didę padargą sukrautą[49]: kurius ɫobius[50] iga- wes, atleid ont penkeriu metû[51] tautas ir piles nu do- niu ir rinklawû, atęis skoɫas ipatingoses ir wissnines[52]. Pasků su wadines karejus iems sako. ir ius iwaires pragumas drůsen[53] nieka neużmirszdams kas gal ius ismi- linte, Rimionijs uyte isz Azijos. Ta[54] biɫa mon rodies ‹wertù› cze trumpay iraszitina; Trogus Pom- peius paraszę ię pawirsziů, kaipo- gi rugô[55] ont Liwiaus ir Salustiaus iog biles ‹inn› tikras, uź sawoses iraszę i sauo weikalû[56] knigas ir ir tůmi suɫaużę istatimus Jsto- rijos.–

in regnum restituantur; in quod tum missi Aquilius et Manlius Maltinus legati. His cognitis Mithridates societatem cum Tigrane, bellum adversus Romanos gesturus, iungit: pactique inter se sunt, ut urbes agrique Mithridati, homines vero et quaecunque auferri possent, Tigrani cederent. Post haec Mithridates intelligens, quantum bellum suscitaret, legatos ad Cimbros, alios ad Gallograecos, et Sarmatas, Bastarnasque, auxilium petitum mittit. Nam omnes has gentes, Romanum meditabundus bellum, variis beneficiorum muneribus iam ante illexerat. Ab Scythia quoque exercitum venire iubet, omnemque Orientem adversus Romanos armat. Non magno igitur labore Aquilium et Maltinum, Asiano exercitu instructos, vincit: quibus simul cum Nicomede pulsis, ingenti favore civitatium excipitur: multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnumque belli apparatum invenit: quibus instructus, debita civitatibus publica privataque remittit, et vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella (siue Asiana) incitat. Quam orationem dignam duxi, cuius exemplum brevitati huius operis insererem, quam *obliquam* Pompeius Trogus exposuit: quoniam in Livio et in Sallustio reprehendit, quod conciones *directas* pro sua oratione operi suo inserendo, historiae modum excesserint.

40 Tais. pieštuku iš *Todiejusi iszsiunt Akwiliu ir Manliu Matinu.*

41 Tais. pieštuku iš *sundara padara su Tigra- ni, ‹ie› reikint karaute prisz Rimio- nijs: ir tep tarp sawey sutarę.*

42 Tais. pieštuku iš *mindams.*

43 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *weinus;* po to tais. pieštuku iš *pas weinus Cymbrus.*

44 Popieriuje yra skylutė.

45 Tais. pieštuku iš *Maltinu.*

46 Tais. pieštuku iš *karwaidus.*

47 Tais. iš *Nikomdè*

48 Prir. paraštėje pieštuku *pats.*

49 R. *ą* tais. pieštuku iš *a.*

50 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ɫobius.*

51 Tais. iš *atleida,* įtrp. tarp eilučių *ont penkeriu metû.*

52 Tais. iš *wissů-menes.*

53 Ž. *drůsen* užrašytas pieštuku viršuj išbrauktų *‹mo› biɫo.*

54 Prad. rašyti *Jo pamo,* bet išbraukta.

55 R. *ô* tais. pieštuku iš *o.*

56 Prad. rašyti r. *k,* bet ištaisyta.

57 Ž. *steng-te* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *stip-rūte*.

58 Įtrp. tarp eilučių *norys par-gales newiłontes*, parašytas kablelis.

59 Įtrp. tarp eilučių *praguma*.

60 Viršuj r-ės *a* pieštuku parašyta *n*.

61 Tais. pieštuku iš *sutratino*.

62 Tais. iš *kad*.

63 Ž. *perga-lę* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *su-dirdi- na*. Prir. paraštėje rašalu *zlugis ap- nika*.

64 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *Tep*, bet ištaisyta į *Temin*, po to tais. į *Te-minie*. Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ije*.

65 Įtrp. tarp eilučių *bud*, bet išbraukta ir prir. *brusdams*.

66 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sau*, bet išbraukta, po to prir. *sauo*.

67 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *to nenuweikę* ir *iję*.

68 Tais. pieštuku iš *daugi*.

69 R-ės *l* ir *ł* tais. pieštuku iš *ł* ir *l*.

70 Įtrp. tarp eilučių *tenay*.

IV Laukta mon besulaukta, sakę Mi- tridates sauo karejems, iog ijs galys ri mote ir skirte, ar pakaiû su Rimionimijs giwente ar prisz ius karaute; bet ‖ [XXXVIII 348] iog rek stengte[57] prisz tů kurs mu- mys onpůł, norys pargales newiłontes,[58] ape tů nieksay neabejo. Kaipogi kieykwens użpůłts nu raka lî ‹kel› grob ginklą ie ne issilůsůte teczaus sauo smerti atmonite. Tay cze nejautoiůs, ar galimà ira paka- iu onturiete, ‹ja› kad jau isz skaugi- bû i skard-muszas isztiko, bet cze terauiůs praguma[59], kaip pradieta karę rek onturiete. Jijs wiłůs pargalês, ie tikta ije narsaus. Jog Rimionys ira pargalemys, tů ne ijs bet geresnè zina patijs kareiwey, kurij Akwi-liu Bitinijo o Maltiu[60] Kapadocijo ‹sutra› sudirdino[61]. Jè kas[62] dar daugiaus swetimomys pawaisdomys ne kap sauo pritirimù klau-nas, temin, iog Pyrrus Epirû rikys penkes tuk- stantes Macedonû teturiedams trijosi kowiesi Rimionys pergalę[63]. Teminie ije[64], iog Annibalis par 16 metu Jtalijo brusdams[65] pargalietoiù bů, ir ie ijs i pati Rima neisiłauźe, tay ne diel kontribè Rimionû, bet diel sauo[66] nu- miszkiû netaikû ir skaugiû, to nenuweikę. Temi nie iję[67], iog anupus Alpines Gallû tautas Jtaliję użeję ir daugibę[68] ios piliû wal- dę, ir płatesnius[69] tenay[70] krasztus ne kaip Azijo kurę nekaringù wadin tij patys Galle użiemę; ne wen gał sa kite, iog ‹Rimionijs,› Galle paweikę Rima, bet dar użgulę: tep iog wens kalno kaukars beliko, nu kuriû Rimionys[71] ne kardù, bet auksu issilůsauo ‖ [XXXVIII 348v] Gallû wards, kurs wissdos[72] gondina Rimionys, dabar reget ius patius[73] talkiejes sauo eilose. Kaipogi

71 Prir. paraštėje pieštuku *Ri-mionys*. Po ž-io *beliko* parašyti du kableliai.

72 Turbūt norėta parašyti *wissa-dos*.

73 Trys taisymų sluoksniai: tais. iš *reg ius* į *reget cze ius*, bet *cze* išbrauktas; po to įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *patius; ž. dabar* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *nù*.

CAP. IV. *Optandum sibi fuisse* ait, *ut de eo liceret consulere, bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: quin vero sit resistendum impugnantibus, ne eos quidem dubitare, qui spe victoriae careant. Quippe adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua, omnes ferrum stringere. Ceterum, quia non id agatur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam proelio congressis, consulendum, qua ratione ac spe coepta bella sustineant. Esse autem sibi victoriae fiduciam, si sit illis animus: Romanosque vinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui et in Bithynia Aquilium, et Maltinum in Cuppadocia fuderint. At si quem aliena magis exempla, quam sua experimenta moveant, audire se, a P y r r h o, rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus proeliis Romanos. Audire, H a n n i b a l e m sexdecim annis Italiae victorem immoratum: et quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed domesticae aemulationis atque invidiae studium. Audire, populos Transalpinae G a l l i a e, Italiam ingressos, maximis eam plurimisque urbibus possidere; et latius aliquanto solum finium, quam in Asia, quae dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse: nec victam solum dici sibi Romam a Gallis, sed etiam captam; ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruerit, in*

‹tij› Galle Azijo giwenon- tys nu tu Gallû kurij Jtaliję uzeję numas pates[74] teiwairau, tay[75] iu keltes narsibę, ir gebiesina karaute ira[76] wei- noke; bet ta tolima ir warginga ke- lioni par Jllyriję ir Traciję, par tus krasztus bekelingus rasi daug sunkesnys issigawimas ne kaip uzimte tus krasztus kuriusi apsigiwena, roda Azijos Galusî didesnę drûsibę ir narsibę[77]. Ži- noma ira mon nukitur, iog pati Jtalije nupat ikurimo Rimo nekados io neklausę, sed nu neatminamû om- žiû, weini lůsibę atgaute norieda- mys, kitti waldę onturiete geisdamys tůintimpiniemis kariemis pleszos[78]. ‹dau› Tonke ukes Jtałijos iszkrietę Ri- mionû karaunas o tules dar ondides nes iû apiůkos ‹prakarlau› proka- buiłas[79] iszłondino. Neminauoient senuiû pawaisdu[80] it atminamay dar karieję marsû, wissa Jtalije kie- lies ir rekalauo nu Rimionu ne sauo lûsibes, bet ukês lietû, ir tarnawimo waldioie. Tep remamas Rims ginklû nu sauo rubezienû, dar plieszoms bů sauo weresniuiû kersztas bey isï- wieles i numkarę daug rustesni nekaip swetkarę. Jt tû[81] patiu łaiku, isz giłumo Tautoni- jos onpluda Jtalije it kokies nesuskaitomas gauies nożmiû Cimbrû it kokiey twanay, ir ie Rimionijs to gadinie stenge su weinù tarp sauo neprietelû grumteis, tecziaus nugi iems wissims susinierus, iszgurs, ir negalies iszturiete tos karês[82] kurę jau pradię prisz- mumijs.

[XXXVIII 350] V Tay nu nerek praleiste dingsteis, ir kibte iszpetî i neprietelù, minont, iog taupida- mys ɨ nu wissû pusiû suremtą, neturietumem[83] paskû dides ni warga lig nuweikû

parte virium suarum ipsum numerare. Nam hos, qui Asiam incolunt, Gallos, ab illis, qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare: originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere; tantoque his sagaciora esse, quam illis, ingenia, quanto longiori ac difficiliori spatio per Illyricum Thraciamque prodierint, paene operosius transitis eorum finibus, quam ubi consederint, possessis. Iam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma condita sit, satis illi pacatam, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro iure imperii, bellis continuis perseverasse; et a multis civitatibus Italiae deletos Romanorum exercitus ferro, a quibusdam, novo contumeliae more, sub iugum missos. Ac ne veteribus immoretur exemplis, hoc ipso tempore universam Italiam bello Marsico consurrexisse, non iam libertatem, sed consortium imperii civitatisque, poscentem. Nec gravius vicinae Italiae bello, quam domesticis principum factionibus urbem premi, multoque periculiosius accessisse Italico civile bellum: simul et a Germania Cimbros, immensa millia ferorum atque immitium populorum, more procellae, inundasse Italiam: quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem bello suo putet.

CAP. V. *Utendum igitur occasione, et rapienda incrementa virium, ne, si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos et quietos, maius negotium habeant. Non enim quaeri, an capienda sint arma, sed utrum sua*

74 Tais. iš *patês weitù.*

75 Tais. pieštuku iš *ta.*

76 Tais. pieštuku iš *ir.*

77 Tais. tamsesniu rašalu iš *kels tusi krasztusi rasi daug sunkesnys nekaip igaute tas kuriosi giwena.* Iš pradžių viršuj išbraukto *kels* užrašyti *tas isztraukimas*, bet išbraukti. Tais. į *‹bu› ira sunkesnys*, bet ištaisyta į *sunkesnys ira* ir vėl išbraukta. Prir. paraštėje *Galusî didesnę drûsibę ir narsibę.*

78 Tais. tamsesniu rašalu iš *pliesztes.*

79 Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk. Lo. *sub iugum* „po skersinį".

80 Tais. iš *Netrukinont iuso senosiems pawaisdoms.*

81 Du taisymų sluoksniai: ž. *Remdamys* tais. iš *Remamys.* Po to tais. tamsesniu rašalu iš *Remdamys ginklû sauo rubezienû, weresniuiu kersztas isï- wielusys i numkarę daug rustesni nekaip swetkarieję ‹dr› pliesztes, kad tû.* Iš tikrųjų *i* išbraukta.

82 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *wissims;* po to tais. tamsesniu rašalu iš *nesuskaitomas gauies nożmiû Cimbrû it kokiey twanay Jtaliję, ir ie Rimionijs stenge su weinù su weinu tarp sauo neprietelû, tecziaus iems wissims susinierus, iszgur ir negalies skototeis karę.* Iš pradžių tais. į *tenay nesuskaitomas*, bet ištaisyta.

83 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *neprietelû* į *neprietelù;* po to tais. tamsesniu rašalu iš *nerek praleiste dingsteis, ir kibte iszpetî, minont, iog taupida- mys neprietelù nu wissû pusiû suremta, neturietum.* Ž-je *dingsteis* r. *d* tais. iš rusiškos *д.*

84 Tais. iš *pagumû.*

85 Parašyta *diel Rimionû ar diel patiu*, bet šie ž-iai viršuj tamsesniu rašalu sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.* R *ł* tais. iš *l.*

86 Tais. tamsesniu rašalu iš *i*, *iszplieszdamys iem syra- tà.*

87 R. *i* tais. tamsesniu rašalu iš *ę.*

88 Tais. tamsesniu rašalu iš *Ari- stonika, pawesta.*

89 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *adûtą bû.*

90 R. *k* tais. iš *r (?).*

91 R. *k* taisyta.

92 Tais. tamsesniu rašalu iš *kieytei.*

93 Ž. *norijs* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *kurij.*

94 Tais. tamsesniu rašalu iš *Krestus.*

95 Ž. *Rimionys* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *teunij.*

96 Tais. tamsesniu rašalu iš *apskełbusi*. Iš tikrųjų trūksta r-ės *l*, įstrižas brūkšnelis uždėtas ant r-ės *b.*

97 Tais. iš *pagau- damys ię nu likusioie pasaulî. Kad.*

98 Paraštėje S. Dauk. parašytas skaičius *150* padaugintas iš 9 žemiau prir. *1350.*

99 Tais. iš *ijs nor ius apgaliete.*

spieinti, ir iszilsieiusi. Cze nereyki terauteis, ar ‹reiki› kipte i ginkła, bet tikta ar grumteis patogem pragumû[84] essant diel patiu ar diel Rimionû[85]: Kaipogi karês linkon, Rimionys jau pradieję prisz mumys, iszplieszdamys dar syra- tù tebesantem[86] ‹de› auksztesnię Prigię, kuri[87] teû io algôs weito uz tałką priesz Ari- stoniku nu iû pawesta bû[88] tepat kraitî wei- toję nu Seleukaus Kallinikaus io probûcziû Mitridatiû adûtą bû[89]. Argi iem kitokę karę[90] issakę lijpdamys issikraustite isz Paplegonię, iszplieszdamys iem sritɨ kurę ios teus newarrù ne karę[91] bû igawes, bet testamentu kaipo karszinczius, isz- mirùs kęltei[92] ios rikiû. Ar ne issi- zadieję ijs Prigijos, Paplagonijos ar ne pagrûzina sauo sunu isz ‹Paplegonijos› Kapadocijos, kurę weldieję kaipo pargalietos istati- mù saugoiemù nu wissû tautû? Jje iszplieszę iem waisû pargalês norys[93] patijs wiss karî igawa. Ar ne ims gerindamos ijs użmu- szę Krestu[94] Bitinijos rikɨ, kurem Rimionys[95] karę bû apskełbusię[96]? Teczaus ɨ itarłoie nûdiemiems Gordiaus arba Tigranî; tay ‹diel› on didesnes io apiû- kas dawę lûsibę Kapadocię, o wergę kittoms tautoms. Jr kad[97] || [XXXVIII 350v][98] Jr kad Kapadocionys i weita dowi- notos lûsibes lugoię ‹l› uź riki Gor- diu, ije iu neklausę diel to wen, iog ijs muno bendru bû. Tay isaki- mù Rimo Nikomedes prisz ɨ ka- rauo, szys norieję iem atmonite, kad ije sukos ont ‹o› szio. Ongala ie nu ije nor i[99] ka- raute, tay diel to, iog ijs neleida ‹weltû› Nikomediû ‹w› mergwaykiû sauo rikies weltû dakanote..

potius occasione, an illorum. Nam bellum equidem iam tunc secum ab illis geri coeptum, cum sibi pupillo maiorem Phrygiam ademerint, quam patri suo praemium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentem, quam et proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. Quid, cum Paphlagonia se decedere iusserint, non alterum illud genus belli fuisse? quae non vi, non armis, sed adoptione testamenti, et regum domesticorum interitu, hereditaria patri suo obvenisset: cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigarit, quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse. Quod enim a se non praebitum illis obsequium? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimissas, non Cappadocia filium eductum, quam iure gentium victor occupavisset? Raptam tamen sibi esse victoriam eius ab illis, quorum nihil sit nisi bello quaesitum. Non regem Bithyniae Chreston, in quem senatus arma decrevisset, a se in gratiam illorum occisum? tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam sui a senatu ultro delatam Cappadociae, quam reliquis gentibus abstulerint: deinde populos Cappadocum, pro libertate oblata, Gordium regem orantes, ideo tantum, quoniam amicus suus esset, non obtinuisse. Nicomedem praecepto illorum bellum sibi intulisse: quia ultum ierit se, ab ipsis ventum obviam, et nunc eam secum bellandi illis causam fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, praebuerit.

VI. Tay Rimionys ne ont nůdiemiû rikiû, bet ont iu galibes ir oruma ap- mauda gieyżę: toke iû wissados bů gu- driba kaip linkon kittû wissû rikiû tep ir io pateis. Tep ije persakioię Parnasiu io bocziu kurɨ keltes bů paski- rusi karszincziu Eumeni rikî Perga- ma; Tep Eumenes pats, kurio łaiwines pirmą karta parkielę Rimionys i Azi- ję, kurio karauna daugiaus nekaip patiû Rimionu padieję nuweikte Antioka didiɨ[100], Gallus Azijo o Perseu Macedonijo ålgamas[101] nu iu ‹J› neprietelû ir Jtalije iem użginta bů: ir ie prisz ɨ patɨ drowieios karaute, tay ‹su› io sunu Aristoniku karauo. Nie wens iems tijk ‹g› labo nepadarę kieyk Mas senisa Numidû rikys. Zinoma ira, iog ijs pargalieję Anibali, iog ijs nu twierę Sypaksa ir Kartaga sugro- wę: jie patys wadino ɨ tar[102] dwiju Sci- pionû tretiůiù iszgelbietoiu Rimo, ‹ir› wienog su[103] io posuniu wissu baisioie karieje || [XXXVIII 352] Apriko grumies, kurɨ nu weikusijs nedrowiejes i manelius diete, ir sauo lelonę pagrazinte, mindamys[104] io bocziaus nupełnus[105]. Jè ije neapweź wissu rikiû, tay diel to, iog patijs tu- rieje rikius kuriu pats wards iems ira[106] apiůkû, tay ar kérdiû kilimo bů ar Sabinû ziniû, ar tremtinû Korin- to, wergû Etruskû ir tarp tu wissû wissugodingasys didźiulù wadinęis[107] ir kaip patijs pasako iu ikurieius wilkiene auginusi; todiel wissa ta tau- ta wilkû buda tur dikstanti[108] krauie ir waldies bey gobintys ir troksztanti turtû.

100 Prad. rašyti *didij*, bet ištaisyta.

101 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

102 Galbūt norėta parašyti *tarp*.

103 Įtrp. tarp eilučių *su*.

104 Tais. iš *nemindamys*.

105 Tais. iš *nupelnû*.

106 Ž. *ira* užrašytas viršuj išbraukto *bů*.

107 Tais. tamsesniu rašalu iš *wissu godingasys wards bů didźiulis (Superbos)*. Tais. iš *superbus*.

108 Tais. iš *dikstantiû*. R. k taisyta.

CAP. VI. *Quippe non delicta regum illos, sed vires ac maiestatem insequi: neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus, hac semper arte grassatos. Sic et avum suum Pharnacem, per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno Eumeni datum: sic rursus Eumenem, cuius classibus primum in Asiam fuerint transvecti, cuius exercitu magis, quam suo, et Magnum Antiochum, et Gallos in Asia, et mox in Macedonia regem Persen domuissent, et ipsum pro hoste habitum, eique interdictum Italia: et quod cum ipso deforme sibi putavissent, cum filio eius Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos maiora, quam M a s i n i s s a e, regis Numidarum, haberi merita. Huic imputari victum Hannibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam: hunc inter duos illos Africanos tertium servatorem urbis referri: tamen cum huius nepote bellum modo in Africa gestum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memoriae avi donarent, quin carcerem ac triumphi spectaculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut pastores Aboriginum, aut haruspices Sabinorum, aut exsules Corinthiorum, aut servos vernasque Thuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit inter haec, Superbos, atque, ut ipsi ferunt, conditores suos lupae uberibus altos: sic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles sanguinis atque imperii, divitiarumque avidos ac ieiunos habere.*

VII Ligindams sauo kęlti[109] i iû, rond sawi garsesniu essant tos raistos szałdrû, kuriû tëû keltes nu Cyraus ir Dariaus ikurieju Persû rikies o motinos keltes nu Aleksendras didio- je ir Nikatorî Seleukaus ikuriejû Macedonijos rikies paeit: Je ijs liginus[110] sauo tauta i Rimionû, ij essanti[111] newen ligi Rimionems, bet dar nenuweikama nu patios Macedonijos. Tautas[112] kures ijs nurikau[113] niekados nepritiruses[114] swe- timôs waldios, nie weina riki ne kłaususes[115], kurs but buwes ne numei gimes; norijs użeję Paplagoniję Kapadociję, arba Pontu, Bitiniję ar auksztûie bey zåmûię Armeniję, tecziaus ne Aleksendra pargalietos Azijos ne nie wens io palikuniu neiga- wa nieweinos sritês io rikies. ‖ [XXXVIII 352v] Scytijos linkon, du rikiù pirm[116] io Darius ir Pilips weinudu tebandę ne nuwergte ios, tay apzwalgite tikta[117], isz kurè uôs ne uôs su didiù wargù besigauo[118], ta pati[119] iem szenden[120] atleid stiprę talką prisz Rimionys. Jijs atriza Pontu kares janû dar[121] budams, neipra tes i ginklą krupaudams, ir be klau- tês, kaipogi Skytus ginioie nu neprietelû[122] ne wen iu ‹nar› kontribe, iu ginklay, bet dar ‹ti› baisi tiray, źåudus oras, kursay reiszk iu neprietelems[123], rustą ir paoinga karę, ir tarp tijk dar[124] wargû niekoki grobî negal wilteis nu tautos kla- ioientios ir neturintios ne ‹sid› pinin- gû ne numû. Bet nu ij kiszas[125] iem kare suwissù kittokî: kaipogi niera ora[126] patogesne Azijos, ne turtinges nes zåmes, ne daugesné piliû. Zi- giûdamijs tep waisingù

CAP. VII. *Se autem, seu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluvie convenarum esse, qui paternos maiores suos a Cyro Darioque, conditoribus Persici regni, maternos a Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat: seu populus illorum conferatur suo, earum se gentium esse, quae non modo Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam subiectarum sibi gentium expertam peregrina imperia: nullis unquam, nisi domesticis, regibus paruisse: Cappadociam velint, an Paphlagoniam, recensere; rursus Pontum, an Bithyniam, itemque Armeniam maiorem minoremque: quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacaverit Asiam, nec quispiam successorum eius, aut posterorum, attigisset. Scythiam duos unquam ante se reges, non pacare, sed tantum intrare ausos, Darium et Philippum, aegre inde fugam sibi expedisse; unde ipse magnam partem adversus Romanos virium haberet. Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tiro esset. Scythas praeter arma, virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus, vel frigoribus instructos, per quae denuntiaretur ingens militiae labor ac periculum. Inter quas difficultates ne spes quidem praemii foret ex hoste vago; nec tantum pecuniae, sed etiam sedis, inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque coelo Asiae esse temperatius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amoenius; magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem,*

109 Tais. iš *kilti*.

110 Tais. tamsesniu rašalu iš *ligen*.

111 Ž. *essanti* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *bů*.

112 R. *T* tais. iš *t*.

113 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu priešdėlis *nu*.

114 Tais. tamsesniu rašalu iš *nepritirę*.

115 Tais. tamsesniu rašalu iš *neklausę*.

116 Prad. rašyti *pirmu*, bet išbraukta.

117 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *tikta*, tais. iš *apswalgite*. Pabr. mėlynu pieštuku *apzwalgite* – ne S. Dauk.

118 Galbūt norėta parašyti *beisigauo*, nes virš r-ės *e* padėtas taškelis. Turbūt S. Dauk. r-ės *i* korpusą netyčia praleido.

119 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *pati*.

120 Tais. iš *szelden*.

121 Įtrp. tarp eilučių *dar*. Galbūt norėta parašyti *jaunû*.

122 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *nu neprietelû*.

123 Iš pradžių vietoj r-ės *p* parašyta rusiška *п*, bet ištaisyta.

124 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *dar*.

125 Ž-iai *ij kiszas* užrašyti tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *siulos*.

126 Tais. iš *ne kitta ora ira*.

krasztu wis- sa łaiką daugesne[127] pargers, ne par simusz. Ar negirdieje giront[128] nauius turtus Attalî, senudeinû łobius Jonijos ir Lydijos, kurius ije[129] igaus be muszos? Aziję netwerdamos wadin ɨ bałsù, tep ię igrobę noźmibę ‹rinki› gobums nůmiû[130] uriedû, nedoribe wiresnibiû[131] iog ij neapwezieję pateis wardą Ri- mionû. Jems gana bus[132] tikta eite po io drůsey[133] ‹klaud› pasiklowusys tůmi iog[134] gal nuweikte toke karauna iem rikauient, kursay it nesene wens pats be koki kareiwę igawa Kapadociję ‖ [XXXVIII 354] nugalawùs ios riki: kursay pirmasys nuweikę Ponta ir Scytiję, i kurę nie wens negalieję liste be paoiumo. Linkon sauo dosnumo, sauo teisibês, ijs lugo ludieję sauo karejû kurij to pritirę; zeno ije geray[135], iog ijs wens tarp wissû[136] rikiû ne wen teu rikes bet dar swetimas kar- szinczistù sawo důsnumu igitas weldie beje Kolkus, Paplagoniję ir Bosporu.–

VIII. Tep iźadines[137] sauo karejus; dwi- deszimtusiuse metusi sauo wieszpa- tawimo Mitridates isztika i karę prisz Rimionys. Tù tarpù mirùs Pto- lomeû Egyptu rikiû siuntine atkako ‹brukte› siułote ontram Ptolomeu ri- kiû ‹Cypr› Cyrenês Egypto karuna[138] ir pirszte iem klaopatra io seseri. Tůmi tikta Ptolomeus prasidziugo, iog be karè teka iem brolî rikie i kurę motina Kleopatra, linkont didůmems ‹sauo› sunu broli bruko; bet szys[139] dwokdams rustibî tů iejes i Aleksendreję, tarnus jaunoie kunegaikszti nugalůdina. Patiu nůdůmiû arba kozû deina kad

acturos, bello dubium facili magis an uberi: si modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiae Ioniaeque audierint, quas non expugnatum eant, sed possessum: tantumque se avida exspectet Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incusserit rapacitas Proconsulum, sectio publicanorum, calumniae litium. Sequantur se modo fortiter; et colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cuiusquam militum auxilio, suamet unius opera, viderint Cappadociam caeso rege cepisse; qui solus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo ante transire tuto atque adire potuerit. Nam iustitiae atque liberalitatis suae nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere: et illa indicia habere, quod solus regum omnium non paterna solum, verum etiam externa regna, hereditatibus propter munificentiam acquisita, possideat, Colchos, Paphlagoniam, Bosporum.

CAP. VIII. Sic excitatis militibus, post annos tres et viginti sumti regni, in Romana bella descendit. At in Aegypto, mortuo rege, Ptolemaeo, ei, qui Cyrenis regnabat, Ptolemaeo, per legatos regnum et uxor Cleopatra regina, soror ipsius, defertur. Laetus igitur hoc solo Ptolemaeus, quod sine certamine fraternum regnum recepisset, in quod subornari et a matre Cleopatra, et favore principum, fratris filium cognoverat: ceterum infestus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari iussit. Ipsum quoque die nuptia-

127 Tais. iš *daugiaus*.

128 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *skelbont*, bet išbraukta.

129 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *ije*.

130 Parašyta *nůmiû gobums*, bet šie ž-iai viršuj tamsesniu rašalu sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

131 Tais. iš *wiresnibês*.

132 Tais. tamsesniu rašalu iš *bů*.

133 Tais. iš *tikta sekte po io drůsè*.

134 Ž. *iog* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *kû*.

135 Tais. iš *tur ije zenkłus*. Iš pradžių *ije* išbrauktas, bet atstatytas.

136 Įtrp. tarp eilučių *wissû*.

137 R. *d* tais. iš rusiškos *∂*.

138 Parašyta *karuna Egyptu*, bet šie ž-iai viršuj tamsesniu rašalu sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

139 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *szys*.

140 Įtrp. tarp eilučių *tů*.

141 Tais. iš *nusikruwinus*.

142 Ž. *zmoniu* užrašytas viršuj išbraukto *swieta*.

143 Galbūt norėta parašyti *dingste*.

144 Galbūt norėta parašyti *apdars*.

145 Įtrp. tarp eilučių *pasegemu*.

146 R. *n* neišbaigta.

wiss bů patijkta ont linksmibiû ir szwentu absiejemû nugalauo tů[140] ku- dikeli kliebieję motinos, su kurę pa- tiawos ir igulę i lową sauo sesereis ‹raugiedams› nusikruwines[141] ios sunaus krauiù. Pasků nemałones- niù ont zmoniu[142] bů, kurij ɨ rikiu pakielę: kaipogi ‹r› sumdinikams sauo pra- szaleitems kareiwems leida nowite kuriu kraus kieykdeina łatakas szlekieję. Ongałą [XXXVIII 354v] patę sauo seseri pamet, o ios dukterin isz- źargin ir patiûies. Swiets nusigondes tu piktadiemiû isskistay ir issikrau- sta diel iszwengimo smertî. Palikes wens susauo kaikaras widurie tusz- tios piles, turis ‹wieszpała› riedite ne zmonijs, bet trobesius tusztius, Ptolo- meus ‹isakimù› rasztu wadin pas sawi ‹prasz› szalauius, kurij tenay bures twinst. Kad tù ‹tar› digste[143], ateitontiu Ri- mionû suntiniu Scipioneis Apriko- naus ir Spuriaus Mumiaus bey L. Metelaus kurij eje sauo tarnû rikiû ‹pau› apzwalgite iszeję prisz iu pri- imte. Bet kaip nożmus bů sauoukinikams teip jůkings Rimionims. Kaipogi ir weida ‹ne› biauri turieję ir źiama augumą, o pilwa daugiaus pawiedi i giwolî ne i zmogaus. Jo apdar[144] wissuplonuiû pasegemu[145] szidru didina dar biaurumą io ‹sulu› nutukimo it tarsi but ticzioms gailinus swie- tů, ků padorus zmogus but skotoięis ussidengte. Jszkelawus siuntinems tarp kuriu, Aprikanus żwalgida- mos Aleksandrijo[146] pagaubę wissus, Ptolomeus neapkentams nu sauo padonuiu ‹praszal› atejunû pra- sikrausto słaptù krupaudams ‹k›

rum, quibus matrem eius in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, et solemnia religionum, in complexu matris interficit: atque ita torum sororis, caede filii eius cruentus, adscendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant, fuit: siquidem peregrinis militibus licentia caedis data, omnia sanguine quotidie manabant: ipsam quoque sororem, filia eius virgine per vim stuprata, et in matrimonium asscita, repudiat. Quibus rebus territus populus in diversa labitur, patriamque metu mortis exsul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis relictus Ptolemaeus, cum regem se non hominum, sed vacuarum aedium, videret, edicto peregrinos sollicitat. Quibus confluentibus, obvius legatis Romanorum, Scipioni Africano et Spurio Mummio, et L. Metello, qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus civibus, tam ridiculus Romanis, fuit. Erat enim et vultu deformis, et statura brevis, et sagina ventris non homini, sed belluae, similis. Quam foeditatem nimia subtilitas perlucidae vestis augebat, prorsus quasi astu inspicienda praeberentur, quae omni studio occultanda pudibundo viro erant. Post discessum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inspicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit,) iam etiam populo peregrino invisus, cum filio, quem ex sorore susceperat, et cum uxore, matris pellice, metu insidiarum, tacitus in exsilium proficiscitur; contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriae infert.

idant ‹ıe› ɨ nenugalůtum su io sunu kurɨ iem bů paperieiusi io sesů on- troję pati, ‹o› motinos kekszi. Pasků nusomdes karauną eit drauste wenkar tù sauo padonuiû ir sauo sesereis. ‖ [XXXVIII 356] Krupaudams idant Aleksendrijos pile ‹atmoni› gieyżdama apmauda ont io, nepakełtum rikiù io wiresnioię sunaus lij[147] iem ateite i Cyreni ir ten ɨ uźmusz. Tad[148] swiets nu to patrakes kuł io stabus ir pliesza io paweiksłus, itardams tù darbà[149] io seseri, nu- gałů ios waką, iszdraikio io[150] straip- stius ir sudieiusys i[151] pintinę rodą motinà kuri sauo sukaktis[152] gimima gierę. Ta[153] piktadiemi nułu- dino rikiene ir pilionys, isz dide dziaug sma ipůlę i rustibę ir wissi rumay ôźę waitoiemas ir werksmas. Di- důmey palikinys gierinę eit łaidote iszkeł akiwaisdà swieta straiptius iszplieszitus ir ‹waid› rodo, ko ijs wiltes turieję nu sauo riki, galźu- di sauo sunaus.

IX. Nuraudoiùs tů noti, Kleopatra smel- kama karî nu sauo brolî, iemę telkte Demetriu Syrijos rikɨ, kurio[154] iwairi li- kumay ira pasakotinys. Tas kune- gaiksztijs kaip wirsziaus minauoiau, karauo ‹su› ‹Pa› prisz Partus, ir daugioie muszoie bů pargalietoiù bet apgauts prapůldę sauo karau- na i pats kluo i naga neprietems[155]. Arsacides Partu rikijs elgies su iu- mi godingay ir ‹innay› wieszpatingay. nulidieję ɨ i Yrkaniję[156] ir tenay iem tokę goda darę, koke prigulieję io lůmay[157]. ‹ir› iszpirsza iem sauo dukteri ‖ [XXXVIII 356v] ir pazadieję iem Syrijos[158] riki pagrůzinte kurę Trypons io[159] nessant bů pa- sawines. Mirus Arsacidů,

147 Turbūt norėta parašyti *lijp.*

148 Įtrp. tarp eilučių *Tad.*

149 Tais. iš *tů darba essant.*

150 Tais. iš *ios.*

151 Prad. rašyti r. *a*, bet ištaisyta.

152 Ž. *sukaktis* užrašytas viršuj išbrauktų *iminimas gierę.*

153 Tais. iš *Tasa.*

154 R. *k* tais. iš *d.*

155 Turbūt norėta parašyti *neprietelems.*

156 R. *Y* tais. iš *J.*

157 R. *m* neišbaigta.

158 Tais. iš *Syriios.*

159 Tais. iš *iem.*

Arcessitum maximum deinde a Cyrenis filium, ne cum Alexandrini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas et imagines eius detrahit. Quod factum studio sororis existimans, filium, quem ex ea susceperat, interficit, corpusque in membra divisum, et in cista compositum, matri die natali eius inter epulas offerri curat. Quae res non reginae tantum, verum etiam universae civitati acerba et luctuosa fuit: tantumque moerorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verso igitur studio principum ab epulis in exsequias, membra lacera populo ostendunt, et quid sperare de rege suo debeant, filii caede demonstrant.

CAP. IX. F[i]iinito luctu orbitatis, Cleopatra, cum urgeri se fraterno bello videret, auxilium a Demetrio, rege Syriae, per legatos petit: cuius ipsius varii et memorabiles casus fuere. Namque Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, et multis congressionibus victor fuisset, repente insidiis circumventus, amisso exercitu, capitur. Cui Arsacides Parthorum rex, magno et regio animo, misso in Hyrcaniam, non cultum tantum regium praestitit: sed et filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriae, quod per absentiam eius Trypho occupaverat, restituturum promittit. Post huius mortem desperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam, etsi opulentam, vitam pertaesus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi et

nebwilda- môs[160] niekap besugrižte ikiriejęs ne- walę[161] ir tů giwenima[162] ipatinga norys lepnɨ[163], Demetrius ussikieta slaptù sprukte numei[164]. Jdrůsino i ir tarnauo iem io spruksino, Kalliman dre, io bendrus, kursay newaloie essant rikiů, ‹palikins› pametins Syrię par Arabijos tirus su sumditas lidietoies Partu apdarî bů i Babilo- nię atkakes[165]. Bet Praates[166] Arsacidî paliku- nîs panokę iudu trumpesnes keles greitumù sauo jutiû. Nuwedùs pas rikɨ[167] Kallimandre, ne wen iem dowi- noie ijs, bet dar atęisę io klauti[168]. Deme- trių[169] subaudes nusiuntę i Yrkaniję pas io patę ‹ι› isakes jautresnè ɨ ser giete. Jlgainiů, sułaukus Demetriû wakû, neklautis sargtiês iszniko, ijs wiel issprunk[170] su tů patiù tarnù: bet wissados nełai- mingay, nutwerts parubežie[171] sauo rikies ir nuwests wiel pas riki, kursay isz apmauda neprisileido waidinteis.[172] Pagrůzints apent sauo[173] wakams ir patè ir[174] nulid wiel i Yrka- nije weita io kaliejemo, ir rodidams iem Praates[175] io kudikinga apłamuma dowi- no iem auksa kaulelius bowiteis. Bet tas Partû małonums ont Deme- triaus nepaeię ne nu ‹iû› galingumo tos tautos, ne nu sondarû su ies, nesgi [XXXVIII 358] geisdamijs igaute Syrijos rikę norieję naudote Demetriaus priesz Antio- kaus io brolî pagal to, kaip ding- stijs[176] ar łaima ginkla to rekałaus.

X. Jutes tů, Antiokus, tar rengteis i karę, karauna nupentieiusi zigiû žiges tůintimpiniesi kariesi prisz rubezienus, wed prisz Partus. Bet ijs isskleid lapumo ligi didibè sauo karès padargû: io 80,000 tukstan- tiû turieję 300,000 kalpû tarp[177] kuriu daugiaus

comes Callimander amicus erat: qui post captivitatem eius a Syria per Arabiae deserta, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Bahylonem pervenerat. Sed fugientem Phrahates, qui Arsacidae successerat, equitum celeritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem, Callimandro quidem non tantum venia, verum etiam praemium fidei datum: Demetrium autem et graviter castigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit, artioribusque custodiis observari iubet. Interiecto deinde tempore, cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est; sed pari infelicitate prope fines regni sui reprehenditur; ac denuo perductus ad regem, ut invisus a conspectu summovetur. Tunc quoque uxori et liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem sibi civitatem, remittitur, talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognationis: sed quod Syriae regnum affectabant, usuri Demetrio adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli, exegisset.

CAP. X. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriae non minor apparatus, quam militiae, fuit: quippe LXXX millia armatorum secuta sunt CCC millia lixarum; ex quibus

160 Parašyta *nebwildamós.*

161 R. *ę* tais. iš *í.*

162 Prad. rašyti *giwi*, bet ištaisyta.

163 Tais. tamsesniu rašalu iš *lepniu.*

164 Ž. *numei* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbrauktų *i sauo rikę.*

165 Parašyta *atkakes, i Babiloniję*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

166 Prad. rašyti *Prah*, bet ištaisyta.

167 R. *i* tais. tamsesniu rašalu iš *i.*

168 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *dar;* po to tais. tamsesniu rašalu iš *bet dar ateisę iem io klausiti.*

169 R. *ų* tais. tamsesniu rašalu iš *u.*

170 Tais. tamsesniu rašalu iš *Netrukùs, turink iem wakû, neklautes iszniko, sprunk wiel.* Turbūt norėta parašyti *turint.*

171 Tais. iš *teis rubežiu.*

172 Taškas padėtas šalia kablelio.

173 Ž. *Adûts* užrašytas viršuj išbrauktų *Pagrůzinta apent*, bet išbrauktas ir prir. *Dowinota io*, bet išbraukti ir atstatyti *Pagrůzinta apent sauo.* Tais į *Pagrůzints.*

174 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *ir ‹w›.*

175 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *Praates.*

176 Tais. iš *dingstis.*

177 R. *t* tais. iš *k.*

bů wiriejû. Au- sa[178] ir sidabra tep bů gause, iog rindine[179] kareje batus auksu seg- tus.[180] ir minioię tů rudi, kuri kares tarp tautû sukeł, biedes[181] kukniesi bů sidabra, ir rodies dùp- szioj[182] ne i kares bet i gierinès. Daug rikiû Saulieteki ikirieiusys smarkibę Partû ateję nerteis su Antioku parsidůdamys iems sû iu rikiemys.. Jkonden karę pra- sided. Antiokus pargalieies trijosi muszosi ir tapes wieszpatiu Babi- lonijos igiję wardą didî. Jkonden wissas tautas pas ɨ glemźas, ir neblijk[183] Partams kaip iû patiu krasztas. Praates tada nuleid De- metriu i Syriję atgaute sauo karu- nôs su karaunu Partû. noriedams tůmi atgrůzinte Antioku nu Par- tu, ir paskubinte eite giniote sauo sostôs. Tù patiù laiku negaliedams io nuweikte gali, wissep iem ɨ kebeliote, ‖ [XXXVIII 358v] Antiokus sreigams daugiù ‹sa› swieta paskaida sauo karauna i piles ont zeimos i důnas; ir[184] tasay bů prizasti io nukriti. Giwentoie prisůkte ‹ka› trakus kareiwius szerte, atsimet pas Partus, ir on sutarta deina, onpůl- isz neżiniû[185] iskaiditus iguliesi; idant negalietum wens kitta gelbiete. On tà zinè Antiokus trauk su tu dali karaunos kuri pas ɨ zieymauoie, szelpte wissuar timoses igules. Bet ijs sutink riki Partû ir sudirdin ɨ su tokę narsibę kurios io kareiwe neisztur. Smurti neprietelu apgał ɨ, ir pats apleists nu sawû gaun gałą. Praates palaido- ie ɨ su wieszpatingù iszkilmi, ir pamiegis dukteri Demetriaus, kurę Antiokus

178 Turbūt norėta parašyti *Auksa*.

179 Ž. *rindine* užrašytas viršuj išbraukto *prastije*.

180 Prad. rašyti *sek*, bet ištaisyta.

181 Pabr. mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

182 Tais. iš *dùpszioie*.

183 Galbūt norėta parašyti *neblijkt*.

184 Įtrp. tarp eilučių tamsesniu rašalu *ir*.

185 Prir. paraštėje *isz neżiniû*.

coquorum, pistorum, scenicorumque maior numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro figerent, proculcarentque materiam, cuius amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella, pergerent. Advenienti Antiocho multi Orientales reges occurrere, tradentes se, regnaque sua, cum exsecratione superbiae Parthicae. Nec mora congressioni fuit. Antiochus, tribus proeliis victor, cum Babyloniam occupasset, magnus haberi coepit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui praeter patrios fines fuit. Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico praesidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda a Parthia revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum, exercitum suum Antiocnus per civitates in hyberna diviserat: quae res exitii causa fuit. Nam cum gravari se copiarum praebitione, et iniuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt; et die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quae cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quae secum hyemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem fortius, quam exercitus eius, dimicavit. Ad postremum tamen cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus occiditur; cui Phrahates exsequias regio more fecit, filiamque

wadzioie ligè patiůies. Jkonden pasigaiła paleides Deme- triju ir iszleidę wirtinę iotes ɨ nu- twerte, bet tas kunegaiksztis pra- iautes seksintes, ijs ‹bů› pagriża i sauo rikę, ir po didiû wargû issiů- stoie jotes prisz ɨ pagriża pas sauo wieszpati.

Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinato mississet, Demetrium, hoc ipsum metuentem, iam regno missi invenerunt: frustraque omnia conati, ad regem suum reversi sunt.

I Atlaikius Antioka su io[1] karaunù Partijo, io broli wada Partay palei- do ir pagrůzina i rikę, regiedams Syrię raudoiente sauo ‹pragaiszu- se› iszkriestos karaunos, rizos it but wiksintes kares pradietas nu io brolî ir nu io pateis prisz Partus, ir kurios walię wienam giwibą otram[2] lůsibę, ‖ [XXXIX 360] rengteis Egipta użeite. Kleopa- tra io pamote pazadieję iem[3] Egyptû sostą, uż talką kurios ij nu io[4] rekałauo priesz sauo broliꞮ. Bet kad ijs rimo tus uzkarawimus pasiiunt atlikes nu rikies patrakimù Syrijonû[5], kaipogi Antiokionys pirmije rikau- int Tryponiů, neapweżiedamys[6] didi- stas ‹i k› sauo rikî i kurę bů igudes giwendams pas nozmius Partus Demetriu[7] prastoię. Ptolo- meus rikys Egyptu tepat spaudams nu io karî, jutes, iog Kleopatra io sesů geri- bes i Egyptionû[8] łaiwus suslůgawusi pas dukteri ir Demetriu żenta i Syrię issikraustę[9], iszleid jaunikayti neko- ki Egyptioni, Protarkaus prekî su- nu, idant rikę Syrijos uzkarautum, paskelbęs pirmù[10] pasaka, it but Antiokus rikys sauo karszincziù[11] Ꞁ paskires. Syrijonijs rizusijs iebkokiù rikiù kakinteis bili tiktay nu smarkibes Demetriaus iszwengtum, jaunikaitꞮ pramin Aleksendrù o Egipts stiprey Ꞁ szelp. Tu tarpu

1 Ž. *io* užrašytas virš eilutės.

2 Turbūt norėta parašyti *ontram.*

3 Ž-iai *pamote pazadieję iem* užrašyti plonesne plunksna viršuj išbraukto *mosza.*

4 Įtrp. tarp eilučių plonesne plunksna *nu io.*

5 Prad. rašyti *Si*, bet ištaisyta.

6 Tais. iš *neapweżiedams.*

7 Tais. iš *nù Demetriaus atstoię.*

8 Vietoj r-ės *p* parašyta rusiška *п.*

9 R. *ę* tais. plonesne plunksna iš *e.*

10 Tais. plonesne plunksna iš *paskelbes*, įtrp. tarp eilučių *pirmù.*

11 R. *ù* tais. plonesne plunksna iš *u.*

LIBER TRICESIMUS NONUS.

CAP. I. Antiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater eius Demetrius, obsidione Parthorum liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset; quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere cessissent, ita Aegypto bellum inferre statuit; regnum Aegypti Cleopatra socru, pretium auxilii adversus fratrem suum, pollicente. Sed cum aliena affectat, ut adsolet fieri, propria per defectionem Syriae amisit: siquidem Antiochenses primi, duce Tryphone, exsecrantes superbiam regis, quae conversatione Parthicae crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamenii, ceteraeque civitates exemplum secutae, per absentiam eius a Demetrio defecere. Ptolemaeus quoque, rex Aegypti, bello ab eodem petitus, cum cognovisset, Cleopatram sororem suam, opibus Aegypti nauibus impositis, ad filiam et Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit iuvenem quendam Aegyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriae armis peteret: composita fabula, quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syriis quemlibet regem aspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam: nomen iuveni *Alexandri* imponitur, auxiliaque ab Aegypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi, interfecti a rege Parthorum, in loculo argenteo ad sepulturam in

12 Tais. iš *nu Partû rikî.*

13 Tais. plonesne plunksna iš *grobę palaidosinà.*

14 Iš tikrųjų parašyta *alteida.*

15 Ž. *meilę* aptaškytas juodu rašalu – ne S. Dauk.

16 Tais. plonesne plunksna iš *innas.*

17 Tais. plonesne plunksna iš *Aleksendra.*

18 Tais. iš *wakus.*

19 Galbūt norėta parašyti *urieds.*

20 Atrodo, prad. rašyti *Ptolomeû.*

21 Prad. rašyti r. *d*, bet ištaisyta į *t.*

22 Galbūt norėta parašyti *ir.*

23 Tais. iš *bendra, ir genteis.*

24 Galbūt norėta parašyti *negaliedams.*

kuna Antiokaus uzmusztoie Partû rikis[12] sidabro grobî palaidosinai[13] i Syriję atleida[14]: Pilles prijemę ɨ su didiù gailesiu kuri Aleksendra monioię, diel patwirtinimo pasakos, kas iem didę meilę[15] pas swietą igiję kurem io aszaras rodies innoms[16]. Demetrius pargaliets nu Aleksendras[17] aptekęs tukstantiemys || [XXXIX 360v] paoiumù, paiutes tay prastotu nu wakû[18] ir patios, nukonk i Tyra żiniczioie pagłomżas weiziete; bet pilês urdies[19] lijpę ɨ iszlipont isz łaiwo użmuszte. Seleukus wens tarp io sunû paiemes karuną be żinios sauo motinos, nu ios gała gauo, ontrasys kuri nu ilgumo io nosês Grypu wadino, issikielę i sosta par tů pate motina, kuri norieję pati rikę walditewardù sauo sunaus.

II Bet Aleksendra wieszpats Syrijos rikies, iszdides sauo łaimù, iemę niekinte pati Ptolomeu[20], kurs ɨ rikiù pakielę. Tepat Ptolomeus susitaikines su sauo seseri rengas isz werste tů galibę, kurę pats bů ikures, isz neapikonta Demetriaus. Jijs todiejes[21] atleid Grypů didę pagałbą i[22] sauo dukterɨ Trypene i zmonas, idant tu dwigubiu titułu, kaipo ginkla bendrù, ir gentè[23] swiets dedesnè kłautumes. Jis nenusiwilę tame daktè; Kad pamatę Grypa szelpama nu Egiptionû, iszpomaża Aleksendra prastoię. Abu rikiù sukiba grumteis. Aleksendra pargaliets i Antiokiję ispruka, ir tinay stokodams naudôs ir negalie-[24] algos użkakinte

Syriam remissum supervenit: quod cum ingenti studio civitatium et regis Alexandri, ad firmandam fabulae fidem, excipitur. Quae res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, sed veras, lacrymas existimantibus. Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premerentur, ad postremum etiam ab uxore filiisque deferitur. Relictus igitur cum paucis servulis, cum Tyrum religione templi se defensurus petisset, naui egrediens, praefecti iussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris auctoritate diadema sumsisset, ab eadem interficitur; alter, cui propter nasi magnitudinem cognomen *Grypo* fuit, rex a matre hactenus constituitur, ut nomen regis penes filium, vis autem omnis imperii penes matrem, esset.

CAP. II. Sed Alexander, occupato Syriae regno, tumens successu rerum, spernere iam etiam ipsum Ptolemaeum, a quo fuerat subornatus in regnum, superba insolentia coepit. Itaque Ptolemaeus reconciliata sororis gratia, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii, viribus suis acquisierat, summis opibus instituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, et filiam Tryphaenam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum et affinitate sua, sollicitaret. Nec res frustra fuit; nam cum omnes Grypum instructum Aegypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere coepere. Fit deinde inter reges proelium, quo victus Alexander Antiochiam profugit: ibi inops pecuniae, cum

kareiwems, lijp pa- wokte isz żiniczês Jupitero auksa sta ba, kursay rodę Pargalę (Wiktoriję) ir ticziodamos dar isz szwentwagistes iog ‹Jupiter› Jowis iem suteikę pargalę. || [XXXIX 362] Po kelû deinû lijpes slaptù pawokte stabą ir pateis Jupiteri kuri sake didè swarus buwus[25], bet ‹nutwer› onsztikts ont szwentwagistù, uôs pats[26] issprudo nu gauie swie- ta, kuri paskû didè audrà atskieydùs nu sawuiu, rakalè nutwierusys[27] atwidę Grypů, kurs i uźmuszę. Grypus[28] igijes sosta sauo bocziû[29] ir iszlikes nu kieystu paoiumu, susipainioię sauo motinas kébeliems. Ta motriszki geidonti waldios[30], kuri bů nuwi- lusi sauo wira ir weina sauo sunu uźmuszusi, matidama su szirdgilu pargalę sauo ontra sunaus[31], silpinonti ios oruma, pargrizùs iems isz karês[32] pratini pagirde i[33] indie- wiemys. Parsergiets apetů Grypus ‹ly› ragin ię[34] patę gerte, it tarsi abudù but nokontiůs[35] małonè. Ji genas, szis ragîn. Ongala ijs pawadin ludiei, kurs iszreiszk piktadiemę o szis iè apreiszk[36] iog niera kitta pragu- mo nusiteisinimo, kaip tikta patè iszgerte ta[37] taurę kurę sauo sunů siułoię: piktadiemie krint ont rikienes ij mirsz nu indiewiû, kures bů sunů patijkusi[38]. Tep pasistiprines Grypus sostoie,[39] par 8 metus giweno ‹atwan› pailsieję,[40] kuriù Syrije ‹dıw› gieriejes. Jlgainiů ‹ra› atsirado iem nokies io brolis Cyzicenes, gimes isz tos pa- tios motinos, bet Antiokaus dëdis[41] sunus, Grypus[42] norieję i indiewiemis nugałûte, || [XXXIX 362v] paskatina ginklûtù ronkù warżiteis karunù.

stipendia militibus deessent, in templo Iovis solidum ex auro Victoriae signum tolli iubet, facetis iocis sacrilegium circumscribens; nam *Victoriam commodatam sibi ab Iove esse* dicebat. Interiectis deinde diebus, cum ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli iussisset, deprehensusque in sacrilegio, concursu multitudinis esset in fugam versus; magna vi tempestatis oppressus, ac desertus a suis, a latronibus capitur; perductusque ad Grypum, interficitur. Grypus porro, reciperato patrio regno, externisque periculis liberatus, insidiis matris appetitur. Quae cum cupiditate dominationis, prodito marito, Demetrio, et altero filio interfecto, huius quoque victoria inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus, praedictis iam ante insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam iubet; abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, *solam defensionem sceleris superesse* affirmans, *si bibat, quod filio obtulit.* Sic victa regina, scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, exstinguitur. Parta igitur regni securitate, Grypus octo annis quietem et ipse habuit, et regno praestitit. Natus deinde illi est aemulus regni, frater ipsius Cyzicenus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus: quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

25 Tais. pieštuku iš *kuri didè swari buwus*. Prad. rašyti *bů*, bet ištaisyta.

26 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *pats*.

27 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *nu rakaliû nutwerts ir* į *kuri rakalè nutwierusys*; po to tais. pieštuku iš *didi audrù atskieyts nu sawuiu kuri rakalè*.

28 Vietoj r-ės *y* parašyta rusiška *u*.

29 Tais. iš *prabocziû*.

30 Tais. pieštuku iš *waldies*.

31 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sauo, sunaus*.

32 Tais. pieštuku iš *ka- reiwini*.

33 Ž-iai *pagirde i* užrašyti viršuj išbrauktų *padůd iem*.

34 Tais. iš *i*.

35 Tais. pieštuku iš *but nokontius*.

36 Du taisymų sluoksniai: prad. rašyti *ludie g, pikd*, bet ištaiyta; tais. iš *apreiszk* į *iszreiszk*, iš *apreiks* į *apreiszk*. Po to tais. pieštuku iš *is pawadin ludie- iè, kurs iszreiszk piktadiemę, ir iè apreiszk*.

37 Tais. iš *tů*.

38 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *ij mirsz nu indiewiû*, tais. iš *kurę ij* į *kures*; po to tais. pieštuku iš *patijkusi kittam*. Iš tikrųjų parašyta *kuręs*.

39 Kablelis parašytas pieštuku.

40 Kablelis parašytas pieštuku.

41 Įtrp. tarp eilučių *dëdis*.

42 R. *y* tais. pieštuku iš rusiškos *u*.

43 Prad. rašyti *Si*, bet ištaisyta.

44 Tais. iš *kier-sztus*.

45 R. *E* tais. iš *G*. Viršuj ž-io *galys* yra rašalo dėmė.

46 Ž. *ie* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *kad*.

47 Iš tikrųjų parašyta *su-mums*.

48 Tais. pieštuku iš *użrustinusi*.

49 Po r-ės *o* yra rašalo dėmė.

50 Tais. pieštuku iš *patę*.

51 Įtrp. tarp eilučių *didè*.

52 Įtrp. tarp eilučių *uź*.

53 Tais. iš *papa-paikino*. Taškas padėtas šalia kablelio.

54 Tais. iš *brolů*.

55 Tais. iš *nieka*.

56 R. *ą* tais. iš *u*.

57 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ij*.

58 Galbūt norėta parašyti *isztekie-dama*.

59 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *riki*. Parašyta *Egyptů*.

III Tada kad Syrije[43] bů kłaumù tu kier sztû[44] ir gentzudiniû, Ptolomeus rikijs Egiptû mirę pawedes rikę żmonà ir ir weinam tarp sunums kurɨ moti- na paskirę, it but Egypts galys[45] bute atwangesniu Syrijos, ie[46] motina pa- skirdama weina tarp sunums[47] «but» ‹sukielusi› ‹ipikinusi› użrustins[48] ontra. Ji norieję mażesnii rikiu regiete o[49] swiets prisůkę ię wiresnii iszpaźin- te. Bet jem pagrobę ij pati[50] iki naada- wusi karuna, ir sůkdama ɨ pames- te Kleopatra, sauo seseri kurę ijs didè[51] mie- ga, lijp iem patiůteis su Selene sauo ontru seseri, nedora motina, ‹ałe› tep atem weinà wira kuri důd on- trà. Kleopatra kaltindama uź[52] sauo pa- metimo daugiaus sauo motina nekap sauo wirą eit i Syrię tekiete uż Cizy- ceni; ir idant iem ne weina ‹łiłu› wardo żmonos suteiktum, pawed iem kaipo kraiti kaurauną Grypo kurę ij papaikino.[53] Cizycenes turiedams ligę galę broli[54] i musza isztink, bet pargalietas i Antiokiję isprunk. Grypus ateje apsto- te tů pilę, kurioie bů ussirakinusi Kleopatra zmona Cizycenî. Lig ‹k› tikta Grypus isiłauźę i pi- lę, Trypene io zmona niekù[55] kittu nesko toies tikta atradimo sauo sesereis Kleo- patras, ne diel palingwinimo ios kalie- jemą[56], bet idant ij[57] neiszwengtum newalês: [XXXIX 364] ij norieję nukarote ię iog grumies su ię onpůldama ios rikę, ir iog ap- sireiszkę ios neprietelkù isztekie- da[58] uż neprietelu sauo sesereis. Ji apskun- dę ię, iog ij atwedę swetimas karau- nas diel sukielimo karês tarp bro- lums, ir iog palikusi pamestu nu sauo broli, isztekieję uz Egypto riki[59], be

CAP. III. Inter has regni Syriae parricidiales discordias moritur rex Aegypti Ptolemaeus, regno Aegypti uxori et alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto; videlicet quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset, cum mater, altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, a populo compellitur maiorem eligere: cui prius, quam regnum daret, uxorem ademit; compulsumque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere iubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra, non tam a viro repudiata, quam a matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syria nubit: eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum Grypi sollicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus fratris Cyzicenus proelium committit, ac victus in fugam vertitur, Antiochiamque venit. Tunc Antiocham Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere coepit: qua capta, Tryphaena, uxor Grypi, nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri iussit: non ut captivae opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quae sui aemulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo hostem se eius effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam a fratre, contra matris voluntatem extra Aegyptum nuptam accusat. Contra

zinios sauo motinôs. Grypus atka- lei lugoię ios, idant io nesûkte susi- tepte tokî piktadiemi, sakidams, iog kaip swetkariesi teip ir numkariesi, niewens tarp io praeiunû po parga- les ont sauo zmonû nesmarkauo[60], iog iu liti, rek glemzte kaip nu kares paoiumû, teip nu kraugeri- bè pargalietoiu; beto Kleopatrą glem- źę tautu istatims, ir artima[61] gentista; ij bû tikrûje seseri[62] ios kuri tep smur- tay ię parsakio,[63] iem patem gentî ir tetule iudums patiums wakû. Tà gentistà priplęikę dar, szwentinibę ziniczes kurioie Kleopatra[64] bû ussirakinu- si, ijs, skolieję, sakę, daugesni orumo Deiwams kurij iem suteikę parga- lę; ongała smertys Kleopatras nepasilpnins Cizycenę o su ię netaps stipresniù. Bet nairimos Gry- paus ‹padidina› suszizina dar didesnè atkaklibę sauo patios. Wis tû uźmetiniedama iem, sakiusi ne isz malones bet isz miegimo, ir szaukda- ma pati kareiwiû, lijp iems eite nu- galûte ios seseri. Szij ieit i zinicżę ‖ [XXXIX 364v] ir negaliedamys ios[65] atpliesszte nu aukurô nukert ronkas prikibuses pri staba Deiwies.. Kleopatra mirszt kieykda- ma gentżudius ir pawesdama Dei- wams skototęis ios atmonû. Jkonden isztin[66] i ontra muszą; Cizycenes tapes pargalietoiu nutwer Trypenę, kuri pagoźę[67] krauię sauo sesereis, ir ię nuaukû[68] wieliems sauo żmonos.

IV Egypti, Kleopatra nekęsdama[69] idant Ptolomeus ios sunus dalitumes waldę su ię sukel swietą prisz i; ir pa- grobusi Selenę io źmona smarkibę iû biau resni[70], iog ijs turieję du sunu,

Grypus orare, *ne tam foedum facinus facere cogatur: a nullo unquam maiorum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post victoriam in feminas saevitum; quas sexus ipse et periculis bellorum, et saevitiae victorum eximat: in hac vero, praeter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sanguinis: quippe ipsius, quae tam cruente seviat, sororem equidem germanam esse, suam vero consobrinam: liberorum deinde communium materteram.* His tot necessitudinibus sanguinis adiicit superstitionem templi, quo abdita profugerit, *tantoque religiosius colendos sibi Deos, quo magis his propitiis ac faventibus vicisset: tum neque occisa illa, se virium quidquam Cyziceno demturum, nec servaturum reddita.* Sed quanto Grypus abnuit, tanto soror mulieri pertinacia accenditur, rata, non misericordiae haec verba, sed amoris esse. Itaque, vocatis ipsa militibus, mittit, qui sororem confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cum evellere eam non possent, manus amplexantis Deae simulacrum praeciderunt. Tunc Cleopatra exsecratione parricidarum, mandata violatis numinibus ultione sui, decedit. Nec multo post, repetita proelii congressione, victor Cyzicenus uxorem Grypi Tryphaenam, quae paulo ante sororem interfecerat, capit; eiusque supplicio uxoris manibus parentavit.

CAP. IV. At in Aegypto Cleopatra cum gravaretur socio regni, filio Ptolemaeo, populum in eum incitat: abductaque ei *Selene* uxore,

60 Du taisymų sluoksniai: parašyta *nesmakauo ont sauo zmonû*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *3, 1, 2*. Po to tais. pieštuku iš *nesmakauo* į *nesmarkauo*.

61 Įtrp. tarp eilučių *artima*.

62 Tais. iš *tikraje ios sesû*.

63 Parašyti du kableliai.

64 Ž. *Kleopatra* užrašytas viršuj išbraukto *ij*.

65 Ž. *ios* užrašytas virš eilutės.

66 Galbūt norėta parašyti *isztink*.

67 R. *ż* tais. iš *r*.

68 Tais. iš *aukû*.

69 Prad. rašyti *nekiey*, bet ištaisyta.

70 R. *b* tais. iš *p*.

isztrem ię, ir parwadin[71] jaunesnii sauo sunu Alek- sendra ir i pakeł rikiù i weita io broli. Nekakindamos nukiełusi sauo sunu nu sostôs, parsakio i dar saloie Cypra[72] wietoie io isztriemimo; ijs isikrausta, ij nugalů[73] atmona sauo patios karau- nôs, iog leido isprukte kunegaiksztiů giwam isz ios nago, norys Ptolomeus prasikrauste isz salos ne ‹diel to› sawi jausdams silpnù, bet wengdams nu[74] gie- da karaute prisz motina. Wienog nu sigondes smarkibî Kleopatrôs, Alek sendra pamet ię pakarcziů, ir prakeł giwenima atwangi paoiumû sostôs. Krupaudama, idant Cizycene neszelp- tum Ptolomeu ‹sa› ios wiresnii sunu atgaute Egyptą, nuleid Grypů didę tałka ir Selene sauo dukteri norieda-[75] iszdůte uż neprietelu ios pirmoie wiro[76]. Ji iszleid pasiuntus pas Aleksan ‖ [XXXIX 366] wadindama i i sostą. Bet tas kune- gaikszty kurem ij kebeloię słaptù ‹prapůlti:› pragara, paskubieję ię patę tenay istumte[77]: tay gentzu- diniù[78] ne sawù smertiù pabengę giwiba rikiene[79] werta tokî[80] galą, ta ku- ri isz motinos lowas wiriszki isz- warę, sawo dwe dukteri apnaszlino, lijp- dama iudwem pakarcziů tekiete uź brolu pa- warę weina tarp sunû nu sostos ir nukarauo ir baudies jau ontrą nugalůte, kurem rikę bů[81] isz- plieszusi.

V. Ongala, piktadiemie Aleksendras[82] ne liko nekarota, lig iuta, iog su- nus nugalůdina motina swiets supůlę i rumus ir i isztriemę. Pto- lomeus parwadino ir pakielę i so- stą, nesgi ijs nenorieję nekaraute prisz sauo motina, ne warrù ‹a› werżte nu

71 Tais. iš *pawadin.*

72 Tais. iš *Cypros.*

73 R. *g* tais. iš *k.*

74 Įtrp. tarp eilučių *nu.*

75 Galbūt norėta parašyti *noriedama.*

76 R. *o* tais. iš *a.*

77 Tais. iš *istunte.* Pirmoji r. *t* tais. iš rusiškos *m.*

78 Tais. tamsesniu rašalu iš *gentzudini.*

79 Tais. iš *gi- tos rikienês.*

80 R. *î* tais. tamsesniu rašalu iš *i.*

81 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *du sunu* į *dwe dukteri,* iš *judum* į judwems, iš *iszwarę* į pawarę. Po to tais. tamsesniu rašalu iš *motinos isz wiriszkę lowas iszwarę, dwe dukteri apnaszlino, lijpdama iudwem pakarcziů tekiete uź brolu ‹nu sostos pawaritu› pawarę nu sostos ir nukarauo wei- ną tarp sauo sunû ir baudies ontra nugalůte, kurem rikę ‹al›.* Įtrp. tarp eilučių *weino tarp sunû* ir *bů,* tais. į *ontra nukarauo,* bet išbraukta.

82 Tais. tamsesniu rašalu iš *Aleksendra.*

eo indignius, quod ex Selene iam duos filios habebat, exsulare cogit, arcessito minore filio *Alexandro*, et rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exsulantem persequitur. Unde pulso, interficit ducem exercitus sui, quod vivum eum e manibus dimisisset: quanquam Ptolemaeus verecundia materni belli, non viribus minor, ab insula recessisset. Igitur Alexander, territus hac matris crudelitate, et ipse eam reliquit, periculoso regno securam ac tutam vitam anteponent. Cleopatra vero timens, ne maior filius Ptolemaeus ab Cyziceno ad reciperandam Aegyptum auxiliis iuvaretur, ingentia Grypo auxilia, et Selenen uxorem, nupturam hosti prioris mariti, mittit: Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat: cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, spiritumque non fato, sed parricidio, dedit: digna prorsus hac mortis infamia, quae etiam matrem toro expulit, et duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit, et filio alteri in exsilium acto bellum intulit, alteri erepto regno exitium per insidias machinata est.

CAP. V. Sed nec Alexandro caedes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, scelere filii matrem interfectam, concursu populi in exsilium agitur, revocatoque Ptolemaeo regnum redditur: qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec a fratre

broli ukes sosta kuri ijs pirmasys apweldieję. Wienog wens tarp io[83] brolû mergwaikys kurem teus bů testamenti palikes rikę Cypraus mirę palikdams karszincziu Rimionijs. Jau galibe Rima[84] kurios Jtalije netalpino daugesne, pradieję pliesteis Saulietekie. Dalis Lybios tampay sryti Rimini; ilgainiû tas pats nu- tiko su salu Kretu ir Cilicije uzimti[85] karieję prisz jurgalźudius. Tep suspau- sti rubeżes Rimionû rike Syrijos ir Egyto[86] ipratusiû pliesteis ‹ont› ‹tolu› i krasztus sauo rubezienû, ir regiedamys || [XXXIX 366v] iu platimos użtwertus[87], atsuko sauo ginklą wens prisz kita ir szildamęis tůintimpiniesi ka- riesi, tapo grobiû iu rubeżienû ir grobiu Arabû iki sziol nieka lietas nesantiû. Ju waldimiers Ero timus szelpams nu septiniû szim- tû sauo sunû kurius bů ‹pag› iem paperieiuses io kekszes, padaliję ius i burius ir nowiję pakarcziû Egypta ir Syrię ir diel silpnumo ‹io› sauo rubezienû warda Arabû pragarsino.

83 Tais. iš *iu*.

84 R. *R* tais. iš *r*.

85 R. *m* neišbaigta.

86 R. *o* tais. iš *û*.

87 Prad. rašyti *pr*, bet ištaisyta. Galbūt norėta parašyti *platinimos*. Tais. iš *użtwenktus*.

armis repetere, quod prior possedisset. Dum haec aguntur, frater eius ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, herede populo Romano instituto, decedit. Iam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna, non contenta Italiae terminis, coeperat. Itaque et ea pars Libyae provincia facta est: postea Creta Ciliciaque piratico bello perdomitae, in formam provinciae rediguntur. Quo facto, et Syriae et Aegypti regna, Romana vicinitate artata, quae incrementa de finitimis bellis quaerere solebant, ademto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem mutuam converterunt; adeo, ut assiduis proeliis consumti, in contemtum finitimorum venerint, praedaeque Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quorum rex Erotimus, fiducia septingentorum filiorum, quos ex pellicibus susceperat, divisis exercitibus, nunc Aegyptum, nunc Syriam, infestabat: magnumque nomen Arabum, viribus finitimorum exsanguibus, fecerat.

I. Skauge[2] nenulabinama[3] dums bro- lums pasiedusi iudums wakusî, tomprę karę sukielę Syrijo kurios swiets iszisziles wei- zieje pas swetimus paszalpôs[4], ir źwalgies sau rikiû uź numams. Weinę ios ukinikáy norieję adûte karuną Mi- tridatû Pontaus rikiû, kitti Ptoło- meû Egypto rikiû[5]; bet pirmasijs grumies su rimionimys o Ptołomeus wissados[6] bû neprietelu Syrijos. Wissi sutiko ont Tygranî[7] Armenijos rikî kursay galis jau pats isz sawês[8] bendra- wos su Partas ir gentinos su Mitridatiû[9]. Pa- kweist i Syrijos sosta[10] ‹w› riedę taikey 18 metu, neturiedams ne drauste ne romdite niekokiû nepriete- laus[11].

II Bet kaip Syriję uzdengta nu neprie- telû, tep drebiejemu zâmes isznaikinta, ‖ [XL 368] kuriu 160,000 swieta prapûlę, ir daug piliu po zâmę[12] parausę. Ta notes pa- gal źiniû reiszkę ermi- deri. Jnnay Lukulus pargalieies Tygrani wa- den i sosta Syrijos Antioku sunu Cizycenî. Bet idûtą sôsta nu Lu- kulaus atiemę paskû Pompeius kurs atsakę atsiszaukontem Cyzi- ceniû[13], iog ijs nedûtum Syrije norijs ij[14] ługotum, tay didesnè iè nenorint, riki kursay 18 Tigra- niû waldont słapsties Cilicijos gałutiniesi ir kursay matidams Tigrani isz mesta nu Rimionû, atsiszauk,

LIBER QUADRAGESIMUS.

CAPUT I. Mutuis fratrum odiis, et mox filiis inimicitiis parentum succedentibus, cum inexpiabili bello et reges, et regnum Syriae consumtum esset, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque sibi reges circumspicere coepit. Itaque cum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemaeum ab Aegypto arcessendum censeret: occurreretque, quod Mithridates implicitus bello Romano esset, Ptolemaeus quoque semper hostis fuisset Syriae; omnes in Tigranem, regem Armeniae, consensere, instructum, praeter domesticas vires, et Parthica societate, et Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriae, per XVIII annos tranquillissimo regno potitus est: neque bello alium lacessere neque, lacessitus inferre alii bellum necesse habuit.

CAP. II. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terrae motu vastata est, quo centum septuaginta millia hominum, et multae urbes, perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere haruspices responderunt. Igitur, Tigrane a Lucullo victo, rex Syriae Antiochus, Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, postea ademit Pompeius: qui poscenti regnum respondit, *ne volenti quidem Syriae, nedum recusanti daturum se regem, qui XVIII annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciae latuerit; victo autem eodem Tigrane a Romanis, alieni operis*

1 R. *K* tais. iš *L*.

2 Tais. tamsesniu rašalu iš *Skaugi*.

3 Prad. rašyti *nenug*, bet ištaisyta.

4 Tais. tamsesniu rašalu iš *wakusi ir ‹b› trompri karę kurę ij sukielę isz szili- nusi Syriję ir ios rikius, swiets wei- zieje pas swetimus paszalpas*. Ž-yje *swetimus* r. *i* tais. iš rusiškos *u*. Iš tikrųjų parašyta *tromprę*.

5 Tais. tamsesniu rašalu iš *norieję adûte karuną Mi- tridatû rikiû Pon- tu, kitti Ptoło- meû rikiû Egypto*.

6 Tais. tamsesniu rašalu iš *wados*.

7 R. *î* tais. iš *i*.

8 Tais. tamsesniu rašalu iš *is sawes*.

9 Tais. iš *gentis Mitridati*. Iš tikrųjų parašyta *Mitridrati*.

10 Parašyta *isosta Syrijos*, bet šie ž-iai viršuj tamsesniu rašalu sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2*, *1*. Prad. rašyti *Si*, bet ištaisyta. Galbūt norėta parašyti *Pak- weists*.

11 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *niekokiû*; po to tamsesniu rašalu tais. iš *ne budams niekûmet sûka- mù ne onpûlte ne romdite niekokiû nepriete- lû*.

12 Įtrp. tarp eilučių *po*, tais. iš *zâmieję*.

13 Prad. rašyti *Cizy- z*, bet ištaisyta.

14 Tais. iš *ie*.

swetima uźkarawimo, iog ijs io neiszmetes negrůzins[15] iem sostos kurę ijs pats bů pa- wedes Tigrane ir nemokieję ios gi niote. Jjs krupautum palikte tů rikę onpůlems Zydû[16] ir Arabû. Tep Pompeius pawertę Syriję i Rimini sritɨ, ir netaikomijs tijk rikiû weinos kęltês[17] palen- gwa teka wergiba Rimionû.–

15 Iš tikrųjų parašyta *negrů-zims.*

16 R. *i* tais. iš *y.*

17 Tais. iš *kieltês.*

praemia postulet. Igitur, ut habenti regnum non ademerit, ita quo cesserit Tigrani, non daturum, quod tueri nesciat: ne rursus Syriam Iudaeorum et Arabum latrociniis infestam reddat. Atque ita Syriam in provinciae formam redegit: paulatimque Oriens Romanorum discordia consanguineorum regum factus est.

1 Ž-iai *it tarsi* užrašyti tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *rados.*

2 Parašyta *waldî pasaulês,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1.*

3 R. *ł* tais. iš *l.*

4 Prad. rašyti *tri,* bet ištaisyta.

5 Tais. tamsesniu rašalu iš *wissunuskurdu- sije* į *wissunuskurdusęi,* bet ištaisyta.

6 Ž. *Jlgayniû* užrašytas tamsesniu rašalu viršuj išbraukto *Paskû.*

7 Ž-iai *ije bû grobiù pargalietoiaus kaipo gimine neigalinte ir be wardo* užrašyti tamsesniu rašalu vietoj išbrauktų *it warguta be.*

8 Tais. iš *Macedonyms.* Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku *gazsino lelonę* – ne S. Dauk.

9 Prir. paraštėje *rasi.*

10 Prad. rašyti *rodid,* bet ištaisyta.

11 Turbūt norėta parašyti *narsibieję.* Tais. iš *bed.*

12 Ž. *iems* užrašytas viršuj išbraukto *tiera.*

13 Įtrp. tarp eilučių *senowes.*

I Partay szenden waldimieray Saulie tekî it tarsi[1] pasidaliiusys su Rimioni- mys pasaulês waldî[2], bû tremtines Sky- tû: iu ward's rodo iu kilti; kaipogi Skytû kałboie[3] Partas tremtiney[4] wadi- nas. Jje Assyrionu ir Medû gadiniese tarp Sauliekî tautu wissunuskùrduseses[5] bû. Jlgayniû[6], kad walde saulieteki nu Medû Persams teko ije bû grobiù pargalietoiaus kaipo gimine neigalinte ir be wardo[7]. ‖ [XLI 368v] bewardo grobiù pargalietoiû bû. Paskû Macedonims gaszino lelonę[8] Saulietekî; rasi[9] kam norint kieystû rodises[10], iog tokę łaimą pasykę, iog wieszpatauo tomys tautomys kuriû waldioie budams pa- tijs wergas bû. Rimionijs trys atwejùs wissugarsiausius karwaidas turiedamys kibino, weini patijs tarp wissû tautû newen liginos su ies narsbieje, bet[11] dar daug atwejû pargalieię. no- rys mażesni garbie iems[12] tebû issikelte tarp senowes[13] rikiû Assirijos, Medû, ir Persu ir tarp tukstante piliû Baktrijos ne kaip tolimosi kariesi pargaliete; ‹bet› pro onpûliûs[14] smurtus Skytu ir iû rubeżienû ir kariu tûintimpos kelstantiû. Jszwariti numu kierstas isz Skytijos issikrauste slaptù i girres kurios pû- szę Yrkaniję[15] Daas, Areus ir Spartanus bey Margianus wagicznay użiemę. Paskû rubezius pirmu neginioint parubezienams ilgayniû stembont tep

14 Galbūt norėta parašyti *onpůlius.*

15 R. *Y* tais. iš *J.*

LIBER QUADRAGESIMUS PRIMUS.

CAPUT I. Parthi, penes quos, velut divisione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exsules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur; nam Scythico sermone Parthi exsules dicuntur. Hi et Assyriorum et Medorum temporibus, inter Orientis populos obscurissimi fuere. Postea quoque cum imperium Orientis a Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, praeda victorum fuere. Postremo Macedonibus, triumphato Oriente, servierunt: ut cuivis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio, veluti servile vulgus, fuere. A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verum etiam victores fuere: quanquam plus gloriae sit, inter Assyria et Medica Persicaque, memorata olim regna, et opulentissimum illud mille urbium Bactrianum imperium, emergere potuisse, quam longinqua bella vicisse; praeterea cum gravibus Scythicis, et vicinalibus bellis assidue vexati, variis periculorum certaminibus urgerentur. Hi domesticis seditionibus Scythia pulsi, solitudines inter Hyrcaniam, et Dahas, et Areos, et Spartanos, et Margianos furtim occupavere. Fines deinde, non intercedentibus primo finitimis, postea

prapłatino, iog ne wen tikta plinus laukus, bet dar pakalnes ir krauszů- tus[16] kalnů kaukarus uziemę. Nu ko li- kos iog Partijo zieyma ir gieydras bů daugioie weitoie bů, kaipogi kalnus snei- gay o gieydras plinus plikino.

II rieda tautos suirrùs Macedonijôs, rikè rikiů rokoie[17] bů. Po oruma ri- kî swiets ‹pir› daug lietauo; kaipogi ka- rè raduses sau karwaidus, pakaiů sau ‹rıku› teisdarius skirę. Kalba iu bů ‹jaugi› isz Skytu ir Partu kabos[18] su- jaugta. Daries[19] pirmu sawu dabù ‖ [XLI 370] ilgainiů igijùs turtus, it medu paregimi ont kures[20] muslinay szabždieję. Ginkłai i Sky- tû teû pa- wiedî[21]. Karauna ne kaip pas kittas tautas isz lůsů bů sukelta bet didesnioje dalis isz wer- gû, kuriu ukinikay nie- kaip ne- norieje iszlůsůte[22], todiel wissims wergas[23] gemont iu daugibe kas dei- na didinos, kurius lige it wakus sauo gerbę, jote ir szaute didey stropey pratino[24]. Karè sukiłus[25] kieyk wens pagal sauo gales leido rikiů joty[26]. Ongala kad Antonius Rimionu Karwaida[27] bů isigrudes pas ius, 50 tukstantiu jotes ‹prisz ɨ iszwedę› iem keli usstoię tarp kuriû 400 wirû tebů lůsù. Ne- mok karau- te rindo artey, ne apstote ir i piles isilauź- te[28]. Kaipogi karauo, jau szonkindamys zirgus ont neprietelaus jau apent weike atsimesdamas:[29] tonke monioie munkontius, idant neprietelus drůse- snè[30] ius witum. Bugnus ne tri- mitys bů kausinos zenklù[31]. Jje negal ilga łaika grumteis,

etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tantum iam ac profunda camporum, verum etiam praerupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiae pleraque finium, aut aestus, aut frigoris magnitudo possideat: quippe cum montes nix, et campos aestus, infestet.

CAP. II. Administratio gentis post defectionem Macedonici imperii, sub regibus fuit. Proximus maiestati regum populorum ordo est: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace, habent. Sermo his inter Scythicum Medicumque medius, et ex utrisque mixtus. Vestis olim sui moris: posteaquam accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida. Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliae gentes liberorum, sed maiorem partem servorum habent: quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permissa, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies crescit. Hos pari ac liberos suos cura habent: et equitare et sagittare magna industria docent. L[o]ucupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo praebet. Denique Antonio, bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli CCCC liberi fuere. Cominus in acie proeliari, aut obsessas expugnare urbes, nesciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: saepe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vulnera insequentes habeant. Signum his in proelio non tuba, sed tympano datur. Nec pugnare diu possunt: ceterum into-

16 Ž. *krauszů- tus* užrašytas viršuj išbraukto *karsotus*.

17 Galbūt norėta parašyti *ronkoie*.

18 Turbūt norėta parašyti *kałbos*.

19 Iš pradžių parašytas kablelis ir prad. rašyti *abar*, bet ištaisyta.

20 Prir. paraštėje *ontkures*. Prad. rašyti *onk*, bet r. *k* perbraukta horizontaliu brūkšniu.

21 Tais. pieštuku iš *Gingłai teû i Sky- tû pawiedę*.

22 Tais. pieštuku iš *kittas taus isz lůsů bet didesnię dali isz wer- gû turieję sukelta, kuriu ukinikay nie- kaip negalieję ‹atl› paleiste*.

23 Tais. iš *wer- gams*.

24 Tais. iš *pra- tinos*.

25 Ž. *sukiłus* užrašytas pieštuku viršuj išbraukto *essant*.

26 Tais. pieštuku iš *leid* ir *jotû* į *leido* ir *jota*, bet ištaisyta į *joty*.

27 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *Rimionu Karwaida*.

28 Parašyta *isilauź- te i piles*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

29 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *apent;* po to tais. pieštuku iš *Regieję ius karauint, jau szonkinus iu zirgus ont neprietelaus jau apent weike sprukont*.

30 Tais. iš *neprielus drůse- sniů but*.

31 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *kowês*. Parašyta *kowsinos*. Po to tais. pieštuku iš *trimitys* ir *zenklů kausinos*.

32 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ije*, tais. iš *onpůli*.

33 R. *p* tais. iš *b*.

34 Tais. pieštuku iš *taries ius paweiku- | sys reikieję*.

35 Tais. pieštuku iš *Partijs*.

36 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ira*.

37 Prad. rašyti *kinkłů*, bet ištaisyta. Tais. pieštuku iš *ginkłů půszte į nediew tiktà ginkłus iszeigà*, bet *iszeigà* išbrauktas.

38 Prad. rašyti *sk*, bet ištaisyta.

39 Taškas padėtas šalia kablelio.

40 Pabr. pieštuku, o paraštėje parašytas klaustukas – ne S. Dauk.

41 Tais. iš *weiziete*, įtrp. tarp eilučių *i ius*.

42 Tais. taškas iš kablelio.

43 Prad. rašyti *Wissům*, bet ištaisyta.

44 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

nesgi | nepargalemas butum, ie iu spieks | ir iu tonbribę but ligi smurtibè | iu | onpůlî, ije[32] tonke patemi inikime | muszos ‹sp› munk ir griszt «ikonden» | ‹apeb›[33] apent muszteis, ir toie patioie | wałondoie kad | tar ijs ius paweikes | reik[34] wiel kibte grumteis. | Patijs[35] ir źirgay ira szarwote gel- | zeis szarwomys kuriû zwinas i | pluksnas ira[36] pawiedes. Jje auksa ir | sidabra | nediew tiktà ginkłus[37] tełaiko.

III Diel ikaitos gieriesinôs Partay | tur daug patiû. Nie weina nůdie- | me niera tarp iû tep smarkey[38] ‹drau› karoiema kaip || [XLI 370v] nůdiemę moteristês.[39] Kaipogi motrisz- | kosiesem[40] newen su wiras gerinieje | linksminteis bet | żiuriete i ius[41] ira użginta.[42] | Mesù zwieriû sumedziotû temaitinos. | Wissados[43] jôtî: jie, kares, ije gierines | ije, ukes ir bùtos rekalus atleikt; wissados ije jotî kelau, żigiů, prekio ir | sznek. Ongała tas ira zenkłas tarp | żmogaus lůsa ir werga, iog lůsus | wissados jots, o wergs piests. Jje ne- | łaidoie sauo nůmirielû, bet adawę | szunims ir paukszteme skernagéms | pasků kaułus nugraużtus laidoie. | Budo ir didi, trakî, wili, ir netaiki: | kaipogi warrù wira o motriszkoses | garsau. Wissados ont barniû ‹ar ont› | numei ar uż numams pagibszni, gi- | mies tilios, weikesne bruste nekaip | sznekiete, diel to łaima ar nełaima ti- | łu użdeng. Kunegaikszti̇u isz baimes | ne isz rekało. Alki pakienti, pagibszni | goslibon, ne sauo[44] zodi ne źadû neateis | ie iems to nerek.

lerandi forent, si, quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis proelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt, ut, cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum ipsis equisque loricae plumatae sunt, quae utrumque toto corpore tegunt. Auri argentique nullus, nisi in armis usus.

CAP. III. Uxores dulcedine variae libidinis singuli plures habent: nec ulla delicta adulterio gravius vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt. Carne non nisi venatibus quaesita vescuntur. Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis, incedunt. Sepultura vulgo, aut avium, aut canum laniatus est. Nuda demum ossa terra obruunt. In superstitionibus atque cura Deorum praecipua [o]amnibus veneratio est. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam viris, mansuetudinem mulieribus assignant. Semper aut in externos, aut in domesticos motus inquieti: natura taciti: ad faciendum, quam ad dicendum, promtiores: proinde secunda adversaque silentio tegunt. Principibus metu, non pudore parent: in libidinem proiecti, in cibum parci. Fides dictis promissique nulla, nisi quatenus expedit.

IV Kad mirus Aleksendrà didiûiû, io palikunys dalijos saulielidiù, wal- die Partu nu wissu Macedonu pei- zoiema teko praszaleitiû Stasanor iu bendrû. Jlgainiû kad numkares isskaidę wiresniusius Macedonû regieję Partai sukittoms tautoms Azijos auksztosês, Eumenî turiejos[45], iem ‹nupûłus› atlikùs, pas Antioku nusiblosz kę. Klausę paskû Seleukaus[46] Nikatorî || [XLI 372] netrùkus Antiokus ir io palikunys ius[47] waldę. onkurio poposuni Seleukos[48] patrako pirmaie Kartaginionû karè essant. L. Manliû, Wulsonei, M. Attiliû Regulû ukes tarnum Rimionys waldont. Tà trak- sinà bû priźaste netaika tarp sawes dums brolums; kuriûdu wens ontram[49] noriedamù iszwersztę, drauste patra- kielu użmirszo. Toie patioie gadinie- je Teodus urieds tukstantiu piliû pa- trako ir rikiù apsiskielbino, kurɨ ipie- den sekdams tautas Saulietekî nu Macedonu atsiskieydę. Toie patioje gadinieje atsirado Arsaces wirs neźi- noma kilima bet pritirtos narsibês. Jprates igiwente[50] plieszimù ir grobiù ir nebkrupaudams daugiaus[51] Seleukaus, kurɨ skel- bę pargalieta Azijo nu galiû, onpûł Partus su buriu galźudiû ‹uried› wal- dioni iu Andragora sudirdin[52], ir pa- iem waldę i io weitą. Netrukùs uż- em Yrkaniję, tep tapes waldimierû dwijû tautû sukeł stiprę[53] karau- ną krupaudams Seleukaus ir Teodo- ta Baktrijonû rikî. Bet smertijs paskûioie nutildę io rupesnɨ, ir neilga[54] trukùs isztikes i muszą prisz Se-

45 Ž. *klausę* užrašytas viršuj išbraukto *sekont*, bet išbrauktas ir prir. *turiejos*.

46 Tais. į *Seleukausę*, bet r. *ę* išbraukta.

47 Ž. *ius* užrašytas virš eilutės.

48 Įtrp. tarp eilučių *Seleukos*.

49 Tais. iš *otram*.

50 Tais. iš *igiwote*.

51 Įtrp. tarp eilučių *daugiaus*.

52 Tais. iš *sudirdino*.

53 R. *ę* tais. iš *î*.

54 R. *p* tais. iš *b*. Tais. iš *pra- ilga*.

CAP. IV. Post mortem Alexandri Magni, cum inter successores eius Orientis regna dividerentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Stasanori, externo socio, traditur. Hi postea diductis Macedonibus in bellum civile, cum ceteris superioris Asiae populis Eumenem secuti sunt: quo victo, ad Antigonum transiere. Post hunc a Nicatore Seleuco, ac mox ab Antiocho, et successoribus eius, possessi: a cuius pronepote Seleuco primum defecere, primo Punico bello, L. Manlio Vulsone, M. Attilio Regulo, consulibus. Huius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci et Antiochi, discordia dedit: qui, dum sibi invicem eripere regnum volunt, persequi defectores omiserunt. Eodem tempore etiam Theodotus, mille urbium Bactrianarum praefectus, defecit, regemque se appellari iussit: quod exemplum secuti totius Orientis populi a Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arsaces, vir, sicut incertae originis, ita virtutis expertae. Hic solitus latrociniis et rapto vivere, accepta opinione, Seleucum a Gallis in Asia victum, solutus regis metu cum praedonum manu Parthos ingressus, praefectum eorum Andragoram oppressit; sublatoque eo imperium gentis invasit. Non magno deinde post tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupavit: atque ita duarum civitatium imperio praeditus grandem exercitum parat, metu Seleuci et Theodoti Bactrianorum regis. Sed cito, morte Theodoti, metu liberatus, cum filio eius et ipso Theodoto foedus ac pacem fecit: nec multo post cum Seleuco rege, ad defectores per-

55 Vietoj lietuviškos r-ės Z parašyta rusiška *З*.

56 Tais. iš *aginimû nerekalauo, ir. Ž. tep* užrašytas viršuj išbraukto *didè*.

57 Tais. iš *Macedonams*.

58 R. *ę* tais. iš *î*.

59 Įtrp. tarp eilučių *paskû*.

60 Ž. *prisz* užrašytas viršuj išbraukto *su*.

61 Tais. iš *dûd tû warda wissims rikiems*.

62 R. *î* tais. iš *ę*.

leuka kurs eję drauste patrakusiû Partû, pargalieję. Ta deina bů szwen- tinama nu Partû, kaipo prade iû lůsibes.

V Nauie sukusimay pargrůžina Seleuka i Azije ir Arsaces gauo tù tar- pù atwangą; ikurę rikę Partû, sukielę [XLI 372v] karauną, piliemys aptwierę, pastiprina weitowes. Tepat ikurę pilę wardù Dara ont kalnù Зapaortenon[55], weitoie wissu- stipriausioie ir wissu grazåusioie. Jr tep krauszomys kalnû ůliniû apręi- sta, niekokiû piłû ne ôłû apginimů nerekałauo, o zåmale apigardoie bů tep[56] waisinga, iog patiû rekałus uż- kakino. Uppys tonkes driekina ię, o artimas girres dzugina mediokłî. Arsaces tep nukarawes ir pamatawes sauo rikę mirę karszatie palikdams tep maloni sauo warda Partams, kaip Cyrus, Persams, Aleksendra Macedo- nims[57], Romulus Rimionems. Kurio minauonè tokę[58] godą suteikę, iog pasků[59] wis- sus sauo rikius Arsaci wardú wadino. Jo sunus ir karszinczius wardù tepat Arsaces karåuo didè narse prisz[60] Antio- kù sunu Seleukaus. kurs 100,000 pie- stiuiu ir 20 tukſtantiû jotês turieję; ijs tapo ilgainiû bendrù to kune- gaiksztî. Tretesijs rikys Partû bů Priapatius wadinams tepat Arsaces kaip wirszaus minauoiau Partay wadin tû wardù wissus sauo rikius[61] tep kaip Rimionys sauo Wieszpatius ‹ar- ba› Jnperatorius Cesaras ir Augustas. Jjs mirę 15 metu rikî[62] waldęs, palik dams du sunu Mitridati ir Praati.

sequendos veniente, congressus victor fuit: quem diem Parthi exinde solemnem, velut initium libertatis, observant.

CAP. V. Revocato deinde Seleuco novis motibus in Asiam, dato laxamento regnum Parthicum format, militem legit, castella munit, civitates firmat. Urbem quoque, nomine Daram, in monte Zapaortenon condit: cuius loci ea conditio est, ut neque munitius quidquam esse, neque amoenius, possit. Ita enim et praeruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat: et soli circumiacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. Iam fontium ac sylvarum ea copia est, ut et aquarum abundantia irrigetur, et venationum voluptatibus exornetur. Sic Arsaces, quaesito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura senectute, decedit. Cuius memoriae hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos Arsacis nomine nuncupent. Huius filius et successor regni, Arsaces et ipse nomine, adversus Antiochum, Seleuci filium, centum millibus peditum, et XX millibus equitum, instructum, mira virtute pugnavit: ad postremum in societatem eius assumtus est. Tertius Parthis rex Priapatius fuit, sed et ipse Arsaces dictus. Nam, sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Caesares Augustosque, cognominavere. Hic actis in regno quindecim annis decessit, relictis duobus filiis, Mithridate et Phrahate: quorum maior Phrahates, more gentis,

Tas paskûiesys, pagał tautos dabôs karszincziù paliko, sudraudę Mardes tauta karingą ir netrukùs pats mirę [XLI 374] palikdams daug sunû: kurius nu so- stos prąszalino palikdams karszincziù sauo broli Mitridati witi didè narsi; prakeldams rikies warda[63], tewa wardû bey rekała ‹tewaines› ukês ne wakû.

VI. Maź ne toie patioie gadinioie kaip pas Partus Mitridates tep pas Bak- trus Eukratides abu didiù wiru i so- stę isied.– Bet Partay łaimingesni iem riedant i wissu auksciausi garbę issikielę. Bet Baktriony[64] żudamys iwairiomys kariemys, ne wen nu- rikies bet ir nu lûsibês atliko: kai- pogi Sogdianû, Drangianû ir Jndû kariemys ‹nowijemys› nuwargusys ilgainiù nu ‹tra› silpnesnius Partû it nebstengontys[65] pargalietas paliko. Wienog Eukratides daug kariu su didè narsibę atliko;[66] kuriomijs su- remtas ir nu Demetriaus Jndu rikî astotù[67] palikes su 300 kareiwiu mo- kieję 60,000 neprietelû nuweikte. tûintimpines iszpûles[68]. Penkta- meje mienesie issilûsawes Jndiję ‹pa- weikę› apgalieję. Jsz kur pargriżu- si sunus io tarnas rikies kelonieję nugalauo[69], ‹ir› kursay nesliepdams sauo piktadiemes[70], it but neprie- telu ne teua nuzudes ‹ir› kraiù io sauo tekinius sudriekino ir io kuną nelaidoies pali- ko[71]. Toke bû deina Baktrijos kad karę kielies tarp Medû ir Partû. [XLI 374v] Po abejutiniù weiklumû, ilgainiû Par- tay palika pargalietoies. Mitridates pasitiprines[72] tu nauię paszalpù. Mi- tridates palikes Bakasi uriedu Medi- jo, pats

heres regni, Mardos, validam gentem, bello domuit; nec multo post decessit, multis filiis relictis: quibus praeteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis virtutis viro, reliquit imperium: plus regio, quam patrio deberi nomini ratus; potiusque patriae, quam liberis consulendum.

CAP. VI. Eodem ferme tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque viri, regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior ad summum, hoc duce, imperii fastigium eos perduxit. Bactriani autem per varia bella iactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum et Drangianorum Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab invalidioribus Parthis, velut exsangues, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute gessit: quibus attritus, cum obsidionem Demetrii, regis Indorum, pateretur, cum CCC militibus, LX millia hostium assiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque mense liberatus Indiam in potestatem redegit. Unde cum se reciperet, a filio, quem socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem, interfecisset, et per sanguinem eius currum egit, et corpus abiici insepultum iussit. Dum haec apud Bactros geruntur, interim inter Parthos et Medos bellum oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediae Bacasin praeponit; ipse in

63 Iš pradžių kablelis parašytas po *prakeldams*, bet išbrauktas. Įtrp. tarp eilučių *warda*.

64 Galbūt norėta parašyti *Baktrionys*.

65 R. *y* tais. iš *i*.

66 Kabliataškis tais. iš dvitaškio.

67 Turbūt norėta parašyti *atstotù*.

68 Parašyta *iszpûles tûintimpines*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

69 Parašyta *nugalauo kelonieję*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

70 Tais. iš *piktadiejes*. Galbūt norėta parašyti *piktadiemês*, nes viršuj r-ės *e* padėtas taškas.

71 Parašyta *paliko nelaidoies*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 2, 1.

72 Galbūt norėta parašyti *pasistiprines*.

trauk[73] prisz Yrkaniję. Pagri- żes kariauo prisz riki Elymaens, ɨ nuweikę ir sunierę tù apikar- da su sauo riki, ir par sauo tůintin pamas nukarawimas iszplietę wal- de Partu nu Kaukazo kałnû iki uppes Eupraties. Tada susirga ir mirę gilioie karszatieję, susiligines su sauo probocziù[74] Arsaces.

Hyrcaniam proficiscitur. Unde reversus bellum cum Elymaeorum rege gessit: quo victo, hanc quoque gentem regno adiecit, imperiumque Parthorum a monte Caucaso, multis populis in ditionem redactis, usque flumen Euphratem protulit. Atque ita adversa valetudine correptus, non minor Arsace proavo, gloriosa senectute decedit.

73 Ž. *trauk* užrašytas viršuj išbraukto *eit*.

74 Tais. iš *boczių̀*.

I. Mirùs Mitridatiů Partû rikiů rikies waldę teko sunů io Praatè. Tas kune- gaikszty̆s norieję atmonite onpůl- dams Syrije stembima[1] Antiokaus prisz galibę Partû, kad tù tarpù sůbrus- dey Skytû[2] sugrůzina ɨ giniote sauo patęis krasztû. Kaipo bů ijs pasumdes Skytus ont ålgôs karaute prisz An- tiokù riki Syrijos, bet ije karè pasiben- gùs ‹sauo karejus teatleida› i talką, teatka[3], ir weitoie algôs apiůka sau tenupełnę, todiel gailiedameis tep tolimôs kelo- nes weltů atliktos, rekałauo ar ‹uzkakin› ateiste iem zadietą ålgą, arba ius weste prisz kittus kokius neprietelus, bet usirustinusys skaudiù atsaku, ‖ [XLII 376] ‹pamietoiemos Partú› ieme drewiete iû patiû[4] rubeżius. Paraatis traukdams[5] prisz ius, pawedę sauo rikę nekokiem Jme rè isztiżosem draugů sauo goslibôs ‹gosliboie riki›, tas negiediedamôs praeiusioie sauo giwenima ir nemindams ont szarżôs użweizietoiaus kruwinà nowiję Babiloniję ir kittas piles[6]. Praates wedę i tą[7] karę bu- ri kareju Grekoniu, paimtuiû ka- rieję Antiokaus su kures ijs elgies nożmei ir smarkiey; ijs użmirsza iog iu apmauds ont io ne wen ne atliżo[8] kaliejemù, bet dar io neteisibî piktesnè ius użrustino[9]. Kaipogi matidamys ije gorstont karau- na Partû pristoie pri neprietelaus ir[10] atgieyźę piutî Partû ir Praatî[11] pa- teis apmauda nu sena łaiko dik- stama uż iu nozmibę[12].

1 Prad. rašyti *steng*, bet ištaisyta.

2 Prad. rašyti *Ski*, bet ištaisyta.

3 Galbūt norėta parašyti *teatkaka*.

4 Tais. iš *Skytay bů pasijemusys uź ålga talkiniete Partams prisz Antiokù riki Syrijos, bet karę pabengùs ‹sauo karejus teatleida› ije i talką teatka, kurij weitoie algôs apiůka sau nupełnę, gailiedameis tep tolimôs kelo- nes weltů atliktos, ar ‹uzkakin› ateiste iu kelonês wargus, arba ius weste prisz neprietelus, ibingusys ont pa ‖ pamietoiemos Partú, ieme drewiete iû*. Iš pradžių tais. į *Tij Skytay*, bet išbraukta ir prir. *Kaipo*. Palikta *Skytay*.

5 R. *t* tais. iš *k*.

6 Tais. iš *kursay bů isztiżines ‹ri› jaunas deinas riki goslibù, szis neminiedams ont giedas praeiusioie giwenima ir sauo szarża prasto użweizietoiaus nuwergę Babiloniję ir daug kittû piliû*. Tais. į *kursay jaunosi deinosi*, bet išbraukta. Galbūt norėta parašyti *isztiżosem*. Tais. iš *kurs*. Ž-yje *sauo* r. *u* neišbaigta.

7 Tais. iš *Prahates wedę i tů*.

8 R. *o* tais. iš *a*.

9 Tais. iš *pasididi- no neteisibi piktesnè i iiudroie*. Prad. rašyti *rus*, bet ištaisyta į *użrustino*.

10 Tais. iš *gorstont karau- na Partû, stoie pri neprietelû ‹et J›*. Iš pradžių tais. į *ije stoie*, bet ištaisyta į *pristoie*. Virš ž-io *neprietelaus* užrašytas skaičius 2.

11 Prad. rašyti *Prah*, bet ištaisyta.

12 Iš pradžių taškas padėtas po *dikstama*, po to prir. *uż iu nozmibę*.

LIBER QUADRAGESIMUS SECUNDUS.

CAPUT I. Post necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahates filius eius, rex constituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriae statuisset, Scytarum motibus ad sua defendenda revocatur. Namque Scythae in auxilium Parthorum adversus Antiochum, Syriae regem, mercede sollicitati, cum confecto iam bello supervenissent, et, calumnia tardius lati auxilii, mercede fraudarentur: dolentes tantum iis itineris frustra emensum, cum vel stipendium pro vexatione, vel alium hostem dari sibi poscerent, superbo responso offensi, fines Parthorum vastare coeperunt. Igitur Phrahates, cum adversus eos proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quendam, pueritiae sibi flore conciliatum: qui tyrannica crudelitate, oblitus et vitae praeteritae, et vicarii officii, Babylonios, multasque alias civitates importune vexavit. Ipse autem Phrahates exercitum Graecorum, quem bello Antiochi captum superbe crudeliterque tractaverat, in bellum secum ducit; immemor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, et insuper iniuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulere: et diu cupitam captivitatis ultionem, exercitus Parthici, et ipsius Phrahatis regis cruenta caede, exsecuti sunt.

13 R-ės *my* sulietos rašalu.

14 Iš tikrųjų parašyta *altika*. Parašyti du kableliai.

15 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

16 Turbūt norėta parašyti *Armenionû* ir *Armenįę*.

17 Įtrp. tarp eilučių *Kapogi*.

18 Prad. rašyti *ka*, bet ištaisyta.

19 Tais. iš *lik*.

20 Tais. iš *tauksza ptume 170 tensas*. Iš pradžių taškas buvo padėtas po *tauksza*.

21 Ž. *bendrus* išbrauktas, bet atstatytas.

22 Ž. *paôiî* užrašytas viršuj išbrauktų *gorinonti io gali- bę*.

23 R. *K* tais. iš *C*.

24 Tais. iš *garbingą*.

25 Tais. iš *paoie*.

26 Tais. iš *pawerdę*.

II J io weitą Artabanus, io diedi istoie rikaute. Tay Skytay dziaug dameis pargalî nuterioiusys Parti- ję numei griszt. Bet Artabanus isztikùs i karę su Togares, i peti izeists, tujau mirę. J io weita Mitri- dates sunus istoię, kurio weikalay pawardę didɨ nupelnę: kaipogi garsumû sauo bocziû, eidams ipie- dien iu ‹dorı› narsibês didibe men- tos ius pranokę. Kaipogi dideles kares su rubezionimys[13] didè kontrè atlika,[14] daug tautu rikè Partû priplijkę. ‖ [XLII 376v] Bet ir prisz Skytus atwejû atwejes lai- mingay karauo ir atmonitoiù abidù sauo[15] gen- tû bû. Ongałą Artoadistiû Amenionû rikiû karę apskelbę. Nesgi Amenįę[16] minauoiu, tay rek truputi apes pra- dę papasakote. Kapogi[17] neprider tokę rikę ti- łù praeitę, kurios[18] płatums po Partû wissû kittû płatuma pranok: kaipo gi Armenije nu Kapadocijos lig[19] Kas pijos juros par 11000 milliu ilgay tensas, o platume par 170 tepat miliû tur[20]. Jkurę Armenius Jaso- nî Tessalonęis bendrus[21] ‹l›. Rikys Pelias noriedams ‹ɨ› nuzudite Jasona, kurio drûsibe rodies ‹g› iem paôiî[22], issiuntę ɨ i Kolkas[23] pargabinte iem auksa wilną tep garbinama[24] nu wissû tautû. Jjs tarę ɨ tenay prapûlsenti jau tep paoio[25] kelionie, jau karieje ‹p› ‹i› kurę su Warwaras to kraszta tu- rieję ‹iszlek› atriszte. Jason apskelbes sauo kietiejemo to garbingo żigî, maź ne isz wissos pasaules twina jaunûmenę pas ɨ, isz kuriu pasitai- sę ta karauna witiû kurę wadena Argonautû. Jjs parwedę[26] ię nepalitie- ta isz tijk

CAP. II. In huius locum Artabanus, patruus eius, rex substituitur. Scythae autem contenti victoria, depopulata Parthia, in patriam revertuntur. Sed Artabanus, bello Thogariis illato, in bracchio vulneratus, statim decedit. Huic Mithridates filius succedit: cui res gestae Magni cognomen dedere: quippe claritatem parentum, aemulatione virtutis accensus, animi magnitudine supergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magna virtute gessit, multosque populos Parthico regno addidit. Sed et cum Scythis prospere aliquoties dimicavit, ultorque iniuriae parentum fuit. Ad postremum Ortoadisti, Armeniorum regi, bellum intulit. Sed quoniam in Armeniam transitum facimus, origo eius paulo altius repetenda est. Neque enim silentio praeteriri tantum regnum fas est, cum fines eius, post Parthiam, omnium regnorum magnitudinem superent: siquidem Armenia a Cappadocia usque mare Caspium undecies centum millia patet, sed in latitudinem millia passum septingenta porrigitur. Condita est autem ab Armenio, Iasonis Thessali comite; quem cum perditum propter insignem periculosamque regno suo virtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire iubet; pellemque arietis memorabilem gentibus reportare: sperans interitum viri, aut ex periculis tam longae nauigationis, aut ex bello tam profundae barbariae. Igitur Iason, divulgata opinione tam gloriosae expeditionis, cum ad eum certatim principes iuventutis totius ferme orbis concurrerent, exercitum fortissimorum virorum, qui *Argonautae* cognominati

garsû źigiû, kas sunus Peliasi praszalino ɨ isz Tesalijos. Tada sekams nu didios daugibês kuri artinôs[27] pas ɨ, nu wissû pusiû garbie io nar sibês su sauo[28] zmonù Medeję pirmù pame stu ar pawaritu ir pasků wiel priim- tu isz[29] pasigailimo ir su sauo posu- niù Medù, sunu atenionû[30] rikî Egeaus i ‖ [XLII 378] Kolkas pagriźo ir sauo ůszwi i sostą[31] pagrůżina.

III Daug kariu prisz rubeźienus at- liko; ir igautas piles ir ateisdams ‹sauo› newikimus sauo pirmoie żigî su- nierę ies su ůszwi rikę kurem bů pagrobęs dukteri Medeję ir uzmu- szis sunu Egiali, kittas iszdalije swietů, ‹su› ɨ sekontem. Po Erkulî ir Bakaus kurij waldę, kaip sako, Saulieteki, pirmasys bů tarp żmo- niû kurs uziemę tus krasztus. Jis idawę Rekà ir Ampistratiů zirgunium[32] Kastori ir Poluksaus waldite tules tautas. Jis sondaras[33] padarę su Albanas[34] kurij buk trau- kusys su Erkuli isz Jtalije nukalno Albos, kad ijs pargaliejes Geryona io bonda wares par tů zåmę. ir kurij mindamys sauo sena kilima buk sweikinusys broles wadindamys karieje Mitridato, kareiwius Pom- peiaus. Maż ne wissa[35] tautas Sau- lieteki Jasona ‹turieję uź› wadino sauo ikuriejù[36] ir ɨ godoie deiwingay strunidamys io minauone żiniczes, kures po ilgû gadiniû iszgrowę[37] Parmenions karwaida Aleksendras didioię, idant niekoks kits wards nebut Sauliete- kieje garbinams, kaip tikta io wiesz- pateis. Mirùs Jasonů Medus no- kies io lëtû, ikurę minauonè sauo motinôs,

27 Tais. iš *didè daugibè kurę artina*. Parašyta *artinós*.

28 Įtrp. tarp eilučių *sauo*.

29 Ž. *isz* užrašytas viršuj išbraukto *par*.

30 Ž. *atenionû* užrašytas viršuj išbraukto *Egyptu*.

31 Tais. iš *sosta io*.

32 Tais. iš *zirguniums*.

33 Prad. rašyti *sad*, bet ištaisyta.

34 Prad. rašyti *Albi*, bet ištaisyta.

35 Galbūt norėta parašyti *wissas*.

36 R. *ù* tais. iš *ú*.

37 Įtrp. tarp eilučių *iszgrowę*.

sunt, comparavit: quem cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus a Peliae filiis Thessalia pulsus, magna vi cum ingenti multitudine, quae ad famam virtutis eius ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite Medea uxore, quam repudiatam miseratione exsilii rursum receperat, et Medo privigno, ab Aegeo rege Atheniensium genito, Colchos repetivit, socerumque etiam regno pulsum restituit.

CAP. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captasque civitates partim regno soceri, ad abolendam superioris militiae iniuriam, qua et filiam eius Medeam abduxerat, et filium Aegialeum interfecerat, adiunxit; partim populis, quos secum adduxerat, assignavit. Primusque humanorum post Herculem et Liberum, qui reges Orientis fuisse traduntur, eam coeli plagam domuisee dicitur. Populis quibusdam Recam et Amphistratum, aurigas Castoris et Pollucis, duces assignavit. Cum Albanis foedus percussit: qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, Geryone exstincto, armenta eius per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique memores Italicae originis, exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico fratres salutavere. Itaque Iasoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos honores templaque constituit: quae Parmenion, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui iussit, ne cuiusdam nomen in Oriente venerabilius, quam Alexsandri, esset. Post mortem Iasonis Medus, aemulus virtutis eius, in honorem matris Medeam urbem condidit; regnumque ex nomine suo

38 Tais. iš *Talestres.*

39 Tais. iš *głůsniůte.*

40 Tais. iš *prasided.*

41 R. *ł* taisyta.

42 Tais. iš *za.*

43 Tais. pieštuku iš *pasků par 25 tunkstantes żinksniu apigardoie Sopene dideli uppi.*

44 Prir. paraštėje *tek.*

45 Tais. iš *Tep.*

46 Iš pradžių taškas padėtas po *nukielę*, po to prir. *diel io smarkumo.*

47 Kablelis tais. iš taško.

48 Turbūt norėta parašyti *lijp.*

49 Tais. iš *ir wissů Ri mionů karaunu.*

50 Tais. iš *waiote likusiuiu atgaliů.* Turbūt norėta parašyti *iszleists.*

51 R. *l* tais. iš *ł.*

pili Medee ir ios wardu praminę rikę Medû. ‖ [XLII 378v] kuri paskû wieszpatauo Saulietekie. Teis Albanas Amazones giwena: kuriû rikienie Talestre[38] norieję pasigłûsniûte[39] Aleksendrà daug raszitoiu raszę. Armenius ir pats Tessalonis, wens tarp karwaidû Jasona suronkioies gauię, kuri, atlikùs rikiû Jasonû, kur tinkama kłaikinieję, Armenię ikurę, kurios kalnusę uppes Tygrys praded[40] cziurksznote: paskû nutekieies[41] gerą płatumą po zâmę[42] lend; ir tep ilgayniû par 25 tunkstantes żinksniu apigardoie Sopenês didelî uppî[43] iszlindes tek[44] i bałas Euprati.

IV Tay[45] Mitridati Partû riki atlikùs Armenijos karę, teunije Partû ɨ nu sostas nukielę diel io smarkumo.[46] Brolys io Orodes zauksante rikę paiemę,[47] Babylonię, kurioię Mitridates bû ussirakines, ilgay abstoies turieję, ir badù marindams pilonys prisûkę pasidûte. Mitridates tepat pasiklowes gentistù patsay Orodiû pasidûd. Bet Orodes daugiaus iû neprietelu ne broliu turiedams, sauo akiwaisdoie lij[48] ɨ nugalûte; poto prisz Rimionys karauo, ir Kras su iu karwaidu su sunu bey wissa Rimionû karauna[49] pakrietę. Jo sunus Pakorus iszleits bengte tû karę likuses atgales[50] Rimionû didius weikalus Syrijo atriża, tapusi itaremù teû, parwaden ɨ ‖ [XLII 380] Partiję, kuren prasiszalinus, paliktûie Syrijo karauną Kassius Krasaus lobyns[51], su wissas karwedes iszkrietę. Tam tep dingùs, ne ilga trukùs Rimionims isztikùs i numkare tarp Cesari ir Pompeiaus,

Medorum constituit, sub cuius maiestate Orientis postea imperium fuit. Albanis vicinae Amazones sunt: quarum reginam Thalestrem concubitum Alexandri petisse, multi auctores prodidere. Armenius quoque et ipse Thessalus, unus de numero ducum Iasonis, recollecta multitudine, quae amisso Iasone rege passim vagabatur, Armeniam condit; a cuius montibus Tigris fluvius modicis primo incrementis nascitur: interiecto deinde aliquanto spatio, sub terras mergitur: atque ita post quinque et viginti millia passuum grande iam flumen in regione Sophene emergit; ac sic in paludes Euphratis recipitur.

CAP. IV. Igitur Mithridates, rex Parthorum, post bellum Armeniae, propter crudelitatem a senatu Parthico, regno pellitur. Frater eius Orodes, cum regnum vacans occupasset, Babyloniam, quo Mithridates confugerat, diu obsidet: et fame coactos, in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis, ultro se in potestatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hostem, quam fratrem, cogitans, in conspectu suo trucidari eum iussit: et post haec bellum cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio et omni exercitu Romano delevit. Huius filius Pacorus, missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri suspectus revocatur: quo absente, exercitus Parthorum relictus in Syria, a Cassio, quaestore Crassi, cum omnibus ducibus trucidatur. His ita gestis, non magno post tempore, Romanis inter Caesarem Pompeiumque civile bellum oritur:

kurio Partay Pompeiu szelpę, jau diel pažiniu su Pompeju[52] i kures bů sueię karie Mitridatinie, jau diel nugaławimina[53] Krassaus kurio sunu[54] Cesari pusie girdieję essant; kursay, tarę, pargaleius Cesa- riù, nełaikys sunus[55] teû smerti neatmo- nito. Todiel Pargalieiùs Pompeiu dar Kassiu ir Brutu ‹szelp› prisz Augustu ir[56] Antoniu szelpę: ir pasiben- gùs karè, wiel rikauint Pakorů susibendrawusiu[57] su Labienù Syri- ję ir Aziję nuterioię, ir onpůlę su didî galibî[58] abaža Wen- tidiaus, kurs po Kasiaus, nessant Pakorů Partû karauna bů pakrietes[59]. Bet Widitius[60] ‹ɩar› pasimetes nusiminusiù, ilgay ‹tiłù› kiutoie ir leida Partams «sawi» at- wejû atwejes sawi skardite. «Bet» ilgainiû ont atwangiû ir linksmû kelletà půlkû issiunt; kurij onpů- lusis staigù Partus iszblaszkę i szalis[61]. Pakorus mati- dams sawusius szałi- nontes, tarę Rimioniû paimtus[62] půlkus wedont, abaža Wenditiaus kaipo be apginioiu smurtay onpůł. Tad Wenditius pasitijkes, likusiusius půłkus ont io iszleid ir tep wissa Partû ‖ [XLII 380v] karauną ir pati[63] rikɨ isskin: nieko- kio karieje Partay[64] tep didę nukritî nepritirę kaip sziù žigiù. Kad tů partijo Pas- kelbę, Orodes tëus Pakorååus, kurs it nesene bů girdiejes ‹ɩr› Syriję ir Azi- ję nu Partû nuteriota ir dziaugies Pakoraus pargalę nu Rimionû igau- tù, staigù iszgirdes sunu uzmuszta ir karauna iszkriesta isz szirdgiło isz prota iszeję. Par keles deinas nie su kû nekalbieję, newalgę, nie kiokszte- riete ne kioksztarieję it but[65] tarsi nebiliù tapes. Jlgainiû szirdgiłů nu-

in quo Parthi Pompeianarum partium fuere, et propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico iunctam, et propter Crassi necem, cuius filium in partibus Caesaris esse audierant: quem ultorem patris, victore Caesare, futurum non dubitabant. Itaque victis partibus Pompeianis, et Cassio et Bruto auxilia adversus Augustum et Antonium misere: et post belli finem rursum, Pacoro duce, inita cum Labieno societate, Syriam et Asiam vastavere; castraque Ventidii, qui (post Cassium) absente Pacoro, exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur. Sed ille, simulato timore, diu continuit se, et insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos laetosque partem legionum emisit: quarum impetu fusi Parthi, in diversa abiere. Pacorus cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanas putaret, castra Ventidii, veluti sine defensoribus, aggreditur. Turn Ventidius, reliqua parte legionum emissa, universam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit; nec ullo bello Parthi unquam maius vulnus acceperunt. Haec cum in Parthia nuntiata essent; Orodes, pater Pacori, qui paulo ante vastatam Syriam, occupatam Asiam a Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, et exercitus clade audita, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum sumere, non vocem emittere, ita ut etiam mutus factus videretur. Post multos

52 R. *P* taisyta.

53 Galbūt norėta parašyti *nugaławinima*.

54 Tais. iš *sunus*.

55 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *sunus*.

56 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ir*, tais. iš *Augusta*.

57 Tais. pieštuku iš *susibendrawusys*.

58 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *onpůlę su didî galibî*. Tais. iš *galibę*.

59 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *su didiu wargu onpůł* į *po didiû wargû onpůł*, bet po to pieštuku išbraukta; tais. pieštuku iš *pakriete* į *bů pakrietes*.

60 Ž. *Widitius* užrašytas pieštuku viršuj neišbraukto *ijs*.

61 Iš pradžių taškas padėtas po *iszblaszkę*, po to prir. *i szalis*.

62 Tais. iš *paimtusius*.

63 Tais. iš *su patiù*.

64 Įtrp. tarp eilučių *Partay*.

65 Įtrp. tarp eilučių *but:*

rimùs nieka kitta kaip Pakoriu wadino, Pa- korius iem rodies, girdieję, ɨ biłoie, ir su iumi bů, paskû atsimines io nebe- sant werkte pradieję. Po tos ilgos rau- dosinas sugildę kitti sopuley[66] tam nełai- mingam seniû szirdi; tarp 30 sunû ijs nežinoię kurɨ i weita Pakoraus padiete. Daugibe keksziû, kuriû tij waka bů, katra sawůɨ brukda- ma[67] seni sziżino. Bet likkumas Par- tijos ‹bů, kurioie› tarsi paprastù bů rikius gentzudius turiete[68], kaipogi wis- sû nedorasys Praates rikiù tapstay[69].

V. Praates[70] uôs pramints rikiù, it tarsi kaip[71] but pawieławes mirte, teuą sauo użmirszę[72]: lijpę tepat nugalůte wissus sauo bro- lius, netaupę ijs[73] nie sauo wakû: kaipo gi matidams, rikies didûmius ont sawei rugoientius uż tas[74] piktadiemes, [XLII 382] idant[75] negalietum pakelte rikiù sauo paugusioie sunaus[76] lijpę ɨ uźmuszte. Jem Antonius Rimionu Karwaida[77] su szeszioleku rinktiniu půlkû karę apskelbę, uź ‹isz› talką kurę bů leides prisz ɨ ir Cesarą; bet Antonius[78] daugioie mu- szoie pardaug igrobts nu Partijos prasiszalino. Jszdides tù pargalî[79] Praates dar liebesniù[80] rados, bet susimurioius iem biauresniomys[81] piktadieje mys, swiets pawarę. Jlga łaika weltû ‹szižines› ‹lug› meilawes talkôs nu ru- beżiniû[82] tautû, ilgainiû iszkłuke nu Skytû, nu kuriû gawęs pagal- ba isismeigę wiel i sôstą. Jem trim- sinoię[83] giwenont Partay bů pakie- lusys nekoki Tiridate, kursay iu- tes ateitont Skytus, issikrauste su daugibę bendrù pas Cesari[84], kursay tada Jspanijo karauo: ijs iem ida-

deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud, quam Pacorum, vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo consistere, interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alia sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero XXX filiorum in locum Pacori regem destinet. Multae pellices, ex quibus generata tanta iuventus erat, pro suis quaeque sollicitae animum senis obsidebant. Sed fatum Parthiae fecit, in qua iam quasi solenne est, reges parricidas habere, ut sceleratissimus omnium, et ipse Phrahates nomine, rex statueretur.

CAP. V. Itaque statim, quasi nollet mori, patrem interfecit: fratres quoque XXX trucidat: sed nec in filiis cessant parricidia. Nam, cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, ne esset, qui nominari rex posset, adultum filium interfici iubet. Huic Antonius, propter auxilium adversus se et Caesarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis proeliis vexatus, a Parthia refugit. Qua victoria insolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exsilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tiridatem quendam constituerant: qui, audito adventu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Caesarem, in Hispaniam

66 Tais. iš *sopulei*.

67 Tais. iš *brukią*.

68 Tais. iš *turieję*.

69 Prad. rašyti *tam*, bet ištaisyta.

70 Įtrp. tarp eilučių *Praates*.

71 Tais. iš *it tarsi io teus* į *kursai it tarsi io teus*, bet ištaisyta.

72 Tais. iš *użmirszę i* į *użmirszę Teuą*, po to tais. į *teuą sauo*.

73 Parašyta *ijs netaupę*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*.

74 R. *a* taisyta.

75 Prad. rašyti plonesne plunksna.

76 Tais. iš *paugusi sunu*.

77 Prir. paraštėje *Rimionu Karwaida*.

78 Tais. iš *Cesari*, įtrp. tarp eilučių *Antonius*.

79 Tais. iš *Nu kurios pargalês*.

80 Pabr. tamsiai mėlynu ir raudonu pieštuku – ne S. Dauk.

81 Tais. iš *rodies, kaipo gi susimurioię nauiomys*.

82 Tais. iš *artimuiû*.

83 Tais. iš *trimsinie*.

84 Tais. iš *Cesara*.

we wissu mazůɨ sunu Praatɨ[85] kurɨ par nejautrumo sargtes bů pawoges. Tů jutes Praates nulei- da[86] pasiuntius pas Cesari idant iem pagrůżintum io sunu ir Tirida- ti io werga. Cesaras[87] iszkłauses pakarcziů skundimos Praaté ir lugoiemą io nokieję /: kaipogi Tiridates idant pagrůzintù i sostą, zadieie padůte Partiję i Rimionû waldi, ie Cesars atgaus Cesara[88] pataikù karuną. ‖ [XLII 382v] Szis ligè kaip weinam ir ontram at- sakę, beję ne Partam Tiridati iszda wę ne szem prisz ius paszalpas da- wę,[89] weinog idant butinay abejo- tiniu neroditumes pagrůzino iem sunu be montôs, (szilimos) ir ligè isakę gerbte godingay Tiriadi sto- wint pri Rimionû. Pasků paben ges karę Jspanijo, atkaka i Syri- ję Saulieteki[90] rekalus suriedite. Praa- tes krupauo, idant ijs ne kibtum i Partus[91]. Todiel surinkes wissoie[92] sauo rikieję kalinius Rimionys[93] Krassaus ir Antoniaus, nusiunte ius Augustů su wiela- woms atimtosiems Rimionû půł- kams. Augustus gauo wadas io su- nus ir posunius ir daugiaus nu- weikę garsumù sauo warda, ne kaip kitts koks karauna su sauo karaunoms.

85 Tais. iš *Praates.*

86 Tais. iš *iszleida.*

87 Tais. iš *Cesaris.*

88 Tais. iš *butum pagrůzintù i sostą, zadiedams padůte Partiję Rimionû waldè, ie ijs atgaus io.*

89 Kablelis parašytas šalia taško.

90 Ž. *Saulieteki* užrašytas viršuj išbraukto *Azijos.*

91 R. *P* tais. iš *p.*

92 Prad. rašyti *isz*, bet ištaisyta.

93 Tais. iš *Rimionû karaunems.*

bellum tunc temporis gerentem, profugit, obsidem Caesari minimum filium Phrahatis ferens: quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahates legatos statim ad Caesarem mittit, *servum suum Tiridatem, et filium remitti sibi* postulat. Caesar, et legatione Phrahatis audita, et Tiridatis postulatis cognitis, (nam et ipse restitui in regnum desiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si eius regnum muneris eorum fuisset), neque Tiridatem dediturum se Parthis dixit, neque adversus Parthos Tiridati auxilia daturum. Ne tamen per omnia nihil a Caesare obtentum videretur, Phrahati filium sine pretio remisit; et Tiridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumtum praeberi iussit. Post haec finito Hispaniensi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis statum venisset, metum Phrahati incussit, ne bellum Parthiae vellet inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano, siue Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed et filii nepotesque Phrahatis obsides Augusto dati: plusque Caesar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius imperator facere potuisset.

I Trogus Pompeius apipasakoies Partinius Saulietekinius bey wissôs pasaules weikałus it isz tolimôs kelionês numey pagriszt, tar- dams nepadorù essù ukinikû[1], wissû tautû weikalus skelbinte[2], o ape sauo tewainę tiliete. Todiejes trumpay Rimio- nû ukês pradę użbrieżę, tep idant ne ‖ [XLIII 384][3] idant neparźengtum padietos sau metôs.[4] negi pradios pilęs, kuri ira buweinę pasaulês.

Pirmije Jtalijos giwentoie Aborigi nes bû:[5] kuriû pasako rikijs Satur nus tep teisings buwès, iog iem[6] wiesz patauient nieksay niekam newer- gawęs ir nieko sauo neturiejes bet wis wissûtina ir nepaskaidita wissû weina tiewisz- kę buwusi[7]. ‹Minieda› Sekdamys tą pawaisdą ont Saturnaus szwentês, wissi isz weina kal- pay ir ponay walgę ir linksminôs gerdamys pri weinôs skomiês[8]. Nu ko[9] Jtali- ję rikî wardù Saturniję wadinos, ir kalns ont kuriû Saturnus giweno ont kuriu paskû, Jupiterû iszginus Satur- na isz io buweines Kapitolium ikurę[10]. Po io sako, Paunù[11] buwus tretiûiù rikiû Aboriginû. Tas dingos tada kad Ewan- dre isz Arkadijos pilês Palenteôs i Jta- lije su nedidiu buriu swieta atsidongino: kurem Paunus dirwas ir kałną kuri ijs paskû Palatium wadino patogey pawedę, on kurio kauka- ras żinicze Lyceû, kurɨ Grekonys Panu[12], Rimionijs Luperkus

1 Tais. iš *griszt, tar- dams nepri- derontiû essant ukinikiû.*

2 Tais. iš *skiel- binte.*

3 Psl. dešiniame viršutiniame kampe iš pra- džių pieštuku parašytas skaičius *17* – tai lanko nume- ris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *384* – tai psl. numeris. Šalia šių skaičių pabrūkšniuota rašalu.

4 Ž. *sau* užra- šytas virš eilutės. Galbūt norėta parašyti *mentôs.*

5 Dvitaškis tais. iš kablelio.

6 R. *m* neiš- baigta.

7 Parašyta *buwu- si, weina wissu tiewisz- kę,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais ati- tinkamai *2, 1, 1.*

8 Tais. iš *tû pawaisdą ont Saturnos szwente, wissi isz weinà kal- pay su ponas walgę ir linksmi- nôs gerdamys pri weino skomę.*

9 Ž. *Nu ko* užrašytas viršuj išbraukto *Todiel.*

10 Tais. iš *giweno Saturnius ont kuriu nû, iszginus Jupiterû Satur- na isz io buweinè Kapitolium ira.* Iš tikrųjų ž. *Saturnius* neišbrauktas.

11 Tais. iš *Pauna.*

12 Tais. iš *Pana.*

LIBER QUADRAGESIMUS TERTIUS.

CAPUT I. Parthicis, Orientalibusque, ac totius propemodum orbis rebus explicitis, ad initia Romanae urbis Trogus, velut post longam peregrinationem, domum revertitur, ingrati civis (officium) existimans, si, cum omnium gentium res gestas illustraverit, de sola patria taceat. Breviter igitur initia Romani imperii perstringit: ut nec modum propositi operis excedat, nec utique originem urbis, quae est caput totius orbis, silentio praetermittat. Italiae cultores primi Aborigines fuere: quorum rex *Saturnus* tantae iustitiae fuisse traditur, ut neque servierit sub illo quisquam, neque quidquam privatae rei habuerit: sed omnia communia et indivisa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus, exaequato omnium iure, passim in conviviis servi cum dominis recumbant. Itaque Italia, regis nomine, Saturnia appellata est: et mons, in quo habitabat, Saturnius: in quo nunc, veluti a Iove pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse *Faunum* ferunt, sub quo Euander, ab Arcadiae urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus et agros, et montem, quem ille postea Palatium appellavit, benigne assignavit. In huius radicibus templum Lyceo, quem Graeci Pana, Romani Lupercum

waden[13] ikurę, pats deiwalî paweiksłas[14] ‹plika,› ira ‹ożkos› ożinu apsiaustas. kuremi apdari szenden dar gal regiete Rime[15] szwentinont Luperkalines. Paunaus zmona bů war- dù Patua, kuri wissado[16] Deiwa dwasî pripusta it isz netwersinôs atentę reiszkę. ‖ [XLIII 384v] Nuko[17] iki sziolè tus kurij lůbie ikwieptas bute ios wardù wadinos. Jsz duktereis Pau- na ir Erkulî, kurs toie[18] patioie gadinieję nukawes Geryoni, bondą pargalês pełną par Jtalije waridams, iszżargino, Latinus bů gimes. Kurem waldont Eneas isz Jlios isiłaużùs Grekonims i Troię i Jtaliję par sidongino. Tenay pradzioie uż neprietelu turems, wedę sawusius i muszą; bet uż- kwęists pasiregiete rikiů Latinů ikwiepę tep didè stebiesina iog ‹l› ijs pasidaliję su iumi sôstù ir paiemę ɨ sau i żentus iszdůdams iem[19] sauo dukteri Lawinę. Pasků judu susinierę prisz Turnus riki Rutulu, kurem Eneas żadieta Lawinę bů atiemes. Latinus ir Tur nus gala gauo toie karieję. Eneas tapa pargalietoiu ir wieszpatiù[20] dwems rikiems ikurę pilɨ Lawinium tep wadinama nu wardo sauo żmonos. Jis karauo pasků prisz Mezenciu riki Etruskû ir tami żi- gie ijs gałą gauo. Jo sunus Askanius i io weitą istoie. Jijs apleida Lavinium, ir ikurę Alba ilgůię, kuri par 300 metû bů buweini[21] rikies.

II Po ilgą pakarcziaus rikiû, teka rikie Numitoriů ir Amuliů. Bet Amulius iga wa sosta, norijs Numitorius bů wiresniůiù, ir pasmerkę Reą io[22] dukteri umzinay mer- gaute, krupaudams,

13 Įtrp. tarp eilučių *waden*.

14 Tais. iš *pati deiwale paweikslą*.

15 Tais. iš *apdarę gal regiete*.

16 Turbūt norėta parašyti *wissados*.

17 Prad. rašyti, atrodo, r. *ô*, bet ištaisyta.

18 Tais. iš *tů*.

19 Įtrp. tarp eilučių priešdėlis *isz*, prir. paraštėje *iem*.

20 R. *ù* tais. iš *ú*.

21 Tais. iš *bûweini*.

22 Įtrp. tarp eilučių *io*.

appellant, constituit: ipsum Dei simulacrum nudum caprina pelle amictum est, quo habitu nunc Romae Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine *Fatua*, quae assidue divino spiritu impleta, velut per furorem, futura praemonebat. Unde adhuc, qui inspirari solent, *fatuari* dicuntur. Ex filia Fauni et Hercule, qui eodem tempore, exstincto Geryone, armenta, victoriae praemia, per Italiam ducebat, stupro conceptus *Latinus* procreatur. Quo tenente regnum, *Aeneas* ab Ilio, Troia a Graecis expugnata, in Italiam venit: statimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino praebuit, ut et in societatem regni reciperetur, et, Lavinia in matrimonium ei data, gener adscisceretur. Post haec commune utrique bellum adversus Turnum, Rutulorum regem, propter fraudatas Laviniae nuptias, fuit: in quo et Turnus et Latinus interierunt. Igitur cum Aeneas iure victoriae utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Lavinium condidit. Bellum deinde adversus Mezentium, regem Etruscorum, gessit: in quo cum ipse occidisset, in locum eius *Ascanius* filius successit: qui, Lavinio relicto, Longam *Albam* condidit; quae trecentis annis caput regni fuit.

CAP. II. Post multos deinde urbis huius reges ad postremum *Numitor* et *Amulius* regno potiti sunt. Sed Amulius, cum aetate priorem Numitorem oppressisset, filiam eius Rheam in perpetuam

23 Tais. iš *su zmogù*. Taškas padėtas šalia kablelio.

24 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

25 Ž. *tardamijs* užrašytas viršuj išbrauktų *ir ir*.

26 R. *g* tais. iš *k*.

27 Įtrp. tarp eilučių *Tada*.

28 Tais. iš *ios*.

29 Prad. rašyti *omziaus*, bet ištaisyta. Turbūt norėta parašyti *sutiko*.

idant palikuniesi wiriszkusi nerastumes atmonitoiû. Jijs us- sliepę tą warrą po godingù titulù ‹důdama› || [XLIII 386] pakeldams Rea i kuneges, rodies dau- giaus karois ne godois. Użrakinta medieję apzadietami Marsů, tenay ij paperieję du sunu, nu susigłůsnia- wemo zmogaus ar Deiwa.[23] Ontgimi- mys[24] tůdums dwinums padidino nugů- sti Amuliaus; ijs lijp iszmeste tudù ku dikiù, o motiną i manelius idiete ku- riusi ir mirę. Bet łaima kuri tijkę pradę Rimą, idawę zindite kudikiu wil- kienè, kuri nustoiusi ‹sauo pałıo› wil- kitiu, ir noriedama issimalżinte tapa iudums penietoie: ij grizailoie tůimtimpôs pas iudû, it but sauo wa- kus turinti. Paustulus, kérdius tů pamatę, paiemę iudu ir numei par gabines augino pagal łaukuniû budo, tarp sauo bondos. Judums isskilems me- die Marso, gerbimas kurɨ pritirę nu wilkies pawestos Marsů rodies io su- nu essantiù. ‹W› Pramintù bů wens Remus, ontrus Romulus. Pauga tarp peyminû ir kas deina grumdamos ir nokdamos skudrumî padidina sauo spieka ir guwumą. Kad iudu pasiro- dę drůsiù ir weiklù jautrumi bondos nu wagiû, kurij nutwierusys Remu rikiû adawę tardamijs[25] ɨ patɨ wagitiù[26] essant kůmi ijs ius itarłois, stigauodamijs ɨ noriejusi bondą Numitoriaus pawa- rite. Tada[27] rikijs adůd ‹iudu ɨ› sauo broliû nukarote. Bet Numitorius pasigailęs io || [XLIII 386v] ir ispiedams ɨ weina sauo posuniums essant, ijs krupterieje nu pawiedumo io[28] Reą ir io ůmziaus kurs susiko[29]

virginitatem, ne quis vindex regni sexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demersit, addita iniuriae specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa, videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro duos pueros, incertum stupro, an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito, Amulius, multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi iubet, et puellam vinculis onerat, ex quorum iniuria decessit. Sed fortuna, origini Romanae prospiciens, pueros lupae alendos obtulit: quae amissis catulis, distenta ubera exinanire cupiens, nutricem se infantibus praebuit. Cum saepius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit, subtractosque ferae inter greges pecorum agresti vita nutrivit. Martios pueros fuisse, siue quod in luco Martis enixi sunt, siue quod a lupa, quae in tutela Martis est, nutriti, veluti manifestis argumentis creditum. Nomina pueris, alteri *Remo*, alteri *Romulo*, fuere. Adultis inter pastores, de virtute quotidiana certamina, et vires et pernicitatem auxere. Igitur cum latrones a rapina pecorum industrie frequenterque summoverent, Remus ab iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc a rege Numitori in ultionem traditur. Sed Numitor adolescentia iuvenis permotus, et in suspicionem expositi nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum filiae similitudo, nunc aetas expositionis temporibus congruens, anxium tenerent,

su gadine io iszmetimo. Tujau ateit Paustulus su Romulu ir apreiszk ‹Monilı› Numitoriů ‹pro› kilimo tůdums brolums. Judù susibaudę[30] tujau atmonite Amuliů, sziů- dù uź nugalawima iudums[31] motinos, o Numitor uź pagrobimą sau rikies.

III Nukaùs Amuliu rikie[32] Numitoriů ‹pagrůżin› tenk ir jaunikaitiù pilı Rima[33] pamatau. Tada ir teunije arba Senata isz szimta seniû, kurij teunas wadinos padie- ję. tada nenorint rubeżienams gentinteis su tas kérdes mergates Sabinû pagaun; ir artimoses gimines nuweikusys pir- mo Jtalijos paskiaus wissôs[34] pasaules wal- dios dika. Toie dar gadinieję rike rago- tines karunû weitoie turieję, kures Greko- nys bůźiemys wadina. Kaipogi pradio- ie swieta senije deiwû weitoie ragotines godoię, minauonien to szwenta apsieje- mo iki sziol dar[35] Deiwû paweikslams ragotine důd. Gadinieje Tarkwiniaus rikî isz Azijos jaunůmeni Pacensu[36] atki- łusi Tiberiû pagał i paźines sueję su Ri- mionimys: iszten nukakusi laiwas i gałutines Gallijos, Massiliję tarp Ligu- rû ir noźmiû tautû Gallû ikurę ir didius weikałus atliko jau gindamos nu noźmiû Gallû, jau[37] ‖ [XLIII 388] jau pakarcziů jus onpůldamys. Kaipo- gi Pocionys[38] maża ir newaisiu papen- teli zåmês turiedamys, daugiaus juroie ne ont żame peną weizieję: zwejoda- mys prekiodamys, tonkè ‹разв›[39] ‹p› raz- baiù juroię grobı greiję, kas tosi gadi- niesi garbę bů, giwena. Jr tep apsidrů- sinusijs i gałutines Océana[40] nukako, kùr Rodans uppe[41] itek.

30 Tais. iš *baudas.*

31 Ž. *iudums* užrašytas viršuj išbraukto *sauo.*

32 Tais. iš *rikę.*

33 R. *R* tais. iš *r.*

34 R. *ô* taisyta.

35 R. *r* taisyta.

36 Atrodo, prad. rašyti r. *ů.*

37 Tais. iš *ginklù prisz noźmios Gallijos dongau, jau kad.* Ž. *dongau* tais. į *dongůdameis,* bet išbrauktas.

38 R-ės *ion* taisytos.

39 Vietoj lietuviškų r-ių *raz* parašytos rusiškos.

40 R. *c* tais. iš *k.*

41 Tais. pieštuku iš *kurs Rodans uppes.*

repente Faustulus cum Romulo supervenit: a quo, cognita origine puerorum, facta conspiratione, et adolescentes in ultionem maternae necis, et Numitor in vindictam erepti regni, armantur.

CAP. III. Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, et urbs Romana ab adolescentibus conditur. Tunc et senatus centum seniorum, qui Patres dicti sunt, constituitur: tunc et vicinis, connubia pastorum dedignantibus, virgines Sabinae rapiuntur; finitimisque populis armis subiectis, primum Italiae, et mox orbis, imperium quaesitum. Per ea adhuc tempora reges hastas pro diademate habebant, quas Graeci sceptra dixere. Nam et ab origine rerum, pro Diis immortalibus veteres hastas coluere: ob cuius religionis memoriam adhuc Deorum simulacris hastae adduntur.

Temporibus Tarquinii regis, ex Asia Phocaeensium iuventus, ostio Tiberis invecta, amicitiam cum Romanis iunxit: inde in ultimos Galliae sinus nauibus profecta, Massiliam inter Ligures et feras gentes Gallorum condidit: magnasque res, siue dum armis se adversus Gallicam feritatem tuentur, siue dum ultro lacessunt, a quibus fuerant ante lacessiti, gesserunt. Namque Phocaeenses exiguitate ac macie terrae coacti, studiosius mare, quam terras, exercuere: piscando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris, quod illis temporibus gloriae habebatur, vitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis devenere.

Kurios weitos grazumù pamili, pagriżusys numei pasakodamys kû bû regieiusys, daug ismilino. Wadowais[42] łaiwines Simos ir Protis bû. ‹Jr tep› kuriûdu norieda- mu ikurte pili parubeżie Nannaus riki Segobrigiû, ateję io bendribas meiłau- te. Tą deina kad[43] rikys ‹lij› rengies i nûdû- mes Gypties sauo duktereis: kuri turieję isztekiete pagal dabôs tautôs uz tû kuri pati sau paskirtam gierinieję.[44] Wissi norinteije sueję i gierinę kùr bû tepat ir Grekonys keleiwe pa- kweisti.[45] ‹Nannus› Jwedus tenay[46] paskû nû- taka, kad teus lijp[47] undeni padûdę tam[48] kuri nor sau uż wiriszki imte tada wissus palikina pa[49] Grekonys nusisuko ir Protiû undeni padawę: kursay isz sweti zentu tapes[50], weitą ikurte pilei nu ûszwi gauo. Tay ikurę Massilijos pilę teis itakù Ro- dano uppes płatioie atsiautoie, it treineitie jurôs. Bet Ligurionys[51] skaugiedamys iems płatinimos, tûin- timpiniemijs kariemijs Grekonijs[52] nowiję. [XLIII 388v] bet Grekonys romdę tep łaimingay tus on- pûlus, iog pargalietoius sauo neprietelus[53] suytius naiukinus[54] ikurę toię apikartoie.

IV Tij Grekonys nuiaukina noźmumo Gallû, iszmokę ius padoresne giwote, źâmę iszgiwente ir piles rumas aprei- ste,[55] giwente użdongoie istatimû ne gin- kłû, spraudite winauges, daigstite wai- siaus medius,[56] tep zmonij issigaszię[57], iog tarsi Grecije parsikieytę i Galiję. Mirùs Nonnû rikiû Segobrigiû, nu kurio bû gawusys weitą pamatauti Pilè, isto- ius i io weita

Cuius loci amoenitate capti, reversi domum, referentes, quae viderant, plures sollicitavere. Duces classis Simos et Protis fuere. Itaque regem Segobrigiorum, Nannum nomine, in cuius finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes, conveniunt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiae erat: quam more gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes proci essent, rogantur etiam Graeci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum iuberetur a patre aquam porrigere ei, quem virum eligeret, tunc omissis omnibus ad Graecos conversa, aquam Proti porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condendae urbis a socero accepit. Condita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Graecos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulsando in tantum enituerunt, ut, victis hostibus, in captivis agris multas colonias constituerent.

CAP. IV. Ab his igitur Galli, et usum vitae cultioris, deposita et mansuefacta barbaria, et agrorum cultus, et urbes moenibus cingere didicerunt. Tunc et legibus, non armis, vivere, tunc et vitem putare, tunc olivam serere, consueverunt: adeoque magnus et hominibus et rebus impositus est nitor, ut non Graecia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Graeciam translata, videretur. Mortuo rege Nanno Segobrigiorum, a quo locus acceptus condendae urbis fuerat, cum regno

42 Tais. pieštuku iš *Wadowas*.

43 Tais. pieštuku iš *Tû*, įtrp. tarp eilučių *kad*.

44 Tais. iš *kurę pagal dabôs tautôs, paskirtam gierinieję żentû*. Galbūt norėta parašyti *paskirę*.

45 Taškas padėtas šalia kablelio.

46 Įtrp. tarp eilučių *tenay*.

47 Tais. į *lijp iè*, bet ištaisyta.

48 R. *t* tais. iš *k*. Turbūt norėta parašyti *padûte*.

49 Turbūt norėta parašyti *pas*.

50 Tais. pieštuku iš *tapo*.

51 R. *l* tais. iš rusiškos *u*.

52 R. *G* taisyta. Tais. pieštuku iš *Grekonij*.

53 Tais. iš *iu neprietelû*.

54 Turbūt norėta parašyti *nauiukinus*.

55 Parašyti du kableliai.

56 Kablelis parašytas šalia dvitaškio.

57 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

58 Prad. rašyti *ilgai*, bet ištaisyta.

io sunů Komanů stigauo koksay Ligurionis „iog Massilija kana kados pragarù bus rubeźionims, todiel reiki ię paczio pradzio iszgaiszinte, idant ilgayniů[58] pasistiprinusi pati ne użgułtum, prinerdams tů pasaką: Kanakados[59] kali priudroiusi nu ker diaus użkompî ługoiusi, kuremi issi- waisitum: kuri gawusi, wiel lugoie idant leistum tenpat auginte sauo szu- nitius: ongała paugus szunitems su iu tałkù[60] pasawina weita. Ne kitep ir Masilonys ‹kuryi nu› ‹Jnkwilinama› ‹pasidare›[61] tapa waldionimys tos zâmes skiau- tês, kad ioie pradieję[62] giwente nauiùkas. Pamokits rikys tokiù patarimu spend spûslus Massilonims[63]. Deinoie szwen tes puikû issiunt[64] daugibę swietą drûsius ir riżusius, kurij ateit ‹i›[65] Gas spados prasziteis; kitti tenay bû [XLIII 390] weźte ratusi apskleisti su zolie- mys ir łapas. Rigys pats pasi- slep su karaunù artimusiusi ka- nusi[66], idant pasitiktum[67] teis pilę[68], kad io zwalgitoie adarys iem ùn- gas diel onpûlema ginklûtù ron- kù ukinikû suźługusiu[69] nu wino ir meiga. Bet zmona, gen- tes rikî iszreiszkę[70] tû susibaudi- mo. Gailiedamos miegama[71] jauna graksztì Grekonɨ sauo pargula iszreiszkę jem paoiumą, skatindama ɨ prasiszalinte. Szis skrèi pasakite piles dumà: tep adengùs[72] kiebeles, nutwer Ligurionijs iszblasz- kitus; tujau nutwer ir kittus[73] zolie- si paslieptusius, kurius wissus nugaławusys[74] ont pateis rikę baudas. Jszkrietę neprietelû ligę su rikiu 7000.[75] Nu to paskiaus[76] Masilonys szwentomys deino- mys, ungas uźrakinte, sargte padiete, murus

filius eius Comanus successisset, affirmat Ligur quidam, *quandoque Massiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamque in ipso ortu, ne mox validior ipsum obrueret.* Subnectit et illam fabulam: *Canem aliquando partu gravidam locum a pastore precario petisse, in quo pareret: quo obtento, iterato petisse, ut sibi educare eodem in loco catulos liceret: ad postremum adultis catulis, fultam domestico praesidio, proprietatem loci sibi vindicasse. Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, quandoque dominos regionum futuros.* His incitatus rex insidias Massiliensibus struit. Itaque solenni Floraliorum die multos fortes ac strenuos viros hospitii iure in urbem misit: plures sirpeis latentes, frondibusque supertectos induci vehiculis iubet; et ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit; ut, cum nocte a praedictis apertae portae forent, tempestive ad insidias adesset, urbemque somno ac vino sepultam armatis invaderet. Sed has insidias mulier quaedam, regis cognata, prodidit, quae adulterare cum Graeco adolescente solita, in amplexu iuvenis, miserata formae eius, insidias aperit, *periculumque declinare* iubet. Ille rem statim ad magistratus defert; atque ita patefactis insidiis, cuncti Ligures comprehenduntur, latentesque de sirpeis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, insidianti regi insidiae praetenduntur. Caesa sunt cum ipso rege hostium septem millia. Exinde Massilienses festis diebus portas claudere, vigilias agere, stationem in muris observare, peregrinos recognoscere,

59 R. *d* taisyta.

60 Prir. paraštėje *iu pagałbù*, bet ištaisyta į *tałkù*.

61 Viršuj ž-io užrašyta r. *M*.

62 Ž. *pradieję* užrašytas viršuj išbraukto *ieme*.

63 Prad. rašyti *Mar*, bet ištaisyta.

64 Prad. rašyti *iszsiun*, bet ištaisyta.

65 Iš tikrųjų r. *i* neišbraukta.

66 Turbūt norėta parašyti *kalnusi*.

67 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

68 Virš r-ės *ę* parašytas ir diakritinis ženklas (*è*).

69 Tais. iš *suźługusius*. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

70 Prad. rašyti *ir*, bet ištaisyta.

71 Ž-iai *Gailiedamos miegama* užrašyti viršuj išbraukto *Pamiegusi*.

72 Tais. iš *skrèit ‹pas› i piles dumą pasakite: adengùs tep*.

73 Po ž-io *kittus* išbrauktas kablelis.

74 Tais. iš *kuriosi sliepies. Wissus nugałů*.

75 Taškas padėtas šalia kablelio.

76 Įtrp. tarp eilučių *paskiaus*.

saugote, prasza- leitius dabote, skotoies: beje tep pili saugoie pakaiû kaip ie karè essant[77]. Tay tep iszmintingi istati mai ussilaikę pas ius, ne tep rekałù kaip iprotiù łabdarimo[78].–

V Poto ije didiu kariû nu Ligurio- nû tepat nu Gallû pritirę: kasay[79] ir pilês garbę[80] didina ir kontribę Gre- konû daugiomys pargaliemys garse- snę tarp rubeźienû padarę. Kartagenay[81] || [XLIII 390v] pagrobę iems tulles żwejû waltys, nuko[82] isztikus i karę tarp Massilionu ir Kartagû, ku- riû, tonkè pargalieiusys łaiwines, pargalietems dar pakaiù dawę. Su Jspanas sùndaras padarę, saugoie tepat kû teisiause sondaras padari- tas su Rimu augontiù, ir wissosi kariesi sauo bursinikû skubieję ‹ıem› ius szelpte. Tep igiję klauti sauo galês, tep iu neprietele nedrisa iu kuszinte. Massilijos garsus[83] skliduro, ios źiges, gausumù ios[84] turtû, garbę wissados didin- dams, kad tu tarpù[85] swiets artimasys su sinierę staygù ont ios isznaykini ma it dieł uźgesima gaisra, kurs iumys wissus gorino. Jsz weina pakeł karwaidù Katumandu weina tarp rikiû tos źåmês kurs apstoię pili su dideli karaunù kareiwiû rinktiniû, kad tu tar- pù sapnie motriszka rustos stowi- łos, kuri Deiwe sakies issigondes, ont[86] pa kajaus su Massiliomys sudierieję, ijs praszies[87] i pilę eite diel pagodoie- ma iu deiwiû; atejes i żiniczę Mi- nerwos pamatę skłautusę[88] paweik sła || [XLIII 392] tos deiwies, kurę bů regieies sapnieje suszuka[89], ontà ta deiwie muni nugon- dina

curas habere, ac, veluti bellum habeant, sic urbem pacis temporibus custodire. Adeo illic bene instituta, non temporum necessitate, sed recte faciendi consuetudine, servantur.

CAP. V. Post haec magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis, fuere bella: quae res et urbis gloriam auxit et virtutem Graecorum, multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginiensium quoque exercitus, cum bellum captis piscatorum nauibus ortum esset, saepe fuderunt, pacemque victis dederunt: cum Hispanis amicitiam iunxerunt: cum Romanis prope ab initio conditae urbis foedus summa fide custodierunt, auxiliisque in omnibus bellis industrie socios iuverunt. Quae res illis et virium fiduciam auxit, et pacem ab hostibus praestitit. Cum igitur Massilia fama rerum gestarum, et abundantia opum, et virium gloria virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Massiliensium delendum, veluti ad commune exstinguendum incendium, concurrunt. Dux consensu omnium Catumandus regulus eligitur, qui, cum magno exercitu lectissimorum virorum urbem hostium obsideret, per quietem specie torvae mulieris, quae se Deam dicebat, exterritus ultro pacem cum Massiliensibus fecit; petitoque, ut intrare illi urbem, et Deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervae venisset, conspecto in porticibus simulacro Deae, quam per quietem viderat, repente exclamat, *illam esse, quae se nocte exterruisset; illam, quae recedere ab obsidione iussisset.* Gratulatusque

77 Tais. iš *be it karè essant, tep pili pakaiû essant saugoię.*

78 Tais. iš *ne tep ‹diel› kaip par iproti łaba darite.* Ž-yje *łaba* r. *b* tais. iš rusiškos *б.*

79 Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk.

80 R. *b* taisyta.

81 Prad. braukti *Kar.*

82 Tais. iš *waltis,* Ž-iai *tulles, nuko* užrašyti virš eilutės.

83 Tais. iš *Massiliję gar- bies.*

84 Tais. iš *sauo.*

85 Tais. iš *didinontios,* įtrp. tarp eilučių *tu tarpù.*

86 Įtrp. tarp eilučių *ont.*

87 R-ės *ra* sulietos rašalu. Tais. iš *praszę.*

88 Ž. *skłautusę* užrašytas viršuj išbraukto *priminieje.*

89 Prad. rašyti *sz,* bet ištaisyta.

nakti, ta łijpe nu pilês atsto- te. Jijs sweikina Massilonys su głobu kurę iems deiway suteiků, apzadieję karolus auksa Minerwa ir prisijkę giwentoiems umźina bendribą. Jgiiùs tů pakaiu ir atwanga, siun- tiney Massilionû, pagrizdamys isz Delpû, kur bů iszkelawusijs apzadus Apollů adûte, iszgirda, ‹iog› Gallus i Rima issiłauźusius ir su- degenusys. Massilonys gawusys tů zinę, raudoie akiwaisdey: su- rinka auksa ir sidabra jau isz ukes łobî jau iszkieykweina turto, diel atkrowima sumos kurios Galle rekalauo ir nuspreistos diel nupir- kimo pakaiaus. Diekawodams Rimionijs uż tokę iû kaposina[90] iszlůsauo ius nu wissu mokesniû paźenklina iems, dziugintiniesi weita tarp teunû ir sundara[91] su ies padarę kaip su sau liges.

90 Galbūt norėta parašyti *kalposina*.

91 Tais. iš *sundaras*.

Massiliensibus, quod animadverteret, eos ad curam Deorum immortalium pertinere, torque aureo donata Dea, in perpetuum amicitiam cum Massiliensibus iunxit. Parta pace, et securitate fundata, revertentes a Delphis Massiliensium legati, quo missi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam a Gallis captam incensamque. Quam rem, domi nuntiatam, publico funere Massilienses prosecuti sunt: aurumque et argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, a quibus redemtam pacem cognoverant. Ob quod meritum et immunitas illis decreta, et locus spectaculorum in senatu datus, et foedus aequo iure percussum.

In postremo libro Trogus maiores suos a Vocontiis originem ducere, *avum* suum Trogum Pompeium, Sertoriano bello, civitatem a Cn. Pompeio percepisse dicit; *patruum*, Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompeio duxisse; *patrem* quoque sub Caio Caesare militasse, epistolarumque et legationum, simul et annuli curam habuisse.

I [1] Jspanije kurioje Europos rubeźe ben- gas, tay ij[2] ir szios kningos pabongù bus. Senije ię nu uppęs Jbero pirmù[3] Jberije, paskû nu Jspano[4] Jspaniję wadino. Ji guł tarp Gallijos ir Apri- kos marungiù Oceana ir Pyreneû kałnas ussirakin. Norys maze+snè[5] ‖ [XLIV 392v] abidwems tep waisesni abidwems. Kaipogi ne spirgą ię tep kaitri saule, kaip Aprika: negi nepliesza ios tû- intimpinè[6] wieje kaip Gallijos:[7] bet ‹ira› widutinî tarp abeiû tur orą. ‹nuko› dielto nu patogiû ir gausiu litû wissokios weislês augo suyte jawa[8]; tep iog ne wen patios giwentoiems bet Jtalijè pilè Rimo wissokiû daktû suytè suteyk.. Ta zâme[9] dûd gausè newen jawû, bet wino, medaus ir aliwa, tenay ira gelzeis rudijes[10] ir weisles grażû żirgû, pri geribiu ronkioiemu nu pażemiû, dar ioms rek priplijkte lobius paslieptus źâmes skraitî. Tepat[11] daugibe linû ir kanapiû aiszke nieko ke zâme netur tijk kijk ij (onglijo) minijos uppis tenay netur tû smarkiû srautû kurij ies daritum paoiomys,[12] bet jos[13] tek lengway driekindams ‹lo› pij- was ir winauges; patwanys ir nuseklys ies dide żuwietomys dara daug tarp iû dum laukon[14] auksa sauo wilnimys. Jspaniję tesusikisz su Galiję Pyreneju kalnas, kitti ios pasza le undinimijs jurû ira apsiau sti apsukurtinay. Skwarma żâ mes i ketwirtaini ira[15]

LIBER QUADRAGESIMUS QUARTUS.

CAPUT I. Hispania sicuti Europae terminos claudit, ita et huius operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero amne primum *Iberiam*, postea ab Hispano *Hispaniam*, cognominaverunt. Haec inter Africam et Galliam posita, Oceani freto, et Pyrenaeis montibus, clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque, ut Africa, violento sole torretur, neque, ut Gallia, assiduis ventis fatigatur, sed media inter utramque, hinc temperato calore, inde felicibus et tempestivis imbribus, in omnia frugum genera foecunda est; adeo ut non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiae urbique Romanae, cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum magna copia est, verum et vini, mellis, oleique; nec ferri solum materia praecipua est, sed et equorum pernices greges; nec summae tantum terrae laudanda bona, verum et abstrusorum metallorum felices divitiae. Iam lini, spartique vis ingens: minii certe nulla feracior terra. In hac cursus amnium non torrentes rapidique, ut noceant; sed lenes, et vineis campisque irrigui, aestuariisque Oceani affatim piscosi; plerique etiam divites auro, quod in paludibus vehunt. Uno tantum Pyrenaei montis dorso adhaeret Galliae, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terrae prope quadrata, nisi quod artantibus freti litoribus in Pyrenaeum coit. Porro

1 Prad. rašyti plonesne plunksna.

2 Įtrp. tarp eilučių *ij*.

3 Ž. *pirmù* parašytas virš rašalo dėmės.

4 R. *o* tais. iš *a*.

5 Tarp r-ių yra rašalo dėmelė.

6 Tais. iš *tûintimpines*.

7 Tais. iš *Galliję*. Dvitaškis padėtas šalia kablelio.

8 Du taisymų sluoksniai: tais. iš *waisinga ira* į *jawû waisinga ira*; po to tais. pieštuku į *jawa suyte augo*, bet šie ž-iai viršuj pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 2, 1*.

9 Ž-iai *Ta zâme* užrašyti pieštuku viršuj išbraukto *Jje*.

10 Du taisymų sluoksniai: įtrp. tarp eilučių *gelzeis bet*; po to tais. pieštuku iš *rudijes gelzeis bet*.

11 Ž. *Tepat* užrašytas viršuj išbrauktų *Ji dûd*.

12 Du taisymų sluoksniai: ž-yje *kurij* r. *u* tais. iš rusiškos *y*; po *paoiomys* kablelis parašytas šalia taško; po to tais. pieštuku iš *ir nieko ke zâme netur tijk minijos, (onglijo) uppis tenay tu srautu smarkiû kurij ies dara paoiomys*. Po ž-io *linû* buvo paliktas tarpas, vėliau pieštuku ten įrašyta *ir kanapiû*.

13 Prad. rašyti *ijos*, bet ištaisyta.

14 Tais. pieštuku iš *żuwietas dara daug dum*.

15 Įtrp. tarp eilučių pieštuku *ira*.

pawiedi, wei- nog Pyreneju linkon jura[16] ię tru puti igniauź, kuri 6′00000 zengsniu płatu mo[17]. ‖ [XLIV 394] Ors par wissa Jspanije ira sweks, beje niekokiù bałû garù neużkriests. Beto dar tenay jurine wieje wieszpatau, kur- say swaiodams po wisas srytys isz- blaszkidams umus[18] zåmes, ontur sweka- ta giwentoiu.–

II Kuns Jspanu ira pakientůs, alki ir warga ir nekrupaui ont weitù mirte. Wissi ira dide skudri nieka negeriû. prakełû karę atwangôs: ie neturie- ję neprietelaus numei weizieję io[19] uż onga. Slapti sau paklauta dide saugoɨ, tonkè zår- nas tůsomas, słapties nepasakę we- lidameis mirte ne kaip słapti isz- reikszte. Gîr stangumo to werga kurs karieje Kartaginieje atgeiżes apmauda ont sauo pona, kriksztauo iszdziaugsmo torturose ir leloię linksmù ir rumiù weidu isz[20] rusti- bę sauo budeliû. Kuna ira paszonke mentos stropios. Daug karęs żirgus ir ginkłą daugiaus lëto ne kaip gen- tistę. Szwenten szwentes be gieri- niû. Po ontroses Kartaginês karês igudą i Rimionû sziltas pirtys. Par tep ilgus umzius ije neturieję gar- bingesne karwaida[21], Wiriato, kurs par 10 metû warżies pargalę su Rimio- nimys /: iu tompri narsibe lignas[22] ‹zw›[23] noźmiû żwieriû narsibę! Pati Wiriati[24] nebû jie pakielę, bet ɨ sekę kaipo guwey praiautonti[25] ir iszwengonti paoiuma. Jo prastumas liginos io kontribé, ‖ [XLIV 394v] tonkè pargalietos Rimionû karau- nû, po tokiu wiksinû ijs neparkieytę ne sauo ginklû, ne sauo drabużiû negi budo sauo[26] giwenimo, ijs

16 Tais. iš *jurę.*

17 Tais. pieštuku iš *kurij platumo 6′00000.*

18 Tais. iš *isz-blaszka umus.* Galbūt norėta parašyti *dumus.*

19 Įtrp. tarp eilučių *numei weizieję io.*

20 Ž. *isz* užrašytas viršuj išbraukto *ont.*

21 Tais. iš *gar-bingą karwaidôs.*

22 Galbūt norėta parašyti *liginas.*

23 R. *w* neišbaigta.

24 Tais. iš *Pats Wiriats.*

25 Tais. iš *guwi praiauste.*

26 Įtrp. tarp eilučių *sauo.*

Pyrenaei montis spatium sexcenta millia passuum efficit. Salubritas coeli per omnem Hispaniam aequalis, quia aëris spiritus nulla paludium gravi nebula inficitur. Huc accedunt et marinae aurae undique versus assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terrestri spiritu, praecipua hominibus sanitas redditur.

CAP. II. Corpora hominum ad inediam laboremque, animi ad mortem parati. Dura omnibus et adstricta parcimonia. Bellum, quam otium, malunt; si extraneus deest, domi hostem quaerunt. Saepe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura, quam vitae. Celebratur etiam bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exsultavit, serenaque laetitia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix, inquies animus: plurimis militares equi et arma sanguine ipsorum cariora. Nullus in festos dies epularum apparatus. Aqua calida lauari post secundum bellum Punicum a Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus, praeter Viriatum, fuit: qui annos decem Romanos varia victoria fatigavit (adeo feris propiora, quam hominibus, ingenia gerunt): quem ipsum, non iudicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorumque periculorum peritum, secuti sunt. Cuius ea virtus continentiaque fuit, ut, cum consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit: sed in eo habitu,

27 Ž. *palika* užrašytas viršuj išbraukto *bů*.

28 Įtrp. tarp eilučių *ir*.

29 Prir. paraštėje *tenay*.

30 Prad. rašyti *Gallo*, bet ištaisyta.

31 Tais. iš *Ampiloci*.

32 Ž. *minijos* užrašytas viršuj neišbraukto *onglijos*.

palika[27] tokiù ko- kiù ijs pasirodę pirmamije żigie, tep iog wissu menkasijs tarp io karejû rodies turtingesniù sauo karwaidos.

III Daug raszitoiû raszę, iog Lusitani- jo pauppiusi Tagaus kumeles wiejù apsimuszontes; kurios pasakas nu waisinguma aszwû ir nu daugumo bondû kielies, kures Galicijo ir Lusita- nijo tep gauses ir derlingas gal ma- tite, kurios nu sauo greitumo rodos wie- ję ‹ge› kieltes essantes. Kaipogi Galli- cionys sakôs Grekoniû keltes essù. Nesgi pasibengùs Trojaninè karè, Teukrus neapkientams nu sauo teua Telemona nu prizasteis smerti Ajak sa sauo brolî ir[28] negaliedams begrisz- te i sauo rikę, issikrauste i Cypraus sałą ir tenay ikurę pilį wadinama Salaminù wardù sauo senosęs teuai- nes: Tenay jutès mirusi sauo tewa norieję atgaute sauo ‹teuainę.› rikę. Bet ‹A› Eurysakiû Ajaksa sunů tenay[29] neileidont atirkławes i paszalius Jspanijos apsigiweno toie weitoie kurio- ie nu Kartago ira, nu ten i Galliciję[30] parsikielę, ir aprinkes sau buweinę wardą tautà idawę, kurios weina dalis ‖ [XLIV 396] Ampiloke[31] wadinos. Ta zåme gausey dawę wari, szwina ir minijos[32] nu kurios artima uppes ios wardù wadinôs. Tep auksa daug turenti tep iog arant żombe auksa lui- tus iszkiele. Tos tautos apigardo- si szwents kalnas ira, kurio gel- źù palitieti niewens negał, bet ie kanakados perkuniję plaskierd zamę, kas tonkè tami kraszti nutink, gal łasite kaipo dowinas deiwù auksa kuri tenay atkas. Motriszkoses rupinas butu ir dir- wû iszgiwenimû, patijs ginklù ir grobiù maitinas. Gelżis

quo primum bellare coepit, perseveraverit: ut quivis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

CAP. III. In Lusitanis iuxta fluvium Tagum vento equas foetus concipere, multi auctores prodidere: quae fabulae ex equarum foecunditate, et gregum multitudine, natae sunt: qui tanti in Gallaecia et Lusitania, ac tam pernices visuntur, ut non immerito vento ipso concepti videantur. Gallaeci autem Graecam sibi originem asserunt: siquidem post finem Troiani belli, Teucrum, morte Aiacis fratris invisum patri Telamoni, cum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquae patriae Salaminam condidisse. Inde, accepta opinione paternae mortis, patriam repetisse. Sed cum ab Eurysace, Aiacis filio, accessu prohiberetur, Hispaniae litoribus appulsum, loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse: inde Gallaeciam transisse; et positis sedibus genti nomen dedisse. Gallaeciae autem portio, Amphilochi dicuntur. Regio cum aeris ac plumbi uberrima, tum et minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditissima, adeo, ut etiam aratro frequenter glebas aureas exscindant. In huius gentis finibus sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur: sed si quando fulgure terra proscissa est, quae in his locis assidua res est, detectum aurum, velut Dei munus, colligere permittitur. Feminae res domesticas agrorumque culturas administrant: ipsi armis et rapinis serviunt. Praecipua his quidem ferri

tos zâmes[33] ira didè kieytù, bet undû dar stipresnys uzgruden ɨ dides- nè: ije niekina tû ginkła kus[34] nebû uźgrudints Bilbilie ar Kalybie. Nu to wards Kalybes dûdams tyms kurij giwen tusi paupiusi. Gelzis tenay ira gar- senys[35] ne kayp kami kittur.

IV. Girresi[36] Tartezû[37], kuriosi, kaip saka Titanay[38] grumusys su Deiwas giwen Kunète: ‹Go› kuriu wissusenasys rikys Gargoris medû kopte pirma- sis pramanę. Kanakam iszarginus io dukteri, waikelys gimę, Gorgoris[39] ussirusti- nes tû apiûkù, weiziejęę wissokes pragumas[40] nugalûte kudikɨ, bet szɨ łaima pagłemźę nu io siutiû ongała pats boczius pasigailes io[41] pawe- dę iem sauo sôstą. Norys pirmù lijp ‖ [XLIV 396v] ɨ iszmeste ir keles deinas buwùs siunt io kuna weiziete. rada ‹ir› ɨ nu iwairiû zwieriû źindoma. Paskû pargabinus numei, lijp bondos siaurami takî pamestę, wili- damos ɨ giwoleys suminiodinte[42] ne kaip state nugalûte. Tenay wiel giwa radùs lijp szunims par keles deinas nełakintims pameste ir ongalû gała kiauliems. Bet tij bestijes ne wen io nepalitieję bet dar sauo papas źindę, ongalugała i jurą lijpę imeste. Tada aiszkè pasirodę, iog deiway pa tys ɨ glemżę. Audra wertant, widurie siuti- niûientiû wilniû, ijs lengwa i ‹pan› jurma lę pludura it laiwa neszams ir keles walondus buwus brijdiene ateiusi ɨ żinde. Jlgainiu, kudikys ios pijnu penams igi- ię stebuklingi greituma ir giwoię ilga łai- ka bondoie brijdiû skraididams tep grei- tay

materia, sed aqua ipso ferro violentior: quippe temperamento eius ferrum acrius redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio, aut Chalybe tingatur. Unde etiam Chalybes fluvii huius finitimi appellati; ferroque ceteris praestare dicuntur.

CAP. IV. Saltus vero Tartesiorum, in quibus Titanas bellum adversus Deos gessisse proditur, incoluere Cunetes: quorum rex vetustissimus Gargoris, mellis colligendi usum primus invenit. Huic cum ex filiae stupro nepos provenisset, pudore flagitii variis generibus exstingui parvulum voluit: sed per omnes casus fortuna quadam servatus ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione pervenit. Primum omnium, cum eum exponi iussisset, et post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inventus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeare consueverant, proiici iubet: crudelis prorsus, qui proculcari nepotem, quam simplici morte interfici, maluit. Ibi quoque cum inviolatus esset, nec alimentis egeret, canibus primo ieiunis, et multorum dierum abstinentia cruciatis, mox etiam suibus obiecit. Itaque cum non solum non noceretur, verum etiam quarundam uberibus aleretur: ad ultimum in Oceanum abiici iussit. Tum plane manifesto quodam numine inter furentes aestus, ac reciprocantes undas, velut naue, non fluctu, veheretur, leni salo in litore exponitur: nec multo post cerva affuit, quae ubera parvulo offerret. Inde denique, conversatione nutricis, eximia puero pernicitas fuit; interque

33 Tais. iš *Gelżys*. Prad. rašyti *ze*, bet ištaisyta.

34 R. *g* tais. iš *k*. Galbūt norėta parašyti *kurs*.

35 Galbūt norėta parašyti *garsesnys*.

36 Parašyta *Girresi* ir virš r-ės *e* uždėtas taškas. Turbūt S. Dauk. netyčia praleido r-ės *i* korpusą.

37 R. *z* tais. iš *s*.

38 Ž. *Titanay* užrašytas viršuj išbraukto *Deiway*.

39 Įtrp. tarp eilučių *Gorgoris*.

40 Tais. iš *wissokiû pragumû*.

41 Įtrp. tarp eilučių *io*. Parašyta *pasigailes io pats boczius*, bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai 3, 1, 2.

42 Įtrp. tarp eilučių *siaurami*, tais. iš *pamestę*, *dik- dams idant i tenay giwoley suminiotum*.

43 Tais. iš *notis.*

44 R. *r* taisyta.

45 Tais. iš *wergiba.*

46 R. *a* aptrupėjusi.

47 Ž. *zelontes* užrašytas viršuj išbraukto *geras.*

48 Turbūt norėta parašyti *wissados.*

49 Po ž-io *dideses* galūne yra skylutė. Parašyta *turtas bû giwole zmoniu,* bet šie ž-iai viršuj sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *1, 3, 4, 2.*

50 Prir. paraštėje *iog.*

51 Prad. rašyti *elgûs,* bet ištaisyta.

kaip ie ije po ‹girres› krumus ir kal- nus. Ongała ikluwęs i spůsłus ir rikiû pargabints. Szis paźines sauo posuni nu pawiedumo io weido ir nu tulû zen- klû ont io kuno nu gimimo essantiû, pasi gailes io wargû ir paoiumu pakielę ~~i~~ sauo karszinczių. Praminę ~~i~~ Abiù. Uôs ilipes i sôstą, iszkłastę tijk lietû, iog isz- pazina leidema Deiwû, ‹k› essant kuriû ronka ‹gl› paglemzę ~~i~~ nutijk paoiumû. Jijs pardieje istatimus sauo tautà nozme- snè ir pirmasys iszmokę jautius i żom bi ikinkite, jawus siete, ir mindams sauo wargus praeiusiusius, iszmokę zmonijs wiezlibesniu penu maitinteis. Tos notijs[43] rodos[44] mums sekmiems, ie mes ies skaitom ‖ [XLIV 398] tepat, iog ikurieius Rima auginusi wil- kieni ir Cyru Persu riki zindiusi kalę. Jis wergaute[45] sauo tautoie zmonims uż- genę ir zmonijs paskaidę i septines weitowes. Jlgus umzius ukęs waldie bů io kieltieję. Geryon wieszpatauo kittoie dalieję ‹Europas› Jspanijos. butinay isz salû[46] sudietoię. Ganiklas tenay ira tep zelontes[47], iog giwole nu ‹l› rijbumo gaisza, ie ius wissdos[48] szierę. Wissu dideses turtas zmoniu bů giwo- le[49] toie gadinieję. Ukinikay Geryono tep bů garsi, iog geidims grobę atwedi Erkuli isz Azijos i Js- paniję. Jau pats Geryons neturiejes trijû kunû, kaip pasakoiema bů; bet trijs broley isz weinà giwinusiis iog[50] weinù mentu rodies wissi elgontijs[51]: negi Erkules sau norey i karę isztikes, bet regiedams sau pagrobta bonda norieję ię apent atimte.

cervorum greges diu montes saltusque, haud inferior velocitate, peragravit. Ad postremum laqueo captus, regi dono datus est. Tunc et lineamentorum similitudine et notis corporis, quae inustae parvulo fuerant, nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur. Nomen illi impositum *Habidis*: qui ut regnum accepit, tantae magnitudinis fuit, ut non frustra Deorum maiestate tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum populum legibus iunxit; et boves primus aratro domari; frumentaque sulco quaerere docuit; et ex agresti cibo mitiora vesci, odio eorum, quae ipse passus fuerat, homines coëgit. Huius casus fabulosi viderentur, nisi et Romanorum conditores lupa nutriti, et Cyrus, rex Persarum, cane alitus proderetur. Ab hoc et ministeria servilia populo interdicta, et plebs in septem urbes divisa. Mortuo Habide regnum per multa secula a successoribus eius retentum est. In alia parte Hispaniae, et quae ex insulis constat, regnum penes *Geryonem* fuit. In hac tanta pabuli laetitia est, ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armenta Geryonis, quae illis temporibus solae opes habebantur, tantae famae fuere, ut Herculem ex Asia praedae magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturae, ut fabulis proditur, fuisse ferunt; sed tres fratres tantae concordiae exstitisse, ut uno animo omnes regi viderentur: nec bellum Herculi sua sponte intulisse: sed cum armenta sua rapi vidissent, amissa bello repetisse.

V Suirrùs rikiems Jspanijos Karta- ginionys bů pirmiję kurij tos żames waldę igawo. Gaditionys sekdamys isakima sapnieję gauta, pawogusijs isz Tyro rubus Erkuli, nu kur Karta gay[52] kilimo bů i Jspaniję atgabino ir pilɨ tenay ikurę. Giwentoie Jspani- jos skaugiedamys iû[53] wiksinù kariemys ius nowiję kurius Kartaginionijs kaip sauo gentijs szelpę. Jr tep tù łaimingù zigiu, ir Gaditionijs nu onpůliû isz- lůsauo, ir didesniję dali kraszto i sauo waldę igauo. Paskesnè iżagusis tomijs pirmosiemis parga liemijs Amilkari su stipri karaunù iszleida uzimte wisos żames, || [XLIV 400][54] kursay didius weikałus atlikes, klaudamos akłay łaimù apgauts gała gaun. Jio weita io żenta Asdrubali siunt; kurɨ kalps atmo nidams neteisingą smerti sauo pono ‹Js› nekoki Jspano[55] uźmuszę. Abudums didesnys karwai- da ‹Asdrub› Annibal Amilkari sunus, istoię: kaipogi abudù weikalusi pranokę, wissa Jspaniję nukarauo: ‹pa› isz ten apskelbes Rimionims karę Jtaliję par 16 metû iwaires nukrites nowiję: kad tù tarpù Rimionys iszleidusys i Jspaniję Scypiioniu, pirmu Kartagus isz to krasz to iszuję. Jr nepirmiaus Jspanay kłausę Rimionû, kaip kad Cesaris Augustus nuromdes pasaulę, pargalingas tenay sauo karaunas nuwedę. ir apjaukines tů noźmi bey nejauki swieta[56] istatimas padarę sryti Rimionû.–

52 Tais. iš *isz kur Karta- gai.*

53 Įtrp. tarp eilučių *iû.*

54 Psl. numeris *400* užrašytas pieštuku, o šiek tiek aukščiau rašalu tokios pat spalvos kaip ir rankraščio pavadinimas *Historya Justina* užrašytas skaičius *202* – ne S. Dauk. Nuo psl. *400* iki *385* popieriuje yra išdeginta skylutė.

55 Įtrp. tarp eilučių *neteisingą,* tais. iš *pona ‹Jı› niekoki Jspana.*

56 Tais. iš *noźmi swieta bey nejauki.*

CAP. V. Post regna deinde Hispaniae, primi Carthaginienses imperium provinciae occupavere. Nam cum Gaditani a Tyro, unde et Carthaginiensibus origo est, sacra Herculis, per quietem iussi, in Hispaniam transtulissent, urbemque ibi condidissent, invidentibus incrementis novae urbis finitimis Hispaniae populis, ac propterea Gaditanos bello lacessentibus, auxilium consanguineis Carthaginienses misere. Ibi felici expeditione et Gaditanos ab iniuria vindicaverunt, et maiorem partem provinciae imperio suo adiecerunt. Postea quoque hortantibus primae expeditionis auspiciis, *Hamilcarem* imperatorem cum magna manu ad occupandam provinciam misere: qui magnis rebus gestis, dum fortunam inconsultius sequitur, in insidias deductus, occiditur. In huius locum gener ipsius *Hasdrubal* mittitur; qui et ipse a servo Hispani cuiusdam, ulciscente domini iniustam necem, interfectus est. Maior utroque *Hannibal* imperator, Hamilcaris filius, succedit: siquidem utriusque res gestas supergressus universam Hispaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per annos sexdecim variis cladibus fatigavit: cum interea Romani missis in Hispaniam Scipionibus, primo Poenos provincia expulerunt; postea cum ipsis Hispanis gravia bella gesserunt. Nec prius [perdomita provincia] iugum Hispani accipere potuerunt, quam Caesar Augustus, perdomito orbe, victricia ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitae usum traductum, in formam provinciae redegit.

TEKSTO PATEIKIMAS IR KOMENTAVIMAS

Šis Simono Daukanto raštų tomas yra parengtas remiantis iš esmės tais pačiais teksto pateikimo principais kaip ir *Simono Daukanto raštų* pirmuosiuose keturiuose (tiesa, nenumeruotuose) tomuose (*Didysis lenkų-lietuvių kalbų žodynas*, parengė Giedrius Subačius, t. 1: a–m, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993; t. 2: n–p, 1995; t. 3: r–ž, 1996; *Laiškai Teodorui Narbutui. Epistolinis dialogas,* parengė Reda Griškaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996). Ankstesnieji raštų tomai buvo parengti iš švarraščių, kuriuose buvo palyginti labai mažai taisymų. Daukanto Justino istorijos vertimo rankraštis, kaip sakyta, visas išliko tik juodraštyje, o švarraščio turime tik 7 lapus. Tad tiek leidinio tipas, tiek pasirinktas diplomatinis teksto parengimo būdas, tiek pati idėja: supažindinti skaitytoją su mūsų istoriografo kūrybinio darbo laboratorija, vertė perkelti į knygą kuo daugiau originalo teksto ypatumų.

Šios knygos lietuviškuose tekstuose išlaikomi Daukanto rankraštyje sutinkami, skaitytojui neįprasti rašmenys (pvz., *å, é, è, ę, ê, ô, ù, û, ů, ų, î, ɨ,*), skyrybos ženklai (pvz., du taškai, taškas ir brūkšnys), be to, įsivedami tam tikri ženklai, kurių originale nebuvo. Į Daukanto tekstą dabar publikuojant įterpta: 1) tai, kas yra tarp laužtinių skliaustų [ ], t. y. vertimo rankraščio skyrių (knygų, rašomų romėniškais skaitmenimis) ir puslapių (taip, kaip yra rankraštyje sužymėti) numeriai, ir patys laužtiniai skliaustai, pvz., [XIII 180], rečiau tuose skliaustuose įrašomos santrumpos, pvz., [ŠvPr 1], [Pr 1], [JPr 12], kuriomis žymimos vertimo pratarmės; nuo p. 140 iki 396 rašomos raidelės *v* „versus" žymėti nenumeruotam antram lapo puslapiui (pvz., [XI 146v]); vienoje vietoje lapas liko nenumeruotas,

todėl buvo prirašytas papildomas puslapis su raide: [XXXVIII 344a], [XXXVIII 344av]; 2) eilutės pabaigą žymintys du vertikalūs brūkšniai , kurie, jeigu žodis buvo perkeltas į kitą eilutę, įterpiami į žodį, iš abiejų pusių paliekant tarpus (pvz., *iron- ki* 14, *beklau site* 16); toks eilutės pabaigos žymėjimas ne tik parodo Daukanto žodžių kėlimo pobūdį, bet ir ten, kur autorius rašo nenuosekliai kėlimo brūkšnius (pvz., *su- kerszt* 38, *pa dietas* 182v, *su szok* 186v, *ir- idawę* 196v), neleidžia originalo klaidingai interpretuoti: žodį (ypač priešdėlinį, naujadarą) parašyti kartu ar atskirai; puslapio pabaiga žymima dviem skirtingo storumo vertikaliais brūkšniais ‖ (pvz., ‖ [I 18]); 3) išnašų skaičiukai bei kampeliai , parodantys, kuri teksto dalis yra komentuojama, pvz., „ deiwû walês[68]" 9, o išnašoje rašoma: „Parašyta *walês deiwû*, bet šie ž-džiai viršuj..."; 4) smailieji skliausteliai ‹ ›, « », kuriuose įrašomas rašalu (‹ ›) arba pieštuku (« ») išbrauktas tekstas (pvz., «*Par- gali*» ‹*igawuses*› 36); 5) labai retai įterptas pliuso ženklas (+), žymintis vienos raidės (praleistos, neįskaitomos, užtėkštos rašalu) tarpą, pvz., „ieme ++++++[14] sauo" 135, „idant ++[4]" 340, o išnašoje kiekvienu atveju nurodoma, kodėl pliuso ženklas buvo įterptas: „[14] Paliktas penkių r-ių tarpas, o paraštėje prir. *auspicium.*", „Popieriuje yra skylutė." Visa kita yra paskutinis Daukanto vertimo taisymo, kurio pobūdis nusakomas tekstologiniuose komentaruose, tekstas.

Rašant tekstologinį komentarą, daug kur sekta Giedriaus Subačiaus sukurtomis Daukanto komentavimo formulėmis (pvz., „Ž. [žodis] *pasakę* užrašytas viršuj išbraukto *praminę*" 45; „Psl. [puslapio] dešiniame viršutiniame kampe iš pradžių pieštuku parašytas skaičius *4* – tai lanko numeris, užrašytas paties S. Dauk. Šalia parašytas skaičius *58* – tai psl. numeris, bet išbrauktas ir parašytas skaičius *82*" 82). Tačiau šiame tome komentavimo reikėjo daugiau, todėl buvo susikurtos dar kelios formuluotės. Jau komentaro pradžioje siekta skaitytojui iš karto nurodyti Daukanto taisymo kryptį, pvz., „Įtrp. [įterpta] tarp eilučių *ios*" 121; „Prad. [pradėta] rašyti *pr*, bet ištaisyta." 122; „Prir. [prirašyta] paraštėje *iog*" 398; „R. [raidė] *w* tais. [taisyta] iš *n*" 134; „Tais. [taisyta] iš *tijwus*" 228. Jei autorius rankraštį taisė rašydamas ar tuoj parašęs (kaip galima spręsti iš tos pačios rašalo spalvos), komentare apie rašalo spalvą nieko nepasakoma (pvz., „Įtrp. tarp eilučių *Ateas*" 122). Tačiau, jei akivaizdu, jog taisyta vėliau, komentare parašoma, kokios spalvos rašalu ar plunksna, ar pieštuku buvo taisyta (pvz., „Tais. pieštuku iš *karę*. Parašyta *karî Jstri- ionû*, bet šie ž-iai viršuje pieštuku sunumeruoti skaičiukais atitinkamai *2, 1*." 122; „Tais. tamsesniu rašalu iš *ne riki*" 137).

Kaip pastebės skaitytojas, kartais komentuojamas vienas ar keli žodžiai, o kartais ir didesnė teksto dalis. Jei komentuojamas vienas žodis, priklausomai nuo taisymo pobūdžio, kartais jis pa-

kartojamas, o kartais tik nurodoma konkreti taisymo vieta (pvz., „Prad. rašyti *E*, bet ištaisyta į *r*." 13; „Tais. iš *iszkirtimo* 136). Tuo atveju, kai pataisymai sakinyje yra vienas su kitu susiję, pradedama komentuoti nuo tos vietos, kuri buvo pakeista. Tada tekste, toje vietoje, kur pradėta taisyti, rašomas kampelis ( ), o komentuojamo teksto gale dedama išnaša. Pavyzdžiui, „ Tebanay ne nù rikî[41]" 137. Kai taisymai ilgesniame sakinyje gausesni, bet tarpusavyje nesusiję, komentuojama atskirai. Neretai, siekiant sumažinti gausias išnašas, kartu komentuojami gretimuose žodžiuose esantys, nors vienas su kitu ir nesusiję taisymai, o dažnai ir ne Daukanto tekste padaryti pakeitimai (pvz., „Tais. iš *prasobę*. Pabr. tamsiai mėlynu pieštuku – ne S. Dauk." 142). Ne Daukanto daryti įvairaus pobūdžio įrašai, braukymai komentuojami tai nurodant, pvz., „Pabr. raudonu pieštuku – ne S. Dauk." 18.

Pasitaiko vietų, kur taisymų yra keletas sluoksnių. Tuomet, kai visų sluoksnių taisymai yra tarpusavyje susiję, kuomentuojama kartu, nurodant kuo buvo vėliau taisyta, o komentaro pradžioje parašoma, pvz., „Du taisymų sluoksniai".

Daukantas gana dažnai netaisydavo iki galo, o tik nubrėždavo taisymo kryptį, nesvarbu, ar taisydavo tik žodį, ar visą sakinį. Kaip rodo švarraščio ir juodraščio palyginimas, Daukantas perrašydamas į švarraštį dar daug ką taisydavo. Galbūt taisydamas juodraštį ne visada būdavo patenkintas pradėto taisymo kryptimi, todėl nebetaisydavo, atidėdamas vėlesniam laikui, o vėliau prie to juodraštyje nebegrįžo. Tokiais atvejais siekta ir ne Daukanto tyrinėtojui padaryti tekstą suprantamesnį, tačiau ir tada stengtasi kiek galint mažiau pažeisti autentiškumą, o spėjimus nurodyti komentaruose. Pavyzdžiui, Daukantas tekste parašė *newent* 112, kuris komentuojamas: „Turbūt norėta parašyti *newen*". Tačiau, jei sunkiau nujausti, ką autorius ketino parašyti, vietoj žodelio *turbūt*, vartojamas *galbūt* (pvz., tekste yra *skadesnii* 120, o komentuojama: „Galbūt norėta parašyti *skaudesnii*"). Nekomentuojama tada, kai sunku nujausti kurį variantą Daukantas būtų parašęs, kai klaida akivaizdi, pavyzdžiui, įvairuojantis tikrinių daiktavardžių rašymas.

Parengtame tekste tarp smailiųjų skliaustų pateikiami žodžiai, kuriuos Daukantas paliko, nors pagal tolimesnę taisymo kryptį matyti, kad žodis turėjo būti išbrauktas. Tokiu atveju komentare nurodoma „Iš tikrųjų r. *i* neišbraukta" 388v.

Daukanto eilutė, kaip sakyta išlaikoma, pažymint ją dviem vertikaliais brūkšneliais ( ). Tačiau yra vietų, kur tekstas daug taisytas, išbraukta ar įterpta žodžių, sukeista jų tvarka. Tuomet parengtame tekste neišlaikoma pirmojo sluoksnio eilutė, o parašoma, kaip ji atrodo po taisymo. Kartais pataisyta eilutė gali būti trumpesnė, kartais ilgesnė (paprastai Daukanto eilutėje yra nuo 4 iki 6 žodžių). Tada komentaruose nurodoma pirmojo sluoksnio eilutė ir tolimesnis jos taisymas. Paraštėje buvusio įrašo

eilutės išlaikomos komentare (pvz., „Prir. paraštėje *szlokstantiû srautû par akietas kars.*" 72).

Daukanto parašytos rusiškos raidės tekste perteikiamos itin retai, daugiausia išbrauktose vietose. Kai tekste vietoj Daukanto parašytos rusiškos raidės rašoma lietuviška, komentare tai nurodoma.

Neišlaikomos Daukanto didžiosios raidės sakinio pradžioje, kai po taisymo sakinys pradedamas naujai įterptu žodžiu. Pats Daukantas tokiuose taisymuose beveik niekada nekeitė didžiųjų raidžių mažosiomis.

Itin retais atvejais nesilaikoma originalo, jei klaida akivaizdi, tuomet rašoma, kaip Daukantas paprastai rašė, tačiau komentare nurodomas klaidingas parašymas (pvz., tekste rašoma *atlika*, o komentare – „Iš tikrųjų parašyta *altika*" 376).

Nekomentuojami Daukanto diakritikų rašymo nenuoseklumai, kietojo <ł> painiojimas su minkštuoju <l>, jo žymėjimas arba nežymėjimas. Daukantas lotyniškame tekste esantį kursyvą rašė tarp kabučių, tačiau ne visada. Parengtame tekste išlaikomos Daukanto kabutės, o jei jų trūksta, jos nededamos.

Labai retai ryžtasi keisti ir nekomentuoti Daukanto parašymus, susijusius su braižo ypatumais. Pavyzdžiui, nekomentuojamas <a> ar <o> rašymas. Daukantui buvo būdinga šias dvi raides rašyti panašiai: kartais raidė <a> būna be kojelės, o kartais <o> labai panaši į <a>. Tekste rašoma raidė <a> arba <o> remiantis teksto analizės duomenimis. Nekomentuojamas taškelių rašymas arba ne ant <i>, <ij>. Daukantas dažnai palikdavo žodyje didelius tarpus tarp raidžių ar skiemenų. Ten kur akivaizdu, kad yra vienas žodis, nors palikti dideli tarpai, rašoma kartu nekomentuojant.

Autentiškas tekstas neišlaikomas ir tuomet, kai Daukantas parašė nepilnas raides (pvz., <i>, <m>, <n>, <u>). Tekste rašoma „teisingai", o komentare nurodoma, pavyzdžiui, „R. *m* neišbaigta".

Daukanto išbrauktas tekstas nenukeliamas į komentarą, o paliekamas tekste, kai taisoma rašant, kai vietoj išbraukto teksto ar žodžio nieko nebeįrašoma.

Komentuojant stengiamasi nurodyti kad ir nežymius Daukanto taisymus: „Virš r-ės *u* užrašyta r. *o* neišbaigta" 296.

Lotyniškas tekstas parengtas pagal 1817 m. leidinį *IVSTINI HISTORIARVM PHILIPPICARVM LIBRI XXXXIIII*. 1817 m. leidime raidės <s> rašomos dvejopai: arba trumpoji, arba ilgoji (gotiška) jų forma, o šiame leidinyje palikta tik trumpoji <s>. Taip pat neišlaikytos raidės <a> su stogeliu <â>, kurios 1817 m. leidinyje rašomos gana dažnai vietoj lotyniškos <a> (pvz., *Italiâe, sordidâ, primâ*).

Visa kita lotyniškame tekste palikta taip, kaip buvo 1817 m. leidinyje. Pavyzdžiui, visur rašomos raidės <i>, tačiau dviejose vietose parašytos <j> ir <J> paliekamos (*Pompejus, Jure*). Taip pat

1817 m. leidinyje nenuosekliai rašomos <u> ir <v> (pvz., knygos pavadinime visur rašoma <V>: *IVSTINI HISTORIARVM PHILIPPICARVM*, o pačioje knygoje, prieš tekstus esančiame pavadinime–<U>: *IUSTINI HISTORIARUM EX TROGO POMPEIO*; žodis *sive* rašomas ir *siue;* visada rašoma *nauis, naualis* ir pan.) šiame tekste nevienodinamos. Nevienodinami ir kiti ortografijos dalykai, o grubios klaidos nurodomos laužtiniuose skliaustuose pateikiant teisingą variantą (*duc[e]o* abl. sn. „vadu").

Istorija

Justinaus

Dailininkas
ALFONSAS ŽVILIUS

Maketuotoja
GRAŽINA KAZLAUSKIENĖ

Išleido Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, LT-10308 Vilnius
tel. +370 5 2125332, faksas +370 5 2616254
el. paštas: knyga@llti.lt
svetainė internete: www.llti.lt

Spausdino UAB „Petro ofsetas“
Žalgirio g. 90, LT-09303 Vilnius
tel. +370 5 2733347, faks. +370 5 2733140
el. p. priemimas@petroofsetas.lt, www.petroofsetas.lt